dendus Ripa. Quod est verum si sit Concilium vniuersale, secùs si sit prouinciale. Et vtroque casu sic intellecta glos. est communis. Et quia secundùm communem intellectum Concilium coram quo ibi Episcopus promiserat litigare, erat prouinciale, prædicta glos. relata ad text. communiter improbatur. Licèt eam defendat Domi. Iacoba. de Concilio. lib. 5. artic. 10. vbi ponit aliã tertiam assertionem, quòd Concilium vniuersale, vbi non præest Papa, potest etiam recusari. Quam intellige, & limita per eundem pulchrè loquentem in hoc articulo. Vide Rip. in cap. 1. nume. 45. de iudic. Qui est videndus à nume. 44. vsque ad. 46. excluiuè. & ibi ponit quinq; cõclusiones in materia.

De iure regni quanuis summus Prætor recusetur, & probata causa recusationis iuxta. l. 42. capit. 22. in libr. Pragmatica. remoueatur, non ex hoc cæteri sunt suspecti, cùm antiquior auditor in eius locum statim subrogatur, & sic Consilium remanet in totum integrum in sua substantia, nec alij auditores sint ei subiecti, nec ab eo præfecti, & vnusquisque suo capite gubernatur absque timore ipsius Præsidentis, vt experientia docet. Nam possumus dicere illud Persij.

Mille hominum species, & rerum discolor usus,
Velle suum cuiq; est, nec uoto uiuitur uno.

Glos. in. l. Barbarius. ff. de offi. Præto. verb. multo magis. Et quanuis omnes recusentur, valet recusatio, & recusati debent nominare iudices literatos ad causam definiendam. d. l. 42. c. 22. versi. E *si todos los del consejo.*

Quæro. 19. Quis cognoscet de causa recusationis proposita contra regiũ Senatorem? Respon. quòd alij coniudices, seu auditores non recusati. dict. l. 42. capit. 21. lib. Pragma. Si autem iudex ordinarius recusetur, datur ei adiunctus, & non remouetur in totum. authenti. si verò. C. de iudi. Iaso. in. l. apertissimi. numer. 4. eo. titulo. Et debet recusans iurare recusationem esse iustam, & non ex causa malitię obiectam. Et sine insertione causæ sufficit, secundùm ius regni, vt in hac lege habetur. & in. l. 2. ibiq; Grego. Lopez. titu. 4. part. 3.

Postquàm iudex fuerit recusatus, recusans debet protestare nullitatem processus, & adijcere, quòd eum recusat, & omnes iudices seculares, & tales & tales literatos, si qui fuerint in ciuitate si nistræ suspicionis, & iurare recusationem, & testimonium recusationis petere à Tabellione. Et deinde in proximo consistorio accedere cum petitione bene formata. vt declaraui in cap. quoniam contra. de proba. vbi praxis, quæ est seruanda in regno in recusatione, & petitiones, quæ fieri debent secundùm stylum hodiernum proposui. Et ne ignoretur forma, erit sequens. *Muy magnificos señores.* Iuan *en nombre de fulano preso en la carcel publica desta ciudad en cierta asserta causa criminal, que se trata con* Pedro, *y à su pedimiento, yo tengo en ella por sospechoso al muy magnifico señor ful. corregidor desta ciudad, y à su teniente el señor.* N. *y à su alcalde mayor el licenciado.* N. *y alguazil mayor, y à los de mas justicias desta ciudad, y por tales sospechosos los tengo recusados. Y porque se me guarde mi justicia. à. V. S. pido, y suplico mande nombrar, y nombre dos señores regidores deste su muy insigne consistorio, para que se acompañen con el señor teniente ful. para la determinacion desta causa. Para lo qual su officio imploro, y pido justicia, y testimonio.*

Tunc per consistorium ciuitatis nominantur duo Decuriones, cùm quibus iudex est sociandus, & secum debent habere assessorem literatum, qui debet videre processum, & procedere in causa criminali cum iudice in sententiando ad torturam, siue ad aliam: & si inuicem concordant cum iudice ordinario, erit vna sententia siue torturæ, siue liberationis, & pronuntiabitur per omnes. Et si iudex non se concordat cum assessore decurionis, tunc quilibet pronuntiat per sententiam, putà decuriones cum assessore, si est priùs requisitus iudex à quo, quòd iudex se concordet cum sua sententia, & tunc si non concordat, iudex de per se pronuntiat aliam sententiam, & tunc reus ad Cancellariam regiam appellat *para los alcaldes de crimen.* Et hæc appellatio præsentatur coram illis cum testimonio, & datur prouisio, quæ vulgo dicitur, *de mejora.* Et ista prouisio est citatoria, & compulsoria, quia citat partem aduersam, & compellit tabellionem, quod intra certum tempus det processum sigillatum, & clausum, & pars aduersa cum processu, vel eius procurator se præsentat coram iudicibus criminis.

Viso autem processu per eos, approbatur vna illarum sententiarum, & quæ est approbata, remittitur iudici à quo, vt in ea procedat secundùm ius. Et de his solennitatibus dicam infrà de appella. Hæ autem sint quantum ad articulum recusationis. In ciuilibus autem idem dicas, si causa excedit decem millia marabetinorum, aliàs sententia decurionum executioni mandabitur. l. 6. & quæ ibi dicam titul. 16. libr. 3. infrà. ibi. E *lo que estos assi determinaren, sea firme executado, è no aya, ni se reciba otra appellacion, ni supplicacion para ante nos ni para nuestra audiencia, ni para ante otro juez alguno.*

De differentia, quæ est inter ius Canonicum & ciuile in recusatione iudicis, est videndus Philipp. Franch. in cap. cùm speciali. nume. 46. q. 21. de appella.

De iure autem Canonico est alleganda causa in recusatorio libello, & nominantur arbitri ad cognoscendum de ea, & si legitimã repererint, iudex delegatus, seu ordinarius ecclesiasticus remouetur in totum. Forma est talis. *Muy reuerendo señor. Doctor Diego Perez por persona de mi procurador parezco ante. V. m. con protestacion que hago ante todas cosas, que por auctо, ò auctos que ante. V. m. haga, de no le atribuir mas iurisdiction dela que eneste caso le compete de derecho, y digo que no puede, ni deue proceder en esta causa, y no ser juez della à pedimiento de Pedro, por ser como. V. m. es tan su amigo, ò por tal causa,* de quibus suprà. *é por tal le tengo por sospechoso para q̃ no me guarde mi justicia. E porque de derecho es cosa peligrosa, é graue, que ninguno litigue delante juez sospechoso. E para prouar la causa que de derecho se requiere ser uerdadera, nombro por mi juez arbitro al muy Illustre señor Don Aluaro de Cuñiga, que es cauallero y letrado de sciencia, y con sciẽcia, é pido à. V. m. mãde al dicho fulano pte cõtraria à que nombre arbitro de su parte dentro de un breue termino so graues penas è censuras, para que se junte con el de mi parte nombrado à conoscer de la dicha causa de sospecha, y recusacion. Y en defecto de no nombrar la parte aduersa V. m. de su officio haga el tal nombramiento. Para lo qual, y en lo necessario el officio de. V. m. imploro, y pido justicia, y costas. Y juro à Dios y à esta cruz † que esta recusacion no la pongo de malicia, saluo por alcançar justicia.*

Est notandum, quòd quilibet iudex ordinarius, siue delegatus potest recusari de iure Canonico. Spec. de recus. §. 1. num. 1. Faciunt dicta suprà hac gloss. q. 13. & capit. cùm speciali. & ibi Henrri. de apella. & in capit. secundo requiris. eo. titulo.

Ista exceptio debet proponi ante litem contest. nisi de nouo superueniat ad notitiam partis, vel de nouo fuerit orta. cap. pastoralis. de excep. facit. c. cæterùm. de iu. calum. Item de iure Canonico erit admittẽda, sicut exceptio excõmunicationis quandocũq; opponat, secũdùm formã tex. in dict. cap. Pastoralis. etiam transacto tẽpore sta tuto à iudice ad opponendas dilatorias exceptiones, secundùm Deci. in dict. cap. pastoralis. num. 8. &. 9. Et probatur. Vbicũque æquitas versatur, ibi rigor cessare debet. l. placuit. C. de iudi. sed ius canonicum versatur in æquitate, ne quis indebitè damnetur, vt est notum, ergo hæc æquitas debet præferri.

Item quãuis recusans fuerit causa suspicionis, & inimicitiæ, est tuendus in sua defensione. argu. cap. cùm inter. de exceptio. ergo si viget de nouo etiam transcurso termino hominis, erit admittenda exceptio cum iuramento, quòd de nouo peruenit ad eius notitiã. declarat Rebuff. tres in hoc articulo casus in consti. regias Galliæ. De recusationibus. art. 1. glo. 2. pagin. 150. cum sequen.

Est dubium, Vtrùm causa possit cõmitti iudici recusatione remota? Et videtur quòd sic. Nam recusatio potest remitti expressè à partibus: ergo multò fortiùs à principe, qui est lex viua in terris. §. sed quod Principi placuit. Insti. de iure natu. genti. & ciui. cap. proposuit. & ibi glo. de concessio. præben.

Ad idem est Specul. de recusa. §. 1. num. 5. vers. quid si sic causa committitur. Lap. in capit. iudex ab apostolica. de offici. delega. libro. 6. Bald. in. l. fin. C. de senten. & interloc. omni. iudic. Angel. & Imol. in. l. 1. §. interdum. ff. à quibus app. non licet. Innocen. in capit. ex transmissa. de foro compet. Hippolyt. singul. 292. Nihil est tam grave. Nam sicut appellatio expressè tolli potest, ita & recusatio secundùm prædictos doctores. Dueñas in tracta. regula. cum fallent. regul. 43. ad finem.

In oppositum videtur. Nam recusatio continet defensionem, & quatenus continet defensionem, à principe tolli non potest. vt dixi in rubri. de exceptioni. extra. Item & secundò istam sententiam tenet Panormi. in. c. ad hæc. per gloss. ibi sing. de rescrip. & in. c. cùm inter. de exceptio. Domini. in. c. iudex ab apostolica. de offi. delega. lib. 6. Deci. cons. 175. num. 3. & in dict. ca. cùm inter. Et est cõmunis secundùm Rebuff. in constitu. regias Galliæ. pag. 148. nu. 9. in. 3. tomo.

Pro declaratione dic, quòd aut causa committitur iudici suspecto, & in dubio non censetur adempta recusatio. glo. in dict. c. ad hæc. de rescrip. quam citat Hippolyt. sing. 292. Panormi. in capit. cùm inter. nume. 9. de exceptio. Deci. in cap. ad hæc. 1. num. 4. & in cap. proposuit. nume. 1. de appella. & sic loquitur prædicta gloss. quando commisit causam suspecto, non tamen dixit, quòd pars non posset remedium recusationis obijcere.

Aut commisit recusatione remota: & intelligitur tantùm de calumniosa, & friuola, sicuti quando cõmittitur causa app. remota, nã procedit de friuola & iniusta, nõ de iusta. Philipp. Franch. in cap. postremò. de appella. Hippolyt. sing. 292. Et quòd clausula, appellatione remota, nõ impediat legitimam appellationẽ ex notorio grauamine, est glo. in. c. ex conquestione. verb. post appellationem. de resti. spoli. quam multùm notab. dicit Panor. in. c. inter cæteras. 1. col. de re iud. & in ca. pastoralis. in prin. col. pen. de appella. Hippolyt. in practi. §. secunda. num. 27. & in singul. 592. & in dict. practic. §. sequens. nu. 43. & consi. 89. nu. 18. & in. l. 1. §. si serui quasi. numer. 25. ff. de quæstio. Faciunt dicta à Felino in capit. causam quę. numer. 21. & in numer. fina. de rescrip.

& Al-

& Alciat.de præsumptio.in.2.part.princip.num. 16.pagin.34.

Aut causam commisit de potestate absoluta, & certa scientia, & apparet, quòd nullo modo vult admittere recusationem, sed quòd in causa procedatur, & tunc valet commissio, secūdùm Innocen.in dict.capit. ex transmissa. de foro competen. ibi in gloss. tuæ. ait, vel nisi diceret, non obstante exceptione recusationis. hactenus Innocen.sequitur eum Hosti.in dict.capit. cùm inter.Bart. in.l. fina. C. de senten. gloss. in. l. apertissimi. verb. recusare. C. de iudi. Et Hugo Cels. in tract. Clausula. Clausulæ rescriptorum. verfic. Recusatione remota.fol. 17. colum. 1. secundùm paruam impressionē.Dueñas vbi suprà.regu.43.

choso alcalde, è jure [b] q̃ en los pleytos ciuiles

Princeps omnia potest, & causa semper in eo præsumitur, & sic ei obtemperādum est,quia potest per eum grauamen ab isto iudice suspecto in causa appellationis remoueri.Quod nota,quia sæpe contingere potest ista quæstio.

Quæro. 21. Vtrùm Recusatio debeat fieri ex causa iusta,& non temeraria,aliàs non valet. Respon. quòd sic.Alexand.in.l. quia poterat. ff. ad Trebellia.Probatur etiam de iure regio in hac lege,vbi requiritur, quòd proponatur cum iuramēto.Sed iuramentum nō debet esse iniustum, & temerarium,ergo nec recusatio, quam confirmare per illud intendit.c. Quintauallis.de iu.iurand.

Præterea recusans iudicium iusti iudicis, obijciendo ei causam iniustā,infamat eum,ergo peccat contra ipsum,mentiēdo.cap. 1. de crimi.falsi. Faciunt verba.S.Thomæ.secunda secundę.q.69. arti.3. Aliquis appellat causa afferendæ moræ,ne contra eum iusta sententia proferatur, & hoc est calumniosè se defendere, quod est illicitum, sicut dictum est.facit enim iniuriā & iudici,cuius officium impedit, & aduersario suo, cuius iustitiam quantum potest, perturbat. Et ideo sicut dicitur.2.quæstione. 6. omnimodò est puniendus, cuius appellatio iniusta pronuntiatur.hactenus Thomas. Suadetur. Nam iudex censetur pater, sed non est possibile filijs abnegare patrem. Aristot.8. Ethicorum.ca.vlti. ergo nulli iniustè licet iudicem recusare.cap.vestra.de vita & honest.clericorum. vbi habetur, quòd à clericis, & presbyteris quanquàm fornicarijs quandiu ab ecclesia tolerantur, nec habent euidentiam operis, licitè diuina ministeria audiantur, & alia recipiantur sacramenta ecclesiastica: sed omnem, quem ecclesia iudicem instituit, tolerat. ergo contra ecclesiam facit, quicunque iudicem suum recusat. Confirmatur ex cap. 1. de appella.lib.6. in fine. in illis verbis, Iustum est equidem, vt in eum iura insurgant, qui ius,& iudicem, & partem eludit. Sed intellige de calumniosa recusatione, secùs de iuridica, quæ continet defensionem naturalem in se, vt dictum est suprà.Idem probat Richar.de Media Villa in. 4.senten. distinct. 19. artic.4.quæstione.2.facit.l.4.ibi, definitiones iudicum eludere. C. de receptis arbitris. Ex quibus constat, quòd recusans iniustè iudicem, ei facit iniuriam, ac proinde peccat. Secundò deriuatur, quòd lædit partem, ideoque tenetur ad omnia damna, & expensas hac ratione factas. cap. fin. de iniur.

Est dubium, an in notorijs sit admittenda recusatio? Gloss. in capit. 1. verb.conseruatores.de offici. delegat.libr.6. respondet minimè recipiendam fore. Comprobatur ex Roma.consilio.324. & Domi.in capit. 1. de pœn. libr. 6. colum. fina. Facit, nam in notorijs non admittitur appellatio. capit. cùm sit Romana. & capit. cùm sit speciale.§. porrò. & ibi Decius colum. 1. nume. 5. de appellatio. ergo idem concludendum erit in recusatione, cùm à pari procedant. Anchara.in ca. super eo. de appella. per text. ibi. nume. 2. & recusatio suspendit iurisdictionem quemadmodū appellatio. Specula.De iudice delegato.§. restat. nume. 1. gloss. in capit. quoties. verb. appellant. 2.quæstione. 6. Franchus in dict. capit. super eo. & Firmian. in indice. verb. recusatio. verfic. 17. & 33. tenet Montalu. in. l. 9. titul. 7. libr. 1. foro legum.

Limita tamen in notorio habente pœnam arbitrariam. Felin.in cap. cum accessissent. col. 2. nu.4.de iudi.

b ¶ *Jure*. Nota casum,in quo iuramētum inducit probationem in causa propria.& in capit.fin. de his, quæ vi met. causa fiunt.l. si. quando. C. vnde vi.& in. l. 9. titul. 10. part. 7. & l. 2. titul. 11. partit. 3.l. 8. titu. 4. libro.4.foro legum. Rota in nouis decisio.299. Ias. in.§. ex maleficijs.numer. 90.Insti.de actio.singu. in.l. in actionibus. num. ff.de in lit.iur.Chassanæ.ponit. 35. casus, in quibus statur dicto iurantis in consuetudi. Burgundiæ.rubri. 1.§. 5. num. 176. cum sequen. folio mihi.60.col. 1.cum.3.sequentibus.Marc.Antoni.in tract.de viribus & virtute iuramenti.verfic.quinquagesimo tertio. nu.72.vbi quāplures casus scripsit,quos ibi videre licet.Est enim gl.in.§. non solùm.verb.probare.Insti.de verb.obliga.

Quid autem erit,si obijciens recusationē, nolit iurare, an valeat recusatio? Videtur quòd non, quia est formalis probatio inducta à lege, qua

VALLADOLID · BIBLIOTECA · MUNICIPAL

omissa,actus est nullus:ergo.&c.Sed dic,quòd locum habeat,si petatur à iudice recusato, aliàs autem mero iure tenet recusatio. Et hoc constat ex mente verborum huius legis, ergo habebit locũ quantũad effectũ,& virtutem iplorũ.argu.tex.in Clem.vni.§. quia ergo ex capitulis. de iureiurand. Nam verbũ, *iure*, intelligendum est, quando fuerit petitum à iudice, vel à parte,cui interest iurare. vt dicim⁹ in l.6.tit.16. infrà hoc libr. 3.Et facit gl. verb. die & cõsule.in.l.1.§.1.ff.de edẽd.tex. iũcta gl.1.ad fi.in l.si ex multis.C.de annali exceptio.Idẽ erit dicendũ in iuramento faciẽdo per assessorẽ, & collegã iudicis: & ipse iudex poterit istum iuramentum facere in sententiæ prolatione.l.vt iurisiurandi.§. iurare. ff. de operis liberto. Iurare autem debet (inquit Vlpianus) post manumissi onem vt obligetur, & siue statim, siue post tempus iurauerit, obligabitur. Facit, nam quanuis exceptio dilatoria sit obijciendà ante litem contestatam, tamen satis est, si pòst statim, & ex modico interuallo opponatur.ex gloss. singula. & communiter recepta in.l. Pomponius. §. ratihabitionis. verb. contestationem.ff. de procura.Iaso in.l. ita demum.colum.2.num.3.C. de procurato.reputat singulare. & in.l. edita.nume.13.C.de edend. quo loco sex fundamenta adducit pro eius glossæ confirmatione. Et idem Iaso in.l. si quis mihi bona.§.iussum.num.23.colùm.3.ff.de acquiren. hæredita.& in.l. non solum.§. morte. nume. 13. ff. noui oper. nunti. & in.l. principalibus. ff. si cert. peta. & in.l. is qui pro temporali. §. si petitor. colum. 2. ff. de iureiurand. Fernandus Gomez Arias in.l.2. nume. 49. in legibus Taur.Hippoly.etiam in. l. 1.§. diuus Antonius. nume. 15. ff. de quæstio. dicens, quòd communiter transeunt doctores cum opinione præscriptæ gloss. Cui tamen similis est in.l.cùm & iudices.in verb. post narrationem. C.de iureiurand. propter calum.dand. ibi, Satis dicitur fieri in primordio, si statim pòst fiat. ff. si cert. petat.l. lecta. §. dicebam.

Hodie de stylo iuramentum statim in libello recusatorio subijcitur,nec expectatur petitio partis. Quæ praxis iure isto iuridica est, cùm formam inducat, absque cuius obseruatione notissimum est in iure, quòd actus est nullus. Adde Pragm.42.c.21.&.22.fol.32.Pragmaticarum regum Catholicorum.

tome el juez cõsigo por compañero[c] à vn hombre bueno para q̃ libre el pleyto ambos à dos de consuno, y el juzgador y el hombre bueno que assi fuere tomado jurẽ sobre los sanctos euangelios,que biẽ y derechamente libraran el pleyto, y guardaran el derecho à ambas las partes: y enlos pleytos criminales si en aquel lugar ouiere otro alcalde ò alcaldes,que ayan y libren todos de consuno el pleyto principal. E si no ouiere otro alcalde, que los regido-

c ¶*Compañero.* Forma huius legis habet etiam locum in iudicibus delegatis.l. 3. in. fi. infrà hoc titulo. Quod procedit de iure ciuili, quo iure solo iuramento sine causæ expressione procedit recusatio. & sic cessat.l. 22. titu. 4. partita. 3. &.l. 9. &.l. 10. titul. 7. libro. 1. fori. De iure autem Canonico, & in foro ecclesiastico causam exprimere oportet, vt gl.Montalu. notat in dict. l. 9. & docto. in capit. cùm sit speciale. de appella. Et iam suprà in hoc aptaui formam recusandi quo ad vtrunque forum. Causæ autem, ex quibus iudicem recusare poteris, videbis in.l. 9. titul. 7. libro. 1. fori. l. 191. styli. Et causas, propter quas iudex possit recusari, posui suprà in gloss. 1. quæstione. 10. Ex tribus enim causis, in quibus aliæ comprehenduntur, iudex recusari poterit, nempè: causa odij. Secunda, amoris: Tertia, indifferenti. Et quia his tribus modis peruertitur iudicium. capit. quatuor. 11. quæstione. 3. ideo his tribus modis est prouidendum per recusationem. Nam dicitur in sacris literis Ecclesiasti. 6. Ab inimicis tuis separare. Et Deuternomi. 32. Inimici nostri sunt iudices. Et Psalm. 26. Qui tribulant me inimici mei. Et Ecclesiasti. 12. Non credas inimico tuo in æternum. Addendus est hîc Ioan. Montholoni. in promptuario iuris humani ac diuini. 1. part. verb. inimicus. in gloss. nam abscondetur in malis. folio. 371. colum. prima. & Rebuffus optimè exponens præmissas tres causas in constitutiones Regias Galliæ. tertia parte. tractat. de recusatio. articulo nono. glossa vna. numero nono. pagina. 162. Felinus tangit aliqua in dicto capitulo. cùm venissent. de iudic. Quadraginta causas ponit Robertus Marantanus in Specul aduocato. sexta parte. numero. 27. pagina. 558.

d ¶*Regidores*

res que son deputados [d] para ver haziẽda del cõcejo, q̃ den entre si dos sin sospecha que esten con el alcalde à oyr è librar el pleyto: y que hagan juramẽto como dicho es: è si no se auinieren à los nombrar, echẽ suertes quales dos dellos esten con el alcalde como dicho es: y los q̃ fueren nombrados, ò en quien cayere la suerte, que sean tenidos à oyr el pleyto: y hagan la dicha jura en la manera q̃ dicha es. E si enel lugar no houiere hõbres ciertos para ver la hazienda de concejo, que el alcalde ante quiẽ fuere el pleyto tome buenos hõbres de los mas ricos del lugar: y estos echen suertes entre si quales dos dellos estẽ con el dicho alcalde: y aquellos à quiẽ cayere la suerte, seã tenidos de jurar, y de se ayũtar è oyr el pleyto, è librar le con el alcalde, como dicho es [e].

¶ Ley. II. Que el *assessor del alcalde vaya à las audiencias.*

MAndamos, q̃ el assessor, q̃ fuere tomado por el juez sobre sospecha contra el hecho por la parte sea tenido de yr, è vaya à las audiencias que se hizieren sobre el dicho pleyto, no auiendo legitimo impedimento que lo pueda escusar: y que lo haga assi so pena que pague à la parte las costas y daños que por su culpa se fizieren del processo retardado. Y al [a] tiempo que sea recebido por assessor, jure y ꝓmeta [a] de hazer su buena y honesta diligencia: porque el pleyto se fenezca lo mas breue que ser pueda.

¶ Ley. III. *La forma que se deue tener quando alguno del consejo se recusare por sospechoso.*

El Rey è reyua.

ORdenamos, que cada y quãdo alguno q̃siere recusar alcalde, ò alguazil, ò escriuano, ò otro qualquier oficial de la corte, ò de la audiencia, ò alguno de los del consejo, que sea tenido de dar la causa de la recusacion ante el mismo juez que recusa, ò ante quien el mandare, dentro en tres dias primeros siguientes despues que fuere requerido, ò dentro en el dicho termino la escriua, ò la faga dar en escripto, ò la jure, segun que mejor le pareciere: y que sea tenido de dar la causa de la recusacion, segun dicho es, aunque el juez ante quien la recusacion se pusiere, no la quiera oyr, ni la oya, ni la mande oyr, ni dar en escripto, ni la reciba, ni la mande recebir, ni jurar: y que sea tenido de la oyr, y de la mandar dar en escripto, y de la mandar jurar, segun dicho es

¶ Lex. III.

a ¶ *Alguno de nueſtro conſejo.* Nota, q̃ regij conſiliarij recuſari poterũt, vt hic habetur. Conc. l. 42. c. 22. lib. Pragm. regum Catholicorũ, cuius forma erit ſeruanda in practica. Interrogari autem poterit conſiliarius regis recuſatus de cauſæ recuſationis veritate. vt habetur. d. c. 22. ibi. *Encargamos las cõſciencias à los del nueſtro conſejo, è oydores đ las dichas nueſtras audiẽcias, que reſpondan à las dichas poſiciones, ſobre juramento que primeramente fagan todo lo q̃ cerca dello ſupieron, ſin encobrir coſa alguna.* gloſ. in ca. 1. verb. ſiue confeſsi. de exceptioni. Frãch. in c. cũ ſpecialli. de appell. ad fin. niſi recuſaretur ob crimẽ, quia tunc nemo tenetur prodere ſeipsũ. Panormi. & alij in cap. 1. de excep. & ſeruat̃ in parlamento ſecundùm Stephã. Auffreri. in tract. đ recuſatio. ad fin. nu. 46. & Rebuff. eodem tract. in conſtit. regi. Gallię. art. 1. gloſ. 3. num. 5. Et ſic concordat ius cõmune cũ. l. 42. cap. 22.

cuſar por ſopechoſo alguno de nueſtro conſejo [a] que enel reſidiere: ò de los nueſtros oydores, ò delos nueſtros alcaldes de la nueſtra caſa, è corte, ò de la nueſtra chancilleria, que lo pueda hazer jurando la ſoſpecha en deuida forma, è poniendo la honeſtamente. Y en tal caſo los otros del conſejo, ò los oydores, ò alcaldes que no fuerẽ recuſados vean breue y ſumariamente ſin fazer actos ni proceſſos ſi la tal ſoſpecha es cierta, è verdadera, ò no. E ſi hallarẽ ſer verdadera: que el tal recuſado no conozca mas de la cauſa, y los otros la determinen. Y ſi hallaren que no es juſticia verdadera, que conozca el recuſado con los otros ſin embargo de la tal recuſaciõ. Pero ſi fuere la cauſa criminal ſobre que interuiene recuſaciõ de qualquier de los dichos alcaldes, que pidiẽdo lo qualquier de las partes ſe junten con los alcaldes ante quien pẽde la cauſa vno đ nr̃o cõſejo en la nr̃a corte: ò al q̃ por los de nr̃o cõſejo fuere deputado, ò vno de nr̃os oydores en la nr̃a chancilleria qual los otros oydores deputarẽ, q̃ ſeã legos, el qual juntamẽte cõ los dichos alcaldes ſin hauer nueuo juramẽto conozca đ la dicha cauſa, y la determinacion, y no de otra guiſa. Pero en la recuſacion q̃ fuere pueſta contra los otros juezes ordinarios de las ciudades, è villas, è lugares de nueſtros reynos, Mãdamos q̃ ſe guarde lo q̃ diſponẽ las leyes ante deſta: las quales eſſo miſmo ayan lugar que ſe guarden en los juezes delegados.

Titulo. VI.

De las dilaciones.

TITVLVS. VI.

De dilationibus.

A dilationibus ſolito more à definitione incipiam. Et deſcribi poſſe in hunc modum exiſtimo. Dilatio, eſt quædam temporis ad aliquid agẽdum aſsignatio, ſeu prorogatio. A noſtris autẽ ſic definitur. Dilatio, eſt termini aſsignatio, ne præcipiti via qs teneat̃ ſe defendere. Bald. in cap. quoniam cõtra. col. 6. numero. 45. de probatio. ſecundùm Cinũ in. l. quoniam. col. 2. nu. 1. C. iſto tit. ſic definitur. Dilatio, eſt facultas cuiuſque rei agendæ intra tempus moderatum à lege, vel à iudice, vel partium cõuentione. l. 1. & l. ſiue pars. C. de dilatio. Hanc etiam ad literam p prædicta iura ponit Petr. de Bellapertica in. l. in pecuniarijs. nu. 10. col. 3. verſi. Iuxta hoc quæritur. ff. de fer. Conſtat præterea in tit. De dilat. ca. 1. & in l. 1. tit. 16. par. 3. & lib. 3. fororum Aragon. titul. De di-

De dilatio.consti. Si quando alicui homini.& libro.3.ordinamen.Lusitaniæ.titu.41.cap.1.cum sequent.

Quæro. 2. Vtrùm processus post dilationem sit validus, nempè probationes per testes, seu instrumenta post lapsum temporis designatum à iudice ad ea præsentanda? Videtur quòd non, qa tempus est circunductum, aliàs enim iudicis edictum esset delusoriũ, quod esse non debet.l.si Prætor.ff.de iudic. tenet singulariter hanc partẽ probans Archidi.in cap.iudicantem.col.2.num.5.& nu.6.30.quæst.5. Spec. de dilationi.§.videamus. col.fi.num.8. doctores plures citantur à Felin.in cap.licet.nu.18.de probatio. Rota noua.487. secundùm nouam impressionem.64. sub titul. De appell. Ægidius Bellamera conclusione.223.incip.Post terminum peremptorium.sub titul. De dilationi.text.iuncta glo. in verb.munimenta.in cap.coram.de in integrum resti.quo text. obseruandum esse deducitur post peremptoriam dilationem ad probãdum datam etiam ecclesiam nõ fore audiendam ex iuris rigore, sed ex remedio restitutionis in integrum. Vide Decium in dict.ca. licet.num.15.& August.Beroi.nu.76.qui ponũt in hoc quinque casus, non refero, quia illic videri possunt ab optimo lectore. Quando tamen probatio offerretur incontinenti post terminum, valeret.Bal.& Ias. in.l.fi.ff.de fer.p.§.tutor.Instit.de authori.tuto.& glo.in.l.Pomponius. §. ratihabitionis.ff.de procura.Ias.in.l.edita.col.6.C.de edẽ. Rebuff.in consti.regias Galliæ.tract.de dilatio.in 3.tomo.pagi.348.gloss. vni.nu.1.Capici.decisio. 81.incip.In causa hominum.nu. 1. & decisio.90. incip.In causa magnificorum domini Bartholomæi.num.3.Consilium tamen erit, quòd non permittat labi dilationem, cùm omnis dilatio ad probandum sit peremptoria.Deci.in cap.licèt.nu.5. de probatio.& in cap. super eo.nu.21. de appell. Chassanæ.in consuetu.Burgund.fol.27.col.3.rubr.1.§.2.verb.apres.l.fin.ff.de decret.ab ord.faciẽ dis.Beroius in cap.quoniam contra.nu. 134. vbi vi.de probat. Aliàs faciat protestationem, si superuenerit impedimentum, vt post illum terminum sibi assignetur secũdus.ex Matthæo de Afflict.decisio.50.incip. Iudices magnæ Curiæ. Et adde quæ not.singu. Ias. consi. 10. circa primum dubium.col.1.lib.1.

Quæritur. 3. Vtrùm iudex possit dilationem semel præfixam litiganti reuocare? Respondeo. Aut est data absque causæ cognitione, & poterit eodem modo absq; causæ cognitione reuocari. notatur in.l.diem.ff.de arbit. Barto. in. l. quod iussit.ff.de re iudi.Bal.in.l. si pacto quo pœnã.C. de pact.col.1.nu.2.Panorm.& Philip. Franch.in ca.significante.col.3.nu.17. de appellatio.

Aut dilatio est concessa ex iusta causa cum cognitione causæ,& non potest, cum sit ius quæsitum parti.l.fi.ff.de pact.Et datum cum causæ cognitione absq; ea habita de nouo, reuocatio fieri non potest.argum.text.in.c.1.de regu.iur.l.nihil tam naturale.ff.de regu.iur.Hostien.Ioan.Andr. Imol.Panormita. & Philipp. Franch.in dict.cap. significante.nu.17.de appella.qui eo in loco ponit vsq; ad num.24.vndecim limitationes.Et pro hac parte facit.l.2.titu.15. quæ requirit cognitionem causæ in secunda, & vlterioribus dilationibus.part.3.De iure Aragonum vltra tertiam dilationem etiam cum iuramento litigantium assignandam non esse,probatur lib.3.fororum Aragonum.tit.de dilatio.consti.fina.incipien.Compendiosament querientis. De iure Portugalliæ est videndus titul.41.cap.1.libr.3.ordina.Lusitaniæ. Quæ omnia vnusquisq; Lector ad leges sui regni,& in eius intellectum de facili cõuertere poterit.Et de materia huius rubricæ habetur in titu. De dilatio.extrà.&.C.eod.titul. & per Azonem, Goffred.& Hostien. in suis summis sub hoc titulo.Aliqua per Sebastian. Vanti.in tracta.de nullita. processuum & sententiarum. rubric. Ex defectu iurisdictionis ordinariæ.num.157.verficul. exemplum etiam.pagin.147. Andræ. Alciat.in practica.fol.72.colum.2.qui declarat,quid sit dilatio,& quotuplex sit, & species dilationũ quot sint,& de conditionibus dilationum,& quis dilationes concedere debet, & quando, & quibus,& quoties, & qualiter dilationes sint assignandæ. Boëri decisio. 294. num.1. cum aliquibus subiectis. vbi pulchrè loquitur circa materiam huius tituli. Aliæ tres quæstiones per Guiliel. Cassado. decisio.1.&.2.&. 3. sub titu. De dilationib. & in libr.2.constitutionum Neapolitanarum.titu.29. in consti.incip.In pecuniarijs.in glo.ex iusta causa. fol. 90. Eleganter Matthæus de Afflictis plura dubia huic loco commoda ponit in constitutio. Neapolita. libro secundo.rubric.18. Vtrùm autem postquàm quis obtinuit dilationem à se petitam, cùm efficiatur communis vtrique parti, an petitor possit remittere in præiudicium partis? Baldus in.l.si arrogator.in fin. ff. de adoptio. respondet non posse. De quo articulo agit Tiraquell.De vtroque retract.libro.1.in fine.numero.27.fol. 311. Fallit tamen, quando talis dilatio daretur in fauorem minoris per restitutionem in integrum, quia si tunc minor renuntiat dilationi sibi concessæ, non potest aduersarius ea vti. text.in.l.si iudex circumuentus. ff. de minorib.Ioann.de amicis.in consilio.92.colum.2. num.8.

¶ Lex *prima*.

a ¶ *Plazo*

a ¶ *Plazo de abogado*. Nota quòd dilatio parti est danda ad inquirendum aduocatum, & aduocato recusante, est compellendus à iudice, vt aduocationis officium suscipiat, vt hac lege cautum existit. Ad idem est Panormita. in cap. præterea. de dilationi. num. 11. & 12. & concord. l. 4. tit. 19. lib. 2. suprà. l. 6. titulo. 5. part. 3. l. 1. titu. 9. libro. 1. foro legum. Dixi in. l. 1. tit. 19. libr. 2. suprà in gloss. 1. q. 6. & quæstio. 9. colũ. 656. & colum. 657.

¶ *Ley. I. El termino que el juez ha de dar à la parte para buscar abogado.*

El rey don Alonso en Alcala. Año. de mil. CCC. LXXXVII.

SI el demandador, ò demãdado pidiere plazo d̃ abogado[a] antes d̃l pleyto contestado, aya tercero dia para esto del dia que le fuere puesta la demanda. E si lo pidiere despues del pleyto contestado, pueda auer plazo de nueue dias, si lo ouiere menester: y no mas: y el juzgador apremie al abogado q̃ ayude à la parte que lo demandare.

Dubitatur tamen, an propter infirmitatem, seu absentiam aduocati sit danda dilatio? Videtur quòd sic, si leuis est absentia, seu infirmitas, nempè breui tempore duratura, non aliàs. nam modicum tempus non est in consideratione, ex eo, quia talis aduocatus est instructus in causa. ex. l. si longius. in princip. ff. de iudic. l. sed & si vnius. §. penulti. ff. de iniur. vbi Bartolus. Idem firmat ipse Barto. in. l. ait Prætor. §. deinde. numero. 2. & ibi Additio. ff. quibus ex caus. maior. Felin. in capitulo. 1. colum. 1. num. 1. vt lite non contest. & ibi quoque Additio. Benedicti de Vadis aliqua refert.

Intantum hæc assertio locum habet, quòd iudex denegando terminum ad inquirendum aduocatũ litigãti, facit contra ius, quẽadmodum ex præmissis paulò antè iuribus vides, ideoq; grauatur, ac à tali grauamine poterit appellare, nam aufertur ei subiectum necessarium, ex quo pendet sua defensio, ne iniustè ab aduersario opprimatur. Barto. in. l. causas. numero. 2. C. de senten. aduers. fisc. latis. libro. 10. l. ait Prætor. §. fin. ff. ex quibus causis maiores. vbi gloss. verb. aduocationes. notat, quòd postulatio aduocati est iusta causa petendi dilationem ad eum habendum. citat. l. ab hostibus. §. fin. eodem titu. & l. 1. C. de dilat. & l. 1. respon. 1. ff. de postulãd. Cui etiam adstipulatur, Dilatio est assignanda, vbicunque ratio commoditatis petentis postulauerit. l. inter priuatos. in fin. & ibi glo. C. de dilationi. hæc tamen ratio maximè versatur in concessione dilationis ad inuenien dum defensorem. ergo. &c.

Est tamen dubium, Vtrùm pendente dilatione data ad quærendum aduocatum, seu ad aliquid aliud faciendum, possit iudex tutè procedere in lite? Responde quòd non. Nam pendente dilatione, iudicis officium conquiescit. l. siue pars. C. de dilationib⁹. Deci. in cap. super eo. colum. 4. num. 21. de appellatio. glos. fi. ad fin. in capitulo præterea. de dilationi. cap. significante. de appellatio. Et adeò dilatione pẽdente iudicis officium est impeditum, ac ligatur, quòd processus est nullus, nec consensu partium confirmatur. Bald. post Cin. in. l. penult. C. de arbitr. Alexand. in. l. 1. post glo. ff. de ferijs. Augusti. Beroi. in capit. potuit. numero. 48. de locat. Tradit Vanti. in tractatu de nullitatibus process. ex defectu iurisdi. ordina. pagina. 147. qui est videndus. Et Iaso consilio. 44. colum. 1. libro. 3. Limita tamen, nisi causa, ob quam fuit data dilatio, cessaret: nam si cessaret, aut iudex eam reuocasset, officium suum non ampliùs conquiesceret. Bald. in cap. 2. de dilatio. Lap. allegat. 81. Nicola. mil. in reperto. verb. dilatio. Barto. consi. 164. incip. Processus. Barto. in. l. à filia. §. alumno. numero. 1. ff. ad Trebellian. Panormita. in cap. significauit. num. 9. de appellatio. Alexand. consilio. 34. colum. 2. numero. 6. & ibi additiona. lib. 2. Tiraquell. plura ad id adducit in tracta. De causa cessante. 1. parte. numero. 74. Et vltra eum tenet Vanti. loco proximè citato. numero. 157. Singulariter declarat Augusti. Beroi. in cap. potuit. colum. 8. versiculo. In secundo notabili. num. 35. vsque ad. 49. de locato. & erit optima remissio ipsius & Tiraquell. pro commento & declaratione prædictæ l. siue pars. C. de dilatio. non transcribo, quanuis multa bona, & ad propositum dicta ab eis possem hìc repetere tacito authore, quemadmodum multi solent facere, quod non est alienum à furto. Idem notat Ias. dict. consil. 44. colum. 2. libro. 3.

¶ Lex. II.

a ¶ Que

a ¶ *Que no es de la jurisdicion.* Ista exceptio declinatoria in principio litis est proponenda, antequàm ad alia procedat, ne videatur in iudicē non suum consensisse. l. præscriptiones fori. C. de exceptio. ca. cùm inter monasterium. de re iudica. Sebastia. Vanti. in tracta. de nullitatibus proces. rubric. Qualiter sentētiæ & processus, qui dicūtur nulli, reparari possint. nu. 57. pagin. 356. Antoni. Rubeus in rep. l. nō solùm. §. morte. nu. 234. ff. noui oper. nuntiatio. Ioā. Pet. Ferrarien. in practi. in forma rei. verb. saluis alijs. num. 4. fol. mihi. 50. meliùs per Pet. à Bellapertic. in repet. l. ex quacunq;. col. 3. num. 10. ff. si quis in ius vocat. Zasius in. l. si conuenerit. num. 17. ff. de iur. omn. iud. Deci. in cap. Pastoralis. num. 11. de exceptioni. Robert. Marant. in speculo aduocato. 6. part. §. nonum membrum huius primæ partis. pagin. 414. num. 1. l. 42. cap. 8. lib. Pragma. regum Catholicorum. vbi assignantur nouem dies ad probandam exceptionem incompetentiæ, & ad alia facienda, de quibus in prædicta pragmatica Regia.

Dubitatur, vtrùm exceptio incompetentiæ sit alleganda in libello responsorio in initio ipsius, cum protestatione, quam facit ante omnia, quòd pronūtietur super articulo declinatoriæ, ad hoc, vt deinde allegatio dilatoriarum ei nō obstet? Et in primis est dicendum, quòd aut loquimur, cùm quis est tractus coram homine nulli iurisdictioni præsidenti, aut coram iudice aliàs ordinario alicuius loci, non tamen iudex rei conuenti coram eo, quia ipse sum ciuis Salmātinus, tamen fui conuentus in ciuitate Hispalensi, Toleti, Zamorensi. In primo casu exceptio radicitus supponēs defectum iurisdictionis, in quacunq; parte iudicij obstat, & est admittenda, cùm ex consensu partium expresso, nec tacito particulariū quis effici possit iudex. c. si diligenti. §. manifestè. de foro competen. glo. in. c. Rodulphus. de resc. & in. c. significasti. de foro compet. l. priuatorum. Cōsensus iudicem non facit eum, qui nulli præest iurisdictioni, nec quod is statuit, rei iudicatæ contnet authoritatem. C. de iur. omn. iudi. Vbi enim quis nullum iurisdictionis principiū habet, nec prorogationis effectus ab illo constitui potest, cùm ex nihilo nihil gigni posse constitutissimum elemētū, ac oīum artium fundamentū sit. vt in materia prorogationis declaraui. constat præterea in titulo. C. si à non compe. iudi. per totum. c. at si clerici. & ibi glo. de iudic. Petrus à Bellapert. in. l. ex quacunq;. nu. 12. versi. Iuxta hoc quæro. ff. si quis in ius vocat. ideoque semper poterit opponi exceptio proueniens ex defectu istius principij, & iurisdictionis. ex sententia glos. vbiq; satis laudata, cōmuniq; omniū sententia approbata in clem. vni. in verb. non obstante. de sequestra. possessio. & fructuum. singu. secundùm Corset. in repertorio ad Panor. verb. iudicis incompetentia. Alexand. ad Barto. in. l. 1. §. & parui refert. num. 7. super verb. Item aduerte. ff. quod vi. aut clam. Deci in. l. hoc edictum. §. hęc autem verba. nu. 5. ff. quod quisq; iur. Roman. cōsilio. 42. Areti. consi. 68. col. 3. Alexan. in. l. de pupillo. §. qui opus. num. 9. ff. noui oper. Ludouic. Gomezi. in regu. de non iudi. iuxta formā suppl. quæst. 16. versi. Et quod dictum est de defectibus. Felin. in rubr. de foro compet. col. 2. nu. 2. Iterum ipse Felin. in. c. pastoralis. num. 10. de exceptio. Barb. consil. 39. nu. 12. libr. 1. Guilielm. Benedict. in repet. cap. Rainutius. verb. mortuo itaq;. 1. nu. 213. de testamen. Roderic. Suarez in repe. l. post rem iudicatam. nu. 33. fol. 153. col. 4. ff. de re iudi. Antoni. Gomez. in tracta. de delictis. ca. 12. nu. 8. Couar. libro practicarum quæstio. ca. 25. num. 3. etiam aduersus tres sentētias cōformes. Bal. in. l. 1. C. qui pro sua iurisd. Barth. Socin. in tract. regula. cum fall. regul. 121. quod est notandum pro intellectu clem. 1. de re iudi. & l. 25. titul. 3 lib. 2. suprà. vide

¶ *Ley. II. Que termino deue auer el que declinare jurisdiction para prouar la declinatoria.*

Fuero.

SI el demandado dixere que no es de la jurisdicio[a] del juzgador ante quié le es puesta la demanda, y alegare para esto tal razon porq̄ la aya de prouar, sea tenido de la prouar hasta ocho dias del dia que fuere puesta la demanda. Y si la prouare enestos ocho dias, no sea tenido de responder àla demanda. E si el demādador ouiere de prouar la razon porque el pleyto es de la jurisdicion del juzgador ante quien demanda, sea tenido dela prouar eneste dicho plazo: y no le sea dado otro mas sobre esta razon.

prà. vide quæ dixi in.l.1. verb. *no la pueda alegar*. titu.8.infrà hoc lib.3.

Aut eſt fulcitus aliqua iuriſdictione,& hoc caſu diſtingue. Aut iſte, qui habuit proponere iſtā exceptionem, eam omiſit ſcienter: quo caſu lite cōteſtata nō poterit proponere,quia videtur prorogare iuriſdictionē nō ſui iudicis, itaque ex ea dē cauſa nō poterit ab eodem iudice recedere. argu.l.ſi conuenerit.ff.de iuriſdict.omn.iudic. &.l. ſi cùm dotem.ſolut. matri.l.9. ibi, *mas ſi deſpues que el pleyto fueſſe començado por reſpueſta, las quiſieſſe poner alguno ante ſi,no le deuen ſer cabidas.* titu.3.part.3.& in.l.32. titu.2.ead.part.3.Nam ſi aliam exceptionem obijceret ante declinatoriam fori, cenſendus eſſet voluiſſe obijciens interpellare iudicem, vt ſuper illam pronuntiet, & ſic conſentiret in iudicē,prorogaretq; ſuam iuriſdictionē.Bar. Imol.& Alex. in.l.quidam conſulebat.ff.de re iudica.Bart.in.l.ſi cōuenerit. ff.de iuriſd.om.iudic. Robert.Maran. in ſpecul.aduocatorum.6. part. §. nonum membrum.num.1.pagi.414.colum. 2. Probatur viua ratione.Nam qui vult antecedens,vult etiam cōſequens,quod neceſſariò cōſequitur.l.illud. ff. de acqui.hæredita.ſed reus vult antecedens, ſcilicet, quòd iudex iudicet ſuper exceptionibus dilatorijs,meritò etiam debebit velle conſequēs, id eſt, q̄ etiam iudicet in cauſa. l. cùm Papinianus.C. de ſenten.Abſurdum enim eſſet dicere, quòd qui approbauit iudicem in vno, quòd eum etiam nō approbet in eadem inſtantia. Et iſta communis Bart.& aliorum ſententia ſecundùm Zaſi. in. d.l. ſi conuenerit. num. 18. Eſtq; addendus Alexan. conſil.70.col.1.num.4.lib.7. Ideoq; in initio libelli proponas declinatoriam cum proteſtatione, quòd non intendis ei attribuere aliquam iuriſdictionem,niſi tantùm eā, quæ ſibi competit à iure.Præpoſit.in cap.ſolicitudinem.col.28.num. 71.&.72.de appell.Antonius Rubeus in repet.l. non ſolùm.§.morte.num.234. ff. noui ope.nuntiatio.Latè Hippolyt.in. l. ſi quis ne quæſtio.nu. 27.verſic.Quartò limita.ff.de quæſtio.Limitatur etiam, quando ignoranter, & errore ductus,exiſtimaret ſuum eſſe iudicem. nam errantis nullus eſt conſenſus ad prorogationem inducendam.l. ſi per errorem.ff. de iuriſdict. omn.iudic. Petr.de Bellapert.in.d.l.ex quacunq;.num.12.l.2.ff.de iudici.l. 15. & ibi bene intelligit Gregori. Lopez. verb.*quando las partes yerran*.titu.22.part.3. Quam limitationem intellige in errore tam iuris, quàm facti. Innocen.& Panorm.in cap.ad petitionem. d̄ accuſatio. Felin. in ca. Petrus & G. col.ſi. nu.15 de offi.delegat. & in. d. c.ad petitionem. col. 6. verſic.Secūdò nota. Limitat.p Roman.ſingul. 677. incip. Tu habes legem ſi per errorem.Et vide Cepolam cautel.120.incip. Nota nouam cautelam excludendi declinatoriā.Vanti.de nullita.ſenten.Quibus modis ſenten.nul.repar.num.58.pagin.356. de exceptionibus.Reliqua dicam in titu. De exceptionibus.infrà proxim.§. in ordine. Quæ oīa aptanda ſunt ad.l.ſimilem Luſitaniæ.lib. 3. ordinatio.ſuarum.tit.27.cap.1.ibi. *Autras es guarda àjuriſdiçant do juiz,quando ò reo declina ſeu foro per dereito, ou priuilegio eſpecial, que lle por nos ſeia outorgado.* De competentia iuriſdictionum,& quando de ea agitur in regno Aragonū, quomodo ſit definienda,habetur lib.fororum Aragoniæ lib. 3. titu. *De la competencia de jurisdictiones.* incip. *Por quanto muchas uezes.* cum ſeptem ſubiectis.Et quòd error impediat prorogationem iudicis, omnino vide Iaſonem in dict.l.ſi per errorem.nu.9.& Zaſi.nu.6. cum pluribus ſequent.ff.de iudi.& Iacobin. à ſancto Georgio in. l.2.nu.9.ff.de iudi.quos nouiſsimè refert Petr.Dueñ.in tracta.regula.cum fallen. regula.257.incip. Error impedit.

Titulo. VII.
De las ferias.

¶ Ley. I. *En quales ferias ninguno pue de ſer emplazado, ni demandado.*

Fuero.

Manda-mos q̄ ningun hombre pueda ſer llamado à pleyto dia d̄ domingo[a] ni en dia de Na

TITVLVS. VII.
De *ferijs*.

¶ *Lex unica.*

a ¶ *Dia de domingo.* Concord. l. 34. titul.2.part.3.& l.vnic.tit.5.lib.1.foro legum.Et in regalibus Auditorijs receptum eſt,vt à natali Domini vſq; ad diem Epiphaniæ incluſiuè ceſſetur à iudicijs ſecūdum Gregor.Lopez in.d.l.34. verb. *de nauidad.* Et ibi dicta per eum poteris hic applicare, ne ſemel dicta,amplius repetamus.Et ſimiliter à Montalu.in dict.l.vni.tit.5.lib.1.foro legum.In regno Aragonū explicantur feriæ, in quibus non licet tractare lites,nec iudicia agitare libr.3.fororū.tit. De ferijs.conſti. *Sacrificio muy acceptable.*

Pro declaratione huius materiæ inquirendum est primò, quot sint feriarum genera? Respon. q̃ sunt aliquæ solēnes, aliæ repentinæ, reliquæ rusticæ. Solennes sunt, de quibus in hac lege enumerātur, quæ ad cultum Dei, eiusq; honorem, sanctorúmue eius reuerentia sunt introductæ. c. vni. de reliq. & ven. sanct. c. fi. de fer. l. fi. C. eo. tit. l. Pridie. ff. hoc titu.

In istis ferijs non valet citatio, nec processus, nec sententia lata à iudice. Insignis est casus in. c. conquestus. de fer. l. 34. ad fi. ibi. E *si en tal manera alguna cosa fuere demandada, ò librada, no seria ualedero lo que fizieſſen, maguer fueſſe fecho con plazer de ambas las partes.* titul. 2. part. 3. adeò q̃ nec ex partium consensu poterit ratificari. Specula. de fer. §. sequitur. in princ. Cōstat, quia est contra legis institutum, ac ideo ipso iure nulla. l. non dubium. C. de legib. Tum etiam, quia legi prohibitiuæ in fauorē Dei renuntiari non potest. argu. text. in. c. si diligenti. de for. compet. intantum cùm sit lex habens originem à iure diuino Exod. 20. & Deuter. 5. & nō poterit tolli à Principe seculari. Clem. Pastoralis. §. cæterùm. de re iudica. Tradit Philippus Decius in. l. milites. nu. 14. vbi videas. C. de testamen. milit. Ad idem glo. in. l. omnes dies. C. de fer. vbi habetur, q̃ partes possunt renuntiare ferijs in honorem Dei. Grego. Lopez. in. l. 34. glos. fin. titul. 2. part. 3.

Vtrùm autem per statutum induci possit, q̃ in diebus inductis seu destinatis in honorē Dei possint disceptari causę, & lites? Alberi. in. d. l. oēs dies. C. isto tit. dicit q̃ vidit dubitari de hac quæstione. Et arguit ad vtrāq; partem. Deniq; firmat tutiorem eam partem esse, quæ firmat nō valere, cùm sint feriæ in honorem Dei introductæ de iure Canonico. c. fin. de fer. Tum etiam facit: quia Principes eas approbarunt: & si sint à iure positiuo inductæ, vt alibi firmaui, ab inferiori tolli nequeunt. clem. Ne Romani. de electio. argu. l. 2. ff. de pollicita. Item materia est spiritualis, ac apostolica lex est in materia, quæ spectat ad redemptionem, & saluationem animæ, quæ causa consequitur ex honore facto Deo hisce diebus, ergo tolli nequit nisi à prælato ecclesiastico, cui incumbit principaliter, & incidēter cognitio causarum spiritualium. c. tuam. & ibi glos. de ordi. cogni. & in. c. sacrosancta. &. c. Massana. de electio. ca. causamq;. de præscript. glo. in reg. Possessor. de regu. iur. lib. 6. Hoc tamen procederet, quando non esset ex consensu tacito, seu expresso populi, episcopo minimè contradicente in ferijs inductis vltra, seu præter ius commune, nam tolli possent à tali statuto, seu consuetudine, quæ plurimùm potest etiam in causis spiritualibus, & tangentibus obligationem culpabilem animæ. c. consuetudinem. &. c. de his. 12. distinct. Si tamen esset contra ius diuinum, talis consuetudo eximeret à pœna temporali transgressorem, non tamen à gehennali. glo. in. c. deniq;. verb. consuetudine. distinct. 4. fimi. glo. in. c. cum venerabilis. verb. migrasse. de cō suetu. Feli. in. c. ex tenore. nu. 12. d̃ resc. Ias. in. l. singularia. col. pen. nu. 49. ff. si cert. peta. Hippolyt. in practi. criminali. §. quoniam. num. 97. & alibi latiùs dixi.

Quòd autem valeat statutum, per quod tollun tur feriæ inductæ in honorem Dei, adnotauit gl. Bonifacij in peregrina. verb. actor. q. 6. in parte, vel sanctorum. notat expresè Bald. in. l. quadraginta. C. de ferijs. Bart. in. l. prouinciarum. eo. titu. vbi ad eum in additione. Vide Alexan. Losæ. Robert. Marant. in speculo aduocatorum. 4. part. §. 16. nu. 63. versi. Vltimò super hac materia attingo. pagin. 251. Sed hæc vltima opinio procedit in his, quæ consistunt in facto, vt est libelli oblatio. Alberi. de statutis. lib. 1. q. 57. nu. 21. col. fi. nō in his, quæ sunt iuris, vt est citatio, & alia huiusmodi. l. dies festos. ibi, nulla quēquam vrgeat monitio. &c. Actus enim citationis non potest fieri die feriato in honorem Dei, sed in alijs diebus feriatis fieri potest, dum tamen compareat die non feriata. Bart. in. l. 1. §. nuntiatio. col. 6. nu. 30. ff. no ui oper. nuntia. Placet Lucę de Pen. in. l. vni. C. ne operæ à collatoribus exigantur. libr. 10. col. fi. ad finem. & dixi suprà hac glo. versic. In istis ferijs. l. 36. tit. 2. par. 3. Et hæc opinio Barto. est communis secundùm Carol. Ruin. in. d. §. nuntiatio. nu. 167. Ioan. Crot. nu. 78. Alexā. nu. 26. & Iaso nu. 8. dicit cōmunem & veram de iure sententiā esse, quam tenent Calde. Cardin. Anchar. & communiter docto. secundùm Panor. in ca. conquestus. nu. 20. versi. redeo ad primam. de ferijs. Quanuis contraria opinio defendi posset secundùm Ioan. Crot. & Carol. Ruin. in. d. §. nuntiatio. Et bis asseruit communem Ægidi. Bellamer. in. d. c. conquestus. nu. 9. & sequenti. Et pro priori communi est l. 36. tit. 2. part. 3. Huiusmodi feriæ seruandæ sunt etiam in causis summarijs, nec remitti possunt, etiam ex partium conuētione. Deci. in. l. milites. col. 2. de testamen. milit. Paris de Puteo. in tracta. syndicatus, verb. feriæ. & Rebuff. in consti. regias Galliæ. tract. de senten. execu. artic. 9. gloss. 2. nu. 17. in. 1. tomo.

Fallit tamen in aliquibus casibus, nempè quando timetur de recessu debitoris, poterit capi, etiā die feriata in honorem Dei. gloss. in. l. dies festos. verb. fideiusionis. C. de fer. singul. & approbata secundùm doctorem Didacū Segura in. l. ab exhæredati. nu. 7. ff. de lega. 1. ibiq; plura scripsi. & exēpla sunt in glo. summæ. verb. qd verò. 15. q. 4. & l. 35. ibi Gregor. Lopez titu. 2. part. 3.

Præterea

Præterea ſunt aliæ feriæ repentinæ, nempè ob res publicas proſperè geſtas, aut aliam publicam congratulationē ab ipſo principe indictę. vt in.l. à nullo.C.đ fer.l.ſed & ſi.§.ſi fortè. ff.ex qbus cauſis maior. l. 1. & ibi optimè exempla comperies per Montalu. Titu.24. par. 1. Iſtæ feriæ renuntiari nequeunt à partibus, quemadmodum diximus ſuprà in inductis in honorē Dei. Ita glo.in clem. Sæpe.verb.ob neceſsitates.de verb.ſigni.glo.fin. in.l.36.titul.2.part.3. vbi in terminis refert Gregor. Lopez. Meliùs per Vital. de Gambanis in tract.clauſularum.titul. an ferijs poſsit renuntiari.nu.4.pagin.889.Petr.de Rauēna in alphabeto aureo. verb. feriæ. vbi aliqua in hac materia tanguntur.Bald.Angel.Alberi. Paul. & Iaſ.in.l.1.ff. de fer.Bald.in.l.ſi feriatis.ff.eod.titu. Alexand.in l.1.§.nuntiatio.col.8.ff.noui oper. nuntia.Alex. etiam in conſil.36.col.3.nu.8.lib.2.& cōmuniter in pluribus alijs locis hæc concluſio eſt recepta.

Sunt præterea aliæ ruſticæ, quæ hominum fauore ſunt inſtitutæ, meſsium, vindemiarūq; cauſa.l.1.ff.de fer.c.ſi.eod.titu.l.2.tit.24.part.1.l.37. titu.2.part.3.& eſt tex.hîc. Renuntiari tamē poſſunt huiuſmodi feriæ conſenſu partium. Vanti. in tract.de nullitatibus proceſſ. & ſentētia.de nullita.ex defectu iuriſdictio.nu.130. Alex.cōſil.36. num.7.lib.2. Intellige tamen renuntiationem feriarum ſolùm obeſſe renuntiantibus, non tamen teſtibus nominatis, vt illis diebus teneantur venire ad iudicium in cauſa illa tempore feriato. gloſ. in.l.omnes.in glo.fi.C.de abolitioni. Petrus Rauen.in alphabeto aureo.verb. feriæ.fol.43.col.4. Montalu.in.l.1.titu.5.lib.1.for.legum. Item in.l. 37.tit.2. part.3.& communiter tenetur ſecūdùm Iaſ.d.l.1.num.9.iſto.titu.

Notandum eſt, q̄ hæ feriæ meſsium non ſeruantur apud regia tribunalia huius regni, vt dicit Specul.de ferijs.§.1.ad fin.q̄ non ſeruatur in Curia Romana, nec in curia regis Franciæ: & iuſtè fit, vt venientes ad prædicta tribunalia ex longinquis partibus, citiùs expediantur, laboribuſq; & expenſis excuſentur. Cordi nobis eſt lites minuere, inquit Bonifacius Papa, & à laboribus releuare ſubiectos.in.c.1.de appella.lib.6.c.diſpēdia.de reſc.eod.lib.6. Tradit Grego.Lopez in.l.36.verb. fructos.tit.2.part.3. iſtam regni conſuetudinem.

Caſus autem, in quibus iudex poteſt procedere die feriata, vide Iaſ.in.l.1.§.excipiuntur.nu.3. ff.de fer.& dixi ſuprà hac gl. verſi. fallit tamen in aliquibus caſibus. Notandum eſt, q̄ quando q̄s fuit vulneratus, & agitur inter partes, vtrùm ſit remanſura cicatrix, vel non, iudex tutè poterit adhibere medicos peritos die feriata, & facere q̄ illa die deponāt. Ludo.Roma. & Iaſ. in.l.1.§.ſi.col.2. verſic. Sextò nota.nu.12.ff.de fer.

Quæro quare dicūtur feriæ, & dies feriati? Reſponde vt p̄ Bellamerā in. c. pronūtiandum. col. 1.&.2.de conſec. diſtin. 3. Panor. in rub. de ferijs. Alberi. in dictio. verb. feriæ. col. 1. cum. 2. ſeq. vbi eſt inquirenda hæc materia feriarū. Et ab Hoſti. Azon. Raimūd. Goffred. in ſummis ab Specul. ti. De ferijs. Corne. conſilio. 216. Multùm diffusè. col. 2. nu. 2. lib. 1. Alciat. in practi. fol. 74. col. 2. cū ſeq. de ferijs, ſiue feriarū petitiōe. Bellam. in. c. 1. đ fer. Ioā. in ſumma cōfeſſorū. lib. 1. titu. 12. Vtrùm aūt exequi poſsit dieb⁹ feriatis iuſtrumētum guarentigiū, vide Suarez in rep. l. poſt rē iudicatā. fo. 135. col. 1. verſic. Quartò extende hanc legē. ff. de re iudicat. Dicetur infrà titul. proxim. l. 4.

Dubitari tn̄ ſolet, Vtrùm eo caſu, quo ſentētia, & proceſſus fuit nullus, q̄a factus in diebus feriatis in honorē Dei, vel regis, poſsit cōualidari conſenſu partiū in vim pacti? Et videt̄ poſſe ex. l. 2. C. cōia vtriuſq; iudi. quo loco actus nullus factus ab incōpetēti iudice cōſenſu partiū pōt approbari: & ibi glo. verb. ſi ſocij. notab. & cōiter approbata ſcđm Fernād. Loazes. De matri. 2. par. nu. 47. fol. 72. col. 2. Roma. cōſi. 173. fi. col. ℣ſic. Poſtremò in ꝓpoſito caſu. & cōſi. 175. col. 2. ℣ſi. Secūdò prīcipaliter. Deci. cōſi. 475. n. 33. Panor. in. c. examinata. col. 2. notabi. 3. đ cōfirma. vtili. vel inutili. & ibi Deci. nu. 3. Panor. cōſi. 92. col. 1. n. 1. lib. 1. Barth. Socinus cōſil. 220. col. 3. verſi. Nec huic cōcluſioni obſtat. nu. 3. lib. 2. Cardinal. in conſi. 71. col. 2. verſi. In cōtrariū eſt. nu. 6. Calderin. cōſil. 8. col. 2. verſi. Nec obſtat ſi dicatur q̄ ſententia. ſub tit. de ſent. & re iudica. Late Feli. in. c. ſignificaſti. col. 3. nu. 7. de ſo. cōpe. Ioā. Coraſi. in rep. l. admonendi. nu. 47. ff. de iureiurād. Quāuis em̄ nō valeat vt ex tūc, valebit vt ex nūc in vim conuētionis, & ſimplicis renuntiationis. notat in expreſſo Bart. in. l. mutari. nu. 3. ff. de procu. & Felin. vbi ſuprà loquētibus in geſtis dieb⁹ feriatis, q̄ partiū conſenſu revalidari poſſunt, intellige vt ex nūc lata ſentētia in vim pacti virtute noui cōſenſus, ex Bal. in. d. l. 2. in fi. C. coīa vtriuſq; iudi. Et eſt magis coīter recepta opinio ſecūdùm Alex. in. l. qđ iuſsit. col. fi. nu. 42. ff. de re iudic. & in hac particula oēs, quos ſuprà citaui cōſentiūt. Et dicit coīter receptā hāc ſentētiam cū glo. in. d. l. 2. teſte Corneo cōſi. 245. col. 2. nu. 8. lib. 2. & cōſi. 57. col. 6. nu. 19. libr. 3. citat Stephan. Auffred. deciſio. 253. q̄ eſt intelligēdus ſcđm hāc diſtinctionē, aliàs falſa eſſet eius ſentētia. Nō tn̄ poterit valere tanquā ſentētia. l. priuatorū cōſenſus. C. de iur. om. iudi. Nec huic poſteriori caſu obſtat. l. 5. tit. 15. lib. 2. ſuprà. ibi, *ò al plazer de las partes q̄ lo tomen por auenēcia para juzgar algun pleyto.* Quorū ſenſus verborū videtur eſſe, priuatos poſſe mutuo cōſenſu iuriſdictionē dare ei, qui nulli iuriſdictioni præeſt, nam illa iuriſdictio

trahenda

trahēda eſt ad terminos iuris coīs,& ſecūdùm ius cōe eſt interpretanda,ſcđm curioſum, ac iuris vtriuſq; Senatorē Regis Philippi in ſummo Dñicę rei Prætorio meritiſsimū Ferdinād. Menchaceñ. in lib. 1. de ſucceſsionū creatione. in. 1. parte. §. 6. nu. 27. verſi. Tenēdo hāc partē. Facit etiā, qa arbitria ſunt reducta ad inſtar iudiciorū. l. 1. ff. de receptis arbi. atq; eorū ſentētiæ exequutiōi mādant in noſtro regno. Auiles in capitibus Prætorū. ca. 10. verb. execuciō. n. 9. l. fi. ī ordinatio. de Madrid. lib. Pragma. ſecūdùm impreſsionem Salmāticenſem. fol. 34. colū. 1. quæ procedit tā in ſententia arbitri iuris, q̄ in lata ab amicabili cō poſitore ex Cæſarisinſtituto in curijs Toleti. ann. 1539. petitio. 8. Et ſic prædictā legē intelligo de iuriſdictione, quæ tribuit particulari in p̄dictis legib⁹, ciuſq; authoritate, ſi adſit cauſa pacis, & vitādæ litis, propter

uidad, ni en dia đ Circū ciſiō, ni en dia de Apari cio dñi, ni ē los tres dias ante de paſcua mayor, ni ē los otros tres dias de ſpues đ Paſcua, ni el dia dela Aſcēſiō, ni el dia de Pētecoſtes, ni ē todas las otras fieſtas de ſctā Maria, ni en dia de ſant Iuā Baptiſta, ni ē dia de ſant Pedro, ni de Sanctiago, ni en dia đ todos ſanctos, ni los dias đ mercado. Eſto ſe entienda por mercado general, ò por feria: ni deſde Iulio mediado faſta ſācta Maria mediado Agoſto por razō del pā coger, ni en la poſtrimera ſemana đ Septiēbre, ni en las tres primeras ſemanas đ Octubre. E ſi hiziere friura porq̄ las vuas no maduran tā ayna, los alcaldes eſtas ferias adelāten como tuuierē por biē. E ſi ante delas ferias fuere el pleyto comēçado y el demādado no fuere rayga do ē rayz q̄ vala ciē mrs, de fiador q̄ eſtara à derecho deſpues đ las ferias, y valā le las ferias. E ſi dixere q̄ no puede auer fiadores, jurelo, y meta ſu cuerpo ē poder del merino, y haga đrecho ſobre el: y eſto ſi fuere la demāda de ciē mrs ò dēde arriba, è ſi fuere de ciē marauedis ayuſo, de recaudo aſsi como los alcaldes juzgaren è touieren por biē: è toda via ſea tenido el deudor faſta q̄ cūpla la demāda de lo q̄ fuere derecho. E ſi el fiador pechare la demāda đ lo q̄ fuere derecho, aſſi como es fuero đl deudor peche la demāda doblada, la meytad al fiador. Y eneſtos dias ſobre dichos ninguno ſea cōſtreñido đ entrar ē pleyto ſino fuere morador fuera đ nr̄os reynos, ò ſi no fuere ladrō, ò malhechor de q̄ ſe deua hazer juſticia, ò ſi no fuere el pleyto q̄ ſea đ cūplir en eſtas ferias, y queremos q̄ eſtos todos ayan derecho en todos tiēpos. Y en las otras ferias que ſe guardē por hōra đ Dios b y delos ſanctos, y ſean bien guardados [b] los

quam multa ſancita ſunt contra iuris rigorem in vtroq; iure. ca. niſi eſſent. ibi, pro bono pacis. de præbend. Antoni. Corſet. in tracta. de priuileg. pacis. nu. 2. volu. 2. tract. ſecūdùm impreſsionē Lugdunēſem an. 1544. quo loco ponit in materia cētum decem & nouē quæſtiones. Et Boëri. in tracta. đ ordine graduum vtriuſq; fori. 2. parte. num. 17. Montalu. in l. 4. in glo. 1. titu. 12. par. 7. centū ſpecialia pacis cauſa ponit Petrus Forlelius in practica criminis. §. final. qui omnino eſt vidēdus, maximè à iudicibus, qui hodiernis tēporibus magis intendūt robarijs, & intereſſe ꝑprio, quàm Reipublicæ, & hominum tranquillitati. Quod certè dolendū eſt. De pace plura Salmanticæ in ſcriptis dedim⁹ Scholaribus in. c. pacē. de conſecr. diſtinction. 2. Facit. l. 35. titulo ſecundo. part. 3.

¶ *Scā biē guardados.* Executio hiſce diebus fieri poſſet,

posset,si dubitaretur de fuga, vel res esset peritura.Bar.in.l.2.§.item si.col.2.nu.6.ff. de fer.Et Bal. in.1.consti.ff.veteris.§.discipuli.col.2.ad fi.Quòd contra insignes latrones, vbi periculum, & scandalum est in mora, poterit fulminari processus vna die, est tex. insignis in.l.si quis filio.§.hi autē omnes.vers. nisi fortè. ff. de iniust. rupt.litera est, nisi fortè latro manifestus est, vel seditio prærupta, factio q; cruenta, vel alia iusta causa, quam mox præses literis excusauerit, morā non recipiat,nō pœnæ manifestatione, sed præuenien di piculi causa, tunc enim punire permittitur,deinde scribere. Ibi Bald.reputat notandum,dicens,quod propter metum scandali, vel periculi permittitur interdum Magistratibus legem trāsgredi, vt hic notatur.in cap.1.de constit.Per Innocen.videtis recedi ab ordine iuris, quod est notabile dignum. Hactenus ipse Bald.text.in.l. prouinciarum. vbi Bald.C.de fer.Præposit.in cap.ad dissoluendum. col.2.nu.9.de desponsatio.impube.Multis in casibus etenim propter enormitatem delicti licitū est à regulis iuris recedere secundùm doctr. celebrem Innocē.in.d.c.1.de const.singularem,& ab omnibus receptam,teste Barba.in. c. at si clerici. nu.131.cū seq.de iudic.Hippoly.in.l.vnius.§.cogniturū.nu.78.qui plures conc.adducit.ff.de quę stio.dicēs communē esse cum Innocen.Idē in singul.244.Cepol.in. l. quod si nolit.§. quod si assidua.nu.11.ff.de ædili.edict.Felin.in.c.qualiter & qñ.2.nu.37.de accusationi.Iaso.in.l.1.col.1.cum seq.C.de precibus Impera.offerend.Quibus in locis plura quæ possunt fieri ex prædictis comperies.Et pro his adduci poterunt, quæ Panormit. in cap.fin.colum.vltim.de iudicijs.refert.Vtrùm autē in diebus feriatis possit exerceri virtute instrumenti guarentigij executio,est videndus Hispanus noster Roder. Suarez in rep.l.post rem iudicatā.fol.135.col.1.versi. Quartò extende hanc legem.ff.de re iudica.

ladrones y malhechores para otro dia: y despues juzgue se, y haga se la justicia q̄ fuere derecho: y esto sea, saluo en los derechos y las rētas del rey, que todo tiempo se pueden demandar: è si juyzio fuere dado en otra manera, que no vala.

NO se fagan ferias ni mercados francos segun se contiene en este libro en el titulo de las rentas del Rey.

TITVLVS. VIII. *De exceptionibus & defensionibus.*

Titulo. VIII.

Delas excepciones, y defensiones.

¶ *Ley.* I. *Que las defensiones se pongan fasta ueynte dias.*

El rey don Alonso en Alcala. Era de mil. CCC. LXXXVI.

TEnemos por bien, y mandamos, que las defensiones perjudiciales [a] y otras perēptorias quasi instrumentum guarentigium, possit opponi exceptio solutionis, seu liberationis? Quarta erit quæstio, Vtrùm tutus exceptione possit implorare iudicis officium, ad hoc, vt iudex pronuntiet eum tutum esse, ac imponat perpetuum silentiū aduersario. Quinta erit quæstio ad declarationē huius legis, Quæ sint exceptiōes dilatoriæ, prę iudiciales, perēptoriæ, anomalęue. Deinde. 6. quo iure exceptiōes fuerint inuētæ. quæst. 1. Præterea &. 7. Vtrùm obijciēs exceptionē, censeatur fateri intētionem aduersarij? Et quomodo sit excipiendum. Aliaq; expresè necnon remissiuè ad huius negotij perfectissimam doctrinā subijciemus. Et declarationē optimā ad pragma. 78. ann. 1555. Pinciæ nouissmè explicabimus.

¶ *Lex.* I.

a ¶ *Defensiones perjudiciales.*

Ad primū, Quid sit exceptio. Dico, q̄ est actionis, vel intētionis exclusio. Specul. de exceptio. §. 1. nu. 9. Panor. & Deci. col. 2. nu. 3. in rubr. De exceptio. Socin. in rubri. ff. eod. & in. l. exceptio. per illum tex. eod. titu. Iaſ. in. l. licet. col. 1. ad fin. C. de iudic. Angel. Areti. in rubric. Instit. de exceptio. colum. 4. num. 8. versic. Capiamus primum. Bonifa. in rubric. De exceptio. num. 1. in clem. Ioan. And. in regula. Possessor. nu. 22. & Couarr. nu. 4. de regul. iur. libr. 6. Paul. Parisi. consil. 67. num. 9.

lib.4.Beroi.in.c.quoniam contra.nu.166.de probationi.Matthæ.de Afflictis in consti. Neapolitanis.lib.2.tit.22.in cõsti.incipien. Exceptiones. col.2.nu.3.

Exceptio enim aliquando actionem excludit, nempè cũ quis cõtra me habeat actionem ex empto,vel locato,egoverò non nego emptiones,vel locatiões, sed actioni ex empto actori cõpetenti obijcio exceptionẽ doli, vel metus, aliámue huiusmodi ad actionis exclusionem.

Exceptio autem exclusiua intentionis est,quoties actor agit absq; actione petẽs à me rem, quã profitetur me illi vendidisse,at ego excipio venditionẽ ipsam negans,quippe quæ verè nõ vendiderim. Vnde cùm actor egerit sine actione,exceptio aduersus eum proposita intentionem excludit,& sic exceptio debet directè contrariari intentioni agentis. Paul. Castrensis in. l. cùm vltra nu.2.C.de non nume.pecu.

Videtur tamen contra definitionem Panor.in rubr.de exceptio.& aliorum, de quibus suprà.q; cùm actio & exceptio sint correlatiua sicut pater & filius,maritus & vxor.l.si quidem. C. de exceptio. Bald. expressè tradidit in. l.in rebus.ad fin. nu.12.C.d̃ iure doti.igitur & si exceptio sit actionis exclusio, intentionis tamen esse non potest, cùm actio deficiat cui opponatur,& quam exceptio præmittit. Secundò facit. Nam defensio est impropriè exceptio, etiam latè sumpto vocabulo.glo.in.c.1.verb.defensionis.de litis contest.libro. 6. Cuius opinionem sequũtur ibi Dñic. col. 3.nu.3.versic.Nota ex ista glossa.Philipp.Franc. col.2.versi. In glossa in verbo,defensionis.Et fuit de mẽte Ioan.Monach.ibi col.1.Felin.in rubr.de exceptio.col.1. Georgi. Natã in clem.Sæpe.col. 75.de verb.signi. Ange.in prin.Insti.d̃ exceptio. col.3.Lanfranc.de Oriano in repe.c. quoniã contra.verb.exceptiones.nu.3.de probatio.Hormanoctius Detus in repe.l.4. §. Cato. nu.473.ff.de verb.obligatio.Cuius sentẽtia communiter recepta est,& ex ea inferunt ferè oẽs doctor.q; stante statuto, q; contra instrumentum non possit opponi exceptio, tamen potest opponi defensio. Idem vult Bart.in.l.1.§.& parui refert.ff. quod vi aut clam.Ias.in.l.si quis iniquum. §.si is pro quo. col.2.num.9.ff.quod quisq; iuris. Si igitur,vt ex præmissis apparet, defensio non est exceptio,defensio autem nihil aliud est,q̃ allegatio rei aduersus actorem,q; sibi non competit actio,& prescripta allegatio est intẽtionis & facti exclusio, nam actor agit de facto,qui non obtinet actionem, ergo exceptio intentionis & facti, nõ est exceptio aduersus Panor.in rubri.extrà.de exceptioni.

His etiam tertiò accedit.Nam quanuis sit vera traditio, quòd iudex non potest impertiri officium suum ad vtilitatem priuatam,nec nomine defendentis exceptionem obijcere.l.4.§. hoc autem iudicium.& ibi Rip.ff.de dam. infect. tamen poterit exceptionem nomine rei facti, & intentionis contra actorem, nempè agẽtem sine actione à iudicio repellere.l.veluti. ibi, actiones denegari.ff.de verb.obliga.l.mercalem.ad fi.C.de condi.ob turp.causam.c.1.de procurat.& in ca. 1. de libelli oblatio.l.7.ibi, *eche lo luego del juyzio.* titu.1. libr.2. foro legum. est glo.singularis in.l.vbi pactum.verb.pœna.versic. Tertia quia cùm iudex. C. de transactio. vbi idem notat Bart. lectio. 2. colũ. pen.versi.Item actor repellitur.Rursus ipse Barto.in. l. prescriptum.§.si pactum.versic. Oppono secũdò.ff.de pactis.& in.l.si vnus. §. pactus ne peteret.col.5.nu.20.eod.tit.& est glo.ordinaria,& semper allegatur teste Paul.Castren. in.l.lecta. col.6. num.18.ff.si cert. petat.Et per Petrum Rauen. de iureiur.in compendio iuris Canonici. fol.146. col. 3. Quoties enim iudex videt libellũ esse nullum,vel ineptum, putà in casu præmisso, quia actor careat actione,debet illum lacerare,& reijcere actorem, ac in expensis illum condemnare.iuxta nota.per glo.& Docto.in.l.1.ff.de offic. assesso.Specula in titu.De actio. & petitione.§.sequitur.versi.antepe.Panor.in ca.examinata.col. pen.de iudi.Curti.iuni.consi.163.In causa vertẽte.col.1.num.2.Nicola.Belloni.in consil.25. Viso processu,& scripturis partium.colũ.1. num.1. Quotidiè seruatur in practica. Et est communis opinio secũdùm Curtium vbi suprà.qui alias concordantias ad hoc adducit.

Suaderi potest quarto loco ista opinio contra Panorm.ex Bart.sententia in. l. vt mihi donares. col.2.& ibi in additio.qui ait, quòd si statuto cauetur,quòd infra certum tempus debeat quis opponere omnes suas exceptiones, etiam termino transcurso poterit opponere exceptionem intentionis,& facti, & sic quòd actori nulla competit actio.Bald.idem notat.in.l.in rebus. col.fin.C.de iure doti.& in.l.sancimus.col.2.num.7.C.de donatio. Quia exceptio est exclusio actionis propriè,non intentionis,seu facti.Deci.in rubric.De exceptioni.colũ.2. Quo fit optima interpretatio ad hanc regiam constitutionem, qua cauetur, q; exceptiones præiudiciales, & peremptoriæ possint obijci post litis contestationem intra terminum viginti dierum, & non vltrà. Et declinatoriæ sunt opponendæ secundùm Pragmaticã Regiam.42.ca.9.infrà octo dies: nam elapso termimino viginti dierum, opponi poterit facti & intentionis exceptio.

Pro solutiõe difficultatis sciendũ fore dicimus, q; exceptio quandoq; propriè sumitur,quo casu propriè etiã dicitur exclusio actionis.Quandoq;

largè legis appositiõe, & tũc exceptiones intẽtionis & facti nuncupãtur exceptiones, quælibetq; exceptio appellãda erit defensio, non autẽ quælibet defensio dici poterit exceptio, nisi tãtùm, quę actioni opponitur, quẽadmodum Philippus Deci. docet in rubri. de exceptio. col. 3. post Bald. in l. in rebus. col. vlt. versi. Debes scire. C. de iure doti. Bald. etiam rursus tradidit in l. 1. nu. 39. C. de ijs qui accusare nõ possunt. Sensit glo. in ca. 1. verb. defensionis. de lit. cont. libr. 6. facit. l. si quis. & l. si quidem. C. de exceptio. c. significauerũt. de exceptio. l. 1. C. de iuris & facti ignorant. Adde glo. 1. in l. 1. tit. 10. libr. 2. for. legum. Item est notãdum, quòd exceptio, & replicatio à pari procedũt. l. 2. §. illud. ff. de exceptio. l. sub prætextu. C. de trãsactio. Deci. in. c. à nobis. col. fi. nu. 7. de exceptio. de quibus loquitur. l. 42. c. 12. libr. Pragmaticarũ regum Catholicorum.

Ad secundam, An exceptio solutionis, & liberationis sint dicẽdæ exceptiones? Panor. in rubr. de exceptio. quatenus exẽplificat exceptionem intentionis & facti, quãdo solui quod debebam, quod iterum repetis, oppono cõtra te solutionẽ, & liberationem. videtur firmare, q̃ non sit exceptio. Specula. de exceptio. §. 1. versi. defensiones. nu. 4. & glo. in dict. c. 1. de lit. contest. lib. 6. Facit, nam solutione eius quod debetur, tollitur omnis obligatio. Insti. quib⁹ mod. tolli. obligat. in princi. Alex. consi. 17. nu. 3. lib. 1. ergo nõ est propriè exceptio, cùm deficiat actio, à qua deriuatur ipsa exceptio. Ex qua doctrina si verum continet, deducũtur duæ assertiones. Prima enim est, q̃ statutum faciens mentionem de exceptione, nõ comprehendit exceptionem solutionis, cùm sit exceptio intentionis, seu facti, & statuta sunt propriè accipienda. Secunda sit. Terminus si fuerit statutus à iudice ad opponẽdum omnes exceptiones, elapso etiam termino, poterit opponi exceptio solutionis. Iaso in l. qui se debere. col. 2. nu. 8. ff. de condictio. cau. data. dicens se in specie alio modo non inuenisse tactum.

Tamen dicẽdum est exceptionem solutionis, & liberationis opponi posse contra repetentem. Nam cõsiderare oportet actũ primum validum, ex quo orta fuit actio ex mutuo, vel venditionis, vel huiusmodi, ex qua deriuatur exceptio, & defensio per solutionem, seu liberationem, quanuis ea mediãte fuit actio extincta quo ad veritatem ipsius actus, & tamen per obiectionẽ debet cõstare iudici de solutione, seu liberatione, qua mediãte condẽnabit actorem agentem sine actione in expẽsis, imponẽdo ei perpetuum silentiũ, ac executionem, seu ordinariam actoris petitionẽ nullam declarãdo. Et ita speculando subtiliter sæpe proposui in actu practico legẽdo, consulendo, & proferendo sentẽtiam, me existẽte Assessore. Prę terea facit. Nam quãdo actus à principio fuit firmus, & validus, licèt ex post facto fiat inualidus, contra prædictum actum est necessarium remedium rescissorium. text. in. l. non putauit. §. 1. & l. quod vulgo. ff. de bono. possess. contra tabul. quibus iuribus definitum est, q̃ si pater filij emancipati instituit extraneos hæredes, qui decesserunt viuo testatore, cùm testamentum validum fuerit à principio, licèt ex post facto per mortem hæredum inualidetur, est tamen necessarium aduersus testamentum remedium contratabulandi illud.

His etiam conijci potest illud iuris elemẽtum, quo docemur, q̃ causa cessante, non cessat effectus in iure quæsito ex causæ existẽtia: nam quãuis causa ipsa postea desinat, seu defuerit, ius tamẽ illud retinetur. l. si post mortem. §. 1. ff. de bono. possess. contra tabul. l. cùm vxori. C. quando dies legat. ced. c. ab eo. de electio. lib. 6. clem. Constitutionem. eod. tit. Ioan. Andr. in regula. decet. col. 3. versi. Idẽ de similibus. d̃ regul. iur. lib. 6. Bal. in l. filiam. in. 1. lectione. ff. de Senatorib. Andr. Tiraquel. de causa cessante. limit. 2. nu. 1.

Confirmatur. Nam cùm tu asseueras me esse tuum debitorẽ in mille, & obijcio solutionis exceptionem ad elidendam petitionem, ex quo aliquid oppono, quod probare teneor, non est dubium me propriè excipere. l. in exceptiõibus. ff. de probatio. Raphaël Cuma. in. l. 1. & in. l. 2. ff. de exceptio. Iaſ. in. l. qui se debere. col. 2. ff. de condi. causa data. ergo est propriè exceptio, cùm obligatio valuerit à principio, licèt ex post facto sit sublata per solutionem debiti, vt prædixi in prima ratione istius vltimæ partis, necessaria est exceptio solutionis. Ex quibus diluitur Pan. exemplum, ac eius determinationem falsam esse constat, imò probabilior est illa sententia, quam nos tuemur, quòd videlicet propriè sit exceptio, & sic opponi poterit contra instrumentum guarentigium, nec ab statuto vnquam censetur excluſa. Iaſ. in dict. l. qui se debere. nu. 11. Philipp. Deci. in l. bona fides. nu. 3. ff. de regul. iur. & in consil. 317. nu. 3. Et sic lata sententia contra eius exequutionem opponi posse testatur apud Capell. Tholosan. decisio. 170.

Ad tertium dubium ex deductis in proxima quæstione dicendũ est in casu. l. 4. &. 5. infrà eod. cum similibus ibi adducendis admittendam fore exceptionem solutionis, quæ propriè est exceptio iuris naturalis, æquitatem continentem, ne quis indebitũ à proximo recipiat, locupleteturq̃; cum eius iactura, ex Põponij responso in. l. nam hoc natura. ff. de condi. indebi. l. iure naturæ. vbi Decius. ff. de regulis iur. Alciat in rubric. extrà

de

de præscr.nu.7.l.17.titu.fi.part.7.latiùs legendo exposuimus in regul.Possessor.de regu.iur.lib.6. quā Deo duce cito cudēdam, seu imprimendam curabimus.Regia lex.4.infrà eod. tit. probat.ibi, *Saluo paga del deudor,ò promission,ò pacto de no lo pedir,* Ratio enim est, qa exceptio solutionis quatenus cōtinet defensionē, est iuris naturalis,nec cuiquā homini de mūdo est auferēda.argu.Clem.Pastoralis.§.cæterùm.de re iudicat.text.c.cùm inter.de exceptio.Ex qua ratione infero ad cōmunem cō clusionem, quæ habet excōmunicatum conuentum posse obijcere exceptionē compensationis, quæ solutionis vicē continet.l.amplius non peti. ff.rem ratā haber.vbi Bar.col.fi.id probat,intantum q firmat iurantem soluere satisfacere obijciendo cōpensationem creditori.Sed in hoc,imò q nō satisfaciat, sed q ratione iuramēti teneatur realiter soluere,est tex.in.c.ad nostrā. 1.de iureiu rand.cōmunis secūdùm Soci.in.l.Iulianus.num. 14.col.4.ff.de condi.& demonstra.De hoc latiùs in.l.4.in. quæst. Vtrùm exceptio cōpensationis sit admittēda aduersus cōtractum, seu instrumentum,in quo continetur iuramētum. Prætereà actus cōpensandi,seu reconueniendi actorē alicui reo conuēto cēsetur permissus, cùm sit inhærens causæ, ac necessarius ad iustitiā vnicuiq; litigantium ministrādam,& sic censetur cōcessus.l. 2.ff. de iurisd.om.iudi. qa tēdit ad defensionē,quæ ex cōmunicato permissa est.c. cū inter.de exceptio. Paul.dicit,q doctores ita decidūt in.d.l.amplius. col.fi.nu. 4. Et hāc communē ac veriorē iuris testatur Philipp.Deci.in.d. ca. cùm inter.nu.27.de exceptio.Contrariā,imò q non cōpetat excommunicato,tenet ibi glo.quæ cōis est secūdùm Deci.d.nu.27.in princi.Idem dicit Guido Papa consil.108.nu.2.ad fi.Probat bene Alberi.lib.4.statuto.q.92.col. 1. Sed priorem cū Decio tenendam censeo: quia excōmunicatus per viā defensionis cōsequitur id,ad quod actor erat ei obligatus. ex doct.Innocē.in.c.si verè.de senten.excom.quam refert Deci.in.d.c.cùm inter.nu. 27.ad fi.Itē quia qui compensat, retinet.l. in restitutione. C. de peti.hæredita.Et retentio, defensio est.c.quo iure.8.distinct.Et hac ratione videtur,quòd naturale debitum compensetur.l. etiam. de cōpensatio.

Vtrùm autem eo casu, quo non competat ius compensandi principali excommunicato secundùm communem præcitatam,est dubiū, an competat fideiussori?Et videtur q sic,dum tamē principalis non esset soluendo,non aliàs.Alberi.optimè declarat in lib.4.de statutis.q.92.nu.6.versic. In secunda quæstione.

Ad quartum dubium,Vtrùm tutus exceptione possit implorare iudicis officium, vt pronuntiet illum esse tutum, imponatq; aduersario perpetuum silentium? Glo.in.l. Aurelius.§.centum. verb.consequi posse.ff. de libera. lega. inquit, q vnus fideiussor antequàm cōueniatur,poterit implorare officium iudicis, vt fiat diuisio inter eos, & p reliqua parte imponatur silentiū creditori. Ad idē est glo.in.l.si contēdat.ff.de fideiuss. ibiq; Bart.Ange.& Imol.dicens hāc opinionem communē esse.glos.in.l. si finita.§.elegāter.ff.de dam. infect.dicit q vbi alicui iusta competit exceptio, potest officium iudicis implorare, vt imponatur aduersario silentium.Idem notat Anton. de Butri.in.c.si clericus laicum.col.fin.de foro compet. Panor.in repe.c.si quis cōtra clericum.col.2.eod. tit.Communis est secūdùm Soci.consil.94.nu.1. lib.3.Rebuff.in tract.de literis obligatorijs. artic. 1.glo.9.nu.55.tomo.1.constitu.Regiarum Galliæ.siue super actione personali,siue reali,vt infrà hac glo.dicetur.Facit.l.diffamari.C.de ingenu.& manumiss.& in ca. conquerente. Innocen.nu.1. de offi.ordinar.notat remedium prædictæ.l.diffamari.locum vendicare in quacūq; diffamatione. Bart.in.l.Titia.ff.de accusa.Panor.in.c.licet.de accusa.Areti.& Feli.in.c.in præsentia.col.2.de probatio.Nell.in tract. bannitorum.3. parte secundi temporis.nu.66.Cepol.caut.242.Hippolyt.singul.280.Boërn.decisio.255.nu.7.Ludo. Gomez. in.§.præiudiciales.nu.7.Insti. de actio.Ioan.Lup. de dona.inter vir.& vxo.§. 65. Panor.in cap.sinautem.de resc.in.fi.Rota anti.decisio.304.l. pen. tit.2.part.3.

Quæ autem differentia sit inter. l. diffamari.& l.si contendat.scripsit Dominus Couar. in libr.1. variarum resolutio.c.18.nu.4.

Igitur nascitur si mihi cōpetat exceptio pro iure meo conseruando, quòd possim agere cōtra illum,qui dicit se esse dominū, vel infert aliquem defectum,vt illum ostēdat,aliàs enim ei imponatur perpetuum silentium.

Secūdò adstipulatur pro communi opinione tex.in.l.si pater.C.qui bonis ced.possunt.Quo in loco habetur, quòd si pater emancipauit filiam, demum cessit bonis, quæ fuerunt filiæ acquisita,ipsa filia tuta exceptiōe implorat officium iudicis contra creditores paternos, vt imponat eis perpetuum silentium.Quem text.vnicum ibi dixit Bald.num.2.Iaso.in dict.l. si super possessione. colum.2.vbi vid.Deci.num.7.C.de transactio.& Corset.in singula.verb.metus.Ex qua confirmatione infertur,debitorem opponere posse omnes exceptiones sibi cōpetentes contra sententiam, vel instrumētum publicum, quanuis statuto,vel lege regia in executione non possent opponi, dum tamen petitio exequutionis non præcederet,& sic opponēs præueniret exequutiōis petitionē. Tamē hodie intra decē dies cōnumerandos

à die citationis,quæ fieri ſolet ad perficiendã venditionẽ bonorum, de quibus facta eſt executio. iuxta.l.64.in ordinatio.Tauri poſſunt exceptiones obijci contra inſtrumenta guarentigia.

Tertiò his etiã concinit tex.in.l.3.§.miſſum.ff. de Carbonia. edicto. vbi miſſus in poſſeſsionem, qui eſt dominus rei poſſeſſę,poterit petere ſe poſſeſſorem, vel dominum declarari.

Quartò nõ minùs eleganter probari poteſt cõmunis opinio ex tex.in ca. 1.&.c.2.de confirma. vtil.vel inutil.vbi obtinens ſententiam pro ſe, eſt ſecurus exceptione rei iudicatæ , quippe quia ſententia inter partes facit ius.l.ingenuum. ff. de ſtatu. homi. factaq; traditione transfert dominium.glo.in verb.eius fit.in.§.fina. Inſti.de offic. iudi.notanda ſecundùm Panormi.in ca.cum aliquibus.num. 13.de re iudi.& in ca.propoſuit.vbi gloſ.& docto. de conceſsio.præbend.Collectari. in cap.ad quæſtiones.num.8. de rerum permuta. Felin.bene in ca.cùm venerabilis.nu.29.de exceptio.Iaſ.in.l.ex hoc iure.ff.de iuſtitia & iure.Caſſador.deciſio. 11.num.5.ſub titu.de reſcript.Tutus tamen auxilio ſententiæ ſine eo,quòd inquietetur ab aduerſario, poteſt petere eius confirmationem per prædicta iura.Per quæ Innocen. tradidit in ca.ex parte.S.de reſcrip.quòd ſi aduerſarius meus appellauit à ſententia in meum fauorem promulgata,& eius appellatio fuit deſerta,poſſum petere à iudice, vt pronuntiet appellationem fuiſſe deſertam. Et ad dict.iura citata,ſcilicet,in ca. 1.& ca.2.adde notata à Roderic.Suarez allegatio.14.col.1.

Quintò pro comprobatione adduco text.in.l. ſi contendat.ff.de fideiuſſo. Fideiuſſores enim omnes,quorũ ſunt ſoluendo,ſi non fuerint in ſolidum obligati,habẽt beneficium diuiſionis, nẽpè vt quilibet ſoluat debitum pro rata.vt in. l. inter eos. & in.l. inter fideiuſſores.ff.de fideiuſſo.Quidam ex fideiuſſoribus timens in ſolidum conueniri,vel q̃ alij efficiãtur non ſoluendo,vult implorare officiũ iudicis, vt pronũtiet ipſum tutum beneficio diuiſionis,nã hoc p.d.l.ſi contẽdat. poterit facere.Panor.& Deci.in ca.ſi autem.col.3.nu. 9.de reſc.dicẽs pocedere nõ ſolùm in actione perſonali,ſed etiam in reali.Areti.in ca. in præſentia. per illum tex.& ibi Deci.col.2.nu.3.de probatio. Roman. conſi.312.Rebuff.in conſti. Regi. Galliæ.1.tomo.pagi.76. verſi.Item poterit implorare officium iudicis.in tract.de literis obligatorijs. artic.1.gloſ.9.nu.55.

Hinc deducitur mulierem timentem ſe poſſe grauari à creditoribus mariti , quia eſt grauatus ære alieno, ipſam iudicis officium implorare poſſe,quatenus iudex inhibeat creditoribus , ne fiat ei aliqua moleſtia in ſuis bonis dotalibus , & alijs quibuſcũq;,& ſic eam tuetur,& dicitur in Caſtella à Pragmaticis,*Carta de amparo*.per prædicta.&.l. ſi pater tuus.C.qui bonis cede. poſſunt. Mõtalu. in.l.5.tit.18.libr.3. foro legum. Quod eſt notandum,& quotidianum in practica. Facit.l. fin.§.fi. ff.quod metus cauſa.vbi timens moleſtari, poterit inuocare iudicis officium ad hoc , vt vexatio, ſeu moleſtia non inferatur. Cui etiam conijci poteſt.l.illicitas. §.ne potẽtiores. ff. de offi.præſidis. vbi iniurians alicui, vel aliáue cauſa timens iniuriã ſibi inferri ab aliquo,poterit petere à iudice ſecuritatem,& cautionẽ de non offendẽdo ſibi dari ab alio tertio.notat Bart.in dict.§.ne potentiores.num.1.& in.l.congruit.num.4.ff. de offi.præſid.& in.l.ſi vſusfructus.§.fina. vbi latè in additione.ff.de vſufruct.& in.l.in eum. num. 2. ff. de accu.& in.l. 1.num.2.C.in quibus cauſis colo.capi. cenſi. domi.accuſa.poſſ.lib. 11.& in.l.2.num.24. ff.ſoluto matrimonio.Felin.in rubr.num.10.col. 6.de treuga & pace. Hippolyt.latiſsimè plura cõgerit in.l. 1.§.præterea.num.75.ff. de quæſtionibus. Dixi in quæſtio. 249. Titius fecit iniuriam Sempronio. Cautio autem iſta de non offendẽdo,non erit ad tempus perpetuum, ſed erit modificanda arbitrio iudicis.Guilielm.de Cuno.& Barto.in dict.§.ne potentiores.col.2.num.7. Angel.in.l.dies cautioni.in princi.col.2.verſic.Idem dicas. ff. de damno infecto.& ibi Imol.col.1.in.l. Valerianus. ff.de Præto.ſtipulatio.vbi dicunt iudicem poſſe arbitrari vſq; ad decẽ annos.Alexã. in.l.3.num.5.ff.de damn.infect.Felin.in rubri.de treuga & pace.col.6.verſic. Tertia declaratio. Et eſt cõmunis ſecũdùm Ripam in rubri.ff.de dam. infect.col.fi. nu.23. qui præter alios bene diſtinguit articulum , nempè tempus ante cautionem præſtitam , & tempus poſt cautionẽ.Priori caſu cautionem eſſe præſtãdam ſimpliciter abſq; termini præfinitione , ne fortè detur materia differendi offenſionem finito tempore cautionis.argum.l.conueniri.ff.de pact.dota. Poſteriori verò caſu dicit cautionem præſtitam tanto tempore eſſe duraturã, quanto durabit inimicitia,ſiue cauſa timoris. Si verò ſit quęſtio, quãtum præſumatur durare cauſa timoris,tunc erit in arbitrio iudicis.Et hoc modo accipienda eſt cõmunis opinio.

Sextò principaliter in præſidium cõmunis aſſertionis in capite huius dubij deductæ,eſt text. in.l. Aurelius..§.centum quæ. ff. de liberatio . legat.vbi quando teſtator in vltima volũtate liberauit debitorem , poterit ipſe debitor implorare iudicis officium, vt pronũtiet ipſum tutũ eſſe exceptione liberationis.Facit.l. & ſi fortè.ff.ſi ſeruitus vendicetur.vbi poſsidens rem liberam,poteſt implorare iudicis officium contra aduerſarium, ne ei moleſtiã inferat,dicendo eam ſeruituti ſubnixam.

nixam. Et in.c. 1.de iureiuran. cautum est debitorē iurātem soluere vsuras creditori suo, posse petere à iudice antequā eas soluat,q̄ cōpellat creditorē,vt ei remittat iuramētum, procedēdo cōtra illum per cēsuram ecclesiasticā.l.si duo.ff. de iure iur.quo text.cōstat,q̄ quis petit declarationē iuris competētis,etiam si adhuc ab aliquo tertio nō inquietetur.l. 1.§. 1. ibi, ius non ex eo metitur, q̄ possessor occupauit,sed ex suo iure.ff.si pars hæredi.peta.Felin.dicit text.illū in suo effectu bonū esse in.c.olim.nu. 10.de rescriptis. Nonnulla videntur facere aduersus cōmunem,nēpè illud elemētum cōmune,quo dici solet,neminē cogendū fore agere cōtra aliquē.l.diui fratres.ff.de accusa. l.vni.C.vt inuit.agere null.cōpella.Sed si tutus exceptione posset implorare officium iudicis,obijciendo exceptionē,ex qua tutum fore prætēdit, esset compellere actorem agere,litemq̄ suscitare cōtra omnem iuris disciplinam.ergo.&c. Facere videntur,quæ scripsit Hierony. Gigan.in tracta. de crimine læsæ maiestatis.titu.Qualiter in crimi næ læsæ maiestatis procedatur.q. 17. pagin. 156. cum seq.

Suadetur.2.Nam tutor liberatus à tutela si velit agere contra pupillum, vt illum liberet, & pupillo circa rationem prædictæ tutelæ perpetuum silentium imponatur, non est eius petitio admittenda.l.3.§.contrario.ff.de contrario offic. iudi.tutel.

Ad idē facit.3.tex.in.l.purè.§. fi.ff. de doli excep.quo textu habetur, quòd non debet esse in potestate rei,q̄ actor contra illū agat, cùm reus tutus exceptione perpetuò possit eam allegare, nempè cùm ius excipiendi perpetuum sit.Petrus Rebuff.in repe.l.vni.num.82. versic.Tertio limita.C.de senten.quæ pro eo quod interest, proferuntur.

His etiam facit.4. vbi adest remedium ordinarium,non vendicat sibi locum extraordinarium. l.in causæ.2.ff.de minor.Bald.in.l.ea quidem.nu. 70.C.de accusationi.Rota noua decisio.224.Paulus in.l.2.nu.3. C. si min.se maiorem dixerit.Soci.consil. 177.Dominus labia mea aperiat.libr.2. latè Zasi.lib. 1. intellect. singul.c.20.

Sed reus tutus exceptione habet remediū ordinariū,q̄ si timet,ne probatio sua pereat, faciat recipi testes ad perpetuam rei memoriam. vt in ca.quoniam frequenter.in princip.vt lit.nō contest. c. Albericus.& ca.significauit. de testib.authē.Sed & si quis.C.de testib.l.fi.C.de vsu.pupilla.Panorm.in ca.si quis contra clericum.nu.3.de for.compet. igitur cessat remedium extraordinariū,nempè q̄ iudicis officiū imploret,imponatq̄ silentium aduersario,& sic contra cōmunem.Sed tamen his minimè refragantibus,firma est cōmunis cōclusio.Nā quāuis nullus sit cogendus liti gare,quēadmodum primo fundamento cōtra communem dicebamus, est verum nulla existēte causa:secùs si talis causa vigeret, nempe quia competit ius,quod existimat in futurum periclitari posse, vel quia molestia aduersarij succedi ex parte aduersarij verisimiliter speratur.

Nec minus obstat secundum. Nam licèt verū sit, quòd minor non possit agere iudicio tutelæ aduersus tutorē vt illum liberet à tutela, nec etiā quis contendere possit contra actorē vt agat aduersus eum inuitus,bene tamen potest implorare iudicis officiū, vt declaret illum esse tutum exceptione,imponatq̄ silentiū aduersario, iuxta formam.c.conquerente.de offi.ordinar.

Nec impedit.3.dict.l.purè.§. fina.Nam locum habet ordinariè, non tamen suadente æquitate, quæ ex iudicis officio ꝓcedit, quod implorat ur, ne in futurum indebite molestetur reus.

Nec his coadiuuat cōtra communē quartum argumētum. Nam remedium extraordinarium non concurrere cū ordinario, regulariter verum esse fatemur:in casu tū nostræ quæstionis vtrūq̄ remediū extraordinariū est, videlicet petere receptionem testiū ad æternam rei memoriam,& inuocare iudicis officium, vt declaret implorātem esse tutū exceptione.Duo enim remedia extraordinaria cōcurrere posse non negamus. vt in.l.de pecoribus.cū glo.ibi.C.ad legem Aquil.l. 1.C.de rei vēd.Bar.in.l.in prouinciali.§.si in loco cōi.nu. 4.ff.noui oper.nuntia.Soci.cōsil. 177.col.2.lib.2.

Ex qua cōi assertione deducenda sunt aliqua quotidiana,& necessaria.Primū,creditorē in diē, vel sub cōditione à debitore suspecto,fugitiuóue pignora petere posse ad sui securitatē.l. quæsitū. ff.de pignori.vbi glo.verb.quia interest. dicit,ex iusta causa, quia recessurus putabat, aliàs contra l. 17.& ibi Montalu.& Grego.Lopez tit. 13.par. 5.Facit illud, quod dici solet, debitorem suspectū de fuga capi posse à iudice incōpetenti,vel à creditore. Ratio enim est,æquitasq̄ versatur, ne qs amittat debitum, cū periculum sit in mora,spectando iudicem competētem. Bald.nu.6.Panor. in.c.cùm non ab homine. de iudi. l. ait Prætor.§. si debitorē.ff.quæ in fraud. credito.Segur.in rep. l.ab exhæredati substituto.nu. 8.& ibi dixi.ff.de lega. 1.etiam si esset debitor clericus: quia detentio fit animo recuperandi debitum,nō autem inferendi iniuriam, & sic absq̄ excōmunicationis pœna capi poterit.Panor.in.c.cùm nō ab homine.de iudi. post. Bald.ibi. Socin.in tracta.regula. cum fallentijs. regul. 78. Ias.in.§. 1. numero.69. Instit.de actio.Paris de Puteo.in tracta.Syndicatus.verb.captura.nu. 10.Caietan.in sum. verb.excōmunicatio.c. 10.Stephan.Auffre. de potestate

seculari super ecclesiasticas personas. §. tertia regula.nu.15.fol.122.in.8.volumine tracta.diuers. doctorum. Rip.libr.1. responso.c.13.nu.8.Ioan. Lup. in.l.66.Tauri.nu.27.

Secundò deducitur, quòd ille,cui est restituendum aliquod primogenium, vinculum, hæreditatem,fideicommissum ve post aliquod tempus, petere posset cautionem à possidente, si est suspicio dilapidationis.argum.text.in.l. in omnibus. ff.de iudic. quo textu cautum est, quòd in omnibus bonæ fidei iudicijs,cum nõdum dies præstãdæ pecuniæ venit,si agat aliquis ad interponendam cautionem ex iusta causa condemnatio fit. l.quod si in diem. ibi, si autem non venerit,cauere officio iudicis debet de restituendo hoc debito,cùm dies venerit, vel conditio extiterit. ff. de peti. hæredi.l. vnum ex familia. §. sed si fundum. versi.quòd si talia verba.ff.de legat.2.l.7.titul.18. libr.3.foro legum. Istam conclusionem in successore maioriæ probat Ioan.Lup.de Palati.Rub.in repeti.cap.per vestas.§.44.num.2.de donatio.inter vir.& vxorem.Et hæc iura tam in bonæ fidei, quàm in stricti iuris iudicijs locũ habẽt per text. in dict.l.quod si in diem.vbi Bart.reputat notandum.nu.1.& Angel.col.1.quorum opinio communis est secundum Ias.in.l.2.col.5.num.16.ff. solut.matrimo. & communiter tenetur teste Ripa ibi,num.34. Petrus Rauennatis in alphabeto aureo.verb.lex in omnibus.fol.75.col.1. Baptista de sancto Blasio in tract. de priuilegijs dotalibus.nu.39.& Bart.in rep.l.si constante.nu.57.ff. solut.matri.glo.etiam in.l. possessione.ff.ex quibus caus. in poss. eatur. quæ loquitur in cõtractu stricti iuris, communiter approbatur secundùm Bald.reprobata gloss. contrarium ibi probãte in d.l.in omnibus.in.1.lectura. ff.de iudicijs.est. l. si creditores.ff.de priuileg.credito.

Infertur.3.vocatũ ad primogenituram timentem dissipationẽ bonorũ subiectorum restitutioni,vel ex eo,q̃ libera,& non subiecta restitutioni firmat se iactãdo possessor, ipsum agere posse iudicis officiũ implorando,vt declaret prædicta bona vinculata, & subiecta restitutioni esse,ac iure successiuo competere sequẽti in gradu,neq; posse alienari.per.l.si pater.C.de cessio.bonorum.l.si duo patroni.iuncta glo.verb.alteri.versi.Sed qualiter isti patroni.ff.de iureiur.& l.si finita.§.elegãter.ff.de damn.infect.Roderi.Suarez allegatio.4. Couar.libr.1.variarum resolu.c.18.col.fi.num.8.

Infertur ex eadem radice quarto loco debitorem liberatũ ab aliquo debito,quitationem,& liberationẽ illius debiti, ne deinceps in perpetuũ molestari queat,petere posse. Bart. in.d.§.elegan ter.nu.3.& Alexã.ibi nu.21.id intelligens procedere de liberatione particulari, non aũt de generali circa omnia, vt solet nimis effuso sermone dari à mercatoribus,dicendo de omnibus debitis vsq; in præsentẽ diem.text.in.l. cùm Aquiliana. ibi,liberationem eñ captiosam interpretatio prudentium fregit. ff. de transactio.in quibus verbis Bart. mirabilem ibi censet. Bald. idem notat in.l. pactum.col.3.num.11.C.de collatio.Angel.in.l. cùm Aquiliana.ad fi.ff.de transactio. Alex.consi. 68.col.2.nu.6.lib.5.Felin.in. c.significauit.col.4. nu.8.& ibi additio. Benedicti de Vadis.de testib. Ludoui.Roma.consil.155.col.2.versic. Secundò principaliter.adducens text.singula.in.l.3.§.contrariũ.vbi notat Bal. ff.de contra.actione tutelæ.

Infertur quintò habentẽ instrumentum vetustate consumptũ renouationem ipsius ab aduersario petere posse.glo.in authen.de hæred.& falci.§.sed quoniam.verb. reparare. collat. 1.& in.l. chirographis.verb.aut renouationem. ff.de admi nist.tuto.dicens,quòd si quis amiserit instrumentum, poterit petere ab aduersario nouam scriptura de eo, quod habebatur in primo instrumento cõficere,ac renouare,ne ius ipsius pereat. Ang.in l.in omnibus.col.fi.ad fi.ff.de iudi.iuxta formam traditam in.c.fi.de fide instrumen.& in.l.12.titu. 19.part.3.l.5.& ibi Montalu.titu.9. lib.2. foro legum. Et in Pragmaticis iudicialibus & Aranzeli tabellio.fol.10.cũ sequent. Regum Catholicorũ.

Quo ad quintæ quæstionis examen, ex quo glossari oportet ista regia constitutio, respondendum est,quòd exceptiones sunt quædam dilatoriæ,aliæ præiudiciales,cæteræ peremptoriæ, postremæ anomalæ.

Dilatoria exceptio est illa,quæ differt, non tñ extinguit litem,vt qñ declinatur iudicium,vel solutio differtur, vt solutionis dilatæ pacti conuẽti ad tẽpus procuratoris,fori incõpetentis,ad inquirendum aduocatum,ac similes.Ludoui.Cattus in repe.l.quinq; pedum.nu.23. C.fini.regundo.l.9. tit.3.part.3.Et ibi Grego.Lop.& l.236.versi. *y las dilatorias.* Zasi.in.l.si cõuenerit.col.3. nu.16.ff. de iurisdictio.om.iudi.ca.Pastoralis.de exceptio.cacũ inter.de re iudic.l.exceptionẽ.C.de probatio. l.fi.C.de exceptio.Exceptio aũt litis pendẽtię est opponenda in initio litis, quia est dilatoria, ea enim omissa semel, amplius opponi minimè posset,quia ex cõparitione sine obiectione litis pendentiæ visus est prorogasse iurisdictionẽ non sui iudicis,vt exposuimus in exceptione fori declinatoria in.l.2.glo.fi.tit.6.lib.3. suprà.notat expresse Matthęus de Afflictis.decis.Neapolitana.354. num.9.impeditque litis ingressum. Felin. in cap. exceptionem. num.41. de exceptio. De exceptionib⁹ dilatorijs consulẽdus est Specu.De exceptio.& replicatio.§.nũc videndũ restat. Et Feli.in d.c.exceptionẽ.nu.7.& ibi Parisi.n.4.Alex.Ias.& Iacobin.

Iacobin.de ſancto Georgio in.l.ita demum.C.de procur.Petr.dueñas in tract. regularum. plura remiſsiuè ponit in regul. 263. incipit. Exceptio dilatoria.

Pręterea eſt notandum exceptionem ſpolij dilatoriam eſſe,ac in principio litis proponendam fore.Bonifaci.in Clem.vni.col.fin.nu.66.de cauſa poſſeſsio.& propriet.Iaſ.in.l. naturaliter.§. nihil commune.nu.138.& Claudi.Marmeri. num. 168.ff.de acquiren.poſſeſs.Gregor.Lopez in.l.5. verb.*le deue reſponder*.tit.10.part.3. Ideoque exceptio ſpolij poſt conteſtationem litis reijcitur.l.fi. C.de exceptio.l.probationem.C.de probat.cùm litem paſſus fuerit cõteſtari in poſſeſsorio. argu. tex.in.c.1.de reſti.ſpoliato.

Quid autem de exceptione excommunicationis eſt dicendum,Vtrùm ſit dilatoria, vel anomala?Quòd ſit dilatoria,conſtat,nã non perimit negotium, ſed durãte excommunicatione differt, quia repellitur excommunicatus agens ab actibus iudicialibus.c.intelleximus.de iudic.c. decernimus.ibi,repellere excommunicatos ab agẽdo. de ſent.excom.lib.6.ca.1. de exceptio. eod.lib.6. ibi,lites differat. Clem. vni. de exceptioni. cuius litera eſt. Excommunicationis exceptio dilatoriæ in qualibet parte litis opponi poteſt, termino peremptorio per iudicem aſsignato ad proponendas exceptiones declinatorias, & dilatorias. non obſtante.l.4.titu.10.lib.2.foro legum. Et ibi Montaluus. Poteſt enim iſta exceptio quandocunque opponi.per dict.Clem.quia periculũ cõmunionis cùm excommunicato ſemper verſatur in quacunque parte iudicij,propter quod excluditur à iudicio.c.1.de exceptio.lib.6. vt ſic tædio affectus,faciliùs redeat ad vnionem eccleſiæ.c.audi denique.11.q.3.ibi,de eccleſia per ſacerdotem pellitur,vt notatus ab omnibus,erubeſcat.Graue enim eſt inter homines eſſe, & eorum carere ſuffragio.l.hi qui ſanctam. C.de apoſta.gl.in.c. ſi ali quãdo.de ſent.excom.ſolus aut Deus, aut beſtia. quemadmodũ tradit Ariſto.1.Polit.c.2.ſed Deus eſſe non poteſt,ergo erit bellua.

Tum etiam,quia communicans cum excommunicato peccat,& ipſe cum alijs fidelibus. c. illud.vbi glo.vitari.Et Innoc.de clerico excom.miniſt.Panormi.in.c.ſi quis preſbyter.nu.9. eo. tit. & in.c.exceptionem.nume. 28.de exceptio.& in c.nulli.nume.3.de ſent.excom.Martinus Nauar. in.c.cùm contingat.pagi.169. verſi. Sextò infertur.de reſc. Anto.3.part.titul.25.c.2.§.2. Gabriel in.4.ſenten.diſt.18.quęſtio.3.dubi.5.ſed occaſio delinquendi eſt obuianda.c.nouit.de iudi.c.fi. de foro compet.lib.6.Panor.in.c.ex literis.Syluani. num.8.de ſponſalib. etiam ſi eſſet peccati venialis.c.quanuis pactum.de pact.lib.6.ibi,diſpendiũ. ſecundùm interpretationem Archidia.ibi.glo.in c.ſi aliquid.verb. peiorem.22.q.4. Couar.in. d.c. quanuis.1.parte.§.6.nu.6.Tum etiã.Nam ſi excõmunicatus non poſſet repelli à iudicio,conſequeretur immunitatem & commodũ ex ſuo dilicto, & ſic meritò repellendus eſt, ne ex ſuo crimine præmium ferat.l. itaque.ff. de furtis.l. ſi remunerandi.§.Maurus.ff.manda.l. verum. §. tempus.ff. pro ſocio.l.1.&.l.nec ex dolo.ff.de dolo.l.2.ff. de eo per quem factum erit.& ibi glo.l. ſiue hæreditaria.ff.de nego.geſt.l. relegatorum.§. fina. ff. de interdi. & relega.l.ſi ab hoſtib⁹.§.1.ff.ſolu.matri. l.fi.ad fin.C. de rebus credi.l.pen.C.de lega.l.dubium.C.de repud.l. ita demum.C. de arbi.l. 2. C. qui mili.non poſſunt.lib.12.c.ſedes.&.c. ex tenore.de reſcr.c.paſtoralis.§.fina.de offi.delega.c. ex literis.de dolo & contuma.c.ad noſtram.de emp. & vendi.c.ſtatuimus.de offi.delega.lib.6.c. dictũ. 30.q.1.& ibi notat gloſ.Hinc euenire ſolet, quòd quanuis excommunicatus inhabilitetur ad commoda,non tamen exoneratur ab onere,& ſiç cõuenitur in iudicio.c. intelleximus.de iudic. Item ſub pœna peccati mortalis tenetur recitare horas Canonicas tãquam particularis, & in ſecreto.gl. in.c.2.de cleri.excom.miniſtr.& gloſſ. in. c. preſbyterum.in gloſſ. vlti. 28.diſt.Deci.in.d.c. intelleximus.colum.2.num.5.rurſus in cap.cùm inter priorem.num.1.de exceptio.Ioan. Montagnus. de Bigamia. queſtio.25.Hierony. Gigas.de penſio.quæſt.64.Antoni.3.part.titu.24.cap.79. col. 2.Angel in ſum.verb.degradatio. §. 4. & in verb. hora.§.5.Sylueſt.eodem verb.q. 3. & in verb.degradatio.q.3.dixi in ca.1.§. quiſquis igitur. concluſ.2.de ſent.excom.lib.6.& ibi egi de quæſtione,Vtrùm excommunicatus faciat fructus bene ficij ſuos durante cenſura. Nec agere poterit pro iniuria ſibi illata tempore excommunicationis, hac exceptione excommunicationis illum impediente.glo.in.c.omnibus.4.q.6.in glo.1.c.omnes illi ſunt ab accuſatione.6.q.1.Ioann. Saynſon in conſuet.Turonenſibus.fol.328.ar.18.verſ.Sexta concluſio.tit.Des amendes.Panor.in.c.dilecti, de maio.& obedient.

Nec prætextu inſtrumenti guarentigij excommunicationis exceptione obſtante.ex cap.pia.& gloſſ.verb.communibus.de excep.lib. 6. quippe cùm agatur in iudicio de viribus inſtrumenti, & in vtilitatem excommunicati, ergo per prædicta repellendus erit. Exceptio enim excommunicationis poterit opponi contra perſonam agentẽ, licèt non poſsit opponi contra inſtrumentum. Bart.in.l.1.§.& parui refert.num.6.ff.quod vi aut clam.Barb.in rub.de exceptioni. colum. 6. verſi. Sextò poterit opponi. Quod notãdum cẽſeo ad l.4.tit.iſto infrà. Vtrùm autem excommunicatus

posit obiicere exceptionem compensationis ad vtranque partem,tradit Tindar.in tract. De compensationi.artic.7.num.24.Deci.in cap. cùm inter. numer. 27. de exceptioni. Iam sum memor me suprà in isto articulo duas communes contrarias opiniones deduxisse. Alia plura, quæ pertinent ad hanc excommunicationis materiam dixi in.c.post cessionem.de probat.& in ca.Pia. de exceptio.lib.6.

Vnum tamen notandum est, quòd ista exceptio excommunicationis repellit excõmunicatũ expressim denũtiatũ publice,nõ aliàs. extrauag. Ad vitãda scandala.sub titulo. De excõ. nõ vitãdis.in pragm.sanctio.Gallica.l.176.in legibus styli.Couar.in rep.c.alma mater.2.par.§.2.nu. 3. de sent.excom.lib.6.Et de tali excõmunicato denũtiato est intelligenda.l.vni.tit.5.lib.8.infrà.Et dictam extrauag.citat Philipp.Deci. in ca.à nobis. nu.4.de exceptio.Nauar.in.c.1.§. laboret.nu.22. de pœniten.distinct.6.

Item exceptio procuratoris est dilatoria, nec iudicium redditur nullũ ex eo, quòd iudiciũ fuerit factum cum milite,seu muliere,ea exceptione nõ opposita ante litẽ cõtestatam.Bal.in.l.fi.militem.C.de condi.ob causam.Paul.de Cast.singulariter declarat cons.276.col.2.lib.1.

Præiudiciales sunt, quæ solent opponi aduersus actorẽ,dicẽdo eum esse illegitimũ,vel seruum, vel huiusmodi ad repellẽdum ab actione proposita.Quemadmodũ præter alios docet nihil allegãdo Zasi.in rubri.de exceptio.ff.col.fin.nu.6. Bal. in.l.peremptorias.C.sent. rescind. non poss. Iaso in.§.præiudiciales.numer.17.Insti de actioni.Alexandri in cap.quiescamus.colum.2.num.5. distinctio.42.l. 10.tit.3.part.3.&.l.236.styli. Quot autem modis exceptio dicenda sit præiudicialis, explicat Ioan. Calderi.in repet.cap. 1.colum. 10. versic.Tertiò cùm suprà dictum sit, quòd quædã quæstiones etiam incidentes sint præiudiciales, quæro quæ sint præiudiciales.de ordi.cogni. Anchara.omnino videndus in capit.tuam. colum.2. nu.9.Et ibi Egidius Bellam.q.3.nu.10.& idẽ Bellame.in.c. 1.nu. 10.tit.iam citato.De ordi.cogni.

Peremptoria exceptio est illa,quæ perimit vires actionis propositę,& respicit totum actum.l. 3.ff.de exceptio.Specul.de exceptio.§.exceptionum igitur.num. 1. §. appellantur. versic. Perpetuæ. Insti. de exceptio. Martin. de Fano in tract. de exceptio. impedientibus litis ingressum. ad fin.Zasi.in.l. exceptio. §. fina.colum. 1.ff. de exceptio.l. 8. &.l. 11. titulo. 3. partita. 3.l. 236. Styli. &.l. 1. cum suis. §§.titulo. 38. libro.3. ordina.Lusitaniæ.& habetur libr.8. fororũ Aragoniæ.de exceptio.constitutio.Cùm in omnibus ferè petitionibus.

Aduertendum tamen est,quòd exceptionũ peremptoriarum aliquæ nec cum negotio,nec cum actione cõueniunt,veluti sunt omnes, qui negãt directò ius actori competere,vel veluti contractũ non esse factum,vel factum,tamen contra legem, nempe sine licentia mariti.iuxta.l. 55. Tauri.patris,vel curatoris,quando res fuit vendita ad creditum.vt Philippus Hispaniarum rex nouissimè statuit. petitio. 78. in curijs Pinciæ anni. 1555. Aliquæ verò negotium non negant,sed cùm priuatio habitum præbuisse demonstret, ad eam eli dendam tendunt, veluti doli mali, quod metus causa,pacti cõuenti perpetui, & similium.vt optimè docet Ludouicus Cattus in rep.l. quinque pedum.nu.22.C.fini.regund.

Peremptoriæ autem exceptiones possunt opponi vsque ad diffinitiuam sententiam.l. peremptorias.C.sent.rescind.non poss.glos.fi.in.c. cùm Ioannes.de fide instrum. Paul. de Castro cõs.70. col.2.nu.3.lib.1.Zasi.in.d.l.exceptio.§.fi.colũ. 1. nu.4.de excep.Robert. Maran.in speculo aduocato.part.6.§.nonum membrũ.nu.16.pagi.418. §.appellantur.de excepti.& ibi latè gloss. 1. quæ magistra est in hac materia. l. 2. §. solemus. ff. de excep.

Fallit tamen in milite, qui ignorantia iuris ductus,nõ allegauit peremptoriam exceptionẽ intra terminum à iure institutum. l. 1.C.de iuris & facti ignor.Si tamen certus de ea,de facto,& de iure omisisset allegare, postea non esset audiendus ex prædicto tex.in.l. 1.ibi, ignorantia iuris. Cen sent Bald. colum.3. num. 7.Paul.de Cast.colum. 2.nume.3. & Ias. colum.2.num.5.subijciens practicam huius dicti.

Fallit secundò, si post sententiam, vel terminum assignatum à iure, vel ab homine, de nouo superuenerint ad notitiam litigantis, nam cum iuramento ipsius partis, etiam lapso termino,admittenda erit. capit. pastoralis. de exceptio. Ad idem est lex.8.in ordinationibus de Madrid.Gregor.Lopez in.l.8.verb.*dar plazo*.titul. 3. partit. 3. Montalu. in reportorio harum legum.verb.exceptio peremptoria. folio. 41. colum. 3. cum. 2. sequentibus. nonulla in declarationem huius legis adfert. In regno Lusitaniæ idem dispositum est.l. 1.titu.38.libr.3.ordinam.Portugallię.

Anomalę exceptiones dictæ sunt ex eo, quòd possunt opponi in quacunque parte iudicij, vt exceptio excommunicationis, quæ obijcitur ante & post litem contestatam. cap. excęptionem. de exceptio. capit. Pia. eo. titulo. libro.6. Clemẽti. vni. vbi Barba. est videndus isto titulo. Semel autem excommunicatus,& hodie præsumitur durare in excõmunicatione, nisi probet titulũ absolutionis.gl.in.c.proposuit.de cle. excom. minist.

miniſt.vbi Panor.& alij.text.cap.ſicut nobis.vbi idem Panormita.de ſenten.excom. Felin. in cap. ſcribam.numer.3.de præſumptio.Petrus de Anchar.conſil.64.Rota in antiquis deciſio.238. Specula.de exceptio.§.nunc dicendum.numero. 19. Quod eſt notandum.Nam eo ipſo,quòd reus allegauerit excommunicationem, ac denuntiationem factam de actore à ſuo prælato iuxta formam decreti. Ad vitandum ſcandala. in Pragm. ſanctione Gallicana ſub titu. De excom. non vitand.&.l.1.titu.5.lib.8.infrà.vbi dicit, *que qualquiera perſona que eſtuuiere deſcomulgada por denunciacion delos perlados dela ſancta ygleſia.*& ibi dicetur,erit ſuadata ſua intentio ſuper excõmunicatione. Et iſta exceptio cùm tractetur de iure publico,à quocũq; poteſt opponi. Card. in dict.cap. exceptioni. quæſt.6.de exceptioni.Philipp. Deci. in cap.intelleximus.num.9.de iudic.rurſus in cap.cùm parati.colum.1.num.2.de appellat. Ratio poteſt ea eſſe,quia vbicunque iudex ex officio poteſt ſupplere, vt in hac ſpecie probatur in cap.1. ad fin. de exceptio.libro.6.ita tertium,cui non intereſt, admittere poteſt.text. notandus ſecũdùm Imol. & Deci.in dict.c.cùm parati.de appellatio. Quid autem de exceptione nõ numeratæ pecuniæ quãdo poſsit opponi,infrà.l.4.dicemus.

Quæro, Vtrùm iure ſpeciali, nempe per in integrum reſtitutionis remedium tranſcurſo termino ad opponendas exceptiones præiudicales, & peremptorias aliquis eo caſu,quo tali iure ſibi cõpetenti vult vti,ſit admittendus ? Reſpondeo admittendum eſſe.ex ſententia gloſ.in.l.poſtquàm liti.verb.nulla ratio.C. de pact.dicens communi iure,ſecùs ſpeciali, vt in minore. Quam ibi notat Iaſ.colum.fin.num.17.Philipp.Deci.nu. 30.Ludoui.Gozandi.colum.fin.num.16.Franciſc.Curti.num.fin.& Signorol.de Homodeis.colũ.5.nu. 19.verſi.Vndecimò opponitur,dicitur quòd nulla iuris.Omnes enim communiter illam glo. adnotant,& ex pluribus concordantijs exornatam reliquit Pinellus in repetitione.l. 2. parte.3.ca. 1. nu.15.C.de reſcin.vend.dicẽs opinionẽ ipſius receptã eſſe.q̃ diſpoſitio excluſoria,ſeu ,phibitoria p ſignũ vniuerſale negatiuũ nõ excludit ius ſpeciale.Ad idẽ eſt gl.in.l. Decurionibus. in.gl.1.C. de ſilentia.lib.12.quam præter alios notat Felin. in cap.1.colum.7.num. 10.de reſc.& in cap.ſicut. colum.1.de hæreti.vbi habetur,quòd ſi Princeps concedit alicui immunitatem ſpecialiter, poſtea lege generali imponit onera, abſque eo quòd ſpecialiter de illo priuilegio faciat mẽtionem ,nõ cẽſetur illud derogaſſe. Idem notat Paul. de Caſtr. citans.d.gl.in.l.Decurionib9.in conſi.146.Super primo quæſito dicẽdũ dicta ſtatuta.lib.1.colũ.1. num.1.Ludoui.Roman.conſil.436.Quod indultum Petri.colum.3.verſi.Tertia principalis ratio fundatur.Deci.in.l.in toto.colum.3.nu.8.ff.de regul.iur.Iaſ.in.l.1.num.80.C. de ſumma trinitate. &in.l.cum antiquis.colum.2.num.6.C.de inoffi. teſtamen.&rurſus in.l. quod Principi. colum. 3. num.16.ff.de conſti.princip.glo.eſt notabi.in.c. vni.verb.conſuetudine.de Capell.monacho.verſ. Et nota quòd conſuetudo reuocat ſtatuta,ſed nõ priuilegia.Ergo lege noſtra non eſt dicendũ priuilegia conceſſa minoribus cenſeri reuocata, ſed quòd termino viginti dierum elapſo poſsit petere reſtitutionem aduerſus lapſum tẽporis,omiſſamq̃; allegationem prædictarum exceptionũ.

Quid autem ſit dicendũ in exceptionibus,quę ſuapte natura inſunt actioni,vt in pactis in continenti appoſitis,vel in his,quæ tacitè intelliguntur,& inſunt ex natura contractus, Vtrùm lapſo termino viginti dierum poſt litem conteſtatam, vt hîc habetur,poſsit poſteà opponi?Reſpondendum eſt poſſe, ſecundùm Rode. Suarez in termi nis huius legis in rep.l.poſt rem iudicatam. §.ſed pro euidentia.num.40.fol.154.colum. 3. ff.de re iudicat. reputans menti tenendum, quia habet pondus in praxi.ibiq̃; plura in hoc adducit.text. in.l.ſi pater. ibi. æſtimabit an pretium. C. de actio.emp.

Vtrùm autem terminus ad opponendas exceptiones præiudiciales abbreuiari poſsit à iudice? Videtur quòd non,cùm ſit terminus iſte viginti dierum beneficium legis,ſeu Principis,&ſic ab inferiori non poterit tolli.cap. indultum. de regul. iur.libro. 6. Tradit Bart.in.l.2.ff. de re iudic. Reſolutiùs dixi in.l. 1. verb. *La ley.*titul.4. ſuprà eo. libro.3.

Sexto inquirere oportet principaliter, Exceptiones quo iure fuerint iuuentæ,naturaline, diuino,an humano? Videtur quòd à naturali,quippe cùm omne animal appetat inſtinctu naturæ ſuijpſius defenſionẽ , maximè homo,qui animal eſt rationale,ratioq̃; minimè permittat,quòd indebitè,ac ſine defenſione moleſtẽ, & ſic illi vim vi repellere liceat.c.ſi verò.1.de ſent.excommu.l. vt vim.ff.de iuſti.& iure.Si igitur defenſionẽ contineat,ius naturale continet.l.ſi quidẽ.&.l.defenſiones.C.de exceptio.cap.cùm inter.eod.titu. Io. Corafi.lib.2.miſcellanearum iuris ciuilis.cap.16. num.11.quo in loco tantiſper hoc declarat. ſi eſt defenſio iuris,erit naturalis,ac tolli non poterit.§. ſed naturalia. Inſti. de iure natural. gent.& ciuil. Clemen.Paſtoralis.§.cæterùm.de ſent. & re iudicat.Quod ſuadetur ex Cicerone,dicente,Omniũ animantium à natura indultum eſt, corpus vitãque tueri.cap.olim.de reſti.ſpoli.l.1.C. vnde vi.l. defenſionis facultas.C.de iure fiſc.lib.10. Quatenus enim conſideratur exceptio ad effectum,ne

quis

quis indebitè,& sine culpa damnetur, cum absolute contineat defensionem,non est dubiū,quòd contineat ius naturale,ac proinde statutum, seu lex prohibens defensionem,non valeret.Bald. in l.edita.nu.115.C.de edend.col.pe.Anani.in ca.si aduersus.col.fin.num.13.de hæreti.Philipp. Deci.in cap.ex parte.2.colum.6.versi.Decimotertiò fallit.de offi.delega.Roman.in repe.rubri.ff.de arbit.colum.13.num.54.versic.Sed an vigore dicti arbitrij.Francischinus Curti.in repe.l.omnes populi.num.9.ff.de.iusti.& iure.citat Felin.latè prosequentem in cap.cùm olim.pen.colum.de re iudica.& in capit.dilecti.colum.4.de exceptio.& in cap.qualiter & quãdo.§.debet.de accusatio.Hormanoctius Detus in rep.l.4.§.Cato.num.471.ff. de verbo.obliga.Antoni.Rubeus in rep.l. pen. §. ad crimē. nu.199.ff.de public.iudi.Iacobus Boulenc.in rep.l.capitalium.§.famosos.num.24.ff.de pœnis.

Sunt alij,qui exceptionem à iure gentium originem sumpsisse firment,nempe Bald. nouellus. num.22.&.Lancelo.Galiaul.nume.209.versi. Et hac ratione.in rubri.ff.de verb.oblig.Quotuplex autem sit ius gentium, præter alios bene declarat Claudi? Cantiūcula in rubr.Insti. de iure naturali genti.& ciui. Nicolaus Bellonus in princi. post rubricæ lectionem Insti.de testamen.vbi tractat. quo iure fuit inuentum testamentū.Fernan.Menchacensis in.1.parte de succesionum creatione, §.quo ad quartum. vbi ponit duas communes in hoc contrarias, quas & nos iam antea annotauimus in declaratione.l.1.titu.2.lib.5.infrà.fata tamen non permiserunt ad debitum finem perducere, & sic ex iã cusis, seu impresis plura ex nostra industria,tacito authore, apud nouissimos scripta & decerpta comperimus.Ius gentium igitur secundùm prædictos duplex est, nempè primæuum, quod naturale dicimus. §. singulorum. Insti.de re.diui. quod simul cum ipso genere humano rerum natura prodidit.vt expressum est in dict.§.singulorum.Secundarium est,quod non simul cum genere humano proditum fuit,sed longè pòstea humanis necessitatibus exigentibus à gentibus plerisque,præsertim earum, quæ moribus,legibusque vtuntur,non simul,sed varijs temporibus fuit inuētum. Ex quo iure descēdunt bella,captiuitates,& similia,de quibus in.l.ex hoc iure.& in.l.manumissionis.ff.de iusti.& iur. Et per Fortuni.in.l.1.§.ius naturale.numer.33.cum.seq. ff.de iusti.& iu.Sic ergo defensio est iuris naturæ, ac istius iuris gentium, quod primæuum nostri dicunt.

Tamen vnicum esse ius naturale,& vnicum ius gentium, probat Corasi. libro.6.iuris miscella. capit.25. contra communem.

His etiam conducere videntur, qui eam esse à iure diuino existimāt fuisse, prout Antoni.de Butri.in rub.de exceptio.refert Præposit. Alexand. in princ.Decreti.colum.4.num.7.& alij,de quibus ibi per eū.Barba. in rub.de exceptio.in libro Clementinarum.vers.Quo ad secundum.num.3. cùm fuerit inuenta in Paradiso terrestri,vt habetur in sacris Geñ.3.quando Adam respondit Domino roganti.Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno,& comedi.Dixit rursus Deus ad mulierem,Quare hoc fecisti? Quæ respondit, Serpens decepit me,& comedi. Sic igitur patres primi excipiebant ad sui defensionē,vt vides,igitur fuit iuris diuini,ne quis indefensus puniatur. d.Cle.Pastoralis.de re iudicat.Facit illud.Deus,& natura nihil frustra crearunt. sed à natura insita est hæc defensio,quæ fit excipiendo, ergo & à iure diuino.Facit tex.in.c.humanū genus.dist.1.dū dicit,Ius naturale est,quod in lege, vel euangelio continetur.c.sana.§.cùm ergo.dist.9.

Alij probant à iure Ciuili,& non à naturali inuentam esse, aliquot rationibus, quarum prima est.Certū est enim, quòd Imperator Iustinianus in princ.Insti.de perpetu. & temp. actio. dixit se tractare velle de his actionibus, quæ ex lege, vel sacris cōstitutionibus proficiscuntur. Sed posteà in sequenti titulo tractat de exceptionibus, quæ largo modo sunt actiones.l.1.ff.isto titu.Ergo exceptio ex iure ciuili sumpsit originem.

Cui argumento secundò adstipulatur text. in princip.Insti.de exceptio.ibi, compertæ sunt. id est,inuentæ.secundùm glo.expositionem.ergo à iure ciuili institutæ,& inuentæ:quia si de iure naturali essent, opus non esset vti illo verbo, compertę.

Præterea comprobatur tertiò .Ius naturale est immutabile à iure humano,cùm ei prædominet. Clem.Pastoralis.§.Cęterùm.de re iudica.Et Insti. de legit.agna.tutel.§.fi.&.§.fi. Insti. de iure natu. gen.& ciui.Ideoq; nō valet statutum tollēs defensionem bannito.Bal.in.l.vt vim.colum.2.num.3. ff.de iusti.& iur.cum his, quæ paulò antè à nobis dicta sunt.Sed exceptiones tolli possunt à statuto,seu à principe.Bart.in.l.1.§. & parui refert. ff. quod vi aut clam.bonus text.in.c. ex parte.2.de officio delegat. ergo exceptio non est defensio, & sic non est inducta àiure naturali. Facit notandus text. in.l. fina. ibi,à iudicio prohibeatur. ff. de decretis ab ordine faciend.

Rursus comprobanda est quarto loco ista opinio, quæ Bartoli est in.l. ex hoc iure. numer. 19. ff. de iusti. & iure. tali ratione. Causatum, & diriuatum ab aliqua causa, non est prius,nec dignius sua causa.cap.1.de fide instrumento.l. in testamēto.1.ff.de cond.& demōst. qui primitiua

inficit,

inficit,deriuata vituperat, quemadmodum post Philosophum docet Bald.in.l.fi.C.de verb.signi. sed actio,à qua deriuatur exceptio,est inuentum, & institutū iuris ciuilis. §.non autē omnes. Insti. de perpetuis & tēporali.actio.tex.in.l.in commodato.§. sicut autem.ibi,actiones ciuiles.ff. cōmoda.§.omnium.ibi, proditæ actiones.& in.§.æquè si agat.ibi,inuicem quoq; proditę sunt actiones. Rursus & expressiùs in. §. sed istę quidem actiones,quarum mentionē habuimus, & si quæ sunt similes,ex legitimis,& ciuilibus causis descēdunt. & ibi, quippe ita proditæ sunt iure ciuili actiones.§. de cōstituta.ibi,iure ciuili tenētur. &. §. Itē si quis postulante.ibi,iustissimè accōmodat ei talem actionem.&.§.pœnales quoque actiones Prętor pœnę multas ex sua iurisdictione introduxit. Insti.de actioni.Paul.de Castr.in.l. cùm hæredes. in principio.ff.de acq.possess.Ias.in.l. ex hoc iure. colum.9.num.49.ff.de iusti.& iur. Ergo & exceptio est prodita à iure ciuili,ne filia sit priùs q̄ mater,ac ius ciuile priùs q̄ naturale,quod absurdum necesse esset fateri, si vera esset opinio, quòd exceptio esset priùs,q̄ ipsa actio,ac proinde esset negandum actiones à iure ciuili inuētas,cùm sit causa prima exceptionum, & sit exclusiua actionis ipsa exceptio.l.2. ff. de exceptio. Sed hoc est falsum,cùm actiones sint inuentum iuris positiui,ac ius naturale sit prius, ergo exceptiones sunt iuris ciuilis,per præmissa,cum Bart.cōtra Panor. in rubri.de exceptio.

Quid igitur dicendum?Resolutiuè pro concordia opinionum breuiter respōderi oportet, quòd exceptio cōsiderata quatenus continet defensionem,ne quis illicitè,ac indefensus condemnetur, est iuris naturalis,pariterq; diuini,& sic quo ad originem:quantum autem ad formam, nomen, ac destinationē temporis, quo debent opponi,sunt iuris humani.Panormi.& Deci.in rubri.de exceptio. Bartholo.Socin. in rubri. ff. eod. & Angel. Areti.Insti.eodem rubro.col.5.vers.Veniam⁹ ad secundum.

Vel respondendum erit cum Bald.in.l. ex hoc iure.colum.fi.versi.Octauò quęritur.ff.de iusti.& iure.quærendo,an actiones sint de iure gentium. Quam opinionem,nempe quòd sint, veriorē firmat Corasi.lib.2.cap.16.num.9.miscellanearum iuris.cùm & eo iure iudicia viguerint, vnde & actiones esse oportuit, pariterque & exceptiones. Ideoque in re proposita cum Bal.dicas. Aut egre diuntur de potentia & materia iuris gentium, vt ex contractibus iure gentium,& sunt de iure gentium casualiter,non formaliter, nec interpretatiuè,quia modus proponendi eas,est de iure ciuili. Aut habent materiam & formam à iure Ciuili,vt tutelæ,stipulationes,vel huiusmodi, & tunc sunt præcisè de iure ciuili.quia cùm omne causatum sit posterius suo efficiente, necesse est, vt si causa habet formam à iure ciuili, vel materiam & formam in totum causatum dicatur esse de iure ciuili.l. manumissiones.&.l.ius ciuile.ff.de iusti. & iure.Eandem sententiam fuit sequutus Barba. in rubri.de exceptionibus.in Clementinis. num.3. Et sic sunt concordandæ opiniones dicentium esse de iure naturali,seu gentium,aut diuinum. vt Panorm.in dict. rub. de exceptio. & tetigit Horma notus Detus in.l. 4.§.Cato.num.47 1. ff. de verb. obligat.

Hinc est, quòd exceptiones dilatoriæ debent proponi ante litem contestatam.c. pastoralis. de exceptio.glo.in.c.quoniā contra.verb.exceptiones.de probat.perēptoriæ, & præiudiciales post litem contestatam intra viginti dies,& non post, vt in prę̄senti lege sancitū existit.Tum, quia non tollit ius defendendi, sed declarat, quo tempore proponi debeat,& sic absolutè nō tollitur defensio.Angel.in.l.si sic.ff.de.leg.1.Alexan. in.l. cùm mulier.colum.3.num.13.ff.solut.matrimo.singulariter Nellus in tract. bannitorum.2.part.2.temporis.q.2.num.1.Et quatenus dicunt ex causa tolli posse ius naturale,seu diuinum,meliùs dicerem distinguere,& interpretari, quod Principibus cōcessum esse tradit Alberi.lib.1.statuto.q.7. num. 5.communis secundùm Crott.in rep.l.omnes populi.ff.de iusti.& iure.nume.62.versi.Quarta concluſio.& nos dicemus in secundo tomo harū consti.Regiarum in.l.1.titu.2.lib.5.infrà.Etiam confirmatur ex Couar.in epitomes.4.Decret.2.part. c.6.§.9.nu.4.Pinel.in.l.2.part.1.num.6. C. de rescin.vendi.

Nec etiam concedere oportet, Principē absq; causa legitima,quæ requiritur in cōtractibus iuris gentium,posse disponere in his, qui sunt formati à iure ciuili,quia in illis inest eadem ęquitas, ne leuiter subuertantur à Principibus,neue præiudicium inferatur subditis aduersus quamplurium interpretum traditiones, prout primas in hac distinctione habuit glos.verb.generali.l.fin. C.si cōtra ius vel vtili.publi. probās, quòd facilùs Princeps abrogare potest quę sunt iuris ciuilis,q̄ ea,quæ sunt iuris naturalis, vel gentium. Paul. de Cast.in.l.cùm hæredis.in prin.ff. de acqui. possessio.& in.l. testamenti.colum.2.num.4.ff.de testamen.Angel.in.l.Lucius.col.1.ff.de euictio. Bald. & Corne.in.l.si testamentum. C. de testam. Iaso in.l.ex hoc iure.colum.9.numer.49.ff.de iusti.& iure.& in dict.l.si testamentum.num.4. & plures, quos citat Andræ.ab Exea lib.pactorum. pagin. 67.versi.Nec obstat quòd quando Princeps. nu. 147.& Pinel.in rep.l.2.part.1.versic.infertur. 20. nume.31.C. de resc.vendi.Et vltrà per eos allata

vtitur

vtitur prædicta distinctione Paul. Orian. in repe.l.1.num.135.versic.Circa verò secundam quę stionem.ff.de offi.eius cui manda.est iurisdict. refert Zasi.in.l.princeps.colum.3.num.11.ff. de legibus.Philipp.Corn.cons.312.In hac conclusione,videtur prima facie.colum.2.num.10.lib.1.& cõmuniter concludũt doctores secundùm Paul. Parisi.cons.101.Bona de quibus in præsenti. col. 8.num.69.lib.1.Curti.cons.1.colũ.7.num.20.& cons.108.colum.3.num.7.& cons.157.num.17. versic.Confirmãtur præmissa.Ioan.Imol. consil. 146.colum.1.versic.Et aduertendũ.Curti.Senior cons.20.nu.6.vers. Quoniam ex causa princeps. Sed cõtra istã communẽ traditionem vltra Zasi. in.d.l.princeps. omnino est videndus pulchra cõgerens Reipublicæ maximè necessaria acutissimi ingenij vir doctor Arias Pinel. in.rep.l.2.part.1. cap.2.num.1.vsque ad.29.C.de rescinden.vendi. cuius dicta non licet nobis transcribere, nec albũ calculum atramento denigrare, repetito sermone,quod alienum à nobis semper fuit.Imò sit cõclusio firma, principem non posse auferre ab aliquo rem suam, siue acquisitio processerit à iure gentium,siue à iure ciuili, absque legitima, & iusta causa.

Comprobatur, nã siue res mea sit ex titulo iuris gentium,siue ex iure ciuili,vtrobique concurrit iustitia,cùm mea sit tam ex lege diuina Decalogi,q̃ ex æquitate naturali,ne quis suis priuetur sine iusta causa. iuxta illud, Ne concupiscas rem proximi tui.Et alibi.Diligas proximũ tuum sicut teipsum. Si ergo in acquisitis ex causis ciuilibus inest ratio naturalis,ne quis indebitè re illa priue tur,consequens erit, quòd causa non præexisten te, quis non est priuandus, cùm ei iam fuerit ius quæsitum.l.id quod nostrum.ff.de regu.iur.vrget regula text. in.l. si donationem ritè feciſti etiam prætextu rescripti Principis reuocari nõ potest. C.de reuo.dona.l.perfecta.C.de donatio.quę sub modo.c.licet.in prin.de vot.Paul.in.l.digna vox. nume.6.C.de legib.Bart.per text.ibi.in.l.fi.C. de locatio.prædio.fiscali.Bal.& ibi tex.in ca. 1. ante num.1.de natur.feud.l. in cõmodato. §. sicut.ibi, adiuuari quippe nos,non decipi beneficio oportet.ff.commod.& reg. Decet beneficium Principis esse mansurum.de regul.iur.lib.6. ergo nõ est dare titulum, in quo non versetur æquitas iuris naturalis,ac proinde versetur iniquitas in reuocatione absque causa. Contra præmissam distinctionem doctorum ideo sine iusta causa princeps exceptionem præscriptionis alicui auferre non poterit.Nam quanuis præscriptio sit iuris ciuilis inuentũ.vt in.§.1.Insti.de vsucapio.gl.in.l.1. ff.de acq.re domi.§.singulorũ.Insti. de re diui. tñ acquisitio per lapsum tẽporis est materiatum inductum à iure gentium, ac talis acquisitio continet consensum Principis & promissionem,quòd elapso tempore præfixo à iure,sit sua,ergo nõ poterit reuocari,iusta causa minimè existente. Rebuff.in cõsti.Galliæ.2.parte tractat. de restitutionibus.glo.4.in initio ipsius. Pinel.in dict.rep.l.2. part.1.cap.2.num.5. Et ex eo colliges contra plurium doctorũ doctrinas,quæ hîc meritò inserenda forent,nisi ibi nouissimè,& optimè scripta, & reassumpta ex diuersis locis essent.

Dubitatur septimò,Vtrùm excipiẽs censeatur fateri contenta in actione, seu petitione deducta in iudicio? Respondendum est, quòd non, ex eo, quòd obijciens exceptionem simpliciter, vel sub conditione intendit tantùm repellere aduersariũ, & nõ fateri proposita contra eum, & sic actus nõ debet operari vltra intentum agentis,seu se defendentis,à cuius animo debet omnis dispositio regulari,& exponi.l.nõ omnis.ff.si cert. pet. nec inducta ad negandum debẽt operari contrariũ effectum: nam non iuuaretur remedio excipiendi dato reo, sed potiùs deciperetur contra omne iuris sancitũ.Probatur præterea ex text.in.l.non vtique.ff.de exceptio.tex.& glo.in.c. cùm venerabilis.vbi Deci.num.19.& Felin.num.12.fatentur hanc sententiam communẽ.de exceptio.Bal. in.l.exceptionem.C.de excep.Paul.Castrens.in.l emptor.C.de præscriptio.decem, vel viginti anno.& in.l.decem.num.3.& ibi Areti.ff. de verbo. obligat.Alexand.cons.159.nume.2.libr. 6. Paul Parisius cons. 1.num.70.lib.4.& cons.125.num. 18.lib.1.Et communem dicit.D.Couar.lib.1.variarũ resolutionũ.c.2.nu.3.faciunt quæ scribit Alexand.cons.173.nu.18.lib.6.

Dubitatur octauò, Vtrùm exceptiones pacto tolli possint? Videtur quòd nõ, cùm sit defensio, ac quis seipsum non possit ex suo consensu dãnare.glo.in.l.pactum.ff.de pact.vbi dicitur inualidum esse pactum,quo accusatus de crimine renũtiaret suis defensionibus.singul.secundũ Iaſ.in.l. iubemus.colum.2.num.7.C.de iudi.Corset.in singul.verb.defensio.& Paris de Puteo.in tract. Syndicatus.fol.paruę impressionis.83.§.an potestas. num.9.Hipoly.plura referẽs.in.l.1.§.fi.nu.90. cũ seq.ff.de quæstio.& in.l.vnius.§.cogniturũ.num. 71.ff.eo.& in practi.causa crimi.§.vltima.nu. 23. Mõtalu.in.l.7.tit. 11.lib.1.for.leg.litera.C.col.4. & est ab omnibus approbata. D. Couar. in Epitome.4.Decret.2.par.c.8.§.12.num.15. vbi alios eam laudantes refert,quos non licet transcribere. l.liber homo.ff.ad.l.Aquil.cap.cõtingit.1.de sen. excom. vbi in criminalibus quis cõsentire nõ potest vt puniatur.l. nõ tãtùm. ff. de appellatio.qui text.est memoriæ perpetuò commendandus. Ergo & in casu nostro,maximè cùm interſit Reipublicæ

blicæ,ne quis re ſua malè vtatur, & per renuntiationem iuſtæ exceptionis induceretur diſsipatio ſuorum.ergo erit illicita,tam in cauſis ciuilibus,q̃ in criminalibus per præmiſſa.

Secunda exceptio eſt iuris naturalis,quatenus continet defenſionem,vt ſuprà dixi quæſt.6.quę nec lege,ſtatuto, ſeu reſcripto Principis tolli poteſt.Bald.in.l.ex hoc iure.colum.fi.ff.de iuſti. & iure.Bart.in.l.vt vim.eo.tit.Anchar. & Panor. in cap.ex parte.de offi.deleg.Hormanoctius Detus in.l.4.§.Cato.num.471.ff. de verbo. obligationi. Ergo à fortiori ratione fieri nõ poterit per pactũ inter priuatas perſonas.

In contrarium plura ſuadent,quòd quis poſsit ſuis exceptionibus renuntiare in ſuum tantùm præiudicium.c.q̃ ſit periculoſum.7.q.1. vbi Eſau renuntiauit ius primogenituræ, & valuit perpetuò talis renuntiatio. Similiter dicendum eſt in exceptionibus inductis à iure, quæ impropriè defenſiones dici ſolent.Item ius non cõtribuendi cõſequutum ab aliquo expreſsè,& tacitè, poterit remittere ipſe impetrans.l.1.§.ſi quis tutor.ff. quando appelland.ſit.vbi eſt caſus in terminis,& communiter ignoratur ſecũdum Angel.de Peruſ. ibi, & Iaſo.in.l.falſo.colum.1.num.3.C.de diuerſ. reſcript.Quod ſequitur Antoni.Rube.optimè intelligendo in repe.l.nõ ſolùm.§.morte.numer.261. verſ.Primus caſus eſt. ff. noui operis nuntiation. Alexand.conſ.101.col.5.verſ.Tertiò principaliter.num.10.lib.1. vbi ſi quis à collectis ſit immunis,& in libro collectarũ ſe deſcribi patiatur,vulgò,*ſe dexare empadronar*,immunitatis priuilegiũ pdit,niſi appellet à tali grauamine intra decẽ dies. Quod etiam probatur.Nam nobilitas exemptionis ex factis cõtrarijs nobilibus amittitur.Aymõ Crauette latè conſi. 163. colum.1.cum ſeq.Tum etiam ex.l.3.ff.de interdictis & relegat. quæ intelligẽda ſunt ex traditis à Tiraquell. de nobilitate. cap.35.& cap.37.num.13.& Otalora de nobilitate.2.part.3.partis.c.9.vbi tractant, an talis renuntiatio patris præiudicet deſcẽdẽtibus,ſi voluerint vti iure perfectè acquiſito nobilitatis ab auo,& in eo ſe fundare,nullum præiudicium eis inferri, reſpondendum erit per dict.l.3.ff.de interdict.& relega.Cuius litera talis eſt.Eum qui ciuitatem amiſit, nihil aliud iuris adimere liberis, niſi quod ab ipſo peruenturum eſſet ad eos, ſi inteſtatus in ciuitate moreretur,hoc eſt, hæreditatem eius & libertos:& ſi quid aliud in hoc genere,à ciuitate,à rerum natura tribuerentur,ea manere eis incolumia.Itaque & fratres fratribus fore legitimos hæredes, & agnatorum tutelas, & hæreditates habituros. Non enim hoc fratres,ſed maiores eis dediſſe,ergo quo ad ſe non poterit ſe tueri cõtra collectores exceptione exemptionis extincta renũtiatione,vt præmiſſum eſt,nec nobilitatis,quemadmodum probat Couar. Archiepiſcopus meritiſsimꝰ ſancti Dominici apud Indos, qui optimè diſputat in rep.cap.quanuis pactum.in princi. 2. partis.num.5.fol.61.de pactis lib.6. De cuius veritate alibi dicam.

Poſtremò quòd exceptiones renuntiari poſſint,paſsim in iure conſtat. Et tangit Signorolus de Homodeis in repet.l.poſtquàm liti.nume. 37. C.de pact.vbi vide.nam ex his,quæ ibi tradit nu. 35.reſpondebis ad omnia,quæ in contrarium adduci poſſent.Confirmatur. Nam poteſt quis iuri ſibi competenti renuntiare.l.ſi quis in cõſcribendo.C. de pa.l.ſi quando.§.generaliter.C.de inoff. teſtam.l.ſed & ſi quis.§.quæſitum. ff.ſi quis cautioni. Item poteſt iure regio Caſtellæ renuntiari exceptioni nõ numeratæ pecuniæ in eodem cõtractu receptionis mutui.l.9.tit.1.part. 5. Couar. libr.2.variarum.eam bene exponit.c.4.§. Rurſus & hæc ſecunda.nume.3.ergo & alijs exceptionibus, ſiue dilatoriæ,ſiue præiudiciales,vel peremptoriæ ſint,dummodò præiudicium nullum principaliter tertio proueniat,vt ex Signorolo vbi ſuprà colligitur.

Quęro nonò,Vtrùm exceptio excuſſionis toli poſsit? Et videtur quòd nõ:quia licèt ſit inuẽta à iure ciuili,tamẽ eſt fundata in iure naturali, ſeu in naturali ęquitate,& ſic à Principe tolli nequit. Pan.in.c. quę in eccleſiarũ.nu.8.de conſti.& in.c. per tuas.de arbi.colum.10.Rip.in.l.quominus.ff. de fluminibus.colum.4.num.10.qui dicunt Principem non poſſe ſtatuere cõtra ea,quæ ſunt ſtatuta à iure ciuili,fundata tamẽ in iure naturali.Laurenti.Calcan.conſil.80.colum.3. poſt medi.& in excuſsione particulariter mentionem de prædictis faciendo ad hoc firmat Aymon Crauet.cõſi. 263.num.4.lib.2.vbi tenet hanc exceptionem diſcuſſionis opponi poſſe in vim dilatorię ante litẽ conteſtatam,& poſt litem cõteſtatam in vim peremptoriæ. Et eſt communis opinio teſte Bald. in conſ.150.Caſus actualiter.colum.1.numer. 1. lib.2.Laurenti.Calcane.conſ.29.colum.6.Guido Papa deciſi.432.colum.3.verſ. An hęc exceptio. num.9.De excuſsione agit Belloñ.conſil.34. nu. 3.nempe quòd ſit neceſſaria antequàm procedatur aduerſus tertios poſſeſſores. Quid autem ſi agatur remedio.l.fi.C.de acqui.poſſeſſ.vtrùm conuentus ante omnes debitores principales poſsit vti beneficio excuſsionis?Dic quòd non propter conſtitutum appoſitum in inſtrumento cõuentionis.vt tenent Angel.& doct.in.d.l.fin. Corne. conſ.228.lib.2.& conſ.85.in princ.lib.4. Deci.in l.fi.ff.ſi cer.pet.Io.Ferrari.in pract. in forma libelli.in actio.hypothecaria.verb.ex mora.tradit Bellon.conſ.34.num.5.& conſ.44.colũ.fin.nume.8.

vbi hoc

vbi hoc intelligit procedere, quando tempore cõstituti constituens possidebat, nam qui vult vti constituti beneficio, hoc tenetur probare. Alex. consilio. 9. libro. 4. Decius consil. 302. colum. 3. tradunt docto. in. l. quod meo. ff. de acquirend. possess.

Dubitat decimò & finaliter, Vtrum ꝓmittens generaliter nõ excipere, talis promissio comprehendat tam exceptiones peremptorias, quàm dilatorias? Bart. tenet comprehendi omnes, cùm appellatione exceptionum, etiam dilatorię propriè veniunt. glo. in. c. quoniam cõtra falsam. verb. exceptiones. de probationi. Et hãc sentẽtiam cum Bart. dicit cõmunẽ Alciat. in. d. §. Cato. nu. 189. Crott. nu. 121. Hormanoctius Detus. nu. 469. & Ripa. nu. 83. cõtra Iaso. ibi.

leſquier que los demandados por ſi ouierẽ, que las puedan poner faſta veynte dias [b] primeros ſiguientes deſpues de la conteſtaciõ del pleyto,

b ¶ *Faſta ueynte dias.* Siue sint dies feriati, siue non, cum sit tempus continuum, & sic non erit audiendus eo tempore elapso, nisi in casibus hîc subiectis. glos. verb. continuum. in Clementi. vnica. de in integr. restitutio. regulariter enim omnes præscriptiones continent istud tempus, & non vtile. glo. in rubri. ff. de diuers. & temp. præscrip. Alberi. in. l. siue pars. colum. 3. versi. Pro declaratione. num. 3. C. de dilat. sic dicit. Notãdum est, quòd omne tempus à lege inductum, cõtinuũ est, nisi lege caueatur quòd sit vtile. De tempore vtili satis dixi. de tempo. in integ. restitu. l. superuacuam. & ibi in glo. ff. de diuers. & temp. præscr. l. 1. Et ideo annus ille de quo loquitur authenti. Gazaros. suprà de hæret. & extra eo. titul. c. cùm contumacia. lib. 6. continuus est. vt notatur in. d. c. Per Archi. Et idem potest dici de anno, de quo loquitur authen. Cassa. suprà de sac. san. eccle. & authen. ille nulla communitas. de episco. & cleri. Et de istis dilationibus, quę per iudices statuũtur, vtrùm sint vtiles, vel continuæ, vide quod notatur per Archidia. extra. de consuet. c. fi. lib. 6. Hactenus verba facit Alberi. Idem notat Panormit. in. c. quærenti. colum. 1. num. 3. de offi. delegat. & in. c. quoniam frequenter. in prin. col. 5. nume. 9. vt lite non cõtest. & in cap. vltra tertiam. colum. 3. versi. Sed quæro quando incipiunt currere. nu. 6. de testi. in quibus locis reputat notabilem prædictam glos. rub. ff. de diuers. & temp. præscrip. Hippolyt. in pract. caus. criminali. §. constante. numer. 87. Hinc est, quod tempus datum ad præsentandum currit etiam diebus feriatis, cùm sit cõtinuum. Io. And. Pan. & doctores in capit. 2. de concess. præbend. Roch. Curti. de iure patro. verb. honorificum. q. 34. nu. 65. Paul. Citadin. de iure patrona. 3. artic. 6. partis. quæst. 24. num. 41. Idem asserit prædictam glos. dict. rubri. singularizando in vsucapionibus procedere Ioa. Montaigne. in tract. de parlamentis. 2. parte. §. Secundò facit stabilitas, seu constantia. nume. 9. De hoc tempore continuo, vel vtili quo modo currere incipiat, tradit Ioan. Firmian. in tract. de episcopis. lib. 1. de causa efficienti. quæst. 6. num. 6. pulchrè, ac latè Francisc. Balb. de pręscriptioni. in. 1. part. quartę principalis. quæst. 6. nu. 1. cum sequenti. vbi de pręscriptionis tempore agit. Alex. in. l. eum qui. §. in popularibus. colum. 5. num. 12. ff. de iureiurand. Anchar. in. c. quia diuersitatem. col. 3. nu. 15. de cõcessio. prębend. Deci. in. c. super eo. col. 4. versic. In glossa finali. num. 16. de appellationi. Bonifaci. in clem. 2. colum. 5. nu. 54. de testib. Ægidius Bellamera in. c. anteriorum. col. 2. nu. 9. 2. q. 6. & in. c. suborta. col. 4. nu. 9. de re iudica. Barb. in. d. c. quærenti. col. 2. num. 8. versic. quia omne tempus impositum à lege. glo. in princ. Insti. de perpet. & tempo. actioni. in priverb. constitutionibus.

Post lapsum igitur istius termini peremptorij ad opponendas exceptiones perẽptorias, & præiudiciales non erit amplius audiendus volens eas allegare, nam aliàs frustra esset terminus. 20. dierũ ad illas proponendas hîc designatus, si lapsus tẽporis nõ excluderet. per glo. in. l. 1. §. cùm dicitur. ff. si cui plusquàm per legẽ falci. & l. 3. §. diuus. ff. de iure fisci. l. si legatario. §. fi. ff. de fideicom. libertа. l. 4. §. vltimo. eo. titulo. l. à quo. in fin. ff. de damno infect. & quod notat Innocent. in capit. cùm in tua. qui matrimo. accusa. possunt. Barto. in. l. Aristo. ff. de iure deli. Nam & quod certo tempore permittitur, posteà tacitè prohibetur. l. statu liberum. §. Stichum. ff. de legat. 2. l. 1. §. si mulier. ff. de libe. agnoscen. Paul. de Castro consil. 230. Circa primum. libro. 2. & consilio. 351. Prædicta reformatio. eo titul. Andræas. Tiraquellus. libr. 1. de retract. §. 3. glo. 4. num. 2. Latissimè per eundem libr. 2. §. 1. glos. 2. nume. 43. cum sequenti. Et huiusmodi præfixio temporis ad opponẽdas exceptiones, & defensiones intra certum terminum, & non vltrà statui posse, non est dubium, secundùm magis communem opinionẽ, de qua pulchrè agit Alexand. consilio. 225. Ponderatis his quæ in themate narrantur. colum. 2. nume. 8. libro. 6. Et sic intelligit dict. capit. pastoralis. de exceptio.

Est

Est præterea notandum, quòd id, quod hac lege statutum est, nempè q̃ vltra tempus hîc assignatum, & à pragma. 42. cap. 8. libro. Pragmat. amplius nō possent proponi aliæ exceptiones, quòd etiam idem erat de iure communi, vt vltra terminum à iudice assignatū amplius nō proponerentur. Bart. in l. mācipiorū. numero. 3. colum. 2. ff. de optio. legat. Salicet. in authenti. at qui semel. colum. 1. C. de probat. Cardi. & Imo. in clementi. Sæpe. de verb. significat. Panormi. & Felin. in cap. cùm dilectus. de fide instrum. col. 1.

y dende en adelante no la puedā alegar ni poner[c]: saluo si por alguna razō despues de nueuo le pertenesciere alguna

Declaratur tamen ista lex, quòd ampliùs non possent opponi illæ exceptiones, transacto tempore, nisi essent exceptiones, quæ inessent actioni, nam tunc hæ exceptiones proponi bene possent. vt tenet Iaso in. §. actionum. colum. 19. num. 138. Insti. de actio. Rodericus Suarez in repet. l. post rem iudicatam. ff. de re iudicat. folio. 154. colum. 4. versicu. Ex supradicta doctrina. Quod est notandum. Et habet pondus in practica secūdùm eum.

Secundò declaranda est locū non habere, quādo transacto isto termino, res esset integra, & non sequeretur præiudicium aduersario, & sic actori, & reus non fuisset negligens in opponendis exceptionibus infra terminum legis. Ita elegāter Salice. in l. ea quę crimen. in. 1. declaratio. C. qui accusa. non possunt.

Tertiò intellige, nisi exceptiones omissę essent notoriæ, tunc enim bene possunt proponi. Panormi. in cap. dudum. in. 1. de elect. num. 6. sensit Imol. in capi. licet causam. colū. pen. de probatio. Felin. in dict. cap. cùm dilectus. nume. 20. de fide instrum.

Præterea quarto loco hæc lex interpretāda est, nisi reus transacto termino iurasset exceptiones illas, quas proponit, denuò occurrisse sibi notitię, nā tunc optimè proponi posse constat hic. & in c. pastoralis. de exceptio. Sed videtur obstare dicta prag. 42. c. 8. ex quo in ea oppositū statuitur. Ideo dicendum est, dict. c. 8. loquutū fuisse in casu, *de Chancilleria & Consejo Real*, quo loquitur, quibus audientijs quantuncūq; iuret prædictas exceptiones denuo sibi occurrisse, nō potest opponere. Nostra verò lex procedat in alijs iudicijs. Et ita practicatur.

Postremo loco &. 5. intelligenda erit ista lex, quòd transacto isto termino, non possunt opponi prædictæ exceptiones per viā positionis, quo casu posteriori bene proponi possunt. Bal. singulariter in authen. Sed nouo. C. si certū petatur. dicēs se multoties hoc practicasse. Suarez vbi suprà fol. 157. colum. 1. §. sed pulchrū dubium est. numero. 3. Dixi ad vtranque partē suprà. l. 1. tit. 4. verb. *iuramento de calumnia*. versiculo. Tertiò dubitatur. vbi videas omnino.

delas partes, y si lo supieren despues nueuamente haziēdo sobre ello juramēto q̃ no lo sabiā en los veynte dias ni antes.

Vtrùm autem terminus datus hîc ad opponēdas exceptiones præiudiciales, ac peremptorias, possit extendi, vel restringi à iudice? Vide, quę resolutiuè declaraui in verb. *Da la ley*. in allega. l. 1. tit. 4. isto lib. 3. suprà.

c ¶ *No la pueda alegar, ni poner*. Concor. l. 1. in princi. titul. 4. suprà hoc libro. 3. l. 8. in ordin. de Madrid Regum Catholicorum. Fallit, nisi talis exceptio proueniret ex defectu iurisdictionis, quæ quandocunque, etiam post tres sententias conformes opponi poterit. gloss. in Clementi. vnic. verb. nō obstāte. de sequestratio. possessio. & fruct. quam ad hoc reputat singularem Hippolyt. Marsili. in practica caus. crimi. §. opportunè. numero. 28. Bartholom. Socinus in tractat. regularum cum fallentijs. regula. 121. incip. Exceptio nullitatis. fallentia. 1. Dixi in. l. 2. in glo. 1. tit. 6. lib. isto. 3. suprà. Hippoly. cons. 71. nu. 37.

Fallit secūdo, in exceptione prouenienti ex defectu mandati, vt tu non habes mandatum. nam ista exceptio reddit iudicium retro nullum. l. prima. in ordinatio. de Madrid. Et sic quandocunq; etiā termino lapso obijci poterit. vt cōmuniter firmant doctor. in capit. in nostra. de procurato. Thomas Grammatic. voto. 18. num. 5. tex. pro hac opinione est in. l. licet. C. de procur. & ibi Alexand. Iaf. & reliqui. Alexand. in. l. ita demum. limita. 2. C. eod. Nicola. Bellon. consil. 26. num. 10.

His etiam adducitur tertia fallentia, nisi esset exceptio nullitatis notoria, quæ ex ipso processu euidenter colligi posset, nam etiam aduersus tres sententias conformes. vt in casu Clementi. vnic. de senten. & re iudic. cum legibus. regni similibus. poterit opponi, egregiè probat plures rationes adducendo Ludoui. Roma. in repet. l. si verò. §. de viro. fallent. 32. numero. 163. ff. soluto matrimo. Hippolyt. plura ad id adducens in

repe. rubric. C. de probatio. nume. 172. Quibus non relatis, sed tamen alijs pluribus pulchrè, ac resolutiuè tradit Doctor Couarru. libr. practicarum quæst. cap. 25. nume. 2. dicens hanc communem opinionem esse.

Quartò fallit in exceptione excommunicationis, quæ etiam post conclusum in causa, & quandocunque obijci potest, dum tamen opponatur seruata forma. cap. pia. de exceptio. libr. 6. vt firmat Rota antiq. 221. aliàs secundùm nouiorem impressionem. 26. sub titul. de sent. & re iudica. De ea latiùs diximus suprà in gloss. 1. tex. formalis est in Clem. vni. hoc tit. idem probans.

Alia exceptio, quæ potest opponi post sententiam, nempe maritalis exceptio super competentia viuendi in iudicio reiecta, post sententiam obijci posse contra gloss. & communem in l. Nesennius. ff. de re iudic. probat egregiè Zasi. lib. 2. respons. c. 1. per totum. vbi recurre.

Vtrùm autem allegans exceptionem sibi competentem ex forma legis, vel statuti ad excludendum actorem ab actione proposita, nempè minor, cõstitutúsue sub alterius potestate prohibetur emere ad creditum. vt lege regia nouissimè sancitum est à Carolo Cæsare, eiusque filio domino nostro Rege Philippo Hispaniarũ ac Angliæ rege publicata, quæ est. 78. in curijs Pinciæ Anni. 1555. habeat locum tam in foro fori in omnibus casibus, q̃ in foro animæ. Hoc autem anno statim cùm fuit in manus subditorum, de plurimis dubijs fui consultus, ideo de aliquibus agere statui.

Primum dubium sit, Vtrùm lex fuerit iusta? ac ex ea deducetur responsio, an tutè ex ea excipi possit? Et primò lex ista continet partes, quæ debet habere lex ad hoc, vt iustè promulgari debeat aduersus creditores decipientes minores in grauem lætionem Reipub. prout experientia edocet, ergo pœna nullitatis contractus, ac amissionis rei venditæ, denegatioque actionis cum alijs in ea lege expressis iustè fieri potuit, ac debuit, sic igitur iniustè ex ea quis non tuetur, imò & legitimè, cùm sit pœna transgressoris ipsius, quæ in foro animæ peti, & exigi potest, iuxta formam legum absque peccato, vt iam suprà hoc tomo me dixisse sum memor ex Fort. de vltimo fine vtriusque iuris. colum. 89. versic. 18. illationem refero. & est apud omnes receptissima opinio. Couarru. in epitome. 4. Decret. 2. part. §. 8. nume. 11. Iustitia autem ipsius colligitur ex potestate, quia à Principe omnium supremo, nec recognoscente superiorem in temporalibus. vt dixi in Proœmialibus istius primi libri quæstionibus. quęstione. 1. fuitque vtilitas maxima, ex qua fuit condita. vt infra dicam, ergo iustissima, ac obligat transgressorem ad mortale. vt ibi paulò antè citaui. declaraui quæstio. 10. faciũtq; in eius comprobationem dicta ibi. q. 14.

Præterea & eius præceptum fuit, vt eius metu humana mercatorum audacia ad decipiendos minores in venditionibus eis ad creditum factis (nõ sine magno conscientiarum suarum, ac totius Reipublicæ damno) coërceretur, tutaque non esset inter improbos nocendi facultas ex pœna in hac lege. 78. apposita. argumen. eorum, quæ tradit Isidor. libro etymologiarum. prout retuli suprà quæstione. 15. colum. 22. in proœmio. Et iustificari potest, quia continet conditiones bonæ legis, cùm tendat homines ad bonum, ac minores, constitutósue sub alterius cura ne contrahant in maximum dispẽdium rerum suarum. vt ex Sot. colligi potest libr. 1. de iusti. & iur. quę stione. 5. artic. 3. Intantum existimanda est iusta, quòd cùm resistat contractui, nullam obligationem ciuilem, nec naturalem permittit produci, si credamus traditionibus nostrorum, nec etiam iuramento firmari contractus, quia lex resistit obligationi, impediendo originem contractus, ac eum nullum declarando: tum etiam, quia talis contractus dolo aduersarij censetur factus, quo casu quando lex disponeret contractũ à minore celebratum dolo, & fraude factum fuisse censeri, prout prædicta lex Regia. 78. expressè ait, tunc iuramentum non firmat contractum contra eius formam celebratum. Bart. in authen. Sacramenta puberum. versic. Tamen ad vnum. C. si aduer. vendi. Bald. consil. 213. Occurrit dubium. nume. 3. lib. 2. Roman. consilio. 12. vbi in punctis plures rationes adducit in confirmationẽ huius rei. Alex. consi. 59. colum. 1. lib. 1. refert Ioan. Crottus in repet. l. omnes populi. num. 78. versic. Duodecima conclusio. Statutũ disponens. ff. de iusti. & iure. Ioan. Baptista ibi numer. 66. sed vbi dolus interfuit, iuramentum contemni potest. capit. cùm contingat. de iureiurand. capit. quanuis pactum. de pact. lib. 6. Ergo pro cõfirmatione, vt etiam si iuramentũ interponatur, quòd contractus gestus contra legem iustam resistens, & annullans contractum ad creditum minorum, seu existentium sub cura aliorum non debet valere: quia qui Principi ordinationi contradicit, Dei ordinationi resistere non est dubiũ. ad Rom. 13. capit. qui resistit. 11. quæstione. 3. sic esset iuramentum vinculum iniquitatis: eo nanq; prætextu deciperentur minores, & expoliarentur, pariterque maiores constituti sub alterius cura, prout ex proœmio Regiæ legis constat, essetque vsuram palliare, quæ nulla lege etiam apostolica contra ius diuinum ex quacunque etiã pia causa est permittẽda. cap. super eo. de vsur. Tum etiã,

quia

quia iuramentū iſtud fundatur in detrimentū illorum,quib⁹ ſuccedere poſſunt,ſperántue ſuccedere,& ſic nō obligat, ꝑ iura vulgaria. Ex quo etiā infertur iuramentum factum ab vxore maritata abſque licentia viri non valere,nec firmare cōtractum,refragante.l.55. Tauri.vt in ſpecie eleganter docet Archiepiſcopus ſancti Dominici Doct. Didacus Couarru. in epitome. quarti Decretali. 2.parte.capit.7.§.1. numer.3. qui in hoc eſt conſulendus.

Præterea interpretatio,& diſtinctio iuris diuini conceſſa eſt regibus,vt ſuprà dixi: ergo ſi contractus fuerit propter hominum tranquilitatem, & conſeruationem rerum ſuarum improbatus à iure,in hoc caſu non debet iuramento firmari, vt ex prædictis conſtat.

Præterea non preſtat anſam periurijs,imò eam delet:quia eo ipſo,ꝙ ſubditi ſciunt legē principis annullātis contractū,etiā reprobādo iuramentū, de facili euitabūt tales illicitos,ac Reipub. Hiſpanę ꝑniciоſiſsimos cōtract⁹,nec iuramēta petent, ac iurantes,vt quotidiè fit, periurijs inuoluentur. Nec tollit libertatem eccleſiæ, cùm huiuſmodi interpretatio hoc in caſu ſit Regi permiſſa ꝓpter cōmunem ſubditorum vtilitatem, & ſic non contrariā iuri Canonico,nec ab eo inhibitā,imò conceſſam eſſe dicendum in caſu noſtræ legis.

Pro his etiam facit conſilium Bald. 117.Super primo puncto.num.2.lib. 5. vbi tenet legem prohibentem contractum, cenſeri etiā iuramentū vetare.citat.l.adigere.§.fin. de iure patro. vbi à lege ciuili remittitur iuramentum.Adde tex.in.l.fi. & ibi gl.ff.qui ſatiſda.cogā.quę iura accipiēda ſunt, ſtante iuſta cauſa ad impedimentū illud ex quadā tacita Romani Pontificis approbatione, aliàs ſecùs,cùm ſit iuramentū cauſa merè ſpiritualis reſpiciēs eccleſiam potiùs quàm laicos, & ſeculares perſonas.

His etiam facit. Nam Principibus Chriſtianis licitum eſt impedire iuramentū interponi in contractibus reprobatis à iure regni iuſtè, & licitè, cùm proprium munus principum eſt. cap. regū officium.23.quæſtione.5.l. optimam.C. de contrahend.emptio. cùm iuramentum ſit interponēdum, vbi non detur peccatum,nec eius occaſio, quod hîc daretur, cùm lex ſit iuſta,ac violās, prætextu iuramenti peccaret. Et ſic non adducendū in dubium hoc caſu de valore harum legum, prout Pinellus tradidit in rep.l.2.in.3.part.nu.11.C. de reſcind.vend.vbi declarare cōtendit leges noſtri, ac ſui regni prohibentes iuramentum interponi in contractibus,quæ leges ſunt in Caſtellana Republica.l.6.titul.1.ſuprà hoc lib.3.& Luſitaniæ eſt lib.4.titul.3.§.vnico.

Quòd autem valeat noſtra lex regia prohibēs iuramentum, ac anichilans contractum factum ſine licentia curatoris,patet ex eo, quia fuit facta propter illicitos,& vſurarios contractus,qui fieri ſolebant ex magna mercatorum iniquitate procedentes in hoc regno:nā res, quæ valebat ad paratam ſolutionem mille, vendebatur minoribus, & conſtitutis ſub aliorum cura pro tria millia, & ſic inuoluebantur maximis debitis ipſe,& ſui curatores,cùm,vt Lucan.cecinit.

Hinc uſura uorax,auidumq; in omni tempore fœnus.

Quo caſu valet,etiam ſi prohibeat iuramentū. Bald.& Salice.in authen.Sacramenta puberū. C. ſi aduerſ.vendi.Bald.in.l.2.ff.de iureiurand. & in l.non dubium.C.de legib.& in.l.ſicut.C.de oper. liber.Anto.& Imo.in.c.cùm contingat.de iureiu. Barba.in.l.1.§.ſi quis ſimpliciter.col.4.ff.de verb. obliga.Rom.conſ.12.Ioan.Crott.in rep.l.oēs populi.nu.78.ff. de iuſti.& iure. & ſic impeditur vigor iuramenti interpoſiti ſuper cōtractu iniquo, & reprobato à lege iuſta,& ſi interponatur,debet regulari ſecūdùm naturā eius,ſuper quo interpoſitū ſit.l.ſi.C.de nō num.pecu. Sed iuramentū nihil cōfirmat, ſi fuerit adiectū cōtractui ſimulato. gl.in.l.3.C.plus valere quod agitur.Cuius ſententiā ſequuti ſunt inter alios Angel.ibi, dicens eam ſingularē.Panor.in.c.ad noſtram.col. 1.& Anto. Burgenſ.notab.3.de emp. & vend.Angel.in.l. 1. C.de dote caut.nō num.Bal.in.l.1. de oper. liber. Alex.in.l.nemo poteſt. dicens hanc glo. opinionē cōiter receptā eſſe.ff.de lega.1.&ibi Iaſ.& iterum idem Iaſo in.§.itē ſi quis in fraudē.col.2.Inſti.de act.& in.l.iuſiurandū.§.procurator.col.11. ff.de iureiurād.Fab.in.§.fuerat.Inſti.de actio.Pleniùs Panor.& Imol.in cap.cùm cōtingat.memb. 7.de iureiurand.Panor.in diſputa.2. incip. Stante ſtatuto.dub.3.col.9.cum.5.ſequenti.Roma.ſingul.363. Cepol. cautel.243. Idem Cepol. in tracta.de ſimulatio. contractus. præſumptio. 7. nu. 46. Thom. Ferrati. caute. 16. numer. 4. Socinus conſilio.65.lib.1. Hippolyt. ſingul.327.&.474. Chaſſanæ.in conſuetudini.Burgund. titu.4.§.7. numer.51.Ludoui.Gomeſſ.in dict.§. item ſi quis in fraudem. colum. 1. cum. 2. ſequen. plures concord. ad eam citans.Ioa. Lup.in rep.rub.de donatio.inter vir.& vxorem.§.51.num.4.Si igitur iuramentum interpoſitum ſuper actu ſimulato nihil operatur,nec firmat contractum per præmiſſa,cū cōtractus in ſpecie.d.Prag.78.ſit talis.ibi, *y por ſer cōtractos prohibidos por eſta nueſtra ley,y ſimulados,e doloſos, y fechos en grande daño, e perjuyzio delos dichos hijos familias, e menores.* &c. conſequens erit fateri, quòd prætextu contractus, nec ex vi iuramenti creditores poterūt cōſequi debitum cōtra tales filiosfa.& minores.

His etiam adstipulantur verba prædictæ legis. 78. ibi, *no puedan comprar.* & ibi, *no se pueda pedir.* quia ex tali contractu nulla oritur obligatio, nec naturalis, nec ciuilis, eo, quia lex ipsa prohibeat & resistat contractui, ipsumque omnino reprobet, prout ex eius lectione constat. l. si non sortem. in princip. ff. de cond. indebi. Lancel. Galiaul. in repet. rubric. ff. de verborum obligatio. nume. 29. & num. 208. vbi fusè agit de hoc, ideoque nec iuramento firmari ex prædictis constat. Igitur ritè debitor minor exceptione prædictę legis iustissimè se in omni foro tam regio forensi, quàm Canonico, ac animæ defendi poterit absque peccato, aliàs enim leges essent causa illaqueandi homines, ac verbales, si in principalibus suis sancitis, ac in pœnis nō possent obijci absq; mortali, cùm id agēs legis authoritate præcipiēte non faciat actum improbatum, imò laudabilē contra legum transgressores, & suo iure vtendo, nemini cēseatur facere iniuriam, sitq; in pœnam creditoris adscribendum.

Fallit tamen, vbi contractus esset celebratus bona fide secundùm terminos iuris naturalis, & sic cessaret fraus, & læsio, quo casu recipiens debitum, exceptionem pro se allegare non posset, quia eo in foro non est curandum de apicibus iuris, sed de mera veritate, attenta æquitate, & excluso rigore. Exceptio enim ex æquitate procedit, sed hoc casu cessat, cùm velis cum re aliena locupletari, & instituens si de hac specie fuisset rogatus, idem respondisset, & sic colligitur ex supplicatiōe proposita in principio prædictę. l. 78. iuramentumque super tali contractu firmaret illum, non obstante legis prohibitione. authenti. sacramenta puberum. C. si aduers. vend. capit. 2. de pact. libr. 6. capit. cùm contingat. de iureiurand. Non enim valet statutum laicorum disponens, quòd contractus minoris sine consensu propinquorum non teneat, etiam si interuenerit iuramentum, quia iuramentum spectat ad ecclesiam. capit. venerabilem. de electio. capit. fin. de for. competen. ac proinde non possunt laici super hoc disponere. capit. ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. capit. fina. de foro competen. libr. 6. facit quod notatur in text. & gloss. in capit. tuam. de ord. cogni. & in capit. fina. de immuni. eccles. libro. 6. Tenet in terminis Bart. in repet. l. omnes populi. 3. quæstione principal. ff. de iusti. & iur. Alexand. consilio. 59. colum. 2. numer. 4. & ibi Additio. libro. 1. Vsuram inducere non potest statutum præsumendo eam ex aliquo actu, qui vsuram non contineat. Paul. Castr. consil. 210. colum. 1. ad fin. libro. 2. Corneus consil. 328. colum. penul. libro. 1. Decius in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. colum. 16. de constit. Aymon Crauet. consil. 48. col. fi. nu. 7. lib. 1. ergo si fraudem, nec vsuram continet, iuramento firmabitur.

Fallit secundò, in his, qui sunt extra patris curā seorsum per se habitantes, sibique extra patris auxilium victum quærentes, qui quanuis sint sub patris potestate, (& tales etiam si sint sexagenarij præsumantur,) tamen ad contrahendum non consideratur. glos. insignis est in. l. si seruus. §. pupillus. verb. pupillus. ff. de verborum obligatio. singul. secundùm Barba. in. l. si Titius. colum. 24. eod. titu. si tamen filius seorsum à patre habitasset per decennium, præsumeretur emancipatus à patre. Ias. in. l. qui in aliena. nume. 50. ff. de acquir. hæredita.

Item fallit tertiò, in filio, postquàm matrimonium consummatum quo ad verba, & benedictiones, quas velaciones vulgò dicimus, contraxit, quia iam est per talem actum emancipatus, & liberatus in perpetuum à patris ditione. per. l. 47. in ordinationibus Tauri.

Præterea eadem. l. seruatur in Francia, quòd si lij vxorati etiam minores. 25. annorum, reputantur sui iuris, & parentes non habent vsumfructū in bonis aduentitijs, teste Boëri. in rep. l. consentaneum. nu. 164. C. quomodo & quando iudex. vnde pro debito poterit realiter citari, seu incarcerari, secundùm eundem.

Confirmatur ex. l. 244. styli. ibi, *tenida es de pagar lo que compro, y lleuo, y esso nesmo enel empreſtido, o en toda cosa, de que pro se les aya seguido. Ca los menores y aun entonce tenudos son.* Et in eisdem legibus habetur, quòd minor postquàm matrimonium cō traxit, obligari poterit validè omni obligatione. l. 205. styli. ibi. *Y el hombre menor de edad desque casadoes, sera tenudo à todo empreſtido, y obligamiento de deuda que faga, pero en las otras cosas, donde es otorgada restitucion à los menores, podra demandar restitucion.* Tum etiam constat, quòd nostra Regia lex tantùm loquitur in constitutis sub patris potestate, vel Curatoris: sed filijfamiliàs, etiam si habitent in domo patris, eiusque expensis subsidium vitæ percipiant, non sunt sub potestate, secundùm nostrū ius regiū, etiā si minores sint, possunt obligari, vt habitum est. Ergo cùm eis non conueniant verba legis, & eius prohibitio, nec competere debet eius dispositio. l. ita autem. & ibi Bart. ff. de admi. tut. Bart. Ang. Raph. & Imo. in. l. 4. §. Prætor. ff. de dam. infect. Socin. consil. 33. nume. 8. libr. 1.

Fallit quartò, in filijs naturalibus, spurijs, & illegitimis, qui non sunt sub patria potestate, nec de eius domo, & agnatione, nā patris potestas causatur ex filio nato ex me & vxore, & sic ex legitimis nuptijs. l. item in potestate. & in. l. nam ciuiū Romanorū. ff. de ijs qui sui vel alien. iur. sunt.

& alijs

& alijs tribus etia modis causatur, de quibus per gloss. in dict. l. item in potestate. & in. §. si aduersus. Insti. de patria potesta. Tradit Angel. in prin. Insti. de seruili cognatio. col. 1. num. 8. versi. In eadem glossa. ibi, quo ad honores. Alex. in. l. ex facto. §. si quis rogatus. colum. 1. & num. 27. cum sequent. ff. ad Trebellia. dicens in numer. 30. magis communem opinionem esse, quòd dispositio legis loquens de filijs simpliciter, non comprehendit illegitimũ. Ripa in. l. Lucius. ff. de vulga. Oroscius in dict. l. Item in potestate. colum. 2. num. 8. Boëri. decisi. 127. num. 20. Ex qua consultus ipse in quæstione facti subiecta, dixi naturalem non venire ad ius patronatus patris. Et ita communiter tenetur, & practicatur secundùm Cæsar. Lamberti. de iure patro. 26. art. 2. quęstione principal. 2. partis. 1. lib. nume. 2. Tradidi in. l. 1. titul. 6. libr. 1. suprà. pagin. 236. Ergo si non fuerit sub potestate curatoris, non obstante ista lege obligabitur ad creditum. Nam casus omissus à lege, vel stato, habetur pro omisso. cap. ad audientiam. de decim. cap. is qui. de sen. excommu. lib. 6. l. si verò. §. de viro. ff. solut. matrimo. cum infinitis similibus traditis à Tiraquell. in tract. de iure primogeniorum. quæstio. 40. nume. 190. versi. 35. casus omissus siue à lege, siue à canone. sed nostra lex est pœnalis, ac iuris communis correctoria, consequens erit, quòd non debeat comprehendere illegitimos contrahentes, & subuenientes suæ necessitati, nam per istam legem retrahuntur homines à contrahendo cum minoribus, & constitutis sub potestate parentum, ac curatorum, & boni egestatem, ac detrimentum patiuntur, cùm non sint statim pecuniæ paratæ ad solutionem incõtinenti faciendã, prout experientia quotidie nos edocet. Confirmatur ex doctrina Paul. de Castr. in. l. rei iudicatæ. §. socero. num. 10. ff. solut. matri. vbi cessante qualitate affinitatis per mortem vxoris, locũ non habet statutum dicens, affinium causas fore compromittendas inter socerum & generum. Si tamen esset fauorabilis, ad naturales extẽdendam fore non dubitarem, quia filius est nomen naturæ. l. tutelas. ff. de capi. diminu. l. parentes. de in ius vocando. Bart. in. l. pronuntiatio. de verb. sign. Quippe cùm tutela, seu cura, quæ defertur matri, habet locum etiam si sit tantùm naturalis. tex. in authẽt. vt sine prohibitio. matres. §. qua propter. ibi, siue legitimorum, siue naturalium mater filiorum tutelam gerat. colla. 7. glos. in. l. vnic. verb. filio communi. C. si contra matris voluntat. tutor datus sit. Bart. in. l. si quis sub conditione. colum. 3. num. 8. ff. de testament. tutel. & quæ tradit Grego. Lopez in. l. 8. gl. 1. tit. 16. par. 6. Ex quibus poteris respõdere ad quæstionẽ, de qua fui rogatus. Mater instituit filium naturalẽ, eiq; curatorẽ Petrum constituit vsq; ad ætatem. 25. annorum, pater verò naturalis dicit se esse curatorẽ filij. per l. 6. titul. 16. part. 6. curator testamentarius se præferendum fore dicit, quia mater cum nominauit per prædicta, quid iuris dubitatur. Et sub iudice est, ideo interim cogitabis, quia duo doctores illustres altam & dubiam reputarunt hanc quæstionem, ac indecisam reliquerunt. Facit etiam, nam si ex forma legis filij nõ tenentur soluere gabellam, naturales non soluẽt. Bart. consilio. 229. Cauetur. Item si cessio possit fieri causa studij per patrem filio. vt in casu regiæ pragmaticæ. 25. regum Catholicorum, habebit locũ talis cessio si fuerit facta etiam filio naturali. Rebuffus singulariter in authenti. Habita. priuilegio. 177. C. ne filius pro patre. versic. Secundò amplia. pagi. 366. & in constitutio. Regias Galliæ. 2. tomo. tractat. de cessionibus actio. artic. 2. gloss. 3. nume. 6. ex. l. Lucius. §. fina. de legat. 2. Alexander in dict. l. ex facto. §. si quis rogatus. numer. 16. quia fauor studij hoc iuuat, qui potest etiã esse in naturali, & spurio, & Reipublicæ vtile est, vt & ipsi naturales studeant, ne vitia parentum sectentur. capit. vndecunque. & capit. nasci. 56. distinct. & sic practicatur rationibus præmissis. In casu tamen nostræ legis constat noluisse fauere, seu priuilegiare (si priuilegium malis dicere siue comprehendere, & restringere, si odium continet, prout dixi) istos illegitimos, cum tantùm loquatur expressè in filijsfamiliàs, & constitutis sub tutela, vel cura aliorum: ergo his qualitatibus cessantibus, cessare debet prohibitio nostræ legis.

Fallit quintò, in clericis constitutis in ordine ecclesiastico, etiam in minoribus ordinibus, maximè si sacerdotia ecclesiastica habeant. Constat, nam clerici sunt de foro ecclesię, ideoque statutis laicorum maximè ligantur. capit. fin. de reb. ecclesię non alienan. capit. ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. quanuis statutum sit generale, & vtile ecclesiæ, ac propter fraudes vitandas. vt ibi contra Bartol. in specie notat Panormita. colum. 1. numer. 1. etiam si sint in minoribus ordinibus constituti. vt latè tradidit ibi Philippus Decius colum. 2. numero. 6. Baldus in capit. cùm venissent. colum. 3. numero sexto. de eo qui mitti. in possess. caus. rei seruand. dicit notabiliter, statutum laicorum de compromissis necessarijs, non comprehendere clericos etiam ordinibus minoribus insignitos, ergo nec sub hac regia lege comprehenduntur, cùm, vt in plurimum sit præiudicialis, potiùs quàm fauorabilis, quippe cùm intimidet laicos, ne cum ipsis contrahant absque certa solennitate, sine qua aliàs contrahere poterant, etiam si essent minores,

non tamē constituti sub potestate curatorū, vali deq; manebant obligati. l. filiusfamiliâs. ff. de actio. & obliga. l. fina. §. pupillus. ff. de verb. obliga. Bartholo. Socinus in tracta. regul. cum fallen. regul. 157. & in consil. 23. colum. 1. nume. 1. lib. 4. Excepto in mutuo, & voto. vt explicat Petrus de Vnzola in practica artis notariatus. rub. Quis sit proximus pubertati. nume. 5. & rub. An de contractibus suis teneatur pubes. numer. 2. in. 12. volum. tract. fol. 208. & fol. 209. colum. 2. l. si curatorem. C. de in integr. restitutio. mino. Tum etiam, quia potestas emendi & vendendi regulariter omnibus est permissa, estque iuris gentium. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. l. iuris gentium. ff. de pact. ergo impediri non debet contra libertatem ecclesiæ, ecclesiasticarumque personarum. cap. eos. de immuni. ecclesia. libr. 6. ibi, quicquam vendant. &c. Hippolyt. singul. 29. & Signorol. consilio. 21. qui bene loquitur. Bello. consil. 43. nu. 1. cùm igitur sit contra ius commune clericorū, non debet eos comprehendere, nec ligare, maximè si beneficium ecclesiasticum habeat talis clericus, qui iam non habet in istis bonis superiorem, nec sit curandum de patria potestate. capit. si annum. de iudic. lib. 6. ibi, in princip. Si annum quatuordecimum tuæ peregisti ætatis in beneficialibus, & alijs causis spiritualibus, necnon in dependentibus ab eisdem, ac si maior. 25. annorum existeres, ad agendum, & defendendum per te, vel procuratorem, quem ad hoc constituendū decreueris, admitti debebis. Et inferius in. §. fin. in huiusmodi quoque litibus siue causis quanquam in potestate patris existas, nec aliàs absq; ipsius assensu in iudicio regulariter esse possis: eius cùm de his se intromittere non habeat, nequaquā requiri debebit assensus. Deci. consil. 432. colum. 2. num. 9. Decisio Capellę Tholosanæ. 175. Si filiusfamilias. & ibi in additio Stephani Auffreri. Comprobatur ex Paul. de Cast. cons. 98. colum. 1. libr. 2. dicente exceptionē Macedoniani minimè cōpetere filiofamiliàs, qui est notarius, vel habet bona castrensia, vel quasi. Igitur cùm in istis non adquiratur patri vsusfructus, pater non est legitimus administrator, imò tanquàm extraneus de his fructibus tenetur reddere rationem filio. Matthę. de Afflict. decisione. 241. citat Bald. in l. sacro sanctæ. per text. ibi. C. de episcop. & cleri. nam filiusfamil. clericus de fructib⁹ sui beneficij potest facere alienationem. dict. l. sacrosanctæ. Clarumque in iure est, quòd si pater habet vsumfructum in bonis filij, filius non potest alienare bona illa, viuente patre. l. non solum. §. filij. C. de bonis quę libe. ergo cùm in bonis ecclesiasticis pater nullū habeat vsumfructū, tenebitur restituere illos fructus præcipuos ipsi filio, vel valorem ipsorū. Pan. & Card. in. c. quia nos. de testam. Cardi. in. c. inde corum. de ætat. & qualitat.

His adstipulatur text. singularis in. l. litis contestatæ. §. pater. ff. de nego. gest. Cuius litera est. Pater si emancipati filij res à se donatas administrauerit, filio actione negotiorum gestorum tenebitur. vbi idem probant Barto. Bald. Angel. & Paul. de Castro. Ioan. Lup. in repeti. rubric. de donatio. inter vir. & vxor. §. 42. colū. 2. numero. 9. Suarez in volumi. repetitio. folio. 209. colum. 2. in quæstio. in materia maioratus numer. 39. tetigit Cisonta. in. l. 48. colum. fina. Tauri. Si ergo filius est, qui habet peculium castrense, vel quasi, in quo non habet administratorem legitimum, poterit contrahere, non obstante ista lege. 78. in curijs Pinciæ, de cuius intellectu agimus. Tum etiam, quia clericus est, præmaxime si iuramentum in contractu sit appositum, quod est spirituale. cap. & si Christus. de iureiur. nec tolli poterit ab aliqua potestate seculari: nam leges, quæ remittebant iuramentum, erant tempore gentilium, ac nō cognoscentium supremam Papæ potestatem, quæ est in spiritualibus penes ipsum Pontificem maximum. Nec in hac regia lege quicquam dispositum est in clericis. Verba autem illa. *Ningun hijo familias.* restringi oportet tantùm, & non extendi, nempe ad personas seculares, quibus disponendi facultas libera est Regi absque præiudicio clericorum, ne incidant catholici Hispaniarū Reges in præsumptionē violationis immunitatis ecclesiasticæ, ac clericorum, talis generalitas restringenda est ad personas sui fori. ex gloss. in. l. 1. C. de sacr. sanctis eccles.

Fallit sextò, in alimentis, quę minoribus præstari solent à baccalaureis, & pędagogis in studijs casu, quo nulla alia regia lege impediretur receptio talium alimentorum, saltem ad obligationem ipsorum filiorumfamiliàs non est quæstio, & si licentia à parentibus, curatoribusque requiratur ex pragmatica Caroli Cæsaris. 16. in curijs Pinciæ, anni. 1542. & secundùm formam statutorum nostrę vniuersitatis. Est tamen necessaria licentia ad compellendos etiam ipsos curatores, parentésue, qui licentiam, & commissionem dederūt, nō tñ impediūt obligationē, & executionē in personā, personáue recipientium. Constat. Quia hęc alimenta nūquam solent concedi ad solutionem paratā de prętenti, sed ad creditū, estq; in maximū subsidiū parentū, ac studētium, & sic fauore studiorum, propter quā causam plura priuilegia statuta sunt in iure, vt videre licet suprà per nos in. l. 8. titulo. 2. gloss. 2. libr. 1. suprà. Tum etiā, quia rectè, & vtiliter gerunt causam patris, faciēdo ea, ad quę tenet ipse pater, hoc est, ad prętationem

tionem alimentorū ipſi filio. De hoc pro cōfirmatione latè per Petrum Rebuff. in authen. Habita. C. ne filius pro patre. priuilegio. 58. Dueñas regula. 370.

Fallit ſeptimò, in conductionibus domorū ſeu ædium ad proprium vſum, nam ſub nomine alimentorum, & ad creditum dari, non eſt dubium, nec iſta lex verbum vllum de hac re dixit.

Fallit octauò, in conducentibus, ſeu locantib⁹ iumenta, equos, mulas, aliaque ſimilia rationibus adductis in ſuperioribus fallentijs, ſcilicet, ſexta, & ſeptima. Tum etiam, quia iumenta non venduntur conductori, nec ad diſtrahendum, & ſic ad mohatram faciendam (vt ita loquar) etiam ſi contingere poſsit, non eſt præſumendum, cùm ex tali venditione vendens committat furtum, vt ſuo loco dicémus. argum. l. meritò. ff. pro ſocio. dantur tantùm ad vſum itineris faciendi, & ſubuenitur maximè neceſsitatibus, quæ repentè euenire ſolent, abſque deſiderio prorogationis, ſeu dilationis. Cuius effectus cauſaretur tolli ex dilatione in petendo licentiã patri, ſeu curatori abſenti, ideoque ne pereat intentum viatoris, cōſulendum eſt ei remedio conductionis mularum, vel huiuſmodi abſque aliqua ſolennitate, ac pœna locatorū, vt ratio, & æquitas naturalis ſuadet l. 1. ibi, celeritatem deſiderat. & c. ff. de dam. infect. c. oblatæ. ad fin. de appella. Clem. quandiu. & ibi. glo. verb. imminere. de app. Hinc eſt, quòd debitor ſuſpectus de fuga capi poteſt à iudice incompetenti, vt in die feriata, vt iam ſuprà diximus ſuo loco.

Fallit nonò, ſi filius, ſeu minor contraheret cũ patre, vel matre, quia ſine licentia alterius valeret contractus. ex Bald. in l. pactum. quæſtione. 21. nume. 16. C. de colla. Barba. in cap. cauſam matrimonij. colum. 3. numer. 12. de offici. delegat. Decius alios referens in conſil. 26. colum. 2. num. 2. & conſil. 180. colum. 2. numer. 1. Ripa libro. 3. reſponſo. cap. 10. nume. 2. Suarez in l. 3. *delas deudas.* libr. for. fol. 47. colum. 1. verſic. Secundò limitari poteſt. Eſt communis ſecundùm Alciat. de præſumpt. lib. 1. præſumpti. 2. numer. 6. quicquid Gomet. referat in §. omnium. num. 27. de actio. & alij ſentiãt, prædicta eſt vera opinio. Quia contrahendo cum patre, aut matre, ceſſat fraus, & læſio, in qua ſe fundat lex iſta. Dixi quęſtione. 45. in quæſtione mihi propoſita.

Eſt tamen dubium, Vtrùm ad hoc, vt licentia patris, ſeu curatoris firmet obligationem, debeat præcedere contractui, ſine ea aliàs reprobato ab hac lege. Quòd autem debeat præcedere probatur. Nam licentia, de qua in lege noſtra, inducit formam ſubſtãtialem ad actus valorem, ſine qua actus eſt nullus, & hoc prætendit legiſlator in ea, prout ex eius litera apparet. Suadetur ex verbis Bald. in l. fi. §. neceſsitate. col. 4. nu. 16. C. de bonis quę libe. ſic dicẽtis. Nota q̃ cõſenſus ſemper præſumitur de ſubſtãtia eſſe, ſed conſiliũ nõ. vt notat Archidiac. 18. diſtinct. epiſcoporũ. Item authoritas, licẽtia & decretũ ſemper præſumũtur eſſe de ſubſtãtia. vt. ff. de reb. eorũ. l. magis puto. §. ſi æs. & notatur per Bar. in l. ſinautẽ. ff. de aqua pluuia. arcend. Idẽ notat ipſe Bal. in l. 1. nu. 45. verſ. Nũc ad propoſitum reuertor. C. qui admitti ad bon. poſſ. poſſunt. Matthæ. de Affli. deciſ. 180. nu. 1. Ciſonta. in l. 55. Tauri. quęſt. 1. ſi igitur licẽtia, cõſenſus, ſeu authoritas nõ præceſſerit cõtractui, tanquam factus à perſona incapaci ad contrahendum, erit nullus.

Probatur ſecundò. Forma data ab iſta lege ad cõtrahendum ad creditum, eſt omnino ſeruãda, nec violãda eſt. per regulã habentẽ formã cuiuſcũ q; diſpoſitionis à lege datã, etiã in minima ſui parte vitiari nõ poſſe, vel prętermitti, quin tota diſpoſitio infirmetur. Bal. in l. 1. ff. de lib. & poſth. & in l. ceſſante. col. fi. C. quomodo & quãdo iud. & in l. humanũ. C. de leg. & in c. 1. col. 2. de milite vaſallo. & in c. ex literis. col. fi. de cõſti. tex. & ibi Antoni. de Butrio in c. Piſanis. de reſti. ſpolia. notabi. 7. c. venerabili. de offi. delega. Bald. conſi. 11. lib. 1. & conſ. 324. lib. 2. Petrus Ancha. conſ. 35. colum. vlti. Pariſius conſ. 46. col. 1. lib. 3. & conſ. 33. nu. 24. lib. 2. & conſ. 97. nu. 25. libr. 4. Deci. conſ. 466. nu. 14. & conſ. 532. nu. 5. & cõſ. 603. nu. 10. Soci. cõſ. 24. col. 8. & conſ. 33. nu. 6. lib. 1. quorũ opinio vera & cõmunis eſt, maximè cùm anullãdo procedat, & prohibendo cõtractum aliter geſtum, vt egregiè probat Fernandus Menchacenſ. de ſucceſſionum creatione. libro. 1. §. 4. numer. 10. per. l. non dubium. C. de legibus. cum reliquis ab eo citatis.

Tertiò probatur. Quia licentia debet præcedere contractum filijfamiliàs, nec ſufficit ratihabitio ſequens. l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acquirend. hæredita. Iaſo in l. qui in aliena. in princip. ff. de acquirend. hæredita. colum. 2. num. 8. igitur non poterit ratificari, cùm à principio ex defectu formæ fuit nullus. De quo tamen articulo vide in ſimili diſtinctionem traditam à Cifontan. in dict. l. 55. quæſtione. 22. & rurſus in l. 58. in ordin. Tauri. quæſtio. 2. ibiq; ponit optimã diſtinctionem, referendo Bal. & Ioan. Lopium. Ex quibus infertur, commiſſarium ex generali poteſtate ſibi tradita à defuncto ad inſtitutionẽ hęredis faciendã abſq; expreſsione nominis ipſi⁹ hęredis, nõ poſſe hęredẽ inſtituere ex defectu formę traditę à lege. 31. Tauri, etiã ſi invim teſtamẽti ratã habuerit cõſanguine⁹ veniens aliàs ab inteſtato, eoq; in teſtamẽto facto à cõmiſſario hęrede

instituto, valebit tamen in vim pacti, seu contractus inter viuos. Iam in facti contingentia de hac quæstione rogati ita respondimus. Faciunt pro hoc dicto quæ de forma nouissimè scripsit non indiligens Regius Senator Ferdinand. Menchaceñ. libro. 1. de succesionum creatione. §. 4. per totum. Tamen videtur dicendum, quòd sufficiat quòd subsequatur ratihabitio patris, curatorisue ad confirmandum contractum. Nam quando licentia est necessaria pro euitando præiudicio alicuius tertij, cuius authoritas, licentia, & consensus requiritur, tunc sufficit, quòd postquàm cõtraxit minor, seu prohibitus contrahere, subsequatur, ratumque habeat, secùs verò si ad legitimandam, & authorizandam personam. Paul. de Castr. in. l. si cùm dotem. §. eo autem tempore. colum. 2. num. 6. ff. soluto matrimo. Antoni. Gomez in terminis alios referendo in. l. 54. Tauri. quęstio. 5. numer. 6. eleganter vltra eos, & multo anteà tempore docuit Bart. in. l. 1. §. sed si filiusfamiliàs. numer. 3. & ibi in additione. ff. de leg at. tertio. Ludo. Roman. consilio. 54. colum. 2. versi. Et primò quia licèt regula. Felin. in capit. edoceri. de rescrip. Andręas Tiraquellus post leges connubiales. fol. 296. gloss. 6. nume. 5. Per text. in. l. filio pręterito. ff. de iniust. rup. & in l. si impubes. in fin. C. de Carboni. edict. Vnde Paul. in dict. l. filio pręterito. dicebat, quòd si quis construxerit molendinum contra legis prohibitionem sine authoritate superioris, & posteà impetrat licentiam ad construendum molendinum, quòd talis licentia extenditur ad molendinum priùs illicitè constructum. Iaso in repet. l. quominus. quęstio. 21. colum. 26. ff. de flumi. refert & sequitur plura ad eius confirmationem adducens. Sequitur etiam Lancelo. Galiaul. in repe. l. 1. in princi. nu. 73. ff. de verb. obligatio. ex quo ipse Paul. de Castro in. l. hæc conditio filiæ meæ. §. si sic. colum. 1. num. 1. ff. de conditio. & demonstra. dixit licentiam concessam à Papa alicui ad condendum testamentum, extendi ad testamentum iam factum. Comprobat Alexand. in. l. & militibus. nu. 3. C. de testa. militis. Iaso in rep. dictæ. l. quominus. num. 130. & Lancelo. Galiaul. loco pręmemorato. l. 58. Tauri hoc idem disponit, quę est iuris cõmunis declaratoria.

Tamen quia plurima de forma, quę vbi suprà diximus, impediunt hanc declarationem, velim intelligas illam procedere, quando licentia superuenit ante contradictionem contractus inter minorem prohibitumque contrahere. Nam si is, qui priorem actum fecit, non sit tempore ratihabitionis & confirmationis in priori voluntate, non posset ratificari. Antonius de Butri. in cap. cùm cõsuetudinis. colum. 2. versi. Aduerte tamen. de consuet. Panormit. in cap. cura. de iure patro. Luc. de Penna. in. l. 2. colum. 1. versi. Sciendum est etiam. C. de iure fisci. libro. 10. Areti. cõsil. 127. colum. 2. Deci. in. l. semper qui non prohibit. colum. 3. versi. Quarta regula. ff. de regul. iur. & consil. 367. colum. 2. versi. Quia respondetur. Et ante hos omnes Inno. in capit. 1. circa medi. de eo qui dux. in matrimo. quam pollu. per adulte.

Secundo modo intellige locum habere non vt ex tunc confirmari, sed prout ex nunc, non quidem q licentia retro traheretur ad tẽpus ipsius actus, cùm fuerit nullus ex defectu formæ, sed vt valeat hoc tempore, quo authoritas præstatur ad redintegrationem contractus. Bald. in cap. edoceri. colum. 4. versi. Videtur quòd si durat. de rescri. & in capit. 1. de confirmatio vtili. vel inutil. Salicet. in. l. vlt. colum. fin. versi. Sed quod non simul. C. ad. S. C. Macedonian. Suadetur præterea ex glo. singular. in. l. 2. C. communia vtriusque iudi. verb. non potuit. de qua latè in. l. 1. glos. 1. titul. 7. lib. isto. 3. suprà. cuius opinio communiter est recepta secundùm Menchaceñ. de succesionũ creatione. §. 2. nu. 5. sing. secundùm Rogeri. à Mota in rub. ff. de iudi. nu. 20.

Vtrùm autem licentia possit præstari per procuratorem, nuntium, vel epistolã? Videtur apud plerosque quæstionem istam non inseruire de casu dubio, per regulam, quæ habet, Quod possum per me expedire, possum & per procuratorem. l. 1. §. vltimo. ff. de procurato. l. licet. C. eod. titul. gl. insigniter notanda in. l. 3. in prin. quam ibi notãt Bar. Angel. & communis. ff. rem ratam habe. quæ dicit, quòd illum actum, quem potest minor per se expedire, potest & per procuratorẽ. Et Speculator. de procura. §. 1. colum. vltim. vers. Item generaliter dixit, quòd omnia possumus expedire per procuratorem, quæ non inueniuntur prohibita. Plurima in huius rei cõfirmationem tradidit Andrę. Tiraquell. in glo. 5. post leges cõnubiales. nu. 183. vers. Decimosextò.

Præterea in casu legis. 55. Tauri firmat Cifontan. quæstio. 9. aliqua, tamen huic decisioni faciũt maximam contrarietatem, quæ in proprijs terminis refert Tiraquell. in legibus connubialibus. gloss. 6. versi. Sed quæro quartò. numer. 20. ex eo poteris colligere plura bene dicta ad dubium maximum constituendũ in hac quæstione, quę cùm sint ibi scripta, nec referre, seu tacere authorẽ nobis licet, prout plurimi iniquè faciunt, maximè in scholis legendo, in maximam perniciem animarum suarum, ac in incommodum discipulorũ, quod à nobis satis alienum est. honor enim residet in honorante.

Dubitatur præterea, Vtrùm in casu prædictæ legis

legis Regiæ.78.sufficiat licentia generalis ad contrahendum ad creditum quibuscunq;, & in quibuscunq; contractibus,vel requiratur specialis in casu contingenti? Respondendum est cùm Cin. in.l.fi.§.necessitate. col.2. num.4.& ibi Bald.col. fi.nu.23. C. de bonis quæ libe.generalem suffice re.Idem Bart.in.l.si quis mihi bona.§. sed vtrùm. col.fi.nu.3.ff.de acqui.hære.l.56.Tauri, idem disponit in simili casu.

Præterea dubium est,Vtrùm exceptio competens minori, constitutóue sub tutela,& cura alterius,patris,tutoris, curatorisúe mediante dict.lege Regia.78.vel.55.Tauri,vel aliàs,cõpetere possit eius fideiussori? Videtur quòd sic,nam exceptio competens principali, competit etiam fideiussori.l.& hæredi.§.fin.ff.de pact.Lancelot. Galiaul.in.l.2.§. si tamẽ hominem.col.2.versi. Quartò nota.nu.6.ff.de verb.obliga.singulariter ac latè per Hippolyt.in repet.rubric. ff.de fideiussori. quæstio.36.num.313.l.2.ff.quę res pign.obliga. non possunt.l.constitutionibus.& ibi Bald. C.de vsur.l.omnes.de excep. optimus tex.in.l.tam mãdatori,quàm fideiussori non numeratæ pecuniæ exceptio exemplo rei principalis competit.C.de non nume.pecunia.l.ex persona. ff. de fideiusso. Hippolyt.singula.125. Tu scis regulam iuris.Romanus singul.627.Cremens.singula.21.Bartholomæ.Socin.in tract.regularum cum fallentijs.regul.131.incip. Exceptiones personales. Iaſ.in.§. fuerat.num.83.Insti.de actio.& in.l.si cum procuratore.col.2.ff.de re iudicat.resolutiùs per Ange. in.§.in omnibus.col.2.num.8.versi.in eadem.ibi. Insti.de fideiussori.Ioan.de Platea.in prin.Instit. eod.titu.col.2.num.6.Parisi.consil.96.col.4.nu. 39.lib.3.Facit.l.verum.ff. de compensa. vbi fideiussor.potest allegare compensationis exceptionem competentem principali.Corne.consi.111. Videtur prima facie dicendum.col.2.nu.3.lib.4. Parisi.consi.121.num.5.lib.1.

Pro declaratiõe fac duas cõclusiones. Prior sit. Exceptio realis competit fideiussori,quemadmodum ipsi debitori principali.Exempli gratia.Exceptio rei iudicatæ,doli mali, quod metus causa, iurisiurandi,compẽfationis, vel huiusmodi.l.exceptionesqụe personæ.ff.de excep.Et est pragm. 78.à nobis nunc expositа.l. 15. tit.12.part.5.l.8. ibi. *y esto mesmo dezimos de los fiadores.* Et ibi Montal. in glo.fi.tit.10.lib.2.for. legum.l.13.tit.18.lib.3. foro legum.vbi etiam Montal.in glo.3.

Secunda conclusio.Exceptiones mixtæ competunt etiam fideiussoribus,in quibus habetur respectus ad læsionem,& ad personam.l.exceptiones quæ personæ.& ibi Socin. ff. de exceptio.

Tertia sit assertio. Exceptiones merè personales non transeunt ad fideiussores.vt in dict.l.exceptiones.in.1.part. quam ibi declarat optimè Socin.Ange.in.§.in omnibus.col.2.&.3.Insti.de fideiuss.Montalu.in.l.13.tit.18.in glo.fi.lib.3.for. legum.dict.l.15.titu.12.part.5.ibiq; Grego. Lopez. ex quibus plura in practica deducere poteris.& in hac pragm.78.Pinciana.anni.1555.probatur ibi, *ni à sus fiadores,ni principales pagadores.* Tamen eam intelligerem patre no consentiente,nec ratificante cõtractum ante oppositam exceptionem mediante ista lege, vt dixi suprà. Si autem præcesserit ratificatio, & approbatio contractus, fideiussori non poterit competere remedium huius legis ex defectu licentiæ patris.Probatur. Nũquanuis fideiussor iuuetur exceptione Macedoniani competenti debitori filiofamiliàs,pro quo fideiusit.l.si pater.§.non solùm.ff.ad Macedo.& ibi Barto.Hippolyt.in repe.rubri.ff.de fideiusso. num.316.tamen non procedit,si pater mutuum ratum habeat.Bald.in.l.fi.C.ad Macedoni.etiam in præiudicium creditoris,cui à principio erat acquisita hęc exceptio Macedoniani. Hippoly.vbi suprà. Quod est singulare,& practicabile in terminis,d.Pragmaticæ.78.

Amplianda est ista pragmatica, etiam si fuerit à partibus renuntiata exceptio proueniens minori,seu constituto sub potestate alterius,quia legi prohibitiuæ renuntiari non potest. glo.singu. in.l.à diuo Pio.ff.de ritu nuptia.In proposito huius prohibitionis latè firmat Barbati. consil.64. Scribitur Exodi.4.col.3.libro.4.& alibi latiùs de hoc diximus.

Quid autem si iuramento fuerit firmatus contractus? Erit quæstio,Vtrùm fuerit hæc lex introducta in fauorem parentum,ne eorum vitæ insidietur,vel illorum, quibus succedere sperant, ob quorum decessus fient ditiores, vt in vltima parte istius legis,cùm d̃ prima fuerit iam absolutum negotium in principio istius disputationis. Et videtur dicendum quòd non firmetur ex eo quòd præstaretur ex hac confirmatione iuramenti occasio insidiandi vitæ illorum, de quibus sperant diuites fieri,prout ex demonstratione experientiæ constat,& iure probatur.c.ne captandæ alienæ mortis detur occasio.de concess. præben. libro.6.l.fi.& ibi.Iaſ.nu.5.C.de pact.l.18.ibi,*porque no se de occasion de procurar muerte de persona alguna.* titu.15.lib.2.suprà.Si ergo est huiusmodi,ne iuramentum sit vinculum iniquitatis, ac contra bonos mores ciuiles,& fortè diuinos, non debet iuramento firmari.p regul. Non est obligatorium. de regul.iur.libr.6.& firmat Iaſ.dict. nu.5. in.l.fi. C.de pact.Tamen videtur in hoc casu respõdendum esse contrariũ,per. c.quãuis pactum.& quæ in scriptis tradidimus scholaribus Salmantinæ Vniuersitatis.de pact.libr.6. quia verè sunt con-

tra mores humanos ciuiles, non tamen Canonicos, seu diuinos. Alibi latiùs dicam.

Vtrum autem licentia requisita à lege Regia. 78. sit necessariũ q̃ expresse interponat, vel sufficiat simpliciter, vel per æquipollens? Plures tenẽt vtrãq; partem, quos videre licet p̃ Andræ. Tiraquell. post leges connubiales. glo. 7 num. 3. &. 4. vide per eũ. Et hæc perpetuò notabis tãquam alibi vsq; ad huc non tacta per aliũ pro intellectu istius legis. Aliqua alia ad hunc exceptionum tractatum vltra loca cõmunia, sunt videnda apud Ioann. Imbertum Rupellanum libr. 1. forensium institutionum. ca. 33. 34. &. 35. Panormit. in suo ordine iudiciario fol. nouissimo paruæ impressio. 88. vsq; ad. 98. & Christophorum Brectherum in processu iudiciario. fol. 38. sub isto titu. de exceptioni.

¶ *Ley. II. Que los oydores despues de hecha la publicacion no reciban nueuas excepciones.*

Prematica del rey don Iuan en Valladolid.

ORdenamos que los nuestros oydores no cõsientan, ni reciban nueuas alegaciões, ni excepciones, y que requierẽ prouança despues de hecha publicacion[a] de los testigos enla primera instancia, ni los admittan en la instancia de la apelacion por via de restitucion, ni en otra manera alguna: saluo si aquel q̃ las tales excepciones pusiere se obligare, è diere fiador de pagar cierta pena segun arbitrio de los oydores si no proua re las dichas excepciões.

¶ *Ley. III. Que contra la obligacion ò contracto no se pueda poner excepcion.*

El rey don Alonso en Alcala. Era de mil. CCC. LXXXVI.

PAresciendo[a] q̃ alguno se q̃so obligar à otro por iuris ciuilis non fuerint seruatæ, si tamen quacunq; via, forma, & modo constet de animo volentium se obligare. Hoc dicit lex ista insignis, ac summè Hispanis memoriæ commendanda. De ista. l. fit memoria in curijs de Madrid. ann. 1534. petition. 99. habetur originaliter in ordina. Compluti celebratis à Rege Alphonso. ann. 1386. titul. 16. Quæ fundamentum habet à ca. 1. de pact. iuxta communes sententias firmantium ex pacto nudo actionem oriri iure Canonico. per dict. text. in dict. c. 1. Barbat. in ca. causam quæ. col. 2. num. 8. de offic. delegat. Imol. in cap. qualiter. ad fin. de pact. Et est communis secundùm Huberti. Zuch. in repe. rub. C. de pact. art. 9. num. 83. non tamen iure ciuili. per tex. in. l. iuris gentium. §. igitur nuda. vbi. Ioann. Orosci. hanc crebriorem vtriusq; iuris authorum opinionem firmat. nu. 1. contra Æmili. ibi. nu. 69. qui contrariam firmat (nescio quo spiritu) cõmunem. ff. de pact. Andræ. ab Exea veram firmat libro pactorũ. num. 273. Ias. §. in personam. num. 5. ibi Gomezi. num. 46. ponit plures casus, quibus oritur actio de iure ciuili ex prædicto pacto nudo. Inst. de actio. terdecim

¶ Ley. II.

a ¶ *Despues de hecha publicacion.* Concordat de verbo ad verbũ. l. 20. titul. 4. lib. 2. suprà. vbi vide addita. Intellige tamen, nisi sit minor petens restitutionem aduersus allegationem omissam, & infra quindecim dies à tempore publicationis petat. l. 42. ca. 19. libr. Pragmat. Reg. Catholicorum. & in ordinam. iudicialibus. & aranzeli tabellionum. ca. 9. in cod. lib. Pragm. fol. 148. col. 3. Nam regula iuris est, quòd exceptiones non allegatæ in prima instantia possint allegari in causa appellationis. l. per hanc. C. de tempori. appella. vbi non allegata allegabo, & non probata probabo. Probatur in clem. fin. & ibi Bonifa. nu. 8. de appella. l. 8. ibi, *quando el pleyto fuere començado nueuamente ante ellos, que la parte pueda allegar lo que no allego, y prouar lo que no prouo.* titu. 4. libr. 2. suprà. Pro declaratione adde hîc, quæ scripsit Felin. in. c. cùm dilectus. col. 1. cùm sequen. de fide instrum.

¶ *Hecha publicacion.* Supple, iuxta iuris formam, rite, & non ineptè, quia talis publicatio non impediet allegationem factam ea non obstante. dict. clement. fin. ibi, quia proponebat ineptè. d̃ appellationi. text. elegãs in clemen. 2. de testib. ibi, testibus ritè receptis. & ibi gloss. vbi & præter alios est videndus Bonifac.

¶ Lex. III.

¶ *Pareſciendo.* Obligatio firma deducit ex pacto nudo, ac exequutionem præ se fert iure regio, quanuis solennitates

cim cumulauit nouiſsimè Berengari. Fernandus in repe.l.pacta conuēta.nu.22.verſi. Prima itaq; exceptio. ff. de contrahenda emption. Ratio autem quare iure ciuili non ſit actio prodita tali nudo pacto, ponit poſt Bald. & alios referendo Fortunius Garſ.in. l. iuris gentium.§.prætor ait.nu. 18.ff.de pact.Coraſi.lib. 3.iuris ciuilis miſcellan. ca.15.num.13.Huberti.Zuchard.in rep. rubr.C. de pact.num.21.verſi.Nec etiam obſt.Et Andrę. ab Exea libr.pactorum.nu.270. De hac re eſt videndus Felin.in.d.ca. 1. de pact. Ludo.Charond. de verb. obliga.ad cap.6.fol.13.col.1.Fides enim ſeruanda eſt æquitate & ratione naturali.l. 1.ff.de pact.Sed videmus,q; eadem æquitate omnia pacta nuda ſeruari deberent,quàm veſtita. Probat, qa in omni pacto licita fides verſatur, eſt em̄ promiſſorum conſtantia,& veritas. vt inquit Cicero lib.1. de officijs. Fortuni.in.l.1.col.1.& in.l.iuris gētium. §.prætor ait.nu.15.ff.de pact.Cœli.Rhodigi.lib.9.cap.21.fol.343.& Valeri.libr.6.Hiſtoriæ Eccleſi.titu.de fide obſeruanda.fol.56. vbi de fidei obſeruatione plura tradiderunt huic legi cōſona & neceſſaria. Ideoq; ne vnde proceſſerunt iura ſequantur iniuriæ, ſi promiſsiones quantuncumq; nudæ non ſeruarentur,& iniquitas maxima eſſet in hoc diſſoluere obligationem naturalem,quæ ex nudo conſenſu oritur, optimè ſtatutum eſt,ex tali nuda promiſsione teneri, omiſſa iuris ſcrupuloſa ſubtilitate.Facit illud Pſalmiſtæ, Quæ procedunt ex labijs meis irrita non faciam.

Vnde ſummi principes peccarent,ſi nudæ promiſsiones,ac pactiones non facerent ſeruari,cùm eſſet venire contra æquitatem,naturalemq; rationem, pariterq́ue aduerſus præceptum diuinum. Anton.de Butrio in cap.quæ in eccleſiarum.col. 5. de conſtitu.ibi Ioann. de Imol.num.22. Felin. num.57.& Beroi.num.136. &.num.142.Alexā. Iaſ.& Oroſci.in.l.1.§.igitur.num.16.

Hinc eſt,vt pacti nudi executio in foro ſeculari per viam denuntiationis euangelicæ peti poſſit,cùm illud conſtat in foro conſcientię pactum nudum nō differre à ſolenni. Quam opinionem receptiorem dicit Ioannes Oroſci. vbi ſuprà.col. 3.num.17.Antoni.Imol.& Felin.num. 58. idem firmant in dict.cap. quæ in eccleſiarum.Barto.in extrauagant. Ad reprimendum. verb. per denūtiationem.Paul.de Caſtr.conſi.352.Viſis atteſtationibus.col.2.num.4.lib.2.Panorm.in cap.quia pleriq;.de immuni.eccleſia.Andræ.ad Exea in libro pactorum. verſic. Duodecimò principaliter fallit.num. 367. Ludoui. Gozandinus in rubric. num.2.C.de pact.Conſtat.Nam non ſeruās promiſſum,peccat mortaliter, quod cōſtat,cùm poſſit excommunicari, excōmunicatio autem non infertur, niſi pro mortali.c.nemo epiſcoporum. 11.quæſt.3.Ioann.Imol.in cap.1.nu.2.de pactis. ergo hac ratione compelli poterit ad obſeruandam fidem per denuntiationem euangelicam,ex tex. in.c.nouit.de iudic.

Eſt tamen dubium, Vtrùm ex pollicitatione facta abſenti iure Canonum quis obligetur? Et clarior ex ea deciſione erit quid de iure Regio,cū expreſsiùs hic id quod ſtatutū erat iure Canonico inuenitur prouiſum. In hac quæſtione videtur dicendum locum habere in pollicitatione.c. qualiter. ibi,ſtuſtiosè agendū eſt, vt ea,quæ promittuntur,opere compleantur.de pact. Nam verbum ,Promiſsio ,ita comprehendit pollicitationem, prout pactum.l.ſciendum. §. dictum.ff.de ædilit.edicto.verbum, ſtudioſè,intelligēdum eſt, id eſt,accuratè & diligenter.ca.ſicut.de cohabita. clerici. & mulie.cap.peruenit.& ibi Deci.colū.1. num.4.de appella.cap.veniens.de ſimoni.vbi Felin.num.4.

Nec obſtat dicere, q; talis intellectus eſt extra titulum,nam hoc nullum impedimentum facere videtur, dūmodò in verbis generalibus comprehēdat partem tituli,nempè pacta. Imò vt aliquid text.ille adferat extra.cap.1.debemus illum interpretari in vniuerſali ſignificatione verbi, ſcilicet, tam in pacto,quàm in pollicitatione. Hoc etiam ſuadetur tali ratione. Nam pollicitationem non ſeruare, peccatum inducit.c.iuramenti.22.q.5.c. licet.de vot.Panormi.in cap.cùm inter vniuerſas. de electio.licèt dicat ipſe ex pollicitatione minimè ꝓduci actionē. Facit illud,quod ſuprà retuli. Quæ procedunt ex labijs meis irrita non faciam. Sed cùm finis iuris Canonici ſit occurrere peccato.c.nouit.de iudi.cap.vt animarum periculis.de conſti.lib.6.ſequitur,quòd intentio dict.cap.qualiter.eadem eſt in pollicitatione & pacto,quia eadem ratio prohibitionis. Quo argumento vtuntur moderni in dict. cap. 1. in pacto nudo,quanuis in pollicitatione abſque contraria ratione teneant contrarium. Nec obſtat huic argumento fundamentum illorum, qui fauent opinioni aduerſæ,dicentium.c.1. de pact. correctorium iuris ciuilis eſſe,ac ex eo reſtringēdum,maximè ad caſum,vbi viget minor ratio, quàm in pacto,nempè ad pollicitationem, cùm iſtud fundamentum peccet.Primò, quia illud non dubitatur de extendēdo ca. 1. de pact. cùm expreſsè in pactis loquatur.Sed dubium verſatur circa text. declarationē in dict. ca. qualiter. qui loquitur in promiſsione, & promiſsio comprehendat ſub ſe pollicitationem,an loquatur de pollicitatione. Et verum eſt loqui,nec in hoc extenditur, ſed comprehendit. vt in dict.l.ſciendum.§.dictum.eo magis,quòd & verbis, & eadem ratione comprehendit pollicitationem.Et ita notauit ibi Panorm. in.2.notabili.

Item

Item etiam & secundò in eo peccat, quatenus dicunt. c. 1. de pact. correctorium esse. Nam hoc verum esse non fatebimur, cùm ius ciuile cessat in danda actione ex pacto nudo, & sic non assistit, nec resistit, vt declarat Fortuni. in. l. iuris gētium. §. sed cùm nulla. ff. de pact. sed in eo, quo aliquis cessat, nihilq; decisum reliquit, cōtrariari, vel corrigi, nisi de negligentia tantùm reprehendatur. Item & si verum esset, quòd corrigeretur, tamen corrigitur ratione, & æquitate naturali. Vnde non est considerandum odium correctionis. tex. & Paul. de Castr. in. l. bona fides. ff. depositi. Ergo ex prædicto fundamento constat etiam è nostro iure Regio legem istam procedere in pollicitatione, cùm ex promissiōe oriatur obligatio naturalis. l. 1. ff. de consti. pec. l. 1. de pact. ff. ac actio de iure canonico. Bellame. nu. 3. q. 2. post alios in dict. c. 1. de pact.

In contrarium, quòd non oriatur obligatio naturalis ex pollicitatione, dato quòd non interuenerit nuntius, vel epistola, vt infrà dicam, est tex. in. l. 1. §. 1. ff. de pact. vbi text. inquit nullam esse obligationem, in qua non insit conuentio. Ponderanda est ergo illa vniuersalis negatiua, quæ debet importare, vt non solùm non sit obligatio ciuilis, sed nec naturalis. Quando enim oratio negatiua sumitur ex vniuerso, si aliqua pars est falsa, tota oratio erit falsa. l. si is qui ducenta. §. vtrùm. de reb. dub. Din. consil. 40. Quæstio talis est. circa fin. Bart. in. l. 4. §. Cato. col. 6. de verb. obligatio. & in. l. si is qui pro emptore. col. 12. versi. Pro istorū declaratione. ff. de vsucapio. & in. 2. disputatione incip. Pisanæ ciuitatis consilio. Ideo soliti sumus dicere negatiuam negare in infinitum. gloss. in. l. hoc genus. ff. de condi. & demonstratio. Et in pulchra quæstione docuit Oldrald. consil. 16. Thema tale est. Facit glo. in. c. dilectus. de consuetudi. iunctis his, quæ scribit Deci. consil. 3. col. 3. lib. 1. Et præcepta negatiua negare semper & ad semper Theologi dicunt, & nos iam alibi docuimus. Cùm ergo in pollicitatione non sit conuentio, ergo nec debet esse naturalis obligatio.

Secundò confirmatur ex lege. cùm amplius. §. ijs natura debet. ff. de regul. iur. ponderando tex. quatenus dicit, ijs natura debet, quos iure gentium dare oportet. Sed habemus, q; ita demum quis iure gentium obligatur, si interuenisset consensus simultaneus contrahentium. l. consensu. cum glo. ff. de action. & obliga. de qua nos diximus in repe. l. filius dum in ciuitate. ad Seguram num. 75. ff. de verbo. obliga. & Huberti. Zuchard. in repe. rubr. C. de pact. nu. 17. igitur nec ex pollicitatione facta inter absentes. vt probaui ad Segura in. d. repeti. nu. 75. posita in versi. Ex hoc infert singulariter Bart.

Confirmatur tertiò. Nam secundùm communem quādo quis stipulatur dari absenti, non oritur etiam naturalis obligatio. vt probant Reyne. de Forliuio. Angel. Raphaël Cum. Paul. & Alexand. num. 7. in. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obliga. Bald. in. l. certi conditio. §. quoniam. per illū text. in verb. nulla est stipulatio. ff. si certum petat. colū. 2. versic. oppono quòd licèt non valeat.

Quartò facit in terminis, quòd ex pollicitatione facta alteri nō oriatur obligatio naturalis, hoc dato, quòd non interueniat nuntius, vel epistola. Bart. in. l. si vnus. §. pactus ne peteret. nu. 16. ff. de pact. vbi Bal. col. 6. versic. Item quæro. & Fulgos. Socin. Lancelot. Galiaula. num. 189. versi. Duodecima sit conclusio. Bald. nouell. num. 52. versi. quinto & vltimo. Ioann. Crott. in priori lectura. num. 28. & in posteriori num. 11. Alciatus nu. 9. & Hieronymus Verius. num. 25. & nu. 44. versi. Tertia conclusio est. in rubri. ff. de verbo. obliga. Ias. in. l. iurisgentium. §. sed cùm nulla. num. 5. ff. de pact. Baptist. Caccialup. in tract. de pactis. q. 5. principali. in princi. Fortunius in cap. 1. num. 12. versic. Prima declaratio. de pact. Huberti. Zuchardus. in repet. rub. C. de pact. col. 8. num. 31. qui omnes sequuti sunt hanc opinionem, dicētes communem esse, quòd ex pollicitatione non oriatur obligatio naturalis, nec actio de iure Canonico, nec pariformi ratione de nostro iure regio fatendum est, vt asserui ad Segurā in repe. l. filius dum in ciuitate. num. 75. ff. de verbo. obliga. ac nouissimè Doctor Ioan. Orosci. in. l. iurisgentium. §. igitur nuda. num. 27. per plura fundamenta. ff. de pactis. docet Iacobus Niger in rub. ff. de verb. oblig. num. 77. reputans hunc articulū subtilem, & elegantem. Pro contraria verò parte ibi adducit. 8. fundamenta, non refero, quia ibi sunt scripta.

Quintò ex eo probatur. Nam lex ista noluit obligationem inducere vltra obligationem, quæ producitur iure Canonum ex pacto nudo, non tamen voluit obligare promittentē absenti ante acceptationem pollicitationis, nam antè non est orta actio efficax ad agendum de iure Canonico, prout post Panorm. in. d. c. cùm inter vniuersas. de elect. col. fi. nu. 13. tenent communiter doctor. vt retuli suprà. versic. Quartò facit. Ergo idē dicendum est de iure nostri regni.

Sextò facit. Nam ex tali pollicitatione adhuc nō fuit producta obligatio naturalis interim quo non fuit promissum acceptum ab illo, in cuius fauorem fuit factum per nuntium, vel epistolam, vt paulò antè probaui, & si non promisi, non habui animum me obligandi, nisi secundùm traditiones legitimas legumlatorum, & sic debet interpretari cōtractus, seu promissio: ergo ante prædictam

ctam acceptationem non sum obligatus,ac possum recedere à promissione absq; peccato venia li, seu mortali, cùm id fecerim legis authoritate, aliàs sequeretur,quòd contrahens in casu,quo de solennitate & forma actus esset necessaria scriptura,de quibus per glos. singul.adducentem.34.casus, in quibus instrumentum & sic scriptura necessaria est.in cap. 1. verb.in scriptis.de censibus. lib.6.quam dixit singul.Catelianus Cotta in memorialibus iuris.verb.iurisdictio.Ias.in.l.pen.col. 3.C.de edend.Panorm.in. c.ex tenore.num.2.de concess.præbend.lib.6.Felin.in cap.cùm.m. Ferrarien sis.num.59.de constitu. Roma.consil.106. col. 1.in princi.Rip. libr.2.responsa.ca.111.num.2. Ias.in.l.Gallus.§.idem credendum.num. 13.ff.de libe.& posthum. Alexand.consil.58.col. 1.nu. 2. libr.4.Auendani. de mandatis Regum.c. 1.nu.8. Didacus del Castillo in.l.22.verb. *escriptura publica.* in legibus Tauri.Pleniorem iuris dicit Augusti.Beroi.in rub.de consti.col.fi. num.88. & eam ibi citat Additionator Ioann.de Imol.in num.4. litera B. Specula. cumulauit diffusè plures casus ante prædict.glo.d.c.1.in suo Speculo.parte.2.titu.De instr.editione.§.restat.num.14.Tiraquell. de vtroque retract. libro. 1.§. 2. in gloss. 1.numero. 16. versicul. nec nouum aut mirum est. recedendo à cõtractu peccaret. Quod tamen fateri,esset falsum. Ergo & dicere quòd peccet pollicitatione ante acceptationem nolẽs acquiescere, sed eam improbans iuxta facultatem sibi traditam à iure. Et sic pollicitatio solennis & perfecta ex omnibus suis partibus est, quæ inducit obligationem naturalem,ac producit actionem:nõ tamen de informi,ac non perfecta,& solenni iuxta iuris formam.Sed ista, quæ non est recepta ab illo, in cuius fauorem est facta,est huiusmodi, ergo nullius effectus.contractus enim non potest esse sine aliquo medio coniungente voluntatem contrahentium,putà nuntius,vel epistola. gloss. in.l. consensu.verb.consentire. ff.de actio. & obligat. singul. secundùm Felin. in cap. tenor.nu.3.de re iudicata.glos.in.l.illud. C. de sacrosanct.eccles.& in.l. 1. ff.de contrahend. emptio. facit etiam quæ in pulchra quæstione tradidit Barto.in.l.absenti. col. 1.vers.inducitur in argumentũ.nu.2.ff.de donatio. sed in pollicitatione nullũ istorũ interuenit,cũ fiat absenti,vel præsenti,nõ cõsentiẽti,ergo nõ est cõtract⁹,ex quo producatur obligatio naturalis,seu actio aduersus promissorem. Nec obstat lex ista,dicẽs (*ò en otra manera.*) nam est dicendum scilicet similis superioribus, & sic obligatoria. Nam dictio alius, alia, aliud, includit similia his,quæ præcesserunt.gl.in.l. si fugitiui. verb.alia pœna.vbi Bald.Angel.Paul.& Salice.& Cep.1 u. 18.C.de seruis fugi. Panorm. ibiq; duæ additiones plura congerunt in cap. sedes.col.fi. de rescr. Ias.in.l.quicunq;.num.2. C. qui admitti.Ludoui. Gomez.in ca.cùm in multis.num.60.de rescript. libr.6.Socin.in.l.quidam relegatus.col.2.num.5. ff.de reb.dubijs.

Nec etiam impediunt huic communi conclusioni doctorum illa verba, quæ inferius dicuntur (*entre ausentes.*) nam sunt hæc verba accipienda iuxta formam iuris communis, interueniente acceptatione,si præsens esset,si autem absens, similiter per nuntium,vel epistolam.vt per glo. in dict.l.consensu.ff.de actio.& obligatio.& dixi ad Seguram in rep.l.filius dum in ciuitate.nu.75.ff. de verb.obliga.Couarr.in lib. 1.variarum resolutionum.c. 14.versi.Ex quo infertur.num. 13.

Nec etiam suffragari videntur illis,qui contrariam opinionem tutari contendunt per hanc legem.ibi, (*en qualquier manera, que parezca que uno se quiso obligar à otro.*) nam procedit quando interuenit volũtas pura, & absoluta promittentis. argu. glo.in.l.pen.ff.de acquir.rer.domini.sed hîc,nempè in pollicitatione nõ interfuit cõsensus,cùm ex ea non oriatur obligatio naturalis secũdùm communem conclusionem suprà relatam, ergo non habebit locum in pollicitatione non acceptata. Et sic practicari audiui ab illustri præceptore Domino Doctore Petro à Peralta,prout ex meis memorialibus factis cùm essem scholaris percepi.

Quòd autem locum habeat in pollicitatione quemadmodum in pacto nudo secundùm Anto.in.c.ex parte.col.fi.de censib. Fortuni. Garsia Hispanus noster subtiliter defendit in.l. 1.ff.ď pactis.num.4.credens continere veritatem.Idem tenet in.c. 1.nu. 13.de pact.extra.Et in terminis nostræ legis tenet Gregori.Lopez in.l. 1. verb. *gran pro.* titu. 11.part.5.Et fundamẽtis,quæ pro communi adduci solẽt, respõdet Andræ. ab Exe.libr. pactorum.num. 105.cum sequenti.Nec mihi ipsi persuadere possum ad tenẽdum cùm communi, stante ista lege regia, quanuis à communi interpretum declaratione recedere tutum non existimarem.& sic iure regio ex pollicitatione regulariter oritur actio & obligatio,licèt contrarium foret de iure communi.Plura inferens in specie nostræ legis docet Senator regius Domi. Fernand. Menchacens.lib.3.de succesio. creatio.§.21.nu. 42.cùm sequen.

Superuenit mihi dubium.Quid si fiat pollicitatio,seu promisio præsenti, & tacenti,an erit pactum,seu pollicitatio? Respondendum cẽsent doctores pactum esse, & non pollicitationem, ex eo,quia taciti,& expressi par est virtus.l.cũ quid. ff.si cert.peta.igitur erit pactum in specie proposita,sicuti si consensisset expressè. Suadetur ex.l. Labeo.ff.de pact.quæ dicit,ex tacito consensu fieri

ri pactum, ergo in casu nostro erit pactum, in quo adest cõsensus, saltem pręsumptus, & sic tacitus.

His adstipulatur. Nam tacens quo ad sui vtilitatem habetur pro consentiente. l. qui patitur. ff. manda. l. si fideiussor. C. mandat. Bar. & Ias. nu. 3. in. l. quæ dotis. ff. solut. matri. regul. Is qui tacet. de regul. iur. lib. 6. igitur pro hac sententia.

Cui etiam conijci potest. Nam pręsumptio legis est ipsa veritas. l. Imperatores. §. mulier. ff. de probatio. De quo per Alciat. lib. 4. de verb. signi. pagella. 195. Chassanæ. in cõsuetudi. Burgundiæ. fol. 79. col. 4. nu. 26. Huberti. Zuchard. in rubric. C. d. pact. n. 28. Andr. Tiraquell. in rep. l. si vnquã. verb. donatione largitus. nu. 234. C. de reuo. donat. Hanc sentẽtiam, q dicatur pactum talis polli citatio facta præsenti, & tacẽti, probat Alex. in. l. huius edicti. col. 4. nu. 18. ff. de pact. Singulariter expẽdit hãc quæstionẽ Huberti. Zuchard. in. d. re pe. rubr. C. d. pact. q. 6. nu. 26. vsq; ad nu. 59. exclu siuè. Quam coẽm opinionẽ esse dixi ad Segur. in rep. l. filius dũ in ciuitate. nu. 75. versi. Sed tamen si quis polliceatur præsenti. ff. de verb. obliga. Ve riorem existimat Ludoui. Gozadi. in rubri. C. de pact. nu. 5. versi. Circa illud an sit pactũ. veram, ac coĩter receptã opinionem fatetur Hierony. Cagnol. in. l. semper qui non prohibet. nu. 5. contra Deci. ibi. ff. de regul. iur. & in rub. C. de pact. in. 1. lect. & consi. 245. nu. 9. libr. 2. & Areti. in. l. 2. ff. de legat. 1. & cõmuniter tenetur secũdùm Alciat. in rubr. ff. de verb. oblig. col. 2. versi. Sed insurgit hîc prima difficultas. nu. 6. Curti. iunior in rubri. C. de pact. Præsens enim, & tacẽs cùm de suo cõmo do agatur, consentire videtur, & sic paciscì. l. tale pactum. ff. de pact. notãt Barto. & alij in. l. 1. C. de pact. Nec etiã iure probari existimat, expressum consensum requiri in pactis, ac ideo fatendum censet, tacitum, prout communis dicit, sufficientem esse Hieronymus Cagnol. in dict. l. semper qui non prohibet. nu. 6. de regul. ius. Deci. etiam in. 2. lectu. in rub. C. de. pact. nu. 5. respondet his, quæ asseuerat in priori.

Vtrùm autem sit pollicitatio, si fiat promissio absenti concernens eius commodum? Quòd sit pactum statim quòd superueniat scientia, dicit Deci. in rubr. nu. 2. C. de pact. Ioan. Crot. in repe. rubri. ff. de verb. obligat. col. 5. nu. 26. versi. Aduer te tamẽ, quia puto posse teneri. Probatur primò. Nam si fiat actus, in quo agitur de vtilitate absen tis, statim quòd scit, & non contradicit, consentire visus est. l. si absentis. C. si cert. pet. & quod ibi nota. per gloss. Bart. in. l. quo enim. ff. rem ratam haberi. Data igitur certa scientia in absente, ipse reducitur ad paritatem cum præsente, vt dicatur consentire, & voluntas promittentis adhuc durare præsumitur. l. eum qui. ff. de proba. Panormit consil. 4. col. 3. lib. 2. Maximè per biennium. l. si mulier. la fi. C. ad Velleian. quo fit, vt probato q quis noluit consentire, præsumitur deinceps minimè consensisse. secũdùm Aret. in. l. in illa. in fi. ff. de verb. obliga. Facit. l. 3. C. de inoffi. testamen. Ergo quando ille, in cuius fauorem fuit facta pol licitatio, superuenit cõsensus ex scientia, est ac si præsens esset, ac recipiẽs eam ex simultaneo cõ sensu. de quo per Alexan. & Ias. in. l. si stipuler. §. fin. ff. de verb. obliga. quorum dicta habeantur hîc pro relatis. Hinc est, quòd in contractibus, qui consensu perficiuntur, interuallum non vitiat, & si constituo te procuratorem, & ex interuallo acceptas, valet. c. licet. & ibi Ioann. Andr. in nouella. de procura. lib. 6. Anto. Butrig. in. c. 1. de litis contest.

Secundò confirmatur ex. l. 2. & l. si creditores. C. de pact. quibus iuribus ille, de cuius commodo agitur, erat absens, & tamen pactum conficitur. Finaliter & tertiò negotium huius partis confirmare videtur. l. qui autem. in fi. ff. de consti. pecu. ponderando illam, Qui consentire videtur, posse paciscì inter absentes per nũtium, & per nosmet-ipsos: ergo pactum est inter absentes, remotis etiam nũtio, vel epistola. Quibus omissis, cõmunis est in contrarium, (quam tenent omnes suprà relati, tenentes esse pactum pollicitationem factam præsenti, & tacenti, si fiat in vtilitatem præ sentis.) Et communem dixit Huberti. Zuchard. in repe. rubri. nu. 62. C. de pact. vbi satisfacit prædictis fundamentis adductis aduersus cõmunem. Primò, quia si vbi præsens fuisset quis, & tacuis set, non esset pactum, quantuncunq; promissio cõcernat eius commodum, vt defendit Zuchard. loco præcitato, ergo multò magis erit pollicitatio isto casu.

Secundò, quia qui promittit absenti, & nõ adhibet requisita ad pactum, nõ videtur velle se naturaliter obligare, vt prædixi, igitur nec pactum fieri poterit, quia deficit concursus animorum re quisitus ad pactum. l. 1. ff. de pact.

Suaderi potest. 3. ex dict. l. qui autem. in fin. quatenus inquit, paciscì inter absentes per nuntium. ergo dubitatione caret, si absque nuntio, vel epistola potuisset absens paciscì. De hac quæ stio. plenè agit Andræ. ab Exea libro pacto rum. num. 12.

Dubitari enim solet eo casu, quo quis spondenti dixerit, quòd nec acceptat, neque recusat, vtrùm sit pollicitatio, vel pactum? Videtur q sit pactum: nam si non continet causam onero sam, eo ipso, quòd expresè non contradicit, vi sus est consentire. cap. is qui tacet. de regul. iur. libro. 6. Cui concinit casus mihi clarus in. l. cùm anteà. C. de receptis arbit. Quem Zuchard. in rep. rubric.

rubric. C. de pactis. num. 82. versic. vnum tamen non prætermitto. inducere contēdit hoc modo. Dicit tex. ille propè principi. quod laudum man dabitur executioni, si partes subscripserint, quod non displicet. Sequit deinde in versi. sin autē. Sin autē minimè subscripserint se arbitri formā amplecti, vt innuitur (sin autem) aduersetur præcedentibus in iure, & in facto, prout est eius natura secundùm Bart. in. l. si ita scriptum. notabi. fin. ff. de libe. & posthum. & in. l. si repetendis. ff. de lega. 3. necesse erit fateri, q̄ in præcedentibus subscribendo subscripserāt formam laudi amplecti. sed hoc non erit aliter dictum, quàm subscribendo quòd sibi nō displicet. Ergo ibi est casus, quod non displicere est approbare. Sed concludēdum est ex his verbis potius pollicitationem induci q̄ pactum, cùm non contradicere sit medium inter cōsentire, & dissentire. gl. in clem. Sæpe. verb. non contradicentibus. vbi Bonifa. col. pen. num. 5. de verbo. signi. Sensus est, quòd non consentit, nec stat medius inter consensum, & dissensum, igitur se quit q̄ spernit, & sic erit solius offerētis spōsio, & per consequens est pollicitatio. vt notat Iaſ. in rubri. ff. de verb. obliga. col. 3. num. 7. Zuchard. in repe. rubri. C. de pact. nu. 79. arti. 8. Et faciunt quę adnotauit in. d. rubr. de verb. obliga. Lancelo. Galiaula. num. 47. versi. Quintò inquantum Dominus meus concludit. omisso Ripa ibi. nu. 25. recedente à Iasone.

Dubitari non insubtiliter à pluribus circa huius legis interpretationem solet, an hodie in contractibus innominatis oriatur efficax actio & obligatio ante implemētum sequutum ex altera parte, cessetq̄; repetitio ex capite pœnitētiæ, vel causæ non sequutæ? Et videtur quòd non inducatur aliqua correctio, nec alteratio circa ius cōmune, quemadmodum de iure canonico non est inducta cica hos contractus innominatos. vt in terminis huius legis nouissimè aduertit Grego. Lopez in. l. 1. glo. *gran pro.* titu. 11. part. 5. citat glos. & ibi nota. in. c. cùm inter R. seniorem. de electio. Bald. in. l. siue apud acta. col. 2. C. de transactio. Fernand. Menchacen. lib. 2. §. 12. num. 64. de successionum creatione. vbi tenet nullam differentiam constituendam esse in hoc inter vtrunq; ius commune & regium, quia isto casu partes habēt animum se obligandi reuocabiliter secundùm iuris dispositionem, ideoq̄; pœnitentia locum habet, in casu nostræ legis secus est, cùm loquatur eo tantùm casu, quo contrahentes habebant voluntatem deliberatam sese irreuocabiliter obligandi. Sed in prædictis cōtractibus quis non censetur habere animum se obligandi irreuocabiliter. ergo. &c. Et ex hac opinione inferuntur plura, quæ cumulat Dominus Fernand. Menchacen. vbi suprà. Cuius dicta & fundamēta cùm ibi tran scripta accurate cōpererim, ab hoc loco remouēda curaui, cùm nunc essem in vltima correctione huius nostri operis, tantùm enim refero, quæ ab alijs hoc articulo non fuerunt adducta, cùm in hac opiniōe repererim ipsummet Grego. Lopiū tenuisse de iure istius regni per hanc legem. 3. nō esse locū pœnitentiæ, nisi eo casu, quo altera pars nollet, seu differat adimplere, quo casu licita erit pœnitentia ex defectu causæ, ac fidei non seruatæ. Antoni. Gomez probat hanc partem in tract. de contractibus. cap. 8. num. 4.

Confirmatur. Nam obligatio naturalis oritur ex cōtractu innominato, etiam ante rei interuentum. gloss. 1. in. l. petens. in versi. respondeo non, quia. C. de pact. quam communiter sequūtur docto. secundùm Deci. ibi. col. 7. num. 19. & Socin. in rub. ff. de verb. obligat. num. 8. col. 2. Ripa col. 10. num. 41. & Ioann. Crott. col. 3. num. 18. Si ergo virtute consensus partium ante implemētum oritur naturalis de iure ciuili, & irreuocabilis erit talis contractus de iure regio.

Rursus cōfirmatur. Nam in hac lege Regia, & eius decisione non requiritur pactum nudum, ex quo oriatur obligatio naturalis, sed sat est sola voluntas, & animus obligandi, vt efficaciter maneat obligatus, quod constat, cū ex sola promissione oriatur actio, & obligatio, vt præmissum est, & in hoc excedit ius canonicum. ergo à fortiori ex pacto nudo, & reciproca pollicitatione, & promissione facta in contractu innominato hodie orietur actio ex nostræ legis litera.

Secundò his adiungitur talis cōsideratio. Certum est, quòd iuxta traditiones iuris communis, si in contractu innominato interponatur stipulatio, oritur efficax actio, & obligatio ante implementum sequutum ab aliqua parte. l. ex placito. ff. de rerum permuta. Ex quo inquit Bar. in. l. 2. in fi. C. de cōdi. ob causam, quòd cùm hodie de communi stylo, & consuetudine notarij ponant in instrumentis, quòd omnia partes promiserunt per stipulationem, rarò, vel nunquàm inuenitur contractus innominatus. Paul. & alij posteriores in rub. ff. de verbor. obligat. Sed in hac regia lege nulla constituta est differentia inter pactum nudum, & stipulationem, imò expresse disponit, q̄ ex quolibet pacto nudo, & promissione oriatur efficax actio, & obligatio, ac si forma, & solennis stipulatio intercedat. Ergo p̄ hac posteriori sententia, quæ confirmari, & declarari poterit ex traditis à Baldo nouello in repet. rubric. ff. de verbo. obliga. col. 14. cum. 2. sequenti. à versi. ex quibus etiam inferri potest. num. 53. Et ita tenēdum erit cum præceptore dignissimo loco p̄citato, cum declaratione ab eo ibidē scripta, & ante Anto. Gome.

Gome.idem tenuit Fortun.in cap.1.de pact.versicu.Septima declaratio est.nu.30.ad finē.fol.61. colum.3.

Hinc etiam infertur, quod si quis per pactum nudum promisit stare iurisdictioni alterius iudicis,quàm sui, tenetur, si pœnituerit, conuentioni obedire ad id, quod alterius partis interest. secundùm Ioan.Orosci.ita interpretātem hanc regiam legem.3.in.l. si conuenerit.num.3.ff.de iurisd.omnium iudic.

Quæro, vtrùm donatio facta absenti efficaciter inducat obligationē promissori, taliter quòd cùm primùm venerit in notitiam absentis donatarij,ipse possit donatorem conuenire,& condemnare? Respondendum est quòd sic.Antoni.Gomez in tracta.de contractibus.c.4.colū.3. Primò per verba, *Pareciendo que uno se quiso obligar à otro, quede obligado.* Ex quibus verbis patet, quòd sola voluntas, & intentio volentis se obligare attendi tur & consideratur, & non alia perfectior forma, vel solennitas à iure communi requisita in cōtractu,& per consequēs oritur actio, & obligatio ex pacto,& pollicitatione.Secundò,quia lex ista disponit,quòd valet promissio, vel obligatio inter absentes,ergo non requiritur nuntius,vel epistola ad coniungendas voluntates, nec simultaneus consensus, sed sola promissio & volūtas promissoris.Tertiò,quia lex præsupponit,& vult, quòd statim promissor efficaciter sit obligatus, ergo non suspenditur obligatio expectato nuntio,vel epistola, sed exequutio differtur quousq; absens eam acceptet, cùm valor, & substantia contractus sit collata, & commissa in liberam voluntatem ipsius.argumen.l.in vendentis.C.de contrahend.emptio.

Præterea notandum est ex hac lege, quòd ex omni actu,vel promissione,ex qua de iure cōmuni nulla oriebatur actio,nec obligatio ciuilis, nec naturalis,hodie oritur vtraq;,addit,exceditq; ius gentium canonicū & ciuile,cùm ex eis nulla oriebatur actio,& obligatio ex pollicitatiōe,vt suprà præmemorauimus, tñ hodie de nostro iure bene oritur efficax actio & obligatio,attēta litera huiꝰ text. Et sic tollitur forma & solennitas requisita in contractu verborum,qui stipulationis dicitur. de quo in.l.1.& in.l.5.§.stipulatio.ff.de verb.obligatio.l.1.§.verbis.&.l.obligamur.ff.de actioni.& obligat.§.1.Insti.de verb.obliga.l.1.tit.11.par.5. Tradit Anto. Gomez.libr.de contractibus.ca.9. num.3.Tamen secundùm eum virtus,qualitas,& natura huius contractus verborum,& eius materia non abrogatur. Vide in hoc ipsum Anto.Gomez subtiliter aduertentem circa hūc articulum loco præcitato.

Vtrùm autē requiratur causa, ac de ea debeat constare,vt qs censeri debeat obligatus,exequiq; possit propter promissionē,vel pactum nudum? Responderi oportet, quod reus tueri poterit ex defectu causæ,ex eo,quia nulla est ex defectu relationis,& apparētiæ,vel si expressa est,nō est sufficiens ad producēdam efficacem obligationem, de ea enim constare debet iudici,si exceptum fuerit à debitore,& nisi probata fuerit à creditore legitimè,vel quia promisit scienter sine causa, quo loco posteriori præsumendum est velle donare, liberandus erit à petitione debitor assertus.l.2.§. circa.ff.de doli excep.& ibi Alberi. & communiter doctores notāt.& Bald.in.l.vnic.§.ille etiam. col.2.versi.denuò quid.num.4. C. de lati.liberta. toll. l. generaliter.cùm glosſ. verb.causam. & ibi Cin.quæst.13.C.non nume.pecu.l.qui sine causa.ff.de condi.sine caus.glos.in.l.nunquàm nuda. ff.de acqui.re.domi.& in.l.1.§.fin.in fi.gl.magnę. ff.de interrogato.actio.Specul.de obliga.& solutio.§.fi.versic.rursus.Roffred.in rub.de actio.quę ex stipula.compe.Alexand.consil.157.in princ. lib.6.facit.l.1.cum glosſ.verb.sine causa.ff.de pollicita.l.nuda ratio.ff.de donatio.l.cū de indebito. §.fin.ff.de probat.& cap. si cautio. de fide instrument.& est communis sententia secundùm Iaso. in.l.filiusfamilias.§.diui.2.lectu. col.1.num.6.ff. de lega.1.tetigit Alberic.in rub.ff. de oper. liberto.colū.2.num.7.& in.l.sed & hæc.col.1.nu.4.ff. de cōdi.sine causa.Iaſ.in repet.l. quominus.q.27. num.194.ff.de fluminib.Andræ.Tiraquell.in repet.l.si vnquam.verb.donatione largitus.nu.48. versic.Vigesimusoctauus. C.de reuocand.donatio.Iterum in lib.2.de vtroq; retract.in fin.num. 103.versic. Decimooctauò igitur quæro.Hippolyt.in.l.1.§.præterea. num.93. ff. de quæstio.vbi plura in hoc scribit, quæ sunt notanda ad dict.§. circa.eiusq; intellectum.insigniter ac latè per Barbat.in.l.generaliter.col.14. ff. de verborum obligat.l. 119. & ibi Gregor. Lopez.verb. *con razon.* tit.18.par.3.l.97.in curijs de Madrid.anni. 1534. Rebuff. in tracta. de chirographorū & schedula. recogniti.in princ.num.66. Quæ conclusio procedit etiam de iure Canonico.Bald.in.l. si diuisione.ad fin.C.famil.hercis.& in.l. cùm quis.colū.8. C.de iur.& facti ignorantia.& in.l.petens.ad fin. C.de pact. quia non debet plus posse pactum nudum de iure Canonico, quàm stipulatio de iure ciuili: sed stipulatio sine causa est inefficax obstāte exceptiōe doli.per dict.l.2.§. circa.ergo nec etiam pactum nudum. Et sic etiam scriptura publica sine causa non erit exequenda per prędicta. quod est no.ad.l.4.infrà eod.dixi in.l.5.eiusdem tit.in glo. fin.

Præterea confirmatur.Quia vbi est promissio sine causa,nō videtur militare æquitas naturalis.

Patet

Patet,quia datur exceptio doli,quæ fundatur ſu per æquitate.l.q æquitate.ff.de doli excep. Vnde dici poteſt, q̃ etiã de iure gentiũ promiſsio ſine cauſa non haberet exactionem, nec de iure Canonico contra Bald.nouellum. de verbo.obliga. ſuper rubric. vbi hoc tenet Lancellot. Galiaula. num. 204.reputans valde vtile in practica. Quæ concluſio pariformiter locum habebit per hanc regiam legem. 3. quia hodie nuda promiſsio ſtipulationi æquiparata eſt per hanc legem:ſed iure ciuili ſtipulatio ſine cauſa non valet, vt oſtenſum eſt, igitur idem dicendum eſt in promiſsione abſque cauſa, ſtante hac regia lege. Quam intelligendam fore cenſeo,quando promiſsio talis eſſet pura, & abſoluta abſque cauſa. Secùs autem,ſi contineret conditionem, quæ conditio loco cauſæ habetur. Ita notat Paul.de Caſtro,reputans mentitenendum in.l.Titio.num.3. ff.de verborum obligat.

Secundò declara,niſi eo caſu, quo quis ſciẽter promitteret, & ſic in inſtrumento diceretur, q̃ ex certa ſcientia promittit, ſciens ſe ad prædicta non teneri, nam tunc eſt præſumpta obligatio ex cauſa donationis. l. Campanus. ff. de oper.liber. Et ideo cùm iure Canonico, ac noſtro regio regulare ſit,quòd ex pacto, ſeu nuda promiſsione oriatur efficax actio, erit fortaſsis eo iure talis promiſsio facta nudo pacto efficax,cùm ſit præſumpta donatio. Cùm hoc in caſu ceſſet ratio,de qua per Barto.in.l.iuriſgentium.§.quinimò.ff.de pact.dum ait.l.ſi quis argentum.C.de donatio.locum non obtinere in præſumpta donatione, ne cõcurrant duo ſpecialia,nempè præſumptionem donationis,& perfectionem ipſius ex virtute pacti nudi. Quippe cùm hæc duo ſpecialia ſunt tantùm conſiderato iure Romanorum ciuili, ſecùs tamen attento iure Canonico,ac regio.Quod eſt quotidianum, ac vtiliſsimum in actibus forenſibus,ideoq̃; cogitandum relinquo.

Declaranda erit etiam iſta lex locum habere tam in donatione ſimplici, quàm in donatione cauſa mortis,in quibus regia iſta lege ſtante non requiritur præſentia donatarij, ſed in eius abſentia donator remanet efficaciter obligatus(ad hoc tamen, vt in iudicio exigi poſsit, priùs conſtare debet de acceptatione donationis.) vt ſingulariter docet doctor,ac Archipræſul meritiſsimus Didac.Couarr.in relectio.rub. de teſtam.3. part. num.13.cum ſequent.vbi citat iſtam legem. 3. & in libr.1.variarum reſolut.ca.14.nu.13.verſic.Ex quo infertur verus intellectus.nec reuocari poterit à donatore ante acceptationem donatio inter viuos facta.ſecundũ eund.Archipreſulem in duobus locis proximè citatis. Quod eſt in practica ſingulariter notandum.

Quæro, Vtrùm eo caſu,quo quis vendidit rem Petro pro mille cum pacto, quòd inde fieret ſcriptura,poſsit alter ex cõtrahenti bus reſilire à contractu,& ſic pœnitere antequam fuerit facta ſcriptura? Videtur quòd non,quia iam iſte ex contractu ſui virtute, & eſſentia ex promiſsione erat obligatus, ac de tali obligatione conſtat, quæ valida eſt abſq; aliqua alia iuris ſolennitate, ergo ſine ſcriptura, & ſic inuentio. l. contractus.C.de fide inſtrum. hodie locum non habeat per hanc legem,ibi, *Pareſciendo.* & ibi, *como quiera que parezca que uno ſe quiſo obligar. &c.* Et ſic venditor, ſeu emptor erit congendus ad hoc, vt faciat ſcripturam iuxta formam conuentionis.Nam in contractibus, qui poſſunt fieri in ſcriptis, & abſq; ſcriptura, non cenſentur partes voluiſſe celebrare in ſcriptis,quanuis voluerint ſcripturam de tali contractu confici,niſi expreſserint ſe velle in ſcriptis contrahere.glo.in.§.1.Inſti.de emptio.& vẽdi.Iacob.Butrig. & Cin.in.l. contractus.ſuprà allega. & ibi Salice.Mẽchac.alios ad id citãdo dicit coẽm in lib.2.de ſucceſsio.creatio.§.11.nu.13. & cõmuniter approbatur ſecũdùm Grego.Lopez.in.l.2. verb.*en poridad.* tit.1.part.6. Et eſt opinio Ioã.dicẽtis,q̃ quãuis agatur à contrahẽtibus q̃ fiat ſcriptura de cõtractu,nõ per hoc dicitur fieri in ſcriptis,niſi partes dixiſsẽt,q̃ celebraretur in ſcriptis, & q̃ nõ valeat ante cõfectionem inſtrumẽti prædictus cõtractus. Et hanc opinionẽ in hac ſpecie coẽm dixit Ange.in prin.Inſti.de emptio.& vendi.Decius cõſi.340.nu.3.libr.3.& Grego. Lopez in.l.6.verb. *uender.* tit.5.par.5.vbi alios huius ſententiæ homines refert. & oẽs ita tenent ſecũdùm Iacob.Butriga.in.l.fin.C.ſi cert.pet. Barbati.in.l. ſciẽdum.col.18.verſi.& arguo ſic.ff.de verb.obli. eandem cõmunem refert Barbati.in rubr.de emptio.& vendi.nu.8.verſic.Sed cõtraria pars videtur verior.Facit,nã ſermo debet eſſe ſubiectus rei, & non res eſt ſubiecta ſermoni. c. præterea.& ca. intelligẽtia.de verb.ſigni. non enim in folijs, ſed in ſenſu conſiſtit euãgelium. c.Marchion & Baſilides.1.q.1. Sed natura contractus emptionis & venditionis eſt, vt ſolo conſenſu perficiatur.l.1. &.l.2.ff.de cõtrahend.emptio. nec ad ſui eſſe,ſubſtantiam, & formam deſiderat ſcripturam.l.non idcirco.ibi, vel inſtrumentum.C.de contrahend. emptio.l. quoties. ibi, obtentu non datorum inſtumentorum expelli te à poſſeſsione non patietur.C.de rei vendicat.l.cũ inſtrumentis.C.de fide inſtrum.notatur in.l.pactum quod bona fide.C. de pactis. l. contrahitur. ff. de pigno. actio. & in princip.Inſtitu.de emptio.& vendi.tradit Boëri. deciſio. 48. numero. 17. ergo quanuis adiectum ſit quòd fiat ſcriptura, non erit locus pœnitentiæ per præmiſſa, ne dicamus illud Terentij.

Hui tam cito? Item facit, contractus est perfectus consensu, ergo ex eo, quòd partes mentionem fecerunt de scriptura, si non dixerunt, quòd aliter scriptura non perfecta non valeret contractus, debuit valere, ne tollatur cõtractui substãtia ipsius. Nam iuxta doctrinam Aristotel. 1. de anima. illud quod euenit enti & actui, est accidens ipsius, sed quod contractui emptionis & venditionis accidat scripturæ mentio in specie proposita est accidens contractus, qui consensu perficitur, consequens ergo erit nullam alterationem enti inferre, & sic contractui. Quæ opinio Barba. in locis proximè citatis visa est verior.

In oppositum tamen vrget voluntas contrahentium, qui volunt habere contractum pro perfecto tunc demum, cùm scriptura de ipso fuisset facta, & absq; ea voluntas fuit, ac præsumenda est in cõtrarium, & sic reuocabilis. glo. est singul. in. l. inter patrem. verb. sine scriptis. ff. de contrahend. emptio. Tenet Azo in summa. col. fi. num. 27. C. de fide instrum. sequuntur docto. secũdùm Salicet. in authen. Sed nouo iure. colũ. 3. C. si cert. petatur. Et istam opinionem in puncto rationis veriorẽ probat esse Gregor. Lopez in. l. 6. in glos. 1. tit. 5. part. 5. Paul. de Castro in. l. cùm res. col. 1. versi. sed aduerte quotidiè contingit. C. de proba. dicens hunc casum habuisse Florentiæ, & aliàs de facto pluries vidisse. & latiùs in dict. l. contractus. colũ. 1. C. de fide instrum. Socin. consil. 120. num. 17. lib. 4. Et est communis secundùm Anto. Gomez. in lib. de contractibus. c. 2. num. 17. vers. Item quæro an in contractu emptionis. & placet Nicolao Boërio. decisio. 48. num. 18. & est regia. l. 6. ibi, *Quiero que sea desta uendida carta hecha, è la uendida. &c.* tit. 5. part. 5.

Quò fit, quòd si venditio fuerit facta ad mensuram, antequàm res mensuretur, erit imperfecta venditio. l. si in venditione. §. vbi verò. ff. de pericul. rei vendi. l. Iulianus. §. Titius. & ibi Alexand. Andr. in additio. ad Bart. ff. de actio. empt. Boëri. decisio. 183. num. 8.

Fallit tamen, quando ex aliquot coniecturis constaret de intentione partium, q̃ per hoc noluerunt in scriptis contrahere, sed voluerunt scripturam tantùm ad probationem. vt tradit Gregor. Lopez vbi suprà. post. Francis. Areti. consil. 159. dubi. 2. Deci. consi. 340.

Non obstat lex ista. Nam natura contractus est sequenda, nisi accidens proueniẽs ex partium consensu illam modificet, vel alteret in euentum instrumenti, quo tempore perficitur, & non antè contractus. Ergo lex ista sic est accipienda. text. in. c. fi. §. ex cõtractibus. & ibi gl. verb. lege. de reb. eccles. libr. 6. facit. l. 2. ibi, *fuera por auenencia de amas las partes.* titul. 10. libro. 3. for. legum. & facit. l. 3. eodem titul. & ibi gloss. 1. l. quòd si nolit. §. sed & quid. ff. de ædilit. edicto. Angel. in. l. si quis arbitratui. colum. 2. ff. de verborum obligat. vbi habetur, quòd ex conuentione partium potest fieri, quòd duret perpetuò arbitrium, quanuis aliàs duret quadraginta dies. Facit text. in cap. Rainaldus. ibi, prout ex forma compromissi. de testam. Præterea ex tali promissione nullum ius quæritur ante absolutum instrumentũ partibus. l. contractus. ibi, Quod necdum est impletum, vel absolutum, aliquod ius sibi ex eodem contractu, vel transactione vendicare. C. de fide instru. ergo re integra pœnitere posse non est dubium.

Hinc infertur ad Barto. decisionis comprobationem in. l. qui Romæ. §. Flauius Hermes. col. 1. versic. Vlterius habetis hìc. ff. de verb. obliga. quatenus vult, eum qui donauit alicui aliquam rem ea lege, vt post certum diem quæreretur ecclesiæ, posse remittere modum donatario, absq; respectu præiudicij ecclesiæ, cuius tamen contemplatione ille fuit adiectus. Cuius opinio potest sustentari ex eo, qa actio irreuocabilis non est quæsita ecclesiæ ante acceptationem expresè factam illius iuris deducti à donatore in donatiõe, ideoq; forsan præmissa ratione cùm sit ius ad rẽ & non in re, faciliter diluitur. vt in simili probat Marti. Nauarr. præceptor noster præclarissimus in relect. ca. si qñ. excep. 6. de resc. p plura ab eo citata. igitur reuocari nõ est dubium potuisse donator. Quam Bart. doctrinam cõmuniter recipiũt doct. secundũ Nauar. vbi suprà exceptio. 14. vers. Quarto cõtra illã doctrinam. pagi. 79. nihil tamẽ allegat præter Bart. loco præmemorato. Ias. in. l. 2. q. 23. nu. 66. C. de iure emphyteu. Alex. consi. 240. nu. 4. lib. 2. Rip. lib. 3. respõso. c. 16. n. 3. Andrę. ab Exea libro pactorum. nu. 243. Fernand. Gomez Arias in. l. 25. num. 30. in ordina. Tauri. Chassan. consil. 28. nu. 11. Anto. Gome. in. l. 40. Tauri. nu. 29. Aymon consil. 135. nu. 10. & sic magis cõmunem opinionem cum Bar. esse prædicti expresè firmãt. & alij pures, quos citat Petr. Dueñ. suo tracta. regul. cum fallent. regu. 216. Donator. Primò adduci solet pro hac parte text. in. l. 3. ff. de seru. exportand. vbi si dominus alienauit titul. venditionis, seu donationis seruum suum sub hac lege, vt intra certum tempus manumittatur, transacto illo tẽpore efficitur liber, ita demũ si dñs perseuerauerit in eadẽ volũtate. Vnde si ante tẽpus completum, pactũ illud, vel modũ reuocauerit, nõ erit liber. Sic ergo in præiudicium serui potuit dñs pactum, vel modũ tollere. Conijci potest ad idẽ text. in. l. 1. cum. 2. sequenti. C. si mancip. ita fue. ali. ne man. l. 3. ff. qui sine manu. ad liberta. perue. l. si pecuniam. §. si seruũ. ff. de condi. ob causam. Ergo ita in casu proposito donator poterit reuocare

pactum,

pactum,vel modum iniunctum donatori in fauorem tertij.

Secundò id adduci solet. Nam in specie proposita tertio est quæsita actio virtute contractus innominati resultantis, habita relatione ad id, quod eueniret in modo. meritò igitur locũ habere debet pœnitentia. vt in.l. si pecuniam. in princi. ff. de cõdi. ob causam. Vnde quemadmodum in contractu innominato tota dispositio per pœnitentiam reuocari potest,ita & quælibet eius pars. Hanc partem sequuntur doctor.secundùm Francisc.Areti. consilio.74. colum.4. versic.Venio ad tertium.nu.9. & in dict. §.Flauius. colum.3. testatur tutius esse tenere cum Barto. vbi Imol.Alexand.Iaso.Petr. de Besut.Raphaël,& Socin. qui hanc magis communem dicit colum. 6. versic. Sexta conclusio. numero.17.

misſion, ò por algũ contracto, ò en otra manera, ſea tenido de complir aquello à aquellos à quien ſe obligo: y no pueda poner excepciõ [b] que no fue hecha eſtipulacion,que quiere dezir prometimiento cõ cierta ſolennidad de derecho:ò que fuere el contracto,ò obligacion entre auſentes, ò que fue hecha à eſcriuano no publico, ò à otra perſona priuada en nombre

[b] ¶*No puedapo ner excepciõ.*

Contrariam tamẽ opinionem, imò quòd non possit reuocari modò adsit consensus donatoris, modò donatarij insimul, vel diuisim,tenet subtiliter ibi Paulus de Castr.num. 3. & in.l. qui insulam.§.fina. in fin. ff.solut.matrimonio.& in dict. l.si pecuniam.3.colũ.quæst.4.& in.l.si cùm venderet. colum.2. nu.5. ff.de pigno.actio.Francisc. de Albergo in.l.3.ff. de seru. export. Salicet.in.l. quoties.C. de donatio. quæ sub modo. & in.l.1. colum.1.num.5.C.si mancipi.ita fue.alien.vt manumit. Rodericus Suarez in allegat.19.versicul. Per quam legem in proposito.& in repet.l. quoniam in prioribus.8.quæstio.fol.102.qui hanc vltimam contra Barto.dicit communem, & quòd omnis schola scribentium tenet aduersus Barto. C.de inoffici. testamen. Plura iura facientia pro hac parte tradit Antoni. Gomez.in.l. 40. Tauri. num.29.approbans hanc opinionem,& respondet ad contraria.Et Bart.sententiam reprobatam inquit esse subtilis Emanuel ab Acosta in quæst. De succesio Regum Portugalliæ. pagin.62.Guielm.Benedict.in repe. c.Rainutius.verb.si absq; liberis.2. num.23. Et Couarru. has duas opiniones contrarias adducit libr.1.variarum resolutio. cap. 14. num.7. vbi optimè resoluit. Et ista opinio contra Bar.probatur in hac regia lege.3.qua cauetur, quòd in cõtractibus innominatis etiam nullo implemento sequuto oritur actio, ac non est locus pœnitentiæ,vt dictum est. Tum etiam, quia ex eadem Regia lege constat,quòd in absentia quæritur ius etiam alteri per alterum,ergo nõ poterit reuocari.c.si tibi absenti.de præben.li b.6. l.fi.ff. de pactis.notat Ioan.Lup.in repet.rubri.de donatio. §. 55.ad fin.

Nec transactio sup tali promissione locum habebit, cùm ex ea apparenter,ac liquidè constet se obligare voluisse cum effectu, per regulam traditam à Barto. in.l. eleganter. in princip. ff. de condi. indebit.colum.2. nume.1. Angel.in.l.1.ff.de transactio. vbi habetur,quòd quando res est liquida,nõ potest transigi, nec compromitti.Idem voluit Angel.in dict. l.eleganter.§.si quis post.Barba.consil.42. col.9. lib.1.Ludoui.Roman.consil.504.In casu propositæ consultationis. versic. Hi tamen non refragantibus.vbi statutum de causis compromittendis locum habet in re dubia,non autem in ea,quę iam decisa est per sententiam transactam in rem iudicatam, quæ pro veritate accipienda est. l. res iudicata.ff.de re iudicat.

Dubitatur tamen,Vtrùm excipi possit ex defectu solennitatis casu, quo seipsum consensu astringit tali obligatione,de ea tamen constare in iudicio non potest,vel sumus in terris,vbi ex pacto nudo non datur actio absq; peccato. Videtur dicendum quòd non possit, quia ex promissione naturaliter fuit obligatus ex pacto nudo.l. 1.ff.de pact.l.iuris gẽtium.§.Prętor ait.ff.eodem. idq; violare peccatum est. gloss. cap. 1. de pactis. Quam æquitatem naturalem ius Canonicum,ac ius nostrum regium sanctissimè per hanc legem approbasse constat, & habitum est suprà in.1. gloss.Tradit etiam obiter Couarr. in cap.cùm in officijs.num. 10.de testam.Quæ enim procedunt de labijs meis irrita non faciam.inquit Psalm.Ergo siue actio denegetur illi, in cuius fauorem ex pacto nudo fidem interposuisti ex lege,aut quia promissionẽ nudã probare nequit ex defectu testium,& tu recusas adimplere promissum per exceptionem,peccas, ac ei teneberis in foro animæ satisfacere. Nam ex lege naturali, quæ supra omne ius positiuum est, cùm sis obligatus,

interim quo iusta causa alia cessante excipis, detinens alteri debitum ex tua promissione, & non liberaberis à peccato. per regulam. peccatum.de regul.iur.lib. 6. quacunq; lege,seu causa positiua repugnante.argum.text.in cap.fin.de præscript. legẽ superioris, hoc est Dei,& naturę ab homine tolli non posse plus quàm expeditum est.cap.literas.de resti.spolia. §. sed naturalia quidem iura. Instit.de iure natural.genti.& ciui.cap. 1.§. nunc autem.ibi,nam nec variatur tempore,sed immutabile semper permanet.distinct. 5.§.sed agnationis.Instit.de legitim.agna.tutel. cum dicit, quia ciuilis ratio ciuilia quidem iura corrumpere potest, naturalia verò non vtiq;. Socin.in.l. si quis iniquum.§.si is pro quo. ff.quod quisq; iur.

Quæritur, cùm hic detur actio ex pacto nudo etiam alteri per alterum quæsita, vtrùm sit vtilis, an directa?Barto.in.l. 1.§.sublata.ff.ad Trebellia. dicit, quòd si ex forma statuti alteri per alterum quæritur actio, intelligi oportet acquiri directa. Si tamen statutum diceret, quòd transferatur actio de vno ad alium, vtilem actionem transferri ait Segura in repet. l. filius dum in ciuitate.numero.75.ff.de verborum obligatio. Tangit Bartolus in repetitio. l. si arrogator. numero. 1.ff.de adoptio.

Contrariam tamen sentẽtiam, imò quòd competat vtilis,& non directa in specie proposita amplectuntur in dict.§.sublata.Ange.Alexã.Socin. Iaso, & cõmuniter docto. teste Frãcisco Ripens. num. 17.Primò per.l.pen. C. de appell. Secundò ex regula generali, à qua recedendum non est, quæ habet, quòd vbi lex dicit acquiri actionem alteri per alterũ absq; cessione, quòd acquiritur vtilis.vt notatur in stipulatione in.l.3.ff.rem pupill. saluam fauore. l. 1. C. de do.quæ sub modo. glos.in authen. donationem.C.de iure doti.& in ca.quanquam.de vsur.lib.6.Et hanc ipse Rip.per prædict.reputat veriorem, respõdetq; ad text.in l.certi condictio.§.si numos. ff. si cert. petat.non obstare,cùm speciale sit in mutuo propter singularia priuilegia illi concessa.l.singularia.ff.si cert. peta. Regulare est, quòd alteri per alterum non quæritur actio. vt in.l. stipulatio. §. alteri. ff. de verb. obligat. §. alteri. & ibi not.Instit.de verborum obligat.notat Panormita. in procemio Decretali.§.Gregorius.num. 21. vbi pulchrẽ loquitur, ponens plures casus, in quibus de iure communi alteri per alterum quæritur actio. Quibus iuribus consonat.l.7.tit. 11.part.5. Quæ iura hodie cessare videntur,attẽta lege ista,& eius dispositione.Cuius litera,cum meo iudicio sit castigatior,quàm in codicibus, qui passim circumferuntur, hîc inserere placuit, vt sensus ipsius rectiùs, clariùs, & melius percipi possit. Tenor cuius est qui sequitur.

Pareſciendo que alguno ſe quiſo obligar à otro por promiſſion, ò por algun contracto,ò en otra manera,que ſea tenido à aquel à quien ſe obligo.¶Y no pueda ſer pueſta excepcion que no fue fecha eſtipulacion,que quiere dezir prometimiento con cierta ſolennidad de derecho. ¶O que fue fecha la obligacion, ò contracto entre auſentes, ò que fue fecha à eſcriuano no publico, ò à otra perſona priuada en nombre de otros entre auſentes, ò que ſe obligo de dar à otro, ò de fazer alguna coſa à otro. ¶Mas que ſea ualedera la obligacion,ò el contracto, que fuerẽ fechos en qualquier manera que parezca que alguno ſe quiſo obligar à otro, ò fazer contracto con el.

Ita habetur originaliter in vetustissimo codice manu scripto,quo rex Alphõsus vndecimus anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimooctauo Compluti.tit. 16.*De las obligaciones*.l. 1. meminit de ea Couar.libr. 1.variarum resolutionum.c. 14.num. 13.versic. Ex quo infertur verus intellectus.Refert Menchacen.lib.2.de succesio. creation. §. 12.nu.64.& adde quæ notat Grego. Lopez. allegando in genere istam.l. 3.scilicet in l.35.verb.*è no ſera deſpues*.titu.4.par.3.Notandum est prætereà, quòd inquãtum litera huius text. ibi, dum dicit, *de dar à otro*, debet dicere,*dar otro*, nã litera.à. superflua est,nec debet esse, quia diceret idem, quod dixerat suprà. secundùm Grego. Lopez in.l. 11.titul. 11.part.5. in glos. 1.Nam tenet per hanc legem ex promissione facti alieni teneri promittens se facturum, & curaturum,vt actus magis valeat,quàm pereat.Iure tamen ciuili constat, promissionem facti alieni non inducere obligationẽ, nec subrogatur obligatio ad interesse.l.stipulatio ista habere licere.ff.de verbo. obligatio.tex.& glo.in.l.sicut reus.ff.de fideiusso.§.si quis alium.Instit. de inutili. stipula.l. 11.titul. 11. part. 5. nam inter stipulantem & promittentem debet aliquid negotij ac interesse verti.l.inter stipulantem. ibi, non de se quenquam promittere oportet.ff.de verborum obliga.l.quæcunque gerimus. ff. de actio.& obligatio. Hanc rationem ponit Barto.in.l. 1. num. 2. versic. pro huius declaratione.ff.de pact.Angel.Imol.Cuman.& Ias. num. 2. qui cõmunem firmat in.l.stipulatio ista. ff.de verborum obligat.nisi quis promiserit se facturum,& curaturũ, quod alter faciat. l. quoties. ff. de verborum obligat. Aut stipulationi fuerit adiecta pœna.dict.l.stipulatio ista.in princi. versic.at si quis velit.Couar.in repet.ca.quanuis pactũ.par. 2.§.5.de pactis.libr.6. vbi pro resolutione facit aliquas conclusiones notabiles.Quæ conclusio etiam stante hac regia lege procederet contra notata per Grego.Lopez loco præmisso,imò quod non sit valida obligatio & promissio facti alieni simpliciter facta alicui, vt in facti contingentia

gentia lis est sub iudice. Constat, quia lex ista tantùm tollit solennitatem stipulationis & contractus verborum, non tamen tollit alia substantialia, & naturalia ipsius contractus, ergo cùm stipulatio facti alieni non valeat similiter hodie per hanc regiam. l. non valebit promissio vel obligatio eiusdem. Antoni. Gomez præceptor honore semper dignus in expressis terminis huius legis tradidit in tracta. de contractib. cap. 10. num. 23. versic. Auertendum tamen quòd licèt. Nec obstat huic doctrinæ illud, quod tradi solet, quòd in obligatiõibus facti succedit obligatio ad interesse. l. si quis ab alio. §. si quis promiserit. ff. de re iudica. text. & gloss. in. l. stipulationes non diuidun tur. ff. de verborum obliga. glo. & Barto. in. l. 1. in verb. agitur. ff. de actio. emptio. nam locum habet interesse tum demum, cùm ipsa facti promissio fuit valida de iure, & non inutilis. Bart. in. l. stipulatio ista. colum. 2. num. 3. & Paul. nume. 3. ff. de verborum obligatio. quia promisit quis factum proprium, secus tamen, quando quis promisit inualidè, nempè factum alienum, ex qua promissione nõ oritur obligatio, vt præmissum est. Quãdo enim quis promisit factum suum, constat se voluisse obligare, & manet obligatus naturaliter per hanc legem, quæ considerat voluntatem promittentis, & non solẽnitates inductas à iure. nam semel validè promissum, adimplendum est. vt in 1. glos. dixi, nam æquitati naturali, in qua se fundat ista lex, repugnat fidei violatio. l. 1. ff. de consti. pecuni. l. ex empto. ibi, cùm enim bonæ fidei iudicium sit, nihil magis fidei conuenit, quàm id præstari, quod inter contrahentes actũ est. l. non minorem. C. de transactio. intantum, quòd etiam ipse princeps obligatur ex sua promissione, nam ipse naturaliter & ciuiliter manet obligatus. Facit, nam obligatio, quæ consensu perficitur, est de iure naturali, cui princeps subijcitur, nam non potest eam tollere. clem. Pastoralis. §. cæterùm. de re iudic. §. fin. Instit. de iure natur. gent. & ciui. §. sed agnationis quidem. Institu. de legiti. agnat. tutel. Socin. in. l. si quis iniquum. §. si is pro quo. num. 7. ff. quod quisq; iur. Innocen. in cap. quæ in ecclesiarum. de consti. ca. 1. vbi Panorm. Feli. Areti. & Deci. de proba. Ias. singulariter in consi. 1. dubi. 1. lib. 1. Bal. in. l. q se patris. nu. 13. C. vnde liber. Paul. de Castr. in. l. princeps. num. 4. ff. de legi. & in. l. digna vox. C. eod. titul. num. 5. Roman. consil. 52. Deci. consil. 286. colũ. 4. num. 7. Aym. Crauette consilio. 135. colum. 3. num. 5. Quod obligetur princeps ex suo contractu etiam ciuiliter, ex eo suadetur, cùm inter contrahentes æqualitas sit seruanda, quo fit, quòd quemadmodum priuatus obligatur naturaliter & ciuiliter ipsi principi, ita & ipse princeps debet obligari cum effectu executionis. l. cùm emptor. ibi, ac si conuenisset inter eos, vt neuter ab altero peteret. ff. de rescin. vend. His etiam adducimus. l. 1. §. fin. cùm. l. seq. ff. de offi. procu. Cæs. vbi ipse princeps adeundo hæreditatem, obligatur, & talis obligatio ex quasi contractu tota dicitur esse de iure ciuili. Barto. in. l. ex hoc iure. colũ. fin. nu. 17. ff. de iusti. & iur. ergo obligatur ciuiliter. Confirmatur præterea ex. l. bene à Zenone. C. de quadrien. præscrip. vbi actio datur cõtra principem, igitur obligatur ciuiliter, quia naturalis sola actionem non producit. in princ. Insti. de obligat. Præterea his adstipulatur Bald. in princip. de his qui feud. dare possunt. numero. 24. dicens Romanum põtificem per clausulam derogatoriam sibi ipsi tantùm posse imponere legem. citat Ioann. Andræ. in ca. cùm ad monasterium. de stat. monach. Butrigar. in. l. præscriptione. C. si contra ius vel vtili. publi. Vltimò hanc conclusionem tenet Bald. in dict. l. princeps. ff. de legib. Quæ opinio communiter tenetur secundùm Paul. ibi num. 4. & Zasi. colum. 1. numero. 5. Quo fit, quòd omnes contractus, qui cum principe celebrantur, habent naturam bonæ fidei, cùm habeant exactionem, vt semper videmus, maiorem & firmiorem, quàm cùm vertitur inter duos priuatos. Bald. in extrauagant. de pace constantiæ. verb. si quis verò. numero. 1. Cremens. singul. 35. incipi. Omnes contractus de mundo. Ias. in. l. ciuitas. numero. 8. ff. si certum petatur. & in consil. 1. colum. 2. lib. 1. Ludouic. Gozadi. consil. 1. colum. penult. versic. ad tertium negatur. num. 43. Ludouic. Gomezi. plures alios ad idem doct. referẽs in. §. actionum. colum. 2. num. 2. Insti. de actioni. Hinc est principem donationem à se factam minimè ex post facto, cùm sit perfecta, reuocare posse. Bal. in. l. quæ ex relationibus. colum. 1. versic. 4. nota. vbi Paul. de Castr. colum. 2. num. 3. C. de legib. gloss. in. l. si qua. verb. præiudicijs. C. de fund. & saltib⁹ rei dominicæ. titu. in ordine. 66. lib. 11. ordinaria secundùm Iason. in. l. si reus. num. 13. ff. de pact. Alexã. consil. 3. num. 13. libro. 5. Iaso. consil. 73. colũ. 1. num. 2. versi. condescendendo. lib. 1. vbi citat plura in confirmationẽ huius dicti Beroi. c. 1. nu. 20. de probat.

Contraria opinio, imò quòd princeps nõ obligetur ciuiliter ex suo contractu, est communis secundùm Philipp. Deci. in dict. cap. 1. col. 2. num. 3. de proba. Ioan. Orosci. ipsum sequitur in l. princeps. num. 14. ff. de legib. dicendo frequentiorem esse istam sententiam, cum qua omnes concludunt. Veriorem existimat Beroi. in cap. 1. de probat. num. 19. Pro hac parte faciũt quæ notat Ludo. Gome. in regul. Cãcellariæ apostoli. de infirmis resignantibus. quæstio. 1. col. 1. Couarr.

lib.3.variarum resolu.c.6.nu.8. Andræ. ab Exea de consti.in.c.1.num.208. Iaſ.in.l.1.num.2.ff.de pact. Ex quibus poteris confirmare, & quam malueris defendere opinionem ex prædictis cõmunibus inter ſe adinuicem de directo contrarijs. vtraq; enim potest iustificari, ac approbari, ideo cogitabis. Igitur si nõ ex facto suo, sed alieno promittat, non erit promissor obligatus nec ad interesse p premissa: qa ad id deficit animus obligandi, vt ex ea obligatione constat, cùm sit absq; iuris adminiculo, & robore. vt constat in dict. l.11. titu.11. part.5. cum simi. adductis. & est de mẽte Couar. in dict.c.quanuis.2.par.§.4.nu.16.de pact.libr.6. quia voluntas & non factum contrahentis inspicitur. Igitur cùm quis se vult obligare conditionaliter, vel in euentum alicuius causæ, & non purè, non erit obligatus, ac per hanc legẽ minimè erit obligatus, nec exequi poterit cõtra talẽ promissorẽ facti alieni. Nec valet correctio Grego. Lopez posita ad hanc legẽ.3. vbi suprà. cùm inducat de structionẽ, & correctionẽ dictæ legis partitæ, ac totius iuris cõmunis. Quod non est firmandum, nam sufficit fateri correctionẽ iuriũ dicẽtium, q̃ ex nudo pacto nõ oriatur actio, & etiã q̃ alteri p alterum non quæratur actio, quæ cõclusiones hic corrigũtur: nõ tamẽ dicitur, q̃ ex facti alieni promissione simpliciter facta quis teneatur isto iure. Ergo per dictã.l.11. defendenda est opinio cõtra Gregori. Lopiũ ibi. Et ita fuit iudicatum Salmanticæ, & lis versatur per appellationẽ apud supremos Regios Senatores in Pinciana Cancellaria. Quam sententiam iuridicam existimo, salua semper saniori doctrina rectiùs ac meliùs sentientis.

de otros entre ausentes: ò que se obligo alguno de dar à otro ò de hazer alguna cosa. Mãdamos que toda via vala la dicha obligacion [c] y contracto que fuere hecho en qualquier manera q̃ parezca, que vno se quiso obligar à otro.

c ¶ *Vala la dicha obligacion.* Scilicet in principali obligatione, secùs in accessoria, & sic in fideiussione, quæ contrahitur per stipulationem.l. Blanditus. C.de fideiusso.l.5.§.satis acceptio.ff.de verb.obliga.l.sciendum.eod.titu. Et huius dicti rationẽ ponit Ioan.Fab.in rub.Inst.de fideiusso.col.2.nu.3. Idem dicendum est de iure Canonico, quo iure fideiussio facta nudo pacto absq; stipulatione nõ valet.Bart.in.c.1.col.fi.num.9.& ibi Felin.nu.14. de pact. Iaſ. in.l.iurisgentium.§.quinimò.notab.1.de pact.& in.l.lecta.col.fi.num.31. qui omnino est consulendus.ff.si cert.peta.& est singulare dictum Bal.scẽdm Decium.consi.93.col.2.lib.1. Pariformiter declaranda est hæc nostra lex, quatenus ex nudo pacto vult produci obligationem efficacem procedere in prĩcipali obligatione, nõ tamen in fideiusione. Quãuis stante hac lege non videtur absq; scrupulo si appareret de promissione fideiussoris per nuntium seu epistolam, vt communiter vti solet, ac practicatur. Quia solennitas verborum omnino est remissa per hanc legem. vt satis ostensum est.

¶ *Ley.* IIII. *Que contra los contractos que tienen aparejada execucion no se ponga excepcion saluo paga.*

El rey don Enrique. IIII. en Madrid. Año de mil. cccc. lviii.

MAndamos, que [a] contra las obligaciones, contractos, compromissos, ò

¶ Lex. IIII.

a ¶ *Mandamos que. &c.* Quoniã contractuũ executiones frequẽtissimè in forẽsibus disceptationibus contingere solẽt, ac aduocatis lucrũ non paruum adferũt, ideo hîc aliqua tractare statui. Lex ista cũ sequẽti vtilis, & quotidiana est, ideò pleniùs interpretãdæ, saltẽ per relationem ad loca vbi de his contractibus guarẽtigijs fit mẽtio, præcipuè à Roderico Suarez in repe.l.post rem iudicatam. §.alius casus potest hodie assignari. fol. 126. vbi refert literam formaliter huius legis, ac eam commento vtili lustrauit. ff.de re iudica. Hispani scriptores in.l.64.in ordinatio. Tauri. maximè Ioannes Lup. Cifontan. & Antoni. Gomez, Rebuff. in tracta.de literis obligato.articul.6.glo.3. & in tracta.de senten.executorijs, per totum. & in tracta.de chirographorum, & schedularum recognitione. in prima parte commentariorum ad constit. Regias Galliæ. & concor. ca.10. in capitibus Prætorũ. vbi etiam Frãcis. Auiles. verb. *execucion.* plura in hac materia aggregauit. Iste text. cũ seq. tria intendit. Primùm ponere regulam, quòd instrumenta guarentigia sint executioni mandanda, nõ obstãte quacũq; exceptione, nisi fuerit de expressis in hac lege. In.2.parte. vbi excipit, eas exprimendo ibi, *Saluo paga.* Tertia autem pars est in.l.5. infrà proxima. quæ disponit, quòd si infra decem dies exceptionem oppositam nõ probauerit reus, executio cum effectu fiat, dum tamen

tamen creditor, datis fideiussoribus cauerit de restituendo summam asserti debiti duplicatam debitori, si ipse debitor intra terminum assignatum probauerit solutionem, aliámue legitimam exceptionem à se propositam in termino à lege assignato ad obijciēdas exceptiones. Hæc est diuisio huius regiæ legis, quæ continet maximā æquitatem, ac naturalē rationem à iure diuino deriuatā, ne ex prolixitate litiū, clarum ius creditoris offuscaretur, ac laboribus, & expēsis, quibus persæpe deterriti malunt debitū amittere, q̄ sic sub dubio euentu litis vexari. Maximū quippe cōmodum consequi existimāt, cùm à lite recedūt, præcipuè cùm calumnijs, iniustisq̄; cautelis gratia differendi solutionem à pessimis, & rapacibus aduocatis torqueri soliti sint, vt experiētia rerum magistra quotidiè suadet, ac significat, palamq̄; omnibus constat, qui defensionē causæ clientulis iustè, vel iniustè proponunt, vt eos decipiāt, & pecuniam subtili potiùs ingenio extorqueant ab eisdem cum animarum suarum periculo, ac scādalo aliorum plurimorum, in quorum notitiam peruenire solet, vt verbis Papæ vtar in clemen. 2. de pœnit. & remissio. Quippe cùm authores tanti detrimenti, seu furti (vt meliùs, ac propriè loquar) peccant contra Deum, ac contra proximum, tenēturq̄; ei satisfacere omne damnum, ac interesse ratione debiti principalis, ac retardatæ solutionis. Quia qui est causa dāni, ad ipsius restitutionem tenetur. cap. fi. de iniur. c. grauis. & cap. Sæpe. ibi, eo, quòd non multùm interfit quo ad periculum animæ iniustè detinere, ac inuadere alienū. Et ibi glo. verb. detinere. de resti. spoliat. & glo. ca. contra. 16. q. 7. Et Augusti. in epistola ad Macedoni. dicit, Si res aliena propter quam peccatū est (scilicet in retardatione contra voluntatem creditoris) reddi possit, & non redditur, pœnitentia non agitur, sed simulatur: si autem veraciter agitur, nō remittitur peccatū, nisi restituatur ablatū. transumptiuè in. c. si res. 14. q. 6. regu. peccatum. de regul. iur. lib. 6. Quo fit debitorem ad certam diem ex fide, chirographo, seu instrumēto publico cōstrictum, ac obligatum soluere, adueniēte die nō posse differre debiti solutionē absq; peccato creditori, nisi ab eo consequutus fuisset tacitè, vel expresè prorogationem termini. Thom. 2. 2. q. 62. artic. 8. Caietan. 2. 2. q. 66. artic. 3. in responsio. ad tertium. Archiepis. Floren. 2. parte. summæ Theologali. titu. 2. ca. 8. in princip. Scotus, Paluda. q. 2. in. 4. senten. dist. 15. Et Gabriel. quæst. 2. articu. 2. conclu. 2. Ioan. Nider in præceptorio suo præcepto. 7. Ioann. Lup. in repe. rubri. De donatio. inter virum & vxo. §. 65. nume. 36. à quo recedendum est, quatenus firmat, quòd omnibus momentis, quibus recordatur se alienū detinere, no-

uo peccato mortali teneri, ac obligari. Quem saluari posse puto, cùm rem ipsam ex iniusta acceptione detinet, vt ex furto, & cùm recordatur, nedum non pœnitet, sed noua cōplacentia sibijpsi gratulatur, ac dicit ceruicosè, nolo restituere, quo casu nouo peccato illaqueari, cùm de nouo consentiat in furto, & rei illicitæ retentione, non est dubium, cùm ex nouo consensu & pertinacia in peccato Deum offendat. De hac re scripsit bene doctor Nauar. in repe. cap. nouit. notab. 6. §. Tertiò præsuppono. num. 74. de iudic. Egregie Domi. à Soto libr. 4. de iusti. & iure. quæst. 7. artic. 4. atque ibi tenet non peccare de nouo, licèt peccatum augeat, cùm venit memoriæ obligatio rei restituendæ cùm possit, & nolit. Igitur malè faciūt debitores, ac aduocati, suis calumniosis cautelis executionem postulatā detinendo per præmissa. Nam quemadmodum rem alienam surripere peccatum est contra iustitiam: ita & eam inuito domino retinere, nam similiter impeditur eius vsus, qui finis est dominij. In peccato autem remorari nec per minimum tempus fas est. Et habetur Ecclesiastici. 21. Quasi à facie colubri fuge peccatum. Cùm ergo scis rem alienam, & ipsam detines, & qui te authoritatem præstat ne restituas cùm possis, defendendo, ambo peccatis mortaliter. Imò aduocatus eam causam abijcere debet, & suadere clientulo quòd statim soluat, vel petat prorogationem ad soluendum creditori, per præmissa.

Secunda ratio est. Nam ius regium procedit, sola veritate, ac æquitate inspecta, omissis solennitatibus iuris. vt in. l. 11. titul. 1. suprà hoc libr. Et est. l. 3. suprà isto titu. Et hic habetur, quemadmodum iure Canonico proceditur. vt in. c. 1. de pact. Nam vt inquit text. in ca. 1. in princ. de resti. spolia. libr. 6. propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, vt quietem alijs præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare. Dixi in. l. 1. titu. 4. in gloss. 2. suprà hoc 3. libro.

Facit præterea tertia ratio, quæ colligi posset, si instrumenta liquida non mandarētur executioni, solēnibus relictis, sed via ordinaria, subditi longissimo tempore inquietarentur, ac suis exercitijs optimis, & custodia familiæ impedirentur, vt experientia docuit: pro quorum quiete hoc statuit Rex Catholicus, quod tanti principis par est. vt inquit Imperator in authent. Vt diuinæ iussiones. in princ. coll. 8. & Romanus Pontifex. in dict. ca. 1. & in clem. vnic. de excessib. præla. in princ. Tum etiam, quia superfluitas est vitāda, cùm frustra fiant per plura, quæ possunt fieri p pauciora. vt sunt iura vulgaria. ac vitandi circuitū causa, q vitādus est. Clem. Auditor. de rescr.

l.dominus testamento.ff.de condict.indebi.& sic vt celerius lites expediantur, quod interest Reipublicæ.l.properandum.C.de iudi.cap.finem litibus.de dolo & contuma.ca.vt litigantes. de officio ordina.libr.6.Dixi suprà glos. rubricæ.1.in versic.Dubitari potest,vtrùm ex conuētione partium.suprà hoc libro.3.pagin.742.& in.l.1.verb. *Nos por abbreuiar*. titulo.3.suprà isto libro.3.quæ summè conducunt huic rationi, quæ est verior huic literæ.

Sciendum tamen est, quòd de iure communi instrumenta etiam authentica non habēt executionem paratam,sed ab agendo,& sic via ordinaria procedendū est.l.extat decretum.ff.quod metus causa.ibi,si quas petitiones habes,actionibus experiaris.Est tex.in.l.minor. 25.annis cui fideicommissum.ff.de minori.ibi,quia paratam ex iudicati causa persecutionem nouo contractu ad initium alterius petitionis redegit. Et ibi Barto. & Bald.singula.est secundùm Roderic.Suarez in repet.l.post rem iudicatam.fol.128.num.6. ff.de re iudicat.Iaso.in.l.à diuo Pio. §.sententiam vero. colum. 5. num.24. ff.de re iudi.& in.§.item si quis.colum.3.num.17.Instit.de actio.quibus locis meliorem iuris dixit.& in.l.2.num.9.ff. de iureiuran.Ioann.Campezi.in tract. De statutis loquentibus de dote.quæstio.111.num.2. Stephanus Costa in tracta.De Ludo. in.5.artic.princip. num.3.Ioann.Bernard.in tracta.regula. cum fallen.regul. 218. Hippolyt. singul. 356. Guilielm. Benedict.in repet.cap.Rainutius. verb. si absque liberis.2.num.192.de testamen. Francisc. Auiles in capitibus prætorum.cap.10.verb. *execucion*.colum.1.num.1.referendo Iaso. in.l.quæ de legato num.6. ff. de lega.1. Socin.consil.255.colum.1. num.1.libro.2.Anto. Gomez.in.l.64.num.2.in. ordinationibus Tauri. Segura in repet.l.si ex legati causa.num.59.versic.Tertia differentia.ff.de verbo.obligat.Ideo ista lex,& eius praxis, censetur à pluribus esse contra ius ciuile, quod commune dicimus.Ioann.Faber.in.§.sed cum aliquis. colum.3.Instit.de testamen. Bart.in.l.3.§.in hac. ff.commodat.Bal.in.l.qui pecuniam.ff.si certum pet.Ias.in.l.legitima. ff. de pact. Guido.Papa decis.117.Ioan.Selua in tracta.de beneficio. 3.par. quæst.14.num. 6. Ob id statuta,ac consuetudines concedentes executionem instrumētis, sunt restringenda,cùm sint contra ius commune.Angel. & communis in.l.ait Prætor. §.si iudex.ff.de re iudica. Rebuff. in tracta.de literis obligato. in princip.num.19.Socin.consi.120.num.10.lib.1. Laurenti.Calcane.consil.3.num.22.Deci.consil. 322. num.3. In pluribus tamen casibus specialibus à iure instrumenta habent executionem paratam.vt in instrumento testamenti, & depositi, & etiam quo ad legatarios,& fideicommissarios, & in iuramento,& in confessione,& in alijs casibus probatis à Segur. & Suarez in locis præcitatis.Anto. Gomez.in.d.l.64. Tauri.num.3.Quos casus etiam latè commemorat, ac bene declarat Rebuff. in alleg. tract.de literis obligat.articul.6. glo.3.nu.8.

Præterea præmittendum est,Qui dicantur cōtractus guarentigij? Respond. est, quòd instrumenta confessionata,seu guarentigia ab Italis sic dicta teste Bald.in.l.1.colū.1. C. de executio.rei. iudic.Et ab Hispanis sunt illa,quæ continent præceptum à notario parti debitum confitenti factum.Probatur in.l.vni.vbi Cinus & Barto.C.de confess.& in.l.non fatetur.in.fi. ff.eod. titul.& in l.1.C.de edend.Bald.in.l.iurisgentium. §.quòd sere.ff.de pact.Petr.Rebuff.in.1.part.in consti.Regi.Galliæ.tract.de literis obligatorijs. in princip. num.13.Didacus Castell.in.l.63.Tauri.num.12. Ioannes Crottus in repet.l.1.§.si quis ita. nu.45. versic.Quia Bartolus facit.ff.de verbo.obligatio. Et ideo appellatur guarentigium, id est firmum. quod instrumentum guarentigiatum firmum sit.text.est nota.in cap.1. versic.Sed cùm vnum. de lege Corradi.ibi, si possidenti dominus garentizare voluerit. Quem refert Segura, & alij plures,de quibus per eum. & per me in addition. in repet.l. si ex legati causa.ff.de verbo.obligat.fol. 174.nu.72. versic.Circa quod quia est quotidianum. Est etian notandum vsu forensi totius regni hanc regiam constitutionem ita receptam esse,vt non omnia publica instrumenta ex ea statim tradantur executioni, sed ea tātùm,quæ clausulam guarentigiam expressam habent,quæ & si communis, ac nota omnibus sit, pro iunioribus referenda est,& est sequens, *Que las partes dan poder à todos, è qualesquier juezes,è justicias, ante quien la presente carta, è instrumento fuere presentada, para que sobre lo contenido en la dicha carta hagan execucion en sus personas, y bienes, ansi, è tan cumplidamente, como si contra el dicho. N. fuesse dada sentencia diffinitiua por juez competente, la qual fuesse passada en cosa juzgada.* Aliàs enim clausula deficiente, instrumentum quanuis manu publica factum, non mandabitur executioni: tum etiam, quia in omnibus publicis instrumentis hęc clausula passim ponatur, authore Bart. iñ.l. cùm vnus.ff.de bon.auth.iud. possiden.Regia nostra lex,quæ hoc ius executionis tribuit publicis instrumentis, principaliter considerasse est notum Italiæ, & totius orbis Christiani vsum, & ideo verè iuxta propriam Legislatoris mentem debet interpretari. Et opinio ista forensium praxi ita recepta est, vt iam controuersię nullus sit relictus locus.Nam & hic vsus probatur ex eo,quòd.l.vltim. in Curijs Madritij

sancita

sancita an. 1534. facit mentionem huius regię cō stitutionis de exequendis contractibus guarentigijs. Igitur cùm ibi nostra lex de exequendis instrumentis ad cōtractus guarentigios referatur, dum dicit, *que las nuestras Iusticias los executen conforme à la ley de Toledo, que habla sobre la execucion delos cō tractos guarentigios*, apparet meritò, manifestè, & absq; dubio locum nō habere istā legē in contractibus publicis, nisi guarētigij sint, cùm illi sint cōtra ius cōe, isti autē cōcordent cū eo, nec ab eo recedunt, quia est instrumentum confessionatum. Quæ etiam clausula habet vim sentētiæ. Quibus casibus instrumenta publica, continentia confessionem, aut sententiam, habent iure cōmuni paratam executionem, vt præmisimus. Et quòd nō sit guarentigium, & eius exequutio contra ius cōmune, tradit Socin. in consi. 120. colum. 5. nu. 10. vers. Circa quartam, quintam, & sextam dubitationem. lib. 1. Præterea istam partem approbant Didac. Segur. in rep. l. si ex legati causa. nume. 78. versi. Item habet vim sententiæ. ff. de verb. obligatio. Et est communis practica teste Roderi. Suarez in rep. l. post rem iudicatā. in commēto istius legis. fol. 129. num. 10. & fol. 130. num. 16. ff. de re iudica. Couarru. lib. 2. variarum resolutio. ca. 11. num. 3. versi. Illud sanè omittendum non est.

Probari tamen, ac iuuari posset rationibus, iuribus, ac authoritatibus legem hanc istud ius summariæ exequutionis publicis instrumentis concessisse ex eo tantùm, quòd scripturæ sint publicæ, etiā si præmissa clausula fuerit omissa ibi, dum lex. 5. infrà. eo. dicit, *cartas è contractos publicos*. secundùm Ioan. Lup. in. l. 63. colum. 1. nu. 1. Tauri. qui dicit prædictæ clausulæ appositionē non esse necessariam secundùm iura, & cōsuetudines Regni ad hoc vt exequi valeant. Et hanc defendit Doct. Didacus Castellus in dict. l. 63. Tauri. verb. *obligacion personal*. num. 11. Firmat Anto. Gomez, dicendo ita practicari in. l. 64. nu. 4. in ordinationibus Tauri. quę etiam videtur probari: quia ista lex venit, vt celeriùs iustitia ministretur. vt in princip. dixi. Ideoq; cùm constet per instrumētum, quòd est probatio liquida, ac probata, vti notum est in iure, voluit ea exequutioni mandari, prętermisso iuris ordine, cùm sit præsumptio pro eo, quod cōtinetur in instrumento publico, constetque de veritate. Quod constat in lege Regia vltim. Madri. suprà allegata, cùm schedulas recognitas, quæ nō continent prædictam clausulam guarentigiā statuerit exequendas. Nec obstat si dixerit guarentigios. Nam cùm sit verbū Synonymum, quod apud Italos firmitatem contractus denotat, id est firmos & validos de iure iuxta legem relatā Toleti. Eo nanque ipso quòd est publicū, ac liquidum, firmum iudicandum est de iure regni. Vel dicamus, quòd cùm ex formis traditis à notarijs, & ab ipsis communiter sit solita prædicta clausula apponi, ideo censetur apposita, quanuis sit omissa. l. fina. C. de fideiuss. De qua plenè per Segur. & ibi latè dixi. num. 31. ff. de lib. & posthu. in. l. 3. §. fin. versic. Sextodecimò facit. Couarru. in rub. de testam. 2. part. nu. 14. Fernand. Menchacens. lib. 1. de succesio. creatio. §. 6. num. 53. versic. Deniq; is tabellio. vbi dicit. Ita vsu receptum est non absq; leui reipublicæ detrimēto. Ergo dicamus, q̄ quia vsu receptum est apponi prædicta clausula guarentigia, semper censetur apposita in quocunque publico instrumēto, & si omissa sit, ac ex eo vsus recepit absque ea executioni mandari, nō ex eo, quia tantùm publica sit, sed ex eo, quia guarentigia præsumatur ex fictione à lege inducta per vsum communem, quæ fingit ibi adesse. Et sic potest saluari hęc opinio posteriori loco adducta, cùm sit cōtraria primæ aliàs, ac sint opiniones diuersæ, ac se inuicem pugnantes in obseruatione practicæ circa hunc articulum, ideoq; concordādæ. cap. cùm expediat. de electio. lib. 6. quod tanquàm singul. & nouum diligenter notabis.

Dubitari non immeritò à iunioribus poterit, Quæ sit practica exequendi publicum instrumētum, de quo loquitur hæc lex? Respondendū censeo eam esse. Nēpe si habes tale instrumētū cōtra Antonium, producis coram iudice in præsentia tabellionis, qui iudex aduertit ad pargamenū, seu papyrum contra lumen solis, vtrùm sit rasum, cācellatum, aliterque vitiosum in sui prima figura: vel sit absq; suspicione, & si talem viderit, exigit iuramentum à parte petētis exequutionē, vtrum quantitas in instrumento contenta sit in totum, vel in parte sibi debita. l. 22. tit. 14. lib. 2. ordin. Facta declaratione debiti, iudex præceptum facit algazello, seu alteri ministro, nulla ad hoc præmissa citatione, capiendi pignora pro quantitate debiti, ac expensarū: qui si non habuerit mobilia bona, in quibus fiat captio, fit in reb⁹ immobilibus. Quibus deficiētibus, capiat personam debitoris. Ac præcipit debitorem citari, vt infra terminum exequutionis fiendæ coram eo compareat ad videnda præconia publicæ auctionis, seu subhastationis, & eis finitis, citatur specialiter ad ipsam extremam pignorum distractionē, ac venditionē, quam peculiari vocabulo Hispani dicunt *trance, y remate*. Hæc praxis deduci videtur ex. l. 1. C. de fide instru. & iure hastę fiscal. lib. 10. & Roderi. Suarez in rep. l. post rem iudicatam. §. 12. Principaliter limita. fol. 148. ff. de re iudica. & Couarru. lib. practi. quæstionum. 2. cap. 11. num. 3. Quæ quidē pręconia ter celebrari solent: in rebus mobilibus, tertio die repetentur: in immobilibus similiter decimo quoque die. l. 1. titu. 20. lib. 3. foro legū Ca-

ſtellanæ reipublicæ. Citatus autem ad vltimã rei traditionem intra illos decem dies facultatem habet allegandi nullitatem executionis ex defectu ipſius,ac ex eo,quia ſoluit iã debitori ſuo,ex qua ſolutione inſtrumentum,aut teſtes producit,ſeu præſentat, vel probat liberationem per pactum de non petẽdo,vel falſitatẽ obligationis, aliámue cauſam,quæ legitima ſit iudicãda,vt hîc habetur. Si tamen exceptionem legitimè propoſitam probauerit intra decem dies,reuocabitur exequutio, & præceptum exequendi, ac abſoluendus erit debitor,aliàs procedendum erit ad executionem faciendam,iuxta formam legis Toleti.Quæ.l.5.infrà eſt.Forma oppoſitionis erit, Petrus ciuis Salmantinus me opponendum duxi aduerſus quandam aſſertam exequutionem contra meam perſonam & bona petitam ante veſtram præſtantiã per Ioannem mediante quadam obligatione aſſerta,quæ firmat me ei debere centum aureos ex tali cauſa.&c.cuius tenor ad verbũ pro expreſſo hic,& repetito habito,dico, exequutionem & omne proceſſum eius cauſa nullam,ac iure reuocãdam fore per cauſas ſequentes. Primò,quia non fuit exequutio facta ad partis legitimæ petitionẽ *en tiempo,ni en forma de derecho,y los pregones eſtan circunductos,y dados,pretermiſſa la orden judicial, y eſtylo deſta audiencia.Lo otro, porque yo pague al dicho aduerſo contenido enla dicha obligacion los dichos cien ducados en dineros contados,como parecera.Lo otro.*&c.Hîc inſerantur aliæ rationes ſi quæ fuerint debitori competentes, & poſtea concludat, petendo à iudice exequutionem,& præceptum nullum declarari, ac eum liberari,& iuret in forma, quòd prædicta oppoſitio eſt vera,ac ſe non opponit malitioſè.

Contingere ſolet ſæpiſsimè,cauſam exequutionis deferri ad ſuprema Regis tribunalia ex cauſa appellationis, apud quæ ſi auctio publica circa prædictam formã,aut aliã more regionis receptã peccauerit, alioqui iure optimo, & iuridicè facta exequutione,reuocatur ipſa iudicis pronũtiatio, totaque exequutio,& mandatur omnia bona iure exequutionis capta,ipſi reo reſtitui, cum eorũ fructibus abſque vllis expẽſis, modò priùs ſoluat quantitatem in ipſo publico inſtrumento nominatim expreſſam, datis ab actore fideiuſſoribus de iudicio ſiſtendo,& iudicato ſoluẽdo quo ad ordinariam indebitæ pecuniæ repetitionem iuxta formam legis Toleti,quæ ſequens.5.eſt Aliquando tamen omitti ſolet clauſula de fideiuſſoribus, quoties ſuſpicantur Regij iudices,nullam reo cõpetere aduerſus contractum defenſionem. text. ſingula.ex quo practica iſta deducitur,eſt in.l.nõ eſt veriſimile.§.ſi quis.ff.de eo quod met.cauſ.vbi Alberic.num.6.Dixit text. illum notabilẽ Bart. in.l.à diuo Pio.§.in venditione.num.6.ff. de re iudicat.vbi Alex.& Iaſ.col.3.num.12. Alex.in.l. ſi finita.col.3.ff. de damno infect. Panormi.in cap. quo ad conſultationem.col.6.num.27.de re iudi. Baptiſt. de ſanct. Seuerino in tract.de debito. ſuſpect.& fugit.q.14.& Couarru.lib. 2. variarũ reſolu.cap.11.col. 8.verſi.In hac tamen publicorũ inſtrumentorum.qui deducunt prædictam practicam,quã nota,nam non ita clarè exponunt,& ita ſæpe. fieri percepi ex exequutorijs emanatis ſuper ſententias ab ipſis emanatas.

Sed dubitari poteſt, Vtrùm locũ habeat hoc, cùm deducitur per appellationem ad concilium, ſeu Conſiſtorium ciuitatis in cauſis non excedẽtibus ſummam ſex millium marabetinorum,per legem nouam inuictiſsimi,ac chriſtianiſsimi Philippi Regis?Reſpondendũ cenſeo idem,cùm hæc iuriſdictio ſit ordinaria, ac conceſſa ipſis in locũ ſupremorum iudicum,ne in minimis partes maximos ſumptus itineris,ac labores ſuſcipiant.Cũ igitur ſupremorum iudicum in ijs litibus minoris quantitatis loco ſint conſtituti ſenes cõcilij ciuitatis,ſeu villæ,conſequens erit eorum prærogatiuis potiri debere per regulã ſubrogationis.tex. in.l.filiæ ſuę.§.Titia.vbi per Paul de Caſt.num.2. ff.de cond.& demonſtr.l.ſi quis eũ.§.qui iniuriarũ.ff.ſi qs caut.§.fuerat. Inſti.de actionib⁹.Iaſ.cõſ 78.& cõſ.108. lib. 1.& cõſ.231.lib.1.Ioa. Coraſi lib.3.iuris miſcellan.c.19.nu.4. Ludo. Gomeſ. in c. ſtatutum. in prin.num.63.de reſcrip.lib.6.& in regul.de trien.poſſeſſ.q.14.Hippoly.ſingul.255. Euerad.in loco legali.93.Andr.Tiraquell.devtro que retract.lib.1.§.1.glo.9.nu.80.& nu.87.Igitur & Patricij,ſeu ſenes loco ſupremorũ iudicũ præpoſiti in prædictis cauſis ad eos per appellationẽ deuolutis debent ad eorum exemplũ cauſas exequutionis determinare,ac definire.argu.c.cauſis. de re iudicat.

Dubitari præterea ſolet, Quantum tempus debitori detur ad extrahendam rem venditam legi timè diſtractam in ſubhaſtatione ad inſtantiam creditoris? Reſpondendum eſt triduum ad mobiles res, & nouem dies ad immobiles competere ex iſtius regni conſuetudine, ſecundùm Didacũ del Caſtillo in.l.70.Tauri.verb.*el remate*.Quanuis ſupremi iudices his diebus elapſis, ſolent maiorẽ terminum conſtituere ad retrahendam rem abſque fructuum perceptione,& meritò, cùm ſit ex gratia, poſtquàm ſemel res iuſta ſubhaſtatione precedente fuit diſtracta.Ita Couar.lib.2.variarũ reſolu.c.11.num.3.in terminis huius legis in practica ſeruari faſſus eſt.Ex qua inſertur, quòd terminus quadriennij,quod vulgares ſolent dicere ſe habere ad rẽ ſic vẽditã extrahendã,nec ex iure, nec ex obſeruatione hui⁹ regni locũ habere, niſi arbitrio ſupremorum iudicũ ex aliqua iuſta cauſa talis

sa talis retract⁹ fuisset debitori reseruatus, vt quã do res est vẽdita minori pretio, vel est positus licitator, vt statim pignora creditori restituat, facta subhastatione, vt sæpi⁹ vidi fieri, nõ sine maximo damno debitorum. Nam ex defectu emptorum, ob id maximum in suis rebus pignori captis detrimentum patiuntur. Melius tamen hoc casu erit creditori, vt non subroget licitatorem, vt euitare valeat fraudis præsumptionem, & sibi applicentur sine circuitu, tutus consilio. l. à. diuo Pio. §. sed si emptor. ff. de re iudicat. Ex quo consilium optimum dare poteris creditori nimis tristi, & anxio, ex eo, quòd non inuenit licitatorẽ, & vult subrogare alium, qui etiam si caret pecunijs, constitueretur in necessitate soluẽdi realiter id, quod res fortè plus valet, ex qua solui debet residuum alijs tam principali domino rei, quàm iudici, nempe sumptus, ac iura exequutionis, vt ipse vidi in causa ardua trium millium ducatorum, & consului in ea per dict. text. in. §. sed si emptor. quòd peteret addictionem bonorum, & non supponeret talem tertium licitatorem, per præmissa, cùm non habet pecuniam paratam, quemadmodum creditor. Igitur meliùs est quòd maneat penes creditorem, qui ex forma exequutorię debet satisfieri ante omnia, sine eo, quòd molestiam inferat amico, rogando vt rem retrahat.

Quæritur vlteriùs, Vtrùm citatio requiratur ante exequutionem instrumenti? Videtur quòd sit necessaria, cùm per eam ei possit parari præiudicium. l. ita diuus. ff. de adoptio. maximè cùm ex Bart. doctrina in. l. cũ qui. in fin. ff. de. iureiurand. quem sequitur Ioan. de Prato in. l. quod te. col. 2. num. 7. ff. si cert. peta. dicentis, quòd quanuis per statutum instrumenta guarentigia exequantur, tamen requiritur interpellatio, & citatio, vt debitor in mora constituatur. Angel. in. l. si sic. ff. de legat. 1. igitur citatio erit necessaria, nec ab ista lege tolli poterit, cùm sit defensionis facultas, ac proinde iuris naturalis. vt dixi suprà isto libro. 3. tit. 2. l. 1.

Tum &. 2. Nam exequutio debet fieri ad creditoris petitionẽ. l. habere. vbi Angel. ff. de euictio. Barba in clement. vnic. colũ. 2. de sequest. poss. & fruct. & antequam præcipiatur, est scriptura videnda à iudice, ac iuramentum recipiendum ab eo, & deinde interloquutoria de exequẽdo instrumẽtum, & sic aliqua iuris cognitio præcedere debet. ergo debitor erit citandus. l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic. glo. in. l. intra. ff. de mino. præcipuè cùm debitor potuit statim allegare solutionem à se factam creditori intra tempus cõstitutum in instrumento, quanuis penes creditorem per obliuionem, vel bonam fidem, vt fieri cõtingit, remanserit. arg. eorum, quæ notat in sentẽtia Cinus in. l. 1. C. de iur. & fact. ignor. Ergo prius explorandum est, an soluerit, & sic citari debet ad hoc sciendum. l. hoc iure. ff. de verb. oblig. Et hoc tam in personali secundùm Bal. in. l. tale pactum. §. qui prouocauit. q. 10. ff. de. pact. Hippolyt. in rep. l. de vnoquoque. nu. 107. ff. de re iudica. q̃ in reali actione, cùm sit eadem ratio. Cin. in. l. ab exequutione. C. quorum appella. non recipi. glos. in pragma. sanctio. titu. de causis. §. & ne sub vmbra. verb. instantia. Confirmatur ex Cardi. in clemen. sicut. q. 2. de appell. Perus. in. c. ex ratione. numer. 83. de app. Ias. col. 2. post Alexan. in. l. à diuo Pio. §. in venditione. de re iudic. Deci. cons. 97. dubi. 1. dicentes sententiã absque præmissa citatione exequendam non esse, etiam si iudex, quia eam protulit, velit exequi, cùm exceptiones possint allegari ad impediendam exequutionem, sed ita est in casu nostræ legis intra decem dies. l. 5. quæ est clauis hui⁹ materiæ infrà eo. & l. 64. Tauri. igitur necessaria erit citatio & in instrumento guarentigio, post quàm fuit loquutus de sententia. tenuit Bald. in dict. l. ab exequutore. col. 2. & Salicet. in. 4. versi. Circa istius partis expeditionem. Roderi. Suarez in rep. l. post rem iudicatam. §. Duodecimò principaliter limita. num. 1. ff. de re iudic. Rebuff. aliqua tradidit in tract. de sent. execu. arti. 7. glo. 2. Matthæ. de Afflict. decis. 358. num. 3. Sed practica communis regni est in contrarium, imò quòd pignorum captura seu personæ ratione debiti per instrumentum liquidum fit ex præcepto iudicis, debitore minimè citato: tũ, quia in ista prima exequutione ac præconizatione paruum versetur pręiudicium, & sit reparabile, cùm ad vltimum actum iudex procedit interponendo decretum super alienatione, seu adiudicatione debeat tũc pars citari. iuxta. l. 64. Tauri. quippe cùm tractetur de magno pręiudicio, & de trãslatione dominij. Ita Alberi. per illum tex. in. l. creditor. C. de distra. pigno. Robert. Maran. in practica aduoca. 6. part. §. Tertius & vltimus actus. nume. 19. pag. 464. Et sic nimirum vt non detur causa subterfugiendi iudicium reo. argu. l. ait Prætor. §. si debitorem. ff. quæ in frau. credito. alteretur forma, & modus citationis. Quæ ex causa quãuis tolli nõ possit in totum, cùm sit defensio, tamẽ variari potest defendendi modus, & sic sua defensio reseruatur eo tempore, quo potest seipsum defendere, allegãdo exceptiones sibi cõpetentes, iuxta formã suprà traditã ex mẽte Roberti Maran. Suarez. & aliorum suprà adductorũ. Et sic est optima praxis regni, quæ habetur in exequendis instrumẽtis.

Quæritur tamen, An instrumentum factum à notario Papali, seu regali, qui non est de numero ciuitatis, seu villę istius regni, cẽseri debeat priuatum, ac exequi hoc in regno minimè possit? Respondendum

ſpondendum eſt tanquam particulare, ac priuatum fore iudicandũ,& ſic exequi non poſſe.l.26. titu.4.lib.1.ſuprà.l.4.titu.18.lib.2.ſuprà. vbi hæc verba habentur.*y en las ciudades,é villas, é lugares donde ay eſcriuanos publicos de num: 10, ò de concejo, mandamos,que eſtos ſolos puedan uſar del dicho officio de eſcriuania,é que por ante eſtos, ò qualquier dellos paſſen los contractos de entre partes, é las obligaciones, y teſtamentos,y no ante otros:y ſi ante otros paſſaren, que las tales eſcripturas no fagan fe,ni prueua:y q̃ los otros eſcriuanos no ſe entremetan à recebir,ni reciban los tales contractos, ni teſtamentos,ſo las dichas penas.* &c. Ad idẽ eſt lex.101. in quaterno gabellarum.verſi.E *q̃ ningunos otros eſcriuanos reales,ni apoſtolicos no den fe ni reciban tales contractos.*&c.Ergo exequutio minimè fieri poterit, ſi inſtrumẽtum non fuerit factũ per publicũ, ac numerarium tabellionem, cùm alij contractus ſint priuati cenſendi.per.l.5. infrà.ibi,*cartas é contractos publicos.* Tenet Cifontanus in dict.l. 64. quæſtione.7. in ordinat.Tauri.Eſt etiam regia.l.8.titulo. 18.libro.2.ſuprà.ibi,*ni por ellas ſe pueda hazer execucion alguna.* Quo fit teſtamentum factum coram iſtis notarijs apoſtolicis,ſeu regalib⁹ extra numerum ciuitatum,ſeu villarum eſſe publicandũ quẽ admodum ſi manu priuata eſſet factum,aliàs nullam fidem,ſicut publicum teſtamentũ facere non eſt dubium.

Quæri poteſt vlteriùs, Vtrùm ceſsionarius poſſit in regno petere executionem inſtrumẽti guarentigij, quemamodum cedens petere poterat? Reſpondendum eſt concluſiuè,legem,conſuetudinem, vel ſtatutum loquens in exequutione fienda locum vendicare in ceſsionario. Paulus & Alexand. numero.9. in.l. poſtulante. in fin.principip. ff. ad Trebellia. Salicetus & Roman. in. l. 1. ff. ſi cert.peta. Paulus Pariſi.conſilio.107.numero.90. libro.3. Probat text. & ibi Baldus. colum. 1. in.l. ab Anaſtaſio. C. manda.ſic dicens. Nota tertiò,q̃ ceſsionarius dicitur creditor. & in.l. 1. nu. 23. C. de actioni. & obligat. & in.l. per diuerſas. numero.14.quæſtione. 10. C. mandat. Intellige dum tamen fiat exequutio ex perſona cedentis, & hoc ceſsionarius dicere tenetur,licèt fiat ad vtilitatem ceſsionarij.l.ſeruo.§. fina. ff. ad Trebellianum. Angel. & Imol. in.l. ille à quo. §. Vtrùm. eo.titul. Maximè hoc procederet, quando fuiſſet appoſita illa clauſula in inſtrumẽto ceſsionis, quòd cedẽs ponit ceſsionarium in locum ſuum, tunc per omnia inſtar cedentis reducitur.Bart.in l.in prouinciali.ff. noui oper. nuntia.Confirmatur. Nam in lege noſtra hoc executionis remedium ideo conceſsum eſſe diximus, vt lites breuiores reddantur, & ſumptus litium vitentur. Quæ quidem ratio habet etiam locum in ceſsionario,& ſic diſpoſitio, cùm reſpiciat cauſam, & non perſonam. Sic conſultum reliquit Ludo. Romanus. conſilio. 38. incip. In caſu.& in conſilio. 142.Quòd ceſsionarius. Priùs tamen debet liquidari, vtrùm habeat ius ceſſum, vel ne. Ita Roderi. Suarez in repetitio.l. poſt rem iudicatam. 7. extenſion.fol.136. colum. 1.ff.de re iudica.Et Boẽri.ac plures ab eo relati deciſion.10.incip. Ceſsionarius. Hippolyt. ſingul. 26. & Imbert. Rupellan. in inſtitu.forenſibus.1. part.pagin.21.Quan uis non oſtenſa ceſsione ſi petat executionem ceſsionarius ſuo nomine, cùm habeat vtiles, Rebuff.in tract.de literis obligatorijs ar.3.glo.2.nu. 17.exiſtimet exequendum inſtrumentum debiti.Adde Alex.conſ.93.lib.4.

Dubitari inſuper poteſt, Vtrùm peti poſsit executio inſtrumenti contra fiſcum, ac eius ſucceſsorem? Reſponderi oportet affirmatiuè,quòd poteſt fieri executio in eum,vel in eum,cui fiſcus bona dedit.l.1.de hæredi. vel actio. vendi. l. eum qui bona.ff. de iure fiſci. Tradit Iaſ. conſilio. 88. incip.In præſenti.lib.3. quia fiſcus non vult, nec intendit iuri tertij præiudicare.l.2.§.ſi quis à Principe.ff.ne quid in loco publico. Et princeps concedendo bona,obligationes concedere videtur.l. Princeps bona.ff.de verb.ſignifi.

Eſt tamen quæſtio, Vtrùm cadauer poſsit detineri, ne ſepulturæ tradatur,donec debitum per inſtrumentum guarentigium debitori ſoluatur? Angel.in auth.vt defunct.ſeu fune.eorũ.§. 1. col. 5. in ſimili ſtatuto noſtrę legis tenet detineri poſſe inſepultum.Ipſum refert Suarez, tamen ab eo recedit,& meritò in.d.rep.fol. 135. extenſion.5. eam refert & ſequitur Segur.in repe.l.ſi.ex legati cauſa.nu.73.ff.de verb.obliga.Brunus in tract.de interitu & peremptio.concluſio.15.nu.99. Hippolyt.in.l.ſi.nu.64.ff.de quæſt. & in ſingul. 199. in fi.Et pro hac parte facere videtur.l.7.tit.1.libr. 1.ſuprà.ibi.*Que el finado.* vbi durè (meo iudicio) & abſque culpa defuncti impeditur eius ſepultura, igitur propter cauſam ab eo deriuatam,& ſic obligationem guarentigij impediatur.Sed tamen illa detentio potiùs ad terrorem deducta eſt,& ſic ad comminationem lachrymantium multoties magis ex forma,q̃ ex intrinſeco dolore:vel fit ad momentum,quia de facili placantur à clericis, vel alijs,& ſic nunquam practicatur.

Eapropter hunc effectũ contractus guarẽtigij negauimus ad Segur.ibiq; plures tenẽtes cõtrariã ſentẽtiã adduximꝰ loco iã à me proximè citato. Quos in præſentiarum contra Angel.& ſequaces tenẽtes enumerare libet. E quorum numero ſunt Dominic.in. c.prẽterea.51.diſtin.Felin.qui dicit non procedere de æquitate in cap.ſicut Iudæi.colum.1.de Iudæis.Ergo æquitas ſpectanda eſt.l.in omnibus.& ibi Decius.ff.de regul.iur.Confirma

tur

tur ex Rip.in tracta.de peste.tit.De remedijs præ seruatiuis contra pestem.nu.101.versi. Et primò quæro,an creditores possint petere. Reprehēdit Seguram Dueñas in tract.regula.cū fallen.regul. 307.colum.4. versi. Et primo.adiutus potissimū remissionibus,quas ibidem adiecimus.nume.73. ad ipsum Segur.quanquam de Additio. nullā fecerit mentionē,imò potiùs ab eo recesserit. Hoc idem & Couarru.in lib.variarum resolutio. ca.1. num.10.& in.c.Rainaldus.§.3.num.3.de testam. fecit. Quod quidem & si quibusdam hoc sit proprium,scilicet authoris nomen sub silentio prætexere,alienum tamen à tanto viro consentaneū fore semper iudicaui: neque mihi vnquam in mentem venire potuit,quin & nostri aliquando mentionem facturus esset:præsertim cum certò scirē, eum nō latere,precipuum honorem haud in eo, qui recipit,sed potius in eo,à quo exhibetur, esse repositum.Et certè(vt alia omittam) solum illud Euangelicum Matthæi.7.transumptiuè in.c.humanum genus.dist.1. Omnia quæcunque vultis vt faciāt vobis homines.&c.vt nobis vices ille rependeret,ad id allicere & inuitare deberet:maximè cùm ab anno. 1547. vsque in hodiernum diē siue legendo,siue scribendo illius & venerandum præceptoris nomē,& sua meritò ab omnibus laudata ac decantata opera ab ore nunquā decidant nostro.Sed missa isthæc faciamus,& illuc vnde diuertimus,reuertamur. Eandem superiorem sentētiam probat Ioan.Lup.in.l.4.Tauri.num.27.Doctor del Castillo in.l.30.verb. *gastos*. in legib⁹ Tauri.Grego.Lopez in.l.13.vbi est tex.expressus,ibique allegat iura similia titu.9.part.7.Et est.l.fina. tit.13.part.1.vbi eandem sententiam visus est approbasse ipse Gregori.verb.*que no lo sotierrē por deudas, remitiendose* ad.d.per ipsum in allega.l.13.

Quæro,Vtrùm executio per instrumentū guarentigium peti possit contra hæredem, vel hæredes pro hæreditarijs portionibus? Respondendū est ꝙ sic.l.1.C.de hæredita.actio.Angel. & Imol. in.l.1.ff.de his quæ in testam.delen.Alexan.in.l. postulante.colum.3.nu. 6. ff. ad Trebelli. vbi est vidēdus Imol. l.1.ff.si cert.pet.Tamen hoc nō est faciendum intra tempus faciendi inuentarium,id est,intra tres menses,tunc executio in hæredē fieri non poterit.l.fina.§.donec &.§. & si præfatam. C.de iure delib.vbi doctor.Bald.in.l.ait prętor.§. si quis.ff.de procura.Boëri.decision. 10.vbi citat Ias.in.§.fuerat.num.61.Insti.de actio.Si tamē ex lege regni, vel cōsuetudine daretur resciissius tempus,post illud tempus à lege,vel cōsuetudine elapsum executio in eum fieri poterit:quia cessante causa dilationis,cessare debet effectus.l. quod dictum.ff.de pact.c.magnæ.de vot. Quo fit cùm in nostro regno per dict.l.13.tit.9.part.7.tātùm detur terminus nouem dierum, in quibus præcipitur hæredem non fore conueniendum, quòd his diebus elapsis fieri poterit exequutio.

Vtrùm autem contractus guarentigius nō habens verbum,promitto,executionem habeat,nē pè ex ea scriptura constat debitorē recepisse mutuò certam summam pecuniæ ex causa dotis,mutui,vel huiusmodi absque eo, quòd promittat se redditurū prædictam pecuniam?Respondendum est executione mandari,cùm constet per eum de receptione pecunię.l.si duo patroni.§.Marcellus. ibi,rem sibi in dotem dedisse.ff.de iureiuran.Bar. expressè notat in.l.1.ff. de his quæ in testam. delentur.Roderi.Suarez vbi suprà.§.secundò extende.nu.1.fol.132.colum.1.Iaso in dict. §.Marcellus.nu.1.col.1.

Vtrùm autem executio peti possit pro interesse mediante instrumento guarētigio? Videtur dicendum quòd non habeat executionem super interesse,quemadmodū habet pro principali: quia de interesse,ac eius quantitate nō constat ex ipsi⁹ lectione,ergo exequi nō poterit.l.1.ff.de his quæ in test.delen.Alexand.in.l.1.ff. de legat. 2.Ioan. Hannibal in repetitio.l.si insulam.num.28.ff.de verb.obligatio.Et articulus iste vtilis, ac non bene discussus secundùm Ias. optimè de eo agētem ad vtramque partem in.l.certi condictio.nu.20. ff.si cert.pet.qui in num.21.dicit hanc opinionē communem esse, ac ab ea non esse recedendum. Quod tamen limita, nisi ex lectione instrumenti constaret de promissione interesse materialiter, secùs si venerit intellectualiter.vt exēplificat optimus practicus Roderi.Suarez in repe.l. post rem iudicatam.4.limita.num.9.fol.144.col.1.ff.de re iudica. Cùm enim mētio fuerit facta de interesse respectu quid certi,quanuis non sit quantitas certa ipsius interesse,verificabitur intra terminū datum ad exequendum contractum. argu.l. si fundus.§.potest ita.ff.de pigno. Qui vnicus solet reputari à docto. & per pronūtiationem iudicis fit certum,ac competet certi condictio in dict.l. certi cōdictio.in princ.& ibi glo.verb.ex certo. Bar. Bald.Paul.& Aretin.licèt Roma.num.14. Alber. & Alexand.contrarium teneant.Facit,nā instrumentum secundùm formam legis volētis ipsum exequutioni mandandum habet etiam locum in eo,quādo tacitè ex ipso instrumēto colligit.Bal. in.l.ad probationem.la.1.C.de probat.& in.l.1.§ & plenius.C.de rei vxo.act.Alex.in.l. iurisgētiū. §.quod ferè.ff.de pact.vbi dicit,quòd communiter ita tenetur.Idem firmat Philipp.Deci. consil. 407.colum.3.nu.6.lib.4. Igitur cùm de interesse fuerit expressum in instrumēto,poterit peti exequutio, ac durante tempore decem dierum dato ad allegandum, & exequutionem pronuntian-

dam

dam liquidabitur in iudicio,ac exequutioni mandabitur.& sic intellige has duas communes contrarias,scilicet, Ias.quod nō exequatur pro interesse,& ꝙ exequat̃ secūdùm Alex.quā modo prēmisso declaratam tenēdā existimo,omissa Iason.

Quid autem erit,cùm quis habet instrumentū continens contractum conditionalē,cuius conditio iam est purificata, an eo mediante possit peti exequutio? Videtur quòd sic, cùm de verificatione conditionis possit constare in iudicio per testes,aut confessionem rei,contra quem petita est exequutio intra terminum assignatum à regia.l. 5.infrà.&.l.64.Tauri.Suadetur.Nam conditione iam impleta,non est contractus cōditionalis,dubius,aut incertus,sed perfectus, purus, ac clarus. text.aureus,ac perpetuò menti mandandus in.l. seruum communem.§.Titius.ibi,duæ puræ sunt. Et inferiùs.Quippe cùm & si extiterit cōditio duę puræ sunt substitutiones secundùm hæc proposita quæstio.ff.de vulga.& pupilla. Simil.in.l.si pupillus.§.idemque.in illis verbis. Quia conditione expleta pro eo est,quasi purè ei hæreditas, vel legatum relictum sit.ff.de cond.insti.l.potior.in fi. princ.ff.qui potio.in pigno.habeantur.ibi, Cùm enim semel conditio extitit, perinde habetur, ac si illo tempore,quo stipulatio interposita est,sine conditione facta esset.& ibi gloss.verb.melius est l.ex hoc iure.ff.de verbo.obliga.ibi, nō ante quic quam peti possit,quàm exploratum sit ante eam diem in Italiam Titium venire non posse, nec venisse,siue eo viuo,siue eo mortuo id acciderit. notat Alexand.omnino videndus in.l.ita stipulat⁹. la magna.colum.2.num.10.ff.de verb.obligatio. Bald.in.l.cum testamento.nume.6.C. de testam. manu. sic dicit.Et nota ad instrumenta guarentigia,quòd si habent conditionē re vera purificatā, sed in iudicio nondum probatam, dicūtur instrumenta pura,& non conditionalia,licèt ad executionem facti nō possit procedi,donec liqueat iudici.vt.ff.de verb.obliga.l.hoc iure. Quæ lex est valde notabilis.Idem Bald.in.l.si quidem.colū.2. num.5.C.de exceptio.& præscriptio. Bart. optimè deducens in practica in.l.1.colum.2.nume.8. ff.de edend.Facit.l.fina.secundùm Bald.ibi. colū. 1.num.1.C.de fals.causa adiecta legat.Ergo facta liquidatione,executioni erit mandandū per præmissa.His etiā facit,Nam quanuis fideiussor absque eo,quòd constet excusionem factam in bonis principalis, sufficit tamen quòd appareat nō esse soluendo,durante exequutione.Bald. nume. 1.col.1.Et Salice.in auth.Præsente. C. de fideiusso.Bald.in authen.Hoc ita si debitor.col.2.num. 3.C.de pigno.Areti.in.l.decem.col.2.ff. de verb. obliga. Confirmatur ista sententia ex Angel. & Areti.in.l.fina.§. Titius. ff.de vulga. & pupilla.& optimè Areti.in.l.fin.§.fina.ff.de verb.obligatio. vbi dicunt,quòd statutum disponēs, quòd instrumenta pura,& liquida habeant executionem paratam, habebit locum in instrumentis conditionalibus post purificatam conditionem.Et ista opinio est tenenda in casu huius legis,cum hac modificatione,quòd instrumentum liquidetur duobus testibus,nempe conditionem fuisse purificatam,& super hoc debet pars citari,& cum ea liquidari.Rode.Suarez in rep.l.post rem iudicatam.§. Quintò limita.nume.2.fol.144. colum.2.ff. de re iudicat.

Extra tamē casum huius legis posset teneri cū Imol.& Alex.in.l.fi.§.Titius.§.de vulga.& pupil. Decio.cons.107.col.fin.num.2.lib.1.Alex.cons. 109.lib.1.

Est tamen dubium, Vtrùm instrumentum locationis possit exequi pro tacita reconductione? Dicendum est quòd nō.Nam obligatio istius anni nō est sequentis,de quo nullum verbum in eo reperitur,igitur exequi minimè poterit.Bald.in.l legem.C.locat.Alex.consi.28.Pōderatis. circa fi. & in cons.17.Viso instrumento locationis. vers. Secundò principaliter.lib.4. Matthæ.de Afflict. decis.365.num. 15. & ista est communis opinio secundùm Ias.in.l.certi condictio.numer.21.ff.si cert.pet.Facit quod vult Bald.in.l.generaliter. C. de sac.sanct.eccle. vbi scriptum & non scriptum, non differunt quo ad substantiā,sed quo ad executionem sic: quia quod reperitur scriptū habet executionem, aliud non.& ab hac communi nō est recedendum secundùm Ias. in dict.§.certi condictio.num.21.

Vtrùm autem durante tempore ad allegandas exceptiones possit opponi exceptio proueniens ex lege.2.C.de resci.vendi.cui est simil.in.l. 4. tit. 7.lib.5 .infrà. dubitari vidi. Videtur quòd sic.Nā exceptio pretij non soluti obijci potest cōtra instrumentum guarentigium,ergo venditor obijcere poterit deceptum fuisse vltra dimidiā iusti pretij,ac in excessu non esse illi solutum, ideoque nō teneri ante solutionē supplemēti iusti pretij rem venditam emptori tradere, maximè cùm id velit probare statim intra tempus datum ad exequendum:iniquum enim est,quòd quis cum detrimento ac iactura venditoris locupletetur, vel ecōuerso.igitur admittenda erit,cùm melius sit ante solutionem eam allegare, ac diffinire à principio sine repetitione,& circuitu, quàm facta solutione pretij,seu rei venditæ traditione, cùm lex nostra de sola veritate,ac circuitu vitādo agere videatur. vt diximus in prin.istius glos.1.Quia pluries contingere poterit,& non est tacta in hac materia ab aliquo,quem ipse viderim, decisionem eius tantùm propositam vobis cogitādam relinquo, fortè Deo

tè Deo duce, maiori deliberatione habita, dicetur in dict.l.4.

Præterea est dubium, Vtrùm in casu huius legis possit opponi exceptio rei non traditæ? Respondendum est cum Ioa.Lup.in dict.l.64. Tauri.nu.6.ex Bal.in.l.ex prędijs.C.de euictio.& Suarez vbi suprà fol.154.col.3.vers. Secũdum quod si petatur, quod sic.

Quid autem in exceptione recõuentionis? Videtur admittendum fore, si de ea constare posset durante executorio iudicio, & sic iudici cõstare. nam omnis exceptio probabilis in continenti admittenda est aduersus executionẽ.Ioa. Lup. in.d.l.64.in fina. verb.ex Panor.in.c.suscitata.de in integr.rest.sed huiusmodi est recõuentio, ergo si liquidari potest in isto summario iudicio, recipienda erit, cùm in executiuis possint plura, & diuersa remedia simul & semel intentari. Bart. in.l. consentaneum.colum.vlti.C. quomodo & quando iud.Ias.alios ad hoc latiùs adducens in consil. 28.num.3.lib.1.Præterea Philipp.Deci. ad Bald. in.l.cùm Papinianus.super nu.3.C. de sent.& interlocu.omni.iudi.sic verba facit, quę multùm cõducunt ad decisionem huius dubij. Adde, quòd liquidato negotio, ad quod actum est, non tantùm locum habet recõuentio, sed ea etiam de liquidis executionem impedit, & debet expectari donec negotium, de quo reconuentio fit, liqueat, si facilè statim fieri potest, alioqui secùs. iuxta dictum Baldi singula.in.l.neq;.vers.ex his nota.C. de cõpensa. Et ita procedit dictum Bald. contrariũ, qui si rectè inspiciatur, ita modificare visus est in authen. Et consequenter. colum.2.nu.10.C. de sent. & interlocu.omni.iudic. Et Socin. tenet cum Bal. simpliciter, nõ facta aliqua distinctione in consil. 41.colum.3.nu.6.lib.1.

Exceptio nullitatis vtrùm opponi possit contra instrumentum, dubiũ est. Et videtur quòd poterit obijci, quia ex nullo nil gigni potest, nec effectus executionis produci. Confirmatur. Nam a nullato contractu principali, & clausulæ ei accedentes, & sic guarentigiæ in eo contentæ. glo. singul. in.l.3.§.patronum.verb.Fauiana. ff.si quid in fraudem patroni. Socin. in.l.1.nu.102. dicit eam ordi.ff.solut.matri. Ioan.Lup. in repet. rub. de dona. inter vi.& vxo.§.76.nu.6.Ias. in. §.fuerat.nu.76. Insti. de actioni. & in.l.certi conditio.§.nummos.nume.36.ff.si.cert.peta. & in.l.in testamento.nu.2. C. de fideicommiss. & in.l.sub prætextu. 1.colum.fin.C. de trãsactio. & in.l.principalibus. ff.si cert.peta.col.3.num.3. & in.l.eius qui in prouincia.§.quas verò.colum.2.num.3.eod.tit. Quibus in locis vnicam singul.solennem, ac communiter approbatam sententiam prædictæ gl. dicit. & in.l.§.si vir vxori.num.18.ff. de acquir. possess. Ripa in.l.ita stipulatus.nu.36.ff. de verb.obligat. Fabian. de Monte. in tract. de emptio.& vendi.8. quæstio.princ.num.5. vbi eam dicit ordinariam. & valde notandam in eod.tract.quæstio. 6. prin. num.53.vers.vltimò est explicanda quæstio. Carol. Molinæ. in consuet. Parisien.§.1.glo.5. num. 31.l.fina.ff. de consti.pecuni.l. si homo mortuus. ff. de verb.obliga.l.cùm principalis.& ibi Deci.ff. de regul.iur. Hippolyt.in.l.qui ignorans.num. 2. ff. de falsi.& in pract.crimi.§.Secunda.num.9.tex. vbi Bart.in.l.diuus Traianus. ff. de testam. milit. num.1.sic dicit. Bart. loco proximè citato sequutum ab Hippolyt.in.l.vnius.§.cogniturum.num. 5.ff. de quæstio. Secundò nota ex hac lege multa. Primò dicit statutum, quòd contra instrumentũ publicum non possint opponi nisi duæ, vel tres exceptiones, vel contra sententiã iudicis nõ possit opponi nisi vna exceptio, modò ego volo probare instrumentum non esse instrumentum, vel sententiam nõ esse sententiam, quæritur an possim opponere? Certè sic, quia prius debet constare sententiam esse, vt hîc. Facit.l.4. §. cõdemnatũ. ff. de re iudi. Hactenus Bart. loco citato. Colligitur ex traditis meliùs quàm alibi per Rip. in.l. 1. §.si quis ita.colum.11.nume.39. ff. de verborum. Ex quo optimè resolues hoc dubium derelictum à Cifontan.in.l.64.Tauri.quæst.12.

Quid autẽ si nullitas procedit ex falsitate? Respon. vt hîc quòd sit admittenda. Et an, & quãdo exceptio falsitatis impediat executionem instrumenti, scripsit Iaso cons.85.vol.1.Facit gl.in Clem. vn. de seq.poss.& fructu. dicens exceptionem prouenientem ex defectu causæ efficientis semper allegari posse. ordinaria, & approbata secũdum Soci.cons.174.colum.10.num.14.lib.2. sed falsitas inducit nullitatem in causa primæua, & fundamẽ tali instrumenti, igitur meritò obijci posse hîc statutum est. ¶De exceptione solutionis vide quæ dixi in.l.1.gl.1.suprà hoc tit. ¶Præterea ex istius legis dispositione apparet pactum de non petendo obijci posse aduersus creditorem, cùm ex prædicto pacto etiam nudo stãte lege.3.suprà eo. fuerit extincta omnis obligatio ciuilis, ac naturalis, cùm hoc iure regni eiusdem virtutis sit pactũ nudum, cuius est de iure ciuili stipulatio, quæ per aliam tollitur ipso iure.l.si vnus.§. pactus ne peteret. ff. de pact. igitur per argumentum receptum à subrogatione idem est dicendum operari si fiat liberatio per pactum nudum, etiam si præcesserit contractus solennis verborum, qui stipulatio dicitur, cùm pactum quid iuris contineat, attẽto iure Canonico.c.1.de pact. vbi Fortun. col.fi. nu. 42. igitur & de iure regio, ideoq; tãquã petẽti absq; actione repellẽdus erit à iudicio. gl. in.l. vbi pactũ. C. de trãsact. ac executio nulla erit, pnũtiãda.

Quæro,

Quæro, Vtrùm exceptio pretij non ſoluti, poſſit opponi, ſtante hac regia lege de exequēdis cōtractibus guarentigijs? Reſpondendum eſt affirmatiue poſſe. argu. tex. in. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. emptio. Bal. in. l. ex prędijs. C. de euictio. Ludo. Roma. per tex. ibi in. l. eum qui. §. ſi iurauero. num. 3. & in. l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. num. 13. ff. de iureiurand. Eſt opinio communiter recepta ſecundùm Franciſ. de Areti. in. l. filiæ licet. colum. 1. C. de colla. Quod cēſendum eſt verbum notandum in actu practico. Anto. de Canario de executio. inſtrumento. quæſtione. 27. nume. 59.

Quæro, Vtrùm exceptio compenſationis ſit admittenda? Et videtur q̄ ſic, cùm ſolutioni æqui parata ſit, locóque eius habenda ſit. l. amplius nō peti. ff. rem ratam hab. cum traditis in cap. ad noſtram. 1. de iureiurand. Probat tex. in. l. ſi cùm militi. §. cùm intra diem. ff. de compenſatio. Alexan. in additioni. ad Bart. in. l. 1. ſuper verb. poteſt opponi. C. de iur. & facti ignor. Et iterum ad Bald. in l. cum Papinianus. verb. excommunicatus. C. de ſent. & interlocut. om. iudi. Tangit Bald. conſi. 201. incip. Punctus. num. 2. lib. 4. expreſsiùs probat Paul. Pariſi. conſi. 121. colum. 3. num. 18. lib. 1. Matthæ. de Afflictis deciſ. 121. incipi. Fuit dubitatum. num. 3. Panormi. & Felin. in. c. ſuborta. de re iudi. Angel. conſ. 132. Quidam nobilis Nicolaus. Anto. de Butrio in cap. bona fides. depoſit. Roma. conſ. 76. Alexand. in. l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. ff. de iureiurand. Cifontan. l. 64. Tauri. in quæſtio. 10. Alexand. de Imol. conſ. 12. colum. 3. num. 13. lib. 2. Philipp. Corne. conſ. 79. incip. Circa primum & magis principale. colum. fin. num. 19. lib. 1. Auiles in capitibus prætorum. cap. 10. verb. *execucion*. nume. 7. Guido Papa deciſ. 171. colum. vltim. & deciſio. 174. in fin. Rurſus in commentarijs ſtatuti de literis compulſorijs. vbi dicit vidiſſe ſe ſemper obſeruari. & Iacob. Rebuf. in. l. nemo carcerem. C. de exacto. tributo. lib. 10. Baberi. in tract. de virtute iuramenti. numer. 33. Bertrand. conſi. 289. Tria. colum. 1. libr. 2. & Andræ. Tiraquel. de vtroque retract. lib. 1. §. 3. glo. 3. nu. 4. & Tindarus in tract. de compenſationi. art. 7. num. 22. Per iſtam legem non intelliguntur excluſæ exceptiones iuſtæ, & validæ, ſed friuolæ tātùm, & inanes. Caſus ſingularis arguendo de reſcripto ad ſtatutum. in cap. ex parte. 2. de offi. delegat. ſed exceptio compenſationis eſt valida, ac præſupponit liberationem ipſo iure, igitur nō cēſetur excluſa ab iſta lege, cùm infra decem dies debeat liquidari, qui aſsignantur ad allegādas exceptiones aduerſus executionē. Et hanc ſentētiam abſque dubio tenendam fore exiſtimo hodie in praxi, attenta. l. 5. infrà eo. & l. 64. Tauri. ac. l. 20. tit. 14. part. 5. vbi in terminis huius legis idem firmat Grego. Lopez. verb. *faſta diez dias*. Hippoly. ſingu. 208. Compēſatio. Iaſ. in. l. ſi. vnus. §. pactus ne peteret. num. 18. ff. de pact.

Quotidianum dubium cenſeri ſolet, An exceptio non numeratæ pecuniæ ſit admittenda aduerſus inſtrumentum guarentigium? Cifontan. eam mouet, ac more ſolito dicēdo recipere diſtinctionem, indeciſam reliquit in. l. 64. Tauri. quæſt. 24. referendo ſe ad Bald. in. l. ſub ſpecie. in fi. C. de poſtuland. Tamen quòd ſit admittēda, & ita ſem per ſe obtinuiſſe egregiè, ac plenè probat Roderi. Suarez per plura fundamenta in rep. l. poſt rē iud. fol. 150. num. 12. ff. de re iudicat. Bald. in tracta. de ſtatutis. verb. inſtrumentum. num. 18. vbi ſingulariter loquitur, ac idē probat. Verū enimuero quia in executionibus plerunque hæc exceptio non numeratæ pecuniæ opponi ſolet, ideo plura ſcribere decreueram, niſi ea optimè ſcripta reperiſſem à Petro Rebuffo in commentarijs ordi. reg. Gallię. 1. part. tract. De chirogra. & ſchedularū recogni. in prin. pagi. 208.

Vſurarum exceptio etiam obſtat executioni inſtrumenti, vt in hac lege conſtat. Quam quæſtionem abſque reſolutione mouit Cifontan. in l. 64. quæſtio. 1. in ordinatio. Tauri. Et quòd impediat, probat Iaſo. in. l. 1. col. 5. nu. 21. C. de ſacr. ſanct. eccleſ. loquendo in laudi inſtrumento. Bal. in. l. conſulta diualia. C. de teſtament. dicit iudicem eccleſiaſticum poſſe inhibere, ne lite pendēte ſuper vſuris inſtrumentum exequatur. Tradit Laurenti. de Rodulphis in tract. de vſuris. quæſt. 114. num. 22. in nono volum. tracta. diuerſ. doct. Huic ſententię etiam accedit Imol. in cap. cùm in iure. de offi. delegat. maximè cum vſura apparet ex tenore inſtrumenti, quo caſu dicitur patens. Panormi. in. c. cùm olim. col. 2. de cenſib. & manifeſta. teſte Barb. in cap. ſi diligenti. colum. 6. de foro comp. quo caſu abſque dubio nō erit exequēdum. Clem. vni. de vſur. ibi, ſolui nedū concedūt, ſed ad ſoluendas eas debitores ſcienter cōpellūt. Et paulò inferius in. §. Nos igitur. dicitur. Aut q̄ ſoluantur vſuræ, vel quòd ſolutæ cùm repetūtur, non reſtituantur, plenè, ac liberè ſcienter iudicare præſumpſerint, ſententiam excommunicationis incurrant. Igitur contractus vſurarius obſtante exceptione vſurarum non erit exequēdus, imò creditor erit puniēdus pœnis impoſitis vſurariis. vt in. l. 8. tit. 2. lib. 8. infrà. vbi latiùs agam de eis. Et ſuper vſuræ cognitione ſi nō cōſtat de facto, remittēda erit ad iudicem eccleſiaſticum. iuxta notata in cap. cùm ſit generale. de foro comp. Clem. Diſpēdioſam. de iudi. Adde quæ not. Matthæ. de Afflictis deciſio. 30. & Rebuffus in tracta. de literis obligatorijs. articulo. 2. gloſſ. 1. numero. 22.

vbi

vbi tenentes contrariam opinionem citat.

Vtrùm executio per instrumentum guarentigium peti posit à iudice antequàm constet de mandato procuratoris ad executionem petendam? Respond. est cum Roderi. Suarez in repet. l. post rem iudicatam. quæstione. 3. fol. 161. ff. de re iudica. §. quia suprà visum est. Sic breuiter, & concluſiuè executionis præceptum tunc demum debet pronuntiari à iudice, cùm ei constat de mãdato principalis contenti in tali instrumento, cuius nomine petitur executio fieri. In iudicio enim quantumcunque summario requiritur plena legitimatio personæ, si petatur. vt notat Bald. in l. 2. C. de edict. diui Adria. Didacus del Castillo hanc cõclusionem in expresso tenet in. l. 64. verb. *de los creedores.* numer. 81. in ordinatio. Tauri. De hac re latiùs per Roderi. Suarez vbi suprà. qui optimè loquitur. Adde Rebuffum de literis obligatorijs. articul. 2. gloss. 1. num. 17. vers. Quartò procedit.

Ad executionis pronuntiationem solet obstare, quòd is, qui executionem petit, vel cuius nomine petitur, non est in instrumẽto nominatus, nec est hæres, aut successor, aut causam à creditore habens, de qua constet, ideoque eam petens repellendus erit. l. ad probationem. 1. C. de proba. l. Iulianus. & l. si fim stipulatus. & vtrobique Iaso. ff. de verborum obligatio. Bal. in l. vna. C. quorum lega. Alexand. consili. 126. in fin. libr. 6. Hercula. in l. in ratione. §. si filio. colum. 8. ad leg. falcidi. Bald. in l. si pro te. C. de dot. promissio. Iaso in l. si quis nec causam. numer. 10. ff. si cert. petat. Decius in capit. cùm teneamur. in fi. de appellatio. Ideoque petens executionem, iudici aperire debet, vtrùm sit creditor nominatus in instrumento exequendo, vel successor habẽs causam legitimam ab eo, propter quam constat se petere executionem bonorum. Quo fit mulierem non contentam in instrumento filij, cuius hęredem se esse dicit, si se hæredem non ostendat, & titulum suę petitionis aperiat, repellendam esse à tali petitione, cùm non sit nominata in instrumento. Et in facti contingentia his proximis diebus in causa ardua ita pronuntiari vidi à prætore huius ciuitatis, & benè, per præmissa.

Deducitur secundò instrumentum cõceptum nomine mariti sine commemoratione vxoris, eo mortuo, non fiet executio pro dimidia, instante vxore, quæ sibi competit, si est lucrum constante matrimonio habitum inter coniuges ex consuetudine, & iure, vt constat infrà libro. 5. titul. 4. in l. 1. Quippe cùm non habeat ius cessum à marito, & quia non est scripta in instrumento. Si tamen fuerit conceptum nomine vtriusque, poterit nomine alterius vtriusque, & sic vxoris exequi. Imbert. Rupella. in foren sibus institu. pagin. 21. Masueri. de executionib. §. Item nota quod quãuis. in sua practica. Tradit Rebuf. in tracta. de literis obligatorijs. articul. 1. gloss. 9. numer. 29. pagin. 72. in. 1. tomo constit. Regiarum Galliæ.

Vtrùm autem contra clericos instrumentum guarentigium exequi possit? Videtur dicendum executionẽ fieri posse, ex eo, quia sicut clerici laicos compellunt per executionẽ, & iuuantur ista regia cõstitutione, ita & contra eos executio fieri poterit. argu. text. in cap. si in adiutoriũ. distin. 10. & rubri. ff. quod quisq; iur. & ca. cùm omnes. de cõsti. Bal. in l. 1. in fi. C. de contrahen. emptio. dicit, quòd dum clerici volunt vti statutis laicorũ quo ad cõmoda, debent etiam ea seruare quo ad onera. Idem etiam tenet ipse Bald. in l. omni. in fi. C. de sacrosanct. eccle. Ita tenet Bart. in l. cunctos populos. numer. 29. col. 11. versic. subijcio exemplum. & ibi Bal. numer. 10. C. de sum. trinita. & fide catholi. Et consultum in terminis reliquit Socin. consil. 97. Abundè & subtiliter. colum. 2. nu. 3. lib. 1. Faciũt quæ tradit Guilie. Benedict. in rep. cap. Rainutius. verb. & vxorem nomine. decis. 2. num. 125. de testam. Bald. in cons. 227. Honestus vir. colum. fi. nu. 4. lib. 1. tex. secundùm Areti. ibi. colum. 2. num. 2. in cap. ad nostram. de probatio. Antoni. & Aretin. in cap. quod clericus. colum. 3. vers. Sed dubiũ pulchrũ est. nu. 13. de for. comp. Latè Ioan. Baptista de sancto Seuerin. in repet. d. l. cunctos populos. numer. 185. Philip. Franc. in regula, Possessor. de regul. iur. lib. 6. colum. 4. nu. 11. versic. facit etiam quod dixit notabiliter Bal. Ioan. Lecerier in tract. De primogenitura. q. 24. libr. 1. nume. 16. versic. sed in contrarium. Rebuff. in tractat. de literis obligatorijs. articulo. 2. gloss. 1. numer. 8. Roderi. Suarez in repeti. l. post rem iudicatã. fol. 136. colum. 2. extensione. 8. ff. de re iudicat. Calcane. consilio. 7. Quibus suffragatur text. in cap. cùm venissent. de eo qui mit. in poss. causa rei seruan. & in capit. constitutus. de in integ. restitutio. Ratio tamẽ adducta à Bart. in dict. l. cunctos populos. frequentiori consensu reprobatur, vt colligitur ex Roch. Curt. in repetitio. cap. fin. de consuetu. quæstione. 11. princi. Felin. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. nu. 81. & Deci. nu. 50. de cõsti. & Couar. nouissimè lib. pract. quæst. cap. 8. numer. 5. versic. Quinta cõclusio. Qui verã nihilominus existimat opinionem Bart. in casu huius Regiæ legis. nam lex Regis, aut Principis iura Imperij habentis, quæ generalis est, & ius commune in toto Regno, nec damnũ infert speciale clericis, aut ecclesijs, est erga clericos etiam in foro ecclesiastico seruanda, cùm non repugnet legi Canonicæ, ac ad eam est recurren-

dum. Quod probari solet ex capit. 1. noui operis nuntiatio. Et visum est Ioan. Imol. in cap. contineba tur. numer. 8. colum. vlt. de his quæ fi. à prælat. sine consens. capit. Hosti. & Ioan. Andræ. in cap. vlti. de solu. Ias. in l. quotiens. nu. 24. C. de reiuen. diximus suprà libro. 1. in proœmio. quæstione. 3. Igitur ista Regia lex condita à Catholico Hispaniarum Rege, qui apud eius subditos ius habet Imperij, & quæ generaliter statuisse constat instrumenta publica paratam habere executionem, etiam aduersus clericos vim habet, cùm nõ inferat præiudicium notabile clericis, nec, vt dixi, directò contraria canonibus, ac sancitis sanctorum patrum sit. Imò talis lex cum his conditionibus, & qualitatibus videtur recepta, & approbata à summis Pontificibus. capit. 1. noui operis nuntiatio. capit. 1. de iuramen. calum. cap. venientes. de iureiurand. capit. inquisitionis. de hæret. libro. 6. Fortuni. Garsi. in tractat. De vltimo fine vtriusque iur. illatio. 14. Couarru. in Epi tome. 4. Decretali. 2. parte. capit. 6. in princip. numer. 20.

Intellige tamen hanc executionem petendam coram iudice ecclesiastico ipsius clerici, ac corã ipso discutiendam esse. vt colligitur ex Bart. & alijs suprà citatis. Nec vnquam visum, seu auditũ fuisse contrarium firmare possumus cum Couar. in practi. quæstio. cap. 8. colum. penulti. qui dicit his accedere, quòd etiam si apud Gallos clericus cogatur à iudice seculari chirographum, seu schedulam suam agnoscere, postquàm tamen agnouerit, causa est ad iudicem ecclesiasticum deferẽda, vt ipse cogat clericum soluere pecuniam debi tam. sicuti firmant Pyrrhus in consuetudi. Aureli ensi. titu. De executione instru. capit. 20. Imbert. Rupellan. in forens. institu. cap. 24. Rebuff. in tra cta. De chirographis. articu. 2. glos. 1. numer. 10. in. 1. part. constitutio. Regiarum Galliæ. Quę qui dem sententia etiam habet locũ, cùm petitur exe quutio instrumenti publici aduersus clericum hę redem laici. vt probat Couar. vbi suprà. c. 8. versi. Fortasis in casu.

Dubitari poterit, an recusari possit iudex executor coram quo petita fuit exequutio instrumẽ ti? Et videtur, quòd possit ex eo, quia ipse debet pronuntiare exceptiones allegatas coram ipso admittendas, seu repellendas fore, & sic habet po testatem damnificandi partem, quæ cùm timet se iure non processurum ex aliqua causa, vt sæpe visum est, quòd culpa istorum exequutorum, ac propter eorum imperitiã exequutiones multùm dilatantur, ac partes laboribus, & expensis vexantur, ideoque etiam in causis summarijs vigent rationes, propter quas licitum est recusare iudices, de qua recusationum materia habitũ est suprà. l. 1. tit. 5. isto lib. 3. ergo idem ius versari debet. l. his solis. C. de reuo. dona. Et ita seruatur. Nã isti plus quàm meri, & nudi exequutores sunt, cùm habeant facultatem pronuntiandi, & sic iuris cognitionẽ, ergo recusari poterunt. glos. verb. debuisset. in ca. nouit. de appellatio. vbi Imol. Panor. & Præposit. col. fi. nu. 7. Archidia. & idẽ Præposit. in. §. ab exequutore. 2. q. 6.

Dubitatur cui sit cõmittẽda exequutio? Respõ. Algazello, & non officiali inferiori. l. 19. titu. 14. lib. 2. suprà. vbi dixi.

Quæro, quæ iura debeantur exequutori ratione exequutionis? Respon. quòd decima totius debiti, pro quo est petitum, quòd fiat exequutio. l. 21. tit. 14. libr. 2. suprà. vbi aliquas singulares quæstiones proposui, quæ pertinent ad intellectũ huius. l. 4. & quotidiè in practica versantur. Et de decima vide Auiles in capitibus prætorũ. c. 9. verb. *derechos*. fol. 139. col. 1.

Dubitatur, Aliquis recepit mutuũ, seu aliquam rem ad creditum, stãte lege regia eo loco, quo fecit cõtractum, annullãte ipsam obligationem, ac cõtractum talem factum ad creditum: petita fuit exequutio in alio regno, in quo validè quis potest contrahere ad creditum, est dubiũ, si obijciatur de nullitate loci contractus, an repellat agentem ab executionis effectu, & sic sit pronũtianda nulla? Respondẽdum est, exceptionem nullitatis prouenientẽ ex iuribus, ac legibus loci cõtractus quo ad decisionem, & validitatem obligationis seruandam fore, etiam in loco, vbi nõ sunt tales leges anihilantes similes cõtractus, & obligationes, quo petita fuit fieri exequutio. Quo ad ordinationem verò, & processum causæ statuta loci, in quo lis agitur, seruanda sunt. Bar. Bal. Baptista de sancto Seuerino. nu. 132. & omnes in. l. cũctos populos. C. de sum. Trinita. c. quod clericis. cum glo. Antoni. & Panor. de for. competenti. Augusti. Berojus quæst. 115. Illud quæsitũ est, an statutum, quòd mercatores. num. 5. Dixi suprà in rub. De iudicijs. quæstione. 8. col. 731. Soci. consil. 71. nu. 7. lib. 4. Quod est singulare, cùm aliquis vult se tueri remedio legum, maximè. l. 22. conditę in curijs celebratis in oppido đ Madrid, anni. 1528. ibi, *no condenen ni executen enlas tales personas, ni en sus bienes, ni enlos de sus fiadores lo que assi deuieren delos dichos juegos à credito ò fiado, que por la presente damos por ningunas qualesquier obligaciones, escripturas, ò promessas, q̃ las tales personas cerca dello hizieren.* Smiliter si allegauerit nullitatem ex. l. 78. in curijs Pincię anni. 1555. ibi, *è qualesquier contractos è fianças, è seguridad è mancomunidad q̃ sobre ello se fizierẽ, y otorgarẽ, con qualesquier clausulas, è firmezas, en qualqualquier manera, todo sea ninguno, è por uirtud dellos no se pueda pedir en juyzio ni fera del, en ningun tiẽpo cosa alguna à los dichos*

hijos

hijos familias,ni menores,ni principales pagadores, ni à otras qualesquier personas,que por ellos se obligaren,ò en su nombre lo sacaren, é tomaren, y sean libres de todo ello. &c. Huiusmodi leges sæpe sunt in praxi,& iudex tenebitur condemnare creditorem, ac executionem nullam pronuntiare per prædicta iura. Vide quæ dixi circa interpretationem dict.l. 78. in l. 1. in glossa prima. suprà isto titulo. Quæ omnia sunt quotidiana, ac bene notanda in practica.

Vtrùm autem impediatur executio instrumẽti ex eo, quòd in eo sit iuramentum interpositũ? Respondendum est quòd sic.l.6.tit. 1. suprà isto 3.libro.ibi.E *que la obligaciõ no uala, ni haga fe, ni prue ua:é mandamos à todas é qualesquier justicias que no la exe cuten, ni manden,ni hagan executar.* Quæ sententia ex eo probanda est:quia executionis beneficiũ procesit in hac regia lege à Catholico rege Ferdinãdo,similiter etiam improbatio iuramenti,ac inhibitio, de qua in dict.l. 6. igitur transgressor legis nõ debet eius beneficio vti. Paulus Cast. in.l. qui bona.§.de illo.numer.5. ff. soluto matrimo. cap. bonæ. 1.de electio.cap.fina.de immuni. eccles.i.c. quia frustra.de vsur.l.auxiliũ.ff. de minori. Cùm igitur iste contractus iuramento firmatus ad frustrandam iurisdictionem regiam tãtùm directus, sit inimicus legi, nõ debet ad priuilegia eiusdem Principis peruenire.l.3.§.fina.ff.de adimendis legatis. notat insigniter Bald.in.l.2.colum.4.versi. super secunda quæstione Bart. ff. de iureiurand. Rodericus Suarez in repetitio. l. post rem iudicatam.§. decimò limita vbi iuramentum. ff. de re iudicat.

Vtrùm autem idem sit respondendum in schedula recognita à debitore in iudicio,quòd sit summariè, ac executiuè procedendum, quemadmodum diximus in publicis instrumentis? Respondendũ est affirmatiuè.l. 126. in curijs Madrititijs anni. 1534. vbi idem dispositum est in confessionibus liquidis habitis in iudicio. Facit, nam scriptura recognita à parte,eandem vim,ac potestatem, cum negari iam non possit, debet habere, quemadmodum scriptura publica.l. Publica. ff. depos.l. cùm de indebito. ff. de probatio. l. cùm antiquitas.C.de testamen. notat Bart. in.l.admonendi.numer.26. ff. de iureiurand.& in.l. scripturas.qui potio.in pigno.habean. Alexand. consil. 191.colum. 1. libro.2. Couarru.libr.2.variarum. cap.11.numer.4.l.118.titul.18.part.3. Rebuff.in tract.de chirographorum &schedularũ recogni. in.1.part.constitutio. Regiarum Galliæ. qui singulariter declarat.l.126. præcitatam ibi. vbi est similis constitutio regni Franciæ à pagin. 179. vsque ad.219.inclusiue.

Pulchrum autem dubium se offert, Vtrùm scriptura priuata post recognitionem habeat executionem,ac prælationem à die,quia fuit inter partes celebrata,vel à die,qua habuit vim executiuã, & sic à die,qua fuit recognita, seu in publica forma redacta? Videtur quòd à die, in qua fuit obligatio orta,& sic tempore, quo fuit celebratus cõtractus,in quo sumpsit originem,substantiam,& formã,& sic retrotrahatur recognitio ad tempus celebrati contractus.cap.cùm quis.de senten.excom.lib.6.regul.ratihabitio.de regu.iur.lib.6.Suadetur.2.Nam scriptura priuata, seu confessio redacta in publicam formam, vim executiuam habet,tanquam si à principio fuisset in publicã formam posita.glo.verb. depositionibus.in.l.fin. C. de edict.diui Adrian.tollend.Quam in hac specie instrumẽti guarentigij applicatam fatetur, & cõmuniter approbatam Alexand.de Imol.in cons. 93.colum.fina.libro. 6. alios ad idem referens. & Hippolytus singular. 484. incipien.Si vera loqui fas est.

Contrariam sententiam, quòd imò non retrotrahatur, probat Ange.in.l. si fideiussor. versic. In textu ibi præsentibus.C.de fideiusso. quem refert Hippolyt.dict.singul.484. & singul.135. Dicendum tamen est,quod retrotrahitur ad diẽ cõtractus in præiudicium recognoscentis: quãtum verò ad præiudicium creditorum, à die recognitionis,in qua in effectu habet suam originem,formam,& esse,& sic prælationem, & alia priuilegia prætextu prioritatis sibi vendicabit ab illa die,in qua fuit recognitum chirographum,& non antè in damnum aliorum creditorum habentium scripturas publicas,& priores ab illa die.Carol. Molinæus in consuetudini.Parisiensib.§.5.num. 16. Couar.lib.2.variarũ resolu.c.11.nu.4. Et ita practicari vidi,ac feci in causa ardua.

Quid obsecro iuris erit, eo casu, quo priuata scriptura habetur pro recognita, & pro tali est habita ob contumaciam rei nolentis comparêre, nec eam recognoscere.ex cap.fin. de confes. lib. 6? Responderi oportet exequi posse etiam isto casu,ac si verè recognita fuisset.Cùm tãtum debeat operari fictio in casu ficto,quãtum veritas in casu vero. l. si filiusfamil. ff. si cert peta. sed per veram recognitionem fieret executio.dict.l. de Madrid anni.1534.l. 126. ergo quando fictè per cõtumaciam,vel alio modo recognouisse cõstasset. Rebuff.in tract.de chirographis.nu.98.Couarru. loco proximè citato.cap.11.num.4. Esset tamen reus ad recognitionem istam faciendam personaliter citandus.l.vni.in.fi.titu.9.suprà eod.lib.3. ni si fraude, & dolo eam effugeret citationem, quo casu haberetur pro citato personaliter.Rebuff.& Doctor Didacus Couarru. vbi suprà. Quanuis enim citatio in personã perprius sit necessaria.l.1.

§. 1. de lib. agnosc. clementi. 1. de foro competen. Clemen. Causam. de elect. glo. in ca. causam quæ de dolo & contuma. Vanti. de nullita. proces. & sententia. ex defectu citatio. numer. 83. Tamen si non reperitur persona, fit ad domum, vt in præmissis locis habetur. & est communis secundùm Alexand. l. 4. §. ait Prætor. colum. 2. ff. de dam. infect. Panor. in dict. ca. causam quę. colum. 2. Et sic citatio in subsidium facta ad domum erit valida, nõ aliàs. glo. in cap. causam quę. de dolo & contu. Innocen. in capit. significauit. in fin. de testib. Panormi. in. c. vltim. in fina. verbis. de eo, qui mitti. in possessio. causa rei seruand. Philipp. Deci. cons. 460. colum. fina. libr. 4. & in cap. cùm parati. colũ. pen. de appella. Igitur si latitat, fraudéue propria nõ vult comparére ad hoc vt in faciem citari possit, sat erit illum citari ad domum, per præmissa, cùm alioqui contumaces præmio afficerentur, ac ex sua malitia commodum consequi viderentur, quod dicendum nõ est. l. fulcimus. §. quid sit latitare. &. §. fina. ff. ex quib. caus. in possess. eatur. ca. quoniam frequenter. §. porrò vbi. glo. & scribẽt. vt lit. non cõtest. Tiraquell. singulariter de retracta. lib. 1. §. 9. gloss. 2. nume. 7. Robert. Maranta. in speculo aduocat. 6. part. pagin. 372. nume. 84. & 86. Suadetur, Nam paria sunt, quòd quis personaliter citetur, aut ex facto citandi, & industria impedimentum procedat quominus personaliter citari possit, quo casu citatio habenda est pro facta, vt prædixi. text. in dict. ca. quoniam. §. porrò. & in clemen. 1. §. nos rigorem ipsum. de iudic. Clementi. 2. vt lite pendent. clem. Multorum. secundùm Bonifac. ibi. nume. 23. versic. nota etiam quòd ille. de pœn. Suadetur ex congestis à Francisco Niconitio in rep. cap. quoniam cõtra. verb. citationes. num. 36. de probat. text. & Ias. in. l. si. eum. §. qui iniuriarum. num. 9. qui optimè in proposito loquitur. ff. si quis cautioni. Andræ. Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 2. gloss. 1. num. 9. versic. Et idem dicit ea glossa de citatione. Ex quibus infertur, quòd quanuis in casu. l. vni. in fin. titu. 9. infrà eo. libr. 3. sit necessarium, quòd citetur reus in personam ad missionem bonorum, tamen si probetur, quòd nõ potuit ad eum citatio peruenire suo dolo, calliditate, & facto, sufficit quòd in actis cõstet quomodo ad domum fuit citatus, & nõ personaliter, quia latitabat, & sic procedi poterit cõtra contumacem tanquam si præsens esset, quia fictè contumax censetur præsens, cùm Dei præsentia repleat eius absentia. l. properandũ. §. cùm autem. C. de iudi. Boëri in consuetudi. Bituricensibus. fol. 26. colum. 1. §. 20. tum etiam, quia cõtumax aliâs esset melioris conditionis, quàm obediens. cõtra tex. in cap. eum qui. de præben. lib. 6. dict. l. vnica. in princip. ibi, *los rebeldes que no quieren uenir ante el Iudgador à los emplazamientos que les son puestos, no deuen ser de mejor condicion, que los que uinieren ante ellos à parescer*. Igitur simili modo concludendum est in casu huius. l. 4. & l. 64. Tauri. quòd executio bonorum postrema fieri possit, etiam si in personam non fuerit facta citatio: quæ aliàs esset necessaria, nisi dolo rei impediretur, per præmissa. Quę omnia sæpe contingere solent in actu practico, ideo notanda sunt. Cùm autem volueris videre de citatione necessaria ad primum, & secũdum decretum faciendum, videbis dicta in dict. l. vni. in. 1. glo. quæstio. 8. & Montalu. in. l. 5. tit. 3. lib. 3. foro legum. & l. 1. tit. 7. part. 3. versic. *Ca estos à tales*.

Dubitatur præterea, Vtrùm instrumentum publicum possit exequi post decẽ annos? Respõ. quòd nõ. l. 3. titu. 13. infrà eod. vbi cautum est, debitum nõ posse peti post lapsum decẽnij. Bald. facit mẽtionem de simili statuto in tract. statutorũ. verb. instrumẽtũ. nu. 11. & dicit, quòd si volo procedere aduersus debitorem via ordinaria, & non executiua, possum, nõ obstante statuto loquente de præscriptione: quo fit, quòd licèt decẽnium impediat, quòd nõ possim producere instrumẽtum in modum executionis, potero in modũ probationis. Ita Bart. in. l. planè. ff. quod falso tuto. authore. Sed Bal. ibi dicit. Aut statutum disponit de exceptione cõtra executionẽ, aut cõtra debitum principale. Primo casu verum dicit, posteriore verò nõ. argu. l. & in tutela. ff. de tutel. & ratio. distrahendis. Ita Bald. in. d. verb. instrumẽtum. nu. 11. vers. statutũ quod nõ. Anto. à Canario in tract. de executione instrumẽtorum. quæst. 56. nu. 95. Frãcisc. Cremens. singulari. 140. incip. Statuto cauetur. Thomas Ferrati. in cautelis vltra Cepol. caut. 50. incip. Si contingat extare. Rodericus Suarez in rep. l. post rem iudicatam. limitatio. 6. nu. 3. ff. de re iudicat. subijciẽs, Tene mẽti, quia nõ poteris inuenire in mũdo meliorem determinationẽ ad propositũ dictarũ legũ. Et sic multoties habui de facto, & practicaui. Hactenus ille. Sed huic distinctioni obstare videtur dict. l. 3. dum dicit. *Porẽde ordenamos, que aquel, que alguna action, ò demanda tiene cõtra otro con carta, ò sin carta, è desque el plazo llegare, no le demandare en juyzio, ò no fiziere emplazar la parte sobre ello, ò no fuere fecha entrega, y executiõ por ello fasta diez años, que dende en adelante pierda la demanda, è no sea oydo sobre ello*. Ergo nec per viã executiuã, nec per viam ordinariã elapso decennio poterit peti debitum, cùm iam sit prescriptũ per prædictã legẽ. Sed dic, quòd lex illa fundata super præsumptione, locũ nõ habet quo ad viã ordinariã, saltẽ vt quis possit debitum cũ mala fide præscribere, & sic vtroque in foro prævalet ius Canonicum, quod omnem similem legem improbat. cap. fi. de præsc. de quo

latius

latiùs ſuo loco dicetur. Vel dicamus procedere ex approbatione legis. 4. eo. titul. 13. quæ poſteriori loco eſt poſita, ac etiã eſt nouiſsima, & ſic præferenda. l. pacta nouiſsima. C. de pact. Dicit enim declarando legem ſuperiorem, *ſegun que en la ley antes deſta ſe contiene ninguna enmrega, ni execucion ſe pueda fazer por el tal deudo faſta que el deudor ſea emplazado, é oydo*. Igitur tantùm tollere intendit viam exequutiuam, non tamen ordinariam, vt ipſe debitor, & eius ſucceſſor maiori deliberationi poſſint inquirere ſua iura, ac defenſionem, ſi qua fortè habuerint, prout pluries vidi contra iſtos creditores malæ conſcientiæ, pariterque fœneratores, qui debitum ſemel ſolutum in periculum ſuarum animarum, maximè contra ſimplices, & miſeros agricultores, qui bona fide, ſoluto debito, non exigunt obligationem, nec petunt quitationis ſchedulam, repetere iniuſtè, ac ſcienter non formidauêre. De intellectu prædictæ. l. 3. titulo. 13. infrà. agit Antonius Gomez in. l. 63. Tauri. Et Couar. in regul. Poſſeſſor. de regul. iur. libro. 6. in 2. part. §. 11. numer. 1. & quæ dixi in dict. l. 3. & l. 4. titul. 13. libro iſto. 3. infrà. vel poteſt præſentare inſtrumentum ad hoc vt illud recognoſcat, & recognito procedetur via executiua per dict. l. 126. de Madrid. an. 1534.

b ¶ *Obligaciones*. Opponere poſſet aliqs contra legis latorem de ſuperfluitate, quam vbique excludendam fore iuris latores dicunt in procœmi. C. §. quibus. l. ampliorem. §. in refutatorijs. C. de appella. & in procœmi. Decretali. §. rex pacificus. ibi, reſecatis ſuperfluis. Sed verbum iſtud, *obligaciones*, ſuperfluum eſſe conſtat propter verbum ſequẽs, *contractos*. Igitur minùs aptè. ex. l. omnem obligationem. ff. de iudic. vbi dicitur, omnem obligationem pro contractu habendam exiſtimandum eſt. Pro ſolutione tamen dicas, quòd iſtud verbum fuit poſitum ad hoc, vt daret intelligi, quòd non ſolùm comprehendit obligationem propriam, quæ venit nomine contractus, verùm omnem illam, quæ poſſet comprehendi alio quouis modo, & ſic impropriam, & ex vi comprehenſiua ſub hoc verbo. *obligaciones*, & ſic comprehendat donationem, quæ non eſt contractus propriè, ſed largo modo. Et ita inteliigendus erit tex. in. l. ſi donationis. & ibi Bart. C. quod met. cauſa. & l. iubemus nulli. circa princi. ibi, ſiue contractu venditionis, ſiue donationis. C. de ſacr. ſanct. eccle. text. cum gloſſ. in. l. ſi quis emptionis. in princip. C. de præſcriptio. 30. anno. & gloſſ. in authen. ſacramenta puberum. & in corpore vnde ſumitur. C. ſi aduer. vendit. Cùm enim ſecundùm Bart. ibi. illa authent. ſit fauorabilis reſpectu animæ, quæ cunctis rebus eſt præferenda. l. fina. C. de ſacroſanct. eccleſ. ergo comprehendit donationem, quæ eſt contractus ex larga, vt dixi, interpretatione. Et ita ſumitur obligatio impropriè pro contractu in dict. l. omnem. dum dicit, pro contractu habendam. Et eſt de mente gloſſ. fina. ibi, Aliud enim eſt, eſſe talem, vel haberi pro tali. gloſſ. in. l. mercis appellatione. 2. ff. de verborum ſignificatio. facit text. in. l. codicillis. §. fina. ibi, pro iure legitimo haberi. ff. de legat. 2. & quod notat Bart. in. l. ſi maritus. §. legis Iuliæ. ff. de adult. & in. l. ſi is qui pro emptore. numer. 29. ff. de vſucapioni. Panormita. in capit. ex parte. de ſponſalib. Decius conſil. 275. nume. 7. & etiam omnem obligationem, quæ ex conſenſu alicuius volentis ſe obligare in vtilitatem alterius prouenit. Et ſic nudum pactum, & obligatio naturalis redacta in ſcriptis habebit executionem. quia verbum, obligatio, ſimpliciter prolatum, intelligitur de naturali, & ciuili obligatione. l. ſi is cui. §. Flauius. ff. de ſolutio. Bald. eum dixit vnicum in capit. Quintauallis. in fine colum. de iure iurand. & de efficaci obligatione. l. vel obligatus. ff. de liber. cauſa. Bald. in. l. ait Prætor. §. pupillus. ff. de nego. geſt. vbi dicit non habere executionem pactum nudum, cùm ſtatutum non loquatur de obligatione inualida, & inefficaci continente tantùm obligationem naturalem. Tamẽ in hac regia lege voluit tribuere priuilegium executionis non ſolùm inſtrumento continenti obligationem, vel debitum. Quæ verba inducere videntur tam ciuilem, quàm naturalem obligationem, ſed etiam voluit omnem aliam obligationem in ſcriptis propoſitam etiam per pactum nudum, & ſecluſa ſolennitate iuris contractam, ſeu deriuatam comprehendere. Notandum etiã eſt contra obligatum nudo pacto per inſtrumentum guarentigium procedi poſſe via executiua, quia literis veſtiri videtur, ac legitima cõuentio eſt, cùm lege firmetur. l. legitima. ff. de pact. docet Bald. in. l. 2. in fi. C. de executio. rei iudica. Pet. de Rauen. in alphabeto. verb. ſtatutũ. in fi. Imol. in. l. fin. num. 3. ff. à quib. appell. licet, vel nõ licet. Iaſo rationes huius dicti aſsignat in dict. l. legitima. colum. 2. numer. 5. & 6. quanuis recedat ab iſta Bald. ſententia in dict. l. 2. tamen eum ſequitur Rebuffus tracta. de literis obligatorijs. articulo. 2. gloſſa. 1. numero. 15. in. 1. part. conſtitutio. Regiarum Galliæ. qui dicit hoc non eſſe neceſſarium adnotare, ex eo, quòd notarij ſolent ſtipulationem in inſtrumentis inſcribere, vt vix inſtrumentum notarij inueniatur nudo pacto factum, & nuſquam vidiſſe vnum ait ſine ſtipulatione à notarijs confectum. Aliquando tamen bonus ſæpe dormitat Homerus. Ideo eſt notandũ, quòd nudo pacto promiſſum in inſtrumento exequendũ eſt ſecundùm præmiſſos doctores. &

Bald.in opere ſtatutorum.verb.inſtrumentũ.nu. 16.& in.l.ſi cauſam.in fin.ff.de exceptio.rei iudica.Suarez in rep.l.poſt rem iudicatam. §. ſed pro euidentia.nu.5.& nu.25. ff. de re iudica. Et quòd promiſsiones nudæ abſque ſolẽnitatibus iuris ciuilis,& ſic pacta nuda ſint exequẽda de iure regio conſtat,cùm firmentur à lege.3.ſuprà eo.& ſic in eis concurrat obligatio naturalis, ac legis regiæ, & omne pactum dicatur contractus.gloſſ.in.l. 1. verb.figuris.ff.de actio.& obligatio.nota. ſecundùm Segur.vbi ad eum plures eam laudantes adduxi in rep.l.quemadmodum.nume.78.ff.de acquiren. poſſeſſ.Hierony.Cagnol.in repe.l.ſi quis maior.num.31.C.de tranſact. Singul. ſecundùm Iaſ.in.l.naturalis.in princ.numer.3.ff.de præſcri. verb.auream dixit Chriſtophor.Porc.in prin.Inſti.de obligat.colum.2.num.2.Ergo etiam ad pactum ex vi verbi, *contractos*, poſiti in hac lege venire debet omnis pactio, etiam nuda à iuris ſolennitate.

Quid autem erit in quaſi contractibus, ſeu diſtractibus, vtrùm quis poſsit compelli ad obſeruantiam promiſsionis in tali inſtrumento contẽtæ via executiua? Videtur quòd ſic,cùm ibi quis ex ſua pactione fuerit obligatus, ac de animo ſe obligandi cõſtet per regiam.l.3.ſuprà eo.ac proinde comprehenduntur ſub iſto verbo in noſtro textu poſito, *obligaciones*, per prędict.l.omnem. ff.de iudi. Tum etiam, quia ratio, vt celeriùs negotia expediantur, viget in his quaſi contractibus, ſeu diſtractibus,de qua in ſuperiori gloſſ. dixi, ergo non debet diuerſo iure cenſeri, ſed vno complecti, cùm ſit eadem rationis cauſa.l.illud. ff.de acquirend. hæredita.l.his ſolis. C. de reuocand. donatio. Et leges loquentes in contractu, propriè ſumpto vocabulo, ſi vna, eademq; ratio verſatur in contractu, quæ in quaſi contractu, venit quaſi contractus. Et ita procedunt iura, quæ quaſi contractum comprehendunt nomine contractus.vt in.l.interdum.§.vlti.ff. de iudi.l.ſed & cùm aliquis. ff. de nego. geſt. quæ loquuntur de geſtione negotiorum, quæ haud dubiè quaſi contractus eſt.&.l.vlti.ff. in quibus cauſis pign. vel hypoth. taci.cont.&.l. ex contractibus. ff. de actio. & obligatio. quæ loquuntur de tutela, quæ & ipſa quaſi contractus eſt. &.l.apud Iulianum. §. vltim. cum. l. ſequent. &.l. eandem rem. ff. de duo. reis. quæ loquuntur de aditione hæreditatis. gloſſ. in capit.vltim.&ibi Panormita. de foro competen. dicunt, quaſi contractum, largiſsimè contractum dici, trahere tamen conſtitutionem illius capi. loquentem de foro ratione contractus ad quaſi contractum. Hinc gloſſ. in authentic. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vend.trahit eam loquentem de contractu,ad quaſi contractum,nempè ad iudicium. vbi Iacob. de Rauen. Bart. Angel. & cæteri omnes idem aſſeuerant.Specula.de actore.§. 1. verſic. Sed quid ſi iurauit. Tradit Andræ. Tiraquell. hanc communem,dicendo poſt leges connubiales.gloſſ.5.nu. 208.fol. 293.colum. 1. Et quòd diſpoſitio dict. authent.ſacramenta puberum. habeat locum in diſtractu, eſt communis ſecundùm Segur. in repetitio.l. quemadmodum. numer. 78. verſic. ex quo etiam infertur.ff. de acquirend. poſſeſsio. ad idem eſt deciſio Petri de Anchara. in cap.Romana.§.contrahentes. de foro competen. dicentis illum text. qui loquitur in contractu, habere locum in quaſi contractu. & hoc regulare in omnibus caſibus eſſe, tradit Aretinus in. l. impoſsibile.colum. 1. ff. de verborum obligatio.Sinautem diuerſa ratio eſſet in quaſi contractu,quæ eſſet in contractu,non extenderẽtur diſpoſita de vno ad reliquum.& ita procedit.l.2.§.omnes.ff.de iudic. iuncta.l.de eo. eod. titul. Nam in primo loco legati domum reuocant, niſi contraxerint, vbi cõueniuntur: in ſecundo verò non prohibentur reuocare, licèt hæreditatem adierint.l.1.§.tutores. verſic.& ſi iure.ff. de falſ. vbi ſi interdicitur à lege contractus, non propterea prohibetur hæreditatis aditio: nam appellatione contractus, non venit quaſi contractus, niſi largiſsimè. gloſſa in capit.fina. verb. ſeu contractus. de foro compet. Quæ iura, & ſimilia procedunt data diuerſitate rationis, prout dixi. Sed in ſpecie propoſita viget eadem ratio in quaſi contractu, & diſtractu, igitur diſpoſita in contractu, habebunt locum in quaſi contractu ſeu diſtractu. De quo articulo videnda ſunt, quæ tradidit Tiraquell.in dict. gloſſ. 5. & nos remiſsiuè ad Segur. in dict.repetitio. l. quemadmodum.num.76.&.l.55.in ordina.Tauri.Ioa. Baptiſta Caccialup.in tract. de tranſactio. quæſti.4.nu.3.

c ¶ *Compromiſſos.* Compromiſsum,id eſt,ſententiam latam iuridicè,iuxta formam inſtrumenti,in quo continetur commiſsio data arbitris. vt hîc. & in pragma.42.cap. fin. Regum Catholicorum. Facit.l.35. titul.4. part.3. quæ lex tota loquitur in arbitro ſecundùm Gregoriũ Lopez. ibi. verb, *al juez ordinario.* &.l. 23. eiuſdem titul. in arbitratore. Vtraque tamen ſententia tam arbitri, quàm arbitratoris, ſeu amicabilis cõpoſitoris eſt hodie executioni mandanda, iuxta formam dict. pragma.42. cap.fina.Et eſt lex Caroli Cæſaris olim Hiſpaniarum regis eam ſic declarãs in Curijs Toleti anni.1539.petitio. 8. ſic dicens in reſponſione. *A eſto uos reſpondemos, que nos parece bien, y declaramos, que la dicha ley aya lugar en qualquier arbitro, ò arbitrador nombrado de conſentimiento de partes.* Dubitatur, Vtrùm compromiſſa ſortiri debeant naturam

turam tranſactionis,& ſic contractus? Glo.in authenti.vt different.iudices audi. in princip. verb. conuentum.colla.9.tenet partem affirmatiuam. vbi Bart.eam ſequitur.nume.5. ſic dicens, Nota, quòd arbitramentum non eſt ſententia, ſed quædam tranſactio. Ita habes ex gloſſ. ſentẽcias[d], ò otras q̃leſhîc ſupverb. conuentum.quod tene menti.Innocen. in capit. Quintauallis.colum.1.num.1.de iureiurand.Anchara.conſil.443.incip.Primò eliciamus. colum. 2.nume.2.text. ſecundùm Panormit.ibi. colum. 2.numer.2.verſic.Secundò nota quòd arbitrium. in ca.fina. de re. permut.Et tenẽt omnes in auth. Si verò contigerit. C. de iudic. ſecundùm Curti. in.l.iubemus.colum.1.nume.1.C.de tranſact.Ioan.Baptiſta in tracta.de arbitris.capit.8.libro. 1. numer.5.vbi prædictam gloſſ.authenti.vt diff.iudi.dixit ſingularem.Et moderni expreſsè tenent, quòd eſt propriè tranſactio,teſte Ioan. Baptiſta. Caccialup.in tractat. de tranſactio. quæſtione.3. numero.4. & ibi reputat iſtum articulum quotidianum.gloſſ.& ibi Imol.nume.6.colum.1.in ca. expoſita.de arbit.Bald.in conſilio.191.incipien. In teſtamento.colum.1.num.2.verſi.ſed compromiſſum arbitrorum.libro.2.Deci.in.l.tranſactionis.col.1.nu.3.& col.2.nu.7. C.de tranſact.& ibi Curti.col.1.nu.6.Corne.cõſ.148.colũ.1.nu.2.& cõſ.216.lib.1.nume.4.lib.1.& conſi.290.colum. 1. eod.libro. 1. Quæ tamen concluſio accipienda eſt largo modo,non tamen propriè,& ſtrictè, imò multùm differunt.Bart.in.l.quòd ſi Epheſi.§. final.ff.de eo quod cert.loco.Iaſ. plures ad hoc citat doct.in.§.omnium.colum.3.nume.18.verſic. Nota primò.Inſtit.de actio & ibi Ludo.Gomeſſ. colum.3.nume.9.dixit hanc communem opinionem,allegatque ad idem plures,qui hanc ſententiam tueri conantur. Declarat optimè Philip.Deci.conſil.60.incip. Viſo themate, & conſideratis omnibus,quæ in præſenti conſultatione proponuntur.nume.3.colum.3.lib.1.Ioan.Baptiſt.Caccialup.in tracta. de tranſactioni.quæſt.3.colum. 2.num.4.& Paul.Pariſi.conſil.24.num.118.verſiculo. Vlteriùs ſuadetur, nam licèt doctores dicant compromiſſum. libro.2. Ex quibus poteris aliqua in medium inferre, maximè ex Decio, & Pariſ. locis præcitatis. Deducitur etiam, quòd ſi ex forma ſtatuti eſſet ſoluenda gabella de tranſactione, non haberet locum in compromiſſo, quippe cùm non ſit propriè tranſactio, per præmiſſa.Bertachin. tenet hanc illationem in tracta. De gabellis,ſeu vectigalibus. 3. membro octauæ partis. De gabellis contractuum. quæſt.22.numero.33.

Cùm ſententiæ arbitrorum habeãt hodie exequi quemadmodum inſtrumenta guarentigia, eſt dubium,an ad illam exequutionem petẽdam requiratur libellus. Videtur quòd non, cùm ſit iudicium ſummarium, & in his abſque libelli propoſitione ſit procedendum. clementi.ſæpe. de verborum ſignificatio. Bart. in.l.iubere cauere.numer.3.colum.2.ff.de iur.om.iudi. æquiorẽ ac veram dixit Suarez in repetitio.l. poſt rem iudicatam. not.2.folio.114.colum.3.ff. de re iudicat. communem dicit Felin. poſt Soci. in cap. 1.de libell. oblatio. colum.3.numer.7. Iaſo. in.l. intra. ff. de re iudica. & iſtam ſequitur Gregori. Lopez in.l.1.verb. *del que dio*.titulo.27.part. 3. & eſt bona opinio,ne lites ex litibus oriantur, & ſententiæ celeriter executioni mandẽtur ſecundùm eum,quanuis contrariam cõmuniter teneri firmet & Rip.in.d.l.intra.nu.3.& ſic procedit iudex viſa ſententia vnà cum compromiſſo interlo quendo & præcipiendo,quòd ſoluat iuxta.d.l.fi. in ordin.de Madrid.arg.gl.verb.ſentẽtia.in.§. at ex cõtrario.Inſti.Quib.ali.licet vel non. gl. verb. decreto.in auth.de hære.& falci.§.non autem. Et ſic inter has duas opiniones contrarias tenebis priorem per hanc.l.& l.fi.de Madrid.Cętera,quę hîc ſunt annotanda, videnda ſunt per Ioan.Baptiſt.Peruſinum, ac Lanfranc.de Oriano in ſuis tracta.de arbitris. volum. 1. ſecundùm verò poſteriorem impreſsionem.3. Et Rebuffus.in.3.tomo.in conſtitutio.Regias Galliæ. tractat.de arbi. & arbitratore.Montaluus in.l.4.verb.*pleyto de juſticia*. titulo.7. partita.3. Auiles in capitibus Prætorum.capit.10.verb.*execucion*. numero.9. Roderi. Suarez in repetitio. l. poſt rem iudicatam. §. Eſt alius caſus in ſententia arbitratoris. fol. 124. colum. 2. ff. de re iudicat. Habet etiam executionem tranſactio facta coram iudice,vt per eum vbi ſuprà.colum.quarta. verſiculo. Item eſt alius caſus.

d ¶ *Sentencias*. Quantum ad harum executionem nullum ius nouum hîc ſtatuitur, cùm ſententiæ de iure communi executionem paratam habeãt. l. 4. §. ſi ex conuentione. & l. poſt rem iudicatam. ff. de re iudica. vbi Suarez. colum. 1. verſic. Nota primò. Addit tamen quo ad exceptiones impedientes executionem, & quo ad tempus prolationis earum, & excluſionem imploratio-nis officij iudicis. vt infrà in verb. *ni deſenſion*. iuncta.l. 5. infrà &. l. 64. Tauri. & quæ ibi annotantur.Item quo ad qualitatem ſententiæ exequendæ (debet enim eſſe liquida) & ſatiſdationem præſtandam à creditore ad hoc,vt non obſtante appellationis remedio, debitum cõſequi poſsit. vt diximus per.l.ſequentem ſuprà in glo. 1. Et adde Pragmaticam à pijſsimo Philippo Hiſpaniarum

Rege promulgatam anno ab orbe redempto. 1552. in curijs Madrititijs, petitio. 13. Idē est dicē dum in quibuscunque alijs scripturis, quibus à iure in multis casibus competit ius exequendi. De quibus latè per Roderi. Suarez in dict. repetitio. l. post rem iudicatam. à folio. 112. cum sequentib⁹ pluribus. Adde l. 4. titulo. 4. libro. 6. infrà. vbi ponitur vltra ipsum alium casum, in quo fit exequutio in causa gabellæ nō solutæ aduersus debitorem. Idem in legato pro ecclesia construenda. capit. nos quidem. ibi. & cuncta secundùm voluntatem defuncti sine altercatione construere. de testament. l. nulli. §. sin autem. ibi, sine vlla cunctatione, vt conuenit, impleturus. C. de episco. & cleri. Vtrùm autem legatarius possit petere legatum via executiua, dicitur in. l. 1. titul. 2. lib. 5. infrà

quier [c] escripturas q̄ ten gan aparejada execuciō q̄ no sea admitida, ni recebida por nuestros jue zes ninguna ni alguna excepcion ni defensiō [f]: saluo paga del deudor: ò promision: ò pacto

c ¶ *Otras qualesquier.* Vt pote quando scriptura secūdùm formam iuris esset redacta ex depositionibus testium super debito tantùm sine alia solennitate iuris, vel debitum solenniter mediante publico & solenni instrumēto tamē amisso, seu igne consumpto, parte vocata, & in contradictorio iudicio solenniter, & secūdùm ius dicta testiū publicata, talis scriptura sic facta habet executionē. Angel. post gl. verb. depositionib⁹. in. l. fi. C. de edict. diui Adrian. tollēd. vt suprà dixi. & in. d. l. 1. tit. 2. lib. 5. ordi. infrà. Idem erit dicendum in pacto nudo iuxta cōtractum interpositū, cùm insit cōtractui. l. iuris gentiū. §. quinimò. ff. de pact. Tū etiā, quia censetur vnus & idem cōtractus ex eo, quia insimul, & collectiuè factus est. l. hæredes palàm. §. vno cōtextu. ff. de testam. l. 3. tit. 1. part. 6. Montalu. in. l. 1. tit. 5. lib. 3. foro legū. verb. *por escripto.* l. patris & filij. ff. de vulga. & pupilla. l. si quis ex argentarijs. §. similium. ff. de edend. & suprà aperuimus. quicquid Iaſ. in. l. lecta. colū. 8. nu. 15. ff. si cert. peta. in cōtrarium firmauerit.

f ¶ *Ninguna, ni alguna excepcion, ni defensiō.* Scilicet nō expressam à iure alio, vel nō habentem rationem naturalem, ac æquitatem minimè continentem, aliàs admittenda erit, si liquidari possit infra terminum decem dierum datum ad opponendum aduersus executionem. l. 5. infrà eod. ibi, *Saluo si hasta diez dias mostrare la tal paga, ò legitima excepcion.* &c. quæ singularis, ac clauis istius materiæ principalissima est. Confirmatur ex his, quæ in materia statuti huic nostræ regiæ. l. similis adducit Bartholomæ. Socinus consilio. 27. numero. 30. versicul. Secundus scrupulus est, quia instrumentum est guarentigium. libro. 4. Item non obstante hac legis prohibitione contra instrumentum poterunt opponi omnes exceptiones, quæ limitant, & restringunt executionem, quemadmodum opponi possunt contra sententiam, & eius executionem. vt est casus in. l. Nēsenius. ff. de re iudica. & in. l. fideiussor. §. solùm respondit. ff. de fideiussori. & in. l. ex diuerso. §. fina. & quæ ibi tradunt moder. ff. soluto matrimo. tradit Bart. in. l. 1. C. de iur. & facti. ignoran. & in. l. 1. C. si ex falſ. instrumen. Marian. Socinus consil. 51. incipien. Præstantissime doctor, & illustrissime iudex. colum. 3. numer. 6. libro. 1. ergo & exceptiones huic similes, habentes eandem, vel maiorem rationem sunt admittendæ. Et hoc vult dicere dict. l. 5. infrà. ibi (*ò legitima excepcion*) Nam hæc est interpretatio sana, & quæ à quolibet sapiente reprehēdi non poterit. Pars verò negans nullam aliam exceptionem fore admittendam, tanquam reprehensibilis, & aliena à legum conditoribus non est admittenda, etiam si per dictionem inducentem limitationem, seu restrictionē fuerit loquuta nostra lex. Nam ipsam intelligēdam cēseo de illegitimis, ac dissimilibus explicatis hac in lege gratia frequētioris vsus, & quę inducerēt altiorē indaginē, & sic nō esset possibile eas liquidare infra terminū à iure statutū ad eas obijciendas aduersus executionē. ex his, quę notat Iaſ. in. l. 4. §. cōdemnatū. col. 2. nu. 8. de re iudi. ff. & iā prædiximus. Defensiones hìc nō tollūtur, sed modus defendēdi intra certū terminū breuē, quādo quis obligatur per instrumētū guarētigiū declarat, ac subditis, vt celeriùs lites finiātur, salubriori remedio prouidetur. Quod iustū, sanctum, ac par tāti Principis fuit. vt in. 1. glo. apertum est. Hinc est filiū ingratū non solū ex causis deductis in auth. vt cùm de appell. cognosci. §. causas. coll. 8. exhęredari posse à patre, verùm etiā ex alijs similem, seu grauiorem rationē cōtinētibus, vt asse ruimus ad Segur. in rep. l. 1. §. si vir vxori. nu. 119. ff. de acquiren. possess. Petr. Gerad. singul. 1. Feli. in capit. pastoralis. in princip. de resc. Euerard. in locis legalibus. loco. 3. versic. Quinto istud. Ioan. Lup. De donatio. inter vi. & vxor. §. 16. nu. 10. in rubric. Roderi. Suarez in repet. l. 2. fori. fol. 71. col. 1. versi. Tertiò inquātum est leges. Chassanę. in consuetudi. Burgundiæ. rub. 7. §. 2. nume. 2. fol. 231. Hippolyt. singula. 78. Ripa in repetit. l. fina. num.

num. 138. C. de reuocand. donatio. communis secundùm Alexand. in authen. non licet. num. 4. & ibi Curti. iunior. num. 23. C. de libe. præterit. & secundùm eundem Alexan. in l. si quis id quod. num. 19. ff. de iur. omni. iudi. Couar. in ca. Rainutius. in prin. num. 17. de testam. Doctissimus Pinellus, ac Lusitaniæ vnicũ ferè exẽplar. in l. 1. part. 2. num. 27. C. de bonis matern. Petr. Plaça nouissimè in tract. de delictis. cap. 1. num. 15. cum sequent. Ex quibus locupletari potest noster intellectus ad hanc legem Regiam, maximè cùm sortiatur effectum ex l. 5. infrà in verbis præmemoratis, quæ tendunt contra communem opinionem paulò antè citatam in l. 1. titul. 2. in glo. 1. latiùs dicetur lib. 5. infrà. Præterea in terminis huius legis ita declarat Anto. à Canario in tract. de executio. instrumentorum. quæst. 1. & quæst. 2. & ipse ibi pulchra adducit in materia executionum. Singulariter Philip. Deci. in cap. ex parte. in. 2. colũ. 2. num. 4. de offic. delegat. qui ponit triginta fallentias, seu declarationes, quæ pertinent huic legi ad eius declarationem. Nolo transcribere, sed supplico, vt omnino, & lynceis, vt aiunt, oculis illa rimentur.

de no lo pedir [g] ò excepcion de falsedad [h], ò excepcion de vsura [i], ò temor, ò fuerça tal que de derecho se deua recebir [k]. E si otra qualquier excepció se alegare, no sea recebida, ni el que la pusiere sea oydo. Y no embargantes otras qualesquier excepciones el juez proceda à execucion de tal contracto, ò sentencia, è lieue la à deuido effecto.

g ¶ *Pacto de no lo pedir.* Idem dic habere locũ in pollicitatione, nam ex pollicitatione oritur obligatio naturalis. vt notauimus in l. 3. suprà. Ergo dabimus exceptionẽ, cùm cui damus actionem, & multò fortiùs exceptionem negare non debemus, cùm tendant ad eundem finem. l. inuitus. §. cui damus. & ibi Philipp. Deci. num. 2. ff. de regulis iuris.

h ¶ *Falsedad.* Opposita contra substantiam instrumenti, secùs si contra accessoria ipsius instrumenti obijciatur, nempè contra hypothecam, vel pœnam, vel causa differẽdi negotium. l. satis apertè. in glo. verb. obijcitur. & ibi Bald. C. ad legem Cornelì. de falsi. Confirmatur ex latè traditis in exceptione nullitatis à Iaso. in l. 4. §. condemnatum. num. 9. de re iudicata.

i ¶ *Excepcion de usura.* De qua iudex laicus cognoscit, cùm sit summaria cognitio. & tantùm agatur de facto, non tamen de iure, vtrùm scilicet sit vsura, vel non. argu. eorum, quæ in matrimonio notat Bald. in l. filium eum diffinimus. col. 2. nu. 13. & in 2. lectu. repetit. in nu. 5. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. ac mixtum iudicium, cùm solum versetur quæstio facti, à qua opinione non erit tutũ recedere, omissis cæteris deductis per Felin. in cap. cùm sit. col. 3. versic. Tertia opinio. de foro compet. Alexand. in l. Titia. nu. 7. ff. solut. matrimo. & est opinio communis Canonistarũ, teste Iaso. in l. quoties. colum. 2. nu. 6. C. de iudi. Veriorem etiã hanc opinionem censet Ioan. de Imol. in clem. dispendiosam. colum. penult. nu. 20. de vsur. Alexand. consil. 9. colũ. 2. libr. 4. Ioann. de Imol. in clem. vni. nu. 13. de vsur. Ex quo infertur, quòd quanuis crimen vsurarum sit merè ecclesiasticum. vt est glos. in c. 1. de offi. ordina. Deci. consil. 18. nu. 2. & communis in cap. cùm sit generale. de foro compet. tamen cùm iam est deducta oculis hominum, de facto, & non est dubium in iure poterit puniri à iudice seculari. Iacob. Butriga. in l. improbum fœnus. C. in quibus caus. infam. irrogetur. Ioan. Monach. Archidiac. Ioan. And. & Domini. in cap. 1. de vsur. libr. 6. Carol. Molinæ. de cõtractibus vsurarum. quæst. 10. Corne. consil. 19. lib. 3. Antoni. Rube. cons. 65. Couar. in epitome. 4. Decretali. 2. part. cap. 6. num. 19. Quanuis oppositam sententiam, imò quòd solus ecclesiasticus cognoscere possit de quæstione vsurarum, etiam si sit quæstio facti, existimet veriorem Lanfranc. de Oriano in repe. clemen. Dispendiosam. col. 6. de iudic. Ad istam legem vide quæ notat Andræ. Barbat. in l. 5. incipien. Stipulatio. colũ. 2. ff. de verborũ obligationi. qui post Angel. colligit ex text. illo, quòd si statuto caueatur, ꝙ à mera interloquutoria appellari non possit, si produco instrumentũ guarentigiũ, & peto iudici ipsum exequendum fore pronuntiet, & ipse iudex pronuntiat, ꝙ debitor poterit appellare à tali pronuntiatione, ex eò, ꝙ non est mera interloquutoria, sed habet vim diffinitiuæ.

k ¶ *Que de derecho se deua recebir.* Sic ergo excludit friuolas, non tamen eas, quæ à iure sunt receptæ, de quibus in. 1. glo. Item exceptio præscriptionis immemorialis opponi poterit contra instrumentum guarẽtigium, etiam si ex forma statuti esset instrumentum exequendum, non obstante præ-

scriptionis remedio. Felin. in rubr. de præscr. col. pen. num. 18. Item poterit opponere nullitatem prouenientē ex defectu solennitatis, nempè, Obstat tibi, quia cōtractus est factus à muliere coniugata absq; mariti sui licētia. l. 55. Tauri. Item quia non interuenit authoritas patris, vel curatoris in obligatione facta à filio, vel alio cōstituto sub alterius potestate ad creditū. per legē regiā. 78. & l. 79. ī curijs Pincię declaratis anno. 1555. Et ista nullitas ex inspectione scripturę poterit cōstare, & sic nō censetur exclusa ab hac lege. Cōfirmat ex latè cōgestis ab Hippoly. in rep. rub. C. đ probationi. nu. 159. versi. Et ideo dixit multùm notabiliter Baldus. Vtrùm cōtra debitum, vel depositum sit admittēda exceptio solutionis per testes in regno Aragonū? Respondē q̄ non, nisi per instrumētum, vel negātis recipiat iuramētum. vt habetur lib. 8. fororum Aragonū isto titu. De exceptio. cōsti. 3. cuius tenor est. Si de cætero cōtra debitum, vel depositū, seu commēdam cum instrumento factū, exceptio solutionis fuerit allegata, testes ad probādam illam exceptionem non recipiantur, sed probet illam exceptionem reus cum instrumēto, vel negantis recipiat iuramentum.

Nec executione pendēte ante bonorum traditionem, & realē solutionem non admittitur aliquod iudicis præceptum, eam impediēs, nec appellatio, seu inhibitio. vt habetur eod. lib. 8. tit. De Capleuatoribus. constitu. 1. incipien. *Item si algunos bienes.* Et vide etiam sequen. 2. incipien. *Por dar orden à la expedicion de la justicia que los creedores no sian defraudados.* Nota etiam istud princi. Nam ista est vna ratio principalis, propter quam instrumenta publica exequutioni mandantur. Vide alias in glo. 1. suprà hac. l. 4. Aliqua etiam, quæ pertinent ad hanc legem vi. in. l. 1. & in. l. 3. suprà eod. titu.

¶ Ley. V. *Que por los contractos publicos se haga execucion, y que la excepcion de paga se prueue hasta diez dias.*

El Rey è Reyna.

POr escusar malicias de los deudores q̄ alegan contra los acreedores excepciones y razones no verdaderas por alongar las pagas, y por no pagar lo q̄ verdaderamente deuen. Ordenamos y mandamos, que cada y quādo los mercaderes, ò otra qualquier perso-

¶ Lex. V.

a ¶ *Cartas y contractos publicos.* Id est facta à publico notario Regis, seu eius authoritate, ac insimul numerario illius loci, in quo factū fuit instrumētum. vt in. l. 4. in glo. 1. declaraui. Primò igitur hîc ex horum verborum perfecta declaratione dicendum est scripturam duplicem in iure reperiri posse. Quædā enim est publica, altero verò priuata. l. scripturas. C. q̄ potio. in pigno. habeantur. l. 118. titul. 18. part. 3. Publica verò est solennis, & ritè ordinata scriptura per authenticæ personæ manum publicæ memoriæ causa facta. cap. quoniam contra. de probat. Ita dicit Speculat. in titul. de instrumento. editione. Et de hac publica scriptura loquitur in. c. 1. & c. 2. de fide instrum. l. 113. & 118. titu. 18. part. 3. l. 3. 4. & 5. titu. 9. lib. 2. foro legum. l. 26. titul. 4. libro. 1. suprà. Singularis, & in practica semper notanda est. l. 4. & l. 8. titulo. 18. lib. 2. suprà. l. 101. in quaterno gabellarum. Ex quibus colliges, quòd non omnis scriptura facta à tabellione Imperiali, seu regio, vel apostolico habet vim publici instrumēti, ad hoc, vt executionis titulum habeat, sed illa, quæ est confecta manu publici Tabellionis numerarij ciuitatis, vel loci, vbi contractus fuit celebratus. Et de istis loquitur lex ista. De materia instrumentorum est addendus Roman. singul. 708. dicens, quòd princeps non potest facere, quòd exemplo non solenni detur fides. text. in dict. cap. 1. ibi, nihil facere possumus. Sed intellige secundùm Ioan. And. ibi. de potestate ordinaria, secùs tamē est de

na ò personas de qualesquier ciudades, è villas, è lugares đ nuestros reynos que mostraren ante los alcaldes è justicias đ las dichas ciudades, è villas, è lugares cartas y contractos publicos [a], y recaudos ciertos de obligaciones que ellos tengan contra qualesquier personas assi Christianos como Iudios, ò Moros de qualesquier deudas que les fueren deuidas, que las dichas justicias las cumplā è lieuen à deuida execucion, se-

est de absoluta.§.sed & quod Principi placuit. Institu.de iur.nat. cap.proposuit. cum sua gloss.de concess. præbend. Inno. in capit.cùm ad monasterium. num. 3. de stat. monac. et in his, supra quos habet liberam potestatem. Panor. & Imol. vel nisi id faciat per viam legis à principio.secundùm Philipp.Deci.in dict.c. 1. Qui omnes ita declarant textum illum.Adde huic Guido. Pap.decis.469. Socin.in tracta.fallenti.regul.351.incip. Scriptura.Dueñas regul.280.Exemplum.Curti. iunior in authen. Si quis in aliquo documento. num.37.C.de edend.Deci. consil.467.num.7.& 15.Paul.Paris.consil.104.num.52. quem vide libro. 1.& consil.28.num.24.lib.2. & in consil.17. num.19.lib.4.& consi.135.num.9. & consi.151. num.19.eod.lib.4.Couar.lib.practica.quæstio.c. 19.num. 9. Et hæc scriptura vocatur instrumentum publicum.De quo plenè per Specul. vbi suprà.§.nunc dicendum. vbi sex modis dici publicum instrumentum scribit.Barb.& doct.in rubr. de fide instrum.

Scriptura autem priuata est omnis scriptura, quæ nō est publica,sed à priuatis personis, id est, non publicis confecta.Cardina.in cap. 2. de fide instrum.ponit cōclusionem talem,Omnem scripturam priuatam dici,prętер scripturam notariorum,& actorum iudicialium.Et hoc modo priuata capitur magis largè, vt comprehēdat omnem non publicam etiam authenticam scripturam.secundùm Innocen.in.c. 1.de fide instru.

Ex quo deducitur,q̄ scriptura iudicis, etiam si habeat testes inscriptos,cēsetur priuata, quia scribere non est iudicum officiū,sed tabellionum,teste Ioan.Imol.in.c. 1.col.pen.de fide instrum.per ca.quoniam contra.de probat.Bal.in.c.cùm à nobis.in fin.de testi.dicens,siue scriptura fiat in iudicio,siue extrà à iudice,poterit per testes reprobari,quia publica non est.

Etiam si essent literæ manu regis scriptæ, licèt is sit publica persona,etiam in his, quæ pertinent ad suum officium,quia ad eius fidem nō spectat scribere,priuatæ dicentur, propterea non faciunt fidem,nisi sigillo, vel alijs adminiculis iuuētur,vt consuluit Bald.in consi.464.incip.Quædā scriptura.col. 1.lib. 1.p.l.fi.C.de cōue.fisc.debito. libr. 10. Ideo fiscus facit scripturas p tabelliones, vel officiales ad hoc deputatos.l. 1. C. de apoch. publi.lib. 10.

Intellige tamen, nisi consuetudo contrarium dictaret,tūc illi scripturæ regis, licèt publica non sit,consuetudine dictante,stabitur.per ca. cùm dilectus.in fin.de fide instrum.l.8. titu.9. libr.2. foro legum.

Item scriptura facta ab episcopo dicitur priuata,quia nullo iure cauetur, quòd vim habeat publicæ scripturæ. c.cùm à nobis. & ibi Bald.in fin. de testib. plùs dicit,q̄ omnis scriptura regulariter est scriptura priuata.vt habetur per glo.& ibi notat.in.l.quædam.§.numularios.ff.de edend. Ideo si Episcopus propria manu scripserit cautionem vsurarij, vel eius testamentum, vel collationem beneficij, illi scripturæ fides in alterius præiudicium non adhibebitur,quia est scriptura priuata. vt ibidem firmat Bald. Et instrumenta domestica sine alijs adminiculis non probāt.l.instrumenta.C.de probat. Et ideo collatiōes episcoporum, vel aliorum collatorum non recipiuntur sine testibus, & tabellione in nostra Hispania.

Præterea literæ factæ à sacerdote parochiali etiam curato,non sunt publicæ, per cap. cùm esses. de testam.nam oportet quòd publicentur.l. publicati.C.de testamen.igitur non publicæ, sed priuatæ sunt dicendæ.Nec est inconueniens priuatam scripturam à publica persona emanare, quia in hoc,id est quo ad scribendum, non est publica,sed priuata.per tex.in.l.3.ff. de offi.præsid. vbi Magistratus est publica persona in suo territorio,extra verò territorium,est priuata:& sic extra officium,cui alicui est præpositus, dicitur priuatus.Quod est notandum.

Vltimò est notandum, & inferendum,scripturam factam à notario tanquā à priuata persona, non habētem publicam formam positam in glo. in.l.generali.C. de tabula.libro. 19.continentem subscriptionem tantùm priuatam dicendam fore.Constat, quia notarius de ea non est rogatus, nec solennitas publici instrumenti,quæ est necessaria, adhibetur. vt in authen. de tabellio.§.nos. colla. 4. nam notarius pro se scribens, non potuit rogare seipsum.Differentia enim est inter rogantem,& rogatum.argum.cap.vltim. de institutio. nec potuit fieri, vt in sua causa esset iudex.l. vnica. C. ne quis in sua causa iud. Tenuit Innocen.in.c. 1.de fide instrum.text.glos.Bald.& Angel.in dict.l.scripturas.& in rub.C.de fide instrumen.col.3.versi.Sed dubitatur, nūquid notarius. Felin.in.c.2.col. 1.de fide instrum.Roman.consi. 204.incip. Pro discutienda.colum. 1. Alex.consi. 168.Viso puncto.lib. 2.Hippolyt.in rep.rubr.de probat.fol.paruę impressionis.33.colum.3.Quo fit si duo notarij tanquam amici, & non tāquam notarij aliquid pro eorum negotijs familiaribus scripserint,dicetur scriptura priuata,authore Bal. in cap.à nobis.in fin.de testib.Paul. Paris. consil. 80.Difficultas.colum. 1.lib.4. Si tamen formam seruauerint publicā in suis actibus, dicitur publica secundùm Bald.consi.43. Quædam scriptura. lib. 1.& consi.467.lib.5. non tamen solent in forma publica scribere sua instrumēta,sed si recipiāt mutuum,vel aliam rem,confitentur recepisse, &

scripturam

scripturam cõficiunt,quæ tunc priuata est, & vocatur schedula,seu chirographum.facit.l.fi.versi. *Otrosi mandamos*.tit.9.lib.2.for.legum.&.l. de Madrid anni.1534.l.126. Quæ postquàm fuerit recognita,præbet ius exequendi.Et ita in omnibus calib⁹,in quibus ex priuata fit publica. Et habet exequi,quẽadmodũ instrumenta guarentigia, postq̃ fuerit recognita à debitore ĩ iudicio, prout quotidiè fit. In dubio tamen præsumitur, q̃ tanquàm notarius conscripserit,quando ĩter alios conficit scripturã. nam præsumitur illud, quod communiter fieri consueuit. l. domini.C. đ agricol.et cẽs. lib.11.l.exẽpto. C. locat. Expresse firmat Lãfranc.in rep. ca.quoniam contra. col. 86.versic.secundò requirit. in verb. interloquutiões. de probat. Notari⁹ autem actiuè conficere potest ĩ causa propria, non tñ passiuè.Dixi in.l. 1.glos.1.columna.893.

yendo passados los plazos de las pagas: no seyendo legitimas las excepciones [b] que contra los tales contractos fueren alegadas, en tal manera, q̃ à los acreedores seã pagadas sus deudas, y que las justicias no dexen de lo assi hazer y cõplir por paga, ò excepciõ que los dichos deudores aleguẽ,saluo si fasta diez dias mostrare la tal paga, ò legitima excepcion sin alongamiẽto de malicia por otra tal escriptura como fue el contracto de deuda, ò por aluala que haga fe por testigos que sean enel arçobispado,ò por confesion dela parte. Y para prouar la tal paga y excepcion, si por testigos la ouiere de prouar, es nuestra merced, quel deudor nombre luego los testigos quien son,ò donde viuen,y jure que no trae malicia, è si nõbrare los testigos aquen de los puertos, que aya plazo de vn mes para los traer: è si allende los puertos por todo el reyno,que aya plazo đ dos meses. E si fuere en Roma,ò en Paris, ò en Hierusalem, que aya plazo de seys meses. Pero es nuestra merced, que el deudor que alegare la tal paga,ò excepcion, è dixere que los testigos tiene fuera del arçobispado, como dicho es, que pague luego al mercader, ò al acreedor,dãdo fiadores el tal mercader ò acreedor, que si el deudor prouare la paga ò otra excepcion que lo pueda escusar, que le torne lo que assi le pagare con el doblo por pena, y en nombre de interesse: è si no lo prouare al dicho termino, q̃ pague en pena otro tanto como lo q̃ pago. La qual pena es nra merced que sea la meytad para la parte cõtra quiẽ malicioſa è injustamente se alego la paga: y la otra meytad pa los muros, ò para otras cosas pias, ò publicas donde el juez viere que es mas

versicul. Dubitatur præterea.titul.4.libro isto.3. suprà.

b ¶ No *seyendo legitimas las excepciones*. Igitur illegitimæ,& friuolæ tantùm cẽsentur repulsæ,dummodò liquidari possint intra decem dies assignatos ab hac lege. &.l.64. Tauri.

Dubitari potest,Si re⁹ velit probare exceptionem suã per confessionẽ partis executantis termino decẽ dierum elapso, an possit? Respondẽdum est posse, q̃a lex non prohibet probationem illã, quæ est impropria,quẽ admodũ est cõfessio. Baldus in.l. si vnus. §. pact⁹ ne peteret. col.fina. nu. 15.ff. de pactis. qui sic verba facit. Ex prædictis arguo ad statuta, quæ dicunt non posse opponi,nisi certæ exceptiões, nam quælibet exceptio apparẽs per confessionẽ erit valida vi confessiõis. nam confessio in iudicio,ius facit. Secus de alijs probationibus, vt notatur de iure iur.

iur. Sed & si possessori. §. 1. Suadetur, nam verba legis in sensu potentiori, ac proprio sunt accipiē da. l. fin. C. de his, qui veni. æta. impetraue. cum simil. sed probatio, quæ fit per confessionem non est propriè probatio, nisi quæ fit testibus, vel instrumentis. vt tradit Bald. in rub. num. 5. de probat. Archidiac. in. c. accusator. num. 2. 6. q. 5. Anchar. in cap. 1. num. 2. de confess. lib. 6. Antoni. Panor. & Deci. nu. 8. qui hanc communem dicit in rubr. de probat. post Felin. ibi. nu. 6. Iaso in. l. cùm te. num. 11. & ibi Deci. col. 2. num. 8. C. de transactio. Probatur ista conclusio in. c. 1. de confes. libro. 6. vbi negatiua, quæ est improbabilis ex forma legis, vel statuti, est probabilis per partis confessionem petitam in positionibus. Faciunt quæ dixi ad Segur. in rep. l. 3. §. fi. num. 82. ff. de libe. & posthum.

Sic igitur infertur, quòd inhibitus probationē in iudiciū deducere post certum tēpus, nō censetur prohibit⁹ probare p partis cōfessionē, quæ, vt dixi, non est propria probatio, sed impropria, & sic releuamen probationis secūdùm communem supradictam. & Hippolyt. singula. 110. communis doctor. opinio. Tamen considerato effectu, qui producitur ex confessione, dicitur probatio. Et sic intelligo iura, quæ eam sub nomine probationis comprehendere volunt, quemadmodū est. l. 1. §. fi. ff. de interrogat. actio. clemen. Constitutionem. ibi, probationem tamen factam super his per aduersarij confessionē. de electio. l. 2. titul. 13. part. 3. & l. 8. tit. 14. ead. 3. part. & quæ solitus est allegare contra communem Areti. in rubric. de probatio. nume. 19. Pro confirmatione optimè conducunt, quæ dixi in. l. 1. verb. *juramento de calumnia*. q. 3. titu. 4. isto lib. 3. suprà. quam notabis perpetuò in practica. Et probat Hippolyt. in dict. singul. 110.

Vtrùm autem causa debiti non deducta in instrumento impediat eius executionem? Et videtur respondendum impedire ex his, quæ latè dixi in. l. 3. in glo. 1. versi. Vtrùm autem requiratur causa. suprà isto titu. Bald. in. l. si non sortem. §. 1. ff. de condi. indebit. Ias. in. l. tale. in prin. num. 6. ff. de pact. & in. l. sicut. aliàs sub. l. si maior. col. 2. versic. Quartò nota. num. 7. C. de repudiand. hæredi. Bald. tamen in dict. l. sicut. nota. 2. & in. l. 2. col. 3. C. de executio. rei iudicat. tenet obligatū per instrumentum guarentigium absque causa teneri. Concorda vt per Imol. in. l. fina. versic. Tertiò limita. ff. à quibus appellare non licet.

Vtrùm autem exceptiones, quæ aliàs possent liquidari per attestationes testium, qui iurauerūt intra terminum, post ipsum elapsum, nempè decem dierum, possint liquidari, & sic recipi dicta testium? Respon. est quòd non, quia instantia est circunducta per lapsum decem dierum, qua extincta, non licet ampliùs probationem recipere. vt in hac lege constat, ibi. *hasta diez dias mostrare paga*. Nam concessum ad tempus, post tempus censetur prohibitum. vt in simili dixi in. l. 1. in gloss. verb. *fasta ueynte dias*. isto titu. suprà. Istam sententiam tenet Ioan. Lup. in dict. l. 64. nu. 4. & ibi doctor Didacus del Castillo. verb. *y passados*. in ordina. Tauri. Suadetur ex verbis hìc positis. *hasta diez dias*. quæ dictio, vsq;, est exclusiua. iuxta text. & ibi nota. per doctor. in. c. cùm dilecti. de dol. & cō tuma. & sic non sufficit testes præsentare infra terminum decem dierum, nisi eo termino durante fuerint examinati. & dict. l. 64. Tauri. ibi, *é passados los dichos diez dias*.

Sed tamen in contrarium facit. Nam testis, qui iurauit intra terminum, potest examinari lapso termino sine noua citatione. Bart. in. l. damni infecti. §. Sabini. num. 8. ff. de dam. infect. Bald. in. c. 2. num. 8. de testib. Panorm. in. c. licèt causam. nu. 20. & ibi August. Beroi. num. 76. de probat. Alberi. in tract. de statutis. lib. 4. q. 71. Rota nou. 73. & 465. sub tit. de testibus. Alexand. consi. 42. nu. 17. & ibi in additione. Molinæ. lib. 3. & Hippoly. singula. 113. Lanfranch. in tract. de testibus. q. 7. num. 9. Francisc. Curti. etiam in suo tract. de testibus. conclus. 33. num. 71. Facit quod notat Matthesila. singul. 134. incip. Nota singulare dictum Bart. Ratio ea est, quia actus depositionis trahitur ad diem iuramenti. secundùm Bald. & Panor. in dict. cap. 2. de testib. igitur & reus, qui præsentauit testes coram iudice, ac fecit eos iurare in termino, poterit eos facere deponere, ac examinare lapso termino, contra prędictam declarationem. Pro solutione dicendum est, quòd aut loquimur in termino ꝓbatorio assignato à iure, vel in præfixo à iudice. In priori casu non sufficit iurare infra terminum, sed necessarium est, quòd eo durante deponant testes, aliàs transacto termino, non poterunt ampliùs in causa exequutionis deponere. Si verò terminus ad probandum sit assignatus à iudice, procedunt quæ dicta sunt in contrarium. Terminus enim iuris potentiùs excludit, quàm terminus hominis. Bald. in. l. si ea. C. qui accus. non poss. Felin. in cap. licèt causam. nu. 20. de probatio. Secundò istam partem firmat Bald. in cap. 2. num. 10. de testi. & in rubric. C. si ex fals. instrum. & Felin. in. c. licèt. num. 20.

Ampliatur etiam habere locum in probatione facta in iudicio executiuo per instrumenta, sunt enim præsentanda infra decem dies, & non pòst, cùm eadem ratio versetur in instrumentis, quæ in testibus. Quod tamen procedit, præterq; si infra illos decem dies sit præsentatum exemplum instrumenti, quia tunc sat erit præsentare

eius

eius authenticum originale post dictum terminum ante sententiam. Bald. in ca. 1. de fide instru. Felin. in dict. cap. licèt causam. num. 18. & Hippolyt. singul. 113. Nec huic solutioni oberit, si dicatur, q̃ actus depositionis refertur ad tempus iuramenti, & sic testis, qui iurauit in termino, & post terminum fuit examinatus, censeri examinatum intra terminum, vt suprà dixi. Nam respondeo, quòd hoc procedit per fictionem, & impropriè, non autem verè, & propriè, cùm tamen veritas versetur in contrarium, quippe cùm verbum, probatio, prolatum per viam conditionis, debeat intelligi de vera, & propria probatione, non autem de ficta, & impropria. argu. l. Lucius. ff. de condi. & demonst. not. docto. in rubr. de probatio. Quo fit, q̃ cùm lex ista loquatur per viam cõditionis, ibi, *Saluo si hasta diez dias*, necessariò intelligẽdã fore censemus de probatione vera, & formaliter facta intra istos decem dies, non autem de ea, quæ per fictionem intelligitur facta infra terminum datum ab ista lege.

Intelligenda tamen est hæc declaratio, dum tamen culpa, & negligentia sua terminus fuerit lapsus: secùs tamen si culpa iudicis, vel notarij, nam hoc casu non est parti imputandũ, si intra decem dies non potuerit testes examinare, & sic potuerunt transcurso tempore examinari. Ioann. Lup. num. 5. & Castell. in verb. *paßados*. in dict. l. 64. in ordin. Tauri. c. quod non stat. de regul. iuris. lib. 6. Tamen ad hoc, vt culpa iudicis, vel tabellionis id contigisse præsumatur, requiritur, q̃ fuerit ei protestatum à parte: absque protestatione enim facta in termino, non præsumitur culpa in iudice, vel Tabellione. Bald. in. l. properandum. §. finautem alterutra. C. de iudi. Areti. & Felin. in cap. licèt causam. col. 18. num. 23. de probatio. argum. text. in. l. quibus diebus. ff. de condi. & demõstra. glos. in cap. cupientes. §. quod si per viginti. verb. proposita. de elect. lib. 6. Facit, nam quanuis anciani teneantur causam committere, quæ est ad eos deuoluta per viam appellationis, ac eam decidere intra certum tempus, eo elapso, ipsi non tenentur ad damnum propter instantiæ lapsum factum parti, nisi constet de requisitione, & protestatione facta contra ancianos. l. 6. ibi, *fuere requerido*. & ibi dixi tit. 16. infrà eo. lib. 3.

Vtrùm autem restitutio in integrum opponi possit stante ista lege contra instrumentum guarentigium? Respondendum est q̃ sic. Bal. in consil. 236. Statuto ciuitatis. lib. 1. vbi stante statuto, quod appellari non possit, querelari, vel de nullitate dici, peti tamen poterit restitutio in integrũ. Aymon Cravet. in consil. 201. nu. 35. lib. 2. ibiq; probat in terminis etiam decisionem huius quæstionis affirmatiuè propositam, vbi adducit quatuor fundamenta pro ea. Optimè Bart. hoc. Soci. consil. 299. col. 2. nu. 4. lib. 2. Alexand. consil. 17. colum. 2. num. 6. libr. 1. Plura adducit in confirmationem Cifontan. in. l. 64. quæst. finali in legibus Tauri.

Vtrùm autem exceptio requirens altiorem indaginem sit reseruanda ad iudicem ordinarium, quãdo agitur in summario iudicio executionis, vel huiusmodi? Dicendum est quòd sic. De quo per Alexan. de Imol. in. l. apud Iulianũ. §. si de testamento. num. 2. ff. ad Trebellia.

Quæro de quæstione, Cùm instrumẽtum guarentigium vim sententiæ habeat, modò Petrus se obligauit pro Ioanne per instrumentum guarentigiũ, & promisit Petro indemnitatem, dubium est, antequàm Petrus soluat pro Ioanne, nec sit molestatus, nec condemnatus, possit petere conseruationem indemnitatis? Casum habui in terminis, & dixi cum Bald. in tracta. De statutis. verb. instrumentum. num. 23. vers. Statutum dixit. qui censet statim posse agere, quia habetur pro condemnato, & debet conseruari indemnis, soluẽdo, & non cauendo secundùm eum: quia per cautionem non consulitur Petro, quominùs molestari possit ab illo, cui fuit obligatus, & sic non manet indemnis, nisi totaliter eum liberet soluendo, & eximendo ab obligatione. Et hoc ratio verbi sua det. Et sic dixi in fauorem Francisci Lopez contra Ioannem Lopium de Viuero nepotem doctoris Ioannis Lupi, qui fecit rep. rub. & cap. per vestras. de donat. inter vir. & vxo. Et sic per duas sententias in executorio iudicio obtẽtum est, me existẽte aduocato prædicti Francisci Lopez. Et si multi cum cautione sola promissioni indemnitatis satisfacere asseuerauerunt. Quòd autẽ possit agere, vt dixi, tenet Bart. in. l. fideiussor. ff. de fideiuss. Segura in repe. l. si ex legati causa. nu. 75. ff. de verb. oblig. Suarez in repe. l. post rẽ iudicatã. §. visum est. versi. Sed occurrit optimum dubiũ. nu. 8. fol. 159. ff. de re iudica. Antoni. de Canario in tracta. de executio. instrumento. quæst. 45. num. 82. Hippolyt. in repe. rubric. ff. de fideiuss. quæst. 31. Guido Papa decis. 117. Chassanæ. in consuetudi. Burgundiæ. rubric. 5. §. 2. num. 27.

Quæro, Cùm instrumenta guarentigia habeãt vim rei iudicatæ, an constituant statim in mora debitorem, sicut per sentẽtiam, imò per litis contestationem. l. certum. C. de reiuend. vel sit opus noua interpellatione? Respondeo, q̃ non constituitur statim in mora, quia id foret inconueniẽs, q̃ vno & eodem tempore constituatur in mora. vt in. l. quod dicimus. ff. de solutio. sed noua interpellatione opus est, sicut in eo, qui iuramento obligatur. Barto. in. l. eum qui. §. si iurauero. ff. de iureiuran. vbi subijcit, quòd sunt multùm notanda

da in Tuscia,& in partibus nostris,vbi instrumẽta guarentigiata, seu confessionata habent vim sententiæ diffinitiuæ. Nam si esset vera opinio Guilielm.ab ipso initio esset debitor in mora,nec esset necessaria noua interpellatio. Sed secũdùm opinionẽ Iacob. Butrig. noua interpellatiõe opus est. Et hoc obseruat hodie cõ suetudo, & multùm placet,quod tenemẽti.Hactenus Bart. Sequitur eũ præter alios Antoni. Canariens. in tract. De executione instrumentorum.quæst.40.num.79. Et ita practicatur,quòd fit præmonitio debitori,vt soluat creditori antequàm fiat executio, & si nolit,fit executio secundùm formam istius legis,& quæ diximus in.l.4.in glo.1.suprà hoc titu.

necessario. Y esto mesmo mandamos q̃ sea en la sentencia q̃ es passada en cosa juzgada [c].

Titulo. IX.

De los assentamientos.

Quæro, Vtrùm in causa executionis publicorum instrumentorum liceat ei,contra quem petit exequutio, appellare? Glo.in.l.ab executore. C.quorum appellat. non recipi. respondet quòd potest à pronuntiatione de exequendo appellari,non ab exequutione facti.Idem Specul.de appellationi.§.in quibus.versic.Quintò.Bart.in.d.l. ab exequutore.& in.l.si cum exceptiõe.§.hæc autem actio.ff.quod met. causa.

In oppositum est sententia verior, quòd imò nec à pronuntiatione de exequendo,nisi modus excedatur ab executore,nõ possit interponi appellatio ad impediendam executionem quo minùs fiat.Ioann.Andr.ad Specul.vbi suprà.Anto. de Canari.bene explicat in tracta. de executione instrumentorum.num.83.quæstio.46. Roderic, Suarez in repet.l. post rem iudicatam. §. Quæro vtrùm possit appellari. fol.169.col.2.vbi videas. ff.de re iudic. Et ita seruatur quo ad finem impediendi executionem, vt sit finis litium.l.fratris. C.de transactio.cap. finem litibus.& cap.fina.de dolo & contuma.& ne lex inseruiat de verbis potiùs quàm de rebus.contra.l. 2. C. communia de lega.l.fi.C.de donat.c.commissa.de electio.libr.6. tamen facta solutione poterit appellationẽ prosequi iuxta formã huius legis,ac.l.64.Tauri.quæ in his verbis sic diffinitum reliquit dubiũ. *Declaramos, é mandamos, que los dichos diez dias corran desde el dia, que se oppusiere à la tal execucion.* E *passados los dichos diez dias si no prouare la dicha excepcion,que el remate se haga como la dicha ley* (Supple tu scilicet ista nostra.l. 5. de qua loquitur) *lo dispone, sin embargo de qualquiera appellacion,que dello se interpusiere, dando el acreedor las fianças, como la dicha ley lo manda.* Et infe riùs dicit.*Cumpla y execute sin embargo de qualquier appellacion, que della se interpõga para ante nos, ò para ante los oydores de las nuestras audiencias, ò para ante otros qualesquier juezes, ò qualquier nullidad,que contra la dicha execucion, y remate se alegue.*

¶ *Ley primera. De como se ha de hazer assentamiento contra el emplazado que fuere rebelde.*

El rey don Alonso en Segouia. Año de mil. ccc. lxxxvi.

El mismo en Alcala el año siguiente de. lxxxvii.

Non tñ intelligas prohibitã oĩno,cũ sit defensio, ac ius regis quo ad effectũ deuolutionis, nã valet appellatio etiã à mero executore interposita. vt not. Specu.de act.& peti.§.sup actionibus & petitionib⁹.vers.Sed qd si antequã.Et Canari.in loco prẽcitato.n.86.vers.Quadrasimoseptimò quẽro.

c ¶ *En la sentencia que es passada en cosa juzgada.* De qua cùm sit de actibus processus, debet constare ex fide publicæ personæ.c.quoniã contra.de probatio. & sic cũ in dubiũ versari nequeat, cũ sit probatio probata,& liquida,meritò est exequẽda,& maiori cũ ratione ex calore iudicij, q̃ instrumentum guarẽtigium.Et sic calor iudicij, & cõsensus partiũ tacitus p̃ lapsum tẽporis,vel expressus inducit clausulã guarẽtigiã, & si grossis verbis non sit deducta,tñ subtiliter deprehẽdi potest.Et sic in contractu alio,qui cõtinet iuramẽtum,vel huiusmodi, de quibus casibus notatur à docto.locum habere per viã executiuã, de quibus dixi in prin. l.4.suprà eod.Quo fit,q̃ non solùm requiritur, q̃ fit manu publica cõfectum,sed q̃ habeat clausulã guarẽtigiam ad hoc,vt exequi possit.instrumentum.prout dixi in.d.l.4.gl.1. & probatur hîc.Nã sentẽtia est scriptura publica,cùm habere debeat fidem notarij publici,& tñ non exequitur,nisi de iure speciali,& ratione fomenti, quod recipit ex pronũtiatione iudicis vnà cum confessione partis eam approbãtis tacitè per lapsum tẽporis designatũ appellatiõi,vel expresè.Ergo pro opinione,quã ibi priori loco deduxi contra Ioann.Lup. & Anto.Gom.induci potest hęc lex.Tñ declara, & salua eos,vt ibi dictũ est. Laus Deo Opt.Max.

TITVLVS. IX.

De los assentamientos.

¶ Lex. I.

a ¶ Los

a ¶ *Los rebeldes.* Ortum habuit à lege condita à Rege Alphonſo Segouiæ an. 1386. & Compluti anno ſequẽti. vt patet in ordina. ſuis Cõpluti datis. 28. Februarij. Anni. 1387. Et quoniam de miſsione ex primo & ſecundo decreto hìc tractatur, more ſolito vtile, & neceſſariũ ſub breuibus materiam deſcribere cenſui. Et in primis eſt videndus Matthæ. de Afflict. in cõſtitutionib⁹ regni Siciliç. lib. 1. rub. 97. in conſtitutio. incip. Contumacem. num. 3. & in conſti. ſequenti. incipien. Si qs poſtlitẽ. Mõtalu. in repertolegũ Ordinamenti. verb. Contumax. Bertachin. in indice. verb. miſsio in poſſeſsionem. Alciat. in practica. rubri. de primo & ſecundo decreto. folio. 60. colum. 1. Auiles in capitibus Prætorum. cap. 35. verb. *mandado.* num. 3. Vlcur. & Bologni. in. l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infecto. & Paul. de Caſtr. in. §. ſi plures. eiuſdem. l. Reſolutiuè tamen ſciendum eſt de vi nominis, nempè quòd Decretum accipitur in iure noſtro multipliciter. Aliquando enim accipitur pro ſententia diffinitiua. l. nec quicquam. §. vbi decretum. & ibi glo. ff. de offi. Pronconſ. & lega. l. decreta. ff. de re iudi. & l. ſi prætor. ff. de iudi. Aliquando pro interloquutoria. l. 1. in. fin. ff. de aſſeſſo. §. at ex contrario. Inſti. quib. aliena. non licet. Vlcurrus in repet. l. ſi finita. §. Iulianus. col. 13. ff. de dam. infect. Guid. Papa. in tract. de primo & ſecundo decreto. l. ſed & ſi p prætorem. §. ſed ſi cũ decreto. ff. ex quibus cauſ. ma. cap. licèt. verſi. interloquẽdo. de probat. Aliquãdo ſumitur p authoritate iudicis interpoſita circa alienatiõem rerum minorum, vel mulierũ, vel eccleſiæ, vt in pleriſq; iuris partibus reperitur. Aliquando ſumitur p cõſenſu electorum redacto in ſcriptis. c. innotuit. de electio. Aliquando ſumitur p decreto Papæ. cap. ſi decreta. diſtinct. 2. Finaliter ſumitur pro iuſſu iudicis de mittendo aliquem in poſſeſsionẽ bonorum alicuius, & iſto modo accipitur in præſenti. vt in. l. cùm proponas. C. de bonis autho. iudi. poſſ. & in authen. ei qui. eo. titul. not. gloſ. in. l. ſi finita. §. ſi plures. ff. de dam. infect.

Los rebeldes [a] que no quieren venir ãte el juzgador à los emplazamiẽtos que les ſon pueſtos, no deuen ſer de mejor condicion, que los que viniere rẽ à pareſcer ante ellos. Y por eſto tenemos por bien y mandamos, que ſi el demandado fuere emplazado por tres emplazamientos, y no viniere à los dichos tres plazos à cumplir de derecho, ò viniere a los dichos tres plazos ò alguno dellos, è ſe fuere ſin mandado del juzgador, que dende en adelante que el juzgador vaya por el pleyto adelante à recebir teſtigos del demandador: y otras prueuas que ouiere para prouar ſu intencion aſſi como ſi el pleyto fuera conteſtado: y à dar ſentencia diffinitiua en el ſin otro emplazamiento. Pero ſi el demandador quiſiere è pidiere que ſe haga aſſentamiento, è no quiſiere yr por el pleyto adelante à dar prueuas en el, que el juzgador ſea tenido à lo hazer. Y el aſſentamiento que ſe haga eneſta manera: que ſi la demanda fuere real, que el demandador ſea pueſto en la tenencia de la coſa que demanda, y ſea tenido el demandado de venir à purgar la rebeldia haſta dos meſes del dia que fuere pueſto y hecho el aſſentamiento, ò lo embargare el demandado q̃ no ſe haga. E ſi fuere demãda perſonal

Dubitatur his premiſsis. 2. Quid eſt decretum, accipiendo iſto vltimo modo, & quotuplex ſit? Et primò dic, quòd decretum eſt duplex, ſcilicet primum, & ſecundum. text. in. l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infect. vnicus ſecundùm Imol. ibi, quòd

quòd licèt sit dare secũdum decretum, nullus tex. est in iure faciens mentionem de secundo decreto, & isto nomine, secundum decretum, præter tex.d.§.Iulianus. Et constat huiusmodi diuisio ex Spec.tit.De primo & secundo decreto.

Quæro.3.Qualiter definiatur? Et dic quòd multis modis definitur à iure. Nam vna definitio ponitur per glo.in dict.l.si finita.§.si plures. Sed ibi reprobatur communiter, vt constat clarè. Alias duas ponit Cin.post gloss.in.l.cùm proponas.C. de bonis autho.iudi. poss. Et aliam, quam extra gloss.ponit ibi Cin. reprobat Salicet.in dict. authen.ei qui iurat.4.colum. Docto. in dict. l. cùm proponas. Aliam ponit Barto.in.l.si finita. §. Iulianus.ff.de damno infect. Aliam de primo decreto, Salice.in dict.authen.ei qui.4.colum. Et aliam de secundo decreto in.9.colum. Et has definitiones Salicet.tenẽdas esse censemus, quia bene conueniũt cum suo definito. Et est primi decreti definitio talis. Primum decretũ est iussus iudicis contra cõtumacem ad eius cõtumaciam compescendam in actoris fauorem super missione, vel quasi deliberatè factus. & sequitur Alexan.in.d.§.Iulianus. nu. 7. Secundum autem decretum est iussus iudicis contra reum in priorẽ contumaciam perseuerantem in fauorem actoris deliberatè factus, vt verus fiat possessor.

Dubitatur.4.Quis poterit decretum missionis facere in possessionem rei? Respon.concluſiuè. Primum, & secundum decretum interponitur à iudice, vel iudicibus, mistũ, vel merum imperium habentibus, nisi causa damni infecti, quæ desiderat celeritatem. vt in.l.4. §. 1. ff. de dam.infect. In quo est not.q̃ quẽadmodũ non potest interponi nisi ab habente mistum imperium, eodem modo non potest reuocari nisi ab habente mistum imperium. tex. est in.l.4.§.si fortè. secundùm vnã lecturam. glo. ff.de dam. infect. quem commen. Paul.in.l.iubere.ff.de iurisdict. omn. iudic. vbi de hoc videre poteris præsertim Alexan. & Angel. tex.dict.l. 4. §. 1. versic.quòd si fortè. dixit vni.in dict.l.iubere.

Quæro. 5. Primum decretum, quod ius ciuile dicit, nostri qualiter appellent? Et dico, quòd *assentamiento*, vt in hac.l.& partit.3.titu.8.l.1.&.2. titu. 4.libro.2.fori.Itali, tenutam.Galli, recredentiant. Ioann. Igneus in authen. ex causa. colum.36.C. de libe.præterit.vel exhæred. Et hanc recredentiam Imbertus vocat possessionem fiduciariam, quam quis sub manu regia tenet, quasi fide data acceptam, à fiducia tamen dictam. Budæ.in.l.2.in verb. vindicias. ff. de origine iuris. in annota. in Pandectis. Rebuff.in constit.Regias Galliæ.tracta.de senten exec.articulo.1.gloss.4. numero.1. in.1.tomo.

Constat clarè, cùm durãte prima missione missus non faciat fructus suos secũdùm communem opinionem Canonistarum. vt per Felin.in.c.consultationibus.de offi.delega. Et probatur in.l.1.titul.9.libr.3.ordina. Licèt communis Legistarum teneat, quòd ex primo decreto efficitur possessor.glo.in.l.3.§.genera.versic.non possessionem. vbi Alexan.& Ias.ff.de acqui.possess.

Quæro. 6. Tenuta, & missio in possessionem an cedi possit? Et videtur posse.l.vlti.§. sin autem. C.de bonis auth.iudi.poss.vbi not.Sali.& Alexã. in addi.ad Barto. in.l.1.§.vlti.ff.noui ope.nuntia. Barb.consi.51.col.18.lib.1.Tiraquell. de retract. lib.1.§.26.glo.3.nu.21. Quod confirmatur. Nam non est dubium, quin creditore mortuo tenuta trãseat ad hæredem. ergo cùm sit transmissibile, & cessibile erit. Suadetur ex Tiraquell. loco proximè citato.§.26.glo.1.num.44. Quod est notabile, & singulare.

Quæro.7.Quomodo sit procedendum ad primum, seu secundum decretum? Respond.quòd deuenitur ad primum, seu secundum decretum per officium iudicis imploratione de eo præmissa à parte, non autem iure actionis. De primo est sententia Cin.in.d.l.cùm proponas.& Bald.in.d. authen.ei qui.col.4.

Quæro. 8. Vtrùm prædictum iudicis officium sit nobile, an mercenarium? Vide text. & ibi Alex.in.l.iubere cauere. ff. de iurisdict. omn. iudic.& in dict.authen. ei qui. vbi communis dicit, quòd est nobile.& Alexand.& Ias.nu. 10.in dict. l.iubere.

De secundo decreto est glos. in.l. Iulianus.§.si plures.ff.de dam.infect.Et etiam in hoc officium est nobile.vt tenẽt doct. vbi suprà.latè per Alex. in.d.l.iubere. nu. 86. Vide Bologni.in.d.§.Iulianus.fol.13.col.4. Et quòd etiam secundum decretum veniat iudicis officio nobili, est communis opinio secundùm Michaël. Vlcurrum in.d.§.Iulianus.colum.107.fol.27.reprobata distinctione Alex.vbi suprà.

Quæro.9.An vt perueniatur ad primum, & secundum decretum reus sit citandus? Respondendum est per glo.in.d.§. Iulianus. quæ requirit citationem expressam perẽptoriam. Cui est simi. in.c.quoniam cõtra.verb.dilationes.de proba.& in cap.de mili.vas.qui contu.est. Quarum opinio est cõmunis.secundùm Alex.in.d.§.Iulianus.nu. 8.licèt Bal.in.l.consentaneũ.C.quomodo & quãdo iudex.aliter dicat.& nõnulli in diuersas abeãt sententias. Et pro ista opinione communi est bonus tex.in.l.præsenti. §.cùm autem. C. de his qui ad eccle.confugi.ibi.itaq; si res immobiles possidet post edictorũ solenniũ citationẽ. Et sic loquitur de citatione perẽptoria, cũ loquat̃ in numero

plurali. Item ibi, prædictorum traditio.id est,in possessionē missio. Et ita gl. ibi intelligitur,& sic ponitur pro decreto.

Dicitur peremptoriè citatus,quando verbum, peremptoriè,ponitur in citatione.vt in.l.ad peremptorium.ff.de iudi.& ibi notatur.

Item quando sunt factæ tres citationes, licèt non sit dictum peremptoriè.tex.in.l.tres denūtiationes. C.quomodo & quando iud.

Item quando iudex citat per se,& personaliter partem.iuxta formam tex.& ibi glos.communiter admissam.C.quomo.& quando iudex.in.l.2.

Item quando tabellio citat partem coram iudice de eius mandato. Bald.in dict.l.2.& quando tabellio citat ipsemet,potest citationem suam in actis ponere.Bald.in.l.2.colum.vltim.de anna. exceptio.

Item est peremptoria citatio,quando in literis citationis,vel in ipsa citatione exprimitur, quòd aliter termino elapso,iudex ꝓcedet in causa mediāte iustitia. Bart.& communis in.d.§.Iulianus. vbi vi.Alexā.nu.12.De qua clausula est glo.3.in ca.causam quæ.& ibi Innocen. de rescrip.Ioann. Andr.& docto.per textum ibi in ca. cùm dilecti. de dolo,& contuma.vbi de hac clausula.

Item dicitur peremptoriè citatus, qui cùm sit personaliter citatus, dixit se nolle cōparêre corā iudice.Bar.in.d.§.Iulianus.col.3.glos.in.l.fi.C.de resti.in integ. cum qua est communis opinio.

Idem & si nihil dixit, & personaliter fuit citatus, & non venit,nam habetur pro peremptoria citatione,licèt non sit nisi vnica citatio. secūdùm Innocen.in.c.ad petitionem.de accusa. Quod tamen reprobatur per doctores.de quo singul.per Imol.in.l.si finita.§.si plures.2.col. ff. de dam.infect.vbi per.11.colum. disputat, an sufficiat vna citatio,quādo citatus dixit se nolle venire. Et cōcludit ꝙ sic, vt suprà dictum est. Et ibi ponit, an credatur nuntio referēti se citasse illum,&respondisse nolle venire. Et concludit ꝙ sic post alias varias,& diuersas opiniones.

Nota,ꝙ citatus semel dicens nolle comparêre, contumax est, nec est iterum citandus.glos.in.l. consentaneum.verb.contumacia.C.quomod. & quando iudex.communis secundùm Alex.l. contumacia.num.4.ff.de re iudi.Felin. in ca. inquisitionis.§.ad petitionem.nu.20.de accusa. Rip.nu. 83.in ca.1.de iudi.qui hanc opinionem defendit: & credo veriorem, quanuis contrariam ibi retulerit communem,imò ꝙ debeat iterum citari, tenet Ioan.And.ad Specul. titu. de cont.§.1.glos. magna.col.2.versi. de sexto.communis est secundùm Felin. sibi pugnantem in cap. consuluit. de offi.delega.num.9.

Quæro.10.Quid de illo,qui dixit se nolle venire,& tamen venit post latam sententiam de mittendo in possessionem, vel aliam,iudice sedente pro tribunali,an sit audiendus? Et determinat ꝙ sic. Idē dicit, si veniat post discessum à tribunali, dum tamen statim. Quod est singulare. Et ex eo procedit, quia quæ incontinenti fiunt, inesse videntur.l.lecta.ff.si certum peta.l.euidenter. C. de pactis.

Id autem quod dixi, quòd creditur nuntio citanti aliquem, & dixisse nolle venire. Adde Segur.& quæ ibi dixi in. l. si ex legati causa.nu. 58. ff.de verborum obligatio.&.l.2.& ibi Plate.C.de col. fundo. glos. in ca. venerabilibus. §. 1. verb. in iudicio. de sentent. excommu. libro. 6. &.l. 21. Styli.

Tamen plures tenent contrarium, quos refert Imol.in.l.ex consensu.§.fina.ff.de appella. quòd non credatur in casu,de quo suprà.Et licèt de iure ciuili ista opinio non sit vera, quia præcedens est communis,tamē opinio Ioan.Andr.relata ab Imol.approbata est per.l. 1.in fi.tit.7.part.3.qui text.expresè inquit,quòd nuntio Regis non est credendum,nisi probet per vnum testem, quando pars negat citationem. Et nuntio aliorum iudicum non est credendum sine duobus testibus. Quod in practica omnino est seruandū, cùm per leges Tauri in.1.cōstitutione præcipiatur,ꝙ seruentur leges Partitæ.

Item est notandum, quòd si dixit se nolle venire,vt suprà dictum est, nuntio non est amplius citandus, verùm etiam id procedit, quando dixit sine eo ꝙ citaretur,fortè quia sciebat se de proximo citandum.Barto. in.l.fin.ff.de in integr.resti. Quod Bartoli dictum est verum,licèt Bald. ab eo deuiet.Item est peremptoria citatio, si in prima citatione sit dictum, Te hac vice cito pro omnibus.Alex. post alios in dict. §. Iulianus.num.15. tex.in.c.constitutionem.de senten.excom.lib.6. & in.l.nonnunquam.ff.de iudi.

Alios casus, in quibus vna citatio habet vim perēptorij in alijs, quæ nō concernunt primum, vel secundum decretum,ponit Alexan.in.l.contumacia.ff.de re iudi.

Et secundùm suprà dicta nonnulli putant intelligendam hanc legem, dum dicunt, quòd vt fiat missio ex primo & secundo decreto, debet præcedere citatio trina,vt scilicet sufficiat alia citatio, quæ trinæ æquipolleat,cùm permissum sit iura iuribus concordare.l.1.C.de inoffi. do. cap. cùm expediat.de electi.libr.6. text. in authen.de exhi. reis. in fin. Item quia nihil refert, quid ex æquipollentibus fieri.l.si mater.C.de insti.& sub sti. Nam tantum operatur vna citatio,de quibus suprà, quantum trina, vt expositum est.

Aduertendum summoperè est, quòd ista lex

Regia

Regia non exigit illam trinam citationem ad primum,& secundum decretum,sed q̃ debeat interuenire, vt ad illud perueniatur,& sic sufficiat contumacem fuisse in causa principali, scilicet in citatione facta,vt ad libellum respondeat .Et hoc est, quod voluit probare Bologni.vbi suprà.in quantum dixit posse attentari ad primum decretum nullam requiri citationẽ.Et hoc mihi probat.l.1. &.l.2.tit.8.part.3.

Nec prætereundum censeo,retenta communi sententia,de qua suprà,quòd hodie videtur sufficere vnica citatio , vt perueniatur ad primum, & secundum decretum.per.l. 2. &. 3. iuncta. l. 4. in leg.de Madrid. vbi non requiritur, quòd dicatur peremptoriè, sed vna sola citatio semper est peremptoria , nec expectatur alia ad constituendum in cõtumacia. Cæterùm, salua veritate, crederem illas leges solùm habere locum in auditoribus Regijs,& sic in Cancellaria , quia in eis expresè loquuntur , & non in alijs.Cuius ratio potest esse : q̃a cùm ad eos deuoluatur lis per appellationem , & partes sint iam citatæ in prima instantia, non est necessaria toties repetita citatio, nec cum tanta solennitate:& quanuis dictæ leges intelligi possunt in alijs iudicibus,nũquam in eis practicatur.

Quæro.11.Vtrùm citatio ad primum , seu secundum decretum sit facienda ad partis petitionem? Respon.quòd sic.Barto.in dict.§.Iulianus. colum.2.Et ideo secundũ eum debet apparere in actis, quòd ad instantiam talis iudex citationem fieri iussit , aliàs non valeret. Pro quo est singul. glos.in.l. sancimus.verb.contumacia. C. ad Trebell.De quo per Alexand.in dict.§.Iulianus. numero.11. Et hæc est communis opinio secũdùm Bologni.ibi.col.19.glo.in.l.fin.verb.postulat.C. de bon.autho. iudi. possi.

Hoc tamen limita non procedere in casibus, quibus iudex posset suum officium nõ petitum impertiri.secundùm Imol.in.d.§.Iulianus. Quos casus ponunt Bart. Alex.& Rip.in.l.4.§.hoc autem iudicio.ff.de dam.infect.

Quæro. 12. Citatio an debeat esse certa? Respon.q̃ sic,aliàs non tenet,vt vigore ipsius perueniatur ad primum , vel secũdum decretum,adeò, vt si citatus esset quis peremptorie ad audiẽdam voluntatẽ iudicis,non valeret vt obscura, & inde terminata citatio.gloss.not.in Clem.Sæpe.infrà. de verb.signifi.verb.ad id.Roma.in.d.§.Iulianus. nu.23.& Imol.in cap.consuluit.de offi. deleg.Et ad euitandas opiniones consilium erit, vt citatio fiat, declarando in ea omnes actus,ad quos fit, & sic periti iudices faciunt.

Vltimò hæc citatio debet fieri in persona , nec sufficeret fieri ad domum, si persona reperiri potest.glo.mag.in princ.in.c.causam quæ.de dol.& contuma . Cuius sententia est communis secundùm Panorm.ibi.num.5.De quo multa per Bar. & Alexan.in.l.4.§.prætor ait. ff.de damn. infect. glo.in ca.quoniam frequenter. §.sinautem.vt lit. non contest.Item citatio ad domum non inducit veram contumaciam , & ideo condemnatus potest appellare infra decem dies à tempore sententiæ.Rota in antiq.decisio.499. & hęc.l.in fi.dicit. *Y el dicho señor don Alonso en Segouia año de ueynte y quatro,ordeno , que para que el emplazado se pueda dezir rebelde para que lugar aya la dicha ley,se requiere que sea emplazado en persona.* Et sic requirit personalem in dustriam,& non sufficit , q̃ eius procurator citetur.secundùm glo.Montalui.in.l.5.tit.3.lib.2.foro legum.Sed hũc versic.intellige in primo iussu, scilicet,quando est proferenda sentẽtia diffinitiua.Sed ad mittendum aliquem in possessione ex primo,vel secundo decreto sufficit citatio ad domum . Et est notandissimus intellectus ad istam constitutionem Regiam . Vel non loquitur nisi in missione ex primo decreto,non secundo. Vel quando proceditur ad receptionem testium. tanquàm si lis esset contestata. Et ita debet intelligi. l. 108.tit. 18.part.3.quæ ait de ista citatione personali saltem semel facta , quòd nõ requiratur de necessitate in primo decreto. Gregor. Lopez in l. 1.verb.*non queriendo*.titu.8.part.3.Et in.d.l. 108. verb. *à su persona*. Adde quæ notat Ludoui.Bologni.in.l.si finita.§.Iulianus.nu.115.ff. de damno infecto.

Quæro. 13. An requiratur libellus ad hoc vt primum decretum interponatur antequam quis citetur?Bar.in.d.§.Iulianus.nu.5.tenet q̃ sic,aliàs non valeret decreti interpositio secundùm eum. Cuius oppositũ tenet Imol.ibi,respondens ad iura facientia pro Bart.Sed Paul.Castr.ibi adhæret Bart.dicẽs , q̃ quantum ad hoc , vt reus teneatur comparêre , & possit mulctari si non compâret, non requiritur q̃ præcedat libellus citationem. per allega.per Bart.Alexã. tamen ibi.nu.20.dicit post multa, q̃ valet citatio etiam non præcedente libello,vt possit perueniri ad primũ decretum, dummodò post citationem offeratur libellus. Et hæc videtur verior,& frequentior opinio.

Vtrùm autem in ipsa citatione debeat inseri tenor libelli, vide Bart. cum docto.in authen.offeratur.C.de lit.cõtest.post alios,quos refert Alex. vbi suprà.nu.19.Ange.& Salicet.in dict.authen. concludunt post antiquos,q̃ debet inseri in citatione tenor libelli,saltem in substantia.Quæ opinio non est vera secũdùm Alex. vbi suprà. col.6. num. 19.ad fin.& Bologn.colum.14.Pro quo est glo.in cap. præterea.de dilati.quam ponderat ad hoc Panorm.ibi.

Quid tamen operetur, si copia libelli mittatur in citatorio? Vide Bologni. vbi suprà. Hodie habemus legem. 1. de Madrid, quæ inquit, q̃ ante citationem debet libellus dari iudici, & eius copia mitti in citatione. Quam intelligo in auditoribus Regijs, in quibus expressè loquitur, & si in alijs iudicibus loqueretur, non vitiaretur propterea iudicium per suprà dicta. In practica autē bonum esset cōsilium dictā legem seruari in quibusuis iudicijs in causis magni ponderis, quanuis contrarium semper practicetur.

Sed an post primam citationem, & libelli oblationem requiratur alius libellus, in quo actor petat se mitti in possessionem? Dic quòd non. Bar. in dict. §. Iulianus. num. 20. cum quo magis communiter transeunt scribentes secundùm Bologn. ibi. num. 89. qui bene, ac fusè loquitur. Quod intellige de libello solenni in scriptis, sed bene debet fieri aliqualis petitio, saltim verbalis, vt redigatur in actis per notarium. vt per Imol. in. d. l. si finita. §. si plures. de quo per Alex. in. l. 1. ff. de edend. docto. in. d. auth. offeratur. C. de litis contest.

Quæro. 14. An requiratur, quòd ad hoc, vt perueniatur ad primum decretum, vt actor in iudicio coram iudice in quolibet termino citationis compareat, & rei contumaciam incuset? Respon. quòd sic. glo. & ibi Bart. num. 9. in dict. §. Iulianus. tex. in. l. properādum. §. & si quidē. C. de iudi. & q̃ in fine termini debeat accusari. l. 3. de Madrid. Est etiam necesse secundùm Barto. nu. 10. q̃ actor licētiatus à iudice recesserit, & quòd hoc redigatur in actis. De quo latissimè per Alexan. ibi num. 25. & 26. licèt satis confusè. & Bologni. ibidem. col. 16. in fin. communiter cum Barto. transire docto. ait.

Quæro. 15. Vtrùm requiratur cognitio de debito antequam iudex pronūtiet aliquem mittendum ex primo decreto? Et respon. quòd sic. Tex. & glo. in. l. 2. C. vbi in rem act. & in cap. quoniam frequenter. §. fin. vt lit. non contest. vbi glos. dicit, quòd illa causæ cognitio debet esse semiplena. Et est glos. in. l. cùm proponas. C. de bo. autho. iudi. poss. Dicendum est, omissis opinionibus, q̃ ad missionem ex primo decreto in reali, vt missus solùm constituatur detētator, non possessor, nulla est necessaria cognitio, etiam summaria causæ principalis, vel saltem sufficiens iuramentum de calumnia. Sed vt constituatur verus possessor, requiritur cognitio talis summaria cum probatione semiplena, vel ferè tali. Et idem in actione personali etiam ad primum decretum. Requiritur tamen vera probatio ab bonorum venditionem, vel dationem in solutum secundùm Panormi. in dict. §. in alijs. num. 31. c. quoniam. vt lit. non contest. Cuius opinio verior videtur.

Quæro. 16. Vtrùm actor debeat iurare de calumnia in ipsa missione facienda, & antequā mittatur, etiam si priùs iuramētum præstitisset? Respon. q̃ sic. Cin. in. l. cùm proponas. C. de bonis authen. iudi. poss. Spec. & Ioan. Andr. in additio. tit. De primo & secūdo decreto. §. pen. ad fi. Pan. in. d. c. quoniam. §. fi. col. 13. Alexan. in. d. §. Iulianus. nu. 37. quasi hæc videatur noua instantia, & nouus processus, quia prima expediebatur iure actionis, hæc autem iudicis officio nobili, vt suprà dixi.

Quæro. 17. An hoc iuramētum, quod præstat mittendus in possessionem sufficiat ad totā causam, quando priùs non erat præstitum, vide distinctionem Pan. post glo. ibi in. d. c. quoniam. §. in alijs. col. 13. versi. Circa hoc. Et ad vtrunq; præcedēs dictū vide. l. 2. tit. 8. par. 3. ibi, *Pero antes que el judgador faga hazer la entrega por alguna de las razones susō dichas, deue dezir al demandador, que mueſtre algun recabdo porque ſe mouio à emplazar, y fazer demanda contra el demandado, alomenos deue tomar jura del, que el juramento, y demanda que le fizo, no ſe mouio à fazerla maliciosamente, mas porque tenia que la podia hazer con derecho.*

Ex qua lege probatur, quòd loco illius summariæ cognitionis sufficiat iuramentum de calūnia. Probatur etiam, quòd iterum de calumnia non est iurandum de necessitate, cùm vnum, aut alterum alternatiuè fieri probat & iubet lex, ad cuius veritatem alteram partem sufficit esse veram. l. si is qui ducēta. §. vtrùm. ff. de reb. dub. Sed propter hoc non discedas ab statutis iuris cōmunis. Quia ex mente illius legis videtur fuisse, quòd iuretur de calumnia, si non fuerat iuratum. Quod colligitur ex illis verbis, *que el emplazamiento, y la demanda. &c.* Quòd autem loco summariæ cognitionis sufficiat iuramentum de calumnia, videtur apertè velle prædicta lex. Cogitabis altiùs super hoc.

Quid autem facere debeat iudex prędictis præcedentibus? Respon. quòd pronuntiare debet per sententiam interloquutoriam actorem mittendum in possessionem rei petitę, quia agebatur actione reali: si verò in personali, in bonis debitoris pro modo & qualitate debiti declarati. vt in dict. authen. ei qui iurat. & in. d. §. in alijs. & in. l. 2. tit. 8. part. 3. text. in authen. de exhi. reis. §. quia verò semel. versi. igitur. colla. 5. text. hic. Licèt olim fieret missio in omnibus bonis debitoris. vt in. l. 1. ff. ex quibus caus. in possess. eatur. gloss. in dicto. §. quia verò semel. nisi in casibus, quos posuit Specula. de contuma. §. 4. versicul. Sequitur. non tamen exigitur, quòd res præcisè tantum valeat, quantum quantitas, quæ petitur, sed quòd etiam debeat res plùs valere. iuxta gloss. in dict.

authen

authen.ei qui iurat.& glo.in dict. §. quia verò semel.verb. secundùm mensuram.ad fin.& glos.in l.2.C.de pigno. moder.in. l. creditor. 1. ff.si cert. peta.& sic seruatur de consuetudine. Panor. d. §. in alijs.num.35.

Quæro.18. Quæ sit practica pronũtiandi tam in primo, q̃ in secundo decreto. Est videnda per Panor.in.c.1.de eo qui mitti.in poss.causa rei seruan.nu.8.l.2.tit.8.par.3.& ibi nouissimè Grego. Lopez aliqua notatu digna scripsit. Istud verò decretum debet interponi in vltima die peremptorij, & de æquitate poterit expectari in diem sequentem.per text.in cap. consuluit.de offi. deleg. Tenet Bart.in dict.§. Iulianus. num. 26. opinionem cuius communiorem dicit Alexand.nu. 48.& Bologni.col.48. Michaël col.46. Adde Deci.in dict.cap.consuluit.num.20.quòd si tunc nõ interponatur, debet iterum partem citare, quia aliàs videretur interpositum parte non citata. De quo per doct.in dict.ca.consuluit. Ange.& Imol. in.l.de vnoquoq;.ff.de re iudi. Barto. tamen in.l. cùm non eo die.C.quando prouo. non est necesse. Et Paul.in dict.§.Iulianus.dicunt, quòd si reus est contumax, ita, quòd nunquam compareat, iudex poterit quandocunq; velit post perempto rium interponere decretũ sine citatione. Et hoc authoritate Hostien. cuius fuit sententia in cap. cùm dilecti.de dolo & contuma. Et multoties ita practicatur, licèt præcedens sit melior opinio.

Executionem verò primi decreti non solùm potest iudex officiali mandare, sed etiam ipsi parti, vt propria authoritate possessionem ingrediatur. Bart.in dict. §. Iulianus. num.21.& idem docto. secundùm Bologni.ibi col. 43. cum sequent. & Vlcurrum col. 56. Per Alexand. latè in.l. iustè possidet. ff. de acquirend. possess. num. 13. Lex verò Regia. 2. ad fin. titu. 8. part. 3. dicit hanc missionem faciendam per ipsummet iudicem, vel per executorem ab eo deputatum ad hoc. Et non solùm potest interponi illud decretum contra maiores, sed etiam contra minores, ecclesias, vel absentes ex probabili causa, vel necessaria. vt Alex. probat in.d.§.Iulianus.nu.60. cum sequẽ.& adde l.5.de Madrid.

Isto ergo decreto sic interposito, & actore in possessionem misso, si reus venit intra terminum statutum de iure communi. de quo per gloss. & docto.in dict.§. Iulianus. per text.& scrib.in.d.§. in alijs.cap.quoniam.& in.l.6.titu.8.part.3. & in hac regia.l.ordinam.cui in foro seculari standum est, recuperat suam possessionem, soluens expensas, & præstans idoneam cautionem de parendo in iudicio, quæ debet esse cum fideiussore, iuxta glo.cum communi in dict. §. in alijs. verb. cautionem. & in cap. 1. de sequestr. poss. & fruct. Expressa lex est.6.titu.8.part.3. Et debet soluere expensas, quas pars iurauerit se expendisse, subsequuta iudicis taxatione. vt in.l.sancimus. C. de iudi. notat gloss. & doct. in cap. cùm venissent. de eo qui mit. in poss. causa rei seru. & dict. l.6. titu.8. part. 3.

Si verò intra prædictum tempus non compareat reus, tunc iudex ad partis petitionem procedat ad secundum decretum: & si compareat, audiet illum super proprietate, nõ autem super possessione. vt in iuribus suprà citatis.

Item est notandum, q̃ ad secundum decretum est iterum reus citandus. glo.& ibi Bart.nu.27.in dict.§.Iulianus. Si verò ille non reperiatur, an sint citandi cognati, vel vicini de necessitate? Respon. q̃ non. Quam sententiã vt receptiorẽ teneas per Alexã.in.l.si finita.§.Iulianus.nu.52.cum seq. Et ibi Bologni. col.52.& Vlcur.colũ.73. Deci. post alios in.c.consultationibus.de offic.delegat. Pan. post. glos.ibi in cap.causam quæ.nu.14.de dol.& contuma. nisi in certis casibus, de quibus per eos, scilicet, quando interponitur contra absentem & minorem.&c. Quòd autem sint citandi, probatur in.l.1.tit.7.par.3. quæ videtur approbare opinionem minùs communem.

Quæro.19. Vtrùm latitatio requiratur vt ad secundum decretum perueniatur? Dic requiri. l. Fulcinius. ff. ex quib. cau. in poss. eatur. Licèt ad primum non requiratur secundum communiorem opinionẽ. vt per Bart. in.d.§. Iulianus. nu. 29. cum seq. & ibi per Alexan. nu. 54. cum seq. vbi etiam subdit, q̃ si missus ex primo decreto non latitat, nec habetur pro latitãte, iudex potest dare curatorem bonorũ, vt procedat actor via ordinaria. per. l. ab hostibus. ff. ex quib. causis maior. quod est perpetuò menti tenendum secundùm Panor. in cap. fi. De eo qui mitti. in possess. causa rei seru. num. 10.

Vigesimò quæro. Qualiter, & intra quod tempus secundum decretum interponatur? Respon. q̃ his peractis, de quibus suprà. iudex actorẽ mitti in possessionem iubet ex secundo decreto, cognito priùs debito, id est, semiplenè probato. secundùm Bar. in.d.§. Iulianus. num. 36. Et ita communiter tenetur. vt per Vlcur. ibi. col. 103.

Sed hodie iure regio nõ videtur necessaria ista cognitio, quia ipsamet lex facit missionem. vt in l. hac vnica cautum existit. Et intra quãtum tempus debeat interponi secundùm decretum? Dic, reiectis aliorum opinionibus, q̃ iudicis arbitrio relinquitur. glo. in.d.§. Iulianus. & ibi Bar. nu. 39. Quæ opinio est cõmunis secũdùm Ange. Imol. & Alex. ibi. nu. 85. & secundũ doct. post. gl. in. d. ca. consultationibus. de offi. deleg. & dixit coẽm Pan. in. d. §. in alijs. nu. 41. Sic etiam & iudex intra

annum poterit interponere secũdum decretum. Sed an hodie stante ista lege regia erit verum, vt possit arbitrio suo intra breuius tempus interponere? Dicerem intrepidè q̃ non: quia in hac lege illud tẽpus videtur traditum pro forma, & adeò breui, vt non fuerit de eius mente, quòd possit aliquo modo præueniri, cùm in reali tantùm detur tempus duorũ mensium, in personali verò vnius.

Vigesimoprimò. Vtrùm iudex possit interponere secundum decretum in alia re, quàm in illa, in qua fuit interpositum primũ decretum? Tene opinionem Bar. in l. cùm nullus. §. fin. cum. l. seq. per illum tex. ff. de bonis auth. iudi. possi. vbi concludit, q̃ potest fieri, præterquàm quando fit ex causa, quæ tantùm vnam rem respicit in causa damni infecti, et in causa noxali. Ex quo infert ipse, quòd si res, in qua est missus creditor, non est sufficiens, poterit per secundum decretum suppleri in alia re. Et in hac opinione sunt plures, quos refert Alexand. in dict. §. Iulianus. num. 78. vbi nu. 79. dicit hanc opinionem veram, quum id quãdo post secundum decretũ veniret reus esset audiendus intra biẽnium, vt recuperet rem suam, in qua interpositum est secundum decretum, soluendo debitum, & expensas creditori. Bart. in dict. §. Iulianus. nu. fi. per text. in l. fi. C. de iure dominij impet. Tu tamen dic, quod vbi res est data in solutum, & sic adiudicatum dominium iudicis authoritate, quòd postea nullo modo auditur. secundùm glo. in ca. contingit. de dol. & cõtum. & not. glo. fin. in dict. §. in alijs. glo. in l. 2. vbi in rem act. & in l. properandum. §. finautem reus. C. de iudi. & est communis opinio secundùm Alexand. in dict. §. Iulianus. num. 122. Bologni. col. 102. Vlcur. col. 149. Quæ faciunt ad ea quę notaui in l. 4. in glos. 1. versic. dubitari præterea solet quantum tempus. tit. 8. lib. isto. 3. pagi. 1072.

Ad dict. l. fin. respondent docto. quòd habeat locum, quando quis non seruato iuris ordine impetrauit dominium aduersarij sui à Principe, aliàs autem si sibi sit adiudicatum per istud secundum decretum, iuris ordine seruato, non habet locum illius iuris dispositio. Et ita est tenendum. Quam opinionem videtur etiam approbare. d. l. 6. titul. 8. part. 3. quæ ponit duos modos interponendi secundum decretum. Dicit nanque: Primò vendantur bona, & fiat solutio creditori: & si non reperiatur emptor, dentur bona æstimata in solutum creditori. Et sentit prædicta lex apertè, quòd post venditionem, vel dationem in solutum, nullo modo reus audietur. Et idem vult nostra regia lex. Et addit, quòd si res minùs valeat, quòd petita quantitate reus cogatur soluere.

Notandum tamen est, quòd licèt in illis legibus non fiat mentio aliqua de probatione, quæ in secundo decreto exigitur, vt suprà dictum est, quòd illa nihilominùs debet interuenire, sicut iure communi exigitur. Inspicienda tamen sunt verba legis diligenter, quæ ponunt ordinem quo ad primum & secundum decretum perueniatur, & nihil de probationibus dixit. Neque prætereundum est, quòd si reus post secundum decretum veniat, dicens se velle probare ex causa falsa fuisse interpositum, quia debitum non suberat, vel q̃a pro illo debito obstabat exceptio, est audiendus. secundùm Barto. in dict. l. Fulcinius. §. 2. De quo per Barto. in dict. §. Iulianus. in fin. verbis.

Quæro. 22. in quibus actibus, vel causis interponitur primum, vel secundum decretum? Ad quam quæstionem dicendum est, quòd in omnibus ferè causis, ex quibus agere possumus, & sic in omnibus actionibus personalibus, & alijs, de quibus per Spec. tit. de primo & secundo decret. §. videndum. quasi per totum. per Alex. remissiuè in. d. §. Iulianus. nu. 95.

Quæro. 23. Qualiter missio sit facienda in seruitutibus, Vide doct. in l. si prius. ff. de noui. ope. nuntia.

Quæro. 24. Qualiter etiam in spiritualibus, & beneficialibus. Vide per doctores in cap. contingit. de dol. & contuma. vbi optimè per Panorm. num. 11. cum seq.

Quæro. 25. Qualiter in criminalib⁹? Ponit Specula. tit. De accusatore. per totum. docto. in l. absentem. C. de accusa. in l. absentem. ff. de pœn. De iure regio. in l. 7. titu. 8. part. 3. & in l. 4. tit. 3. lib. 2. for. & in l. 9. titu. 2. suprà. libr. 3. & in pragmati. regum Catholicorum. fol. 163.

Dubitatur præterea. 26. in quibus rebus fiat missio? Respon. quòd in actione reali, in re petita, in personali autem actione, fit missio in rebus debitoris pro mensura debiti declarati. Et primò in rebus mobilibus: quæ si nõ sint, in immobilibus: & si defuerint mobiles, in iuribus, & actionibus. argum. text. in l. à. Diuo Pio. §. in venditionem. ff. de re iudica. & est glo. quæ ponit hũc ordinem in auth. de exhi. reis. §. si verò semel. verb. rerum. col. 5. text. & glo. in dict. §. in alijs. & ibi Panorm. num. 34. l. 2. titu. 8. part. 3. Et illius glo. practicam ponit Salicet. in dict. authen. ei qui iurat. Et Specul. titu. De primo & secũdo decret. §. restat. post princi. De quo latè per Alexand. & Iaſ. dict. §. in venditione.

Adde etiam, q̃ fit missio in seruis, & vasallis, & iuribus prohibitis alienari in vita eius, qui ea possidet: nam hæredi non paratur præiudicium. Quod est notandũ in praxi pro reb⁹ maioratus. Et in rebus, in quibus habet vsumfructũ, fit missio ex

sio ex secundo decreto, vt missus habeat cõmoditatem, non tamen nocebit hæc missio proprietario. De quibus omnibus & alijs vide Bald. & Salice. in. d. authẽ. ei qui. Gregor. Lopez in. l. 2. verb. *en tantos bienes*. tit. 8. part. 3.

Quæro. 27. an in reali habeat locum missio ex secundo decreto? Glo. in. d. §. Iulianus. dicit quòd non, per rationes adductas. Et idem glo. in. d. §. in alijs. per solum transcursum anni efficitur quis verus possessor in ea. cui est simile in cap. contingit. de dolo & contuma. quæ procedunt ad hoc, vt constituatur missus post annum verus possessor. secundùm cõmunem, quam sequitur Panor. in. d. §. in alijs. col. 7.

Sed ad hoc, vt præfiniatur certum tempus à iudice reo vt agat de proprietate, aliàs imponatur ei perpetuum silentium super illa re, est necessarium secundũ decretum, secundùm Panor. in. d. §. in alijs. col. 18. Imol. in. d. c. cõtingit. de dol. & contuma. Bart. in. d. §. Iulianus. nu. 32. Et hãc opinionem testatur esse cõmunem Alexand. num. 114. quod ibi latè examinat. Latiùs Bologni. col. 74. cum sequent. vbi refert plures tenentes contrarium, tandem concludit prædictam communem esse veram.

Vno tamen casu posset interponi secundũ decretum ad effectum trãsferendi veram possessionem, scilicet, ante lapsum anni, vt sicut potest interponi secundum decretum in personali ante lapsum anni arbitrio iudicis, vt suprà diximus: ita etiam in reali, quo casu secũdum decretum nõ est ad cautelam, sed necessarium, & maximè posset fieri per nimiam rei cõtumaciam. argum. l. Fulcinius. §. fi. ff. quib. ex cau. in poss. eatur. Ita bene Panormi. in. c. 1. de eo qui mitt. in poss. cau. rei seru. num. 6. Hoc tenent omnes, & probant secundùm Bologni. vbi suprà. col. 60. cuius dictum non haberet locum iure regio per hanc legem, vt suprà fuit tactũ in quæstio. Qualiter, & intra quod tempus secundum decretum interponi. &c.

Quæro præterea. 28. quis sit effectus primi & secundi decreti? Et effectus primi in fronte ponamus, cuius primus effectus est, quòd talis missus efficitur possessor in actione reali. vt in. l. si quis emptionis. §. pen. C. de præscript. 30. anno. Secùs in personali. vt. l. cùm legati. ff. ex quibus cau. in possess. ea. l. 3. §. fin. ff. de acqui. possess. Et quòd in reali efficiatur possessor intra annum de iure ciuili licèt reuocabiliter, est communis opinio legistarum in. d. §. Iulianus. & in. d. authen. ei qui. & in dict. §. in alijs. Et ita asserit Bologni. vbi suprà. colum. 66. in fin. Guido Papa. De primo & secundo decreto. num. 17.

Quòd intra annum tantùm detineat, & non sit verus possessor, est sententia glo. in dict. §. in alijs. verb. verus. & ibi communis. glos. etiam & communis in cap. contingit. de dol. & contuma. glos. etiam cum communi in. c. pastoralis. §. preterea. de offi. ordina. Bologn. vbi suprà. colũ. 72. Mich. Vlcur. col. 127. Areti. & Vincen. in dict. l. 3. §. fin. ff. de acqui. possess. Quæ opinio Canonist. iure regio est probata in. l. 6. titul. 8. part. 3. & in nostra regia lege. Nullam tamen esse differentiã inter vtrunq; ius, contendit probare Bologn. vbi suprà, colum. 67. Has opiniones tetigit. Grego. Lopez, non tamen eas declarauit in. l. 2. titulo. 8. part. 3. verb. *metido en tenencia*. Latiùs dixi infrà in glossa secunda.

Sed an sit possessor, an non, effectus est magnus. vt per Alexand. in dict. l. 3. §. fina. ff. de acquirend. possess.

Talis ergo missus non lucratur fructus intra annum, nisi de hoc esset consuetudo. secundùm glo. in authen. de exhi. reis. §. fi. verb. seruandi causa. colla. 5. Quam tamen reprobat Bart. in dict. §. Iulianus. num. 50. quia talis consuetudo vt contra ius diuinũ, sapit enim vsurariam prauitatem. Alexand. tamen ibi per bona fundamenta probat opinionem illius glo. post alios per eum relatos num. 106. & sic valet in hoc consuetudo, seu statutum secundùm eum, ea ratione. Quia si iudex potest hoc facere ex nimia contumacia. vt in dict. l. Fulcinius. §. fi. ergo statutum, vel consuetudo poterit idem regulariter operari. ergo missus ex primo decreto non lucratur fructus. text. singu. in. l. fina. titu. 8. part. 3. Alios effectus primi decreti posuit Guido Papa in tracta. De primo & secundo decreto. num. 17. Alciat in practi. sua. fol. 62. colum. 1. vbi ponit. 10. effectus. Vlcur. in l. si finita. §. Iulianus. numero. 256. ff. de damno infecto.

Effectus autem secundi decreti est, quòd per illud possunt res vendi ipsius debitoris, & creditoribus satisfieri, vt dixi suprà.

Secundus effectus est, quòd possunt res in solutum dari, & tunc si erãt debitoris, statim efficitur creditor possessor, & dominus: si verò non erat dominus, transfertur in eo vsucapiendi conditio. Communis opinio in. l. prætoris. ff. de damno infecto. & in. l. 3. §. fina. ff. de acquiren. possess.

Tertius effectus, quòd missus ex secundo decreto, lucratur fructus. glo. & Bart. in dict. §. Iulianus. & communis in locis præcitatis.

Sciendum est vlteriùs, quòd si missus ex secundo decreto lucratur fructus, in reali post annum veniẽs non auditur, nisi super proprietate, & sic fit de reo actor. tex. est communis in dict. §. in alijs. auditur inquam super proprietate vsque ad. 30. ann. secundùm omnes in. l. 2. C. vbi in rem

BIBLIOTECA de VALLADOLID-AYUNTAMIENTO

actio.Bologni.vbi ſuꝑ rà.colũ.74.in fin.in dict.§. Iulianus.

Si verò interponatur ſecundum decretum eo modo, quo ſuprà aperuimus,ſcilicet,vt iudex ſtatuat terminũ, quo elapſo,imponatur ei ſilẽtium, tunc etiã ſuper proprietate non audietur. Bart. & cõmunis in.d.§. Iulianus. Alexã. hanc dicens coẽm in.d.l. 3.§.fin.ff. de acqui. poſſ. nu.29.

Si verò miſſus in poſſeſſionem perſonalem veniat poſt rerum venditionem,vel dationem in ſolutum,nõ auditur aliquo modo:ſi autem antequam bona vendantur,audiatur reus volens ſua bona recuperare, reſtitutis expenſis,& prẽſtita cautione de iudicio iſiſti. glo.fi. & ibi communis in ca.quoniam contra.§.in alijs. expreſſa.l.6.tit.8.part.3.in fin.

Quæro. 29. Intra quantum tempus audiatur? Dic,quod illi iuri offerendi non præſcribitur ſpatio minori,q̃.30.annorum.glo.in. l. cùm notiſsimi.C.de præſc.30.vel.40.an.§.eo autẽ. & in.l.pignori.ff.de vſucap. Hanc cõmunem fatetur Ioã. Imol.in.d.§.in alijs.nu. 39. Balb. in tract.de præſcrip.4.par.5.princ.col.3.licèt Ioã.Andrę.Anto & Panorm.in.d.§. in alijs. dicant, qꝑ iuri offerẽdi debitum ad recipiendum pignus,nõ poteſt præſcriptio opponi etiã triginta annorũ. Facit, nam omnis actio ſpatio. 30. annorum tollitur. l.ſicut. & l.ſi.C.de præſc.30.vel.40.anno.l.2.C.de conſti.pecu.Et comprobatur ex Tiraquell.ḋ retract. lib.1.§.36.glo.2.nu. 36. cum ſeq. vbi plures deciſiones adducit,quę poſſunt hìc adaptari pro confirmatione iſtius dicti. & per eundem in tract.de primogeni. q.31.num. 1.cum ſeq.

Præterea qꝑ præſcribatur ius offerendi triginta an. ſpatio,probatur ex Angel. Peruſi. conſil. 55. col.2.nu.3. vbi tenet, qꝑ ius offerendi pretium in contractu de retrouẽdendo ſine præfinitione tẽporis,præſcribitur per.30.annos. Iaſ.in.l.petens. nu.10.C.de pact.& in.l.ſi mater.C.de inſti.& ſubſtit.Tiraquell.qui plures concord.ad hoc citat.in tract.de retract.lib.2.§.1.glo.2.nu.7.& Anto.Gomez in tract.de contractibus. cap.2.num.28.vbi refert iſtam eſſe veram & cõmunem opinionẽ.& Balb.de præſc.in.4.par.5.princi.q.3.nu.5. & Hierony.Cagno.in rep.l.2.num.43.C.de pact.inter. empt.& vendi. Et ſic pro prædicta coĩ opinione.

De alijs effectibus primi, & ſecundi decreti eſt videndus Specula.in tit. De primo & ſecũdo decreto.§.iam de effectu.&.§. fin. Bart.in.l.ſi finita. §.Iulianus.nu.47.Alex.nu. 98. Bologni. latè fol. ante pe. col. 2. cũ ſeq. & Micha. Vlcur.col.148. ff.de dam.in fecto.& Guido Papa in dicto tracta. De primo et ſecundo decreto. num. 17.&. n.38. & Alciat. lo co ꝑcitato.

que ſea pueſto el demãdador en tenẽcia de tantos bienes[b] muebles del demandado ſi le fueren hallados faſta en quantia de la demanda. E ſi bienes muebles no le fallaren, q̃ ſea hecho el aſſentamiento en bienes rayzes: y ſea tenido el demandado de pagar la rebeldia haſta vn mes del dia que el aſſentamiento fuere hecho, ò lo embargare el demandado que no ſe haga co

Quæro. 30. Vtrùm contra minorem indefenſum poſsit deueniri ad ſecundum decretum? Videtur quòd nõ.c.1.de cauſ.poſſeſ.ibi, nec nos contra inauditam partem aliquid poſſumus diffiniri.Sed minor non fuit citatus,nec defenſus, ergo non deber fieri contra eum miſsio ex cauſa ſecundi decreti. Tenet Paul.de Caſt.conſ.368. nu. 5.lib.1.& in dict.§.Iulianus.num. 11. Sed Barto. in.l.ſi finita. §.Iulianus.col.1.ff.de damn.infecto. probat poſſe deueniri abſque citatione. Ratio, quia vbicunque ſecundum decretum concernit ita commoditatem rei, ſicut actoris,non requiritur latitatio.Bald in authen.ei qui.antep. colum. C.de bon.autho.iudi.poſſ.ſed reo minori eſt vtile,cùm fuerit conuentus,vt non vexetur maioribus expenſis, quæ occurrerẽt,ſi expectaretur latitatio,quo fit latitationem non eſſe neceſſariam, nec impedimentum, quominùs decretum ſecundum interponi poſsit aduerſus minorem indefenſum.Optimè probat Ludoui.Bologni.in dict. repe.l.finita.§.Iulianus. num. 119. Et pragm.42. cap. 6. in libr.pragma.regum Catholicorum.ibi, *tornar à elegir uia de aſſentamiento en qualquier eſtado, en que el pleyto eſtuuiere.* Tamen practica eſt, quòd citatio ad miſsionem in poſſeſsionem bonorum non ſufficit,quòd ſit ad domum, vel in procuratorem,ſed in perſonam rei, vt hac lege Regia in fine cauetur.Idem etiam ſeruatur in citatione ad faciendam executionem,realemq́ue ſolutionem bonorum, pro quibus fuit petita executio. Quod eſt notandum ad.l.4. &. 5. titulo.8. ſuprà hoc libro.3.&.l.70. Tauri. Niſi eſſet contumax, ac conſtaret,quòd per eum ſtat quominùs in faciem citetur.vt dixi.in.l.4.titulo. 8. ſuprà iſto libro tertio.

b ¶*En tenencia de tantos bienes.* Nota qꝑ miſſus ex primo

mo decreto in posſeſsionem bonorum in actione reali eſt posſeſſor intra annum reuocabiliter, & poſt annũ irreuocabiliter, miſſus verò ex primo decreto in actione perſonali, nec ante annum, nec poſt annũ posſeſſor effici, eſt magis cõmunis opinio ſecũdum Alexã. in.l. ſi finita. §. Iulian⁹. n. 4. Vlcur. nu. 15. & Bologni. n. 17. & 169. &. 181. & magis cõis ſecũdũ eũdẽ Alex. in.l. 3. §. fi. nu. 11. et ibi Iaſo. nu. 20. ff. de acq. poſſ. & dixi cõem legiſtarũ ſuprà hac lege vnic. in gl. 1. quæſt. 28. Cõtrariã partẽ tenent doct. de quibus p mevbi ſuprà. q. 28. & cõem dicit Bellam. in. c. cõtingit. nu. 20. & Pan. n. 3. Anto. & Bella. nu. 1. ĩ c. quoniã frequẽter. §. in alijs. vt lit. nõ cõt. & Alex. dicit cõem ĩ l. 3. §. fi. n. 3. & Iaſo. nu. 21. ff. de acq. poſſ. Bologni. in. d. §. Iulianus. nu. 181. & probat lex iſta in iſtis verbis, *en tenẽcia*. & l. 2. tit. 8. part. 3. Specula. dicit magis cõmunem in tit. de primo & ſecũdo decreto. §. Iã de effectu. nu. 6. Tenẽdo tamẽ ſi vis priorem, quæ magis cõmunis eſt, quã quidẽ ſeruandã eſſe dixit Neguſanti. de Fano in tracta. de pigno. 3. par. mẽbro. 2. nu. 6. Reſpõde opinioni cõi canoniſtarũ poſteriori loco adductę. vt per Alex. in. l. 3. §. genera. nu. 11. ff. de acq. poſſ. Ex quibus poteris reſpõdere ad hãc regiã cõſtitutionẽ, quod verbũ, *tenencia*, ſit accipiendũ pro poſſeſsione. l. 1. §. 1. dũ dicit. affectionẽ tenendi nõ habẽt. ff. de acqui. poſſ. & ſic appellatione detentationis, venit poſſeſsio. vt probat. l. 6. ibi, *por uerdadero tenedor dela coſa*. tit. 8. par. 3. Et tenendo opinionẽ legiſtarũ, duo effectus reſultãt, de quibus p Alex. vbi ſuprà. nu. 11. Ego tamen teneo opi. Canoniſ. per iſtã legẽ, ac legem partitæ.

mo dicho es. Y ſino viniere à purgar la rebeldia à los dichos plazos, que dende en adelante el que aſsi fuere aſſentado q̃ ſea verdadero poſſeedor[c]: y no ſea tenido de reſponder[d] al demãdado ſobre la coſa que tiene: ſaluo por la propriedad[e]. Pero ſi el demandador fuere aſſentado en bienes de ſu cõtendor por demanda perſonal: y ſeyendo paſſado el mes del aſſentamiento quiſiere mas que le ſea pagada la quãtia de ſu demanda, que no tener la poſſeſsion: que entonces que ſean vendidos por mandado del juzgador, y de lo q̃ valieren que ſea entregado el demandador de la quantia que puſo en ſu demanda, y delas coſtas. E ſi mas valiere, que ſea entregado en lo demas que valiere el demandado: y lo que menos valiere que ſea tenido el demandado de lo pagar, y el juzgador que lo faga aſsi cumplir luego. Y el dicho ſeñor Rey don Alonſo en Segouia año de veynte y quatro, ordeno que para que el emplazado ſe pueda dezir rebelde para que lugar aya la dicha ley, ſe requiere que ſea emplazado en perſona.

c ¶ *Que ſea uerdadero poſſeedor*. Et ſic lucratur fructus. §. ſi quis à nõ domino. Inſti. đ re. diui. c. cõſultationibus. de iu. patro. Quibus iuribus cõſtitutũ eſt poſſeſſori ratione poſſeſſionis acquiri fruct⁹. & ĩ ſpecie nr̃e legis hoc diſponit. l. 6. tit. 8. part. 3. Intelligas tamen, quãdo cauſa, ꝓpter quã fuit miſſus in poſſeſſionẽ, fuit aliqua, ſecùs ſi nulla, nẽpe ex cõtractu nullo, vel ſẽtentia. Bald. in. l. 2. pen. col. C. de ſeruii. & aqua. facit quæ ipſe Bal. notat in authẽ. & qui iurat. nu. 45. C. đ bonis author. iudi. poſsi. Bart. expreſsè notat in. l. 1. nu. 6. C. de præd. decurio. lib. 10. ſic dicens. Itẽ nota, q̃ vbi contractus eſt nullus, emptor nõ lucratur fruct⁹. & ibi Ang. nu. 4. Sed aliqui tenẽt contrariũ, quos recenſet Doct. del Caſtill. in. l. 17. nu. 70. in ordinatio. Tauri. vbi plures effectus poſſeſsionis annotauit. & plures cõnumerat Andr. Tiraquell. de iure primogenitu. in. 11. opinione. 17. q. fol. 320. col. 2. cum ſeq.

d ¶ *Y no ſea tenido de reſpõder*. Et ſic cõuentus nõ tenebitur litem cõteſtari, cùm hæc verba impediãt, ac hoc inducãt. l. legis virtus. ff. de legib. Additio. ad Bart. in. l. 1. nu. 1. C. de bonis vacanti. lib. 10.

e ¶ *Saluo por la propriedad*. l. 6. tit. 8. part. 3. idẽ diſponit. vbi videas Grego. Lopez verb. *ſeñorio*. Ad hoc autem

autem vt sit discrimen inter hunc casum & prece dentem, intellige istum locum quòd reus contumax non est audiẽdus in actione personali, præterquàm in proprietate, nempe debiti, quasi velit dicere, quòd onus probãdi, quod incumbebat actori, transfunditur in ipsum reũ, vnde solùm audit in proprietate. facit glos. in. c. quoniã frequenter. vt lit. nõ cont. & in. l. regulariter. ff. de peti. hæred.

Titulo. X. De las secrestaciones.

¶ Ley. I. Que *durante los embargos de las heredades: se cojan los frutos en fieldad.*

El rey don Alonso en Segouia. año de mil. c c c. l x x x v.

El mismo en Alcala el año siguiẽte.

TITVLVS *decimus. De sequestrationib⁹.*

¶ Lex. I.

DOrque las lauores d̃ las heredades y el coger de los fructos dellas se embargan muchas vezes por los testamẽtos y embargos que los juezes fazen por deudas: ò por maleficios. Porende mãdamos, q̃ si durante el tal embargo ò testamẽto fuere tiempo del coger delos fructos delas heredades, que los officiales del lugar donde esto acaesciere hagã coger los fructos, y poner los en fieldad [a] à costa delos fructos hasta que sea determinado quien los deue de auer. Y si por esta razon alguno prendare ò lleuare por fuerça ò en otra manera alguna cosa de aq̃l q̃ labrare la heredad: que la torne con los daños que por ello recibiere, y caya en pena de quatro tanto: la meytad para el q̃relloso: y la otra meytad para la nuestra camara.

a ¶ *Poner los en fieldad.* Et sic fit sequestrũ quod est rei de qua agit depositio. Hostien. in summa isti⁹ titu. §. 1. nẽpe cùm duo contendunt de aliqua re, ponunt eam in manu, & custodia alicui⁹ probi viri, cui⁹ fidei cõmittitur, qui quidẽ ipsam restituere debet ei, qui victoriã negotij obtinuerit, vnà cum fructibus ex ea re dante lite p erceptis. vt hic habetur. Clemen. vnic. de sequestr. poss. & fruct. l. 1. tit. 9. partit. 3. Vel sequestratio est rei, quę in controuersia deducitur, consensu litigantium apud tertium depositio. Lucas de Penna in. l. litibus. colum. 7. C. de agricol. & censit. lib. 1 1. l. licet. & l. ei apud. in princi. &. §. fi. ff. depositi. l. sequester. ff. de verbo. significatio. vbi quærit Cepol. num. 1. vtrùm iste sequester dicatur officialis, & sic comprehẽdatur à statuto loquente de officiali? Et respondet quòd non secũdùm Angel. in. l. si fideiussor. §. fin. ff. qui satisdar. cogantur. contra glo. ibi tenentem comprehẽdi. Et de materia sequestri est videnda glo. & docto. in. l. fideiussor. §. fina. suprà allegat. Bart. Aretin. & doct. in. l. interesse puto. ff. de acqui. poss. Cin. & Curti. in. l. vni. de prohibita sequestra. pecunię. Bart. Angel. de Perusi. Imol. & Angel. Aretinus in. l. Imperatores. §. fi. ff. de appel. tex. & Bar. in. d. l. litib⁹. Bar. in. l. per hãc C. de erogatio. milit. an nonæ. libro. 12. Archid. Domini. & Præposit. in cap. qui res. 11. q. 1. Ioa. Andr. ī reg. Locupletari. de regul. iur. libr. 6. in mercuriali bus. Alberi. in dictionar. verb. sequestrari. Imol. in cap. examinata. nu. 8. cum seq. de iudic. & in cap. dilect⁹. & ibi Panor. & doct. de sequestr. possessio. & fruct. Paul. d̃ Castr. cõs. 132. colum. 2. nu. 3. libr. 1. Prointroductione omnino notandum est duplicem sequestrationẽ. esse. Alia, quę fit partium litigantium conuentione. Alia iudicis potestate. Domini. & Bellamera in cap. quia res. 11. quæstio. 1. & ibi eas declarant. Et iterum subijcit Bellamera, q̃ sequestratio tripliciter fit. Aut mero officio præsentantis, aut præsidentis, aut petitione sequestri, aut alterius partis. Verbi gratia primo casu, vt si præses videt aliquos ad arma, vel rixam venire, quos potest sua iurisdictione compescere. l. æquissimum. ff. de vsufruct. debet dicere, Recipio rem contentiosam in manu mea, & rem custodiri faciam, & coram me veniatis ius vestrum prosequuturi. Vbi agitur restitutorio iudicio super aliqua re, incumbit iudici, cùm videt subditos ad arma paratos, & sic iudicis officio nobili. Secundò fit sequestratio

per

per officium mercenarium,inseruiēs causæ, vel li ti,tunc si illud est debitum,propter id potest fieri sequestratio.Exemplum potest desumi, quando aliquis beneficiatus monitus à superiore, nō vult seruire beneficio, sed appellat:tunc ipse præsidēs curare debet,quòd officium debitū beneficio nō negligatur, & fructus poterit sequestrare quo ad hoc, vt beneficium officietur .de appell.c.peruenit.Exemplū etiā potest poni de.l.fi.§. super peculio.C.de assert.toll.&.l.3.C.qui ad libertat. pro clamare nō licet.Ex quibus iuribus videtur,quòd si duo contendunt de beneficio, quorum nullus fuit possessor pacific⁹,fructus poterunt sequestrari,saltim quousque concertatio sopiatur: maximè vbi possessor vitiosè intrauit possessionē,nēpe contra superioris inhibitionem, vel aliàs, qui quidem talis non debet gaudere commodo possessionis.l.si quis liberū.ff.de proba. l.vis eius. C. eo. de proba. quod facit.l.1.§. apud Iulianum.ff. de posit.c.cùm contingat.de resc.cùm dictum beneficium non duos ministros, sed vnum habere debet. Aut propter qualitatem personarum concertantium,& tunc si personarū qualitas talis est, quòd natura facti inducit incompatibilitatem, tunc iudex debet prouidere partibus per cautionem, & cautelam sequestrationis. Si autē fiat ad petitionem partis sequestrum per iudicē,subdistinguendum est.Quia aut petitur sequestratio pendēte principali negotio, aut pendente appellatiōe,& hoc dupliciter: aut pendēte appellatiōe à sententia:aut pendente appellatione ab executione sententiæ.Priori casu, aut cōtenditur super re,de qua maior est præsumptio pro reo. vt si peto rem ex aliquo contractu,ius prę sumit reū non ligatum,nisi probetur litigatum, quo casu sequestrationis necessitas conquiescit, & est in isto casu inhibita:nam primò debet debitor cōuinci, & finaliter ad solutionem cōstringi.l.vni.C.de prohib.sequest. pecuni.l.fi.C.de iure fisci. cap. fi. 20. quæst.vlti.c.nonne.8.q.3. Idem dicendum est, si res talis est, cuius possessio indifferenter cadit in quēcunque,nempe si ponas exemplū,habere fundum, ita cadit in me, sicut in Petro, ago contra ipsum ad fundum,quia Petrus possessor plus habet quàm ego.Insti. de interdict.§. commodum. Verùm vbi dicta præsumptio vinceretur aliqua æquitate.vt in cap.cùm locum.de sponsa.ca. literas.de resti.spolia.tunc iudicis officio esset sequestratio permissa, si æquitate suadēte iudici videt. vt in dictis iuribus.l.si fideiussor.§.fin.ff.qui satisdar.cogant.vbi suspicio, quę habetur contra reū, vt prouideatur parti,inducit sequestrationē.Vnde cùm interfit iudici ne iudicium sit delusorium. l.vlti.ff.ne quid in loco publi.debet iudex prouidere,vt tā in principali, quàm in fructibus cautela conueniens præstetur in re mobili. vt in dict.l. si fideiussor.Et eadem æquitate idem est in seruitutibus rei mobilis.Si autem procedatur in contumaciam,hoc est dupliciter.Aut in causa,in qua potest procedi ad missionem in possessionē, aut non.Si nō, vt quia agitur de beneficio,in hoc casu non habet locum missio in possessionem.cap. vni.de eo qui mitt.in pos.cauf.rei seru.libr.6. hoc casu potest fieri sequestratio. sic loquitur text.in c.olim.de rescr.nam cùm missio cesset,hoc casu aliud quod erat,sibi similis facta, vel vicin⁹ fieri debuit. Quo fit vt glo. ibi dicens q̄ malè fuit facta sequestratio, minùs rectè loquatur,cùm ead. decreta.prosequetur factum sequestrationis, quod minimè faceret,si indebitè facta fuisset.Si verò est causa in qua possit procedi ad missionem in possessionem, tunc cùm illa sit via ordinaria demittendo in possessionem,illa regulariter seruāda est l.2.in fin.C.vbi in rem actio. Intuitu tamen religionis,vel alia causa iusta, potest iudex ad sequestrationem procedere.c.2.de dol.& contu.Super hoc casu respondendum erit, Cùm reus est contumax,sua contumacia de iure est punienda, aut in re,de qua contenditur,aut in persona,vbi in re non potest puniri.c.tuæ. vt lit.non contest. in re dupliciter,vt prę missimus.Nam vbi missio in possessionem non est possibilis,tunc excommunicatio, aut sequestratio est necessaria. Nec punitio contumaciæ in re vicinior est missioni in possessionem,quàm ipsa sequestratio, quæ se habet ad eam,vt excedens ad excessum, nam contumacia est magis tædiosum, quòd aduersarius sit in possessione,vt ipsum tędio afficiat, quàm si aliter bonus vir esset ad rem custodiēdam deputatus. l. cū oportet.C.de bonis quæ lib. Plus tamē receditur in re per sequestrationem à cōtumace,quàm immissionem in possessione.Et secundùm istas causas seu respectus,vel alios,dici potest, quòd quandoque plus, quandoque minùs importat missio in possessione,quàm sequestratio.Et propter aliquem respectum dictum est.vt in cap.2.de dol.& contuma.quòd sequestratio fuit facta intuitu religionis:nam magis competit religioso litiganti, quòd fiat sequestratio, quàm in possessionē missio,quæ est afficiendi tædio contumacem, quod cadere non debet in religioso. Et hoc casu etiam vbi possit fieri missio in possessionem, cùm de iure posset fieri sequestratio,regulariter tamen puniendus erit in isto casu per missionem in possessionem.c.quoniam frequenter.§.in alijs.vt lit. nō contest.

Iudex tamen, cuius officium latissimum est.l. 1.ff.de iur.om.iudic.oportet vt inspiciat, qua via reus contumax magis astringi possit, vt propriā contumaciam agnoscere valeat,& eam purget,& tunc

tunc illam metitur iudex, siue de excommunicā-
do, siue de in possessionem mittendo, siue seque
strando, cùm contumacia quandoque damno li
tis coërceat. l. cōtumacia. ff. de re iudi. l. diffamari.
C. de ingenu. & manu. c. licet. ꝺ probat. multò ma
gis poterit puniri contumax per sequestrationē:
iudex enim potest pœnali iudicio suam iurisdi-
ctionem defendere. l. 1. ff. si quis ius dicen. nō ob-
temp. Inter pœnalia continetur pœna sequestra
tionis. Et dato, quòd sequestratio sit pœna mitior
missione in possessionem. vt in dict. c. 2. de dol. &
contuma. nam ex missione potest fieri verus pos
sessor, saltem post annum, vel prout cautū est in
l. 1. titu. suprà proximo. non sic ex sequestratio-
ne, quod tamē credebant dicti religiosi. & sic. d. c.
legit Innocen.

Est alius casus, si procedatur in negotio appel-
lationis interpositæ à sententia diffinitiua super
principali: alius cùm petitur sequestratio à peti-
tore appellante aut à possessore. Primo casu, quā
do petitur contra petitorem appellantem, est im
possibile, cùm nihil possit ab eo separari, qui rem
non habet. c. quoties. 2. q. 6. si autem contra pos-
sessorem appellantem petitur fieri sequestratio, re-
gulariter fieri non debet, cùm appellantis status
sit integer pendente appellatione. l. 1. ff. nihil no
ua. appella. pend. Hoc tamen fallit eo casu, quo
possessor fructus dilapidat, aut suspectus est de di
lapidatione. l. Imperatores. §. fi. ff. de appell. dict.
cap. quoties. & cap. fin. de sequestra. poss. & fruct.
Ioan. Lup. in rep. c. per vestras. §. 18. nu. 1. fol. 65.
de dona. inter vir. & vxor. Et vbicunque in causa
principali posset procedi ad sequestrationē, mul-
tò magis in causa appellationis, vbi possessor vi-
ctus appellat, cùm iam diffinitum sit contra eum.
Et hoc facilius est contra ipsum procedēdum, vt
fiat sequestratio. Si aūt procedat in causa appella
tionis interpositæ ab executione sententiæ, aut
res est mobilis, & tūc fructus sequestrant vt resti-
tuant ei, qobtinuerit, & hoc casu sequestratio est
precepta absq; distinctione, vtrùm possessor esset
suspectus, vel nō. l. ab exequutore. C. quorū app.
non recipi. Nec est mirum, ex quo enim à sentē
tia est appellatū, scilicet ab executione, magna est
præsumptio contra victū, propter quod iura sta-
tuerunt rem, vel fructus à possessore separari, &
apud alium deponi, quousque querela debitum fi
nem habeat.

Quærere oportet post prædicta secundo loco,
Vtrùm violans sequestrum, suo iure priuetur. Re
spondendum est eum priuandum fore. Rota an-
tiqua decisio. 2. sub titul. de sequest. poss. & fruct.
Clem. vni. §. nihilominus. eod. titu. Gomess. in re-
gul. Cancellariæ Apostolicæ. De annali possesso-
re. q. 5. ad fin. & incurrit in pœnam quadrupli.
text. est insignis hic. vers. *E si por esta razon alguno
prendare, ò llevare por fuerça.* &c. text. in clem. vnic.
de seq. poss. & fruct.

Confirmatur. Nam stante sequestro, pars non
potest se intromittere. vt plenè notatur in rub. &
in. l. 1. de prohibi. sequestra. pecuni. Hieronym.
Grat. respons. 36. num. 3. libr. 2. responsorū. Item
pendēte lite nihil est innouandum. vt in tit. vt lit.
pend. Item causa semel in curia Romana existēs,
nunquam exit de curia, nisi summus Pontifex re
mittat ad ordinarium. Bald. in. l. si vt proponis. 1.
col. pen. vers. & nota. C. quomodo & quādo iud.
Et vbi Princeps apposuit manum, inferior non
potest se intromittere. c. cùm nostrum. de appell.
Bald. & Angel. in. l. iudicium soluitur. ff. de iudic.
Anchar. consil. 58. Circumscriptis. Item authori
tate certa, & sub certa forma introductum, eadē,
& non diuersa voluntate debet dissolui. c. 1. de re
gu. iur. Et sic cùm fuerit factum sequestrum iudi-
cis authoritate, ex eius præcepto tātùm debet re-
mitti sequestrum, faciens contrariū, incurrit violē-
tiam, & sic cadit à iure suo. Item nullus in sua cau
sa potest sibi ius dicere. l. vni. C. ne quis in sua cau
sa iudicet, vel ius sib. di.

Sed quæro. 3. Vtrùm pœna habeat locū in se-
questro facto non seruata solennitate, seu forma
ad ipsum requisita? Videtur quòd non, quia hu-
iusmodi sequestrum fuit nullum. argu. c. detrahe.
1. q. 1. c. 1. de his quæ fi. à præla. sine consensu ca. l.
cùm hi. §. si prætor. ff. de transact. tenet Hierony.
Gratus respon. 28. num. 3. libro. 1. responso. ergo
non dicitur sequestrum, ac pœna violātis ipsum,
verbum sequestrum non habebit locum in isto,
cùm fuerit nullum. iuxta plenè tradita in. l. 4. §. cō
demnatum. ff. de re iudic. Paul. Parisius consi. 41.
nu. 23. lib. 1. ibiq; col. 2. & 3. plura in hac materia
tractat. & cons. 107. nu. 70. lib. 3.

Dubitatur præterea &. 4. Vtrùm sequestratio
interim quo est facta, impediat possessionem, &
sic interrūpat cursum præscriptionis? Et videtur
quòd non, quia sequestrum nō fit nisi tantùm vt
detur vincenti in contentione suborta, & sic pe-
nes sequestrē sit gratia custodiæ tanquam in te-
nutam, ergo prior possessio nō interrumpitur ex
sequestro.

Item sequester fit per Regē, aut eius ministrū,
qui neminem spoliat. l. sequester. ff. de verborum
significat. l. proprie. & l. licet. ff. depos. Pet. & Cin.
& Alberi. in. l. vni. C. de prohi. seq. pecuni. Iacob.
de Areti. Bart. Alberi. Imol. & Areti. in. l. interes-
se puto. ff. de acq. poss. Panorm. Barb. & Feli. in. c.
examinata. de iudic. Boëri. in consuet. Bituri. rub.
De iurisd. om. iud. §. 4. ad fi. & in decisio. 172. nu.
1. Est regia. l. 2. titul. 9. part. 3. Et ita tenet alios ci-
tando Chassanæus consil. 47. numer. 4. versic. sed

quicquid

quicquid sit. Et est cõmunis secũdùm Ancha. nu. 11. in clemen. vnica. isto tit.

Quæro. 5. Vtrùm quis posit impedire sequestrationem, allegando incontinenti de iure suo. Respon. q̃ sic in rebus profanis. Volunt omnes in. l. quanuis. & in. l. fi. C. de edict. diui. Adria. toll. Boëri. decis. 172. nu. 2. Adde quæ dicit Curti. iunior in. l. procurator. nu. 4. C. de edèndo.

Quæro. 6. Vtrùm quis posit compelli ad hoc vt suscipiat sequestrum? Per. l. 1. in. fi. ff. vbi pupil. educa. deb. glo. in. l. 2. titu. 9. part. 3. tenet posse ex iudicis officio, vt præbeat nudum ministeriũ, nõ tamen expensas necessarias pro cõseruatione rei sequestratæ. Sed tu dic quòd est Bal. in dict. l. 1. ff. vbi pup. educa. deb. & sequitur Curti. seni. in tracta. de sequestris. q. 2. nu. 1. in. 4. volu. tract. Causa autem legitima nõ existente, nullus cogitur acceptare sequestrũ. Et ita intelligas Angel. in. l. fi. circa medi. ff. de bon. aut. iud. poss. argu. l. 3. §. 1. ff. de arbit.

Quæro. 7. Vtrùm sequester posit deponere sequestrum, & quo modo? Bald. in rub. in fin. C. de positi. dicit, quòd posit deponere officiũ ex causa, & iudice interueniẽte. Idem Angel & Curti. in nu. 27. C. de prohib. seq. pec. l. vnica.

Quæro. 8. An sequester posit petere aliquam mercedem? Bal. consil. 183. col. 2. lib. 1. expresim dicit, quòd sequester ob custodiã pecuniæ apud se depositæ non posit exigere salarium, quia est nudus minister. per. l. medico. §. fin. ff. de aur. & argen. lega. quæ nihil mihi huc facere videtur. Sed pro hoc facit text. in. l. Lucius. §. 1. ff. de lega. 2. ex quo Bart. & Bald. notant nudum ministrum nullum commodũ sentire, aut sperare debere. Idẽq; in sequestro voluerunt Angel. Imol. Roman. & Areti. in. l. interesse. ff. de acq. poss.

Intellige tamen non procedere in sequestro facto ex partium contendentium voluntate, quia nullus alteri cogitur facere beneficium. c. cùm secundùm apostolum. de præbend. c. charitatẽ. 10. q. 2. Tiraquell. post Bal. in loco ab eo citato tenet istã limita. in libr. 2. de retract. §. 4. gloss. 7. num. 7. facit. l. planè. 2. §. fina. ff. de lega. 2. l. ab eo. C. de fideicom.

Item etiam secundùm Tiraquell. vbi suprà. nu. 8. limitatur in sequestro facto à iudice, ex quo resultare posset damnum seruanti. Barb. consil. 71. colum. 1. lib. 4. Curti. d. tra. sequestrorũ. q. 24. nu. 78. Et est iustum, quòd ratione curæ, & custodię, quam debet habere circa rem positam in sequestro, habeat aliquã mercedẽ, prout in tutore seu curatore, qui habere debet decimam partem fructuum. l. 2. tit. 7. lib. 3. fori. & si non supersint fructus, iudex ex officio eis taxabit salarium suo arbitrio. secundùm Montalu. ibi. in glo. verb. *el diez mo*. Sed iste sequester dicitur fideicommissarius. & valet argumentum de vno ad reliquum. gloss. in. l. tutela. ff. de tutelis. in verb. ad alium. quam singularem reputo. & citat Cifonta. in. l. 31. q. 1. nu. 3. in ord. Tauri. Ergo iste sequester poterit recipere salarium ratione curæ, ac custodiæ.

Quæro. 9. sequestrum apud quem fieri debeat, an penes iudicem, vel eius officialem, vel circa tertiam personam? Istam quæstionem ponit Curti. loco citato. q. 4. num. 28. & tenet quòd sic per gl. in. l. senatusconsulto. verb. & deponatur. de offic. præsid. & dicit ordina. Iaso in. l. cum filiofam. nu. 22. ff. de legat. 1. Bald. idem tenet in sua margari. verb. depositarius. versic. 3. dum dicit depositũ fieri posse apud iudicẽ & arbitrũ pro obseruatione sentẽtiæ. & allegat tex. in. l. litigatores. §. quid ergo. ff. de arbi. & c. exposita. eo. tit.

Istam sententiam tenent Bal. Roma. Fulgo. Alexand. Soci. & Ias. in. l. si fideiussor. ff. qui satisda. cogãtur. Alex. in addi. ad Bart. in. l. planè. ff. quod quisque iur. Quibus omnibus est optimus tex. in l. si fideiussor. §. vlti. suprà alleg. & l. sed & si. §. planè. ibi, apud officium fuerit depositus. ff. ad exhibend. & probat Tiraquel. de vtroq; retract. lib. 2. §. 4. glo. 7. num. 1. Quod tamen non esset admittẽdum à iudice, sed debet nominare tertiũ. In tabel lione causæ quòd non posit fieri depositum, statutum est ab Imperatore Carolo Hispaniarum olim Rege. in. l. 83. in curijs Segouieñ. Anni. 1532 & l. 70. Pinciæ anni. 1537. quod est sancitum sanctissimum.

Quæro. 10. Vtrùm sequestratio fructuũ posit fieri appellatione pendente? Et est dicendũ quòd sic, si timetur de dilapidatione. c. fin. de seq. poss. & fruct. l. Imperatores. §. fi. ff. de app. Specula. de appell. §. nouissimè. Philipp. Frãc. in. c. cùm teneamur. col. 3. de appel. nu. 10. habetur in. l. ab executore. C. quorũ app. non recip.

Dubitatur. 11. circa proximam quæstionem, per quem iudicem fiat hæc sequestratio? Respon. quicquid dicat Bart. in dict. l. Imperatores. quòd conclusio est, quòd si petitur antequàm appellatio sit præsentata superiori, & per eum recepta, debet fieri per iudicem à quo, sed si postea, debet fieri per iudicem ad quem. Ita tenent Io. And. & Panor. in dict. capi. fina. de sequestra. poss. Philipp. Franc. in capit. cùm teneamur. colum. 3. de appella. Alexand. in additio. ad Bar. in. d. l. Imperatores. §. fin.

Quæro. 12. si is sequester sit clericus, an cogi posit à iudice seculari vt restituat sequestrum? Et est respondendum quod sic. per tex. in. l. pen. §. fi. ibi, per suam interlocutoriam præcipientis. C. de bon. autho. iudi. poss. Bald. in. l. si fideiussor. §. vlti. in antiq. lectura. & ibi Ias. colum. 1. ff. qui satisd.

cogan-

cogãtur.Bal.& Sali.in.l.acceptam.vterque.col.1. Stephan.Auffr.in rep.Clem.1.2.regula.falle.14. de offi.ordi.& in addi.ad Capell.Tholosan.decisio.167.Guiliel Benedictus in. c.Rainutius.verb. & vxorem nomine.num.419.de testam.Matthę. de Afflict.in decis.24.nume.3. Robertus Maran. in speculo aduocato.parte.4.§. vndecima distinctio iudiciorum.numero.37.Ratio est, quia tunc non proceditur contra eum clericum per modũ iudicij, sed executiuè ex consequentia suscepti officij.secundùm Salicet.& Auffr.in locis proximè citatis.

Quæro.13.quid probandum sit antequàm iudex concedat sequestrũ?Respon.quòd causa,quę potest mouere iudicẽ ad ipsam concedendam,ne res perdatur, vel propter eam ad arma deueniant partes,vel scandalũ,seu dissipatio posset sequi,colligitur ex Francisc.Curtio in rep.l.vni.C. de prohi.sequestra.pec.q.6.nume. 30.vbi latè loquitur. & quæstio.17.nume.62.Panorm.ca. examinata. num.13.de iudici.optimè Corne.cons.292.col.3. nu.6.lib.3.

Quæro.14.Vtrùm sequestratio fructuũ cesset per satisdationem de restituenda re,vel eius æstimatione?Et videtur quòd sic.nam cessante causa, propter quam fit sequestrum,vt pote ne distrahatur res,vel perdatur, propter satisdationem cessare debet sequestrum.cap.magnæ.cum glo.fin. de voto.Iasl.si fideiussor.§.fin.ff.qui satisda. cogan. Latè Curti.loco prælega.num.67.&.68.quęst. 19. Lucas de Penna in.l.litibus. colum. 9. C. de agricol. & censi. libro. 11. per text.in.l. final. C. de ordi. cogni. & consuluit Roman. consil. 312. versic.Quo ad tertium.vbi tenet, quòd non possit fieri sequestratio vsusfructꝰ bonorum,ex quo offertur realiter satisdatio fisti de iudicato soluendo, atq; de ipso vsufructu nõ dilapidãdo. Quem vide, quia istud dubium sæpe contingibile est.Et sequitur Imol.in.l.Imperatores.§.final. ff. de appellat.

Quæro.15.Vtrùm sequestrum rei promissæ factum à iudice impediat pœnam promissam in cõtractu, si non reddatur, vel soluatur tale quid in eo contentum ad certum tempus, vel euitet periurium? Respon.quòd sic.Quia iuramentum, vel quęlibet alia promissio intelligit,excepta authoritate superioris.c.veniẽtes.de iur.iur. tenet in expresso Curti.in.d.l.vni.C.de prohi.seq.pec.q. 16. num.60.Istam etiã opinionẽ tenet Petrus Ferra. in sua pract.§.audeat vel presumat.nu.2.in form. sequestri.Cum enim per me non impeditur, nec stat,mihi non est imputandum.Tum etiam,quia soluens aliquid iussu iudicis,liberatur.l.Imperatores.ff.ad municip.l.non videtur. §. qui iussu. & l.liberorum.in.fi.ff.de his qui not. infam.Consulo tamen,quòd cum præcepto de restituendo tertio,& non cui tu es obligatus facto à iudice requiras creditorem, vt dicat de suo iure, quia cogeris soluere, & non poteris aliud facere, & sic ab eo eris liberatus, & sic protestationem facias, & soluendo eris securus, ne iterum ei soluere tenearis, & hoc facias in præsentia publici notarij.

Quęro.16.Sequester an & quando possideat? De quo per Tiraquell.de iure cõstit.3.part.limit. 17.nume.6.Et sit conclusio. Sequestrum factum à iudice non aufert possessionem rei sequestratę, secùs si ex cõsensu partium id actum fuerit.Et cũ ista distinctione est cõmunis opinio teste Panor. in.c.examinata.num.14.colum. 5. de iudi. cuius rationem ibi reddit Panor.quoniam latiùs interpretamur factũ partiũ, quàm iudicis, vt ibi plenè probat,licèt,vt ipse ait,aliàs factum iudicis cẽseatur factum partis.l.si ob causam.C.de euictio.l.1. C.si in causa iudi.pignus captum sit. cum multis simil.adductis à Tiraquell.in tract.retractuũ. lib. 1.§.1.gl.14.nu.13.

Præterea istam sententiam tenet Petrus Ferra. in sua practica Papi.in libello in forma sequestri. part.audeat vel præsumat.nu.1. vbi facit tres casus,quos ibi vide.fol.61.col.1.Curti.in.d.tract.de sequestris.q.20.nu.71.

Quęro.17.Vtrùm sequester possit præsentare pendẽte sequestro?Et videtur q; nõ, quia fructus debent reseruari vincẽti,& ideo sequestrãtur, ne dissipẽtur, sed ius præsentãdi sunt fructꝰ iuris patronatus,ergo nec à sequestro, nec à partibus poterit fieri,lite pendente.

Itẽ &.2.suadetur.Nam is,qui possidet nomine proprio validè nõ præsentat, ex quo habet conscientiam rei alienę,& sic nõ potest vti fructibus, quominùs teneatur eos restituere. Innocen.in.c. 2.de in integ.restitutio.& in ca.in literis. de resti. spolia.

Item est tex.in.c.cũ Bertholdus. de re iudi. vbi creditor habẽs in pignus ius patronatus cum vniuersitate nõ præsentat,quia fructus colligit nomine alieno.Istã opinionẽ approbant Hosti.Anto. &Pano.in.c.examinata.nu.15.de iudi.col.5.vers. sed quia suprà visum est.

In oppositum facit opinio Innocen. & Ioan. de Lign. in dict.c.examinata.& ibi.Barb. in additione ad Panorm.in dict.numer.15.in verb. non presentat. imò quòd sequester lite pendente possit præsentare. Primò, quia præsentatio sequitur possessorem.cap.consultationibus.de iure patro. sed possessio est penes sequestrem, vel eius, cuius nomine possidetur,ergo poterit præsentare interim quo non est priuatus possessione sua. Et istã sentẽtiã sequitur Io.Saxon.in const. Tur-

fol.

fol.315.art.2.Secundò,quia is posidet,cuius nomine posidetur, sed sequester posidet nomine habētis ante sequestrum possessionis ius,ergo ne illud ius perdatur,& ecclesia de cuius fauore tractatur, ne sit vacans,poterit prę̃sentare.Constat, quia per prę̃sentationem prouidetur ecclesiæ.ca. 2.& cap.3.de iure patro.ergo attento commodo ipsius ecclesiæ ratione prædicta poterit præsentare.Tertiò facit,quia currit præscriptio executori ignoranti,quando agitur de fauore pauperū.not. doct.in.c.statutum.de præb.lib.6.& in.c.nos quidem. de testamen. ergo ita dicendū est in nostro proposito.

Non obstat.d.cap.cùm Bertholdus. quia rectè intuenti in illo text.supereſt debitor habilis& potens ad præsentandum:in specie autē nostra nullus supereſt.

Item & quartò, quòd sequester posit præsentare,& eligere, si hoc aliàs ad rectorem ipsius beneficij pertinet,tenēt Paul.& Cardin.numer.9.in Clemen.vnic.de seq.poss.& fructu.10.not.Felin. in.d.c.cùm Bertholdus.col.fi.vers. Ad illud. de re iudi.vbi dicit,quòd dum esset auditor Rotæ, iudicauit pro ista opinione de consensu aliorum auditorum,& pronuntiauit valere præsentationem factam à sequestro.Idem probat Roch. Curti. de iure patro.fol.antepenul.num.74.q.32.verb.ipse vel ijs.& Barb.in.c.examinata. de iudic.colū. 20. Hierony.Gigas de pensio.eccles.q.72. num.3.& sic videtur, quòd hæc vltima opinio sit tenenda per dicta à Barb. & Rocho Curtio in locis præcitatis.Et probat sing.Selu.de beneficio.2.par.quę stio.9. & Rota in decisionibus antiquis. decisio. 323. Has verò duas opiniones cōcordabis vt per Seluan.loco prę̃allegato.Et ista est cōmunis opi. secundùm Ben. de Vad.in reperto.Felin.verb.sequestrum.

Quæro.18.Clem.vni.de sequestra.poss.in quo casu loquitur?Et in hoc vide vnam declarationē per Rotam decisio.390.in nouis. quòd sequestratio non habet locum, si sententia feratur contra possessorem,non tamen pro petitore. Idem dicit Ioan. Andræ. Paul. & Zenzeli. in dict. Clementi.vni,

Item sequestrum non decernitur, quando restitutus aduersus rem iudicatam in petitorio obtinuit sententiā pro se. Declarat Cassadorus decisi. 1.eo.tit.pagi.96.

Quæro.19. Vtrùm habens cōtra se in causa beneficiali rem iudicatam super possessorio cui paruerat,postea pro se primam sentētiam super petitorio obtineat, eius vigore debuit decerni sequestrum, cùm sententiæ super possessione habuissent finalem exitum,& si fuerat sequestrū,debuit relaxari victori.per dictam Clemen.vnic. Et concluſum fuit quòd sic.Ita Cassad.vbi suprà decisio.2.

Quæro.20.Vtrùm violans sequestrum incidat in pœnas.dict. Clementi. vnic.non obstante appellatione à diffinitiua cum inde sequutis, seu à diffinitiua à quocunque grauamine sine expressione causæ? Et videtur non debere exequi, nec esse locum pœnæ, cùm appellatio suspendat iudicatum. l. 1.ff.ad Turpilian.ca.venientes.de iur. iur. Et videtur, quòd per illa verba, cum inde sequutis, videbatur à decreto sequestri appellatū, ex quo aliud non fuerat sequutum post sententiam.l.2.ff.de liber.& posthum.l.fundum qui locatus. cum.l. sequenti. ff. de fund. instru. cum ibi not.Item quia sequestrum est regulariter inhibitum.l.vni.C.de prohi.seq.pecu.& ibi Curti.facit in hoc regulam cum fallenti.quæsti.2.num.6. Hosti.in sum.de seq.poss.§.& an sit licita.vbi ponit.15.casus,in quibus lite pendente est licita sequestratio.& est glo.in.c.dilectus.verb.sequestrari.de sequestr.poss.& fruct.l.nimis properè.C. de exec.rei iudi.cap.1.de sequestr.poss.& fruct.Paul Paris.cons.41.colum.3.num.17.vers.regulare igitur.lib.1.ergo si fuerit appellatum modo præmisso,debet suspendere sequestrum. Adde Stephan. Auffre.ad Capellam Tholosanā decis.477.

Contrarium fuit concluſum in Rota secūdùm Cassado.quem vide in decis.5.sub tit.de sequestr. poss.& fruct.

Quęro.21. Vtrùm sequestratio, descriptio, & inhibitio,sint diuersa?Bal.in.l.si fideiussor. §.fi.ff. q satisd.cogā.& Curti.in.d.l.vni.C.de prohi.sequestr.pec.dicit,quòd hæc tria sunt diuersa, & modū sequestrandi triplicem esse secundùm Salicet.ibi. Aliquando persona,& non res sequestratur. putà, iudex præcipit partibus,vel alteri, ne ad locū accedant causa rixæ,& scandali vitandi.l.fina. ff. de offi.Proconſ.Cæsa.Aliquando res,& non persona.Exemplum.Mandat iudex cautiones communes deponi, & istis duobus casibus possessio non perditur: quia in primo casu res nō traditur tertio.Et in secundo, quia quilibet cohæredū possidet,& quilibet copiam accipit,& originalia etiā exhibentur in iudicio,vbi opus est.Aliquando sequestrantur res & persona, & ista est propria sequestratio,de qua loquitur.l.vni.C. de proh. seq. pec.Quia res à persona,& persona ab ipsa re separatur. Vtrùm autem per sequestrationem amittatur possessio rei sequestratæ, dixi suprà in quæstione.4.Cin.& Curti.in dict.l. vnic.quæstio. 20. nu.71.

Quæro.22.An in casibus,vbi potest fieri sequestrum,iudex posit illud facere apud duos sequestrarios? Io.And. singula.in addi. ad Specul.rub. de seq.poss.& fruct. determinat apud vnum tantùm

tùm ſequeſtrari poſſe. Sequitur Cardi. in Clem. vni.de ſeq.poſſ.q.24.ſubijciẽs, quòd ex cauſa,vt mortuo primo,vel malè gerente,vel non adminiſtrare volente, poterit iudex alterum ſubrogare. Sequitur eum Curti.in.d.l.vni.colum.fin.nu.80. q.25.

Quero.23. Vtrũ diſpoſitio Clemẽ. Ad cõpeſcẽdas.de ſequeſtr. poſſ. locum habeat

Titulo.XI. De las prueuas[a] y teſtigos[b].

in bonis hoſpitalium? Reſpon.quòd ſic.Cardin. ibi.q.7.Paul.Pariſ.conſi.36.colum.2.numer. 16. lib.4. De materia autem ſequeſtrationis eſt addẽdus Luc.de Pen.in.l.litibus.C.de agri.&cenſi.lib. 11.colum.7.&.10.Ioan.Andr.in regula Locupletari.de regu.iur.lib.6.Anto.Capici.deciſi.96.nu. 11.Montalu.in reperto.ad Panorm.in parte. Sequeſtratio.Curti.iuni.conſi.163.num. 1. Meliùs per Cardina.Zabarellis.conſi.145.colum.1.verſ. Primò quia dicta Clementi.vbi limitat notabiliter.d.Clem. Ad compeſcendas.ſcilicet,quòd non habeat locum quando ſunt duæ ſententiæ alternatiuæ latæ pro poſſeſſore, & alia pro petitore, quia vterque habet præſumptionem vnius ſentẽtiæ pro ſe,& in hac paritate debet eſſe melior conditio poſſidentis.regul.In pari.de regu.iur. lib.6. potiſsimè in hac materia, in qua regulariter eſt prohibita ſequeſtratio.vt dixi ſuprà quæſtio.20. Item probatur,quia deficit ratio Clem.Ad compeſcendas. nã hoc caſu concurrũt duæ præſumptiones contrariæ. Pro hoc eſt gl.in.c.cùm inter. incip.Hic cõcurrunt.de electio.

Item ne ſequatur abſurdum,quod eſt vitandũ. l.nam abſurdũ.ff.de op.liber. Euerard.in loco ab abſurdo.ſed ſi ſtaretur illi Clem.ſequeretur abſurdũ,quòd dato,quòd poſſeſſor habuiſſet duas ſententias,& petitor tertiã,fieret ſequeſtratio, quod eſſet iniquum. Et ſecundùm hoc quod dicitur in dict.Cle.de vna diffinitiua,debet intelligi de prima.Itaque quòd pro petitore ſit præſumptio, & pro poſſeſſore non ſit, ſed potiùs contra ipſum. Et iſta eſt notabilis limitatio ad.d.Clem.ſecũdùm Card.in.d.conſ.145.col.1.nu.2.

Quæro.24.Vtrùm fructus beneficij ſequeſtrari poſsint? Dic quòd ſic.Clem. 1.de ſequeſtr.poſ. Tradit Petrus Rebuff.in conſti.Galliæ.tra.de ſenten.exec.ar.1.glo.3.& in hac materia ſequeſtri refert ſe dixiſſe in.l.ſequeſter.ff.de verbo. ſigni. per viginti concluſiones.ſed non eſt apud nos illa lectura. Adde Ioan Sainſon in conſuet.Turonenſi. titulo.*Des droictz de baſſe juſtice*.artic.18.folio.219. colum.3.vbi ponit caſus ſequeſtri. Et quòd quatuor modis poſſeſſor dicit perſona ſuſpecta, vid. Chaſſan.in cõſ.Burg.fol.110.col.3.in prin. verſi. Aduerte quòd conſuetudo noſtra. Petr.Loriotũ in tract.de apicibus iuris.tit.De ſequeſtr.ratione. pagin.114.axioma.1.cum decẽ ſequentibus. Per Petr.Rebuff.in conſtitutiones Regias Galliæ.tomo.3.tracta.De ſequeſtris, ſeu commiſſarijs. qui eſt omnino cõſulendus pro pleniori lectione huius legis Regiæ.

TITVLVS VNDECIMVS.

De probationibus, & teſtibus.

a ¶*Prueuas.* Quæro quid ſit probatio? Reſpon. cum glo.in rub.C.de probat.& Hoſti.in ſum.iſtius titul.de probat.§.1.eſt rei dubiæ per argumẽta ſufficientia facta oſtenſio.Eandem poſuerunt Azo. & Damaſ.in ſuis ſummis.Hippoly.in rep.rub.C. de probat.Sylueſter verb.probatio.l.1.titulo.14. part.3.Tamen non eſt bona,vt Goffred. in ſumma.De probationi.explicat,& ab ea meritò recedit,quem vide.Et definit ipſe hoc modo. Probatio eſt rei dubię per teſtes,vel inſtrumenta,& plerũque indicia & præſumptiones oſtenſio.Vel ſecundùm Paulum de Caſtro in rubri. de probationi.num.2.ſic definitur.Probatio eſt fides,quæ fit iudici de eo,quod coram eo diſceptatur. Definitionem gloſſ.Hoſtien. & Goffred. defendit ſubtiliter (quanuis ſecundùm eum communiter recedant ab eis doct.) Auguſtin.Beroi.in rubri.de probatio.qui pulchra in hoc ponit,denique ſuam definitionem ſubijcit in num.59.colum.19.verſicu. Quare vt omnes obiectiones.ſic dicẽs. Probatio, eſt inſtructio cauſæ, & litis per inſtrumẽta facta. Quæ probatur ex.l.1.ff.de fide inſtru.Nã inſtructio eſt genꝰ, quod cuilibet ſpeciei contẽtę ſub tali genere probationis competit. Item dicendo (cauſæ & litis) continet probationem, quæ fit ante,& poſt litem cõteſtatam,& non ſolùm quæ fit in cauſa ciuili, ſed etiam in cauſa criminali, & coram iudice,& coram arbitro.c.forꝰ. de verb. ſigni.& in clem.ſæpe.de verb.ſigni. iunctis notatis in.l.cauſas.vbi gloſſ.Bart.& alij.C.de tranſact. c.1.& ibi Panor.ne clerici vel monachi.l.notationem.§.inſtrumentorum.ff.de verb.ſigni.c.ſuper eo.de teſtib. cog. & dict. l. 1. in qua ferè tota iſta definitio probatur. dicens inſtrumentorũ nomine ea omnia accipiẽda eſſe,quibꝰ cauſa inſtrui poteſt,& ideo tã teſtimonia, q̃ perſonę inſtrumentorum loco habentur.

Quæro.2.Cõfeſsio vtrùm ſit probatio? Reſpõde,quòd in hoc ſunt duæ opiniones adinuicẽ inter ſe pugnãtes,vt dixi in.l.5.in.glo.fina.tit.8.lib. 3.iſto ſuprà.

Tertiò

Tertiò quæro, Cui sit faciẽda probatio, iudici, an notario? Respõde iudici, coram quo causa discutitur, vt ipse videat, quibus testibus sit adhibẽda maior, vel minor fides ex modo bene circunspecto in deponendo, & declarando sua dicta habito à testibus, & propter interrogationes, & subinterrogationes loci, temporis, summæ, vestium, ac qualitatis personarum, quæ debent fieri à iudice. Quæ tamen omnia sæpissimè, vt vidi, omittuntur, potissimùm cùm ab indoctis notarijs recipiuntur, & examinantur: &, quod dolẽdum est, scribunt, quæ veritati nocere solent, & tacent, & dissimulant, nec volunt scribere, quæ dicunt integrè, & formaliter ipsi testes in perniciẽ animarum suarum, & sic committunt falsum. ca. 1. de crimi. falsi. Ideo iudici, qui iudicare debet iuxta acta, in sua præsentia est probatio facienda. l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præsid. capit. quanuis vera. 11. quæstione. 3. Ripa in rubric. de iudic. numero. 32. Couarru. latè libro. 1. variarum resolutio. cap. 1. Probatur in capit. ex literis. de probat. ibi, ad fidem sibi faciendam admittat. & ibi Pan. colum. 1. inferens inualidam esse probationẽ factam notario. Ad idem. l. quinquaginta. ff. de probat. c. in nostra. de testib. ibi, quibus potiùs lux veritatis assistit. cap. statutum. §. cùm verò. ibi, primò iudici fidem faciat. de rescript. libr. 6. cum glo. in verb. in iudicio. in cap. 2. de sentent. excommu. lib. 6. gloss. in capit. plerunque. verb. iudicibus. 2. quæstione. 7. gloss. in capit. si testes. §. Item sæpe. & in ca. licèt. verb. opinionis. de probat. & in. l. 1. verb. ei qui. C. de cond. ob turp. causam. intantũ, quòd confessio facta coram tabellione sine iudicis commissione, non nocet confitenti. gloss. singula. in. l. iubemus. verb. aliud. C. de liberal. caus. Cuius opinionem singul. dicit Ioa. Bernar. in tracta. regula. cum fallen. regul. 125. incip. Confessus de crimine. Iaso. in. l. iusiurandũ. §. pupillus. colũ. 3. nu. 11. ff. de iur. iur. & in rep. l. admonẽdi. nu. 210. vers. circa primam conclusionẽ. ff. eod. vbi singu. ac latè. & ibi Curti. in rep. nu. 240. Et cõmunẽ esse testatur Philipp. Deci. in rub. extra de proba. col. 5. nu. 7. Andr. Tiraquell. lib. 1. de retract. fol. 304. col. 1. §. 36. in gl. 2. num. 54. qui plura more solito ad prędicta citat. Hinc gloss. in. l. hac consultissima. §. si quis autẽ. verb. depositiones. C. de testa. dicit, quòd testes debent iurare coram iudice, & non coram notario sine iudicis præsentia. Laudat Bald. in capit. 1. ad fin. de fide instrum. Curti. in repetitio. l. admonendi. nu. 260. vers. Quadragesimaquarta fallentia. ff. de iur. iur. vbi plura scribit circa hunc articulum.

Vtrùm autẽ ei, qui habet probationem inter alios sit deferendum iuramentum, tanquam si haberet semiplenã probationẽ? Bar. in. l. admonẽdi. numero. 45. ff. de iureiurand. sic dicit.

Quæro, Quid si dicta testium sunt recepta, & examinata inter alias personas, vtrùm contra alium faciant aliquam fidem? Respondeo quòd semiplenam, sicut dicemus de sententia in. l. à sentẽtia. infrà de appella. Quod tamen semper intelligo, si modò examinari non possent, aliàs sibi imputaretur, cur de nouo non facit examinari. l. fin. C. de testib. Cum quo bene eũ defendendo ab impugnationibus aliorũ ibi transit Iaso in. 1. lectur. numer. 98. versic. Item addo inquantũ. in. 4. quæstione multùm singulariter. & ibi Andr. Pomat. in additio. ad Bart. litera. D. firmat magis communiter ab omnibus teneri sententiam Bart. Et doctores non discrepant à sententia. Quam etiã mirabilẽ reputat Ias. in. l. si duo patroni. col. 2. nu. 5. ff. de iureiurand. Notandum dictum Bart. reputat Felin. in capit. quanuis. colum. 2. in princ. nu. 1. vbi Additiona. aliqualiter intellexit. de re iudicat.

Contrariam tamen opinionem tenet Areti. cõsi. 163. & in. c. causam quæ. 4. colũ. & seq. de testib. Communẽ dixit Curti. senior. cons. 72. col. 3. nu. 4. vbi multipliciter insurgit aduersꝰ Bartoli sentẽtiam. Et dicit magis cõmunem Fernãdus Loazes in rep. l. filius familiàs. §. diui. nu. 131. vers. Facit tamen qualequale præiudicium. ff. de leg. 1. Et communem firmat Couar. istã partẽ in lib. practicarũ quæstio. cap. 13. §. cæterùm vt hæc materia. nu. 4. Tamẽ si opinio Bart. intelligatur prout ex verbis suprà formaliter relatis, & prout aduertit Ias. eius opinio vera, ac tenenda est. Quanuis etiã cõmunẽ contra eum dixerint prædicti, ac Curti. iunior in l. admonendi. nu. 59.

Dubitari vtiliter potest in actu practico, Cui sit deferendum iuramentum in supplementum probationis; quando vtraq; pars æquè probauit suam intentionem respectu qualitatis, & iudicij, nõ tamẽ plenè, actori, an reo, vel ei, qui magis de veritate est, vel præsumitur instructus? Cin. in. l. in bonæ fidei. col. fin. num. 9. C. de rebus credit. & iureiu. ait. actori deferendũ esse iuramentum suppletiuum probationis. Istam partẽ pluribus fundamentis probat Salicetus in dict. l. in bonę fidei. à nu. 25. cum seq. 26. vbi sic dicit concludendo. Et pro ea est cõmunis practica. Et ego eam teneo p rationes, quas feci, & potissimè per sextam. & per dict. text. scilicet in. c. 1. in prin. & in. §. sacramẽtũ. de consuetudi. recti feud. vbi videtur secundũ eũ quodammodò casus.

Alia opinio fuit Azonis, q reo sit deferendũ, quã cõiter probatam esse à Canonistis fatetur Salicet. vbi suprà. col. 9. nu. 25. vbi adducit p ea quatuor fundamẽta. Ioan. Andr. Anto. Henri. Bella. nu. 49. Pan. nu. 6. & Imol. nu. 13. in. c. fi. de iureiur.

dicens tutiorem esse opinionem, quę fauet reo in causa æquali. Lanfran. nu. 98. Curti. nu. 305. qui dicit communem. & Iaſ. in repet. l. admonendi. nu. 268. ff. de iureiurand. vbi dicit, quòd quicquid docto. teneant, ipſe adhæret huic ſententiæ indubitanter. vbi Ludoui. Roma. col. antep. nu. 112. vbi formalia verba ſunt. Item quid ſi vterque probaret plènè ſtâte omni qualitate ex parte vtriuſq; ? Dic, quòd aut loquimur in cauſis, in quibus vnus actor, alter verò reus: & tunc quia ex probationibus redditur res dubia, pro reo iudicandum eſt. extra. de proba. c. ex literis. extrà. de fide inſtrum. c. inter dilectos. l. Arrianus. ff. de actio. & obligatio. Et hoc determinat glo. extra. de teſti. in cap. in noſtra. Quod tamen intellige, niſi cauſæ per agentem motæ, ſint fauorabiliores, vt libertatis, dotis, teſtamẽti, & matrimonij, quoniam tunc in re dubia pro agente ferretur ſententia. vt firmat gloſſ. in dict. cap. ex literis. & doct. in d. cap. in noſtra. & probatur infrà. ꝺ re iudi. inter pares. ſuprà de inoffi. teſtam. l. ſi pars. infrà de regu. iur. in ambiguis. extrà. de re iudicat. ca. duobus. Hactenus verba facit ipſe Roman. Tacito authore ad verbum retulit & ſequitur Cato Sachus in dict. l. admonendi. nu. 123.

Alia eſt opinio, quòd relinquatur iudicis arbitrio. Quæ opinio probatur in. l. admonendi. dum dicit. Solent enim ſæpe iudices. ſecundùm Alberi. ibi. col. 3. nu. 7. verſ. Item quæro. qui dicit hanc opinionem communiter approbari. Et approbat eam idẽ Alberi. in. d. l. in bonæ fidei. col. 2. num. 5. ibi. Alij etiã, & fortè nõ malè dicunt, hoc ſtare arbitrio iudicis, vt conſideratis prędictis, deferat cui ſibi videbitur. Et ita videtur hic ſentire Odoffred. Et pro hoc. ff. de actio. & obliga. l. fin. ibi, ex perſonis & cauſis. & de libe. cauſa. l. diui fratres. & tenẽt oẽs docto. ſecũdùm Bal. in. l. admonẽdi. col. 6. nu. 6. verſ. ſed cui debet iudex deferre. Bald. in. cap. 1. Qui teſtes ſint neceſſ. ad proband. nouã inueſtit. lib. feudorum. Angel. in diſputatio. incip. Aſtenſis miles. col. 29. Præpoſit. Alexandrin. in. c. 1. §. ſacramentum. col. 2. num. 1. in prin. de conſuetudi. recti feud. Et ſic iudex conſiderare debet conditionem cauſæ, & perſonæ, cùm rarò contingere poſsit, quòd omnia tam actoris, quàm rei ſint paria. Pro hac opinione, quę cõmunis & verior eſt, adducitur Regia lex. 2. tit. 11. part. 3. quæ diffinit hanc difficultatẽ, in qua ſunt tot opiniones, quot ſunt capita. prout aſſerit Cin. in dict. l. in bonæ fidei. nu. 9. & Pan. in. c. fin. §. ſanè. col. 3. nu. 6. de iureiur. Iuramentum an, & quãdo deferatur in ſupplementum probationis, vltra doct. in. d. l. admonendi. qui pulchrè, ac fusè loquũtur, maximè Frãciſc. Curti. & Iaſo, eſt videndus Boëri. deciſio. 85. Et quid in cauſis criminalib⁹. ibi. deciſ. 86. Vtrùm autem deferatur poſt cõcluſionẽ in cauſa, vel quã do ſit petendum, optimè per Antoni. Capici. deciſio. 35. In cauſa magiſtri Antonij. Adde in hac materia Hippolyt. ſingul. 197. Quo ad hoc vt deueniri poſsit ad deferendum iuramentum. & in. l. maritus. nu. 20. ff. de quæſt. Socin. in tract. regula. cũ fallen. regul. 204. Iuramentum in ſupplementum probationis. vbi ponit regulã cũ. 80. fallẽtijs. Septuagintaſeptem ponit, optimè eas declarãdo Franciſcus Curti. in rep. d. l. admonendi. nu. 188. ad nu. 322. vſque. Adde vnũ verbum poſitũ à Couar. lib. 2. variarũ reſolutionũ. c. 10. nu. 5. verſ. Decimò eadem canonis conſtitutio.

Quæri poteſt, Quot ſint ſpecies probationis? Reſponde ſex, ad quas cęteræ reducũtur. vt declarat Ioa. Oldẽdorpi. in tract. de proba. §. diuidam⁹ nunc. in. 8. volu. tract. ſecũdũ impreſsionẽ Lugdunẽſ. anni. 1544. fol. 137. Prima eſt, quæ fit per priuilegia, aut inſtrumenta indubitata. c. 1. ibi, apertiſsimis documentis. de except. lib. 6. quo in loco dicit glo. id eſt, inſtrumentis, vel teſtibus. ca. poſt ceſsionẽ. de proba. c. peruenit. de teſti. l. 1. de fide inſtrum. capit. cùm à nobis. de teſti. l. 114. tit. 18. part. 3.

Priuatæ etiam ſcripturæ contra eum, qui ſigillauit, vel ſcripſit, plenã fidem faciũt in eius odiũ: in eius verò fauorem, ne ſit teſtis in ſua cauſa, nullam inducunt probationẽ. l. rationes. & l. exemplo. C. de probat. l. 1. & l. 120. tit. 8. part. 3. l. 8. tit. 9. libr. 2. for. leg. & recognita ab eo, exequitur tanquàm guarentigium inſtrumentum, prout dixi in. l. 4. tit. 8. ſuprà iſto. 3. lib. l. quidam. ff. de conſt. pecu. l. fideiuſſor impetrauit. §. 1. ibi, Cùm nec cõſenſum ſuũ accõmodauerit patri, aut ſigno ſuo, aut alia ſcriptura. &c.

Secunda ſpecies eſt, quæ fit per teſtes omni exceptione maiores ſecundùm facti neceſsitatem emergentis. l. 2. & l. 3. ff. de teſtib. Dico ſecundùm indigentiam actus: nam in teſtamentis requiruntur ſeptem, vel plures. vt in. l. 3. & ibi Ioan. Lup. in ordi. Tauri. in codicillis quinque. l. 1. titu. 2. libro. 5. infrà. vbi dixi. Vbi autem numerus teſtium non eſt determinatus, duorum teſtiũ probatio eſt ſufficiens regulariter. l. vbi numerus. ff. de teſtib.

Eſt præterea alia ſpecies probationis, nẽpè ea, quæ fit per confeſsionem factã in iure. l. vni. C. de confeſſ. l. 1. & l. certum. ff. de confeſſ. l. 2. titul. 13. par. 3. quæ debet acceptari à parte aduerſa, in cuius fauorem emanauit. Salice. in. l. generaliter. quęſtione. 6. C. non. nu. pecuni. & in. l. iubemus. C. de lib. cauſ. Cin. in dict. l. vnic. Bart. in. l. poſt quam liti. numer. 6. Iaſ. colum. 1. & Deci. numero. 27. C. de pact. Facit. l. 2. & l. 4. titu. 13. part. 3. Quando autẽ cõfeſsio ꝓbet, vide Ioã. Baptiſt. Caccialup. in repe-

in repetitio.l. admonendi. numer. 181. cum seq. ff.de iureiur.

Est quarta species probationis euidēs, & clara,quæ fit per euidentiā facti, vt quia quis habet concubinam indubitanter.ca. tua nos. de cohab. cler.& mulie.c.euidentia.de accusat.c.fi.2.q.5.facit.l.vulneris.ff.de iniur.&.l.si irruptione.ff. fini. regund.

Est quinta species probationis,quę per cōiecturas colligit.vt in.c.afferte.de prę sumptio.l.sciant cuncti.ibi,vel indicijs.de probat.

Est sexta,quæ fit à iudice per iuramentum parti delatum.cap.fina. de iur.iur.l.1.&.l.2.&.l.non erit.&.l. admonendi. ff. de iur. iur. l. in bonæ fidei.C.de reb.credi. & iur. iur. Diximus de ea aliqua suprà.Cætera, quæ pertinent ad istum probationis tractatum, sunt videnda in rub. de probat.maximè per Areti.Feli.Deci.& Augusti.Beroi.Specul de probatio. Alciat.in practica. titul. de probatio.Frederi.Schenk,& Lanfranc. in suis tract.de probatio.Ioa.Friburg. in summa cōfessorū.tit.5.q.177.Hippoly.in rep.rub.de probat.l.1 & per totū.& ibi per glo.Mōtalu.ac Grego.Lop. tit.13.par.3.l.1.2.&.3.ac ibi glos.tit.7.&.tit. 8.*de las testimonias y prueuas* libro.2. foro legum. & in foro Aragonum libro. 4. titul. De testibus. cum 2.sequenti. quibus hæc possunt meritò aptari. Probatio autem quot modis dicatur plena, Vide Iacob. Petrum à Ptolomæis in repet.l. admonendi.nu.53.

b ¶*Testigos.* Testis autem est quidā super statu causæ adductus probator legitimus.Facit cap.forus. verb.testes. de verb.signifi.vbi habetur, quòd testes antiquitus dicebantur quasi superstites, eò quòd super statu causę proferebant.Alciat.lib.2. iuris Parergon.c.24.l.1.titul.16.part.3.Bonifa.in peregrina.verb.testes.Dixi,quidam,ad denotandum generaliter, quòd omnis homo, siue masculus, siue fœmina sit, regulariter admittitur in testimonium,cùm huiusmodi edictum sit prohibitorium.l.ex eo.ff.de testib.c.ex eo.15.q.3.Quādo fœmina possit esse testis,dicam in.l.1.titul.2. libro.5. infrà.cap. quoniam.de testib. Diximus, super statu causæ.ad denotandum regulariter testes non fore recipiendos, nisi eo casu, quo causa sit iam cœpta per litis contestationem.capit.1.& cap.quoniam frequenter.vt lit.nō cont.vbi glos. Socinus regul. 242.l. 2. titulo. 16. part. 3. Item subijcio,adductus. id est, quod testis debet adduci per partem, & non se sponte testimonio debet offerre, ne præsumatur inimicus,& suspectus in dicto, & ideo repellendus sit. Bart. in.l.quę omnia.§. 1. numer.2. per text.ibi. ff. de procurat. Latè Bart. in.l. post legatum. §. is verò. numero. 1. ff.de his quib. vt indig. Alexand. consilio. 68. libro.6. Hippolyt.in.l.ex libero. nume. 10. ff. de quæstio. & in singul. 140. & in.l.1.§.seruo qui vltrò.per text.ibi numer.1.ff.de quæstio. Intellige tamen, quando sine eo, quòd pars producat, se offert probationi.Secus autem, si ex eius petitione motus absque iudicis citatione. Panormit. in cap.1.nume.1.de testib.Adiectū præterea fuit in definitione, legitimus. ad denotandum, quòd probatio,quæ fit per testes,aut instrumenta,dicitur legitima,& appellatione legitimæ probationis prę missa probatio venit.glos.in.c.at si clerici. verb.legitima.de iudi.& in.l.cū de indebito.verb. legitimis.de probat.ff.text.in.c.tuæ. de cle.perc. cap.cōsultationi.de sponsa.Corset.verb. mandatum. 2.

Item ex eadem radice dicēdum est in casibus, quibus legitima probatio est necessaria, non esse admittendum iuramentum in supplementū probationis,sed debet fieri duobus testibus, aut per instrumentum. gloss. in dict. l. cùm de indebito. verb. legitimis. Corset. vbi suprà. Felin. in capit. prudentia.§.sexta.numer.2.de officio delega. Optimè Barb.in capit. at si clerici. numero. 105. de Iud.Ias. in.l.fina.§.licentia.nume.2.C.de iu. de liberand.

Quæritur, Vtrùm probatio,quæ fit per testes, sit pro forma,& substantia processus?Respōdendum est negatiuè quòd non.ex mente Bart. in.l. prolatam.num.5.versi.modò ad propositū.C.de senten. quem refert & sequitur Panor.in ca. cùm dilectus.de fide instrum.Matth. de Afflict. decis. 28.Latæ fuerunt duæ.numer.4.Ratio ea est,quia illud dicitur de substantia alicuius rei, quo cessante, res ipsa esse non potest.l. pacta.ad medi. ff. de contrahend.emptio.iuncta.l. 1.§.1.&.l.2. ff. eo. titul.§. pretium. &.§. item pretium.Insti. de emptio. & vendi.sed iudicium. & sententia possunt esse absq; testibus, quādo aliter de veritate causæ cōstaret,nēpe per partis confessionē, vel per alia adminicula.arg.tex.cū ibi notatis in.c.afferte. de prę sump.igitur testes nō sunt de substātia iudicij.

Obstat tamen tex.in.c.forus.de verb.&.c.1.4. q.4.vbi habetur,quòd in iudicio quatuor personarū interuentus requiritur,iudex, actor, reus,& testes.ergo videtur,quòd quēadmodum iudex,actor,& reus sunt de substantia iudicij, ita & eodē modo & testes.

Sed prædicta iura non obstāt quatenus de testibus loquūtur,quia intelligēda sunt in subsidiū ad informandū iudicem,vt melius ei cōstet de veritate causę per testiū depositiones, nō autem ex eo cōsequitur,q; sint de substātia.Hunc intellectū ad præscripta iura assignauit gl.in extrauag.1.de iudi.inter cōmunes.verb.ex electoribus.quam refert,& sequit Deci.in rub.de iudi.col.4. Diximus

in titu. 1. in rubri. quæſt. 1. libr. iſto. 3. pagin. 723. verſ. Contra iſtam definitionem.

Ex quo infertur, quòd ſententia lata non publicatis atteſtationibus eſt valida, cũ teſtes non ſint de ſubſtantia, igitur nec eorum publicatio. Bal. in c. 1. nu. 12. ſi inter domi. & agn. lis oriatur. gl. in c. fi. verb. indicijs. ď her. libr. 6. Inno. per tex. ibi ī ca. cùm. I. & A. de re iud. nu. 4. vbi Panor. nu. 10. idem Pan. in ca. cùm dilectus. nu. 1. de fid. inſtrum. Gregor. Lopez in. l. 34. verb. *abiertos*. tit. 16. part. 3. Capell. Tholo. & ibi late in additio. deciſ. 396. Maran. pagi. 467. nu. 4. in tract. de ordine iudicio.

¶ *Ley. I. Que deſpues de pueſtas excepciones y defenſiones ſeã las partes recebidas à la prueua.*

El rey don Alonſo en Alcala: era de mil. c c c. l x x x v i.

SI deſpues del pleyto conteſtado el ď mãdado alegare por ſi defenſion perjudicial, ò otra defenſion perẽptoria qual quier enlos. xx. dias[a] en que ſe han de poner las defenſiones perẽptorias ante que el demandador ſea recebido a la prueua ſobre la demãda principal: entõces el demandador y el demandado ſean recebidos cõtur. vt in capit. cùm oportet. & capit. repellantur. de accuſatio. Tertia, quia in alia cauſa contra me tulit teſtimonium, ex quo inimicus cenſetur, ſeu præſumitur. capit. cùm. P. de accuſatio. Quarta ex eo, quòd ſit verboſus, & propter multa verba ſibi non eſt credendum. gloſſ. 2. ibi, quia non debet eſſe verboſus. in. l. ſolam. C. de teſtib. Ex quinque enim cauſis poteſt teſtis repelli à teſtimonio: ratione conſanguinitatis: vel ratione familiaritais, vel ratione vtilitatis, quæ habetur à cauſa: vel ratione criminis teſtis, vel ratione inhabilitatis perſonæ. Has proſequere vt per Chriſtophorum Brechterum in ſuo proceſſu iudiciali. folio. 57. colum. 1. rubr. Quibus cauſis teſtes repellantur. Nepos de Monte Albano in tracta. exceptionum. §. ſequitur videre contra teſtes. poſt practi. Maſuerij. pagina. 441. per Stephan. Auffreri. in tracta. de teſtib. & eorum reprobatione. in. 5. volum. tractat. ſecundùm nouiorem impreſsionem. Vide in. l. 1. verb. *tachar los teſtigos*. titulo. 4. ſuprà iſto. 3. libro. vbi plura notanda, & valde neceſſaria in practica annotauimus. Quæ autem probatio per teſtes ſit neceſſaria in cauſis criminalibus, eſt videndus Antoni. Gomez. in tract. de delictis. cap. 12. pulchra & ſingul. circa materiam teſtium per plura folia ſtrenuè ſcripſit ſenator regius genere & literis vnicum lumen & ornamentum Iacobus Septimacẽſis in catholicis inſtitutio. c. 62. de teſtibus.

¶ *Lex. I.*

Quæro propter quas cauſas poſsit repelli teſtis à teſtimonio? Reſpon. ob plures, de quibus per Specul. titu. De teſte. §. 1. verſicu. Item quod fuit ob carmen. l. 3. ff. de teſtib. Petrus de Ptolomeis in repe. l admonendi. numer. 115. ff. de iure-iurand. refert quatuor quæ notabiliores ſibi viſæ fuerunt. Prima, quia obijcitur teſti, quòd amore, odio, timore depoſuit. vt in capit. quorũ. de teſtib. Secũda, quia habitat cum inimicis meis, ſi contra me produci

a ¶ *Enlos ueynte dias*. Concordat. l. 1. ibi, *la ley*. titu. 4. & l. 1. tit. 8. ſuprà iſto lib. 3.

b ¶ *Confeſsion*.

juntamente à la prueua de la demanda dela defenſion, el demandador à prouar la demanda ſi le fuere negada, y el demandado ala prueua dela defenſion periudicial ò otra, que remate el pleyto. Pero ſi el demãdado no puſiere por ſi la defenſion perjudicial, que remate el pleyto faſta q̃ ſean publicados los dichos de los teſtigos[b] enel pleyto principal: entõces no pueda prouar la defenſiõ ſino por confeſsion dela parte: ò por carta[c] publica.

¶Ley. II. *Del termino que ſe deue dar à los que tienen prouanças fuera del reyno.*

El rey don Alonſo en Alcala: era de mil. CCC. LXXXVI.

QVando el demãdador para prouar la demanda, ò el demandado para prouar ſu defenſion, dixeren que tienen teſtigos allende la mar, ò fuera del reyno. Mandamos que el juez no les đ mas plazo de ſeys meſes[a] para traer ante el los teſtigos y los dichos de ellos. Pero ſi viere el juez que la prueua ſe pueda fazer en tiempo mas breue, que le đ plazo ſegun ſu aluedrio que entẽdiere que ſe puede hazer la prueua.

b ¶*Confeſsion.* Nota, quòd quanuis iſta cõfeſsio partis emanet poſt latã ſententiã, nihilominus reus defenditur per eã. ex ſingul. Innocen. doctrina in c. quia pleriq;. col. 2. nu. 3. verſ. Eſt autem ea ratio. de immuni. eccleſia. Aretin. in. c. quoniam cõtra. nu. 42. de ꝓbat. Domi. in. c. ferrum. col. 2. diſtinctio. 50. Hippolyt. in. l. r. §. ſi quis vltrò. nu. 83. ff. de quæſt. & in practi. crimi. §. ordine. num. 18. q̃ tenent, q̃ licèt ſententia in rem iudicatam trãſierit, ſi tamẽ de veritate p confeſsionẽ partis aliter appareat, debet retractari. Eandẽ ſententiam dicẽdo quòd omnes ipſam ſunt ſequuti, tenet Philipp. Deci. in c. 1. nu. 36. đ probat. Catelian. Cotta in memoria libus iuris. verb. confeſsio. colum. 1. vbi ponit ſex effectus, quos operatur ipſa confeſsio. Cepol. in cautel. 8. incip. Si ſententia lata eſt iniqua. Præterea facit quæ notat Bald. in rubric. C. de probat. numer. 5. quòd quanuis locum non habeat ex forma legis probatio, tamen locum vendicabit ea, quę fit per partis confeſsionem, quia non eſt proprie probatio, ſed releuamẽ probationis, prout dixi in rub. ſuprà iſto tit. in. 2. glo.

Ex quo infertur, quòd quanuis poſt concluſionem in cauſa, vel poſt teſtium publicationem ſit excluſa via probandi per teſtes, non tamen cenſetur ex hoc excluſus à probatione, quæ fieri poteſt per confeſsionem aduerſarij. Additiona. ad Bart. in. l. Publia. §. Titius Sempronio. in verb. verba enuntiatiua. ff. de poſit. vbi omnino videas de confeſsione vltra Bald. in. l. in contractibus. §. ſed quoniam. C. de non nu. pecu. Videndus eſt etiam Robert. Marant. in Specul. aduocato. in. 6. part. §. quintus actus. pagin. 442. ex quo colligere poteris practicam ad hanc materiã, & eã, quę pro effectu confeſsionis iudicialis ſeu extraiudicialis communiter deſiderari ſolet l. 1. & ibi Mõtalu. titul. 7. libro. 2. foro leg. Vtrùm autem requiratur ſpeciale mandatum ad confitẽdum? Et eſt dicendũ quòd ſic. Anto. & Panormi. in cap. 1. vt lite non conteſt. tex. in. l. 1. vbi Grego. Lopez in gloſſ. 1. titulo. 13. part. 3. & vide. l. 1. titul. 10. in ordinatio. Regis Alphõſi Compluti an. 1386.

c ¶*O por carta.* Quæ poteſt admitti vſque ad concluſionẽ in cauſa. c. cum dilectus. in princ. de fide inſtrum. & l. 6. infrà eodem.

¶Lex. II.

a ¶*No les de mas plazo de ſeys meſes.* Habuit ortum à l. 1. & fin. C. de dilat. & à. l. 2. in ordinationibus Complutenſibus Regis Alphonſi factis Anno. 1386. titulo. 10. Et adde. l. 42. capit. 4. & capit. 15. in libr. Pragmaticarum Regum Catholicorũ. Et optima. l. 12. in curijs. factis in ciuitate Segouienſi Ann. 1532. Intelligas tamen, niſi probatio eſſet facienda in longinquis partibus, quia tunc prolongari debet terminus à iudice. l. 3. ibi. *Pero ſi el juez entendiere que cũple mayor plazo para ello, que le pueda dar plazo conuenible ſegun ſu aluedrio.*

infrà eo. originaliter habetur litera ista (quãuis in codicibus impressis corruptissima ante esset) in ordinationibus regis Alphonsi. vbi suprà. titulo. 10. in. l. 3. Si tamen is, qui petit dilationem temporis ex eo, quia asserit se testes habere extra regnum, qui suam intentionem debent probare, iudex assignabit terminum iuxta formã. l. 3. infrà. cum ꝑtestatione præhabita, quòd si p il los testes nõ probauerit, ex nunc prout ex tunc cum condẽnat ad solutionem certæ quantitatis pecuniæ applicandæ ei, cui iudex ipse elegerit, ac nominauerit. Anchara. in ca. constitutus. colum. 2. versic. Secundò oppono. vbi sic dicit. Hoc esse speciale propter præsumptionem, quæ erat contra istum Cancellarium, quòd malitiosè aduersarium fatigabat. Et huic remedio prouidebant olim iudices, cùm contra petẽtem testes de longinquo malitiam præsumebant. vt nota. in capit. statutum. §. pro ferendo. in gloss. verb. expẽsas. de resc. libro. 6. Cui adde quod notat Innocent. in c. post electionem. suprà. de concess. præbend. & dixi in capit. exceptionem. de exceptio. Et optimè esset ponenti semper certam pœnam comminari, si in eius probatione defecerit, & versa vice illi, contra quem ponitur, si verum negauerit, & probatum fuerit. Et quòd possit iudex hoc facere, videtur in simili text. in. l. ius alimentorum. versic. prius tamen. ff. vbi pup. educa. debeat. & l. seruus. & l. si quis dicat. ff. mãda. & in §. studium. in authentic. de triẽt. & semisse. & l. tutor qui repor. de adminis. re. Hucúsq; sunt verba formalia Anchara. Idem tenet in dict. §. pro ferendo. colum. 1. numer. 3. versic. Item nota glossam penulti. & ibi Philipp. Franch. colum. 2. num. 5. Imol. in dict. capit. constitutus. colum. final. versicul. alia cautela esse potest. Lancelot. Decius. in. l. interdum. ff. de iudi. Alexã. & Iaso. in. l. 1. ff. si qs ius dicen. non ob temp. idem Alexand. in l. filiusfamiliàs. §. diui. ff. de lega. 1. Et idem est dicendum si sint testes in tramarini, sed tamen in longinquis partibus, & ita distãtes, quemadmodum vltramarini. text. est expressus in simi. in cap. 1. de cleric. peregri. Et est de mente istius legis. ibi, *allẽ de la mar, ò fuera del reyno.*

¶ *Ley. III. Del plazo que se deue dar para prouar las contradiciones por testigos fuera del reyno.*

El rey don Alonso en Alcala: era de mil. c c c. l x x x v i.

Qualquier de las partes q̃ ouiere de ꝓuar las contradiciones que fueren puestas contra las personas de los testigos ò causas de la otra parte: y dixere que los testigos, ò prueuas que tiene para prouar esto que son allende la mar ò fuera del reyno. Mandamos que el juez no le pueda dar mayor plazo de nouenta dias para traer los dichos delos. Pero si el juez [a] entendiere que cumple mayor plazo para ellẽde la mar ò fuera del reyno no pueda ser hecha malicia ni alongamiento. Mandamos que estos plazos no sean otorgados àla parte q̃ los pidiere. Saluo si se muestra [b] primeramẽte, si aquellos testigos q̃ el nombrare, estauã àla sazon enel lugar donde el hecho acaescio: y esto q̃ lo prueue hasta treynta dias.

¶ Lex. I I I.

a ¶ *Pero si el juez*: Nota, quòd iudex ex iusta causa potest hanc dilationem legis prorogare. gloss. in. l. nec de statu. verb. egredi. C. de dilationi. vbi sic dicit in dict. verb. egredi. nisi iusta causa videatur iudici faciendum, dando nouam. l. oratione. ff. eodem. Et eorum dicta debent recipi in illo loco, quo habitant ad instantiam iudicis causæ, & per iudicem receptorẽ debent mitti ei clausa, ac sigillata, aliàs non probarent. ex his potissimè, quæ notat Iacob. à Nigris in rep. l. omne. nu. 25. ff. de offi. assesso. l. iudices. C. de fide instrum. l. 27. titu. 16. part. 3. & ibi Grego. Lopez. Quo iure vtimur.

b ¶ *Saluo si se muestra*. Nota multùm hæc verba.

¶ Lex. I I I I.

a ¶ Que

a ¶*Que si los testigos.* Ad literam concordat Clemen. final. de testib. & l. 4. tit. 10. in ordinatio. regis Alphonsi Compluti celebratis an. 1386. Et cõfirmata est opinio glo. in cap. fraternitatis. de testi. quę ante dict. Clemẽ. fuit istius sententiæ, nẽpe, quòd in causa appellationis post publicationẽ factã in prima instantia non possint recipi testes sup eisdem articulis, vel directò cõtrarijs. Pro lectura, & materia recurre ad tex. & doct. in dicta Clem. & ad Ioan. Andræ. in repe. c. fraternitatis. suprà allega. Bellame. in. c. præsentium. num. 32. & in ca. tam literis. nu. 2. de testib. l. 34. & l. 37. tit. 16. par. 3. & est communis ista opinio Canonistarum hac regia lege cõprobata. Couar. in practicis quæstioni. c. 18. versic. Sextò præ cęteris obseruare debẽt practici. Io. Matiẽzo in dialogo relatoris. 3. part. c. 46. nu. 2. l. 39. tit. 16. part. 3. l. 42. c. 28. & c. 29. lib. prag. & l. 4. titu. 2. capitum curialium. libr. 3. vbi ad causas nobilitatis hanc regulam extendit. l. 124. in curijs Madri. an. 1532. De quo arti. per Couar. in dict. cap. 18. nu. 6. versicu. Illud verò solet. Ratio est, quia versatur timor subornationis ita in causa appellationis, sicut in prima post conclusum in causa, ac conclusio cum deriuetur ad secundam instantiam respectu sui originis vnici, ex quo fuit in iudicium deducta, meritò semper erit prædicta præsumptio sinistra super eisdem articulis, seu directò cõtrarijs. Iure tamen ciuili contrarium tenet communis opinio Legistarum. glo. & aliorum in authen. At qui semel. C. de proba. & ex prędictis cõstat, & glo. quæ hanc communem Legistarum fatetur in dict. clem. 2. verb. in appellationis causa. Ioan. Matienzo in dialogo relatoris. ca. 46. num. 2. tertiæ partis. Opinionem tamen Canonistarũ optimè probat authoritas Iustiniani, dum rationem quandam præmittit in authen. de testib. §. si verò deducens. siquidẽ inibi prohibet testes recipi super eisdẽ articulis, & directò contrarijs post publicationem. Quemadmodum statutum est in d. clem. 2. in priori eius parte. & in. c. fraternitatis. de testi. vbi Antoni. Imol. & Feli. col. 2. existimãt adeò veram esse Canonistarum opinionem, vt in vtroq; foro tam Canonico, quàm ciuili sit admittenda. Idem Lanfranc. in. c. quoniam cõtra. verb. testium. nu. 60. de probat. Couar. d. c. 18. nu. 6. Et vltra eum optimè Purpurat. in repeti. l. admonendi. art. 1. ampliat. 6. ff. de iureiur. & est cõis secũdùm Ioan. Matienzo vbi suprà. ex Corneo cons. 27. num. 1. lib. 3. Et cõmunem, ac seruari in practica scripsit Nicola. Bellonus cons. 25. incip. Viso processu. nu. 7. contra Bal. ĩ. l. eos. § si quid autẽ. C. de appell. & in. c. 1. nu. 12. si de inuesti. feudi lis oriatur. Nõ tamẽ ex hac regula intelligas prohibitam productionẽ testiũ super his, quæ fuerunt in prima instãtia allegata, & tamen testes nõ fuerũt super his allegationib⁹ examinati, nã poterit quis in appellationis causa testes producere ad probationem eorum, quæ ante sententiã allegauerit, & quę sunt cõtraria his allegationibus directò, quas eius aduersarius in iudicium deduxerit, modò nõ fuerint testes de his interrogati, nec examinati secundùm Inno. Card. & Feli. nu. 34. in. c. cũ Ioan. de fide instrum. per tex. ibi. Quæ declaratio est satis iuri cõsona secundùm Couar. in loco iã adducto. c. 18. nu. 6. lib. practicarũ quæstio. Quã quidẽ & obseruandã, & notatu. dignã censeo. Prętera hęc regula plures recipit limitationes, quas quilibet videre latè poterit per Ioa. Matienzo in dialogo relatoris. 3. part. c. 46. num. 3. vbi ponit tres. Bartholomæ. Soci. regul. 403. incip. Testes publicatis attestationibus. vbi ponit. 52. procedit etiam in causa ciuili, non tamen in causa criminali. Grego. Lopez in. l. 37. verb. *el judgador.* titul. 16. part. 3. Fallit tamen, quãdo parte aliàs nõ contradicente talis probatio reciperetur, nã text. iste accipiendus est parte inuita. glo. in clem. 2. verb. producere. de testib. Anto. de But. in. c. in causis. colum. fin. & in. c. vltra tertiam. colum. 4. nu. 20. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. l. 42. capit. 28. incipien. *Otrosi, que de las excepciones nueuas.* lib. Pragmaticarum. Adde Lanfranchum de Oriano in rep. c. quoniã cõtra. verb. testium depositiones. nu. 68. de probat. vbi omnino videas.

¶ *Ley.* IIII. *Que publicados los testigos no puedan ser traydos otros testigos sobre articulos contrarios.*

El rey don Alonso idem.

POr tirar à las partes de occasiõ que no corrompan los testigos. Mandamos que si los testigos[a] fuerẽ recebidos como deuẽ[b] y por quien deuen, que despues de publicados que no puedan ser traydos en el pleyto principal: ni enel pleyto

b ¶ *Como deuen.* Conc. tex. in clem. 2. de testib. & ibi gloss. & que not. Bartholomæ. Socin. tractat. regul. cum fallen. regul. 403. versicul. Primò fallit. quanuis contrarium senserit Antoni Capici. decis. 35. nu. 7.

de appellacion [c] sobre los articulos sobre q̄ ay fueron traydos: ni sobre otros derechamẽte contrarios.

¶Ley. V. *que no se guarde el uso dela Chancilleria que dispone que se reciba prueua por aquella manera de prueua.*

El rey y reyna, en Madrigal. año de mil. cccc. lxxvi.

ORdenamos q̄ enla nuestra corte y chancilleria esta ley sea guardada segun que enella se contiene. Y mandamos que no se guarde de aqui adelante el vso y costumbre que los nuestros oydores de la nuestra audiencia tenian hasta aqui, que despues de publicados los testigos reciban à las partes à la prueua por aquella manera de prueua que de derecho auia lugar. Mas que expressamente digan [a] y declaren que las partes puedan prouar por escripturas publicas, ò por confession de la parte: y la sentencia que en otra manera fuere dada, que no vala. Y mandamos otrosi, que las penas que fueren puestas por los nuestros Oydores por sus interlocutorias sentencias cõtra la parte que no prouare: sean aplicadas à los estrados, y necessidades dela audiẽcia, y seã puestas en deposito.

¶Ley. VI. *Que hasta la conclusion del pleyto se puedan presentar cartas è instrumentos.*

Fuero

MAguer q̄ mãda la ley que nīguno pueda produzir testigos algunos dspues q̄ fueren publicados [a]. Pero bien q̄remos, y mãdamos, que si la parte tuuiere cartas algunas, ò instrumẽtos q̄ atangã à su pleyto, que las pueda produzir y prouar por ellas fasta qua sean las razones cerradas, y el

c ¶*Pleyto de appelacion.* Erit tamen cautela, quòd appellans, qui prouocauit super eodem articulo, in quo fuit condemnatus, præsentet testes coram iudice appellationis, & eis productis coram eo, absentet se, & tũc cũ iudici interfit si vult pro absenti supplere, poterit istos testes recipere, & informationẽ recipere de negotio principali, & sic fraudabitur huic legi, & dict. Clemẽ. 2. de testib. Ita sing. Bal. in l. ampliorem. C. de appella. Reputat singula. Lanfranch. in repe. cap. quoniam cõtra. verb. testium. num. 75. d̄ proba. Et quanuis hoc facere possit, non tamẽ subijcitur ei, quod ex necessitate teneatur. l non q̄quid. ff. de iudi. gl. in l. sæpe. ff. de offi. præsid. Ideo erit optimũ habere per mediam personam iudicẽ certioratum de negotio, ac propitiũ, vt diligẽtiori manu faciat. Multa enim ex iudicis volũtate, & motu ꝓpriofieri possunt, quæ tamen ad partis instantiam denegarentur. Felin. in cap. per tuas. de testib. Capiti. decisio. 61. nume. 3. col. 2.

¶Lex. V.

a ¶*Mas que expressamente digan.* Ita obseruatur. Facit. l. 1. titu. 4. suprà eod. lib. 3. Et ista lex est cõfirmata in pragmaticis d̄ Alcala, quæ ordinationes iudiciales, ac Arãzeli tabellionũ nũ cupantur in l. 12. quã videas.

¶Lex. VI.

a ¶*Despues que fueren publicados.* Publicatio enim atteſtationũ p̄cluditviam productioni testiũ, & si nõ sint didicita testimonia testium in ꝓcessu producta. l. 34. & ibi Grego. Lopez in gloss. 2. titulo. 16. part. 3. cap. cũ venissent. d̄ testi. & clemen. 2. eod. titu. Limitabis vt p Augusti. Beroi. q. 37. Reuerẽdissime olim Bononiæ legatus. nẽpe in causis summarijs, vel in q̄bus versatur iusta causa (etiam

(etiam publicatis atteſtationibus) recipiēdi alios teſtes de nouo. Vide per Franciſc. Curtium in.l. admonendi.num.40.verſi.Tertiò nota.ff.de iure iurand. Scripturæ tamen vſq; ad concluſionem in cauſa ſunt admittendæ.c.cùm dilectus. de fide inſtrumēt.l. 34. titul. 16. par.3.vt hac regia lege ſācitū eſt.communis ſecundùm Rip.in dict.l.admonendi.num.48. quanuis contrariā,quòd non admittantur,dicat communem ibi Curtius iunior nu.23.

pleyto concluſo[b]: porq̄ deſpues no puede por cartas ni inſtrumentos mas prouança hazer.

Fallit tamen,ſi inſtrumenta eſſent de nouo reperta poſt concluſionem in cauſa.Et ita eſt declarandus tex.iſte cum ſuis ſimilibus,nempè in cap. cùm dilectus.de fide inſtrum.& in authent.iubemus.C. de iudi. Quæ opinio communiter eſt recepta ſecūdùm Franciſc. de Ripa in.l.admonēdi. num.45.verſic.in eadem gloſſa.ff.de iureiu.Idem fatetur ibi Ioan.Bap.Caccialup. nu.31.l. admonendi.ff.de iureiuran.notabilis ad hoc ſecūdùm Imolam in.d.c.cùm dilectus.nu.2.

Fallit.2.in cauſa criminali,in qua non concluditur in cauſa,hinc fit,vt inſtrumenta indiſtinctè poſt cauſæ concuſionem produci poſsint. Bald. in.l.1.num.9.col. 3. vbi optima & plena additio. C.de condi.indebi.vbi videbis alias declarationes huic legi apprimè neceſſarias.

Fallit.3.Si cauſa eſſet beneficialis,nā poſt concluſum in cauſa,inſtrumenta ſunt admittenda.ſecundùm Addition. ad Bald. in.d.l.1. ſuper verb. quod ſic. gloſſ. in regul. cancellariæ apoſtolicæ Innocentij. VIII. 36. Rota. 5. in nouis.aliàs.1. ſub titul. De teſtib.ſecundùm nouiorem impreſſionem.

Fallit. 4. Vbi iudex ex aliqua iuſtiſsima cauſa moueretur ad petēdum à parte, quòd produceret inſtrumēta,quæ ſe reperiſſe fateretur.Specul. de allegat. & concluſio.§.1.verſi.Et ſcias.argum. l.vbicunq;.ff.de inter.actio.Bald.in.l.1.ad fin. C. ſententi.reſcind.non poſſe.

Fallit. 5. In pupillo, eccleſia, & republica,qui poſt concluſum in cauſa poſſunt producere, petita in integrum reſtitutione. capit. auditis. de exceptio. Et procedit tam in inſtrumentis nouiter repertis, quàm in veteribus priùs repertis. Ita Catus Sachus affirmat in repe. l. admonendi.nu. 18.ff.de iureiur.

Fallit.6.in cauſis ſummarijs,quæ tractari ſolēt, aut poſſunt abſq; figura iudicij: nam ad inſtantiam partis poterit iudex etiam poſt concluſionem in cauſa interrogare,an habeat aliqua inſtrumenta,& cogere vt producat.glo.ſingul.in clem. Sepe.verb.interrogabit.de verb.ſignificatio.not. ſecūdùm Philipp.Franch.in.c.1.nu.4.de confeſſ. lib.6.Barbati.cōſi.30.col.2.nu.9.lib.1.Feli.in.d.c. cū dilectus.nu.19.de fide inſtru.Alex.conſi.147. col.fi.num.19.lib.2. Socin.in tracta.regula.cum fallēt. regul. 312. fallentia.8. Eſt tamen notandū, q̄ in cauſis habentibus ordinatā telam iudicij iudex nō poſſet etiam ad partis inſtantiam hoc facere.vt not.in ca.cùm Ioannes eremita. de fide inſtrum. & in dict. cap. cùm dilectus.eod.titu. & in cap.per tuas.de reſti. ſpoliat.Catus Sachus in repe.dictę.l.admonendi. col. 6.verſi. fallit deniq;.ff.de iureiur.Bald.in.l.fi. colum.12.verſic. Sed dubitatur. C.de edicto diui Adria.tollen.Gregor.Lopez in.l.34.in glo.fina. titu.16.part.3.vbi notat,quòd etiam ante concluſionem recipiuntur inſtrumenta,quāuis ſint contraria atteſtationibus alterius partis.gloſſ. & Panorm.col. 3. in cap.Series.de teſtib. Quæ omnia ſunt notanda pro intellectu huius Regiæ legis. Aliam declarationem accipies ex Ludo.Roman. ſingul.199.incip. Tu ſcis q̄ in.l.admonendi. &c. Et Andr.Tiraquell.in tracta.de retract. lib.1.§.1. glo.5.nu.23.

b ¶ *Pleyto concluſo.* Dicitur autem concluſum in cauſa,quando ambæ partes renuntiauerūt omnibus probationibus,& nolunt ampliùs quicquam probare.gl.in verb.concluſerint.in authen. de teſtib. §.qa verò multi.coll.7.ſingu.ſecūdùm Iaſ. in rep. l.admonēdi.nu.51.ff.de iureiu.Similē gloſ.habes in dict.cap.cùm dilectus.verb.concluſum.de fide inſtrum.Robert.Maran.in practica.6.part.actu. 15. pagina. 499. vbi aliqua adducit in hac materia.

Eſt tamen notandum ſecundùm Iaſ.vbi ſuprà num.53.verſic. nota etiam multùm diligenter.q̄ concluſum eſſe in cauſa iudicatur, quaſi ſententia in ea prolata fuiſſet. Barto. in. l. ſi mater. §. eandem.in fine.ff.de exceptio.rei iudi.Ioan.Andræ.in nouella.poſt Monac.in cap. fi. de in integrum reſtit.lib.6.Bald.in.l.fin.C.ne ex delict.defunctorum.Panorm.in cap. paſtoralis.de excep. Ratio, quia poſtquàm cōcluſum eſt in cauſa, cēſetur lata ſententia.l.ſi rem.§.fina.ff.de euictioni. vbi glo.fi.Ioan.Franciſc. Purpurat.in.l.edita.nu. 104.verſic.Secundò declaretis.C.de edend.Optimè hoc intelligi Antoni. Rubeus in rep.l.natura liter.§.nihil cōmune.nu.268. ff. de acqui.poſſeſſ. Facit.l.32.titul.5.part.5. Dicta concluſio dicitur terminus diſceptationis.ſecundùm Bald.in.l. error.colū.3. C.de iur.& facti.igno.Ioann.Baptiſt.

Caccialup.in rep.l.admonẽdi.nu.234.ff. de iure iur.dicit,q̃ conclusio in causa,est terminus exclusiuus omnium probationũ.vt in. c.cùm dilectus. de fide instru.& in auth.de testi.§.quia verò.& in authen.iubemus.C.de iudi.Innoc.in.c.pastoralis de causa possess.& ꝓpriet at. Dubitari potest circa prædicta, an cõclusio ĩ causa, sit de substãtia iudicij, taliter, q̃ si omissa fuerit, sententia,& processꝰ postea sequutus nõ valeat? Responderi oportet nõ esse de substãtia, ac proinde eius omissionẽ nõvitiare processũ. Cardi. in clementi.Sępe. §.& quia. colum.fi.num. 20. q. 19. & ibi Bonifaci. in. §. verùm quia. col. fi. nu.41.de verb.signi.Felin.in.c.cùm.I.&.A.de re iudica. Montalu. in repertorio ad Panorm.verb.conclusio.Robert.Marant.vbi suprà pagi.500.nu.9.versi. an autẽ conclusio in causa.Sed videtur q̃ iure regio sit necessaria cõclusio.per.l.1.§.*el qual termino*.tit.4.lib.isto 3.suprà ibi, *y dessues de la cõclusion*. &.l.42.c.20.fol. 32.pragmatica.ibi, *la pidan antes dela conclusion*.Sed intellige si petita fuerit.argu.l.11.tit.1.suprà isto libr.3. Nec de cõsuetudine omitti vn quàm solet, tam in ordinarijs, q̃ in summarijs iudicijs. facit.l. fin.infrà eod.

¶ Ley. VII. *Que los testigos sean apremiados à dezir sus dichos.*

Idem.

EL Alcalde sea tenido de cõpeller è apremiar[a] à los testigos de que la parte se entiẽda aprouechar, para q̃ vayan ante el à dezir sus dichos sobre q̃lquier pleyto ciuil, ò criminal al plazo q̃ el Alcalde pusiere, y haga los parescer ante si, maguer que no quieran, assi por los bienes, como por los cuerpos: è juren que digan la verdad de lo que saben sobre aquel pleyto.

¶ Lex. VII.

a ¶ *Compeller, y apremiar*. Nota, q̃ testis compellendus est ad hoc, vt ferat testimonium, & sic ne veritas occultetur. argu. text. in. c. 1. de crimin. falsi. & quæ notat Bar. in. l. ea quæ. nu. 1. ff. de contrahẽd. emptio. vbi probatur, q̃ testis malitiosè, vel obscurè loquens, vel omittens aliquid dicere, iudicatur tanquam falsum dicens. Idem Bart. in. l. 2. nu. 14. C. si cõtra ius, vel vtil. publi. Castellus. in. l. 83. Tauri. nu. 7. Conclusio igitur probat. text. in. c. 1. & per totum maximè in pulchro tex. ca. fi. de testib. cogen. l. si quando. C. de testib. c. statutum. §. pro ferendo quoq; testimonio. de rescrip. l. 6. glos. in. c. si qui testium. verb. valetudinarij. versic. Sed nunquid senes. de testib. l. 81. in curijs de Madrid anni. 1534. & in pragm. de Alcala. de ordine iudiciorũ & Arãzeli Tabellio. c. 7. optima lex. 35. tit. 16. par. 3. quæ etiã ponit aliquos casus, quibꝰ aliquæ personæ eximũtur ab itinere, sed debet mitti ad eos pro testimonio ferendo.

Notandũ tamen est, q̃ testibus cõpulsis venire ad loco ad locum, sunt ministrandę expẽsæ à ꝓducente eos in suum fauorem. tex. in. c. statutum. §. pro ferendo. ibi, Sed nec tunc nisi à producente competentes vocato pro testimonio veniendo, stando, & redeundo faciat ministrari expẽsas. de resc. lib. 6. Cardina. in ca. si qui testiũ. versi. oppono ad hoc. de testi. l. 81. in curijs Madritijs anni. 1534. ibi, *Sean obligados à los despachar el dia que llegaren, y pagarles su salario, que justamente por razon de ser sacados de sus casas, y lauores deuieren de auer*. Quẽadmodũ diximus de teste, & etiã de recusante iudicẽ, qui tenetur solvere stipendium, seu salarium assessori. vt dixi in glo. 1. quæst. 5. l. 1. titu. 5. suprà hoc libr. 3. & in recusante tabellionem. l. 179. styli. Et ita est in communi obseruantia. text. est in. l. 26. vbi glo. verb. *despensas*, plura citat. nouissimè tit. 16. part. 3. l. 10. & ibi glo. tit. 8. lib. 2. foro legum.

¶ Ley. VIII. *Que no reciban los jueces prouança de la razon que proua da no pueda aprouechar.*

Idem.

SI alguno razonare alguna cosa en su pleyto, y dixere que lo quiere prouar: si la razon fuere tal, que aũ q̃ lo prouasse, no le podria aprouechar[a] en su pleyto, ni dañar à la otra parte: el Alcalde no reciba la tal prouan-

¶ Lex. VIII.

a ¶ *No le podria aprouechar*. Nam non debet quis admitti ad probandum aliquid, quo probato, non prodest. l. ad probationem. C. de proba. cap. cùm contingat. ad fi. de officio delegat. glos. in ca. cùm dilecti.

dilecti.verb.interloquuti fuerunt.de exceptioni. Montalu.vbi est regia.l.21.tit.8.lib.2.for.legum. Quo fit,q̃ quãdo iudex præcipit respondere positionibus, dicit,Saluo iure impertinẽtium, & nõ admittendorum.secũdum Bart. in.l.si duo patroni.§.idem Iulianus. colũ. fi.nu. 11.ff. de iureiur.& ibi Alberic. nu.9.dicit,q̃ super impertinẽtibus testis non est interrogandus.Ex q̃bus venit cõmunis stylus recipiendi partes ad probationẽ faciendam in sentẽtia,quę in hoc pronuntiari solet à iudicibus. Quẽadmodũ post Bald. & Paulum aduertit Iaso. in. d.§. idem Iulianus. colũ. 5. nu.31. d.l. si duo patroni.ff. de iure iurand.

ça: è si de hecho la recibiere no vala.

¶ Ley. IX. *Como se deue proceder en las causas criminales contra los ausentes.*

Fuero.

TOdo hõbre que fuere demandado en juyzio đ̃ muerte de hõbre, ò que hizo cosa q̃ meresce muerte,y lo negare, el que lo demandare que aya derecho de lo demandar, prueuelo con dos hombres buenos [a] alomenos que sean tales, que la otra parte por fuero no los pueda desechar. Y si prueua no ouiere, salue se el demandado por su cabeça. E si el querelloso no supiere nombrar el matador,y lo denunciare à los alcaldes,ellos de su officio sepã la verdad quien lo mato,y los alcaldes hagan pesquisa por do mejor lo pudieren saber:y hagan justicia como deuen. E si algun hõbre estraño fuere muerto, que no aya quien querelle su muerte:los alcaldes hagan la dicha pesquisa de su officio,è hagan lo que deuieren con justicia. E si aquel que fuere demandado sobre muerte que le pongan: si estaua en la tierra quãdo acaescio la muerte, emplazen lo los alcaldes [b] si lo hallaren:è si no,hagan lo pregonar que venga à se salua r fasta tres nueue dias, ò hasta tres meses, como manda la ley de los emplazamientos. E si aquel que fuere acusado fuere raygado: este sobre su rayz, y haga derecho.E si raygado no fuere,de rayz sobre que ha

¶ Lex. IX.

a ¶ *Con dos hõbres buenos.* Nota,q̃ reus criminis cõuict⁹ testib⁹ duobus legitimis, quanquam neget delictum,no litq̃; se illud commisisse fateri, est puniendus.l.q sententiam. C.de pœn. Diximus suprà pagin.724.in rubr.de iudicijs.q.1.versi.Si verò factum seu delictum.

Sed est dubium, Vtrùm minori cõpetat restitutio in integrũ aduersus cõfessionem suã etiã iuramento firmatam de aliquo delicto à se cõmisso?Respon. est, quando aliter non apparet q̃ per eius solã confessionẽ,q̃ ei concedẽda esset in integrũ restitutio:cõstat enim læsum esse,ac nõ posse renuntiare suis defensionibus in causa criminis, cum non sit dñs sui corporis. Ergo restitutio,cũ sit regulare omni læso competere,minori erit indulgenda.Istam cõmunem,ac in praxi receptam ex pluribus cõprobat Antoni. Gomez,(quanuis ab ea recedere conẽt p aliqua fundamẽta contraria) in tracta. De delictis.ca.1.nu. 66.Ange.in l. certũ. §.in pupillo. nu. 2.ff. de confess.Philipp. Deci. in. l.nihil cõsensui. §. non capitur. num. 4. ff.de regu.iuris.remissiuè tradit Hippolyt.in.l.1. in princ.nu. 18.ff.de quæstio. & in. §. fi.nu.96.colum. fi. eiusdem legis.& in.l.de minore. in princi. nu.57.colũ. pen. versic. An autem si ipse minor. Boëri. decisio.63.nu.7. Thom.Grãmati. consil. 16. Ludoui. Carreri.ĩ pract.§.homicidium. 6.pagin. 364. nu. 10. q alios huius sententiæ authores referunt. Casus autem, in quibus competit,vel non competit minori restitutio,explicabuntur in.l.7.titul.7.libr.5.infrà. vbi habetur iure regio minorẽ nõ esse in integrũ restituẽdum ad retrahẽdũ post tẽpus à lege datũ. Couar. lib. practicarum quæstio.c.26.num.4.

b ¶ *Emplazenlo los alcaldes.* Qualiter sit procedẽdum contra

contra criminoſos abſentes, declaratur in regia. l. 13. in ordinatio. iudiciali, & aranzeli Tabellio. l. 9. titulo. 2. libro iſto. 3. ſuprà. Dixi in l. prima. quæſtione decimatertia. pagin. 822. eodem titulo. 2. ſuprà.

c ¶ *No le dexen mas ſobre fiador.* Nota, quòd in cauſis criminalibus vbi pœna corporis imminet, reus criminis, qui in carceribus detinetur, nunquā datur ſub fideiuſſorib⁹, idque etiam fit, quoties pœna pecuniaria ꝑ eo crimine eſſet infligenda. l. diuus. 1. ff. de cuſtod. reorū. Paul. Grilland. in tractatu de relaxatio. incarceratorū. capit. de fideiuſſoribus reorū. Hippolyt. in repetitio. rubric. quæſt. 29. ff. de fideiuſſori. & in. l. infans. numero. 16. ff. de Sicarijs. Roderic⁹ Suarez de fideiuſſorib. in cauſa crimina. Couarru. libro 2. variarum reſolutionum. capit. 8. numero. 8. text. in. l. 16. titulo. 1. & l. 10. titulo. 29. part. 7. Et vtrobique agit de materia Gregor. Lopez. Fallit tamen eo caſu, quo conſtaret poſt publicationem teſtium, quòd reus eſſet abſoluendus, nam tunc ante ſententiam poterit dari ſub fideiuſſoribus. l. nullus. ad fin. C. de exhibend. reis. Hippoly. plura ad id referens in ſingula. 381. vbi ſubiungit ſic pluries practicaſſe.

ga derecho: è ſi fiador no diere, ſea preſo, y faga derecho ſobre ſu cabeça: è ſi aquel que fuere acuſado diere fiador, ſea tenido de leuar à los plazos aquel aquien fio: è ſi le fuere prouado porque merezca padecer juſticia, no le dexen mas ſobre fiador[c]: y dende ſi el dicho malhechor ſe fuere, y no lo pudiere auer, que peche el fiador quinientos ſueldos[d] al rey, y el huydo vaya por malhechor. Y quandoquier que le hallaren hagan juſticia del.

¶ Ley. X. *Que ſobre las contiendas de concejos ſobre terminos ſe puedan traer teſtigos, y hazer peſquiſa.*

El rey don Alonſo en Alcala. Era de mil. ccc. lxxxvi.

COſtumbre è vſo es en la nueſtra corte, que acuerda con el fuero y aluedrio de Caſtilla: que quando entre algunos, aſsi concejos, como otras perſonas ay contienda ſobre razon de los terminos, ò de los paſtos, ò ſobre el derecho de tajar leña, ò coger vellota ò lande: è han derecho las partes, ò qualeſquier dellas, de auer y vſar eſtas coſas, ò de alguna dellas en termino de otro concejo, ò de otras perſonas qualeſquier, que dando la querella à nos ò al juez que lo ha de librar: que ſe haga peſquiſa ſin ſer otra demanda pueſta, ni pleyto conteſtado[a]. Y nos veyēdo, y entendiendo que eſte vſo y coſtūbre es ꝑuechoſo à toda nueſtra tierra. Eſtableſcemos, y mandamos, que ſobre tales pleytos y cō

d ¶ *Que peche el fiador quinientos ſueldos.* Vel pœnā (etiam ſi maioris quantitatis fuerit) appoſitā in obligatione de reo præſentando in iudicium, & ita ſolet explicari pœna quingentorum, vel maior ſummæ aureorum, & ad ea ex vi talis cōtractus tenebitur. Baldus in. l. qui crimen. C. qui accuſa. non poſſunt. Gregori. Lopez in l. 10. titu. 29. part. 7. in gl. 2. Facit. l. 3. titulo. 8. ſuprà hoc lib. 3. ordina. Adde. l. 65. &. 66. ſtyli. & l. 4. vbi pulchrā quęſtionem ſubijcit ī hac materia in verb. *ò por fiador.* titulo 3. libr. 2. foro legum. Et adde Cepol. caut. 127. Quidam fideiuſsit. vbī ponit cautelam contra fideiuſſorē carcerati, vt etiam ad pœnam contumaciæ teneatur.

¶ Lex. X.

a ¶ *Ni pleyto conteſtado.* Et ſic ſummariè erit ꝑcedendum.

dum. iuxta notata in clem. Sæpe.de verb.signifi. Quod apparet ex nostra lege infrà in illis verbis. *ni sean guardadas las otras solennidades.* Et sic ordo iudiciarius remittitur, quod fieri potest à solo Principe. glo.in.d.clem.Sæpe.verb.mãdamus.& in.c.fi. de hære. lib. 6. de qua suprà fecimus mentionem in rubric. de iudi. pagina 750. vbi vide. Adde quæ notaui in.l.1.titu.3. isto lib.3.suprà in glo.1. quæst.1.

tiendas se pueda hazer pesquisa, y la pesquisa q̃ fuere hecha sobre las cosas sobredichas, ò sobre alguna dellas, que sean valederas, y se librẽ por ellas los pleytos: aũ que no sea dada demanda sobre ello, ni pleyto contestado: ni sean guardadas las otras solennidades del derecho. Y la pesquisa hecha, Mandamos que sea publicada à las partes [b] porque cada vna pueda dezir su derecho.

b ¶ *Publicada à las partes.* Nota q̃ iure regio publicatio testiũ est de forma, & substãtia iudicij, quæ omitti nõ poterit, etiam in summarijs, cùm ex publicatione sequatur defensio naturalis rei, vl̃ actoris in excludendo, & repellẽdo testes inimicos, ac falsos cõtra se productos. argumen. clemẽ. Sæpe. §. citationẽ. de verbo. signifi. & clem. Pastoralis. §. cæterùm. de re iudica. De hoc alibi suprà comminiscimur dixisse.

¶ Ley. XI. *Hasta que termino el juez deue dar sentencia interlocutoria è diffinitiua.*

El rey don Alonso en Alcala. Año de mil. ccc. lxxxvi.

DEsque fueren las razones cerradas en el pleyto para dar sentencia interlocutoria, ò diffinitiua, el juez de la sentencia [a] interlocutoria fasta seys dias, y la sentencia diffinitiua hasta veynte dias. E si assi no lo hiziere, peche las costas que se hizieren dobladas hasta q̃ dey pronũcie la sentencia.

¶ Lex. XI.

a ¶ *El juez de la sentencia.* Adde optimam. l.1. tit.15. infrà eo. lib.3. Intellige tamen eas, si fuerit requisitus à parte, aliàs ante requisitionem non tenebitur in foro fori ad damna propter litem retardatam. Tum quia in eo non est præsumenda negligentia propter multitudinem negotiorum, quæ euenire solent, ex quibus in rebus etiam proprijs causatur obliuio, cùm memoria hominum id inducere experiẽtia docet. Tum etiam, quia ad pœnã incurrendã intelligiẽ, si post interpellationem fuisset negligens, non aliàs. l. cũ postulassem. ff. de dam. infecto. Qui in suo casu est singul. & multoties poteris habere ĩ actu practico. Ad idẽ l.6. ibi, *que luego que por el appellãte fuere requerido.* tit.16. infrà hoc lib.3. & ibi dicam. Et plures casus causa negligentiæ, quæ nouerca dicitur, proponam. Quòd autem protestatio sit necessaria, & sic petitio cũ ea, dixi in.l.5. in glo. fin. pagi. 1111. & in sequẽt. 1112. in ỹ si. Quero, cùm instrumẽta guarentigia. titul.8. suprà eod. lib.3.

Titulo. XII.

De las cartas [a] y traslados.

*

¶ Ley *primera. Que las cartas que el Rey diere contra derecho que no sean cumplidas.*

El rey don Enrique. II. en Toro. Año de mil. cccc. vi.

El mismo en Valladolid. Año de mil. cccc. ix.

TITVLVS. XII.

De rescriptis, seu prouisionibus, ac exemplaribus.

a ¶ *Cartas.* Aliàs *prouisiones.*

¶ Lex. I.

a ¶ Por

a ¶ *Por importunidad.* Rescriptum impetratum contra ius commune, censetur per importunitatem obtentum à Principe, ideo supplicari poterit ab eo,& sic expectanda est secunda missio ipsius,ad hoc,vt constet de libera,ac deliberata ipsius concedentis volũtate. Hoc dicit ista lex cũm. l. 2. & l. 10. infrà hoc tit. & l. 12. cũ. l. 13. & l. 29. titu. 4. libr. 2. suprà. & quæ in eisdem legibus annotauimus. & in. l. 24. in glo. 1. titu. 3. eod. lib. 2. suprà. l. 1. C. de petitiõibus bonorũ sublato. libr. 10. text. in cap. cum in iuuẽtute. ibi, cõpulsi fuimus non iuris necessitate, sed importunitate petẽtis. de purgatio. canoni. Prędictam conclusionẽ approbatã reperio p Ludo. Roman. in consilio. 436. Quod indultum Petri derogans. col. 4. versi. Quarta principalis ratio. Bartho. Cepol. caut. 36. & in cautel. 56. Hippolyt. plures doctores ad id citans in singul. 6. Segu. notabili quæstione plura de importunitate iuncta additione agit in repet. l. 1. §. si vir vxori. nu. 128. ff. de acquiren. poss. bonus text. in extrauagant. Execrabilis. vbi glo. verb. extorsisse. sub titul. de præben. Ioann. 22. c. fi. de rescript. lib. 6. & ibi glo. verb. importunitatem. quæ est notanda in ista materia. tex. c. non sanè. ibi, ab his extorta per immoderatam improbitatem. (id est, importunitatem.) repeti solent. 14. q. 5. Igitur meritò concessum ad partis postulationem contra ius, censetur contra regis voluntatem, ac ideo literis erit obediẽdum, quia processerũt à Domino nostro Rege, sed non sunt ad effectum perducendæ quousq; per suppli cationẽ Princeps, puideat maiori cũ deliberatione, quod melius sibi visum fuerit. argu. tex. in. l. si vindicari. de pœn. C. & c. si qñ. de rescr. & ca. cùm apud Thessaloniã. in fi. 11. q. 3. Feli. optimè in. d. c. si quando. colũ. 1. & in c. quærenti. col. 3. nu. 6. de offi. delegat. Ludoui. Gomez in c. 1. nu. 193. de consti. libro. 6. Hippolyt. in. l. 1. §. si quis vltrò. nu. 75. cum sequẽt. ff. de quæstio. Ioann. Lup. latè, ac bene in proposito in tracta. de beneficijs vacantib. in curia. §. 7. Quo fit, quòd quotidiè supplicari solet à subditis & rescripto impetrato in præiudicium illorum ad instantiam alicuius, quia censetur subreptitius, & contra Principis voluntatem, nam ipse omnibus prodesse vult, & debet, non tamen nocere: & huius voluntatis esse præsumitur, nisi contrariũ euidenter appareat. vt ex prædictis colligitur. l. nec damnosa fisco, nec iuri contraria postulari oportet. C. de precibus Impera. offer. l. rescripta. C. eodem. canonizata in. c. rescripta. 25. q. 2. Rescripta (inquit) contra ius elicita, ab omnibus iudicibus refutari præcipimus, nisi fortè sit aliquid, quod non lædat alium, & prosit petenti, vel crimen supplicantibus indulgeat. tex. est optimus hoc definiens. in. l. 29. & l. 30. tit. 18. par. 3. Vnde infertur, q̃ quando literæ emanant à Romano Pontifice in derogationem iuris patronatus regis, seu subditorum

POrque acaesce, q̃ por importunidad[a] de algunos, nos otorgamos è libramos algunas cartas, ò alualaes contra derecho, ò contra ley, ò fuero. Porende mandamos que las tales cartas, ò alualaes, que no valan ni sean complidas, aunque cõtengan q̃ se cumplan, no embargante qualquier fuero ò ley, ò ordenamiento, ò otras q̃lesquier clausulas derogatorias.

Ley. 11. *Que las cartas contra derecho, aun que hagan expressa mencion general, ò especial, de las leyes: no ualan, ni sean complidas.*

El rey don Iuan. I. en Birnieſca. Año de mil. ccc. lxxxvii.

MVchas vezes por importunidad de los q̃ nos pidẽ algunas cartas, mãdamos dar algunas cartas contra derecho: por que nuestra voluntad es que la nuestra justicia florezca, y aq̃lla no sea contrariada: establescemos, que si en nuestras cartas mandaremos algunas cosas q̃ sean contra ley, ò fuero, ò derecho, que la tal carta sea obedescida y no cõplida: no embargante q̃ en la tal carta se haga mẽcion general, ò especial de la ley, ò fuero, ò

ditorum ipſius, optimè ſupplicatur ab eis, & interim ſuperſederi iubetur, ne fiat deductum in literis, nec admittuntur huiuſmodi derogationes iuris patronatus per prædicta. vt optimè aduertit doctor Couar. lib. practi. quęſtio. c. 36. qui eſt conſulẽdus ab his, q̃ ſunt ex locis, vbi eſt ius patronatus, & promouẽtur ad ſacerdotia, ſeu beneficia per examẽ, & ſufficientiam, de literis, ac moribus præmiſſum, vt par eſt, & non illiteratis, quibus eccleſiarũ cultus deſtruitur, & multa mala euenire ſolẽt. Vtinam omnia beneficia, puderẽtur benemeritis, ac literatis, non aſinis ferratis, qui bona eccleſiarum ita expendunt, quẽadmodum ſolent, qui nullum timorem Dei habẽt, nec putant ſe reddituros ſtrictiſsimam rationem in die, quo fuerint ingreſsi viam vniuerſæ carnis. Non certè vt præſint, ſed vt proſint ſciant ſe apoſtolorũ loco poſitos, & vt virtute, opere, & exemplo alijs præcellant. Qui enim hoc non fecerint, & ſumma cum diligentia Chriſtũ redemptorem ac vnicum dominum noſtrum & illius veſtigia, traditionesq̃ Petri & ſucceſſorum eius non imitauerint, nulli dubium illos ad inferos detrudendos fore, vbi (teſte euãgelio) erit fletus, & ſtridor dentium. Hoc vnum eligentes aduertant velim, & precor, vt ſemper, ſi fierit poſsit, non ſolum dignum, ſed & digniorem eligãt, qui quidem ſit bene inſtructus, bonis literis & moribus imbutus, & qui ab omnibus pro tali & prędicetur & habeatur, & ſit talis, qualem non minus ſcitè, quàm elegãter Caſsiodorus lib. 1. epiſtolarum depingit, his verbis. Neceſſe eſt, inquit, prudentiſsimum eligere, qui poſsit contra ſubtiliſsimos diſputare, & in conuentu doctorum ſic agere, ne ſuſceptã cauſam tot erudita poſsint ingenia ſuperare. Magna res eſt contra artifices loqui, & apud illos aliquid agere, qui ſe putant omnia prouidere. Hactenus Caſsiod. Non tamen me fugit, quin vulgus, communiſq̃ opinio ob quorundũ hyprocriſin nonnũquam decipiatur, vt paucis retro diebus, vt omnib⁹ in ꝓpatulo eſt, accidit. (De his enim loquor, q̃ ſanctitatẽ quandam oculis hominũ prę ſe ferebãt, & oſtẽtabant, & tamen ob eorum hæreſin fuerunt cõbuſti) verùm vt plurimùm, & ferè ſemper ſi electio fiat ritè, & vt decet, obſeruatis his, quæ ad probam electionem requirẽda prænonuimus, non dubitarim, quin illa ſit maximè & Deo Opt. Max. grata, & gregi ſuo vtiliſsima futura. Et ꝙ ita ſit, experientia rerum magiſtra quotidiè oſtendit. Facit inſuper text. in authen. De mandatis princip. §. deinde. qui vt probi eligantur, nos inducit. ibi, aſſumere virũ optimum, & purũ vndiq;. &c. Quinimò & Paulus. 1. ad Timothe. 3. docet qualem velit eſſe præpoſitum. Oportet (inquit) & illum teſtimoniũ habere bonum ab his, qui foris ſunt. &c. Cui aſtipulatur. c. licet ergo. 8. q. 1. Sed miſſa iſthęc faciam⁹, & illuc, vnde digreſsi ſumus, reuertamur.

ordenamiento, contra quien ſe diere: ò contra las leyes è ordenanças por nos fechas en cortes con los procuradores de las ciudades è villas d̃ los nueſtros reynos: aun que hagã mencion eſpecial deſta nueſtra ley, ni de las clauſulas derogatorias enellas contenidas: Nueſtra voluntad es, que las tales cartas non ayan effecto. E otroſi, que los fueros y leyes, ò ordenamientos q̃ no fueren reuocados por otros, q̃ no puedan ſer perjudicados, ni derogados: ſaluo por ordenamientos fechos en cortes: aun que las nueſtras cartas contengan las mayores firmezas q̃ pudieren ſer pueſtas, y todo lo que cõtrario deſta ley ſe hiziere, nos lo damos por ninguno: y mandamos à los del nueſtro conſejo, è à los nueſtros oydores, è à otros nueſtros officiales qualeſquier, que no libren, ni firmen carta, ni aluala en que ſe cõtenga: no embargãtes leyes, ò de-

Electores tandẽ poterunt videre ea, quæ dicta ſunt in. l. 2. col. 5. cum ſeq. titu. 6. lib. 2. ſuprà. Prouiſio nanq;, quæ fit ex illiteratis & indoctis, diſſipatio potiùs, q̃ prouiſio dicẽda eſt, cùm ſit contra. c. eam te. &. c. indecorum. de ætat. & qualitat. & in authẽ. de ſanctiſ. epiſcopis. §. 1. Ioan. Igneus in. l. neceſſarios. §. non aliàs. num. 38 1. ff. ad Sillania. Inquirendum inſuper eſt pro iſtius materiæ enodatione, Quid ſit reſcriptum iuri cõtrarium, ſeu prouiſio? Dicendum eſt ſecundùm Bald. in. l.

nec

nec damnosa.num.2. C. de precib. Imper. offerend.quod rescriptum illud est iuri aduersum, in quo nulla ratio reperitur, nec finalis,nec impulsiua ad concedendum, imò lex est in contrarium, talia enim prohibet impetrari text. iste cum suis similibus. & l.29.titu.18. part.3.

Quoniam materia rescriptorum, seu prouisionũ apud oĩa tribunalia in dubiũ verti solet,ideo aliqua hic existimaui proponenda.Et primò vt rẽ ab origine dignoscere valeamus,sciẽdum est, q̃ rescriptũ duplex reperiri firmat gl. in rub.de rescript.libr.6. Aliud propriè, aliud impropriè. Prima ergo quæstio sit,rescripti definitum quid sit proponere. Respon.Rescriptum,seu prouisio est,quod ab Apostolico,vel à principe conceditur ad consultationem,relationem,vel intimationem alicuius, vel alicui indulgẽdo. Hosti.in rub.de rescr. in sua sum.& refert ibi Pan.Quo modo acceptũ ita largè complectitur priuilegium,beneficium,dispensationem,mandatum,& rescriptum quacunq; ratione acceptum.Hæc autẽ acceptio quanuis pertineat ad nostrum titulum, quia est nimis larga, ac impropria,aliter definiẽdam existimaui,nempè, Rescriptum propriè est illud,quod Papa, vel Princeps rescribit ad iuris obseruãtiam.vt quando Princeps committit causam decidẽdam inter aliquos.Panor.Deci. & Ripa.in rubri.de rescrip. Barba.in rubr.eo.tit.in clem. Bald.per text.ibi in l.falso. C.de diuer.rescr.Bart.in.l.beneficium.nu. 3.ff.de consti.princip.Panor.in ca.olim.col.3.de verb.signi. Ludo. Gomez.qui hanc communem fatetur in rubri.de rescr.lib.6.

Quo fit rescriptum impetrandum esse secundùm ius commune.c.causam quæ.vbi glo.proce

rechos, ò ordenamientos:so pena ď perder los officios, y esta mesma pena aya el escriuano q̃ la tal carta, ò aluala firmare :y desde agora releuamos à qualesquier ciudades,è villas,è lugares de qualesquier penas, ò emplazamientos que por las dichas cartas, que nos en contrario dieremos, fuerẽ puestas en tal manera, que no incurrã en las dichas penas, ni sean tenidos de paresçer à los tales emplazamientos.

dit.de resc.ca.super literis.eo.tit.l.si quãdo. C. de inof.testam.vnde clausulæ positæ in rescriptis,recipiunt omnes interpretationes, quas reciperet ius commune in tali materia. Domini. in ca.licèt canõ.versic. Nota bene istud dictũ.de elect.lib.6.

¶Ley. III. *Que no ualan las cartas que el rey don Enrique.* IIII. *dio en perjuyzio de partes, dende el año de.* LX IIII.

El rey don Enrique. IIII. en Nieua Año de. LXX III.

LAs alteraciones,è mouimientos que ouo en nuestros reynos enel tiempo del Señor Rey don Enrique nuestro hermano,que Dios aya: dierõ causa auer dado algunas cartas, alualaes, y cedulas muy agrauiadas, en perjuyzio de partes, por la qual causa à peti-

Subdeducitur ex eadẽ radice rescriptum cõtra ius commune, cõtra fiscũ, vel publicam vtilitatem obtentum,nullum ipso iure esse. l. rescripta.C. ď precib. Imper. offer. ca. rescripta. 25. quæst. 2. gl. in. c. super literis.verb.discretionem. de rescr.l.iubemus.C.de præposi. sacri cubiculi libr. 12. vbi glo.verb. videatur.text. & optima glo.in ca. Pastoralis.de fide instrumento.Declarat Panor.in ca.nonnulli.col.3.nu.10. de rescrip. tex.est hic.& in.l.2.&.l. 10.infrà eod.

Declara tamen, nisi per secundam iussionem constaret de voluntate ipsius principis volentis derogare ius commune.vt in.l.sequen.Quia cùm appareat de eius voluntate, quæ ad omnia posituа præcepta se extẽdit, & est supra ius,& contra ius,& præter ius.c.proposuit.de cõcess.præbend. Innocen.in. c.cùm ad monasterium.de statu monachor.merito erit ei obediendum, cùm in claris nulla extat dubitatio.l.ille aut ille.§.fi.ff.de leg.3. l.continuus.§.cùm ita.ff.de verb.obligat. Probat Regia.l.29.tit.18.part.3.ibi. E *si les embiare las segũdas cartas en aquella misma razon, deuen las cumplir.* Tenet etiam Nepos de Montalbano in tracta.exceptio.art.1.per.l.si quis in principio. ff.de legat.3. authen.Hoc inter liberos.C.de testam.&.l.fi.non speciali.Etiam probat Panormi. in ca.nõnulli.de rescr.num.10.per text.ibi.& Ludoui.Gomez.in cap.1.num.100.de consti.libro.6.vbi bona glos. verb.noscat.Panor.in.c.Pastoralis.de fide instrumento.

mento.num.4.l.34.tit.18.part.3.

Sed contra istam definitionem communiter admissam oppono. Omnis superfluitas,& superfluum remedium,quod verbis,& re cõsistit, est à iure reijciendum. vt in Procem. Decret.&.§.quibus. in Procemi.C.l.fi. C. de donat. ibi,Quid em̃ verbis opus est,quæ rerũ effectus nullus sequitur? text. in. §.1. Instit. quod cum eo. l. 2. C. communia de legat. ibi, Nos em̃ non verbis, sed ipsis rebus leges imponimus. c. commissa.§. porrò . vbi glo. verb. faciendum.de electio.lib.6.& glos. 1.in cap.fina.de offi.delega. Sed si rescripta dantur ad obseruantiam iuris, sequitur, quòd de nihilo inseruire videantur: quia frustra precibus implorari oportet,quod iam à iure cõmuni concessum esse constat.l.1.C.de Thesau.lib.11.ergo cõtra definitionem rescripti.

cion de los procuradores de nuestros reynos, el dicho Señor don Enrique en las cortes que hizo en Nieua el año passado de. lxxiij. por remediar à los danificados, y por euitar los males y daños, que de las dichas injustas causas se auian seguido, y se esperauã seguir: reuocò, y diò por ningunas y de ningun effecto todas, è qualesquier cartas rescriptorias, è alualaes, òcedulas que auia dado dẽde qnze dias del mes de Septiembre, del año de sesenta y quatro: y las que adelante diesse injustas è agrauiadas, en daño y en perjuyzio d̃ tercero: que fuessen contra las leyes è ordenanças de nuestros reynos,

Solutio esse potest,q̃ rescriptorum materia vtilis est,quia per ea constituuntur personæ, quæ ius male,& negligenter perpensum, ad effectum debitum perducere conentur nomine ipsius summi legislatoris.

Vel quia magis obseruatur quod specialiter rescribitur,q̃ quod generaliter præcipitur.cap.quis nesciat.9.distinct.&. c.quanquam.23.dist.ca.aduersus.de hæretic.

Oppono.2.Iurisdictio cõpetit de iure ordinarijs,& est eorũ iurisdictio fauorabilis,& per rescripta eis tollitur,vt cõstat in titu.isto.& de offi.delegat. ergo rescripta sunt in dispendium iuris, & non ad eius obseruãtiam introducta, contra definitionem,igitur minùs iuridica.

Solu. Rescripta, quæ dantur in derogationem iurisdictiõis ordinariæ potiùs priuilegia,q̃ rescripta,stricte sumpto vocabulo,sunt dicenda.definitio autem loquitur in rescripto propriè accepto secundùm Deci.in rub.de rescrip.subdens,q̃ isto respectu dici potest gratia.c.sedes.&.c.nonnulli. de rescr.vt videtur sensisse Anto.de Butri. in cap. olim.de verborum significa.

Sed videtur, quòd hæc sententia Decij de iure non procedat.Et primò considero,quia iurisdictio delegati conceditur de iure communi, sicut iurisdictio ordinaria. vt in titul. de offic.delegat. libr.6. in decreta. & clement.rescriptũ ergo delegatorium non est contra ius, ergo nõ potest dici priuilegiũ ca.fin.§.vlti. 25.q.1.

Non obstat,quòd iura delegationem appellẽt gratiam: quia nominatur gratia, eo quòd gratis,& ex liberalitate conceditur, non quia contra ius,secundum Panorm.in dict.c.olim.Facit glo.in cap.relatum.de præbend.& notatur in cap. gratia.eodem titulo. libro.6.

Præterea cõtra definitionẽ oppono.Quia non est generalis,nam tãtùm respicit rescriptum, per quod excitatur iurisdictio.vt in ca.licet. de offic. ordina. & tale rescriptum bene dicitur emanare ad obseruationem iuris, & proprio nomine suo appellatur tale rescriptum mãdatum,cùm per illud non detur iurisdictio. vt dicit Calde.consil.5. isto titul.& sic patet,q̃ definitio non comprehenderet illam speciem rescripti,per quod iurisdictio tribuitur,quod appellatur propriè rescriptũ,differens à mandato,de quo definitio cõmunis loquitur.ergo.&c.

Solu.Verbum, rescriptum,est tãquam genus, comprehendens sub se alias species, vt sunt rescripta, quæ sunt ad obseruationem iuris, & de istis loquitur definitio, strictè sumpto vocabulo.Accipitur etiam largè pro rescriptis, quæ tribuunt iurisdictionem non habenti, vel sunt contra ius.

Sed quia naufragium patitur hæc definitio, ideo aliter definire poteris,in hunc modum. Rescriptum,est quædam concessio, vel mandatum præter ius concessum circa iudicialia,vel extraiudicialia.Ista definitio videtur probari in.l.quæ relationibus. C. de legib. & in. §. Sed quod Prin-

cipi. Insti. de iure natural. Declarat Gomeſſ. in rubric. de reſcript. libro. 6. numero. 13. vbi dicit, quòd hæc eſt ſua noua definitio. Vel aliter, Reſcriptum, eſt Principis conceſsio per literas authenticas legitimè facta.

Vel aliter, & melius dic, quòd Reſcriptum propriè ſumptū eſt quædam ſcriptura ea dē manu cōfecta, congrua latinitate, non raſa, nec interlineata, per quam cauſa ad iuris obſeruantiā cōmittitur certæ, vel certis perſonis. Ex qua quidem definitione facilè eſt videre, quibus modis poſsit reſcriptum vitiari. Adde gloſſ. in rubric. de reſcriptis. libro ſexto.

y todo lo que faſta alli ſe hauia hecho por virtud de las dichas cartas: ſaluo ſi ſobre ello ouieſſe interuenido ygual, ò compoſicion, ò auenencia de conſentimiento de partes: ò atales actos, que induzieſſen, y pareſcieſſen induzir conſentimiento de las tales cartas: y ordenò, y mandò en las dichas cortes, que las tales cartas è prouiſiones, que aſsi fueſſen dadas dende en adelāte en per juyzio de tercero, y contra forma y ordē de derecho, ſean obedeſcidas y no complidas: y todo lo que por virtud dellas ſe fizieſſe, ſea ninguno, aun que no fueſſe impugnado por appellaciō, ni por otro remedio

Quæro. 2. Quot ſunt ſpecies reſcriptorum? Dicendum eſt reſcriptorum duas eſſe ſpecies, Iuſtitiæ videlicet, & Gratiæ. vt tradunt docto. in capitulo. poſtulaſti. de reſcript. Staphil. in tracta. De literis gratiæ & iuſtitiæ. text. in extrauagan. 1. de offi. delegat. inter cōmunes. & ibi gloſ. verb. iuſtitiam. Reſcriptum iuſtitiæ eſt illud, quod ad iuſtitiæ adminiſtrationem tendit. vt in cap. paſtoralis. cap. ſciſcitatus. cap. ſuper literis. de reſcr. & in toto titul. De offic. delega. vt ſi detur iudicibus delegatis poteſtas, ius, & iuſtitiam partibus adminiſtrandi. Calderi. conſ. fin. iſto titul. Et iſta reſcripta tria continere debent membra, vt dicit Ludou. Gomeſſ. in rubr. de reſcript. libr. 6. nu. 15. Nam quædam ſcribuntur per viam breuis, de quo plenè per Gomeſſ. in tracta. De breuibus. quem poſuit poſt rubric. De reſcript. libr. 6. De quo etiā magis ordinatè ſcripſit Petrus Rebuff. in praxi beneficiorum. in fin. vbi videas. Alia per viam commiſsionis. Et quæ ſint, declarat Rebuffus in conſtit. Regias Galliæ. tomo. 2. in princ. pagin. 24. nu. 117. quæſt. 10. qui eſt in materia commiſsionis literarum omnino conſulendus. Alia ſunt per viam reſcripti ſpecialiter nuncupati. De reſcripto autem ſpecialiter nuncupato tractatur in cap. ſuper literis. de reſcript. & in titul. C. de preci. Imperato. offe. cum titulis ſequentibus. Et hæc eſt ſumma diuiſio in literis iuſtitiæ, ſecundùm Staphi. de literis gratiæ & iuſtitiæ. fol. 104. §. abſoluto. num. 1.

In dubium tamen vertitur. 3. Vtrùm appellatione reſcripti, in dubio veniat reſcriptum iuſtitiæ, an gratioſum? Et eſt dicendū, quòd venit reſcriptū iuſtitiæ, non gratiæ. Confirmatur, nā gratia in dubio non præſumit à Principe, ſed dicens ſibi cōceſſam, tenetur ipſam probare. c. conſtitutus. de conceſſ. præbend. Et in cap. fraternitati. de ſchiſmati. ergo in dubio debemus interpretari reſcriptum iuſtitiæ. Secūdò, quia in dubio verba in ſpecie, nō in genere debent capi. l. hoc legatum. ff. de legat. 3. Probat Domi. in cap. ſi cui. de præbend. libro. 6. colum. 1. & in conſilio. 65. colum. 5. numero. 23. Et iſta eſt communis opinio ſecundùm Ludouic. Gomeſſ. in rubric. de reſcript. num. 16. libro. 6.

Sed tamen quòd potiùs dicēdum ſit mixtum, & ſic contineat gratiam, & commiſsionem, tenet Domi. d. conſil. 65. nu. 24. Sed verior eſt ſuperior opinio, cùm reſcripta ſint interpretanda ſecundùm ius, & non debeant ei aduerſari, aliàs ſubreptitia iudicari debeant. vt dixi ſuprà. quæſt. 1. Panorm. in cap. cauſam. de reſcript. num. 1. & in ca. ex parte ſua. nu. 2. de capell. monach. dicit, q̄ reſcriptum impetratum contra ius, præſumitur falſum, aut per occupationē nimiam emanaſſe, ſed reſcripta gratiæ tendunt in præiudicium tertij, cùm ea debeant eſſe æqualia omnibus, nec ſit habenda acceptio perſonarum. c. nouit. de iudi. ergo. &c.

Quæro. 4. Quæ dicuntur reſcripta gratiæ? Sit reſponſio, Reſcriptum gratiæ eſt, quando Papa, vel alius mera liberalitate aliquid concedit. l. donari. ff. de donatio. vt ſi mandat Papa alicui prouideri de beneficio. clement. Gratiæ. infrà. eodem. & capit. gratia. de reſcript. libro. 6.

quia

quia gratiosè hoc concedit, etiam dispensando gratia vocari potest.c.si gratiose. de rescript.lib. 6. Archi. in cap. gratia. 1.q. 1.vt sunt gratiæ expectatiuæ.De quibus per Ludo.Gomess.in tract. De grati.expecta.& Rebuff.eodem tracta.in practica beneficio. pagina 119. incip. Itē Papa solet. & regul. Cancell. Innocen.8.12. & ibi gloss. Gomess. in regu.De subrogand.litiganti. quæstio.19.

Et est etiā gratia,quando Princeps remittit pœnam debitam pro delicto. ff. ad Turpilli. & C.de gene.abolitio.per totum.& in.l.1. & per totum titu.11.lib.1.suprà.

alguno: y que la justicia, ni los executores y las partes contra quien se dirigierē, no incurrā, ni cayan,ni ayan incurrido por no las cōplir, en pena alguna: ni fuessen tenidos de proseguir los emplazamientos que por ellas les fueren hechos: y que la dicha ley no sea, ni pueda ser derogada por car

Quæro. 5. differentiæ quæ sint inter rescripta gratiæ,& iustitiæ? Dic quòd sunt plures, de quibus per Rebuff. in practica beneficiorum. pagina. 107. vsque ad paginā. 113. vbi enumerat.23. differentias.

Quæro.6. Literæ, quæ conceduntur pauperibus clericis in forma pauperum, an sint potiùs iustitiæ,quam gratiæ dicendæ? Et est dicendum, quòd dicuntur literæ iustitiæ. Staphil. De literis gratiæ & iustit. titul. De gratijs expecta. fol. 20. num. 2. Ioann. Andræ.& Domini. in cap. si pauper.de præbend.libr.6.Quia iustum,& rationabile est clericum beneficiari, ex quo deputauit se seruitijs diuinis,& non habet aliud beneficium.Nam cùm sit miles cælestis.ca. degradatio. de pœn.libro. 6.& glos.in.l.miles.ff.de re iudi.& quis suis stipendijs militare non tenetur.ca. cum secundùm apostolum. de præbend. & dignus est operarius mercede. Ex quo infertur, quod clericus licitè potest locare operas suas spirituales, vt ex eis recipere valeat victum,& vestitum,si aliunde non habet,hoc est,ex beneficio, quo casu locare non poterit.secundùm docto.in dict.c. cum secundùm. & facit gloss. in cap.significatum.eodem titulo.

Istæ literæ dicuntur in forma communi.secundùm Panormita.in cap. postulasti. notab.4. de

ta, ni cartas: aun que expressamēte la deroguē.

¶ Ley. IIII. *Que aun que se de segunda jußion,con firmezas derogatorias,que no ualan, ni se pongan las tales clausulas.*

El rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil. cccLxi.

El rey don Enrique. IIII. en Niua Año de. Lxiii.

LA ley ante desta, porque es justa: mandamos

rescript.quia olim Papa non solebat grauare ordinarios in collatione beneficiorum, nec concedebat literas gratiosas, sed scribebat contra ordinatores,vt ipsi prouiderent illis, quos promouerant ad ordines.cap.episcopus.& cap.non liceat. de præbend. eo quòd ad obtinēdum ecclesiasti - cum beneficium, eos debebant idoneos reputare, quos ad ordines susceperant.

Appellantur etiam in forma. cap. cùm secundùm apostolum.de præbend. quia sunt fundatæ super illo dicto apostoli, Qui altari seruit. & ideo huiusmodi literæ sunt appellatæ de iustitia.Et inquātum non istis, sed alijs potuit conferre beneficium, dicitur de gratia talis concessio literarum. glos.in cap.relatum.de prębend.Staphil.loco præcitato.num.8. fol.21.Facit quod not.Paul. Castr. in.l.vnum ex familia. §. si de falcidia. numero.5. ff. de legat. 2. Segur.in repetitio.dict.l.§. sed si fundum. numemero. 189. gloss.in extruagant. Sedes. in verb. gratiæ. de præbend. Ioann. 22. quòd quatenus vni magis, quàm alio conceditur beneficium in forma pauperum, dicuntur literæ gratiosæ. Rebuff. in practica benefi. pagina. 120. de rescripto in forma communi, & in forma pauperum. numero.6.

Item alio respectu literæ iustitiæ, siue in forma pauperum possunt etiam alijs respectibus dici gratiosæ. Nam cùm Papa sit solutus legibus. cap. proposuit. de concessio. prædend. certè de iure non astringitur tales literas concedere, cùm possit remittere impetrantem ad suum ordinarium, ergo in hoc dicitur Papa gratiam concedere. ex mente Panormita. in capit. nonnulli.in. 1. notab. per illum text. de rescript.Gomess. in additio. ad Staphil. de literis gratiæ. fol. 21.litera.C.Adde Cassad.decis.34. num. 4. in regul.cancella.

Hodie promouentur non habentes beneficia ad titulum patrimonij.vt in.c.postulasti.de rescr.

qui debet esse sufficiens pro qualitate personæ. dict.c.cùm secundùm apostolum.Quem nō possunt remittere,nec episcopo renuntiationem facere.glo.in.c.si episcopus.de præbend.lib.6.quia concernit fauorem totius cleri,& honorē,videlicet ne mēdicent in dede cº totius cleri.c.diaconi. vlt.93. dist. c. si diligenti.de for. cōpet.c. cōtingit.de sentē. excom. Neq; donare,vl in aliū transferre etiam possunt secūdùm Fab. in.§.fi. Insti. de inoffi. testa. Vtrùm autē hoc sit verū, tractaui d horis recitand. quæst. 12. Et teneo quòd non.Idem Couar.lib.1.variarum.cap.4.nu.4.Sylvest.verb.clericus.4.quæst.13. Et quanuis multi teneant contrarium, ista opinio est verior secundùm Menchacen. libro. 3. de succesio. creatio. §. 22. numero. 47.

que se guarde en todo, segun que enella se contiene:y de mas,que si entre partes è priuadas personas ouiere contienda ò debate, è se diere alguna nuestra prouision, ò carta sobre ella:se de segunda jusion, ò otras qualesquier nuestras cartas, y sobrecartas, con q̃lesquier penas y clausulas, y derogatorias, y

Quid verò quando dubitatur,an teneatur tale patrimonium conferre? Fab. tenet quòd non in l.si emancipati. C. de colla. Aymon. consil. 136. Chassanæ.in consuet.Burgund.rub.7.De successions.§.5.glos. Meileur de lautre.nu.51.Rebuff. vbi suprà. pagina. 123. A qua tamen opinione recedit Couar.in cap. Rainaldus.§. 2.nu.7.de testamen. & nouissimè Menchacen. in dict. §.22. num.44.versi.Sed an talia bona.vbi vide. Crederem, quòd cùm non sit ob causam necessariam, sicut est dotis, sed propter voluntariam consequendi sacerdotium,& eius honorem,quòd censetur donatio firma, sicuti ea, quæ fit pro matrimonio carnali,& sic imputanda in tertio & quinto donantis,secūdùm.l.29.Tauri. Vtrùm autem in istis literis sit facienda mentio patrimonij, declarat Panorm.in dict.cap.postulasti.nu.3.vbi tenet,quòd in literis iustitiæ, vt sunt istæ, tenetur, non in alijs.

Quæro.7.Vtrùm rescriptorum sit alia diuisio? Dic quòd sic. Nam quoddam est obreptitium, subreptitium, falsum, inciuile, & irrationale. In primis videndum est quid sit obreptitium.

firmezas, è abrogaciones, y derogaciones, è dispensaciones generales, ò especiales: aun que se digan proceder de nuestro proprio motu, è cierta sciencia, y poderio Real absoluto: que sin embargo de todo aquello, toda via es nuestra merced y voluntad, que la justicia florezca, y sea dado, y

Obrepere primò secūdùm Budæ.est latēter progredi, & fallaciter adire,vt serpētes humi repētes solent.Vnde euenit,vt quicquid sensum fallat, id obrepere dicat. Vt Iuuenal.Satyr.9. Obrepit nō intellecta senectº. Cicero in Cato.Obrepsit dies, fames, & obliuio, ac cætera id genº.l.si qs obrepserit. ff. de falsi.Ex eo fit, vt obrepere, pro fallere, hoc est, incautū aggredi accipiatur.vt Vlpianus de Carboni. edicto ait in l.3.§.puberi. ibi, Sed si cū esset pubes, quasi impubes obrepserit, dicēdum est eū nihil egisse. Accursi. obrepsit. existimauit ab Obripio esse.Ac preces obreptitias, & subreptitias Perottus ab obripiendo, & subripiendo dictas esse tradit.Obrepere ad magistratum dicitur, qui falsa specie, vel probitatis, vel doctrinæ ad magistratū assumitur, & vt vulgò loquimur, per hypochrisin,vel per abusum. Budæ. Et obrepere iudici per acta, vel libelli interpellationem, pro eo,quòd est falsò se insinuare,& prætextum facere.l.si quis obrepserit. ff. de falsi. Oldendorp. de copia verborum. Vnde dicunt obrepimus,cū tacendo aliquid impetramus, quod exprimere necesse erat,expressumq;, principem à concesione abalienasset.Facit.l.sed si hac lege.§. patronū. ff.de in ius voc.ibi,dum arrogantur per obreptionem. Cùm enim hoc ipso quòd arrogatur,celat conditionem, ergo in celādo consistit obreptio. Facit.l.si fideiussor.§.si cū debito.ff.māda.Subrepimus verò,cùm à Principe per falsam rei narrationem aliquid extorquemus, putà rescriptum, priuilegium,& alia.Hoc Spiegel in suo dictionario. Sententiā autem Budæi approbandam esse existimamus,quòd deducatur obreptitium,à verbo obrepo,non obripio. Et pro hac sententia est text.quem non adducunt doctor. in.l.si fideiussor.§.si cùm debitor.ff.manda.ibi,ne fortè creditor obrepat.non dicitur,obripiat.Et in hunc sensum hoc verbū declaratur apud Ambrosium Calepi.in suo indice.dictio.Obrepo.

Sed

Sed ſubreptitium, & Obreptitium à practicis ſimul ſolent proferri tanquam idem ſignificantes. Et ſic hodie promiſcuè vtimur. Nam obrepere etiam dicitur, cùm exprimitur falſitas, quia veritatem precibus non adijcit. per. l. ſi autem. §. 1. ff. ď nego. geſt. ibi, Itẽ ſi fundũ tuũ, vel ciuitatis ꝑ obreptionem petiero, negotiũ tuum gerẽs, vel ciuitatis. Ergo bene ſequitur, ꝙ in non veri expreſsione conſiſtit obreptio, vt ibi dicit glo. for tè dicens me habere mandatum, cùm non haberem. Facit. l. magis puto. §. penult. ff. de reb. eorum. ibi, manet actio pupillo, ſi poſtea probari poſsit obreptum eſſe Prætori. l. cùm verò. §. ſubuentum. ff. de fideicommiſſ. liber. & probat. l. vn. C. ſi nup. ex reſcri. petantur. vbi quod in principio vocat ſubreptitium, in fine vocat obreptitium. Et huius ſententiæ ſunt Barto. Iaſ. & alij in. l. 2. C. ſi contra ius, vel vtili. Panormita. in capit. ſuper literis. de reſcriptis.

guardado enteramente à cada vno ſu derecho, y no reciba agrauio, ni perjuyzio alguno en ſu juſticia. Para lo qual ordenamos y mandamos, que ningun nueſtro ſecretario, ni eſcriuano ď camara, no ſea oſado de poner, ni ponga en las tales, ò ſemejantes cartas exorbitãcias, ni clauſulas ďrogatorias, ni ab-

Quæro. 8. Vtrùm obreptitium, vel ſubreptitium impetrans reſcriptum ei profit in aliquo? Et in primis videtur quòd non. Nam vbi deficit intentio concedentis propter ſubreptionem, deficere debet & eius effectus, cùm actus actiuorum ſecundùm intentionem agentis regulari debeat. l. non omnis. ff. ſi certum petat. ca. mandatum. de reſcript.

Secundò, mendax precator carere debet impetratis. c. ſedes. de reſcr. l. & ſi legibus. C. ſi cõtra ius vel vtili. publi. ergo iſte impetrando modo prædicto, nihil feciſſe intelligendus eſt, nec commodum reportare debet.

Tertiò, eſt caſus expreſſus in. l. 2. C. de legib. ibi, nec habituro fructum per ſubreptionem elicito. & l. & ſi legibus. C. ſi contra ius, vel vtili. publi. ſuprà alleg. vbi reſcriptum impetratum fraudulenter, eſt nullum, & impetrãs punitur. c. & ſi legibus. 25. quæſt. 2.

Confirmatur ex cap. ſuper literis. de reſcr. vbi ſubreptio doloſa vitiat indiſtinctè reſcriptum. & ibi Deci. nu. 1. & num. 3.

Fallit tamen in reſcripto ad lites, quod regulariter non eſt nullũ, ſed ope exceptionis, cum per illud non tribuitur ius. c. ſuper literis. de reſcript. l. vniuerſa. C. de precib. Impe. offerend. Panor. in. c. cæterũ. col. 2. nu. 6. de reſcrip. & in. d. cap. ſuper literis. nu. 5. Innoc. in. c. cùm. m. in fin. de cõſtit. Anto. in dict. c. cæterùm. docto. in ca. ad audientiam. 2. de reſcript. Caſſado. in deciſione. 1. ſub tit. de re

rogaciões, derogaciões de leyes, ni de fueros, ni de derechos è ordenamiẽtos: ni deſta nra ley, ni dela ley ante deſta, ni põga enellas q̃ procedẽ, ni q̃ nos las damos. Mas que las cartas q̃ fueren entre partes, ò ſobre negocios de perſonas priuadas vayan llanamente, è ſegun el eſtilo y coſtumbre que de de-

ſcriptis. Idem probat Sebaſti. Vanti. de null. ſenten. quibus mod. ſent. null. rep. pag. 357. num. 59. Vnde conſultò faciũt, qui quouis reſcripto præſentato, ſtatim opponunt de ſubreptione, vt ſi deinde probetur, acta corruant.

Vtrùm autem hoc procedat in reſcripto auocatorio iuriſdictionis, vt ſit nullum ope exceptionis, an ipſo iure propter ſubreptionem? Et Caſſado. vbi ſuprà. tenet ꝙ eſt nullum ipſo iure. & in deciſ. 2. de appellatio. num. 6. quia reuocatio eſt odioſa, quoniã fit contumelia iudici, qui ſine cauſa reuocatur. Innocen. Hoſti. & Ioan. Andr. in. c. ex literis. de offi. delega. Felin. in. c. ad audiẽtiam. 2. fallen. 10. de reſcriptis.

Dubium eſt, Vtrùm proceſſus erit nullus, quãdo non fuit oppoſita exceptio ſubreptionis aduerſus reſcriptum ad lites? Et eſt dicendum quod dict. c. ſuper literis. & c. conſtitutus. in fi. de reſcr. & Panor. conſil. 34. col. 2. lib. 2. & in dict. c. cæterùm. nu. 6. q. 1.

Item conſenſus partis iuuat literas ad lites ſubreptitias, cùm de eius præiudicio tractetur. argu. tex. in ca. quàm periculoſum. 7. q. 1. l. penul. C. de pact. Nicola. Mil. in reperto. verb. gratia. allegat Domini. in. c. ab eo. in fi. de appella. lib. 6. quod ſequitur Rebuff. in practica beneficiorum. pagina 108. num. 12. cap. plerunq;. vbi Panorm. nu. 3. de reſcr. inducit illum text. quòd literæ ad lites ipſo iure non vitiantur.

Quæro. 9. Vtrùm ſubreptio vitiet literas gratiæ ipſo iure? Et dic q̃ vitiãtur ipſo iure reſcripta gratiæ ad beneficia,quia loco tituli habentur, & per ea ius tribuitur:ideo illis annullatis, & titulus nullus remanet.clemẽ. 1. de præbend.ibi,nullius momenti.Facilius literæ ad beneficia,q̃ ad lites reddunt nullæ. Barb. in ca. ad aures. de reſcr. vbi dicebat , q̃ impetratio beneficij eſt nulla, ſi non exprimatur nobilitas impetrantis. Quod tamẽ dictum confutat Chaſſan. in conſuet. Burgũ. rubri. 1. §. 5. fol. 58. colũ. 3. num. 158. Quod ſaluari poteſt ab impugnationibus Chaſſan. quando nobilitas eſſet fundamentum impetrationis, & cauſa,in qua Papa ſecundùm regulas iuris tenebatur ſe fundare,non aliàs.vt colligitur ex Felin.in dict. cap. ad aures. colum. 1.in princ.Hinc eſt illud, quod dicit Panorm.in cap.ad audientiam. 1.num. 3. col. fi. de reſcrip. quòd falſitas citiùs præſumenda eſt in literis gratiæ,quàm de iuſtitia. argum.cap.fin. de crim. falſ. Hoſtien. Cardin. Butrio in cap. ex parte.de fide inſtrumen. Domi. in cap.in memoriam. 19.diſtin.col. 3.Ratio,quia in literis gratiæ verſatur maius præiudicium,quàm in literis,quę emanant ad lites.Et tenet Panormit.iſtam conc. in cap.ad audientiam.2.num. 14.de reſcr.vbi aſsignat rationem differentiæ iſtius concluſionis. & ibi Felin.col.fin.

recho deuen yr, y ſer fechas: por manera q̃ por ellas no ſe faga ni engẽdre perjuyzio à otro alguno. Y el eſcriuano q̃ firmare, ò librare contra eſto carta, ò aluala, ò preuilegio, que pierda el officio:y que la tal carta, ò aluala,ò preuilegio en quanto à la tal exorbitancia, è abrogacion,y derogacion, è otra qualquier coſa que cõtenga por dõde ſe quite el derecho è juſticia de la parte, no vala, ni aya fuerça, ni vigor alguno:bien aſsi,como ſi nũca fueſſe dado, ni ganado.

¶ *Ley. V. Que no ualan las cartas deſaforadas para matar, ò prender à alguno,ni tomar los bienes.*

El rey don Alonſo en Madrid. Año de mil. ccc. lxxxvi.

Confirmatur.2. quia gratia ipſo facto eſt nulla propter ſubreptionem.ca. 1.&.2.de fil.presby. libr.6.c.ad audientiam.2. de reſcr.Panor. in.c.ſuper literis.col.4.nu.5.eod.tit. non tamen ad lites. ca. cæterùm.& ibi Panormit.eod.titu.ergo bona erit diſtinctio inter literas gratiæ, & iuſtitiæ, vel ad lites.

Præterea &.3.confirmatur,quòd literæ ad beneficia propter ſubreptionemvitientur ipſo iure. per cap.ad aures.& cap.conſtitutus.de reſcr.glo. in extrauagan.Sedes.Ioan.22.ſub titul. De conceſſ.præbend.verb.literas.l. 1.ibi, nihil videri impetraſſe.ff.de nata.reſtituend.latè Pariſ.conſi.31. col.3.nu.22.lib.4.

Suadetur, quia in literis Papę intelligitur,ſi impetrans dignus ſit.c.cùm adeò.de reſcript. ſi non ſit dignus,non intendit Papa illi prouidere,& ſic eſt defectus volũtatis Papæ:nam qui mentitur Papæ, facit ſe indignũ ſua gratia. Bald. in dict. cap. cùm adeò. d̃ reſc.

Ampliatur, q̃ etiam proceſſus,& ſentẽtia executoris lata reſcripti ſubreptitij ratione,& alia ſũt nulla, per text. in cap. cùm noſtris. de conceſſ.præbend.ibi,factum fuerat obtentu literarum noſtrarum,eo quòd per falſi ſuggeſtionem, & veri ſuppreſsionem fuerant impetratæ, cùm Præpoſitura illa non vacaret de facto, quia talis poſſeſsio plus habet facti quàm iuris, haberetur irritũ,& inane.c. ſi proponente.de reſcr. & quicquid occaſione literarum factum fuit. d. ca. conſtitutus.in fin.

Ratio fundamentalis eſt,quia executio eſt acceſſoria ad gratiam,quæ ſi fuerit nulla,& acceſſoria videlicet executio nulla remanebit.l. cũ principalis. ff.de regul.iur.Bart.in.l.Diuus Adrianus. ff.de milit.teſtam.bonus caſus in ca. ex literis.de offi.delega.

Suadetur,nam tunc demũ executor agere poterit officium ſibi commiſſum,cùm ei literæ executoriales fuerint præſentatæ.Rota in nou.deciſ. 359.num.7. vbi plura iura ad hoc adducit. Et in antiq.deciſ.793.nu.1. Si ergo fundamentum eſt vitioſum, ex eo fundari,ſeu deriuari non poterit effectus executionis.c.cùm Paulus. 1.q.1. & primitiua infecta,deriuata abſq; dubio deſtruere videtur.iuxta Philoſophi dictum.

Ampliatur in literis abſolutionis impetratis per ſubreptionem,nam vitiantur propter ipſam. vt ſi fratri minori concedatur, quòd tranſeat ad aliam religionem laxiorem. c. quod ſuper his.de fideinſtrumento.

Ampliatur idẽ eſſe in priuilegijs, & beneficiis Principum,

Principum, vt rescriptũ non faciens mentionem de priuilegio, vel indulto gratioso, nõ valeat, quia est eadem ratio. Et hoc probatur argu. d.l. 1. ff. de natali. resti. Panor. in. c. ad audientiam. de resc. Socin. consil. 164. nu. 2. col. 1. lib. 2. & eod. lib. consi. 260. num. 1. col. 2.

Ampliatur, q̃ subreptio vitiat rescriptũ gratiæ, quanuis quis ignorãs tacuerit. Philipp. Deci. in ca. constitutus. num. 1. not. 2. de rescript. Aymon Crauet. consilio 68. in fine. quia iura in hoc non distinguũt, sed tantum subreptionem requirunt.

Ampliatur etiam si subreptio respiciat factum alienum, videlicet statuta ecclesiæ. per. d. c. constitutus. quia non inspicitur culpa impetrantis, quã non habet ignorans. l. ex maleficijs. ff. de actio. & obligatio. sed intentio concedentis. c. ad aures. de rescrip. & c. dudum. 2. de electio.

Imò etiã subreptio vitiat, nisi exprimatur modus, per quem id factum extitit consummatum. glos. in cap. dilectus. de rescript. in glos. 1. notab. secundùm Roma. consil. 326. colum. pen. versic. Respondeo.

Quæro. 10. Vtrùm subreptio, & obreptio reddat legitimationẽ nullã? Sit cõclusio. Obreptio, & subreptio reddit ipso iure legitimationem nullam, etiam si subreptio nõ fuisset dolosa, cùm per talem legitimationẽ præiudicetur iuri tertij. l. 1. ff. de natali. resti. Socin. consi. 120. col. 4. num. 6. libro. 3. vbi conclusionem istam ex pluribus deducit, & probat. post Anto. & alios in ca. per venerabilem. qui fil. sunt legit. Iacob. de Bellouisu in authen. Quibus modis natur. effi. sui. §. & quoniam qui. Eos sequitur Paul. Parisius consi. 12. col. 20. num. 218. libr. 2.

Quæro. 11. Obreptio, & subreptio allegata cõtra rescriptum, à quo sit probanda? Sit conclusio, quòd ab illo, qui talem defectũ, & nullitatem obijcit, obreptio, & subreptio probanda est. In primis constat, quia pro instrumẽto authoritate publici notarij confecto standum est interim quòd vitium ab aduersario nõ est obiectum, nec ostensum iudici. l. fin. C. de edicto diui Adrian. tollend. ergo cùm præsumptio sit pro præsentante rescriptum, volens ipsum impugnare, obiectiones probare debet. l. 2. ff. de probatio.

Secundò, Id quod est fundamentum meæ intẽtionis, seu defensionis, siue consistat in actu formato, siue tãtùm in qualitate, illud allegans, seu obijciẽs, tenetur probare, siue actor, siue reus. l. qui accusare. C. de edend. ca. 1. de proba. glo. singu. in. l. eum actum. ff. de negot. gestis. sed ita est in obijciente exceptionem rescripto, ergo ab eo erit probanda.

Tertiò istam conclusionem tenet Ioan. Andr. in. c. 1. de litis contest. libr. 6. Bart. Bald. & alij in. l. præscriptione. C. si contra ius, vel vtil. public. Panorm. in cap. constitutus. num. 4. de rescript. & ibi Felin. Paul. Parisi. consil. 124. num. 20. libr. 4. Panorm. in cap. fin. col. fi. de præsumptio. Cardi. consil. 69. Quo ad primum. colum. fi. Socin. consilio. 64. Visa bulla. libro. 2. Felin. in cap. ex literis. numero. 19. de probatio. Deci. in capit. porrecta. numero. 3. de confirm. vtil. vel inutil. Paul. Parisi. consilio. 3. num. 50. versic. Ad quod insuper. lib. 4.

Quæro. 12. Exceptio subreptionis quando sit obijcienda? Et Composstella. & Innocen. in. c. constitutus. & Panor. in. c. ad audientiam. col. fin. nu. 15. de rescr. distinguũt in hunc modum.

Quædam est exceptio concernens literas tantùm, vt quia promisisti contra me nõ impetrare literas, vel obtinuisti illas ad lites p subreptionẽ, & tunc cùm ista sit exceptio dilatoria, debet proponi ante litem cõtestatam. ca. inter monasteriũ. de re iudica. Aut exceptio cõcernit gratiã, & literas, quæ sunt ad beneficiũ impetratæ, & tunc põt opponi ante litem cõtestatam. Itẽ in vim peremptoriæ. Nã quatenus subreptio cõcernit gratiã, & sic negotiũ principale, causat peremptoriam ex-

MAndamos, que si alguna carta emanare desaforada de la nuestra Chancilleria, ò de qualesquier Alcaldes è juezes, en que manden lisiar, ò matar, ò prender algunas personas: ò les tomar sus bienes, ò desterrar, ò desheredar à alguno, ò algunas personas, ò otra cosa desaguisada. Que las tales cartas no sean cumplidas, fasta que nos las embien mostrar, y proueamos como la nuestra merced fuere. Pero, que si el hecho fuere de tal natura, que tenga en aleue, ò en traycion, ò en otro caso que haga mencion en la dicha carta que merece

ceptionem, quæ poteſt opponi quandocunque poſt ſententias.l.peremptorias. C.ſenten.reſcindi non poſſe.ca.finem. de dol.& contu.Et de hac materia vide quæ notat Ioan.Andr.in.c.1.de lit. cõteſt.lib.6.Rebuff.in conſti.regias Gallię.2.parte. pagi. 29. num.138.q. 10. verſicul. Quęro intra quod tempus.&c.

muerte: mandamos al official, ò officiales à quien las dichas cartas ſe endereçaren, que prẽ dan los cuerpos à aquellos que por ellas ſe mãdaren matar, ò liſiar, y q̃ los no matẽ, ni liſien, y que los tengan biẽ preſos y recaudados, y nos embien moſtrar la tal carta, y el fecho ſobre que fue dada: porque

nos lo mandemos ver y prouecr como la nueſtra merced fuere: è ſi la tal carta mandare prender, ò matar, ò liſiar ſobre otra coſa que no tenga aleue ò trayción, que la non cũplan: mas que tomẽ de lo tal algunos fiadores entre tanto que lo embiã moſtrar à nos, è ſi la dicha nueſtra carta mandare

Quæro.13 Vtrum literæ ſint nullæ in totum ratione obreptiõis, vel ſubreptiõis, vel in illo articulo tantũ, in quo falſum expreſſum eſt? Dic, Vitium ſi reſpicit totum reſcriptum, tunc totum vitiabitur, vt pote quando manifeſtum eſt in conſtructione peccatum. vt in cap. ad audientiam. 1. de reſcrip. & ibi Bald. & alij per verbum illud, fidem nolumus adhibere. Vel ſubreptio fuit cauſa obtinendi reſcriptum ſuper omnibus, tunc in totum corruet. c. cõſtitutus. vbi gloſ. & Panor. in c. ſuper literis. de reſcr. Carol. Ruin. conſil. 70. nu. 11. lib. 5.

Idem ſi ſit contra ſtylum. c. quàm graui. de crimi. falſ. & ibi dixi.

Idem eſt, quãdo exprimitur falſum: quia mendax precator carere debet impetratis. c. ſedes. de reſcr. Quia non eſt tam odioſus tacens verum, quàm exprimẽs falſum. Nam ex ignorantia hoc tacere potuit, ſed dolus in exprimẽte falſum præſumit. Panor. in d. c. Sedes. Lapus Allegatio. 89.

Tamen idem eſt dicendum, quando doloſa eſt ſubreptio, tunc nullũ eſt in totum reſcriptum. per dict. c. ſuper literis. de reſcrip.

Idem quando connexitas eſt, vt quia in perſona eſt commiſſa ſubreptio, tũc in totum vitiatur reſcriptum. c. ſedes. & ibi Panor. vltim. notab. de reſc. & in dict. c. conſtitutus. in. 1. glo. & in ca. ſuper literis. num. 5. eo. tit.

Subreptio regulariter in vno articulo aliàs, nõ vitiat capitula ſeparata, & diuiſa. vt eſt text. in ca. ſi eo tempore. de reſcript. libr. 6. Et hanc regulam conſtituit Felin. in ca. ſedes. de reſcrip. & ibi ſubijcit limita. & per Riminald. & Iaſo. in. l. ſi ex falſis. C. de tranſactio. Carol. Ruin. dict. conſil. 70. nu. 8. & 11. libr. 5. vbi dicit maximè procedere, quãdo vnum capitulum gratiæ tendit ad commodum vnius, & aliud ad vtilitatem alterius, nam vnius factum, alteri nocere non debet. l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pactis. Vide Ioã. Bernar. tract. fallen. regul. 348. Inſtrumenti falſitas.

Quæro.14 Ioannes laicus impetrauit beneficium, dicens ſe clericum, Vtrùm literę ſint falſæ? Videt quòd non, nam deſtinatiõe clericus cenſetur. argum. l. pen. ff. de milit. teſtam. In oppoſitũ eſt, quòd ad obtinendum eccleſiaſticum beneficiũ, requiritur quòd ſit clericus primæ tonſuræ, quia laicus non eſt capax iuris ſpiritualis. cap. cauſam quæ. de præſcriptio. Tenet Panorm. in cap. cùm adeò. nu. 3. de reſcriptis. Ex quo infertur, quòd ingrediens monaſterium ſi decedat ante profeſsionem tacitam, vel expreſſam, non acquiruntur monaſterio, ſed venientibus ab inteſtato ipſius monachi defuncti. Ita habes duas addi. ad Panorm. in d. c. cùm adeò. verb. & illud verius. Philipp. Franch. in tracta. De petitorij & poſſeſſo. quibus adde Andræ. Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 1. glo. 8. nu. 19. cum aliquibus ſequent.

Item in reſcriptis debet fieri mentio de qualitate beneficij obtenti, & etiam obtinendi, ſi ſit notabilis qualitas, vt curæ animarum, & reſidentiæ, & de dignitate. text. & Panormita. in c. ad aures. de reſcr. nonnunquam etiam de valore. Sed is à quo probandus ſit. ibidẽ in additione. De canonicatu & præbenda Panor. in. c. cùm adeò. de reſcript.

De numero, vbi eſt certus numerus Canonicorum. Panor. in ca. ſuper literis. nu. 8. de reſcr. cap. conſtitutus. eod. titu.

Quid de clericatu? Et idem eſt dicendum, quòd debet eſſe ſaltem primæ tonſuræ, aliàs eſt incapax. c. cùm adeò. de reſcrip. ca. ex literis. de tranſactio. Rebuff. de pacifi. poſſeſſo. num. 188. verſic. Quartò inhabilis. &c.

Finaliter

Finaliter in reſcriptis debet fieri mentio de omni clauſula, quæ poteſt mouere Principem. Panor. in. c. cæterùm. de reſcrip. Felin. in. c. ſuper literis. num. 8. eo. titu. Deci. nu. 9. Socin. cõſi. 251. lib. 2. Bar. in. l. præſcriptione. C. ſi contra ius vel vtili. publi. c. poſtulaſti. de reſc. iuncto. c. ſi motu. de præb. libr. 6. Quod verũ expreſsè, & ſpecificè, nõ autem in genere. ca. cùm dilecta. & ibi Panorm. notab. 3. ď reſc. Item etiã de cauſa impulſiua. put eſt caſus ſingul. in. c. poſtulaſti. de reſc. p quam ſuperior nõ ita ď facili conceſſiſſet. vt eſt. l 2. ibi, *ſaluo ſi no hiziere*. titulo. 11. libro. 1. ſuprà. vbi omnino vide.

tomar à alguno ſus bienes ò parte dellos, que los officiales recauden los dichos bienes: y los pongan en fieldad en mano de hombres buenos y abonados, y nos embien moſtrar las tales cartas como dicho es. E ſi otras cartas algunas fueren dadas de ſaforadas contra fueros y leyes y preuilegios y vſos y coſtumbres, que nos las embien moſtrar: y entre tanto que eſte ſobreſeyda la execucion haſta que nos mandemos proueer ſobre ello, como la nueſtra merced fuere: y ſi por las tales cartas fueren emplazados los juezes y officiales y otros qualeſquier, que no ſeã tenidos de ſeguir ni pareſcer al tal emplazamiento: ni por ello cayan en pena alguna ellos embiando moſtrar ante nos las cartas y el fecho à los plazos en las dichas cartas contenidos.

Item de iure ciuili in reſcriptis addẽda eſt clauſula illa, (ſi preces veritate nitantur) tex. cum gl. in. l. fin. C. de diuerſis reſc. c. vniuerſa. 25. q. 2. gloſ. in cap. ex parte. de reſc. Et hæc eſt communis opinio in locis præcitatis.

Tamen ex conſuetudine noſtra ætate ſemper huiuſmodi clauſulæ cenſentur appoſitæ. Bart. in l. à Diuo Pio. col. 2. ff. de re iudi. Alberic. in. l. fi. C. de diuerſ. reſc. Confirmatur, quia huiuſmodi clauſula eſt ſolita apponi, ideo licèt omiſſa fuerit, intelligitur appoſita. c. 1. de precar. & in. c. cùm. m. de conſti. Din. in regul. Culpa caret. de regul. iur. lib. 6. l. fin. C. de fideiuſſo. Segur. in repet. l. 3. §. fin. num. 31. vbi latiſsimè cõprobo. ff. de libe. & poſthum. vbi Segu. vſque ad nume. 68. excluſiuè plures deciſiones citat in iſto propoſito, ex quibus longam repetitionem hîc facere poſſemus. Quibus eſt addendus etiam Couarru. in rubri. de teſtamentis. 2. part. nume. 14. & Cepol. cautel. 92. Nota quòd ea, quæ celebrantur. & Bernard. tractat. fallenti. regul. 98. vbi dicit locum habere in clauſulis præiudicialibus. l. certi. condictio. §. ſi nummos. ff. ſi cert. peta. Quid in contractibus? Vide gloſſ. in. l. pen. verb. præcipimus. C. de trãſact. Bald. in. l. 1. C. manu. & vindict.

Item reſcriptum redarguitur de falſo, cùm habet clauſulam inſolitam apponi in reſcriptis ſimilibus. gloſ. in cap. ex parte. de reſc. text. in cap. quod ſuper his. ď fide inſtru. & in. c. quàm graui. de cri. falſ. l. cõſtitutioni b⁹. ff. ad municipal.

Quod etiã eſt in priuilegijs. gloſſ. fin. in capit. cauſam. 2. ď teſtib. doct. in cap. quod ſuper his. de fide inſtru.

Item etiã idem in libello firmat gl. magn. in. l. diuturna. ff. ď legib. not. in cap. 1. de lib. oblatio. Denique in omnibus cõtractibus. glo. in. l. ſi quis ſub cõditione. ff. de cõd. inſti. Notat Bart. nume. 2. in. l. quicunque. C. de apoch. publi. libro. 10. cap. illo vos. de pigno. Quibus iuribus apertè inſinuatur, quòd clauſula inſueta apponi, appoſita in contractibus, reddit eos ſuſpectos. Iaſ. in. l. teſtamentum. col. fin. C. de teſtam. Cepola de ſimula. cõtractus. præſumptio. 26. num. 80. Hippoly. in. l. de minore. nu. 13. ff. de quæſtio.

Item quando reſcriptũ Principis cõtinet clauſulam iniquã. l. quoties. C. de precib. Impera. offerend. & l. nec damnoſa. eo. titu. vt quia diceret, ꝙ aliquis faceret quicquam iniuſtè, & in præiudicium tertij, tunc erit obediẽdum literis tanquam emanatis à Principe, & ſuper executione erit ſupplicandum. cap. ſi quãdo. de reſc. Illud enim eſt, quod in quibuſdam iſtius regni legibus habetur *ſean obedeſcidas, y no cumplidas*. c. cùm apud Theſſalonicã. 11. quæſtione. 3. Felin. in cap. quærenti. nu. 6. de offi. delega. Et vide ſing. quæſtionẽ per Robert. Marant. in ſuis diſputatio. diſputa. 1. ſcilicet, An ordinarius loci ad mandatum delegati à prin

cipe teneatur exequi sententiã ipsius delegati euidenter iniustã, & an possit de facto sibi resistere.

In mandatis aduertendũ est, an sint iusta, an iniusta, vel ambigua. In primo casu obediendũ est Principi quo ad omnia. In secũdo superssederi oportet quo ad executionem, & cõsulẽdus est Papa, seu Princeps, nisi secũda iussiõe primum mãdatũ, quod videbat iniquum, cõfirmet. Tũ, qa in principe præsumitur causa iusta. gl. i. l. relegati. ff. de pœn. Felin. in cap. quæ in ecclesiarum. nu. 63. in fin. de consti. ergo ei obediẽdũ, cùm ex geminatione

¶ *Ley. VI. Que no se gane carta dela chancilleria contra carta que el rey aya dado: saluo enxeriendo la prime ra carta.*

El rey don Alonso en Alcala año de mil. c c c. lxxxvi.

Estableſcemos, q̃ ſi algũ no q̃ſiere ganar carta de la nueſtra chancilleria contra otra nueſtra carta que ayamos mãdado dar: y fuere fallado que el impetrante la deue auer: mandamos que en la ſegunda carta ſea cõtenido y pueſto el tenor dela primera carta todo complidamente: è otro ſi razon derecha porque deua ſer dada ſegunda caata: y ſi fuere la primera carta librada por los alcaldes de la nueſtra corte: ò por algunos dellos, que los meſmos alcaldes que dierõ la primera, den la ſegunda ſi eſtuuieren en nueſtra corte: en otra manera que no ſea dada vna carta contra otra.

reſcripti cõstet de eius iusta voluntate. Latè Gomeſſ. in cap. 1. nu. 196. de consti. lib. 6. Quid si prę cipiat peccatum, vel materiam scãdali præstet reſcriptũ? Pan. in. c. cũ teneamur. nu. 2. de præbend. tenet obediẽdũ nõ esse. Quia tãtùm dispẽsatio in his, quę iuris positiui sunt, est ei cõcessa, & nõ dissipatio: nec habet potestatẽ supra ius diuinum ad ipsum dissoluẽdũ. Cle. Ne Romani. de elect. Facit gl. singu. in. l. 2. C. de preci. Imperato. offeren. Roma. cõsi. 310. Alibi dicã de potestate Papæ & Imperatoris, quæ summa est in terris. Paul. Parisi. cõsil. 5. nu. 87. lib. 4. vbi de potestate principis agit.

Quæro. 15. Subreptio quomodo tollatur? Dic quòd tollitur per clausulam motus proprij. capit. si motu proprio. de præbend. libro. 6. De qua clausula per Celsum in clausula. fol. 111. colum. 8. Gomesi. in capit. 1. numero. 197. de constitu. libr. 6. Rebuffus in concorda. tracta. in forma mãdati apostolici. verb. motu proprio. pagin. 181. vbi ponit plures effectus huius clausulæ. Secundò etiam tollitur per clausulam, Non obstante. capit. non potest. de præbend. libro. 6. De qua per Chassanæ. in consuetudi. Burgund. fol. 331. colum. 4. nume. 2. Tertiò per clausulam. Si nõ sit alteri ius quæsitum. ipsa enim tollit omnem subreptionem, quæ à tertio allegari posset, dicente sibi reſcriptum præiudiciale: nec est opus alia mentione coloratæ possessionis. Cardi. consi. 93. Nobiles viri. Quia reſcriptũ videtur cõcedi sub cõditione, si nõ prę iudicet alteri in iure quę sito. c. quãuis. de resc. libr. 6. & c. si postq̃. d prębẽ. lib. 6. Feli. in. c. super literis. col. 7. nu. 11. de reſcr. Quartò ex clausula, Ex certa sciẽtia. tollitur obreptio. gl. in capit. 2. de fil. presbytero. Felin. in capi. cùm inter. de excep. Baberi. in. §. hæreditas. colũ. 6. Insti. de hære. instituen. Hippo. singul. 440. Prĩceps nõ præsumitur. Latè Paulus Parisi. consilio. 3. numer. 70. libro. 4. colum. 7. versic. & stante certa scientia. & in consil. 5. numer. 120. eod. libro. 4. in quibus locis citatur prædicta gloss. dict. capit. 2. & Innocen. in capit. 2. de confirm. vtil. vel inutil. Ioan. Andræ. in capit. fina. vt lite penden. & Ioan. Mil. in suo repertorio. versicul. scientia. in prin. Quod enim Princeps facit ex certa scientia, credendum est id esse factum pro vero, & scienter, non autem ignoranter. secundùm Bart. in. l. conficiuntur. ff. de iure codicillo. nec tale factum potest in dubio reuocari, cùm hæc clausula excludat omnem ignorantiam, & errorem. secundùm gloss. in ca. ad hæc. de reſcr. & Pan. & Felin. in capit. nonnulli. nume. 44. eo. titul.

Adde Ripam in libro secundo responso. capit. 6. numero. 10. vbi dicit, quòd clausula, Ex certa scientia. non purgat vitium obreptionis, & subreptionis. Quod procedit in his, in quibus non præsumitur Princeps habere scientiam, & tunc nihil operatur ista clausula. Latè Rip. lib. 3. responso. capit. 18. nu. 6.

Quintò idem dicunt quidam in clausula, Ex plenitudine potestatis. cùm tamen operetur sicut motus proprius, secundùm Alexand. consil. 33. lib. 5.

libro.5.Barba.consil.27.libro.2.&.consil.13.col. 8.lib.3.Hipp.in.l.de vno.nu.24.ff.de re iudi.Paul. Parisi.cons.5.nu.119.lib.4.& cōs.15.nu.64.lib.2. vers.& talis clausula.&c. vbi plura allega. & in cō sil.1.nu.68.eod.lib.2.Quę operatur etiam,vt prin cipi non possit dici,Cur ita facis? secundùm Bal. in prælud.feudo.col.9.vers.sed pauca.

Sextò clausula,Pro expressis habentes. Felin. in capit.in nostra.corol.9.de resc. Deci. consilio. 341.Viso puncto.ccl.1.Rebuff.in concord.Fran ciæ in forma mandati.in verb.pro expressis.pag. 174.Parisi.consil.3.numer.65.libro.4.Felinus in capit. nonnulli. versic. fallit quartò. numer.8. de rescript.

Septimò idem dicunt aliqui in clausula, supplentes omnes defectus.de qua consuluit Decius consil.341. colum.2. Panormita.in capit.illa. de electio.Rebuff.in dict.forma mandati apostolici. verb.iuramento. versic. aliquando vidi in rescriptis.vbi probat,quòd tollit tantùm defectus iuris positiui, non naturalis.Nec incapacitatem perso næ tollit. Et ad hoc nonnulla citat ibi,quę per te videri possunt ibidem. Paul. Parisi. consilio. 11. colum.1. numer.4. libro. 4. & consilo.3. numer. 44.eod.lib.4.

Quæro.16. Qui rescripto falso, vel adulterato vtitur,qua pœna teneatur?Dic quòd si de falsita te constat,debet degradari.gloss.in capit. ad falsa riorum.de cri.fal. gloss.in capit. ex parte.de resc. Et falsarius literarum Papę est excommunicatus. dict.cap.ad falsariorum.vbi si habet beneficia, illis est priuatus.Item multò fortius est inhabilis ad habēdum.argu.c.quemadmodum. de iur. iur. Rebuff.in tracta. de pacificis possessori. numero. 204.Sed est dubiū, Vtrùm falsans breue, incidat in pœnam.dict.capit.ad falsariorum? Glo.in reg. cancell.25.& Deci.consil.175. In causa falsitatis. tenent quòd non,quia loquitur in bulla,id est,in literis apostolicis, quæ habent plumbum,nō autem in breue,nam breuia non plumbātur,& ideo literæ apostolicæ dici non possunt, ac per consequens secundùm prędictos debet extraordinariè puniri.Ita Ludo.Gomess. in tracta. breuium. nu. 2.vbi in numero. 5. probat quòd est rescriptum apostolicum, ac per consequens comprehendit sub se falsantes, vt teneantur pœna dict. capit. ad falsariorum.

Quæro.17.Qua pœna sit puniendus,qui rescri pto inualido vtitur? Dic,quòd si à parte petatur, is in expēsis damnatur.Spec. de expens. §. iuxta. versi.Et nota.gloss.in capit.fin.de resc. Panormi. in capit.cùm sit generale.de for.compet. & in ca. licèt.de probatio.& sic pronuntiabit se non iudicem, & partem iniustè trahētem reum in iudicio coram eo condemnabit eadem sententia in expē sis.gloss.l.3.§.si rem.de lega.3.gloss.l. non solùm. ff.de rei vendi.docto.in.l. terminato. C. de fruct. & liti.expens.tex.singula.in.clement.1.ibi,si quis autem aliquem contra hęc vexare præsumpserit, in expensis sibi & interesse per iudicem(corā quo vexatio fit huiusmodi) condemnetur. &c. de rescriptis.

Quæro. 18. Quod rescriptum dicatur falsum? Dicendum est illud rescriptum esse falsum, quod nunquam à cancellaria, vel à Principe emanauit, sed priuatus sibi effinxit,aut alius.ca.licet.& cap. quàm graui.de crimi.fals.gloss.in capit. in memo riam.19.dist.

Isti falsarij non censentur absoluti per bullam, in qua fit prouisio beneficij.secundùm Rebuff.in praxi beneficiorum. titulo. Declaratio nouæ prouisionis.pagina.209.numer.11. Quod est no tandum.

Item talis falsarius amittit beneficiū.tit.De mo dis amit.benefici.pagi.471.nu.43.

Falsitas citiùs præsumitur secundùm eundem ibi.pagi.110.nu.25.tit.Differentiæ inter rescriptum gratiæ,& iustitiæ.

Falsificatur potiùs priuilegiū,quàm rescriptū. ibi.pagi.97.nu.24.Differentię inter rescripta,pri ui.bene.& mandata.

Rescriptum in dubio præsumitur verū.l. si pe culium.in fin.ff. de pec.legato.gloss.in.l. pen. C. ad legem Corn.de fals.quæ ait, quòd non præsumitur falsitas.notab. secundùm Cassador. deci si. 10.sub titu.De præbend.nu.4.Et ideo is,qui allegat falsum,vel subreptitium, hoc debet probare. capit.acedens.de crim. falsi. l. actor.C. de proba. l. ei qui. ff. eo. Probaui latè suprà in quæstione.11.

Quæro. 19. Irrationabile rescriptum quod dicatur?Dic illud esse,quod est contra rationem,& rationi obuium.tex.in cap.causam.2.in fin. de te stib.Nam potest esse, quod pars dixerit veritatē, & princeps non concedenda concesserit,vt si alicui indulgeat,ne debita sua soluat, hoc inciuile, & irrationale est.l.2.C.de precib.Impe.offer. vel post rē venditam, & traditam si quis impetret, quòd ei restituatur, hoc inciuile est.l.inciuile. C. de rei vendi.etiam si duplum offerret.l.nō est ꝓbabilis.C.de resc.vendi.nisi sit minor,vel dolus in sit, aut alia causa. De quo agit Rebuff.in constitutiones Regias Galliæ. 2. parte. pagina. 28.numer.132.

Quæro.20. Vtrùm rescriptum adhuc diuidatur?Et dic quòd sic.Quoddā enim est odiosum,al terum fauorabile, aliud mixtum. Odiosum est, quod in odium aliquorum,vel alicuius datur, vel pœnam,aut odium continet,& hoc restringitur. argu.l.cum quidam.ff.de lib.& posth.l.pen.ff. de

pœn.

pœn.& isto respectu rescripta sunt stricti iuris,& non amplificanda vltra casum in eis deductum. capit.P.&.G.de offi.delega.cap.Rodulphus.& cap.significante.de resc.Gomesl.in cap.cùm multis.nu.65.eo.tit.lib.6. Hinc infertur, quòd masculi appellatione,non veniet fœmina,vt ibi per Gomesl.nu.66.

Hinc etiam si mandetur,quòd tam priuilegiati, quàm non priuilegiati teneantur soluere regi, vel alteri centum,non comprehenduntur hi, qui priuilegium in corpore iuris clausum habent. per text.iuncta glosl.in.l.2.§.in legatis.ff.de iudi. quia hoc est odiosum secundùm Rebuff.in tract. de priuileg. schola. priuilegi. 179. tenet Felin.in cap.1.nume.10.de rescrip.per text.quem ad hoc dicit singular.in.l.3. C. de silentiarijs. & decurio. eorum.libro.12.& secundùm Iasi.in.l.1.num.80. C.de sum.trinita.Roma.consil.436. versi. Tertia ratio principalis.Paul.de Cast.consil.146. libr.1. nume.1.Iasi.in.l.sicut. numer.10.colum.penulti. C.de testa.mili.& in.l.1.numer. 16. ff.de cõstitu. princ. Tiraquell. de vtroque retracta. libr.1.§.1. glosl.14.num.104.fol.133.colũ.2. Quod est memoria dignum.

Item hac ratione iurisdictio delegata cùm sit odiosa.vt est glo.processus.in capit.1. de resc.lib. 6.est strictè intelligendum rescriptum,in quo datur.Barb.in rub.de resc.in clemen.colum.2.versi. Quo ad primum. Vanti.de nullita.sententia.rub. Quibus mod.senten.nulla defen.num.64.pagin. 359.vbi vide pro intellectu istius illationis.

Item literæ ad lites, non extenduntur ad lites post impetrationem rescripti de nouo ortas.glo. fin.in Clem.Literas.de rescrip.

Quæro.21.Rescriptum fauorabile quod dicendum sit?Dic,quod est continens fauorem: quia nulli,cui sit ius quæsitum nocet,& impetrãti prodest.Et hoc ampliatur.l. placet.ff.de lib.& posth. l.fi.de consti.princ.cap.cùm dilecti.in fi.de dona. Hippolyt.singul.453.

Hinc est,quòd potestas legitimandi est fauorabilis,& non odiosa, cùm remoueat tantùm impedimentum inductum à iure positiuo, & ideo est extendenda,ac benignè intelligenda,non strictè. text.in capit. per venerabilem. qui fil. sunt legit. vbi in hac principis cõcessione procedit argumẽtum à maiori ad minus.quem ibi dicit singu. Panormita.& in capit.ad aures.colum. 4. de resc. & in capit.at si clerici.§.de adulterijs.colum.5.de iudi.Philipp. Franc. in cap. cui de non sacerdotali. colum.2.de præbend.in.6.Barba.in tract. de præstantia Cardi.2.part.quæstione.1.colum pen. ad idem est glosl.in clementi.vnic.de offi. vic. verb. sacerdotium. quòd potestas dispensandi non est strictè interpretanda.sing.secundùm Card.ibi.& Panormita.in capit.fina.de simo.& in dict.§.de adulterijs. Felin. in capit. g. perpetuus. de fide instrumento.& in dict.capit.final. de simoni. vbi textus eandem opinionem probat.& Feli.in cap. postulasti.numer.10.colum.15.versi.limita.4.de resc. Deci. consil.76. colum. final. vbi approbat istam conclusionẽ,& probant etiam adducti per eund.consil.453.numer.2.& est communis opinio secundùm Lancelo.Galiaula.in.l.2.colum.3. Alciat.nume.41.ff. de verborum obligatio. Doctor Couarru.in epitome.4.decretali.2.part.cap. 8.§.8.numer.6. vbi plura in hoc videbis deriuata ex eo quod dicimus, quòd potestas legitimandi est fauorabilis. Hanc tamen opinionem intelligendam censeo eo casu, quo non sunt alij legitimi,quibus versetur præiudicium ex tali legitimatione, vel quia dispensatio est, vt non legitimus promoueatur ad sacros ordines. ita Panormita. in dict.capit.ad aures. numer. 8. & eo non citato tenet Deci.consil.453.num.6.& ex eodem Deci. cons.425.colum.2.numer.9. ergo de dispensatione seu potestate,de qua loquitur Panor.est intelligenda conclusio.

Item etiã vt huiusmodi legitimat⁹ habet honores, & præeminentias omnes, quas cæteri legitimi,non tamen quo ad successionem hæreditatis, nam isto respectu est odiosa, & si in rescripto nõ fuerit dictum,non est ampliandum vltra suos fines tale concessum,seu indultum. per prædicta.l. 12.Tauri.& ibi Palacios Rub.num.1.ex quo nu. 2.deducitur,quòd legitimatio tantum valet,quãtùm sonat. Vnde si legitimetur,vt succedat patri, vel matri,non succedet auis, nisi de his facta fuerit mẽtio in legitimatione.Et prædicta illatio colligitur,quia hoc casu est odiosa,cùm tẽdat in præiudicium legitimorum successorum patris naturalis, vt suprà habitum est. Confirmatur ex Gozadi.consi.29.numer.5.Paris.consi.9.nume.35. libr.2.Bald.in.l.cùm filius.ff.de testam.mi. Alex. consil.94.colum.4.libro.1.& consil.60.colum.8. libr.2.vbi potestas legitimandi censetur commissa absque præiudicio alterius, cui est ius quæsitum.

Quæro.22.Mixtum rescriptum quod dicatur? Dicẽdum esse illud,quod partim fauorẽ, partim odium continet. argumento.l.sed si hac.§.fin. ff. de in ius vocand.Et hoc nec restringi,nec ampliari debet:nisi quo ad ea,quæ sunt consequutiua rescripti.l.q procuratorẽ.ff.đ procur.l.2.de.iu. om. iu.vi.l.venia.C.de in ius vocãd.Et in his rescriptis attẽdit cõclusio.Bal.in.l.præscriptione.in fi.C.si contra ius vel vtili.publi.sicut in cõtractu.l.si voluntate.C.de edend.l.1.ff.eo.tit.Bart.in.l. certi cõdictio.numero.2.ff.si cert.peta.Deci.consil.136. nume.1. Et ad iustificandum placitum,seu rescri

ptum

ptum regis ſufficit quæcunque occaſio. Bal.in.c. eccleſia.pen.col.vt lit.pen.refert Iaſo.in cõſ. 144. col.3.lib.2

Quæro.23.Vtrùm reſcripta ſint iudicibus intimãda,& integrè,ad hoc vt effectum habeant? Sit pars affirmatiua,aliàs nihil valerent.Bald.& Barba.in rubr.de reſc.extra Spec.in titul.de reſc.præſenta.in princ.verſic.obijcitur.& ſic integræ ſunt producendæ literæ apoſtolicæ.argu.l.inciuile.ff. de legi.l.de his.ff.de trãſact.Et integrũ dicit,quod ex omnib⁹ ſuis partib⁹ cõſtat,ita ꝙ totũ legi poſſit ad verbum.l.fin. C.de preci.Imp.offerend.ca. contingit.de fide inſtru.Rebuff.in.l.ſylua.§.integra.ff.de verbo.ſigni.vbi declarat quid dicatur in tegrum.

Quæro.24.Vtrùm data reſcripti, vel præſentatio ſit conſideranda?Sit concluſ. Præſentatio literarum attẽditur in literis de iuſtitia, quo ad hoc, vt iudex ab eo tempore iuriſdictionem habeat, non antè:quia tacita ineſt conditio,ſi literæ præſentẽtur.c.vt debitus.de appella. Rebuff. in prin. pagi.113.num.53.tit.dr̃æ inter reſc.gratiæ & iuſtitiæ.verſ.22.eſt.&c.

Secunda conclu.In literis gratiæ inſpicitur tẽpus datæ:quia in illo inſtanti eſt ius quæſitũ parti.c.eã te.&.c. cõſtitut⁹.de reſc.&.c.eũ qui.de præbend.lib.6. Rebuffus vbi ſuprà.cap. ſi eo tempore.& ibi gloſſ.de reſc.lib. 6.idem Rebuff.in conc. in forma mand.apoſtoli.in gloſſ.datum. pagina. 206.col.1.cle.literas.vbi gloſſ.verb.poſt datã.De reſc.Oldrald.conſ.58.

Item diſpoſitio noua non extenditur ad ſubiecta, quæ non ſunt ineſſe tempore diſpoſitionis. cap.ad audientiam.de ec.nõ ædifi.Domini.conſ. 69.nume.6.Spectamus initium.gloſſ.in cap. ſtatutum.verb.canonicis.de reſc.lib.6.Feli.in capit. eam te.num.18.de reſc. per quem videbis fallentias.vbi eſt tex.cum gloſſ.in verb datam literarũ. Hinc eſt,quòd ſi impetrans tempore impetrationis erat laicus, quanius tempore prouiſionis ſit effectus clericus, non valent literæ, quia inſpicitur tempus datæ.Calde.& Imol.in ca.ſecund.de inſti.adde quæ notat Leaz.in tract.de matrimo. reg. Angliæ.fol.67.nume.14.vbi latè. Tiraquell. de primogeni.quæſtione. 34.numero.20. Cæſar Lamb.de iure patro.29.artiçu.7.quæſt. princi.1. par.2.libri.

Quæro.25.Quis poſsit reſcripta cõcedere?Reſpon.Primò ſummus Pontifex.Clemen.1.infrà. eo.ibi,apoſtolicę ſedis.& cap.Rainutius.de teſta. & per totum titu.de reſc. Et hæc vocantur interdum literæ apoſtolicæ.cap.nonnulli.§.final.&.c. literis.& cap.fin.iſto titu.vel reſcriptum apoſtolicum.in cap.ſi proponente.eodem titulo.Quandoque Papa vocat,ſcripta noſtra.cap.ſi pro te.de reſc.libr. 6. Et vocatur commiſsio reſcriptũ illud, per quod cauſa alicui committitur. cap. ſedes. de reſcr.Barba.in rubr.de reſc.dicit quòd Papa poſſit reſcripta concedere.colum.12. verſi. quo autẽ ad.3.lib.Clementinarum.Item Imperator concedit reſcripta.vt in rub.de diuerſ.reſcrip. & in rub. de precib.Imp era.offerend.Et interdum vocatur diuina iuſsio.in authen. vt diuinæ iuſsio.ſubſcriptionem habe.coll.8.& ad valorẽ eius requiritur ſubſcriptio principis,vel cancellarij.vt ibidẽ.&in l.ſacri affatus.C.de diuerſis reſc.

Aliquando vocantur reſcripta ſacri affatus.l. pen.de diu.reſc.C.& ſacrum oraculum.l.fin.de diuerſ.reſc.l.& ſi legibus.C.ſi contra ius.& ſacrę formæ,aut iuſſiones.in rubri.in medio litis non fieri ſacras formas.§.1.coll.8. Etiam nominatur imperialis conceſsio.in.l.ſi quando. C. de inoffi. teſta. & diuina iuſsio.in.l.vn.C.de mand.princ. vel ſimpliciter literæ.c.2.de reſc.ſed ſolet addi, literæ regis vel Papæ.

Item rex Hiſpaniæ,& Francię,& quilibet alius princeps non recognoſcens ſuperiorem reſcripta concedere poteſt.Barb.in.rub.de reſc.colũ.12.in Clemen.citat Bar.in.l.4.§.actor.ff. de re iud. & in l.infamẽ.ff.de publi.iudi.l. nõ ambigitur. de legi. &.l.1.§.de qua re.de poſtul.vbi parum probatur, deciſio tamẽ in ſe eſt veriſsima.tex. eſt hîc.& per totum tit.infrà. & in.l. 29. cum ſequent.titul.18. part.3.

Item Cancellaria literas cõcedit, ſiue ſit Papæ. vt in cap.ad hæc.de reſc.& in cap.porrecta. de cõfir.vtil.vel inutil.Et in Hiſpania ſunt plures cancellariæ,Pinciana videlicet, Granatenſis, & noui ter nunc creata Hiſpalenſis. Et quælibet cancellaria nõ concedit literas niſi in ſua prouincia & territorio deputato à Catholicis regibus Caſtellæ. & de eis eſt.l. 15. titulo.4.libro. 2. ordinam. quæ omnino ſunt obtemperãdę.vt ibi habetur.& ibi. l.19.

Item legatus Papæ, & Collegium Cardinaliũ reſcribit. De primo eſt tex.in Clemen. 1. de reſc. quia etiam ſtatuta in ſua legatione condere poteſt.c.fin.de offi.lega.& ibi Anto.Butri. facit.c.1. de locat.De ſecundò.argu.cap. eccleſia ſenatum. 16.q.1.Hinc vacante ſede ad Collegium Cardinalium appellatur.Bar.in.l.vbi abſunt.ff.de tuto. & cura.datis ab his.& poteſt quem ad famam reſtituere.Inno.in.c.cùm te.de re iud.doct.in clem. ne Romani.de electio.

Item epiſcopus poteſt reſcriptum concedere, adiuuando ius,non deſtruendo. cap.2.de conſti. libr.6.gloſſ. verb.tolli.in clemen.ne Romani. de electi. Item omnes, qui iuriſdictionem ſupremã habent,& aliàs poſſunt ſtatuta condere, poſſunt reſcripta concedere.Hoſtien.in ſum.de reſcrip.§.

quis

quis posit.Barbati.idem firmat col.12.in.d.rub. de resc.in clemen.

Quæro.26.Quis posit rescriptum impetrare? Sit conclusio.Omnis homo,qui non est prohibi tus,poterit rescriptū impetrare.Barba.loco proxi me citato.colum.3.versic.quo ad secundùm. Sua detur.Edictum est prohibitorium certarum per sonarum.cap.1.de resc.libr.6.ergo regulariter est permissorium in casibus non exceptis.argum.l. mut⁹.§.cùm quæritur.ff.de proc.Hostien.in sum. isto tit.§.quis impetrare.siue sit actor,siue reus.c. cæterùm.cap. ad hæc. cap.cùm contingat. capit. olim.cap.dilectus.& cap.fina.de resc.cap.dispendia.eo.tit.in.6.

Quæro. 27. Quæ personæ sunt prohibitæ rescripta impetrare? Respon.seruus.l.1. C. de preci bus Imperato.off. nisi in casib⁹ ibi à Iaso.traditis.

Quid autem de monacho ? Et videtur idem dicendum,quia nō habet velle,nec nolle,& est mortuus quo ad mundum.capit.placuit.16.q.1.Item seruo est æquiparatus.Tum etiā,quia seruos Dei non oportet lites frequentare.cap.sicut.el.1.2.q. 7.c.2.de postul.facit Clemen.vni.de testam.& in clem.exiui.de verb.significa. quibus est cautum, quòd monachi non possunt esse executores vltimarum voluntatum, ergo multò minùs impetrare,maximè rescripta ad lites absq; licentia abbatis,guardiani,seu prioris.

Prçterea vbi viget paritas rationis & nominis, versari debet æqualitas dispositionis:sed seru⁹ nō potest impetrare, & versatur eadem ratio in monacho,ergo idem de ipso erit dicendum. Adduci possunt quæ Tiraquell. not.in tra.de nobili.cap. 26. & hanc sententiam approbat Barb. colū.12. vers.quid in monacho,vel moniali.in.d.rubri. de resc.in clem.

In oppositum facit, nam monachus potest agere etiam sine mandato pro defensione sui monasterij,vel abbatis. Rot.decis.334.in nouis.si ergo pro defensione alterius poterit agere, à fortiori pro sua impetrare rescriptum.

Item,monachus non habet velle,nec potest agere sine licentia abbatis,sed ea stante potest: sed sic est,quòd quādo expresso statu monachali petit rescriptum ad agendum,iam habet velle ex licentia Papæ concedentis,qui est supra omnes, ergo si fuerit concessum, valebit.quia non poterit. intelligitur Papa denegante,non aliàs.Prætera si monachus esset spoliat⁹,poterit petere restitutionem.gl.fin.& Panorm.num.13.in.c.cùm dilecta. de resc.

Item si ad sui iuris conseruationem fuisset necessarium rescriptum,vt si esset ei commissum beneficium,nemini dubium est,quòd poterit impetrare,cùm defensio omnibus competat.cap. cùm inter.de exceptio.c.si verò.de senten.excommu. tum etiam,quia ad concessionē antecedentis centur omnia commissa,cū quibus explicari meliùs potuit.l.2.ff.de iurisd.omni.iudi.sed defensio personæ & rerum vnicuique est commissa, ergo ad ista facienda rescriptum impetrare poterit cō tra Barb.loco præcitato.

Quid verò de filiofamiliàs,potest in dubiū con trouerti?Et videtur quòd non, quia seruo equipa ratur.arg.l.placet.ff.de acq.hæredi. Item sine licē tia patris non potest esse in iudicio.l.fin.§. necessitate.C.de bo.quæ liber.not.& singu. secundùm Bart.ibi.cui adde Iaso.in.l.1.§.item acquirimus. numer.9.ff.de acquir.possessio. Ita ergo dicendū erit ad impetrandum esse inhibitum filium constitutum sub patris potestate.argu.l.oratio. ff. de sponsi.

In oppositum facit,Edictum de impetrādo est prohibitorium,id est, quòd nō expressè prohibiti admittuntur , filiusfamiliàs non est prohibitus impetrare,ergo poterit id facere.Barb.in rubr.de resc.nume.34.Panormit.& Felin.in.c. causam.2. de iudi.singulariter Rota in nouis decisi.175.Cō missio impetrata. sub titul.de resc. quia nō refert per quem preces porrigantur Imperatori. l. vniuersis.C.de preci.Imperato.off.Bald.in.l.1.C.qui admitti.Ægidi.de Bellamera.decisio.730. Commissio.Barb.vbi suprà.Item quia rescripti impetratio nō est actus iudicialis.vt ex Rota nou. vbi suprà constat.nam ante præsentationem nō habet effectum.cap.vt debitus.de appellat. & etiam post præsentationē nō dicitur de processu.Quod probo. Vbi non est iudicium, ibi non est processus.vt probatur in.l.edita.secundùm communem intellectum.C.de edendo.& iudicium à citatione incipit.vt in.§.fina.Insti.de pœn.tem.litigan.quę est primus actus iudicialis,de processu dicitur,nō autem rescriptum,vel libellus præcedens.vt concludit Lanfran.in capit.quoniam contra.verb. citationes.in prin.Ludo.Gomesi.in cap.1.numer. 23.de resc.lib.6.ergo nimirum si ille , qui non est aptus ad comparēdum in iudicio , sit aptus ad impetrādum,maximè quia princeps inhabili rescriptum concedendo,illum habilem facit.l.quidam. ff.de re iudic.

Hæreticus rescripta nō impetrat.l.2.C.de sum. trin.gl.in.c.super literis.isto tit.facit.c. quicunq;. de hære.lib.7.

Quæro, Vtrùm excommunicatus posit rescriptum impetrare?Respon. secundùm text.in cap. 1.de resc.lib.6.vbi GregoriusNonus ait:ipso iure rescriptum,vel processus per ipsum habitus non valet,si ab excommunicato(super alio quàm excommunicationis vel appellationis articulo) fuerit impetratum. Declara tamen hunc tex. vt per

Barba.

Barba.in rub.de reſc.in Clem.colum.4.cum.2.ſequẽti.vbi aliquas limitationes ſubiũgit. ampliat, & limitat pluribus Felin.in cap.venerabilẽ.de exceptio.col.1.nu.2.vſq; ad.10.

Hinc impetratio literarum ad beneficia obtenta ab excommunicat nulla erunt. argume. text. in dict. capit. 1. quo nulla cenſetur impetratio reſcripti ad lites:igitur maiori ratione nulla erit impetratio literarum ad beneficia.etenim hæc argumentatio probatur ex capit. ad audientiam. 2.de reſc.& in cap.quanuis.de præbend.in.6.Cardi.in clementina.1.§.1.quæſtio. 3. de religio.domi.etiam ſi impetrans ipſe inſcius ſit excommunicationis.quod expreſsim notat Panormita. in cap.penul.de cleri.excõmu.miniſtrant.docto. in cap.paſtoralis.§.verùm.de appella. Quanuis glo. in dict.cap.penul.& in dict.§.verum. & Cardina. conſ.40.Felin.in cap.ſicut tuis.colum.2.de ſimo. Milis in repertori.verb.excommunicatus maiori.& Rota antiq.deciſio. 280. incip. Nota gloſſa. teneant contrarium, imò quòd excommunicatꝰ ignorans ſe excommunicatum poteſt impetrare beneficium. Ad euitandas huiuſmodi opiniones Romana curia quoties fit collatio beneficij, aut danť literæ ad beneficia,ſolet apponere clauſulã. ipſum à quibuſuis excommunicationis ſuſpẽſionis& interdicti.&c.vbi Papa tanto mouetur affectu in impetrantem,vt omnino ei prouideri velit etiam ſi ſit excõmunicatus, & abſoluit eũ ab excommunicatione,ſuſpenſione, & ab alijs cenſuris,tam à iure,quàm ab homine latis : aliàs reſcriptum impetratum ab excommunicato non valeret.per dict.cap.1.de reſc.lib.6.quã refert Rebuffus in Praxi beneficial.titul. de clauſulis mandatorum.num.9.pagin.102.& in rub.de excommõ vitand.in concordata.Couarru.in cap.fin.1.par. §.7.nume.3.de ſententia excommu.lib.6.Vtrum autem excom. poſsit impetrare pro alio ? Videtur quòd ſic,ſi non opponatur.Felin.c.dilectus filius.nume.13.de reſc.

Quæro. 28. Vtrum literæ apoſtolicæ poſsint impetrari abſque ſpeciali mandato? Sit cõcluſio. Literæ iuſtitiæ debent impetrari ab eo,qui habet mandatum,aliàs non valebunt.capit.nonnulli.§. final.de reſc.Rota noua deciſio.430.Fuit dubitatũ.ſub tit. de cõmiſsio.Amplia & limita per Feli. in dict.§.fin.num.36.ferè per diſcurſum.20.colu. Barba.in rub.de reſc.in clem.fol.25.colum.3.verſicul.prohibetur etiam quis impetrare.Secùs autem in literis gratiæ,& ad beneficia.Barba. vbi ſuprà.& ita practicatur quòd ad diſpenſationẽ obtinendam in gradibus à iure prohibitis ad contrahendum vel huiuſmodi ſine mandato ſolet impetrari,quia eſt mera gratia & liberalitas Papæ.

Quæro. 29. Contra quem reſcriptum impetra ri poſsit?Sit concluſio, quòd contra quemlibet, dummodò is, contra quem impetratur, ſit in iuriſdictione cõcedentis.ca.pen.de.offi.vica.Hoſti. in ſum.huius titul.§.contra quem.

Dubitatur.30.loco,Vtrùm citatio ſit neceſſaria in impetratione reſcripti?Bald.in rub. de reſc. dicit quod in impetratione reſcripti, ſi magnum contineat partis præiudicium,citandum aduerſarium.Et eum ſequitur Barba.conſil.43.Preclare. colum.18.libr.1.

In oppoſitum eſt tenendum, quòd pars nullo modo eſt citanda in impetratione reſcripti,ſed in approbatione,& verificatione ſic. Bertrand. cõſ. 149.incip.Illud eſt.in fin.lib.1.probatur in.l.3.§. cauſa cognita.ff.de bono.poſſeſ. & in.l. libertus. ff.de in ius vocand.& in.l.nam ita.ff. de adoptio. intelligendo ibi,impetrare,pro obtinere,quia nõ debet quis effectum reſcripti obtinere,niſi iudices comprobent.quicquid gloſſ.ibi & docto.notauerint.& in.l.final.ff.de natal.reſti.& Barba.fol.26. col.4.verſi.quo ad vltimũ.in.d.rub.Deci.in.c. cæterùm.nu.11.iſto tit.

Quæro trigeſimoprimò, Quæ requirantur in in reſcripti impetratione?Reſpõ.plura,quæ ſunt videnda per Rebuff.in cõſti.regias Gallię.2.part. pagi.10.q.7.

Quæro.32.Quibus reſcripta dirigi debent? Reſpondeo,quòd literæ gratiæ, quibus Papa cõfert ſacerdotia,diriguntur illis, quibus ipſe prouidet. cap.ad aures.de reſc.vt Paulus epiſcopus.&c.Dilecto filio.N.&c.

Si verò aliquem ad conferẽdum grauare velit, illi ſuum dirigit mandatum,ſeu reſcriptum.ca.eãte.&.c.mandatum.de reſc.&.c.fi.de præb.in.6.Et poſtea executoriales literas dirigit alicui in dignitate conſtituto.per.c.ſtatutum.iſto.titul.lib.6.Si autem loquamur de literis iuſtitiæ Papæ,vel legati,& iſtę diriguntur Archiepiſcopis,& alijs prælatis,ſeu vicarijs,aut eorum officialibus.cap.2.&.3. de reſcr.& alijs habentibus dignitatem, perſonatum, vel canonicis ſecularibus cathedralium eccleſiarum.dict.capit. ſtatutum.in princip.eo titulo.libr. 6.

Cauſas matrimoniales epiſcopis Papa dirigere ſolet.cap.cauſam matrimonij.de offi delega.Et de iure poteſt etiã alijs habentibus dignitatem.c. 1.& ibi Panormita.de cõſang.& affini. Sed abſq; Papę delegatione inferior ab epiſcopo cognoſcere non poteſt. capit. accedentibus. de exceſſ. prelat.

Literę verò regis ſi ſint iuſtitię, cauſę cognitionem deſiderantes,iudicibus tantum dirigi ſolent. Si vocat in eis aliquem particularem, cum ipſo alloquitur.Partes autem huis regię prouiſionis,ſeu ſupplicationis, vnuſquiſque poterit videre, ſi

ad ſty-

ad ſtylum ſe conuerterit, ideo ampliùs in eo refe rendo non immorabor.

Quæro.33. Super quibus rebus reſcriptũ poſſit impetrari? Reſpon.ſuper omnibus, tam ſpiritualibus,quàm prophanis. capit. 2. & per totum de reſcrip.Rebuffus vbi ſuprà pagin.14. quæſtio ne.9.

Etiam ſuper rebus corporalibus,& incorporalibus.capit.querelam. de electio.capit.diſpendia. de reſcr.libro.6.Item ſuper eccleſijs & beneficijs. cap. 2. & capit. ad aures.cap. cùm adeò. capit.in noſtra. cap.capitulum.de reſcr.Quod eſt verum, vt reſcripta in ſpiritualibus cauſis, & ſuper conferendis beneficijs, à Papa dentur, vt viris eccleſiaſticis. capit. mandatum. de reſcr. §.1. de manda. apoſtolic. in concorda. ſiue in cauſa appellationis.cap.1.& per totum.de appella. Nam cùm eſt appellatum ad Papam, ipſe cauſam committit in partibus, vt in rubri. de cauſis. in concord. Franc.Siue etiam in prima inſtantia, in cauſis tamen maioribus: quia in alijs Papa cauſam committere non ſolet.vt habetur in dict.rubri. de cauſis. Quod eſt verum, quando impetratur ab eo, qui ſuper his poteſtatẽ habet, aliàs nõ valet,quia non poteſt in meſſem alienã falcem immittere.c. nouit.de iudic.

Regulariter ſuper omnibus rebus reſcripta impetrari poſſunt,diſtinctione tamen habita, vt Papa, vel eccleſiaſtici viri ſuper rebus ſpiritualibus concedant,temporales verò ſuper temporalibus rebus.Reſcriptum contra ius nõ valet.l.reſcripta. C.de preci.Imp.offerend.l.fina.C.ſi contra ius.c. reſcripta.25.q.ſecund. gloſſ.in verb. noſcatur.in c.1.eo. titu.libro.6.facit.l.25.cum.4.ſequentibus titu.4.libro.2.ſuprà. Et idem expreſsè habetur in hac.l.prima.ibi, *que ſean contra ley, ò fuero, ò derecho, que la tal carta ſea obedeſcida, y no cumplida.*&.l.2.&.3. cum ſeq.eo.titu.&.l.28.&.l.29.tit.4.lib.2.ordina. ſuprà.

Nec cõtra ius diuinum, quia inferior legem ſuperioris non tollit. Clemen.ne Romani.de elect. capit.cùm inferior.de ma.& obedi.capit. noli. 9. diſtinct.Siue contra ius naturale, quod eſt immutabile.§.ſed naturalia.Inſti.de iure natu.§.fina.9. diſtinct.

Idem ſi eſſet contra concilia generalia.cap.ex parte. de cap. mona. nam ſicut ſancti euangelij quatuor libros, ſic ſancta concilia ſuſcipere, & venerari oportet.capit. ſicut.& per totum. 15.diſtinct.

Si verò ſit conta ius gentium, etiam dicitur vires nõ obtinere, vt potè ſi dominium rei meæ aufert.gloſſ.in.l.quoties.C.de prec.Impe. offer. Iaſ. in.l.fin.C.ſi contra ius.Panor.in capit. quæ in ecclesiarum.de conſtitu.& Anto.Burgenſis in rub. de emptio.& vendi.colum.penult.

Fallit eo caſu, quo princeps vellet auferre dominium rei meæ ex certa ſcientia,& plenitudine poteſtatis.probat Dueñ. in tracta.fallentia.regul.43.limita.5.Faciunt quę dixi ſuprà.q.15.

Item ſi ſit reſcriptum contra ius ciuile,non valet.cap.imperiali.25.quęſtio.2.l.non dubium.C. de legib.Pet.Ferrari. in pra. in forma oppoſitio. contra inſtrumentum.in verb.cõtra ius.l. 29. tit. 4.& tex.eſt hic. vbi idem habetur ſi ſit contra ius conſuetudinarium.& idem dic municipale, non facta illius iuris mentione.Bald.in.l.fina.C.ſi cõtra ius.& Matth. Afflictis in conſt.Neapoli.libr. 2.rub.vt bannito liceat infra duos menſes redire. nota.3.nu.7.

Quid autem erit in reſcripto impetrato contra iuris pendẽtiam, & de litis pendentia nulla facta mentione?Dic quòd non valet.Quia princeps in dubio non intelligitur reſcriptum ſuum concedere in præiudicium alicuius.l.12.titulo. 4. libro.2. ordi.hoc videtur probare,& eſt.l.38.tit. 18. part. 3.tex.in cap.inter monaſterium. & ibi Panor. 4. not.de re iudi.vbi reſcriptũ eſt ipſo iure nullũ, niſi in eo fiat mentio de vero ſtatu cauſæ, & ſic de proceſſu pẽdẽte.& ſing.Iaſ.l.ſupplicare.nu. 2.C. vt lit.pend.limita ſecundũ Aymo.cõſ. 182.nu.4.

Ratio harum deciſionũ eſt, quia talia reſcripta cenſentur cõceſſa præter principis intentionem, propter multas,& varias occupationes, quę obligationis cauſam ſolẽt inducere.c.cæterùm. de reſc. c.ex parte.1.de offi.deleg. nõ enim præſumit voluiſſe iura tot vigilijs excogitata ſubuertere vno reſcripto.l.ſi quãdo.C.de inoff.teſtam.c.eccleſia. de electio.

Vel quia præſumuntur impetrata per importunitatẽ, quę aliàs non concederentur.l. 1. C. de peti.bon.ſubla.lib.10.Rebuffus in tract.dereſcriptis.tomo.2.conſti.regi.Galliæ.ar.2.gloſſ.3. vbi aliqua bona ſcripſit. & eſt text.hic.ibi, *Porque acaeſce, que por importunidad de algunos nos otorgamos y libramos algunas cartas, o alualaes contra derecho, ò contra ley, ò fuero.*&c.gloſſ.in capit.1.de conſti.lib. 6. quia non præſumitur princeps ſpiritualis,ſeu tẽporalis aliquid conceſsiſſe contra ius,& ideo talis diſpoſitio eſt inualida,ratione voluntatis,& non poteſtatis.Bald. & Iaſ.in dict.l. reſcripta. text. in capit. mandatum. de reſcript. Rebuffus, qui eſt videndus pro declaratione iſtius dicti in conſti. reg. tom.2. in princip.pagina.15.nume.72.verſi. limitatur quãdo.& quæ diximus ſuprà in princi. iſtius gloſſæ.

Quæro. 34. Vtrùm impetrans falſum, vel tacens verum, præſumatur,quòd dolo fecerit? Reſpon.quòd non,imò ex ſimplicitate, vel ignorantia.gl.in.c.ſuper literis.de reſc.verb.priori modo.

ſingu.

fingu. secundùm Barba. rub. de resc. fol. 28. col. 3. vers. vtrum aũt. in clemẽtinis. & Hipp. in rep. rub. ff. de fideiusso. nu. 52. vi. tñ Barb. vbi suprà.

Quæro. 35. Quanto tẽpore duret rescriptum? Dic q rescriptũ nõ restrictũ ad certum tẽpus, est perpetuum. l. falso. C. de diuers. rescrip. nota. secũdùm Barb. in rub. de resc. in clem. col. pen. versic. quãto autẽ tẽpore. glo. 1. in ca. si autẽ. de rescr. vbi dicit, q semp valet rescriptũ, dũmodò aliud nõ sit impetratũ viuẽte mãdatore, & eo mortuo si ꝓcess sit citatio. c. licet. d. off. deleg. vbi gl. verb. reintegra. &c. meminim⁹. d. ap. Paul. Cast. in. d. l. falso. nu. 3.

Quæro. 36. quid in rescriptis gratiosis? Respõ. q sunt perpetua, nec morte mãdãtis expirãt, etiã si ea gratia nõ fuerit in vita cõcedentis reducta ad vsum. c. si super gratia. de offi. delega. lib. 6. reg. de cet. d. regu. iur. eo. lib. 6. c. si cui. de prẽb. eo. lib. tex. in auth. de referẽdarijs sacri palatij. §. prẽterea. ibi: nõ vt quæ sunt auferamus eis concessa, nec enim hoc imperialis maiestatis propriũ est. tenet Philip. Franc. in. d. c. si cui. nu. 2. & in cap. licet canon. §. is etiam. nu. 2. vers. Tertiò nota. & in. c. cùm ex eo. nu. 4. de elect. lib. 6. Pet. Anch. in cap. super literis. num. 5. de resc. Iaso. in dict. l. falso. col. 1. nu. 1. Guid. Papa decis. 491. Prælat⁹. Martin. Nauar. in cap. placuit. nu. 161. pagi. 315. cũ seq. de pœnitentia dist. 6. vbi tenet, q licẽtia eligẽdi confessorem, nõ expirat morte prẽlati concessoris. & ibi respõdet ad cõtraria. Pro eo est sentẽtia Innocen. in ca. quod trãslationem. de offi. legat. qui expresse firmat indulgentias durare mortuo concedente. Angel. Clauas. in summa. verb. indulgentia. §. 7. & Archiepisco. Florent. 1. parte suæ sum. titulo. 10. capit. 3. §. 3. paulò antè finem idem firmant.

Item confirmatur. Licentia concessa alicui vt possit esse in scholis, vel alia huiusmodi, nõ expirat morte concedentis. Innocen. in capit. cùm ad hoc. de cleric. non residenti. & ibi tenent Panormita. & Collecta. & Guiliel. à Montehaudano in Clementi. final. de electio. & idem probat Sylu. verb. gratia. q. 2. q gratia sit perpetua. Feli. in cap. à nobis. 1. colũ. pen. & fin. de sent. excom.

Item etiam licentia concessa alicui, vt possit à quolibet antistite ordinari, nam nõ expirat, si re integra decedat concedens. secũdùm Guiliel. in dict. clem. fin. de electio. vbi Cardin. quæst. 5. nu. 9. Bonifa. q. 10. nu. 43. post Ioa. Imolẽs. col. 2. nu. 3.

Idem est dicendũ in supplemẽto lecturę, quod datur licẽtiandis in vniuersitate Salmãtina, non obstante constitutione ipsius, quæ requirit lectura quinquẽnalẽ post q iã fuit format⁹, vel formari potuit Bachalaure⁹, & sic decẽ annos requirit. qa in breui tẽpore non pręsumitur quis doctus. nam sapiens à natura nullus. Postremò ampliant ꝑdicta, q rescripta sint ppetua modo declarato, ꝓcedere etiã si simplici verbo sint concessa, & nõ bullata. Arch. Ioa. And. & Frãch. in procœ. 6. §. vniuersitati. n. 2. idẽ Frãch. in. c. si apostolica. de prẽb. lib. 6. Rota decis. 881. in antiq. Imol. in cle. dudũ. de sepultu. nu. 5. Rip. in rub. de cõsti. nu. 48. & lib. 2. respõs. c. 11. tenet q de essentia gratiæ nõ est, q tradat in scriptis. Vi. tũ in hoc, vtrum gra habeat effectũ lris nõ cõfectis, p Rebuf. in pract. beneficio. pag. 317. nu. 50. vbi citat Dom. cõs. 128. col. 3. tenẽtem q nõ. Intellige tñ, q rescripta sunt ppetua, qn simpliciter sunt cõcessa absq; ꝑfinitione tẽporis. Et sic intelligas dicta in hac quæstione. Si tñ limitatũ esset tẽpus, nõ valeret eo tpe elapso. per regulã. Limitata causa, limitatũ ꝓducit suũ effectũ. &, Cõcessa ad tẽpus, post tẽpus ꝓhibita cẽsentur. Seg. in rep. l. si ex legati causa. nu. 53. (vbi iura in hoc loquentia adduxi). ff. de verbo. obligatio.

Limita. 2. nisi in priuilegio esset cõcessa facultas aliquid faciẽdi, nã tollit decẽnio. gl. & Iaso. nu. 1. in. l. falso. C. de diuersis resc. vbi alia Iaso. citat.

Limita. 3. nisi secũdũ rescriptũ esset impetratũ, nã tollit, seu anno circunducit prim⁹. tex. in. c. si aũt. d. resc. secdm intellectũ gl. ibi. & Feli. n. 3. col. 2.

Quęro. 37. Vtrùm secũdũ rescriptũ contrariũ primo, debeat facere expressam mentionẽ de primo, ad hoc, vt tollat primũ? Dic q dbet facere mẽtionẽ de primo, & de clausulis in primo cõtentis. c. 2. de dol. & cõt. notab. secũdùm Barb. in. d. rub. fol. 29. col. 2. vers. qd aũt si in primo. & si facit mẽtionẽ, est nullũ ipso iure secũdùm Barb. dũ tñ habeat clausulã dcreti irritantis. Pan. & Deci. ĩ. c. cęterùm. col. 3. nu. 6. de resc. Si tñ nõ contineat relationẽ prædictã, cùm cõstet de intentione principis, valet ope exceptionis, aliàs gesta p rescriptũ primũ ante oppositionẽ valẽt. Deci. vbi suprà col. 4. nu. 8. & Barb. vbi suprà. & in hoc casu intelligit cap. cæterùm. & cap. ex parte. de resc. secundùm Goffred. in summa. cùm non cõtinet seriẽ facti. c. dilectus. suprà eo. c. cùm pro causa. de sen. excõ.

Quęro. 38. Qñ rescriptũ regis, vel Papę est dubiũ, vtrùm sit intelligẽdũ secũdũ supplicationem principi porrectã? Respõ. q sic. arg. §. prẽterea. Insti. de inutili. stipula. & l. si defensor. §. qui interrogat⁹. ff. d interro. actio. Et ita in specie notat Imol. in. l. iudex. col. 7. vers. sed hîc insurgit dubiũ. ff. de re iud. Bal. p tex. ibi in. c. inter dilectos. §. cęterùm. de fide instru. Pan. in. c. 2. de treuga & pace. facit. l. 1. vbi Iaso. n. 7. C. de diuers. resc. & idẽ Iaso. in. l. causas. col. 2. nu. 5. C. de trãsactio. Qd est sing. pro intellectu rescripti, vel priuilegij, nã recurrendũ est ad formam petitionis, vel supplicationis. Et idem erit pro petitionibus porrectis in curijs principi, & regi nr̃o Philippo. Quanuis Barb. in rubri. c. de resc. in clemẽtu. colum. penult. visum fuerit conclusioni rescripti, & non petitioni inhærendum

dū esse. Qđ intelligo, qn est clara principis responsio, nō aliàs.

Quęro. 39. Vtrùm formę omissio, quæ apposita est in rescripto, vitiet actum? Ludoui. Gozadi. post alios consil. 73. numero. 2. respondet quòd sic. per cap. cùm dilecta. de resc. & l. diligenter. ff. manda. forma omissa, actus corruit. vt sunt iura vulgaria.

Vlteriùs &. 40. loco pro perfecta absolutione istius materiæ, quęro effectus rescriptorū, & vtilitates quæ sint? Respō. 23. ponit Rebuffus in cō stitutio. Regijs Galliæ in prin. pag. 29. quæstione. 11. vsque ad pagi. 35. Quos vide, quia sunt necessarij.

Quęro. 41. Rescripta qūo impugnari đbeāt? Et qualiter iudicandum sit his rescri-

¶Ley. VII. *Que no ualan las cartas q̄ se dan para mostrar los testamentos delos defunctos.*

El rey don Enrrique. IIII. en Nieua año de. LXII.

ORdenamos y mādamos q̄ las cartas [a] q̄ fueren ganadas dela nuestra chancilleria: ò de otros qualesquier juezes en q̄ se contiene: que qualquiera pueda ser apremiado para mostrar à las ordenes dela sancta trinidad: ò đ sancta Olalla: ò à otras ordenes qualesquier ò à sus procuradores los testamentos delos defunctos para que puedā pedir y demandar las mandas inciertas, ò q̄ son mādadas à personas inciertas: ò para pedir lo que montaua la mayor manda que se contenia enel testamēto, ò demāda todos los bienes del defuncto: mandamos que las tales cartas no valan y nos las reuocamos.

¶Ley. VIII. *Aprouacion y entendimiento dela ley ante desta.*

El rey y reyna en Madrigal. año de mil. CCCC. LXXXVI.

YNos aprouamos y confirmamos la dicha ley, y mādamos, que aun que los dichos frayles de las dichas ordenes dela Trinidad: ò de la Merced ò sus procuradores mostraren los tales priuilegios, que aquellos se entiendan, quando los tales bienes delos defunctos pertenescieren à la nuestra camara y fisco y no en otra manera. E assi declaramos è interpretamos los dichos priuilegios: y mandamos otrosi q̄ * si el defuncto dispusiere y ordenare en su vida q̄ las tales ordenes seā excluſas đ sus bienes: q̄ avn en tal caso no ayan lugar los dichos priuilegios. E mandamos que los conseruadores delas dichas ordenes no se entremetan en dar cartas ni proceder contra lo susodicho: y que los nuestros escriuanos no den fe ni se entremetan enlas tales causas: ni los legos sean osados de ser procuradores contra lo contenido en esta nuestra ley.

¶Ley. IX. *Que no se den cartas del rey para que los pueblos sean apremiados para oyr sermones delos questores.*

ptis, declaratRebuffus vbi suprà. q. 12. et. q. 3. pagi. 35. vsque ad. 38. Et Nepos de Montalbano ī tracta. de exceptioni. ar. 1. vt qa est surreptitiū, obreptitiū, impetratum tacita veritate, & expressa falsitate. Et sic de singulis defectib' in particulari, quos viderit obstare, obijciat contra iudicē, & rescriptum. Alia in hac materia vi. in peregrina verb. rescriptū. & p Albe. & Berta. codē verbo. in suis indicibus.

¶Lex. VII.

a ¶*Que las cartas*. Cōcord. l. 1. tit. 8. lib. 1. suprà. vbi in gl. 1. & in gl. 2. de hoc actū est.

¶Lex. VIII.

* ¶Y *mādamos otrosi que*. Sēper excludū tur à testatoribus ex cōmuni obseruantia.

¶Lex.

¶Lex. IX.

a ¶*Apremiados.* Concord. l. 2. tit. 8. libr. 1. suprà. vbi concord. ad duxi.

¶Lex. X.

a ¶*Contra su uoluntad.* Concord. l. 25. titul. 3. libr. 4. infrà. & l. 5. titul. 1. libr. 5. Pulcher text. in cap. nullus. ibi, aut rapere pſumat, aut regis beneficio æſtimet poſtulandã. & ibi gloſſ. dat rationẽ iſtius cõcluſionis. 36. q. 2. nẽpe, quia matrimonia debent eſſe libera. l. Titia. ff. d verb. obligation. cap. requiſiuit. & capit. gemma. de ſponſali. Latiùs ſuo loco agam infrà titulo. 1. lib. 5.

¶Lex. XI.

a ¶*Leon que Toledo.* Notare gnũ Lugdunenſe in Caſtellana Republica prærogatiua nominationis præ alijs potiri, vt hic habetur, & meritò.

El rey don Iuan. 11. en Soria año de mil. cccc. xviii.

El rey dõ Alonſo en Alcala: año de mil. ccc. lxxxvi.

MAndamos q̃ los demandadores aſsi de las vltramarinas como de otras demãdas qualeſquier que ganan nueſtras cartas ò de la nueſtra chancilleria para que las gentes y pueblos ſean apremiados[a] para oyr ſus ſermones delas dichas demandas, que las tales cartas no valan: y nos las reuocamos. E ſi las tales cartas parecieren, mandamos que ſean obedecidas y no cumplidas: y que las tales cartas ſean embiadas à nos para q̃ nos las veamos y fagamos lo que cũple à nueſtro ſeruicio.

¶Ley. X. *Que no uala carta del rey, que donzella, ò biuda caſe contra ſu uoluntad.*

Idem.

SI acaeſciere que por importunidad nos mandaremos dar alguna carta ò mandamiento para que alguna donzella ò biuda, ò otra qualquier aya de caſar con alguno contra ſu voluntad[a] y ſin ſu conſentimiento: mandamos que la tal carta no vala, y el que por ella fuere emplazado, que no ſea tenido de pareſcer ante nos: y q̃ por no pareſcer no caya ni incurra en pena alguna.

¶Ley. XI. *Que en las cartas ſe ponga primero Leon que Toledo.*

MAndamos que enlas cartas que emanarẽ de nos y dela nueſtra chãcilleria, ò delos nueſtros alcaldes: que ſe ponga primero Leon que Toledo[a]. Pero que en las cartas que fueren à Toledo que pongan primero à Toledo que à Leon: y enlas cartas que fueren à todas las ciudades villas y lugares de nueſtro ſeñorio: que pongan primero à Leon que à Toledo.

NInguno gane cartas de nos en perjuyzio de aquellos que proſiguen ſu juſticia: ſegun ſe contiene enel titulo dela chancilleria.

¶No ſe dẽ cartas de cõmiſsiones en el nueſtro conſejo para pleytos de appellacion: enel dicho titulo dela chancilleria.

¶Cartas que mandaremos dar para ſobreſeer pleytos pendientes no ſeã cumplidas: en el dicho titulo de la chancilleria.

¶Las cartas delos nueſtros oydores ſeã cumplidas: enel dicho titulo de la chãcilleria.

¶Las cartas dela nueſtra chancilleria ninguno las embargue: enel dicho titulo dela chancilleria.

TITVLVS. XIII. DE
præscriptio.

¶Lex. I.

a ¶El *que tuuiere, ò posseyere.* Ad inducendam præscriptionem, requiritur titulus, bona fides, ac possessio rei prę scribędę pacifica p cursum vni⁹ anni & diei. vt hac. l. clarè probat̃. Ad literam idē disponit. l. 1. tit. 11. lib. 2. for. legū. vbi Montaluus pro interpretatione harum legū est consulēdus. Habuit ortū ac deriuationē à l. 1. titu. 9. Regis Alphonsi in ordinationibus Compluti editis Anno ab orbe restaurato Incarnationis Christi ac Domini nostri. 1386. & sic habes hîc præscriptionē vnius anni. Est etiā alia prę scriptio vni⁹ anni in. l. 3. tit. 11. lib. 5. infrà eo. scilicet casu, quo quis fidē suam astringit de præsentādo aliquem in iudicio sub certa pœna, qui si inciderit in pœnā, eiq; à tē pore, quo incurrit in illā, nō fuerit petita per cursum vnius integri anni, ab ea liberat. Din. in tract. de prę scriptio. plures præscriptiones vnius anni cōnumerat. §. prę scriptio est vnius anni. in. 5. vol. tract. secundū impressionē Lugdunensem Anni. 1544. qui omnino est vidēdus pro dote istius materiæ, quia Grādis in exiguo regnat corpore virtus. vt inquit Vergilius. ac Hosti. in summa de prę scriptio. §. quot sint eius species. & Goffred. de Trano. eo tit. nu. 5. vers. Species præscriptionum multę sunt. Itē est alia, quādo marit⁹ legitimę ętatis soluto intra bienniū matrimonio, habet annū ad excipiendū ď dote cauta, nō numerata, postea verò lapso anno nō est audiendus, hęredes quoq; eius debent queri intra annū à die mortis. l. fina. & authen. Quod locum. C. de dote caut. non numerat. Ioa. Oldendorpi. in tracta. de vsucapio. & præscriptio. tit. de exceptio. lapsu temporis competentibus. nu. 3. Aliæ sunt videndæ per Mōtalu. in. l. 7. in glo. 1. tit. 11. lib. 2. for. leg. Intelligas legē istam loqui in præscriptione rerum immobiliū, vt ex ea constat, quæ iure cōmuni contra priuatum nō poterant prę scribi minori tēpore decem annorū inter prę sentes, & viginti inter absentes. in princip. Insti. de vsucap. &. l. 18. tit. 29. part. 3. Intellige tn̄ legē istā in locis illis tantùm habere locum, vbi seruatur forus iste, de quo in hac lege, aliàs seruādū erit ius cōmune, ne domini immaturè suis rebus defraudētur. ex ratione tex. in d. prin. Insti. de vsucapio. tum etiam, quia præstaretur occasio delinquendi, subtrahendo rem proximi sub prætextu tituli habiti fortè ab aliquo procuratore corrupto, & inimico domini rei, qui in hoc vellet colludere cum emptore. argu. l. qui fundum. §. procurator. ff. pro empto. l. 11. titu. 29. parti. 3. in maximum enim detrimentum ipsius domini, & sic sub specie agni lupum gererent, ac ipsi furtum tacitè committerent, seque sub clypeo legis defenderēt. Nec ista lex oberit huic sententiæ, si perpenderis originale loco præcitato Regis Alphonsi, nam tantùm voluit consuetudinem illam, quæ prę se ferebat præscriptionem rei immobilis per possessionē vnius anni & diei procedere, dum tamē haberet titulum, ac bonā fidē, & sic est interpretatio illius fori, vbi vsus eum admisit, non tamen quicquam noui disponit. Neq; quidem Reges Catholicos voluisse est præsumēdum tot leges iuris communis, partitarū, & alias de præscriptione tractantes tollere, & sic meritò in praxi non est recepta, vbi talis forus non est in vsu. cùm sit quædam potiùs interpretatio, quàm noua dispositio, vt ex originali, à quo fuit deprompta, apparet, vt dixi. Ita etiā reperio tenuisse optimum practicum, illustremq; doctorē Couar. in rep. regul. Possessor. 2. part. §. 11. vers. Cæterùm in hac materia. nu. 7. de regul. iur. lib. 6. Et ita intelligendum

¶Las alualaes de justicia no valan enel dicho titulo dela chancilleria.
¶Cartas en blāco no se den en perjuyzio de otro: segun se cōtiene en este libro enel titulo de la chancilleria.
¶Que las cartas q̄ dierē en perjuyzio delos pleytos pendientes enla chā cilleria: ò en otra parte alguna no valā: segun se cōtiene enel titulo dela chancilleria.

Titulo. XIII.

Delas prescripciones.

¶Ley. I. *Que el que posse la cosa por año y dia que no respōda sobre la possession.*

El rey don Alonso en Alcala: era de mil. ē c c. lxxxvi.

Establecemos q̄ el q̄ tuuiere. ò posseyere[a] casa, ò viña ò heredad por año y dia en paz y en faz de aquel que gela demāda

intelligendum censeo in contrarium per hanc legem id, quod annotatur à præclaro præceptore Antoni. Gomez in.l.45.num.102.vers. Hodie tamen in nostro regno.in ordina. Tauri.qui vult legẽ istã habere vim nouæ disposition is in regno, & sic alia iura corrigere, nempe in locis, vbi est for⁹, habere fateamur vim approbatiuam, ac interpretatiuam per præmissa. Quinetiam ista lex quaten⁹ declarat legem fori, nõ est simpliciter intelligenda quãtum ad proprietatẽ, & possessionem plenè procedere, sed tãtum quo ad possessionem, salua tamẽ maneat proprietas apud antiquũ dominũ, qui eam in iudicio petere poterit. glos. in.l.1.verb.todo.in prin.tit.11.lib. 2.for.leg.& Couar.eo non citato vbi suprà per.l. 242.styli idẽ firmat. Sed tamẽ aduerte, nã lex styli hoc dicit, quãdo nõ adest titulus, cæterùm cùm adest vnà cum bona fide, & lapsu anni eum defendẽdum existimat in vera possessione, ac proprietate per præscriptionẽ anni & diei. ibi enim in fine dicit, *Empero si este que tiene la cosa mostrare que la compro, ò otro titulo derecho, è mostrare que la tuuo año y dia en faz, y en paz, el demandado no sera tenido de responder sobre la possession, ni sobre la propriedad q̃ es en el señorio de la cosa.* Et sic potiùs confirmat opinionem Anto. Gomez illa declaratio legis styli, vt nostra lex sit seruanda. Tum etiam, quia leges in hoc libro positæ, statim cùm primùm fuerunt in man⁹ hominũ, habuerũt, & habent vim legis dispositiuam circa casus in posterum occurrẽtes vniuersaliter in toto regno Castellæ, quãuis antè essent leges fori. Nec est credendum ad vnũ tantùm locũ, vbi esset consuetudo, voluisse reges catholicos eã referre. Neq; est præsumẽdũ de iniusto titulo, cũ bona fides semper præsumatur, vbi præcesserit causa legitima, & iusta præsumẽdi iustũ, vt hic. Nec tẽporis modicitas posita à legislatore ad rẽ ipsam præscribendã, quicquã facit, nisi hãc legẽ dixeris vsu receptã minimè fore, vt Couar. loco citato fatetur. Constat præterea legẽ istã nouã dispositionẽ induxisse, dũ dicit, *Establecemos*. Nã verbũ istud, statuimus, ius nouũ inducit. gl. in cle. literas. de rescrip. Faciunt, quę de verbo, decernimus, tradit Deci. in cap.2.nume.35.de iudi. Tum etiam, quia lex ista cùm agat de præscriptione cum titulo & bona fide cum transcursu anni & diei, voluit dare plenum titulum quo ad proprietatem, & veram rei possessionem præscribenti.l.1.§. qui in perpetuum.ff.si ag. vel emphyt. peta.l. quæritur. ff. de stat.homi.l.domum.ff.de cont.emp.cùm ista præscriptio sit principalior, & de qua communiter solet intelligi. Comprobatur ex his, quæ in materia præscriptionis notat Ioan Corasi. in.l. seruitutes. colum. 10. numer. 13. ff. de seruitu. Si igitur in potentiori significato lex ista accipiatur, vt est accipienda, erit fatendum, q̃ loquitur de p̃scriptione plena, quæ proprietatẽ, ac possessionẽ rei denotat. Et sic videt intellectũ Montalui, & Couar. per.d.l.styli reijciendũ esse.

entrando y saliendo el demandador enla viña teniendola, y posseyendola [b] con titulo y buena fe: que no responda por ello.

b ¶ *Posseyendola*. Nam sine possessione præscriptio non procedit.l.sine possessione.ff.de vsucapioni. l.naturaliter.&.l.si is quis pro emptore.eod.titul. l.3.§. Labeo.ff.de acqui.poss. capit.sanctorum.& c.illud.de præsc. regũl. Sine possessione præscriptio non procedit.de regu.iur.lib.6.l.1.tit.11.lib. 2.foro leg.

Sed inquirendum est, vtrùm ciuilis sola possessio sit sufficiens ad inducendam præscriptionem, seu vsucapionem veri dominij? Responderi oportet sufficere.l.qui fundum.in princip.ff. pro emp.vbi post desertionem fundi factam à seruis, coniungitur possessio defuncti cum possessione hæredis ad præscribendum, sed hæres, prout glos sa ibi fatetur, habebat solam ciuilem, igitur ibi est text. insignis, quòd sola ciuilis causare potest præscriptionẽ. citat ad hoc tex. illũ Bar. in.l.1.§. p seruũ q in fuga.ff.d acq.poss.l.seruũ & filij.§.fi. ff.de furt.l.locum.§.proprietarius. ff. de vsufruct. vbi nud⁹ proprietari⁹, qui tãtũ ciuiliter possidet, vt in.l. sciendũ.§.1.ff.qui satisd.coga.etiã si sciat aliũ esse vsufructariũ, & sic naturaliter possidere.l. naturaliter.ff.de acq.poss.tñ ex sola ciuili p̃scribere nulli est dubiũ ibi.cui est similis tex.in.l.si qs fundũ.§.sed & Põponius.ff.de acq.poss.Facit p̃terea. Nã præscriptio sine ciuili possessione non procedit.gl.in.l.1.verb.præscriptionẽ.C. de seru. fugit.cui est similis in.l.2.verb.possidẽtibus.C.de p̃sc.30.vel.40.an. Alia est gl.in.§.sed aliquãdo. verb.seruũ fugitiuũ. Insti.de vsucapio.gl.quæ loquit̃ in spiritualibus, & dicit, q̃ ad acquisitionẽ iuriũ spiritualiũ requirit̃ ciuilis possessio.in. c. causam quę.verb.detinere.de p̃sc. Istã conclusionẽ tenet Din.in regu.sine possessione.nu.29.d regu. iur.in.6. & ibi Philip. Frãch. nu.2. Paul⁹ de Cast. in.l.1.§.p seruũ.nu.2.post.Bar.ibi.ff.de acq.poss. vbi Imol.Soci.col.3.n.8.Alex.singulariter.nu.5. & Ias.nu.22.q nu.32.hãc cõem, & tenẽdã opinionem dicit.& in.§.rursus.nu.43.& Ludo. Gomes. num.20.Insti.de actio.Balb.in tract.præscriptio. 3.part.princip.vltimæ partis ipsius.quæstio.3.&

dicit communem Couarru.in regul.possessor.in prin.2.partis.num.7.vers.Est igitur. de regul.iur. lib.6.Ex quibus infertur, quòd possessio naturalis absque ciuili non est capax ad inducendam veri domnij præscriptionem.Bart.in.l.3.§. ex contrario.ff.de acquirend.possessio.Din.& Franc.in dict.regul.Sine possessione.num.2.Bart.in.l.Celsus.colum.3.num.12.& ibi Francisc.Balb.in rep. in.2.part.numer.10.ff.de vsucapioni. Socinus in dict.§.ex contrario.num. 10. Dixit communem & Ias.num.33.Francisc.Balb.de prescriptio.in vlti.part.3.principal.quæstione.3.Couar.loco proxime citato.num.7.Quo fit,quòd sola ciuilis possessio(quæ est illa,quæ causatur ex titulo, & bona fide.vt declarat Curti.iunior in.l. 1.nume.29. C.de ser.fugiti.)est causa potens,ac efficax ad acquisitionem fructuum.glo.in.l.3.§.ex contrario. ff.de acq.poss.quã recipiunt Bart.Imol. & Alex. numer.24.Socinus.numer.15.& Iaso.numer.34. qui communem esse fatetur, & eam limitat, & intelligit post Socin.ibi.est text.in.l.qui scit.§. in alieno.ff.de vsur.vbi vnus tertius coluit fundum, seminauit,& fructus collegit, & sic habebat naturalem possessionem.vt est opinio gloss.notandæ in.l.si quis.verb.finiatur.C.fini.regund.Bart.in.l. de ætate.nume.11.ff.de mino.Philipp.Deci. cõs. 57.numer.12.& consilio.62.numer.1. & Bald.in dict.l.si quis.numer.4. Suarez in repetitio.l. post rem iudicatã.Ampliatio.2.ff.de re iudicat. Alius bonæ fidei possessor existens extra fundum, dicitur ciuilem possessionem habere.l.clam possidere.§.qui ad nundinas. ff. de acqui.poss.tamen est compertum facere fructus suos,igitur consequẽs erit fatendum ibi probari, quòd sola ciuilis possessio est causa acquisitionis fructuum.Segur.vbi dixi in rep.l.1.§.si vir vxori.num.89.ff. de acqui. possessio.ex perceptione fructuum probatur ex Bald.in authen.Quas actiones.num.16.C.de sac. sanct.eccles.Et est notandũ,quòd bonę fidei possessor pro cultura,& cura facit fructus suos.text. in.§.si quis à non domino.vbi gloss.1. &.2.Insti. de re.diuisio.gloss.in.§.& si rem.verb. cùm fructibus.Insti.de offi.iudi.& in.l.certum.cùm gloss.in verb.bonæ fidei.C.de rei vendi.gloss. in cap.grauis. de resti. spoliat.in verb. fructus. Communis opinio idem tenet secundùm Segur.in rep.dict.l. 1.§.si vir vxori.num.95. ff.de acqui.possess.l. 29. titu.28.part.3.Quæ conclusio procedit etiam in beneficialibus causis.Panormita.in cap.in literis. num.20.& in cap.grauis.num.5.de resti.spoli. & in cap.dilecto.num.12.de præbend.Fernand.Gomez Arias in.l.63.nume.34. Tauri. Facit text.in cap.consultationibus.de iur.patro.&.l.9.titu.15. part.1.vbi institutus ad præsentationem putatiui patroni, qui erat in quasi possessione iuris patronatus,nõ remouetur eo excluso à iure præsentãdi,quippe cùm præsentare sint fructus iuris patronatus.vt ibi est tex.& glo.in cap.cùm Berthol dus.de sent.& re iudi.& in ca.ex literis.de iur.patro.Chassanæ.in consuetudi.Burgund.rub.6.§.4. fol.mihi.216.colum.3.Igitur possidens domum, aliámue rem immobilem, non tenebitur ad fructuum restitutionem in casu nostrę legis.Et sic sit sensus,quòd talis possessio anni cum titulo,& bona fide defendat possessorẽ quominus non teneatur ad restitutionem fructuum durãte anno perceptorum,& sic pro eis nõ tenetur respondere vero domino.Sed tamen quanuis is sensus sit verus, & practicetur, tamen ista.l.ad rei proprietatẽ direxit verba,non ad accessiones,seu fructus,ibi,*teniendola,y possyendola con titulo,è buena fe,que no respõda por ella.*

Cùm autem hîc agatur de possessione,quæ est principale fundamentum ad inducendam præscriptionem, quærendum erit,quid sit possessio, & quotuplex? Ad primũ dico,quòd possessio est corporalis rei,vel quasi animo, aut corpore, aut vtroq; facta retentio,iuris adminiculis cõcurrẽte.

Dico possessio,ad denotandũ genus,nempe q intelligatur tam de naturali,quàm de ciuili, cum sit duplex possessio,naturalis,& ciuilis, vt statim dicemus.

Corporalis rei,ex eo designauimus, vt annotaremus differentiã inter iura corporalia, quæ non possidẽtur, sed quasi,cùm incorporea sint.tex.& glos.in ca. conquestus.de foro cõpe.c.cùm ecclesia sutrina.de causa possess.glo.in.l.2.C.cõmunia prædio.vbi intelligit legem illam,dum dicit,possedit,id est,quasi possedit.& glos.in cap.quisquis clericus.84. distinct. quæ ait incorporalia possideri,scilicet, improprie.nam verba secũdùm subiectam materiam debent restringi de habilitate. gloss.l.1.C.de sacr.sanct.eccles.Ias.in.l.1.§. nũtio. nu.5.ff.noui oper.nuntiat. Plures definitiones refert Ripa in rub.De causa poss.& Alciat.in rep.l. quinq; pedũ præscriptione.C.fini.regund. & dixi latius in dicta rubric. de causa poss. in lectura, quam publicè legimus anno.1553.Et quòd ciuilis possessio non possit acquiri absq; actu corporeo,defendit contra cõmunem Soci.in.l.clã possidere.§.qui ad nundinas.col.4.nu.13. ff. de acqui. possess.vbi vide Ias.nu.37.& est pro ea.l.6.titu.3. part. 3. quæ expressa, ac formalis est aduersus opinionem communem.

Ad secundum,Quotuplex sit possessio?In hoc dubio opiniones sunt ad inuicem pugnantes, quarum prior est, quæ tenet, duas esse species possessionis, naturalis, & ciuilis. gloss.in.l.1.ff. de acquirend.possession. quam latè prosequitur Dinus in regula. sine possessione. de regul. iur.

iur.lib.6.quã cõfirmat,& communiter admiſſam dixit Ioan.Crott.in.rep.d.l.1.nu.39.verſ. Iſtis ſic p̃miſsis.Et Hermanoctius Det⁹ nu.57.verſ.ſuper ſecũda quęſtione Bar. qui pro ea adducit decem fundamenta quæ videantur.Non tamen licet trã ſcribere, cũ' ſint apud omnes vulgariter in repeti. diuerſorũ doctorum. Dixit communem Ripa in rubr. De cauſa poſſ. & propriet. l.2. titulo. 30. parti. 3. Eſt communis ſecundùm Imol. numer. 13. Iaſ. & Zaſi. numer. 15. Aretin. numer. 18.& Alexand.numer.53.qui hanc ſequitur,& appellat communem in dict.l.1.& communiter tenetur ſecundùm Balb. de præſcrip. in. 3. part.3.princ.q.12.nu.1.

¶Ley. II. *Que el que tuuo la heredad arrendada,ò à empeños.&c.no ſe pueda defender por tiempo.*

Contrariam partem,imò quòd ſit vnica poſſeſſio,licèt varios producat effectus,videtur ex mẽte iuris,quam tenẽt Azo & Placenti. quos refert Bart. & Hormanoctius Detus in.d.l. 1. ff.de acq. poſſeſsio.& gloſſ. in.l.licet.C. de acquirend.poſſeſſ.vbi Soci.& Zaſi.qui ex relatione Socin.ab eo citati dicit communiter tenere modernos.Collectarius communem dicit in.c.cùm dilectus.num. 6.de cauſa poſſeſſ. ſequitur Rip.in.l.1.nu. 28.qui plenè procedit in ea.Et Petrus de Vexutio.Et no uiſsimè reperio,quòd has duas communes cõtrarias ponit Menchaceñ.libro.3. de ſucceſsio.creatio.§.21.nume. 108.verſic. Poſſeſsio enim. Non recedas à poſita in capite quæſtionis, nẽpe quòd ſint duæ ſpecies, naturalis , & ciuilis. Non tamen triplicem naturalẽ, ciuilem,& corporalem,prout Bart.in.d.l.1.nu.7.dixit.& Angel.in.l.ſi quis vi.§. differentia. ff. de acquirend. poſſeſsio. Quorum opinio communiter reprobatur ſecundùm Balb. de præſcriptio.in.3. parte tertiæ princ.q.2.nu. 2. De preſcriptione anni & diei habetur ſimilis cõſti.lib.7. fororũ Aragonũ.titu.de præſc.in.1.& ſeq.conſtitutionibus.

¶Lex. II.

SI alguno tuuo ò poſſeyo algũa heredad y otra coſa à empeños[a]: ò

a ¶A *empeños*. Concord. Pauli Iuriſconſulti reſponſum in.l.pignori.ff.de vſucapioni.Pignori(nanq; inquit)rem acceptam vſu non capimus,quia pro alieno prorſus poſsidemus.l.nec creditores.C.de pigno. actio. l. 1. titulo. 11. libro.2. foro legum. Adde.l.29. titulo. 29. parti. 3. &.l. 39. titulo. 13. part.5.

Hinc deducitur,quòd depoſitarius, quia habet rem nomine alterius,nõ poſsidet naturaliter,nec ciuiliter,ac proinde eam præſcribere non poteſt. Facit.l.licet.§. rei depoſitæ. ff. depoſi.l. officium. ff.de rei vendi.glo. in.l.rem quæ nobis.ff. de acq. poſſeſsio.c.ſi diligenti.de præſc.dict.l.1.titul. 11. libro. 2. foro legum. text. eſt hic. ibi, *ò en encomienda.* L 4 a 15 lib 4° nueu. rec. Acebedo nº 2

Subinfertur ex eadem ratione precariò rem habens minimè vſucapere, ſeu præſcribere poſſe. text. ſingul. in capi. cum perſonæ.ibi, licèt ordinariorum intẽtio de iure cõmuni fundetur,tamen quia de priuilegio, quod ſaltem cauſam præſcribendi præbet, faciunt fidem in libertatis, vel exemptionis poſſeſsione non violenta, non clandeſtina,nec conceſſa precariò,de qua fidem coram eiſdem fecerint,non turbentur.de priuileg. libro.6. capit.olim.1. de reſti.ſpoliat.Licèt enim iſta ſit iuſta cauſa poſsidendi,nõ tamen præſtat titulum præſcribendi,ne ille,qui precariò cõceſsit, ex liberalitate ſua damnum cõſequi videatur contra naturam cõtractus.cap.fin. de precar. vbi precarium tãtum durat,quantum patitur qui conceſsit.Rem precariò poſsidens,nõ dicitur poſſidere,ſed cõcedẽs.l.certe.§.is q rogabit.ff.precar. Præterea precariò poſsidẽs,habet ſciẽtiam,quòd res illa ad alium pertineat , cum ad eum ex iuſto titulo ad inducendam præſcriptionem ſciat ſibi non pertinere.l. final. C. vnde vi.ergo habet expreſſam malam fidem, ac ex eo cùm careat bona fide , vllo tempore ex titulo illo præſcribere poterit.capit.final.de præſcriptio. l. malè agitur. C. de præſcrip. trigint. vel. 40. annorum. Paul. per text. ibi in.l. nec fructuarium.C.de vſufructu. Alexand.in.l. Pomponius.§. ſi is qui.colum. 1. nu. 4.ff.de acquirend.poſſeſsio.tex.in.l. interdum.§. qui alienam.ff.eod.tit.maximè,quia interim quo nomine concedentis poſsidet , caret poſſeſsione ciuili,quæ eſt penes concedentem, ſine qua naturaliter poſsidens poterit rem præſcribere. gloſſ. magna in.l.1.C. de ſeru.fug.vbi Iaſ.nu. 45. Simil. in dict.l.malè agitur.verb. poſsidentibus. & in.§. ſed aliquando. Inſti. de vſucapio. Felin.in capit. ſi diligenti.nume.60.de præſc.Iaſ.in.l.1.num.49. & num.50.ff.de acq.poſſe.ergo abſq; ea caret titulo,& bona fide,vt iam diximus, ideoq; præſcribere non poterit.

Idem dicendũ eſt in inquilinis,quia rem locatã non ſuo nomine,ſed locantis , & ad eius cõmodũ tantùm poſsidẽt.l.ſi id quod.§.& per colonos. ff. de acq.poſſ. ibi , & per colonos,& inquilinos,aut ſeruos noſtros poſsidemus. & ibi Bart. ita tenet glo.ſing.in.c.clerici.16.q.3.text.& ibi Mõtalu.in l.1.tit.11.lib.2.for.leg.l.22.ibi, *Empero ſi algũd ome tuuieſſe arrẽdada,ò alogada ą otro algũa caſa,ò uiña,ò otra heredad*

heredad porque le uuiesse de dar cada año à tiempo cierto señalada renta, ò loguero, maguer fuesse tenedor de aquella renta treynta años non la podria ganar por este tiempo nin aun por otro mayor. E esto es, porque non es tenedor della por si, mas en nombre de quien la tiene arrendada, ò alogada. titul. 29.part.3. vbi Grego. Lopez. verb. *la tiene arrendada.*l.5. titulo.3. ead. part.3. gloss. in l.2. verb.debeant. C.de præsc.30. vel.40.an.glo. in.l.non solùm.§.quod vulgo.verb.non possidere. ff. de vsucapio. gloss. in dict. l. certè. §. is qui rogauit. ff. precario. & gloss. in.l. 2.§. 1. ff. pro hæred. Balb. de præscriptio.in.3.part.vlti.princ. quæstione.3. num.2. Et ideo dicitur, quòd conductor non potest referre quæstionem dominij locatori.cap.inter dilectos. vbi Felin. numer.23. de fide instru. Vide tamen Matthæ. de Afflictis decisio.14.nu.8.Creditor autem quanuis dicatur habere possessionem rei pignori datæ,est quo ad aliqua, cæterùm debitor possidet quo ad præscriptionem,vel ea,quæ dominium, aut ius dominij concernunt.Bart.numer.3. in.l.cùm notissimi.in princ. vbi hanc veritatem esse dixit. C. de præsc. triginta vel.40. an.& ibi Alberi.& cõmuniter docto.nã quo ad dominiũ representat imaginẽ debitoris creditor.vt.d.l.cùm notissimi.igitur præscribere absq; eius facto nõ poterit.Alex.vbi alij in.l 3.§.ex contrario.num. 16.ff.de acq.poss.Quo fit, quòd quanuis possideat, vt dixi, quo ad aliqua, non tamen quo ad acquisitionem fructus, eosq; computare tenetur in sortẽ debitori, extenuãtq; capitale.l. 1.&.l.2.C.de pign.actio.l.1.C.de remi. pign.Latè Anto.Negusant.in tracta.de pigno.5. membro.5.partis princ.nu.1.l.21.titu.13.part.5. De hoc latiùs alibi.

Hîc quæri poterit, Vtrùm ius offerẽdi possit præscribi à debitore contra creditorem? Glo. alieno. in.l.pignori.ff.de vsucap.tenet partẽ affirmatiuã, quòd possit. Et gloss.in.l. cùm notissimi. §. illud. verb.apponere.C. de præscrip.30. vel. 40. anno. gloss.in.l. omnes. verb. priuatum.eod. titul.Bar. in.l.vnic. colum.2.versic. iuxta prædicta quæro. nume.4.ff.de condi.ex lege. Roma.in.l.in cognitione. numer. 1.vbi Ioan. Igneus singularissimè, qui ponit plura fundamenta, ac refert opiniones contrarias,& istam communem opinionem esse nu.77.ff.ad Sillania.Panorm.in ca.quoniam frequẽter.§.in alijs.nu.44.vt lit.non cõtesta. Angel. consi.55. Guilielmus,& Franciscus vendiderunt. Angel.in.§. actionum.colum.25.nume.54.Insti. de actio. latè prosequitur, & dicit communẽ. Et Rip.eandem cõmunem refert, & sequitur in rub. de pignori.nu.14.Ias.in.l.petẽs.nu.10. & ibi Deci.col.2.num.7.C.de pact.Idem Deci.consil.164. col.3.num.7.lib.1.Balb.dicit communem de prę scriptio.4.part.5.part.princip.q.3.num.5.& Hierony.Cagnol.in repe.l.2.nu.28.C.de pactis inter empto.& vendi.Antoni.Gomez.de cõtractibus. cap.2. nume. 27. quamplures concordantias (de more) adducit.Andr.Tiraquell.libr.2. de retract. conuentional.§.1. gloss.2.nume.7.ad numer.15. vsque.ex quibus poteris recipere plura fundamẽta pro ista communi sententia,quod ius offerendi etiam si apponatur dictio,quandocunque,prę scribitur aduersus creditorem spatio triginta annorũ.Pro quorũ sentẽtia est.l.63.Tauri.l.3.infrà eo.quibus cautũ est etiam minori tempore actionem personalem,seu realem,vel mixtam præscribi aduersus creditorem.Et hãc communẽ inquit, & sequitur Fernandus Menchaceñ.libr.1.de successio.creat.§.10.nu. 17.

Contrariam sententiam, imò quòd quandocũque voluerit debitor rem pignori datam, vel venditor rem suã virtute pacti de retrouẽdendo redimere,tenẽt multi.Inter quos est,qui primas in iure Cæsareo obtinet, Bart.in.l.pignori.col.1.ff.de vsucapioni. Fabian.in tract. de emptio. & vendi. in.13.q.7.q.principal. Barbati. consil. 51. versic. Capio secundũ.col.7.cum.4.seq.lib.1.& alij plures tenent hanc opinionem, quos recensẽt Tiraquell.loco præcitato.num.15.Crottus in repet.l. nemo potest.ff.de lega.1.col.30.versi.nota etiam nume.81.Et istam opinionem tanquam æquissimam tenendam esse in practica firmat Alciat. in rub.de præscriptioni.nu.65.versi.Ex his infertur ad quæstionẽ.& in.l.petens.in.gl.1.ad fin.concludit in hoc articulo his verbis.quod & Angel. & alij cẽsuerũt.In qua tamẽ re scio plurimos esse,qui reclamẽt.Sed hãc ego sentẽtiã æquiorẽ,& cõsciẽtię aptiorẽ libentiùs sequor.C.đ pact.Anto. Gomez in tract. de cõtract.hãc amplectitur sentẽtiã cap.2.numer.28. Chassanæ.latè probat in consi. 11. Confirmatur. Nam ius offerendi pretium ad liberandum pignus,est meræ facultatis,quod vllo vnquã tẽpore præscribi posse omnes communiter consentiunt.per tex.in.l.viã publicã.vbi gl. & Bart.ff.ne quid in via publi. & doctores cõmuniter firmãt,quòd iuri offerẽdi, quod cõpetit per modũ facultatis,nõ præscribitur secundum Corne.post Sali.in.l.licet.C.de iur.delibe. & in consi. 176.num.4.libr.3.Chassanæ.consil.11.num. 17. Sed huiusmodi est ius, quod habet debitor ratione pignoris, vel pacti de retrouendendo ei facti simpliciter,vel cum verbo,quandocunq;,vt prædicti doctores dicunt.Prætera illud,quod cõsistit in mera volũtate hominis, nũquã præscribit. Io. And.in.c.nõ est.de cõsue.lib.6.gl.in.l.qui lumini bus.ff.de serui.vrb.prædio.quę est sing. secũdum Chassanę.cons.pręcitato.11.num. 18.versi. Tertiò facit. igitur talis facultas posita in voluntate debitoris,seu venditoris, cui fuit facta concessio,

nun-

nunquam præscribitur. Præterea absq; bona fide,& titulo apto ad inducēdam præscriptionem, præscriptio non procedit in vtroq; foro.cap.fin. de præscr.Quæ cōclusio etiam procedit in actionibus personalibus ex communiori nostrorum sententia. vt in prędict.c. fi.habet. igitur nec ius offerēdi poterit præscribi, cùm sciat rem in euentum redemptionis ad alium pertinere, eò maximè, cùm in casu nostræ legis cū concordantibus definitū sit nō possidere suo nomie, quo ad prędscribē dam rem, aut eos effectus, qui dominium respiciunt.l.serui nomine.ff.de vsucapio.l.cùm notissimi.C.de præscr. 30. an. Oroſci.in.l. cùm verò. num.1.ff.qui satisda.cogantur. & suprà dixi. igitur absq; possessione,& fundamento iuris non se poterit defendere creditor contra debitorem. Et sic tenēdam semper censui istam vltimam sententiam,quam sequitur Paul. de Castr.in.l. pignorem.num.2.vbi dicit,quòd ita tenent docto.ff.de vsucapioni. vbi cogitandam hanc dubiam quæstionem Roma.col.2.ad fin.reliquit.Et est magis iuri fundata hæc posterior opinio secundùm Salicet.in.l.si rem.§.omnis.nu.4. ff.de pigno.actio. Pro hac parte adduci solet tex.in. l.quod si nolit. §.si quid ita. ff.de ædilit. edict. vbi cautum est, q; quando inter emptorem,& venditorem fuit conuentum, quòd quandocunq; displiceret res empta emptori redhiberi posset, hæc facultas perpetua erit, nec vllo tempore circunduci posset per præscriptionem. Tum etiam,quia in contractibus conditio posita potest quandocunq;,& perpetuò impleri. l.hæc cōditio.2. ff.de condi.& demonstra.sed interim,quo quis non offert pretiū, est impedimenti conditio deducta in contractu, ergo præscribi non poterit.Nec ad rem pertinet, si dixeris præscriptionem triginta & quadraginta annorum inuētam fuisse ante Iustinianum, de quo loqtur text.in.d.l.q; si nolit.§.si quid ita.quo iure nō prędscribebātur iura psonalia,qualia sunt ius offerendi, vel redhibendi.vt habetur in.d.§.si quid ita. & sic nihil facere pro hac opinione. Nā ante Iustinianū introductam fuisse probatur ex l.sicut.&.l. omnes. C. de præscriptio.30. vel.40. anno.Iurisconsult. tamen incognitam fuisse & Imperatoribus ante cōditores illarū legū. vt notauit glo. communiter recepta in.l. q; occiderit. ff. ad.l. Aquili. & in.l.Iulianus. ff.ex q-bus cau.maio. & in. l. si quis emptionis.verb.veteres. C. de præscriptio. 30. vel. 40. an.Bart.in.l. in omnibus. ff.de actio.et obliga.Corne.consi.38.nu. 10.lib. 1.Pinel.in authen.nisi tricennale.nu.3.C.de bonis mater.Quā uis dubitans id inuoluat Bal.in. c. vigilanti.num. 2.de præscr.ac proinde rectè adijcitur prædictus tex.pro confirmatione,vt ex præmissis rectè intuenti ad defensionem adducentium illum text. in.d.§.si quid ita.liquebit. Et sic non erāt perpetua,& immortalia omnia iura, prout quidam nouissimè dicit, saltim quo ad constitutionem factam ante Iustiniani reuiuificationem, maximè cùm ista opinio hac lege.2.iuuetur.

encomienda, ò arrēdada, ò alogada, ò forçada [b] no se pueda defender por tiempo: ca estos à tales no son tenedores por si, mas por aquellos de quien la cosa tienen.

¶ *Ley.* III. *Si las deudas no fueren demandadas fasta diez años que sean prescriptas.*

El rey don Alonso en Alcala. Era de mil. ccc. lxxxvi.

[S]Vele acaescer[a], que seyēdo las deudas pagadas à quien eran deuidas, q̄ ellos, ò sus herederos las demandan despues de luengo tiempo à los deudores, ò à sus herederos, è porque no puedē ꝑuar la paga por muerte de los testigos, ò por ser perdida la carta d̄ paga, ò por otra razon semejable desta, tenemos por bien, que despues que fuere passado tiempo de diez años, que los deudores, ò sus herederos no sean tenudos de responder à tal demanda, ni sobre tal razon, ni sobre tal cosa, ni sobre tal deuda, ni sobre tal debdo, ni sobre tal alcance, ni sobre tal cuenta, ni sobre tal pleyto, ni sobre tal contienda, ni sobre

Complutensibus Regis Alphonsi celebratis An. Domini. 1386.&l.22.tit.29.part.3.quę loquitur de præscriptione.30.annorum.& est.l.1.titu.80. de præscript.lib.4.ordi.Lusitanię.

Est notandum,quòd præscriptio actionum,& iurium,quæ à iure ciuili per trãscursum triginta, vel quadraginta annorum cõtingere solebat, per l.sicut.&.l.omnes.C.de præsc.30.vel.40. annorũ de iure canonico,ita & ista, quæ eius loco subrogata est,correcta est per cap.vigilanti.&.c. fin. de prę sc.ca.si virgo.versi.si autem scierit,nec ab aliena possessione recesserit.34.q.2. Et sic dicitur, ꝙ statutum,quòd debitum decennio præscribatur, erit inualidum, prædicta ratione subrogationis. Bart.in repet.l.omnes populi.in.2.q.3.princip. num.24.ff.de iusti.& iure. Cuius opinio communiter tenetur secundum Crott.ibi.nume.70. conclusio.10.& probaui in.l.1.in.gloss.1.quã omnino videas ad materiam huius legis.titul.2.libr.1. suprà.pagin.59.& pagin.60.& ad Segur.in repe. l.coheredi.§.cum filiæ.nu.89.ff.de vulgar. & pupilla.Ioan.Crott.in.l.nemo potest.num.78.vers. Quærit etiam Bart.& Ioan.Hannibal.num.581. vers.Sed aduerte quia Bar.ff.de legat.1.Imol.nu. 24.latè, ac bene tractat in cap.fin.de presc. dicẽs hanc communem.& in num.29. versi. tamen credo.dicit veriorem, ac tutiorem opinionẽ esse. Et Felin.ibi.num.5.Alciat.in rubri.de prę script. nu. 50.Alexand.consi.69.libr.3.Balb.de præscrip.2. part.3.princip.quæstio.14.Menchacẽ.in libro. 1.de successionum creatione.§.10.nu.26.Ioan. Orosci.in.l.omnes populi.nume.75.ff.de iusti.& iur.qui ait,quòd hanc sententiam iuris vtriusque doctores sequuntur.Dueñas tract. regularum cũ fallentijs.regul.6.incip. Actio personalis. versic. Contrariam, imò quòd tale statutum. Ioan. Baptist.num.37.& Crott.nume.47.in dict.l.omnes populi.Gregori.Lopez in glo.2.l.22.tit.29.part. 3.Et hanc plura referendo dicit magis communẽ Ludo.Gomes.in princ.Insti.de actio. nume. 68. Hierony.Gratus consil.41.colum.fin.nu.33.lib. 1.dixit hanc communem Ludoui.Gozadi.cons. 56.circa primum.colum.3.nu.13.Philipp.Prob. ad Ioan.monac.in.c.1.col.4.num.17.de præscriptio.libr.6.Alciat.in rep.l.quinque pedum.colũ. 6.C.finium regundo.Ferdinand.Loazes in tract. matrim.fol.23.colum.2.nu.23.Igitur data scientia rei alienæ,siue sit in realibus,siue in personalibus,cùm debitor teneatur soluere debitum creditori,imò ipsum deferre ad ipsius domum.gloss.in l.item illa.verb.nõ venit.ff.de consti.pecu. vbi de hoc optimè per Bart.constituitur in peccato, de tinẽdo debitum creditoris,cùm semper sciat se debitorem esse,nec vlla iuris ignorantia à solutionis obligatione liberari potest.

In oppositam sentẽtiam, imò quòd in iuribus, ac in personalibus actionibus procedere possit præscriptio,& sic data mala fide,id statuto præcipi, ac statui validè possit, tenet Hostien.in summa.De præscrip.§.1.colum.1.Bart.in.l.sequitur. §.si viam.nume.3.ff.de vsucapio.Cuman.Bart. refert,& sequitur,ac optimis rationibus defendit in consil.67.incip.Statuto ciuitatis Vicentiæ. Quẽ refert Crott.in dict.l.nemo potest.num.78.ff. de leg.1.vbi idem tenuit Bart.colum.penul.& sensit in.l.1.ff. de vsucapio.& in.l.ait Prętor.§.hi planè. ff.ex quibus causis maior.& in.l.legaui.ff.de libe. legat.& in.l.cùm mulier.ff.solut.matri.& in.l.am bitiosa. colum.4.ff. de decret. ab ordi. faciend. & Angel.in.l.1.fol.pen.C.de iudi. Dueñas eos refert regul.6.incipien. Actio personalis. Et Menchacen.eo non relato nouissimè libr.1.de successio.creatio.§.10.num.26.vers.In summa illud dubium est.Latissimè prosequitur Bartholomæ.Socin.consi.203.lib.2.vbi hanc in præscriptione lõgissimi temporis dixit magis communẽ opinionem esse.Et istam veriorem, & communem esse, atque in praxi seruari refert asseuerantes Couar. in regul.Possessor.§.11.nume.2.versi. Idcirco aliter solet.de regu.iur.lib.6. & Guid. Papa decisio. 199.qui tenet hanc partem,& in practica receptã fuisse affirmat.Sed tamen ex communi,& veriori sententia concludere oportet cum priori loco relata,nempe,quòd leges ciuiles,& seculares permittentes præscriptionem cum mala fide, vel actionum realium, vel personalium iure Canonico correctas esse:itaque cùm earum legum obseruatio inducat peccatum in vtroque foro,minimè sunt obseruandæ.capit.si diligenti.ibi,quia nulla antiqua dierum possessio iuuat.&.c.fi.ibi, vt nulla valeat absque bona fide præscriptio tam canonica,quàm ciuilis.de præscriptio. Comprobatur ex traditis à Philipp.Deci.in cap. ecclesia sanctæ Mariæ.nu.25.de constitu.Beroi.in rub.de præsc. nume.51.dicit hanc omnes fateri, & sibi placere opinionem,ipsum videas omnino,quia bene, ac subtiliter in hoc articulo præter alios loquitur.

Sed tamen nostra lex procedit in iuribus,& actionibus personalibus,data bona fide præscribẽtis,nam hoc casu etiam de iure Canonico procederet præscriptio. Quod constat iure canonico tantùm prohibitam prę scriptionem eo casu,quo debitor esset in mala fide,ita probat casus in.d. c. vigilanti.dum inquit, Cauendum est,ne malæ fidei possessores simus.Et ibi,quoniam nulla antiqua dierum possessio iuuat malæ fidei possessorem.& in cap.quoniam omne quod non est ex fide.Et ibi,vt nulla valeat absque bona fide prę scriptio.de prę sc.Et ita præscriptio longi, vel longissimi temporis etiam hodie procedit de iure Canonico

nonico,cessante mala fide,quēadmodum iure ciuili procedebat. vt bene declarat Menchacen.in terminis huius legis.De succesio. creatio.libr.1. §.10.num.29. Ex quo inferri poterit non vulgaris intellectus ad regiam.l.157.de Madrid, Anni 1528.qua cautum est, dominū præscribere posse famulitium,seu salarium famuli, si ei à famulo non fuerit exactū post triennium, vt intelligenda sit lex illa,cùm dominus iustam causam habet existimandi solutum fuisse, & se certò credit soluisse,vt sæpe cōtingere solet,quippe cùm minuatim absq; schedula soliti sint domini soluere suis famulis,qui cum pręsidium salarij vnicum eis sit, & necessitates plures,sæpe petere sunt soliti dietim per partes sua stipendia:tum etiā, quia si nulla culpa est in domino in retinendo, non est præsumendum,q̄ tam longiori tempore sint sine eo, q̄ exigant,cùm sint pauperes cōmuniter, ac indigeant,& sic est præsumptio iustissima ad præscribēdum cum bona fide, ac iustissimè id statutum fuisse à Cæsare est fatendū,prout diximus suprà lib.1.tit.2.in.l.1.glo.1.Quia quāuis hæc præscriptio ad minus,ac breuius tēpus restricta sit,nempè ad decennium,seu triennium, tamen succedit loco longissimæ præscr.30.vel.40. annorum,& sic vbi breuis præscriptio subrogatur loco maioris,sapit eandem naturam. Et sic facit ad leges regias, quæ eam minuunt,ac restringunt. Quod est menti tenendum secundùm Bald.in.l.in contractibus.col.1.in princ.C.non nume.pecu.& in l.superuacuam.col.1.num.2. C.de tempo.in integrum restit.Ioann.Hannibal in repe.l.nemo potest.num.587.ff.de legat.1. Nam ista lex restringens ius ciuile,est accipiēda in casibus, in quibus habet lex interpretata, ac restricta.tex.in authē. De filijs ante dotali.inst.nat.colla.3.

Præterea &.2.legem istam intelligendam censeo procedere tantùm quo ad pręscriptionem iuris executiui,in quo cùm sit datum à lege.4.tit.8. suprà isto lib.3. bene potuit restringi eius virtus, & substātia ad tempus decem annorum, & quòd in pœnam negligentis eo iure vti intra ista tempora ampliùs non posset beneficio,& priuilegio exequendi tueri,etiam data sciētia debitoris, qui ex iustis forsan causis non soluit, vel præsumitur soluisse,nisi via ordinaria id corā iudice petitum à creditore ostendatur, ac debitor negās conuincatur.vt ex hac lege apparet.iuncta.l.4.sequent.Dixi in dict.l.4.titu.8.in glos. 1.colū.ipsius glo.29. versic.Dubitatur præterea vtrùm instrumentum publicum. suprà eo. lib.3. Et confirmatur ex his, quæ notat Couar.in regul.Possessor.2.par.§.11. nu.5.versic.Septimò fere eadem ratione.de regu. iur.lib.6.Est enim præsumptio,vt qui per decem annos debitum suum exigere neglexit, debitum iam recepisse, & sic ius exequendi meritò conquieścit.

Est deinceps notandum, q̄ hodie ius exequendi præscribitur decennio,vt dixi, quantum verò ad ipsum ius personale ipsa obligatio viua, & integra permanet creditori duratura per alterum decennium post primum decēnium præteritum, & sic ipsum ius durat per viginti annos. Ita probat.l.4.infrà eo.&.l.63.Tauri.Et ita intelliguntur per Roderi.Suarez in repet.l. post rem iudicatā. in.6.limitati.super legem regiam.ff.de re iudi.qui firmat in vsu forensi ita receptum esse. Et reuera istam interpretationem in vsibus forensibus practici quotidiè recipiunt secūdùm Fernand.Menchacen.lib.1.de succesio. creatio.§.10. num.31. Quicquid Couar.in contrarium dixerit in dict.§. 11.nu.2.& Ioann.Lup.in dict.l.63.Tauri.nu.13. Nam licèt simplex actio personalis ex eo solo,q̄ semel in iudicium deducta sit per libelli oblationem, vel litis cōtestationem perpetua efficiatur, ac duret per annos triginta.vt in.l.fi. C. de anna. exceptio.non tamē propterea sequitur,vt absurdum videatur,q̄ talis actio postquam obtentum sit in iudicio,non possit breuiori tempore,quàm triginta annorum finiri. vt habetur in dict. l. 63. Tauri. Nec erit abijcienda harum rerum differentia: quia postquàm quis litem mouerit, propter moras litis expedit actionem in iudicium deductam longioris esse vitæ,quàm eadem actio futura sit,postquàm iam obtentum est, nec victor habet vllum impedimentum, quo minùs ius suum consequatur,quasi subueniendum sit ei,qui propter litem impeditus est ius suum cōsequi, nō sic ei,qui iam obtinuit, & sic omni impedimento liber est.argu.l.si fideiussor. §.si necessaria.ff.qui satisda. cogant. Quam rationem differentiæ idem Couar. loco citato non videtur percepisse, licèt latè hanc rem pertractauerit secundùm Menchacen.in citato.§.10.num.32.Præterea legem hanc intelligendam fore arbitror,attenta eius litera,ac originali.d.l.2.de Alcala,vnde sumpta fuit,generaliter tam quo ad actionem personalem, quàm quo ad realem,seu hypothecariam,cùm eadē causa,& ratio sit in eis,quæ applicatur vtriq; obligationi,nempè,ne debitores soluant debitum fortè iam solutum, quod præsumendum est ex cursu tanti temporis.Igitur bonus erit sensus, quòd ex intentione istius legis fuit comprehendere tam obligationem personalē, quàm hypothecariam, & realem.Et quia eius intellectus dubius erat,fuit explicatus per dictā.l.63. Tauri. quæ distinguit, & declarat istam legem cum sequenti.4. Quæ dicta notabis,cùm licita sit extensio de vno casu ad alium, vbi assignatur eadem ratio,cùm sit potiùs ex verbis, & intentione legislatoris, quàm ex vi extensionis.

extensionis.l.his solis.C.de reuo.donat.ibi, satis etiam tacitè cautum putamus.Meliorem iuris in quit esse Bald.in rubri.de nauti.fœnor.C.ad hoc, quod vbi est similis ratio, ibi idem ius statuendum est.notat per dict.l. his solis. Deci. in capit. in præsentia.nu.44. de probat.glos.in clemen.1. verb.eligatur. de electio.&c.1.verb.Italiæ.de tẽpo.ordina.lib.6.Et plenè agunt quos refert Menchacen.vbi suprà.§.10.num.27.Calcan. consi.1. num.12.Deci.consil.372.l.si venditor.ibi,videtur enim etiam hoc exceptum inter ementem,& vendentem,vt ei per fundum sepulturæ causa ire liceat.ff.de religio. & sumpti. fune. Quicquid in contrarium in hac specie adnotauerat Iaſ.in.§.superest.nu.102.Insti.de actio.nõ pcedere in reali.

Intellige tamẽ eo casu, quo veritas esset in contrarium,nempè per partis confessionem,quæ ingenuè fatetur debitum non esse solutũ,nam tunc cessat ratio huiꝰ legis,& eius præsumptio,ac ideo cessabit præscriptionis exceptio.ibi,*seyendo las dezdas pagadas*. Si igitur debitor obijcit exceptionem ex cursu temporis, & dicat non esse adhuc solutam quantitatem contentam in instrumento,carebit beneficio huius legis, etiam in foro Cæsareo, cùm cesset ratio legis, in qua tota dispositio fundatur.argum.c.magnæ.de vot.& ibi glo.fina. Hippolyt. in.l. vni.num.23. C.de raptu.virgin. imò allegaret turpitudinem suam,si in ea obligatione esset dies assignata solutioni.per ea,quæ adnotaui in.l.4.tit. 8. libr.3. suprà in prima ratione posita ad.l.illam in princ.1.glos.cùm diuturnitas temporis non minuat obligationem, sed potiùs eam adaugeat.argum. text.in cap.non debet.vbi glo.verb.nulla.de consangui.& affi.cap.cùm haberet. de eo qui dux. in matri. quam polluit per adulte.c.fi.de consuetudi.c.cùm in ecclesiæ.de simoni.& sic nullo iure defendi poterit quominùs debitum soluat,cùm constet propter suam malitiam non fuisse solutum creditori.Et sic etiam vtroque foro nõ erit defendendus, nam esset fauere peccãti in re illicita,quod iudices etiam seculares facere nõ debent.ex clem.vni.de vsur.

Ex quibus etiam declaratur.l.157. de Madrid anni.1528.quòd ex sua confessione domini, qui conuenti fatentur se non soluisse salaria famulis, debent repelli à beneficio illius legis, quæ tãtùm duplicatam, & iustam solutionem,non autem veram,& iustam excludere voluit, prout ex eius prefatione insinuare videtur per prædicta.Et Mẽchaceñ.ita eam explicat de succesio.creatio.lib. 1.§.10.num.33.Dueñas ante eum idem dixit regul.206.Famulus. qui omnino est videndus pro declaratione prædictæ.l. 157. nam ibi ponit. 12. limitationes.& in regul.6.Actio personalis.Dixi in.l.1.tit.2.lib.1.suprà.

Præterea intellige quatenus dicit(*los contractos*) proprio modo in contractibus vltrò, citroq; obligatorijs,& non in alijs,quia isti sunt propriè cõtractus.l.Labeo.§.contractũ.ff.de verb. signi. sed hęc lex est pœnalis.Item est contra ius diuinum, ac canonicum, quo nulla præscriptio data mala fide præscribentis procedere potest, vt suprà habitum est, ideo in casu proprio est intelligenda, nec est vllatenus ampliandа.ca.odia. de regu.iur. lib.6.& cap.statutum.de electio.eod.lib.Ioan. de Platea in princip.Insti.de obligat.Iure tamen Lusitaniæ in.l.1.§.1.tit.80.lib.4.ordi. ad quasi cõtractus etiam extenditur expressè.

Intelligitur præterea,& limitatur, nisi obligatio esset iuramento firmata,nam tunc perpetuatur vsque ad quadraginta annos.l. nam postea.§. si is qui.ff.de iureiurand.vbi est tex.quod iuramẽtum habet vim litis contestationis.Item vim probationis.l.non erit.§.dato.ff.eod.Item vim transactionis & sentẽtię.l.2.eo.tit.Et in terminis huius legis notatur iste effectus maximus iuramẽti per Angel.Roma.& Iaso.num.5.in dict.§. si is qui.q̃ stante statuto (prout hîc regiam legem habemꝰ) quòd si creditor steterit per decẽ annos, quòd nõ petierit debitũ, sit excluſus.si enim in tali instrumento adesset iuramẽtum, non obstante tali statuto,iuramentum perpetuaret ad annos quadraginta vsque.Idem notat Bal.in.l.naturaliter. quẽ ibi sequuntur Ange.Roma.num.5. Salice. Imol. & communiter moderni.ff.de vsucapioni.Petrus de Petrutia in rep.l.1.nume.219.in.21.effectu iuramenti.& in.22.effectu reputat notandũ,ac nũquam obliuioni tradendum in nu.228.ff. de iur. iur.Et hic habemus optimam cautelam ad impediendam præscriptionem, vt in fine instrumenti apponatur iuramentum.Idem colligitur ex notatis per Hostien.& Antoni.in capit.si diligenti.de præsc.Quod intelligo secundùm Felin.in rub. de prẽsc.num.15.vers.Fallit.4.si iuramentum tendit circa renuntiationem præscriptionis futuræ, nõ aliàs, nam iuramentum regulari debet iuxta naturam contractus super quo interponitur.l. fina. C.non num.pecun. In nostro regno,neque in regno Lusitaniæ non est ponendum iuramentum in cõtractibus à notarijs sub pœnis sancitis per.l. 6.titu.1.lib.isto.3.Et in Lusitania.l.1.titu.2.libr. 4.ordi. Igitur ipse admonitos esse volo,vt abstineant à consilio Angel.in dict.l.nam & postea.§. si is qui pro temporali.dicẽtis, Sis ergo cautus tu notarius instrumentum conficiens,vt hoc facias, & erit perpetuum debitum, sicut perpetuaretur per litis contestationẽ,quippe cùm iuramentorũ interpositio sit legibus prohibita.

Esset alia declaratio ad istam legẽ, vt creditor accederet ad iudicem ecclesiasticum per denũtiationem

tionem euangelicã,& ab eo peteret,vt anima debitoris exiret à culpa retinendo iniustè alienum, & mala fide præscriptum cõpelleret illum ad solu endum ei. Quia licet ciuilis obligatio per istam præscriptionem decennij fuerit extincta, & offuscata, tamen naturalis manet,qua existente, tenetur semp in foro animæ ad restitutionem,qua ratione meritò adire poterit ad iudicem ecclesiasticum modo præmisso. Panorm. in rubri. nu. 5. & in. c. fi. num. 22. de prescriptioni. Ioan. Baptist. in repet.l.omnes populi. nu. 60. ff. de iusti.& iur.vbi vide.Vtrùm autem per præscriptionem tollatur naturalis obligatio, vide per Anto. de Butrio , & Anani.in cap. ad aures. de præscriptioni.

go: han de pagar lo que no deuen. Porende ordenamos, q̃ aquel , que alguna actiõ, ò demanda tiene contra otro cõ carta, ò sin carta : è desq̃ el plazo llegare no le demandare en juyzio,ò no fiziere emplazar [b] la parte sobre ello , ò no fuere fecha entrega y execucion por ello fasta diez años:que dende en adelante pierda la demanda , è no sea oydo sobre ello.

Intellige etiam istam legem locum habere à die,quo agere potuit creditor,nam antè nõ posset petere. text. hîc. ibi, *desde que el plazo*. l. vn. C. plus peti.cap. 1.eod.tit.§.plus autem.ibi,tempore,veluti si quis ante diem, vel ante conditionem petierit.Insti. đ actio.§.hodie.Inst.de exceptio.l. 5.titu. 10.lib.2.for.leg.Ergo antequam habuisset facultatem agendi,non currit præscriptio. Ita in terminis tenet Bald.in.l.cùm notissimi.§.illud.C. de præscriptio.30.anno. Collecta.in cap. quæ in ecclesiarum.versi. Quid si inter debitorẽ.de consti.Dixi ad Seguram in repet.l.cohæredi. §. cùm filiæ.num.89.ff.de vulgar.& pupilla.Et sic etiam intellige dict.l.157.de Madrid. Anni. 1528. Cui est similis in.l.1.tit.20.lib.4.ordinam.Lusitaniæ. quæ disponit minori.25.annis non currere.Et sic triennalis præscriptio incipit currere statim cùm fuerit maior factus.25.annorum,non antè,attento iure Lusitaniæ.

b ¶O *no fiziere emplazar*. Sola ergo citatio sufficit ad interrumpẽdam præscriptionem in hoc casu, & perpetuatur actio,cùm sit merè odiosa,& procedat ex mera negligentia non petentis. l. sicut. C.de præscr.30.vel.40.anno.Bald.in.l.more litis. num. 1. C. de rei vendi.Iaso in. §. pœnales.num. 122.Insti.de actionib.Felin.in cap.illud. de præscript. Optimè Francisc.Balb.de præscriptionib. 3.par.6.principal.q.4.p totam.maximè nu. 14. Notabis tamen perpetuò, q̃ nunquam per talem citationem interrũpitur præscriptio, nisi de tali citatione sit facta relatio p nũtium iudici, & talis relatio sit in scriptis redacta. Anchara. in clemen.2.vt lit. penden. Quod reputant singulare dictum Felin.in dict.cap.illud.col.6.nume.11. versic.Secunda conclusio.Iaso in.§.pœnales. nu. 129.Insti.de actio. Hippolyt.singula. 346.incipien.Præscriptio interrũpitur.Quæ sunt notanda ad intellect.d.l.sicut.& istius.l.ac Lusitaniæ in dict.lib.4.ordi.fol.65.tit.80.§.*Empero sea dicta prescripçam*.

Vtrùm præscriptio,de qua hîc agitur,possit renuntiari,& quando, agit Felin. ponẽdo regulam cùm septem fallentijs in rubr.De præscrip.col.6. versic.regulariter.nu.11.

¶Lex. IIII.

¶Ley. IIII. Que la ley ante desta se entienda, que no se pueda fazer entrega por tal deuda,si el deudor no fuere demandado,

El rey don Enrique. II. en Burgos.
El rey dõ Iuan. II. en Valladolid.

MAndamos,q̃ prescripto el contracto [a] por transcurso de tiempo de diez años, segun que en la ley antes desta se contiene, ninguna entrega ni execuciõ se pueda fazer por

a ¶ *Prescripto el contracto*. Intellige quo ad executionem.Quantum verò ad actionem personalẽ præscribendam,sunt necessarij alij decem anni , & sic actio personalis iure regio vicennio, ius autẽ exequendi decennio iure regio præscribitur. vt dixi in.l.3.suprà eod.in.1. glos. & est optimus intellectus, ne dicamus vno momento hanc corrigere superiorem.argumẽ.ca.cùm expediat.de electio. libr.6.Et quanuis instrumentum in casu istius legis habeat executionem paratam , tamen adduci poterit in probationem,cùm testes,& instrumẽta ad paria procedant. l. in exercendis. C. de fide instrumen.cap.cùm Ioannes.eod.tit. De hoc dixi in

xi in.l.4.tit.8.in gl.1.pagi. 1092. suprà isto lib.3. Vel dic,quòd intellectus huius.l.sit, q̃ lex ista loquitur,quando instrumentum,seu contractus,in quo debitum continetur, est guarẽtigius,& ideo vicennio præscribitur. vt dixi in. l. præcedenti. Dicta verò lex.3.loquitur, quando debitum,qđ petitur,non est debitum pinstrumentum guarentigium,ideo decẽnio præscribi põt,vt ibi, Quod nota, qa est verior intellectus.

¶Lex. V.

a ¶ *Que no sea partida.* Si ergo vnus, vel duo ex cohęredibus, vel socijs rẽ cõmunem possident indiuisam pro diuisa,& solida,non poterunt eam præscribere decem,vel viginti annis, ita q̃ amplius nõ teneãtur cum alijs diuidere. Et sic approbatur opinio Cini,Petri de Bellaperti.& Iacobi Rauẽnatis in.l. si maior.C.communi.diuidund.vbi est glo. quæ tenet contrarium, imò præsumi diuisionem,si pro diuiso decem annis steterint. Quam ibi illustrem reddunt Bart.Bald.Alberi.Paul.& Salicet.Ange. & Iaso num.40.in. §.quædam actiones. Institut. de actio. Paul. in.l.quam Tuberonis.§.sunt quidam.num.4.ff.de peculi.Ias.consil. 128.libr.1.& consil.172.nu.2.lib.3. Segur.in.l.Imperator.nu. 70.vbi hanc dixi communem opinionem esse.ff. ad Trebellia. ex Philippo Decio consi.79.col.fi. versic.In tertio dubio.nu.3.Et est verior,& communior secundùm Nicola.Boëri.decisio.58.Hęc quęstio fuit in curia.num.3.Ratio legis istius est: quia cùm possideat pro indiuiso rem cõmunem, habet conscientiam rei alienæ, & possidet nomine hæredum, ac sociorũ,ad eorum vtilitatem, & non læsionem verti debet, quemadmodum se quester,seu depositarius, nam talis possessio non præbet causam præscribendi iustã, vt ex litera huius legis Regiæ constat, ac ex.l. 8.tit.6.lib.3. foro legum. Probat.l.22 tit.29.par.3.

el tal deudo fasta que el deudor sea emplazado è oydo.

¶Ley. V. *Que los herederos que no poßeyeren los bienes del defuncto,si alguno esta absente no le puede obstar prescripcion.*

Fuero.

SI herederos, ò otros hombres tuuierẽ è posseyeren alguna cosa de consuno, que no sea partida[a] entre ellos: maguer que el vno dellos sea tenedor de la cosa, no se pueda defender por tiẽpo,que no đ su derecho à cada vno de los otros quandoquier que gelo demandare.Otrosi,mãdamos que si[b] alguna cosa fuere furtada, ò alguno tuuiere ascondida, no se pueda defender por tiempo que no responda à su dueño quandoquier que gela demandare.

b ¶*Otrosi mandamos, que si.* Hîc corrigitur lex.21.titu.29.par.3. Quãuis Gregori. Lopez transierit cũ ea in glo.verbo.*furtada, ò forçada*. immemor istiꝰ legis eã corrigentis.

¶Ley. VI. *Que se pueden ayudar de prescripcion los que tienen las ciudades uillas è lugares sin titulos è derechos.*

El rey don Alonso en Alcala.

POrque algunos tienen ciudades, è villas, è lugares en nuestros reynos è señorios, è no tienen titulos derechos[a] de los reyes donde nos venimos dela justicia è jurisdicion ciuil è crimi-

¶Lex. VI.

a ¶E *no tienen titulos derechos.* Ista prima pars ꝓbat iurisdictionem ciuilem, pariterq̃; criminalem posse adquiri per nobiles,alios q̃; eam proprio nomine exercentes per tempus, cuius initium memoriam excedat, etiam si titulus aliquis huius iurisdictionis, & vsus minimè probatus fuerit, ideoq̃; tantùm tempus est necessarium,vbi titulus non adest,quia est talis præscriptio cõtra præsumptionem à iure fundatam pro rege in omni suo regno, cui eam iurisdictionem in vniuersum habere,ac cõpetere iura decantant. Cæteris verò est aduersa,& sic contraria iuris præsumptio, ideo tempus immemoriale desideratur in præscriptione iurisdictionis tam criminalis, q̃ ciuilis. Adstipulatur huic constitutioni Paul. de Castr. conclusio in.l. Imperium.col. penul. ff.de iurisdict. omn. iudic. qui dicit,non posse minori tempore,

tempore,quàm eo,cuius initium memoriam hominum excedit, præscribi ea, quæ absq; principis concessione exerceri non possunt. Sic Bald. in.d.l.Imperium.num. 13.& post Guiliel.de Cunio. tenet ibi Alberic.num.40. Curti.Iunior fatetur communem consil. 174. num. 26 .nam in his præscribendis,quæ continent causam discontinuã,& est necessariũ factũ hominis, requiritur cursus tãti temporis, cuius initij memoria nõ sit in contrarium.glo.& communiter doct.in.l. seruitutes.ff.de seruituti.l. 1 .in fin.&.l.2.§.pen. ff.de aqua pluui.arcend. l. hoc iure. §. ductus aquæ.ff. de aqua quotidi. & æstiu.l. 1. C. de emancipat.liber.l.fin.de fund.rei priu.l.omnes.&.l.sicut. C.de præsc.triginta anno.cap.super quibusdam.§.præterea. de verb. signifi. cum alijs multis adductis à Ioan.Baptist.in repet.dict.l.Imperium. num.38. vbi firmat hanc conclusionem communiter à docto.approbari.Gaspar Vallascus.nume.135. qui subtiliter vult ab ea recedere, imo q̃ præscribatur longo tempore,gratia disputandi per eum videbis.Couar.in reg.Possessor.2.part.§.3.nu.4.de regul.iur.libr. 6. Si tamen secundùm eum in specie huius regiæ constitutionis probaret præscriptionis vsum quadraginta annorum, cum titulo eius,qui illum vsum concedere posset,loco immemorialis subrogationis,ac sufficiens esset.Hoc tamẽ procedere posset in possessione ciuili, de qua hic insimul agit cum criminali, nam de criminali non habere locum nisi centenaria, constat ex tertia huius legis parte. Et hæc prior pars loquitur in immemoriali præscriptione, de qua etiam loquitur.l.41.Tauri.&.l.20. in curijs de Madrid anni.1528.quę habet vim tituli.l.hoc iure.§.ductus aquæ.cùm simil.adductis à Ioan. Lupo. in dict.l. 41.num. 10.Tauri.Iaso.in repet.l.quominus.nu. 42. ff. de fluminib.Paul.Parisi. consil. 112.col.3. num. 21. libr. 1. optimè plura citando de virtute præscriptionis immemorialis.per eundem Paul. Parisi.consi.27. In præsenti consultatione.col.5. versi.& licèt dicta consuetudo.num.33.lib.1.Aymon Crauet.in tract.De antiquitate temporum. §.absolutis differentijs.q. 2. nu.9. fol.139.qui omnino est videndus: nam ea, quæ ibi scribit de hac immemoriali,hìc essent scribenda, ac annotanda.Sed cùm ibi adsit facultas lectori perquirẽdi, supersederi magis, q̃ transcribere satiùs esse semper existimaui. Illud tamen ex eo notãdum erit, Vtrùm præscriptio immemorialis, & centenaria sint idem?In quo articulo concludit non esse,imò multùm differre.Quam conclusionẽ sex fundamentis probat, & respondet ad contraria vbi suprà fol. 138.colũ. 1.cum.4.sequentib. Et sic immemoriali probata,non censetur probata centenaria,quæ interdum maior est,vt ipse dicit, interdum minor centum annis esse potest. Quam approbat Ioan.Oroscí.in.l.Imperium.nume. 15. ff.de iurisdict. omni.iudic. Quanuis communem dicat Carol.Molinæ.in cõsuetudinibus Parisiensibus.tit. 1.§.5.num.63.&.§.41.num.70.quod immemorialis sit cẽsenda illa,quæ coadiuuatur tempore centum annorum ex Cin. & Bald.in.l.2. C. de serui.& aqua.Cepol.in tract.seruitutum vrbanorum.c. 19.Balb.in tracta.præscriptio.2.part.3. partis.q.6.num.24. Quanquam aliud secundùm eum velint Cardin. in. c.si diligenti. de præscrip. quem ibi sequitur Felin.ad fi.& in cap. ad audientiam.col.fi. eod. titul. Constat ex eo,quia in isto princ.loquitur de immemoriali, & in.3.de centenaria præscriptione, ergo sunt diuersæ, cùm diuersis nominibus appellentur.l.si idem.C. de codicill. & Aymon Crauet vbi suprà num. 5. & in consil.6.num.2.lib.1.Et sic in.3.parte probare tenetur quis præscriptionem centenariã,vt Ioann. Lup. probat in repeti. cap. per vestras. §. sed est pulchra.notabil. 2. nume.43.de don.inter vir. & vxor.Sic enim in probanda aduersus Romanam ecclesiam præscriptione glos. fatetur in cap.cùm nobis.de præscrip.vbi Panormit. & Imol. & frequenter doctor.secundùm Oroscí.in dict.l.Imperium.num. 15.qui istud principium legis nostræ intelligit, cùm loci domini præscribunt,tempusque exigit, cuius memoria non extet.Ad finem verò,hoc est,in.3.parte, est accipienda, cùm alij præscribunt, & sic quòd centum annis præscribenda sit.

Secũda pars huius legis probat iurisdictionem regi competentem in signum supremæ iurisdictionis,& tanquam in caput,ac tutissimum præsidium subditorum,ne iustitiæ bonum pereat ex vexationibus, quæ sæpe à dominis particularibus fieri solet,vllo vnquàm tẽpore præscribi posse,ibi probat hæc lex,dum verba profert in hunc modum, *De la justicia, que el Rey ha por la mayoria, è señorio real.* Et inferiùs ibi, *Saluo mayoria de la justicia, que pertenesce à nos de la cumplir do los señores la mengua ren.* Procedit fortè ex ratione text. in cap. cum non liceat.vbi Felin.agit ad partes num. 10. cum sequent.de præscr.Ioann. Igne.latissimè in repe. l.necessarios.§.non aliàs.num.651.ff.ad Senatus. C. Sillania. Aymon Crauet. de antiquitate temporum. §. materia ista singularitatis testium. nu. 72.vbi refert Socin. hanc dixisse magis communem in cõsi.275.col.3.in fin.lib.2. Eandem sequitur Deci.consi.307.col.3. versic.Secũdò respondetur.Iaf.plura adducens consi.208.col.3.libr.2. & in dict.l.Imperium.colũ.9.versic.Limita istam communem conclusionem. Purpur.in.l. 1.col.5. num.40.ff.de offic.eius.& in dict.l.Imperium.Et sic hæc opinio communis est in hac lege approbata.

bata. Quanuis contrariam multi teneant, ex quibus dicit vbi suprà Aymon Crauet in num. 73. fol. 168. col. 4. q̃ est magis cõmunis opinio, imò q̃ præscribi posset aduersus supremam potestatem principis secularis.

Ratio est, quia Princeps non potest à se reijcere, seu abdicare supremum dominium, etiam in locis donatis ab eo suis regnicolis. vt hic habet. & in. l. 2. regis Alphonsi de Alcala anni. 1386. Ideò ipse princeps, & eius sacrũ consilium supplet iustitiæ defectum inferiorum totius regni, siue sint superiores vim, ac iniustitiã inferentes domini tẽporales, siue ecclesiastici, cùm non adeò celeriter sit aditus ad Papam pro iniustitia repellẽda, & si interim de vi, ac violẽtia rex non cognouisset, ac opportunè, prout solet, prouidisset, plura mala, & scandala, ac vexationes partium oppressarum sequerẽtur. Et ideo ne vis fiat, semper recurrendũ est ad curiã Principis. c. regũ officium. &. c. administratores. 23. q. 5. l. 5. vbi dixi in glo. 1. tit. 1. lib. 2. suprà. Faciunt quæ notat Couarru. libr. practicarum quæst. c. 1. nu. 9.

Quæri oportet, Quod tẽpus dicatur antiquũ? Respondendum est centum annorum. Innocen. in. c. veniens. de testib. Sigismũdus Lofredus consil. 44. num. 4. Et est vera & communis opinio, vt constat ex Dueñas, & ab eo latè relatis in tracta. reg. cum fallentijs. regul. 299. Fama. versic. Septimò fallit.

Dubitatur præterea, Vtrùm requiratur præscientia Principis ad hoc, vt præscriptio immemorialis aduersus eũ locũ habeat? Respondẽdum est, scientiã, seu patientiam in præscriptione meri Imperij Regis necessariã non esse. glos. in. l. hoc iure. §. ductus aquæ. verb. memoriam. ff. de aqua quotidi. & æstiua. Est verior, ac magis communis secundùm Alexand. in consil. 6. Viso themate, & dubijs. col. 2. nu. 4. lib. 1. Ias. col. 8. & Oroſci. colũ. 3. num. 16. in dict. l. Imperium. Felin. in cap. cùm nobis. col. 1. & in. c. de quarta. col. pen. de præscri. Deci. in consil. 85. col. 1. Franciſc. Balb. in tracta. præscript. 2. part. 3. partis. versicul. Sextò quæro. nu. 23. Curti. iunior consil. 157. Præsupponitur in facto. col. 4. num. 12. Antoni. Rube. consil. 21. col. pen. nu. 7. Alciat. in. l. munus. ff. de verb. signi. Igne. in dict. repe. §. non aliàs. nu. 972. Couar. in regul. possessor. 2. part. in principio. nu. 8. versic. Tertiò suprascripta doctorũ opinio. & in. §. 3. nu. 2. versus finẽ. de regu. iur. lib. 6. Vtilis tamen erit scientiæ allegatio etiam in his præscriptionibus, quarum tempus memoriam hominum excedit. Quòd si ea probari potuerit, cõtrouersia alterius contrariæ opinionis, dicentis scientiam principis esse necessariam (Quemadmodum ex Bar. & aliorum mẽte refert Curti. in. d. consil. 158. nu. 7. & Couar. in dict. reg. Possessor. in princ. nu. 8. vbi dixit communem. ac Ioan. Lup. in repe. c. per vestras. §. sed est pulchra dubitatio. nu. 34. Bart. in. l. si publicanus. §. fina. num. 2. ff. de publica. & vectigal. & in. l. 1. §. denique. numero. 5. ff. de aqua plu. arcen. & in. l. 1. C. de serui. & aqua.) cessat. Sin autem non probetur, obseruandum erit, quæ opinio ex his iustiorem habeat causam secũdùm Couar. vbi suprà.

Ex tertia nostræ legis parte deducitur sequens assertio, Iurisdictionem criminalem etiam contra supremum Principem, ac in eius præiudiciũ præscribi posse tempore centum annorum, non autem minori. Bald. in. l. 2. q. 6. nu. 25. C. de serui. & aqua. per tex. in authen. quas actiones. C. de sacrosanct. eccles. quo textu non est admittenda præscriptio minor centenaria aduersus Romanam ecclesiam.

Postrema, & sic quarta pars istius constitutionis probat iurisdictionem ciuilem aduersus principem præscribi posse ex vsu quadraginta annorum. ibi, dum dicit, *Pero la jurisdicion ciuil*. Facit. l. omnes. C. de præscrip. trigint. anno. &. l. 7. tit. 29. part. 3.

Quæro, Vtrùm ista lex contineat aliquam differentiam inter primam partem, & tertiã, ac quartam, cùm in prima statuerit præscriptionẽ immemorialem necessariã esse ad præscribẽdam iurisdictionem criminalem, & ciuilem, in reliquis præcitatis partibus cẽtenariam ad criminalẽ, ac quadragenariam ad ciuilẽ desiderauerit. Respõdendum est, visa. l. 2. Regis Alphonsi de Alcala, anni 1386. à qua deprompta fuit ista, q̃ loquitur de iurisdictione ante illius legis constitutionem per nobiles, alios q̃; priuatos obtenta in aliquibus ciuitatibus, & villis, atq; oppidis, quæ possederant: pars autem tertia, quæ de centenaria, & quarta, quæ de quadragenaria præscriptionibus tractat, loquitur de iurisdictione post eam legem deinceps acquirenda, statuens quónam tempore in posterum iurisdictio acquiratur, atq; hic sensus constare videtur clarè ex prædicta. l. 2. Regis Alphonsi.

Secundùs intellectus erit, quòd in prima parte sufficiat allegare præscriptionem immemorialem absq; titulo, cùm habeat vim tituli, ac priuilegij, censeaturq; ex iustis causis, & bona fide præcessisse: in duabus vltimis partibus requiratur titulus, saltim quòd allegetur, qui alioqui probandus in quadragenaria præscriptione, quæ iure cõmuni cum titulo immemorialis defectũ supplet. Couar. ita declarat, constituendo differẽtiam inter immemorialem, & centenariam præscriptionem in regul. Possessor. 2. part. §. 3. num. 4. & iterum nu. 9. versi. Hinc deducitur præscriptionem imme-

immemorialem.de regul.iur.lib.6.per.c.1.de prę scriptio.eod.lib.6.

Dubitari etiam poteſt, Eſto, quòd iura regia adquiri poſſunt præſcriptione, pariterq; iuriſdictio,vt in hac lege,ac per eos, quos commemorauit latè habetur,vbi in iudicio quæſtio mouebitur,quis probabit ius obtentũ fuiſſe, Princeps,an ſubditus? Et quomõ probabitur? Ad primum dubiũ videtur, quòd ſubditus teneatur oſtendere titulũ ſuæ poſſeſsionis, cũ præſumptio iuris ſit in toto regno ꝓ rege, & non poſſeſſore.c. ordinarij. de offic. ordin. lib.6. gl. in regul.1.de regul.iur. eo.lib.& quæ notant Panor.&Felin.in.c.licèt.de ſimonia. Igne in.l.3.§.ſi cùm omnes.ff.ad Silſanian.Et latè agit de his dubijs in repe.l.neceſſarios.§. nõ aliàs. nu.15.verſicul.Sed vbi verior illa opinio.Sed pro rege in toto ſuo regno eſt ius iuris dicendi, ac ad eum, & non ad alium pertinere, eſt fundata ſua intentio.l.4.titu.1.libro.2. Couar.libro practicarum quæſtio.cap.1.num.9.l.2.titu.9.libr.5.ordinamen.infrà.

Ad ſecundum, & quo pacto ſit probanda immemorialis,ac centenaria præſcriptio,eſt videndus Ioã.Igneus loco proximè citato. Reſolutiùs, & meliùs ad praxim huius regię legis per Couar. in regula.Poſſeſſor.2.part.§.3.nu.7. de regul.iur. libr.6.

nal en los tales lugares. Ordenamos è mandamos, que ſi los tales ſeñores vſaren dela dicha juriſdicion por tãto tiẽpo que memoria de hõbres [b] no es en contrario,è lo prouarẽ por cartas [c], ò por eſcripturas ciertas, ò por hombres de buena fama, que lo vieron è oyeron à hombres ancianos, que ellos aſsi lo vieran è oyeran, è nunca vieron, ni oyeron lo contrario. E teniendolo aſsi communalmente los moradores del lugar è de las vezindades, q̃ ſon atales: aun que no mueſtrẽ carta, ni priuilegio de como lo houieron,que les vala,è lo hayan de aqui adelante, no ſeyendo ꝓpuado por nueſtra parte, que eneſte tiempo les ſea contradicho por alguno delos Reyes onde nos venimos faziendo los llamar à juyzio ſobre ello, è con

b ¶ *Por tanto tiempo, que memoria de hombres.* De hoc vide,quæ dixi in.1.glo. iſtius legis. Et dic, quòd teſtis, qui deponit de immemoriali, debet teſtificari, ac deponere de tempore quadraginta annorum, quod iudicatur immemoriale tempus, & ipſe teſtis debet eſſe ætatis quinquaginta & quatuor annorum, aliàs enim non poſſet probare immemoriale tẽpus, & ſic debet præcedere illi depoſitioni,ſup qua deponit.14.annos.Quod facit ad teſtes deponentes de ætate alterius, debent enim ei prẽcedere quatuordecim anni.Lap. Domini.& Franch.in cap.1. de præſcript.libr.6. vbi eſt gloſſ.in verb. memoria. perpetuo notanda in hoc articulo.& Alexand.ad Barto.in.l.proprietatis. in parte, fama operetur. C. de probat. &.l.40. Tauri.&.l.20.in curijs de Madrid, anni. 1528.

c ¶ *Cartas.* Nota, quòd iuriſdictio probãda eſt per teſtes, aut ſcripturas. De quo per doct.in.l.1. C. de mãda. princip.& etiã per conſuetudinem acquiri poſſe conſtat ſu pràhac.l.ibi, *que uſaron*. text.ſingul.in cap.cùm contingat. de foro competen. & cap. nouit.de iudic. Docto.in.l.1.C.de emancip.libero. &in.l. fina.C. de iuriſdic.omni. iudic.&in.l.& quia.ff.eodem titu. Corſet.in ſingula.Statutum.Ioann.Lup.in repetitio. cap. per veſtras. §. Sed eſt pulchra dubitatio.numero.27. folio. 82. colum. 1. vbi probat, quòd intantum per conſuetudinem acquiritur alicui iuriſdictio, quòd etiam habet locum in eo, qui nullam aliàs haberet iuriſdictionem, & ſic cuilibet particulari. Et ibi ad hoc reputat ſingula.dict.cap.cùm cõtingat. Et plura ad id commemorat Ioann. Baptiſt.in.l.Imperium.numero.40. ff. de iur.omni. iudic.quo loco.numero.42.dicit cauendum eſſe, ne quis decipiatur in iſtis nominibus, præſcriptio,& conſuetudo, cùm ſint æquiuoca, & differant inter ſe. Quia præſcriptio propriè competit ſingulari perſonæ, conſuetudo vniuerſis. Quò fit, quòd quando per vſum longæuum acquiritur ius priuato, iſta non eſt propriè conſuetudo, ſed præſcriptio. Ibi videas plures differentias inter conſuetudinem, & præſcriptionem. Optimè adnotauit Aymon Crauet. De antiquitate temporum. 4. parte. in principio. fol.105.

conoscimiento de dere cho. Pero si alguno de los reyes nuestros prede cessores de fecho, è sin consentimiento de juyzio: tomo la possessiõ de la justicia è jurisdicion, è despues fuesse cobrada la tenẽcia è pos sessiõ por aquel, ò aque llos que la ante tenian por nuestro mandado, ò en otra manera, sin fuerça è sin engaño: que por interrupcion no se entienda ser destajado tiempo en que la podria ganar: porque al rey è à la su boz no se pueden defender los suyos. E de claramos, que los fueros, è las leyes, è las ordenanças que disponen que la justicia no se pue da ganar por tiempo, q̃ se entienda de la justicia que el rey ha por la mayoria è señorio real, que es complir la justicia do los señores meno res la menguaren: è las otras leyes, que dizen, que las cosas del rey no se pueden ganar por tiẽ po: que se entienda de los pechos è tributos, que à nos son deuidos. E estabescemos, q̃ la justicia se pueda ganar de aqui adelãte contra nos por espacio de ciẽ años cõtinuadamẽte[f], sin destajamiẽto alguno, è no menos: saluo mayoria de la justicia q̃ pertenesce à nos de la cũplir do los señores la mẽguarẽ, como dicho es. Pero, q̃ la jurisdiciõ ciuil se pue da ganar cõtra nos por espacio de quarenta a ños, è no menos[g]. En

d ¶ *Pero si alguno de los reyes.* Nota præscriptionẽ iurisdictionis ex actu ritè, ac recte facto cùm causæ cognitione à Principe facto induci, non aliàs. Facit clemen. 2. Vt lite penden. Et adde quæ notat Barto. quando quis inquietaretur in quasi possessione iurisdictionis. in.l.1.in prĩ. num.5. & in l.fi.ff.vti posside.

e ¶ *De los pechos y tributos* Vtrùm nobilis habens castrum, per consuetudinem acquirat ius recipiendi vectigal? Vide Barto. in.l.si publicanus. §.in omnib⁹ vectigalib⁹. nu.1.ff.d publican. & vectiga. Et Guido. Papã cõsil.150. Viso ad plenũ. nu. 3. nota. in. c. tua. d decim. glo. & doct. in. c. decimę. 16. q. 1. & in l. comperit. C. de præscrip. 30. anno. & in ca. 1. quæ sint regali. l. 6. Et ibi optimè Gregor. Lopez titulo. 29. part. 3. Ratio quare præscribi non potest, vt ex ista lege ac parti. colligitur, est: nam prædicta tributa in morte, & vita semp sunt regno annexa: quia Imperium semper est superstes, & ideo præscribi talia non possunt, quia esset in diminutionem regni, & contra vniuersale dominium, quod non est dicendum. Faciunt notata in cap. intellecto. de iureiuran. & in cap. cùm non liceat. de præscr. Bart. in.l. prohibere. ff. quod vi, aut clam. Quæ autem sint regalia, præter alios in cap. 1. Quæ sint regali. vi. Montal. in.l.5. tit. 11. lib. 2. foro leg. Et iura regalia regis Portugaliæ in l. 1. tit. 15. lib. 2. ordina. Lusitaniæ. fol. 12. Anton. Gomez in.l.40. Taur. nu. 10. plura, quæ soli regi competunt, scribit.

f ¶ *Cien años continuadamente.* Si interrũperetur præscriptio, nõ valeret præscriptio. Nã est vnum requisitum in præscriptione, q̃ semper continuetur possessio. vt not. in regul. gul. Possessor. de regul. iur. libro. 6. Nec videtur esse interrupta, sed imò censetur cõtinuata possessio, licet possessor sit vi expulsus, qui in continenti possessionem recuperauit. not. glo. & doct. in. l. si quis ad se fundũ. C. ad legem Iuli. de vi publica. Et nota text. in quo merũ, et mixtũ imperiũ põt acq̃ri per inferiorẽ à Principe ex consuetudine, vl̃ præscriptione. De quo articulo fuerunt plures opiniones, de quibus per Panormita. in cap. cùm contingat. de foro competen. Et pro parte negatiua, quòd non posset præscribi, est. l. 18. titu. 4. part. 3. Roch. de iure patronat. verb. ipse vel ijs. num. 75. Tamen cõtraria hìc approbatur, quam tenuit Ioan. Andr. post Archidia. in ca. cùm episcopus. de offi. ordina. lib. 6.

g ¶ *Quarenta años, è no menos.* Simil. in cap. de quarta. de præscriptio. cap. ad aures. ibi, quia quadragenalis præscriptio omnem prorsus actionem excludit.

excludit.eodem titu.cap.accedentibus. de priuilegijs.vbi Panormit.num.2. Balb. de præscipt.1. part.5.princip.quæst.7.l.26.titu.29.part.3.l.5.titul.11.libro.2. foro legum.Iaſ.in.l. vt inter diuinum.colum.4.num.13. C. de ſacroſanctis eccleſ.

Vtrùm ius primogenituræ poſsit p̃ſcribi? Vide per Ioan. Lecerier. de primogenitura. quæſt. 9.lib.3. Andræ. Tiraquell.De iure primogeniorũ.quęſt.30.vbi plura de vi præſcriptionis ponit Alexan.conſ.59.nu. 11.& ibi Additio.lib.3.Antoni. Gomez.in.l.40. Tauri.num.90.fol.133.colum.1.Pinel. in authē. niſi tricennale. nu. 19. cum ſequent. C. de bon. matern.l.Sticho.ff.de vſufruct.legat.eſt videnda. quam ipſe ibi num. 26. citat. & de ea nullus ſcribentium ſecundùm eum fecit mentionem.

que manera ſe preſcriua contra los recaudadores: y arrendadores, vey enel titulo d̃ las nueſtras rentas.

TITVLVS. XIIII.

De *reſtitutio. ſpoliatorum.*

Titulo. XIIII.

De la reſtitucion de los deſpojados[a].

a ¶ *Deſpojados.* Spoliatus ꝙ ante omnia reſtituẽdus ſit, non obſtante exceptione dominij, in odium ſpoliantis iura vbique proclamant.cap.1.& cap. in literis.de reſtitutio.ſpoliato.cap.cùm dilectus. & cap.in cauſa.de cauſ. poſſeſſ. & propriet. cap. reintegranda.3.quæſt.1.c. ſuper ſpoliatione con uẽtus.de ordi. cogni.l.ſi quis ad ſe fundum. C.ad legem Iuli.de vi publi.l.ſi de vi. ff. de iudi. l. 1. C. de appella.Cardi.per text.ibi in cap.accedens. vt lit.non conteſta.Præpoſit.in cap.cauſamque.numero.1.& num.3.qui filij ſunt legiti. Iaſ.conſilio 38.colum.1.libro.3. Rip. in.l.naturaliter.§. nihil commune.num.46.vbi ponit. 24. ampliationes, &.25.limitationes. ff. de acquirend. poſſeſſ.Bartholomæ.Socin.in tracta.fallen.regul.125.Exceptio ſpoliationis.& in regul.379.Spoliatus. Boëri.deciſio.238.num.3.Anton.Capici.deciſio.75. Fernandus Loazes in tracta. ſuper noua paganorum conuerſione. col.62. Hippolyt.ſingul.199. Petr.Follen. in practi.criminis.pagin.557. nu.1. cum.49.ſequentibus. Robert. Marant.in ſpeculo aduocat.4.part. pagin. 152. numero. 32. cum ſequentibus pluribus, ex quibus recipies plura ſingularia in hac materia.Et quinquaginta fallentias, ſeu declarationes ad præſcriptam regulam ponit Antoni.Corſet.in tractat.fallenti.reſti.ſpoliat.in.8.volumi.tractatuum.& ex Couar.in epitomes.4.Decretali.2.part.cap.7.§.5.num.10.folio.102.l.30.& ibi Gregor.Lopez.titul.2.part.3. vbi in verb. fallaren. dicit ibi probari remedium dict.ca. reintegranda. non ſolum competere pro rebus eccleſiæ, vel clericorum, verum etiam pro rebus profanis laicorũ. Anto. in ca. ſæpe.& in.c. cùm ad ſedẽ. de reſti.ſpoliato. Barto. & Alexã. in additionib⁹ ad eum in. l. ſi coloni.C.de agricol.& cenſi.lib.11.Bar.Ange. Raphaël.Roman.Socin.Alexand.& Iaſ.in.l.rem quæ nobis.ff.de acqui.poſſeſſ.Alexand.conſil.6. num.4.lib.3.Socin.conſil.266.libr.2.& Alexan. conſilio.50.libr.1.Corne.conſil.282.libro.3.Iaſ. in.l.certi condictio.numero.23.ff.ſi cert.petat.Et iſta eſt magis communis opinio, ac in praxi ſeruatur.Suadetur ex dict.cap.reintegranda.3.quæſtio. 1. deciſio cuius fuit inducta ad euitandum peccatum ſpoliatoris,quod procedit in retentione rei alienæ.cap.ſi res.14.quæſt.6. regul. Peccatum.de regul.iur.libr.6.cap. ſæpe. de reſtitu.ſpoliato. Quæ ratio ita militat in retentione rerum laicorum, quemadmodum eccleſiæ,ſeu clericorum:ergo cùm vna ſit ratio,vna debet eſſe diſpoſitio,ac diuerſa non debet cẽſeri. Tum &. 2. quia prædicta diſpoſitio.c.reintegranda.obuiat pecca to iniuſtæ retẽtionis, ideo prævalere debet in vtroq; foro,tam eccleſiæ, q̃ Cæſaris. gloſ.in regu. Poſſeſſor.de regul.iur.lib.6.& in.§.hactenus. Inſti.de gradib.c.ſi.de præſcri. Panor.in.d.ca.ſæpe. num.4.& Zachar.ibi in addit.Philipp.Franch.in dict.regul.Poſſeſſor.num.3.Felin.in.ca.1.nu.29. & in ca.eccleſia ſanctæ Mariæ.num.43.de conſt. & in.c.in cauſis.col.2.de teſtib.Curti.iunior col. 3.in.l.traditionibus.C.de pact.Si ergo diſpoſitio iuris Canonici quando vertitur peccatum vtroq; foro ſeruãda eſt, conſequens erit,ꝙ oĩno maiori ratione cuſtodiri oportebit in caſu ꝓpoſito. Ex quo inferri poteſt, ꝙ ſi remedia iuris ciuilis deſint decepto vltra iuſtum pretium,quòd illud recuperare poterit per iudicem eccleſiaſticum, mediante denuntiatione euangelica, quia ille eſſet cõſtitutus in peccato detinendo alienũ,vel alteri debitũ.c.ſæpe.de reſti.ſpolia.Nam læſio etiam intra dimidiam iuſti pretij, iniuſtitia eſt, & contra ius naturale,& diuinum, & ſic lædens peccat, ac tenetur læſo ad reſtitutionem in foro animæ.ſecundum. S. Thom.2.2.quæſtio.77. artic.1.& in quodlibet.2.artic.10.& in.4.ſenten. diſtinct.15.

quæſt.3.art.2.vbi Gabriel.quæſt.10.col.9. Conrad.de cõtractib.quæſt.57.concluſio.1.Hadrian. quodlibet.6.art.3.& plures alij hanc tenentes refert Couar.lib.2.variarum reſolutio.cap.4.num. 11.qui ex teſtimonio aliorum hanc ſequitur, & dicit veriorem, ac communem opinionẽ. Nullus enim debet locupletari ſine iuſto titulo in damnũ proximi.l. nam hoc natura. ff. de condi. indeb. Igitur ius Canonicũ, qđ intendit homines retrahere à peccato, id facere poſſe etiam inter laicos, nulli dubiũ eſt.

¶ Ley. I. *Que ninguno entre en la poſſeſſion de los bienes del defuncto contra la uoluntad de los herederos.*

El rey don Iuan. I. en Soria. Año de mil. cccc. xviii.

SI alguno finare, è dexare fijos legitimos, ò nietos, ò dende ayuſo, ò otros parientes propinquos que hayan derecho de heredar ſus bienes por teſtamento, ò abinteſtato. Mandamos que ninguno, ni algunos ſean oſados de entrar, ni tomar la poſſeſſion delos bienes que el tal defuncto dexare por dezir, que fallen vacua la poſſeſsion dellos, è q̃ los herederos no la han tomado corporalmente. E ſi los tales bienes entraren, è tomaren ſin licẽcia è authoridad de juez competente: mandamos que por el meſmo fecho pierdã [a] todo el derecho que enellos teniã è les pteneſcia en qualquier manera, è ſi derecho enellos no hauiã, q̃ tornẽ, è reſtituyã los bienes q̃ aſsi entraritate, vel inutilis ex defectu iuriſdictionis. argument.l.fina.ff.de iur. omni.iudi.cap.2.de conſtitu.libro.6.cap.at ſi clerici. ibi, Sicut enim ſententia à nõ ſuo iudice lata nõ tenet, ita nec facta confeſsio coram ipſo. de iudic. & ibi gloſſ. verb. non tenet. Imò talis iudex committeret ſpoliũ contra hæreditatẽ iacentem per iſtã nouam legẽ, ſi in poſſeſsionẽ non mittendum mitteret. ex cap. conquerente. ibi, Mandamus quatenus ſi ita eſt prædicto clerico præfatam eccleſiam cum reditib⁹. &c. de reſtit.ſpoliat. Ex quo ſingulariter eſt notandũ, quòd iudex facit ſpoliationem procedendo contra aliquem contra iuris formam, & parti competit interdictum, Vnde vi. contra eum, quemadmodum competeret contra ſpoliatorem alium priuatum.gloſ.in cap. præſentium. 7.quæſt.1.& gloſſ.in ſum. 3.quæſt.1.tex.in cap. cauſam matrimonij. & ibi Cardi.not.3. de offic. delegat. Deci. in.c.referente.nu.2.vbi eſt tex.pro hac cõcluſione.de præben. Remiſsiuè vide Chaſſanæ.in conſuetudi. Burgũd. fol.179.col.1.nu.3. Igitur à fortiori qui omnino eſt iudex incompetens ratione iuriſdictionis. Tum etiam, quia defectus iuriſdictionis hominem priuatum facit. vt per totum. C. ſi à nõ compet. iudi. Tum etiã, quia lex noſtra de habili eſt intelligenda, cùm inhabilem expreſsè expuliſſe ſit viſa. per argum. à contrario ſenſu. ibi, *licencia, y authoridad de juez competente.* Sed acceſsit ad notoriè incõpetentem, ergo ſua culpa meritò erit puniendus, cùm ſcienter ipſum elegerit magis in tyrannũ, ac ſpoliatorem, quàm in iudicem, vt ex facto conſtat.

Suadetur in terminis fortioribus ex Bart.in.l. iuſtè poſsidet.colũ.2.num.4. ff. de acqui poſſeſſ. vbi

a ¶ *Por el meſmo fecho pierdã.* Pœna huius legis quis punitur, ſi cum lata culpa poſſeſsionẽ ingreſſus fuerit. ex Bart.in.l. 1.§. nõ autẽ.col. fina.ff.ſi quis teſtament.liber.iuſſus fue. Si autem recta via ex teſtamento, vel abinteſtato ea bona re vera ad ſe pertinent, competit ſibi facultas occupandi propria authoritate, dum tamen ab alio non ſint poſſeſſa. Bal.notabiliter in authen.licentiam.col.2.verſic.Econtra verò dicit.nu.3.ad fin. C.de epiſcop.& cleric.& in.l.ſi quis presbyter.colum.2.nu.3. verſi.demũ quæro.C.eod.tit.Innoc. in ca.cùm in officijs. de teſtam. vbi Anto.de Butri.col.3.verſicul.Vltimò quæro quid ſi mortuo. ſingulariter, ac fusè de hoc articulo agit. Intelligе nullo exiſtente contradictore.l.ſi. §. ſinautem aliquis contradictor extiterit, tunc in iudicio cõpetenti cauſæ in poſſeſsionem miſsionis. C. de edict.diui Adriani tollend.l. 2. titulo. 14. part.6. Quid autem eſſet eſto quòd fuiſſet ingreſſus poſſeſsionem iudicis authoritate, tamen incompetentis, vtrùm à pœna iſtius Regiæ ſanctionis eximeretur? Reſpondendum videtur, quòd ad paria procedant in hoc caſu eſſe abſque iudicis autho-

vbi tenet, quòd si statuto caueatur, quòd turbans aliquem sua possessione, quòd tali pœna puniatur, quod erit puniendus turbans aliquem authoritate licentiæ inualidæ. Comprobatur ex tex. & Felin. in ca. cum causa. col. 1. & 2. de offic. delega. & solutionē faciēs ad mā datum iudicis iniustū, non liberatur. Alexan. consi. 15. numero. 4. libr. 2. Et sequitur eum Additio. Barto. in dict. l. iustè. verb. simpliciter.

ren è tomaren, con otros tales è tan buenos, si pudieren ser auidos, ò la estimacion dellos, E por la osadia que assi fizieron, que las justicias do esto acaescierе, que luego informados[b] dela verdad, pongan en la possessionpacifica de los dichos bienes, despues de la muerte del defuncto, à los dichos sus herederos, procediē do en todo sūmariamēte sin figura de juyzio[c]: è fagan execucion[d] de la pena sobredicha, con costas, è daños, è menoscabos, que sobre la dicha razon se recrescieren.

b ¶ *Luego informados.* Not. ex hac lege, quòd licet occupans rem vacātem à nemine possessam possit referre quęstionem dominij agenti de illa occupatione (licèt non sit sine dubio) tamen illud posset procedere, ac verum esse, attento iure antiquo: hodie verò contrarium erit firmandum per hanc legem, quæ in istis verbis, & multis infrà subiectis probat. Et sic in practica sæpe obtentum est. Cogitandum tamen relinquo, quippe cùm non sit articulus absq; difficultate.

c ¶ *En todo summariamente sin figura de juyzio.* Ex istis verbis notandum est, quòd in iudicio restitutorio interdicti vnde vi. proceditur omissa iuris solennitate. iuxta tex. in clement. Sæpe. de verborum significa. Nam verbum, *sin figura*, tollit solennitatem ordinis iudiciarij. secundùm theoricam glo. communiter receptam in dict. clemen. Sæpe. verb. & figura. Optimè de hoc agit Rober. Maranta. qui est omnino consulendus in practi. 4. part. De ordine iudiciorum. 9. distinctio. num. 11. pagina. 189. vbi plenè agit de iudicijs summarijs. Facit etiam. l. 10. *entrando, ò tomando.* titu. 10. part. 7. ibi, *desamparar, ò de tornar simplemente aquello, que entro, ò tomo como non deue à aquellos cuyo era.* Quam legem vide ad concord. istius. vbi Montalu. plura hîc meritò annotāda scripta reliquit. verb. *entrando.* & in. l. 4. tit. 4. lib. 4. for. legum. verb. *por fuerça.*

d ¶ *Fagan execucion.* Non ergo ipso iure, sed per sententiam declaratoriam ipsius inuasionis indebitè factæ. text. in capit. cum secundùm leges. ibi, sententia super eodem crimine fuerit promulgata. de hæret. Ex quibus verbis colligitur, quòd vbi ipso iure propter quid præexistens deuenitur ad certum actum, semper requiritur sententia declaratoria super præexistenti. singula. dixit Ludouic. Roman. consilio. 211. colum. penult. versic. Secundò moueor. Cùm igitur de inuasione requiratur cognitio, & iuxta formā petitiōis debeat proferri sententia. l. de qua re. ff. de iudic. clemen. Sæpe. §. Verùm quia. & ibi glosſ. verb. formam. de verbo. significa. sententia erit necessaria, quantuncunq; pœna sit inflicta delinquenti ipso iure, seu facto. vt hîc per prædicta. Alexand. etiam not. in consilio. 124. colum. 1. numero. 1. libro 1. Et legem istam intelligendam censeo siue ante apprehensam possessionem, siue pòst legatarius, vel alius si rem de hæreditate occupat, cadit à iure suo.

Et istam esse huius legis intentionem, clarè constat, nam aliter nihil adderet. Visum enim fuit Ioanni Regi conditori huius legis vnunquemq; non sibi ipsi ius dicere occupatis legatis, sed hæc ab hærede petere. ex responso Vlpiani in. l. 1. & ibi glosſ. verb. non sibi ipsi. ff. quorum legato. l. non est dubium. C. de legat. Facit. l. rescriptum. ff. de his quib. vt indig. l. Paulus respondit. ff. ad leg. falcidi. Vide glosſ. in dict. l. non est dubium. & glosſ. in cap. fina. verb. impetitione Episcopi. de succesio. abintestat. Quarum distinctionem cessare existimo per hanc. l. ex qua deducitur, occupantem rem propria authoritate etiam hæreditate iacente, constringendum fore pœna. l. si quis in tanta. C. vnde vi. quasi ipsa hæreditas representet defunctum, & quo ad hūc effectum dominium habeat. Quanuis glos. in dicto cap. fina. & in. l. vltim. C. vnde vi. contrarium firmauerint. Quas sequuntur communiter doctor. secundùm Rip. in cap. sæpe. num. 58. de restitu. spoliat. & Couar. libro. 3. variarum resolutio. cap. 16. nume. 7. contra Azonem in sum. C. vnde vi. & Barto. in dict. l. vltim. num. 10. Quæ opinio ex nostra Regia lege tenenda est contra communem.

¶ Lex. II.

¶ Ley. II. *La pena del forçador que entrare en los bienes agenos.*

Fuero.

SI alguno entrare[a], ò tomare por fuerça alguna cosa que otro tenga en su poder[b] è en paz, si el forçador algun derecho ay hauia, pierdalo: è si derecho ay no auia, entreguelo cõ otro tanto de lo suyo, ò cõ la valia, à aql à quien lo forçó: mas si alguno entiende que ha derecho en alguna cosa que otro tiene en juro, ò en paz, demandelo.

a ¶ *Entrare.* Concord. text. in. l. si quis in tantam. C. vnde vi. cap. placuit. 16. quæst. 1. & cap. fina. 11. q. 4. c. eum qui. de præbend. libr. 6. l. negantes. C. de actio. & obligatio. ibi, non oportet armata vi terreri. l. extat. ff. quod metus causa. l. penult. ff. ad legem Iul. dẽ vi pri. l. illicitas. ff. de officio prętid. l. si quando. C. vnde vi. text. in principio. vt non fiant pignoratio. pro alijs person. coll. 4. &. l. 4. titulo. 4. libro. 4. foro legum. vbi latè per Montaluum. l. 11. titulo. 9. part. 7. l. 111. titulo. 13. part. 5. l. 14. & ibi Gregor. Lopez titul. 14. ead. 5. part. l. 1. & l. fina. titu. 12. libro. 5. infrà. l. 6. titu. 16. libr. 8. infrà l. non est singulis. vbi Deci. nume. 1. ff. de regul. iur. Hippolyt. singul. 167. vbi ponit vnam singularem declarationem ex Innocen. in cap. cum in officijs. de testamen. quam applicaui suprà ad. l. 1. Et est etiam addendus Guilielm. Benedict. in repet. cap. Rainutius. verb. si absq; liberis moreretur. numero. 148. & Couar. libr. 3. variarum resolutio. cap. 16. num. 7. qui dicunt rigorem. l. si quis in tantam. & similium communi vsu totius orbis antiquatum esse. ex Specul. de restitu. spoliat. §. 1. versic. Item quidam dicunt. num. 9. quo loco hoc non dixit, sed videtur decidere, ex eo, quòd ibi allegat consilium sapiẽtum. De quo per eum in titu. de peti. & possesso. §. 1. pròpe fin. versicul. Postremò nota. vbi sapiẽtes consuluerunt procedere per inuasionem possessionis. num. 39. secundum Guilielm. Benedict. vbi suprà. Sed etiam eo in loco non dicit, nec Guilielm. loquitur ita diffusè, sicut Couar. sed tãtùm se restringit ad suum regnum Galliæ. Quos sequitur idem firmans quod & Couar. vbi suprà Philipp. Prob. ad Ioannẽ monach. in. c. eum qui. nu. 3. de præbend. libr. 6. Et sic standum cẽseo istis legibus, cuius rigor maximè necessarius est in republica Christiana, vt ex ipsis legibus, ac temeritate inuasorum, ac experientia vnusquisq; homo sanæ mentis iudicare poterit. Et leges partitæ, ordinamenti, fori, ac cæteræ huius regni sunt semper in sua viridi obseruantia, ac præcipiũtur custodiri ab Imperatore Carolo. V. olim Castellæ Rege in. l. 1. Tauri. Quòd autem illæ sint antiquatæ, nescio quo spiritu dici possit, nec quòd in tam breui tempore, quo leges Tauri fuerunt promulgatæ, sint correctæ, præcipue cũ sint iustissimę, ac valde necessariæ. Insuper crimẽ inuasionis siritè, rectèq; cõspiciatur, est crimẽ læsæ maiestatis, ex eo q inuasor iurisdictionẽ regi attinentem propriavult authoritate vsurpare, eiq; quod suum est, fatagit denegare, ac ab eo remouere, si biq; appropriare contẽdit. argu. text. in. l. vni. C. de pri. car. ibi. maiestatis crimen proculdubio incursurus est. Et paulò inferiùs. tanquam ipsius violatores. Si ergo propter furtum simplex quis grauissimè solet puniri, quãto maiori ratiõe pro inuasione & furto cum violẽtia perpetrato? Credendum igitur his est legibus, non autem correctioni per alios dictæ, & allegatæ, quãuis & hi supremæ existãt authoritatis. Ego certè si inuasorẽ præ manibus habuissem, delicti, ac violentiæ qualitate attẽta, non solùm hac pœna, sed fortè acriori ac arbitrio boni viri illum afficerẽ. Ideo pro cõmento huius legis vltra præcitata omnino est addendus Rip. in repet. cap. sæpe. num. 68. versi. aggredior itaque remedium. l. si quis in tantam. de restitu. spoliato. Et Matthæ. de Afflict. in cap. 1. de pa. iur. firman. à numero. 43. vsque ad. 93. qui ponit. 38. limit. optimas ad huius. l. declarationem.

Vtrùm autem habeat locum hæc dispositio in ecclesia eo casu, quo prælatus inuasit nomine ipsius? Respond. est cùm Ioann. Lup. quòd non. Quem refert Gomez Arias in. l. 15. Tauri. num. 79.

b *Que otro tenga en su poder.* Est notandum, quòd statutum imponens pœnam contra illũ, qui ingressus fuerit fundum alterius, vel acceperit rem alterius, si quis ingrediatur in fundũ possessum ab aliquo, non tñ suum ratione dominij, sed alienũ, verificatur in possidente, attento cõi vsu loquendi, quãuis aliàs statuta strictè essent intelligẽda, præcipuè in materia pœnali. Bart. in rub. nu. 5. col. 2. ff. noui oper. nũtia. vbi Roma. col. 2. nu. 10. Alex. Iaso.

Iaso.num.6. Carol. Ruinus.col.3.nu.9.qui hanc dicit communem. Franciscus Niconiti. nu. 147. qui latè eam confirmat. Ioann.Crott.num.37.& Hormanotus Detus.nu.24.versi. Tertia conclusio. Et Claudi.de aquis. col.2. versi.circa tertium. qui duo posteriores hãc etiam dicũt cõmunem. Et ibi Hieronym.Chucalon. in additionibus ad Ludo. Roma.dixit cõmunẽ. Quæ opinio licèt difficultatẽ de iure communi habeat,tamen attenta dispositione ist⁹ legis,satis sine scrupulo ꝓcedit pœna ipsius,siue res inuasa esset in potestate alicuius, qui eam occupatã habebat,siue ratione possessionis,siue proprietatis. Et idem probat glo.in.l.fina. verb. fuerunt. C.de edicto diui Adrian. tollend.

¶ Ley. III. *Que ningun juez no despoje de su posseßion à persona alguna, sin ser llamado è oydo, ni uala la carta que el Rey diere contra el.*

El rey don Enrique. II. en Toro.

DEfendemos, que ningun alcalde, ni juez, ni persona priuada, no seã osados de despojar de su possession à persona alguna, sin primeramente ser llamado è oydo[a], è vencido por derecho: è si paresciere carta nuestra, por donde mandaremos dar la possession que vno tenga à otro, y la tal carta fuere sin audiencia, que sea obedescida è no complida. E si por las tales cartas, ò alualaes, algunos fueren despojados de sus bienes por algun alcalde, q̃ los otros alcaldes de la ciudad donde acaesciere restituyan à la parte despojado fasta tercero dia, è passado el tercero dia que lo restituyan los officiales del concejo.

¶ Lex. III.

¶ *Ser llamado, è oydo.* Quod fieri non posse de potestate ordinaria, vel saltem de honestate etiam ab ipso Papa, seu alio Principe, cùm sit contra omne ius diuinũ, naturale, ac positiuum aliquem damnare, non præmissa citatione, ac defensione rei, constat. text.in cap.1.ibi,nec nos contra inauditam partem aliquid possumus diffinire.de causa possessio. & proprietat. vbi expressissimè notat in vtroque Principe Panormita. numero 4.& notat Hippolyt.in. l. de vnoquoq;.nume.8. cùm plurib.sequent.ff.de re iudica. & in singulari.75.Citatio est maximi effectus. Augustin. Beroi.in capit.quæ in ecclesiarum. numero.140.de constitu.Singulariter, ac latiùs in proposito agit ipse Beroi.in cap.conquerente.colum.6.versicul. Secundum est.nume.13. de restitu.spoliatorum. & in cap.quoniam contra falsam.nu.87. de probationi.etiam si esset iniustus possessor,nũquam venit priuandus possessione sua, nisi præmissa speciali citatione.text.& ibi not.in cap.licèt episcopus beneficium.de præbend.libro.6.l.fina.C. si per vim, vel alio mod. Cuius litera sic se habet, Nec Imperiale responsum, qđ supplicatio litigatoris obtinuit, nec interloquutio cognitoris ex quacunque parte innouare possessionis statutum, eo, qui rem tenet, absente, permittit: quia negotiorum merita partium assertiõe pãduntur.cap.1.in princi. Si de inuestitura feudi controuersia fue.ibi,Si verò fuerit ī possessione, & mota fuerit ei controuersia à domino,ei defensio detur propter possessionem.Et illic est gloss.Rot.antiq.decisio.7.numero.1.Ludoui.Roman.singula.766. Possessio etiam iniusta.Felin.optime.in cap. dudum.colum.7.nume. 24.de præsumptionib.& in cap.cùm olim.col.6. numero.11.de senten.& re iudic.Alexan.in consilio.5.In causa & lite inter dictam dominam.colum.1.libr.2.Philipp. Deci.consil.191.colum.3. num.9.lib.1.Roma.consilio.158.colum.1.& Felin.in cap.2.de simoni.Andr. Barb. in additio.ad Bald. in.l.2.litera.c. si propter publi. pensitatio.C.Hippolyt.singula.195.& consilio.38.numero.14. Ex quibus omnibus locupletari poteris satis bene, ac ample legem hanc regiam. Et aduersus spoliationem factam à iudice competit spoliato interdictum vnde vi,tanquam si spolium esset factum per aliquem particularem.ca. conquerente.de restit.spoliat. Et latiùs notaui in l.2.præcedenti.Aymo.consilio.140.numero.2. & Boëri.decisio.238.num.4. Declaraui in cap.1. de restit.spoliato.col.3.versic. Quæro iste Philasius cæcus.

¶ Lex. IIII.

a ¶ *Sean seguros en sus personas.* Cùm enim ex iusta causa absit, debet plena securitate gaudere, ac in suis bonis nulla præscriptio currere, & decursa, ex clausula, Si qua mihi iusta causa videbitur. erit rescindenda, quæ cõpetit maioribus. 25. annis. §. rursus. Instit. de actio. l. 1. §. final. ff. ex quibus caus. maio. Alexand. consilio. 20. numero. 10. libro. 1. & cõsilio. 71. numero. 3. & ibi Carol. Molinæ. eodem libro. 1. & cõsil. 196. numero. 9. libro. 2. & cõsil. 14. num. 14. & consi. 163. num. 3. eod. libro. 2. Ias. in dict. §. rursus. num. 31. Instit. de actio. Vital. de Gamban. in tract. clausula. pagin. 302. versic. Sed an per beneficium restitutionis. num. 59. Quis enim habet iustiorem causam, quàm qui in seruitio Principis, & Reipublicæ causa morã agit? Nullus certè. Igitur concedenda erit restitutio suorum bonorum per prædictam clausulã. Si qua iusta causa. Quæ non solùm locum habet in casibus habentibus eandem æquitatem, licèt expressi minimè reperiãtur. glo. in. l. 1. §. fina. verb. quod eis. ff. ex. quib. caus. maio. Alberi. in. l. sed & si per prętorem. §. fina. colum. 2. & in. l. necnon. §. quod eis. ff. ex quibus caus. maior. Et est notanda ista clausula, Si qua iusta causa. secundùm Alberic. in. l. 1. §. huius edicti. numero. 3. ff. eod. quia multùm versatur in practica. De qua etiam in cap. ex literis. de in integrum restitu. l. 10. & l. 11. titulo 23. part. 3. & l. 28. titul. 29. ead. partit. quæ videntur concordare cum dispositione huius legis. Ex quibus legibus partitæ iunctis notatis in. l. final. per Bart. colum. 1. ff. de in integrum restit. habes, quòd absens causa reipublicæ ille dicitur, qui est absens causa militię, vel Regis, vel regni, vel reipublicæ, vel suæ proprię ciuitatis. Vide. l. Sed & si per prætorem. §. fina. ff. ex quibus caus. maior. Et idẽ si causa infirmitatis. vt in. l. quęsitum. ff. de re iudica. secundũ Bart. in dict. l. fina. Infirmitatis enim causa, plura solent à iure relaxari ĩ fauorem infirmi, ne afflicto addatur afflictio, & quia continet iustam causam. tex. in capitulo vni. ibi, exceptis illis, quos infirmitas, seu iusta, & rationabilis corporalis necessitas, aut euidẽs ecclesiæ vtilitas excusaret. de cleri. non residenti. libro. 6. Et. 90. infirmitatis causa priuilegia congerit Hispanus Ludouic. Gomesi. in regul. Cancellariæ apostoli. de infirmis resignanti. quæstio. 9. Aliqua per Paul. Orian. in. l. 1. numero. 132. ff. de offic. eius cui manda est iur. & aliud est in constitu. 11. vniuersitatis Salmantinæ. Quo fit, doctorem iusta existente causa infirmitatis verè non veniendi ad interessendum in loco examinis priuati scholarium, debere consequi iura, & obuentiones, quæ si præsens esset, consequi debuisset, per prædicta. Et hoc vult constitu. vniuersitatis. 18. ibi, vel ad locum alium ad hoc aptum per scholasticum ex

¶ *Ley. IIII. Que contra los que continuan, è siguen el seruicio del rey, ninguno entre, ni occupe sus lugares, ni heredamientos.*

El rey dõ Iuan. II. en Valladolid.

POrque aquellos que continuan, è siguen nuestro seruicio sean seguros en sus personas[a], è bienes. Defendemos, que ninguno, ni alguna persona de qualquier estado y preeminẽcia q̃ sea: sean osados de entrar, ni occupar los lugares, tierras y heredamiẽtos: ni otra cosa alguna de las personas que assi continuan è siguen: è continuaron, è siguieron nuestro seruicio. E si lo contrario fizieren, mandamos, que sean emendados è satisfechos luego de los bienes que se pudierẽ hauer del tomador en equiualencia è quantidad de lo que assi les fuere tomado: è si bienes del dicho tomador no se pudieren hauer, mandamos q̃ se faga la dicha emiẽda è satisfacion de los parciales que fueron con el dicho tomador en le dar fauor è ayuda è consejo para la dicha toma: è si delos sobredichos no se pudierẽ auer bienes, nos les mãdaremos satisfazer: porq̃ aquellos q̃ nos siruen no sean dãnificados, è otros hayan volũtad de seguir è seruir.

ex cauſa deputandũ,vbi doctores prædicti omni prorſus nõ legitima excuſatione ceſſante conueniant vocati,ſi p̃ſentes in ciuitate fuerint &c.Igitur cauſa infirmitatis exiſtente euidente , non fraudulosa,debet habere propinã integrã. Si abſens intra qn decim dies à tẽpore præſentationis veniẽs cõſequit(quãuis examini nõ affuerit) eã ex interpretum doctiſsimorũq; virorũ traditiõe, quãto maiori & illuſtriratione dicẽ dũ eſt in ſpecie ꝓpoſita, tãratione ęqtatis, q̃ miſerationis,iuſtitiæ,ac ex cõſtitutioni bꝰ. 11. &.18 p̃citatis mente? Nec vlli dubium eſſe exiſtimo,cõſtitutionem Salmantinã ſecũdùm ius cõe interpretandã fore.l. 2.C. ꝺ noxali. ſed infirmus reputat præſens.d.c. vni. de cleri. nõ reſid.l.cũ hæres.§. Stichꝰ.ff.de lib. cauſ. l.arboribus.§.de illo.vbi glo.verb.ęgrotãte.ff.de vſufruct.c.1. & ibi gl.de cleri.ægrotan. Nec impedit dictũ aliquorũ, qui cùm ſani ſunt,iudicant aliter , q̃ iudicarent, ſi de ſuis iuribus cõſeruandis ageretur,nẽpe omnes fierẽt infirmi.Quæ reſponſio eſt(pace ſalua) ſatis friuola,cũ id cẽſendũ nõ eſt de quolibet particulari : quãto magis de egregio doctore Salmãtino ſciẽtia,moribus,ac vitę ſanctimonię prędito, pro ut omnes ſunt regulariter.Tũ etiã, quia teſtimonio medicorũ eſt ſtandũ,igitur excluditur reſpõdentiũ euaſio,quæ iniuſta,ac irrationabilis eſt, p̃ præmiſſa.In caſibus,quibus minori nõ ſubuenit, vtrùm ſit maiori ſubueniendum ex clauſula, Si q̃ iuſta cauſa ? In quo dubio gl. in l.nec nõ & ſi quis.verb. ꝓhibeãt.ff. ex quibus cauſ. maio. tenet nõ fore ſubueniendum, cũ & minori denegetur. not. ſecũdũ Alex.in.l. ꝺ die.§.fi.nu.5 ff. qui ſatiſd. cogan. & in l. cùm filius. §.in hac. nu. 7.ff.de verb. obligat.Curti.Iunior in conſ.18.col. pe.nu.4. Qꝺ facit ad intellectũ.l.7.ibi, *Corran contra los menores de ueynte y cinco años.*ti.7. lib. 5.infrà.& ſic cõtra abſentes etiã ex iuſta cauſa,inferiùs ꝓbat, ibi,*no ſe pueda ayudar de ſu menoridad, ni dela auſencia, y que aya lugar contra ellos eſta præſcripciõ de los dichos nueue dias,y que no les ſea otorgado ſobre eſto reſtitucion , ni reſciſsion de tiempo, ſaluo q̃ à la letra ſe guarde la dicha ley del fuero contra los unos, e los otros.* & eſt memoriæ dignum.

¶Ley.V. *La forma que ſe deue tener cõtra los que prenden y entran por fuerça los bienes agenos.*

El rey don Iuan.II.en Valladolid.

El rey y reyna en Toledo y en Madrigal año ꝺ.M.CCCC.LXXXVIII.

POrque en tãto es venido el atreuimiẽto ꝺ algunas perſonas, y el poco temor que han de la nueſtra juſticia, que algunos por ſu ꝓpria auctoridad prenden à aquel, que algo les deue,ſi menos puede que el. E quãdo à ſu deudor no puede hauer: prende à ſu hijo : y quando puede entrar enlos bienes y heredades agenos, lo faze por propria auctoridad ſin mãdamiẽto de juez: y el que aſsi es deſpojado no cobra lo ſuyo: y ſi lo ha de cobrar por pleyto,cobralo tarde : y con grãdes coſtas y trabajos: y otros muchos de que eſto veen que aſsi paſſa: ſe atreuen ſin les ſer deuida coſa alguna de prẽder y reſcatar à los hombres : y ſe entregã enlos bienes ajenos : y los defienden faſta que les dẽ alguna parte dellos,por q̃ la nueſtra juſticia pereſce.E nos proueyẽdo, y remediãdo acerca dello : y ſeyendo la ley fecha y ordenada en las cortes ꝺ Valladolid por el ſeñor Rey don Iuan nueſtro padre que ſancta gloria aya : año de mil y.cccc.y.xlvij.años. Ordenamos y mandamos àlos concejos: juſticias delos lugares dõde eſto acaeſciere: que luego reſtituyan [a] y fagan reſtituyr à los tales deſpojados: y ſaquẽ delas priſiones à los que aſsi

¶Lex.V.

a ¶*Luego reſtituyan.*Spoliatus ante omnia venit reſtituendus, nulla exceptione admiſſa proprieta-

tis,etiam si offeratur probatio in prõptu ab spoliatore.cap. 1.& cap.in literis.de rest.spoli.l.1.§.1. & ibi gl.in verb.ad recuperanda.ff. de vi & vi armat.l.li maritus.C.de don.inter vi.& vxo.Bal.in l.inciuilem.col.2.nu.1. C. de furt.refert Bertach. in indice verbo. spoliat⁹. versicul. 46. Quo loco dicit,quòd spoliato agenti, non obstat exceptio, qp nõ habet ius in re.glos. in dict.capit.in literis. dixit, quòd spoliato non potest referri quæstio dominij. Bald. cons.84.col. 1.versi.Porrò spoliatus. libro. 1. assignans huius dicti rationẽ eam esse firmat, qa spoliator semper delinquit, donec rem ablatam restituat,& ideo nisi purget vitium, & delictum suum,nõ debet audiri super proprietate,vel alio iure suo.vt notatur in capit.frequẽs. de resti.spoliat.& in capit. in primis. 2. quæstione.1.vide Boẽri.decisio.238.num.1.cum seq.Parisi.cons.113.colum.1.libro.1.Hieronym. Grat. consil.147.num.13.lib.2.Rip.libr.1.responsorũ. cap.5.num.6.Omnino Antoni.Rube.in rep.l.naturaliter.§.nihil commune.num.142.ff.de acqui. poss.quo in loco ponit.12.ampliationes,&.18.limitationes,quas vid. &.l.5.tit.10.part.3.

Dubitatur, Spoliatus agens interdicto recuperandæ,quid debeat probare contra spoliatorem? Respon.quòd duo,nempe possessionem tempore spoliationis penes eum extitisse, & se spoliatũ fuisse.l.1.§.rectissimè.& ibi Bart. & Alberi. ff. de vi & vi arm.text.& glos.& Bald.colum.2.in cap. consultationibus.de offi.delega.Rot. noua decis. 439.nume.2.gloss.in cap.2. verb. præsumitur.de resti.spoliato.Aymon Crauett.consil.140.gloss. in clem.vni.verb.probabit.de in integ.restitu.vbi habetur, quòd petens restitutionem in integrũ, tenetur probare læsionem.

Vtrùm autem reconuentio locum habeat aduersus petentem restitutionem rei,à qua fuisse dicitur spoliatus? Omnino resolue vt per Robert. Marant.in practi.4.part.§. Sexta distinctio principalis. nu. 33.pag.153 Panormita. in ca.fi. not. 3.& ibi dixi de ordi. cogni.dict.l. 5. titulo . 10. part.3.

fueren presos:sin llamar las partes: hauida solamente sũmaria informacion: de como las tales personas fueron presas: y les tomaron sus bienes sin mãdado de juez. E qualquier persona ò personas de qualquier estado: ò condicion:preeminencia: ò dignidad que sean que por su propria auctoridad lo suso dicho fizieren: que por el mismo fecho incurrã enlas penas en tal caso establecidas por las leyes de nros reynos: assi de carcel priuada [b] como en otra manera: y seã executadas por nuestras justicias en los tales, y en sus bienes hauida solamente informacion como dicho es: y prendan los cuerpos à los culpantes: y los embien ante nos presos y bien recaudados cõla tal informacion: porq̃ por nos vista mãdemos proueer como cumple à nuestro seruicio y à execucion de la nuestra justicia. E queremos y mandamos que estos ta

b ¶ *Carcel priuada*. Quæ est pœna mortis.l.vnic. C. de pri. carcerib.inhibẽd. l. 15. tit. 29. parti. 7. vbi per Gregor. Lopez, qui hanc legem citat. l. 17. tit. 14. vbi dixi libr. 2. suprà. Vide vnã quæstionem contingibilem per Alberi.in. d. l.vnic.nu.2. versi. Quæro quæstionem, quæ fuit de facto Bergomi. Creditor authoritate iudicis cepit debitorem,& eum ducebat ad carcerem, debitor rogauit, vt eum custodiret in domo sua, donec sibi solueret,quia si duceret eum ad carcerem habebat multos alios creditores, qui eum ibi interdicerent (*uulgò embargassen,ò amparassen*) vnde creditor eum tenuit,& custodiuit in domo propria: Quærebatur,vtrùm esset carcer priuatus? Videtur quòd sic.quia dict.l.vni. ac lex partitæ. loquũtur indistinctè, & in fauorem publicum fuêre inducta,cui renuntiari non potuit per debitorẽ. l. ius publicum.ff.de pact.c.si diligenti. de for. compe. l.ob æs.C.de actio.& obligationi.In contrarium est regula, quòd volenti, non fit iniuria.l.3.§. si quis nolentem.ff.de libe.homi.exhib.l.cùm donationis.C.de transactio.Facit optima gloss.in.l. interdum fur. §. qui furẽ.in gloss. damnato. ff.de furt.Et ita obtentum fuisse testatur Albe. in dict. l.vni.C.de priua.carceri. Vide tamen quæ notat Curti.in rep.l.vnic.q.22.nume.66.C.de prohibi. sequest.pecu.Eo tamen casu, quo timeretur de fu

ga

ga debitoris creditor poſſet illum propria authoritate adducere coram iudice competenti, dum tamẽ faciat intra viginti horas. vt dixi in.d.l. 17. titu. 14. libr. 2. ſuprà. Peregrina. verbo. Captio. quæſtion. 2. quã vide etiã queſt. 7. glo. 1. in. l. 11. tit. 13. lib. 4. foro legũ. vbi habes alium caſũ, in quo quis capere poteſt propria authoritate latronẽ. l. 4. titul. 13. libr. 8. infrà. ibi, *ò ſi le falla re con el furto, ènо le quiſiere dar à priſion.* Simil. eſt. l. 1 titu. 17. libr. 4. foro legũ. Et eſt addendus Segur. in rep. l. ab exheredati ſubſtituto. nu. 8 ff. de lega. 1. Et Antoni. Rube. in repe. l. vnum. nu. 90. verſ. Sed tu aduerte. ff. ſi cert. peta. & in rep. l. non ſolum §. morte. nu. 195. verſi. Secundò dum Bar. dicit. ff.

les y ſemejãtes caſos ſeã hauidos por caſos de corte [c]: aſsi en lo paſſado como en lo por venir: porque aquel en la nueſtra corte ſea ſobre ello proueydo, y los tales atreuimientos ſean punidos y caſtigados.

¶ *Ley. VI. Confirmaciõ dela dicha ley, y como ſe deue guardar.*

El rey y reyna en Madrigal. año de mil. cccc. lxxvi.

MAndamos otroſi que el remedio deſta ley aya ſiempre cumplido effecto: aunque los tales delinquentes opongan y alleguen qualquier coſa para impedir nueſtras cartas para conſeguir el remedio dela dicha ley: ò paraque no ſea executada. Pero que ſi pendiente la liquidacion de la dicha explicacion: ò priſion la otra parte faſta el tercero dia, contado el dia en q̃ ſe opuſiere moſtrare claro ò abierta mẽte en el nr̃o conſejo: ò ante otro juez competente [a] donde la dicha liquidacion ſe fiziere por publica: ò autentica eſcriptura: ò por teſtigos dignos d' fe, que por mandado de juez competente tomo la poſſeſſion de los dichos bienes: ò preſidio al querelloſo, que en tal caſo ſe impida la execucion de la dicha ley. En otra manera mandamos que la dicha ley ſea guardada: ſegun que enella ſe contiene ſin alguna dilaciõ ni embargo.

ORdenamos que los ſolares y plaças y lõjas y officios que ſon tomadas y ocupadas por algunas perſonas cõ fauor y poder que tenian, que ſean reſtituidas àlas ciudades villas y lugares à quien perteneſcẽ: ſegũ ſe contiene en eſte libro enel titulo de los concejos.

¶ *Ley. VII. Que no ſe cumplan las cartas que el rey diere para que alguno ſea deſapoderado de ſus bienes.*

El rey don Iuan. II. en Valladolid.

SI acaeſciere que nos ouieremos dado ò dieremos cartas para que algunos ſean deſapoderados de ſus bienes y officios: y dellos fiziere-mos merced à otros: nueſtra merced y volun

noui operis nuntiation. In tantũ p̃cedit, quod impediẽs capturam debitoris, cùm quæreret ipſum creditor ad capiẽdũ ipſũ, tenetur creditori ad ſoluendum debitũ illud, ſi ille fugã arripuerit. Hippolyt. in rep. rubric. ff. de fideiuſſor. nu. 17. Anchar. in conſ. 340. Viſo themate. nu. 2. in fine.

c ¶ *Caſos de corte.* Plures caſus curiæ habes per. l. 14. titul. 2. libro iſto. 3. ſuprà & ibi adnotaui.

¶ Lex. VI.

a ¶ *Por mandado de juez competente.* Simile verbũ habes in. l. 1. ſuprà eod. & quæ ibi dixi mus. Facit qd̃ not. Salicet. per text. ibi in. l. vnic. colũ. 1. C. de priuat. carceri. Itẽ quod iudici competenti debeant nuntiare, & ſic nõ excuſantur, ſi adeant incompetentem.

tē. Igitur ſub clypeo iudicis cōpetentis, vel habiti cōiter pro tali dfendi poterit, nō aliàs. l. cùm ſit in iuſtū. ibi, ſub cōpetenti iudice. C. de ſepulch. viol.

¶Lex. VII.

a ¶*Obedeſcidas, è no cumplidas.* l. 1. & ibi latè diximus tit. 12. ſuprà eod. lib. 3.

tad es, que las tales cartas ſeā obedeſcidas y no cumplidas[a]. Y nos no entendemos fazer mercedes de bienes ni de oficios de perſonas algunas, ſin que primeramẽte ſean llamadas y vencidas: y ſe guarde lo que las leyes de nueſtro reyno en tal caſo mandan. Las quales mandamos que ſe guarden en todo y por todo, ſegū en ellas ſe cōtiene. Pero que ſi el maleficio q̄ alguno cometierefuere notorio, ſe yendo[b] nos certificados

b ¶*Notorio, ſeyendo.* De manifeſta, et nota plurimis cauſa, nō ſūt quærendi teſtes ſecundū Ambroſ. trā ſumptiuè in cap. de manifeſta. 2. q. 1. Apoſtol. 2. ad Corinth. 5. ca. cùm ſit Romana. §. præterea. de appellation. c. veſtra. ibi, nec habent operis euidētia. de cohabitatio clerico. & mulier. c. euidentia patrati ſceleris, non indiget clamore accuſatoris. de accuſa. Si igitur notorium eſt delictum iudici, de quo fit mentio in epiſtola, ſeu prouiſione emanata à Principe, non eſt immorandum, cùm ſit iuſtum, ac vim legis habeat tale præceptum, & in claris non ſit locus conjecturis. l. ille aut ille. §. fi. ff. de lega. 3. l. cōtinuus. §. cùm ita. ff. de verb. obligat. Quod intelligerem, ſi pœna eſſet correſpondens delicto, ſecùs tamen ſi excederet: quia cùm iratus, aut fortè non ita informatus ſicut oportet, ſuperſedendū erit, quouſq; informat⁹ ipſe Princeps tēperet irā, & correſpōdeat pro iniurijs illatis ſubditis. argu. tex. in. l. ſi vindicari. C. de pœn. vbi litera ſic ſe habet. Si vindicari in aliquos ſeueriùs contra noſtram conſuetudinem pro cauſæ intuitu iuſſerimus, nolumus ſtatim eos aut ſubire pœnam, aut excipere ſententiam, ſed p dies triginta ſuper ſtatu eorum ſors, & fortuna ſuſpenſa ſit. Ad idem. c. apud Theſſaloniam. 11. q. 3. c. ſi quando. de reſc. Dixi in. l. 1. tit. 12. in glo. 1. in princ. ſuprà eo. lib. 3. Facit tex. in extrauagā. Eccleſiæ Romanę. Ioānis Papæ. 22. ſub titu. De maiori. & obedien. iuncta glo. verb. ſuorumq̄ fidelium. vbi dominus temporalis debet conſeruare iura ſuorum ſubiectorum, ac ea defendere. citat glo. ibi. l. cùm quis. ff. de dolo. cap. 2. de ordi. cogni. ca. 1. de reſti. ſpoliat. & c. dilectis. de appella. Igitur quanuis ſit notoriū crimē, non eſt exequenda ſentētia, maximè ſi fuerit emanata abſq; eo, quòd fuerit citat⁹, & defenſus reus. argu. c. licèt epiſcopus. 2. de prębend. libr. 6. Et quòd citatio ſit neceſſaria in facto quantuncūque notorio eſt ſententia gloſſ. in cap. quæ Lotharius. 2. q. 1. gloſ. ſimi. in capit. ad noſtram. in. 3. de iur. iurād. in verb. obſeruandus. & in capit. ſuper eo. de teſtib. cogend. & in capit. cum ſit Romana. §. fin. de appella. Et ſic in notorijs pars eſt citanda, & ſententia in eis eſt ferenda, & etiam in eis eſt neceſſaria qualis qualis cauſæ cognitio, quia ſententia non debet ferri de facto. Bald. in dict. c. ad noſtram. Hippolyt. alios referēs in rep. rubr. C. de probatio. nu. 227. verſi. Attēde tamen, quia licèt prædicta iura. Vltra eum idem tenet Bald. in. l. cùm fratrem. col. fin. num. 8. C. de his quib. vt indignis. Ioan. Andr. Areti. & cōmunis in cap. euidentia. de accuſatio. glo. in. c. porrò. verb. notoria. de diuort. Bart. in. l. ſcriptus. colū. 3. nu. 8. ff. de religio. & ſumptib. func. qui eſt omnino videndus. Panorm. in dict. c. veſtra. col. fin. nu. 18. vbi ita communiter teneri affirmat.

dello, las cartas que ſobre ello fueren dadas: mandamos que ſean cūplidas.

¶*Ley.* VIII. *Los que tuuieren ocupada la juriſdiction mueſtren titulo.*

El rey don Alonſo en Leon.

EL rey funda ſu intencion de derecho comun[a] acerca dela juriſdiction ciuil y criminal en todas las ciudades villas y lugares de ſus reynos: y ſeñorios. Y por eſto antiguamente ordenaron los reyes nueſtros proge

¶Lex. VIII.

a ¶*Funda ſu intencion de derecho comun.* Principi ſoli cōpetit, & nulli ſingulari de iure communi ſcripto dare iudices ordinarios, niſi aliud de conſuetudine, ſeu priuilegio appareat. tex. & glo. in extraua gant. Eccleſię Romanę. Ioan. 22. de maiorit. & obedient. l. 1. & ibi dixi in gloſſ. 1. quæſtio. 2. tit. 1. iſto

nitores: y nos ordenamos, que qualquier perlado: ò hombre poderoso que tiene entrada y ocupada la jurisdició de qualquier de las dichas ciudades y villas y lugares es tenido de mostrar y muestre ante nos titulo y preuilegio por donde la tal jurisdiction le pertenezca: en otra manera no sea consentido vsar della.

¶ Ley. IX. De los *caualleros que tiene tomados los terminos y rentas y otras cosas delas ciudades y uillas que las tornen.*

El rey don Iuan. 11. en Valladolid

El mismo en Madrigal año de XXXVIII.

POrque algunos caualleros y personas poderosas enlas nuestras ciudades y villas y lugares y en sus comarcas han fecho y fazen algunos agrauios y fuerças tomãdo sus terminos[a] y jurisdicion y rẽtas delas ciudades y villas: y hazẽ algunos agrauios que tocan àla cosa publica. Y los regidores de las dichas ciudades y villas: y algunos letrados y naturales dellas: dan fauor à las tales personas en los ayuntamientos, estoruãdo y no dãdo lugar q̃ la justicia delas dichas ciudades y villas no sea ꝓseguida, è induziendo à otros que no la prosigã. Porende mãdamos, que los dichos regidores no den fauor à los tales caualleros ni personas poderosas: ni otras personas algunas en publico ni escondido: ò enlos dichos pleytos, y contiẽdas que cõ ellos ouierẽ: y que à vna volũtad seã en defender y guardar la justicia y priuilegios y jurisdiciones y propios y rẽtas q̃ tienẽ las dichas ciudades y villas: sopena q̃ por el mesmo fecho pierdan el officio de regimiẽto, y no sean recebidos enlos ayuntamiẽtos delas dichas ciudades y villas. Y en esta mesma pena incurrã los dichos letrados y abogados que fueren regidores que han ayudado y ayudarẽ como abogados contra las dichas ciudades y villas porq̃ à otros sea exẽplo. E si algunos contra esto fueren de aqui adelante: que las justicias del lugar do esto

a ¶ *Tomãdo sus terminos.* Est notanda hęc lex aduersus rectores ciuitatum, et cæteros nobiles, q̃ semper intẽdũt occupare, & appropriare sibi res, & bona ad ciuitatem pertinẽtia, ĩ detrimẽtũ ciuitatũ, cũ iuxta officium eis cõmissum potissimè aduertere debuissent ad cõmoda publica, seclusis particularibus. Ea enim, quæ cõmuniter omnibus prosunt, ijs, quæ specialiter q̃busdam vtilia sunt, pręponimus. authẽ. res quæ. C. com. de lega. cap. ratio nulla. de prębẽ. vbi Deci. nu. 2. l. 3. tit. 28. part. 3. Loazes de matrimõio. fol. 21. col. 2. num. 13. suprà eo. libr. 3. circa quã agit Auiles in cap. 1. in capitib⁹ Prætorũ, & ibi de regalibus tractat.

¶ Lex. IX.

istò. lib. 3. Facit. l. bene à Zenone. ibi, Quæ enim differẽtia introducitur, cùm omnia principis intelligant. C. de quadriẽ. præscriptio. De cuius intellectu agit Felin. nume. 33. in. c. quæ in ecclesiarum. de consti. vbi à nu. 35. cum seq. ponit quinque intellectus. Frãcisc. Balb⁹ in tracta. præscriptio. in. 2. part. 5. principal. quæst. 8. num. 1. cũ sequent. Sexaginta & sex specialitates, quæ principi soli competũt, scripsit Iacobin. à sancto Georgi. in tract. feudorũ. §. sed an prìceps. nu. 1. ad. 21. vsq;. Ducenta & octo fusè, ac bene explicauit Chassa. in catalogo gloriæ mũdi. 5. part. cõsideratio. 21. Et sic ex is recipies casus, q̃ regiæ maiestati competunt. l. 6. tit.

numer. 1. Ea enim, quæ sunt publica, & ad publicũ vsum destinata, nõ potest etiam Rex diminuere. l. 2. & l. 3. tit. 3. lib. 7. infrà. Signorol. de. Homodeis cons. 26. col. 7. Francisc. Aniles in capitibus Prætor. capit. 1. verb. tierra. nu. 2.

acaescíere procedan cõtra ellos à las penas de suso contenidas. E otrosí mandamos que en esta mesma pena cayan los corregidores y los alcaldes y juezes y merinos y fieles executores y escriuanos y mayordomo de cõcejo y jurados y procuradores de cõcejo y otras qualesquier ꝑsonas de qualquier officio que tengan del dicho concejo: ò que injusta y no deuidamẽte dieren fauor cõtra la tal ciudad ò villa, ò lugar en qualquier manera à qualquier ꝑsona: ò perlado. à orden ò à yglesia: ò à monasterio: ò cõtra la republica y priuilegios y jurisdiciões y proprios y rentas y derechos de las ciudades y villas. Y mãdamos q̃ los exidos y proprios y heredamiẽtos delos concejos de nr̃as ciudades y villas y lugares: y otrosí las tiendas y alhõdigas: y officios q̃ son tomados y terminos ocupados, seã luego restituydos segun se contiene en este libro enel titulo delos concejos y delos regidores y officiales dellos.

Que los lugares y fortalezas delas ciudades y villas seã restituydos por los tomadores segun se contiene en este nuestro libro en el titulo de los q̃ receptã à los malfechores.

Que sean restituydas las fortalezas y castillos que los caualleros è hijos dalgo vnos à otros se tomaren por fuerça ò por engaño: ò mengua: segun se cõtiene enel titulo de los hijos dalgo.

Que los caualleros ni otras ꝑsonas no ocupẽ los terminos ꝺlos cõcejos segũ se cõtiene eñste libro enel titulo ꝺlos cõcejos.

Que sean restituydas à las ciudades y villas y à las aldeas è terminos q̃ fueren dados por el señor rey dõ Enrique nr̃o hermano: ꝺsde quinze dias de setiẽbre de. lxiiij. segun se contiene en este libro en el titulo de las donaciones.

Las fortalezas è terminos è lugares que son tomados à las ciudades è villas que son dela corona real sean restituydos segũ se cõtiene eñste libro enel titulo delos robos.

Titulo. XV.

Delas sentencias.

¶ Ley. I. *Delos terminos en q̃ los juezes deuẽ dar las sentẽcias interlocutorias y diffinitiuas.*

El rey don Alonso en Alcala: era de mil. ccc. lxxxvi.

El rey don Enrique. iiii. año de. M. cccc. lxii.

DEsque fueren las razones cerradas [a] en el pleyto

TITVLVS. XV. *De sententijs*

[a] ¶ *Las razones cerradas.* Habuit originẽ à l. 2. titu. 12 ĩ ordinatio. regis Alphõsi Compluti celebratis an. 1386. Et est similis regia cõstitutio in. l. fi. tit. 11. lib. isto. 3 suprà. Et ibi dixi intelligendas has leges fore eo casu, quo cõstitutus fuisset iudex in mora ꝑ præuiam partis petitionem, nõ aliàs. l. 3. ibi, ꝙ si litigatorib⁹ ad monẽtibus. C. vt ĩtra certũ tẽpus criminal. quæstio termine tur. Facit gl. verb. prębeatur. in. l. vniuersa. C. de preci. Impe. offerẽd. ordinaria secundùm Roma. cõs. 203. col. 3. et Iaſ. in. d. l. vniuersa. col. 3. num. 7. vbi text. dicit, quòd inducię factæ debitori, non valent, nisi ipse debitor satisdationem præstet

præſtet de ſoluendo adueniente tempore. Dicit ibi gloſ.hoc eſſe verum, ſi creditor hoc petierit, aliàs ſecùs.Confirmatur ex glo.verb.expenſis.in c.fin.de reſc.quòd iudex tunc demum tenetur cõdemnationem expenſarũ facere, cùm petita fuerit, ſecùs aliàs,nec tenebitur victori propter omiſſam condemnationẽ expenſarũ. Bart.in.l.4.§.hoc autem iudicium.ff. de dam. infect.Iaſo plura ad hoc citans,idem tenet in.§. omnium. nu. 145.Inſti.de actioni. Et eſt opinio cõmuniter recepta ſecũdùm Rip. in dict.§.hoc autem iudicium.num. 83.verſi. Secunda eſt concluſio Bar.Prẽterea eſt tex.in.l.1.§. magiſtratibus.ff.de magiſt.conuen. vbi habetur, quòd magiſtratibus imputatur, ſi non dederint tutorem,vel curatorem minori.&c. Subdit tamẽ ibi text. hoc intelligendum eſſe,ſi moniti, vel requiſiti,non dederint.Ex quo tex.Bald. ibi notat, quòd ſi per ſtatutum punitur poteſtas non inquirens de delicto,quòd excuſatur,ſi nemo denũtiauit delictum,ſeu maleficium, quod notorium nõ erat.Quem text.meliorem de iure dicit Bald. eſſe ad excuſationẽ officialiũ.Pro quibus facit, quod expreſsè notat Calderi.conſil.3.ſub tit. de pœn. quòd ſi ex forma ſtatuti quis teneatur adminiſtrare iuſtitiam intra certum terminum, & ſub certa pœna,intelligitur ſi intra terminum fuerit requiſit⁹ à parte. Pro cui⁹ diſpoſitionis fauore facit:nã ſi ex forma ſtatuti iudex tenetur expedire proceſſum intra menſem ſub pœna, tamen ſi nõ expedierit ipſe iudex, quia ei non fuit petitum, nec requiſitum, non cadit in pœnam. Ita Panormita.in cap.venerabilis.col.7. num. 19. de iudic. Hippolyt.in rep.rubri.ff.de fideiuſſo.nume.145. quæſtio.18.Hinc eſt,quòd ſtatutũ puniens priores nõ decidentes cauſam appellationis intra certum tempus,non habet locum, niſi fuerit à parte petitum.Angel.conſil.140. Paris de Puteo in tracta.ſyndicatus.verb.officialis.nu.2.fol.177. Hippolyt.in.l.vnius.§.cogniturum.num.10.de quæſtion.Feli.in.c.prohibeas.col.1.nu.4.de magiſtr. Idem Felin.plura ad hoc adducens in capit.ſi autem.num.4.de reſc.Philipp.Franch.in rep.capit. ex ratione.colum.fina.num.103.de appella. Deci.in.capit.licet. colũ. 7. nume.13.de probationi. l.6.titul.16. libro.iſto.3. infrà. ibi, *Que luego que por el appellante fuere requerido dentro de los dichos cinco dias.* Et ita eſt intelligẽda Caroli Cęſaris.l.95. in curijs Pinciæ anni. 1523.ibi. E *que ſi el juez,ò diputados dentro del dicho termino no lo ſentenciaren, que de mas delos dos mil marauedis de pena, paguen àla parte la quãtidad delo que montare en la cauſa principal porque ſe appella.*l.32. in curijs Toleti anni.1525.&.l.39. in curijs Madritijs anni.1528. Quæ omnes ſe referunt,& confirmant dictam.l.95. Pinciæ conditam.Quam intellige ſi fuerint interpellati à parte, vt intra terminum legis definiant, aliàs autem non tenebuntur. Et ſic pronuntiare vidi, & ipſe aſſeſſor exiſtens iudicaui, & ita obtentum fuit in fauorem ancianorum, ex eo, quia intra terminum non fuerunt moniti, quemadmodum præmiſſum eſt. Quod eſt notandum. Et vide quæ notat Anto.Corſet.in ſingul.verb.Iudex.1.

para dar ſentencia interlocutoria: el juez de y pronuncie la ſentẽcia [b] interlocutoria faſta ſeys dias: y la ſentencia diffinitiua faſta veynte dias. E ſi aſsi no lo hizieren: pechen las coſtas que ſe fizieren dobladas faſta q̃ dẽ y pronunciẽ ſentencia. Y demas que el juez que la dicha ſentencia no diere à los terminos ſuſodichos: que incurra en pena de cinquenta mil marauedis para la nueſtra camara:la tercia parte de la dicha pena para el acuſador: ò para el nueſtro procurador fiſcal ſi el proſiguiere enla dicha cauſa.

¶ *Ley.* II. *Que las nullidades contra las ſentencias ſe puedan alegar faſta ſeſenta dias.*

✠ El rey don Alonſo en Alcala año de mil. ccc. lxxxvi.

b ¶ *La ſentencia.* Quid ſit ſententia, & quotuplex,& quæ ſit diffinitiua, & interlocutoria, & illarum exempla, ac quando reuocari, & mutari poſsit, & ſexaginta & ſex differentias inter interlocutoriam, & diffinitiuam, atque alia multa huic materiæ vtilia, illarumque praxim, & vtilitatem tractat Petrus Rebuff. in repet.l.quod iuſsit. ff.de re iudic.& quæ notat in.1.tomo. Regiarum conſtitutio. tracta.de ſententijs. Specul. in titul. de ſententi. vbi dicũtur multa, quæ hic tranſcribi vtiliter poſſent, tamen ne rem ſemel actam repetere videamur, videnda ſunt per ipſos, ac per Robert. Maran.in practi.6.parte.§. expedita ſecunda parte.numer.1.cum. 154. ſequent. pagin. 540.

504. & l. 1. & ibi Gregorius Lopez titulo. 22. part. 3.

¶Lex. II.

a ¶*Pueda lo dezir fasta seſenta dias.* Nota hanc legē nouam, quæ ortum habet à rege Alphonſo in ordinationibus Cōpluti conditis anno. 1386. tit. 13. l. 5. Nam de iure antiquo nullitas perpetuò opponi poterat aduerſus ſententiam, & allegari. l. 4. titu. 26. part. 3. l. 1. C. quando prouoca. non eſt neceſſe. Ex nihilo nihil gignitur. ac fundamentum recipere non poterit, quemadmodū nec reſciſionem. l. nam & ſub conditione. §. poſt defectum. ff. de iniuſt. rupto, irritoque fact. teſta. Iaſ. in. §. actionum. nume. 28. Inſti de actioni. Ioā. Igne. in. l. ſi exhæredatus. num. 74. ff. ad Sillanian. vbi de hoc vide. Sententia enim nulla, nūquā trāſit in rem iudicatam, imò ſemper poteſt retractari. l. ſi expreſsim. & ibi glo. & Bart. ff. de appellat. Robert Marant. in practica. 6. part. pagi. 537. nu. 154. cum ſeq. Nullitas autē definitur à Sebaſtia. Vanti. in tract. de nullitati. proceſſ. & ſenten. cap. quæ ſit nullitas. vnde dicatur, ac originē traxerit, & nūquid ſit odioſa vel fauorabilis. pag. 2. cū ſeq. vbi ſic dicit, Nullitas eſt ius, & cōe auxiliū, ad irritandum, ſeu irritū nūtiandū actum, de quo queritur, competens. Ibiq; eam declarat. Nullitas enim præſupponit ſententiam, vel contractum ipſo iure nullum, propter formam requiſitam in eo nō ſeruatam. l. cùm magiſtratus. ibi, cùm ſentētia iure non teneat. C. quando prouoca. non eſt neceſſ. l. venales. & l. ſi pater. C. eod. titul. l. 4. tit. 26. parti. 3. Paul. Pariſi. conſi. 97. Vt præſentis cōſultationis. nu. 34. lib. 1. Singulariter expendit Guido Papa conſil. 61. Rationibus ſubſcriptis. col. 1. nu. 1. Roma. in. l. ſi verò. §. de viro. numer. 163. ff. ſolut. matri. quem omnino vide. Eſtque notandum, q̄ nullitas expeditur principaliter officio iudicis nobili. l. ſi expreſsim. & ibi Bart. & Imol. ff. de appel. glo. in. l. 1. verb. quæſtionis. vbi Bart. quæ ſent. ſine appell. reſcindatur. Philipp. Corne. conſil. 11. In preſenti conſultatione appellans. col. 1. num. 1. lib. 4. incidenter autem iudicis officio mercenario expediri ibi probat, & ſic cùm ſemper principaliter expediatur officio iudicis nobili, eſt mixti imperij. gloſſ. in. l. 1. ff. de fer. Bart. latè in dict. l. ſi expreſsim. colum. pen. ff. de appella. Sebaſtia. Sapia in rep. l. Imperium. colum. antepen. nu. 60. ff. de iuriſdict. om. iudic. Dubitatur, Vtrùm iudex, qui tulit ſententiā, poſsit eam declarare nullam ad partium poſtulationem, ac aliam pronuntiare? Reſpondendum eſt concluſiuè. Iudex ordinarius, qui nulliter pronuntiauit ad petitionem litigatoris, cognoſcit de nullitate, ac pronuntiat aliam ſententiam. l. fin. C. de ſenten. quæ ſine certa quāti. profer. De cuius intellectu videbis Rip. in rub. ff. ſolut. matri. num. 48. vbi poſt Bart. multipliciter legē illam declarat. Ad idem eſt tex. in. l. 1. C. de ſent. & interlocu. om. iudi. quā ſingul. Bar. & Paul. de Caſt. famoſam eſſe dicunt. l. 4. C. de accuſa. & ibi gloſſ. verb. eundem. l. ſi præſunt. C. quomodo & quādo iudex. Lanfranchus de Oriano in repe. cap. quoniam contra. verb. interlocutoriæ. num. 54. de probationi. l. 2. titu. 26. part. 3. quo iure vtimur.

Si alguno alegare contra la ſentēcia que es ninguna: pueda lo dezir faſta. lx. dias[a] deſde el dia que fuere dada la ſentē-

Intellige, & limita iſtam legem, quòd exceptio nullitatis non poſsit obijci poſt ſexaginta dies, niſi nullitas eſſet patens, ſeu manifeſta. Angel. in l. tale pactū. §. qui prouocauit. ff. de pact. Philipp. Corne. conſil. 4. Diu poſt conſilium redditū. col. 3. num. 8. libr. 2. Antoni. in cap. cùm Bertholdus. pen. fol. verſ. quintus caſus. de re iudica. Facit. c. inter cæteras. eo. tit.

Limitatur. 2. niſi talis nullitas proueniret ex defectu iuriſdictionis iudicis proferentis talem ſententiam, nam hæc exceptio non excluditur per hanc legem, nec ſublata intelligitur. ex gloſſ. ſingul. & communiter approbata in clemen. vni. de ſeq. poſſeſſ. & fruct. Et ita in terminis ſimile ſtatutum huic legi declarat Corne. in conſ. 203. In hac conſultatione. col. 3. verſi. Nec etiam obſtat ſtatutum. num. 8. libro. 2. Alexand. Iatiùs conſil. 77. In cauſa & lite vertēte coram abbate. colum. 4. verſ. Præſuppoſitis ergo dictis duabus nullitatib⁹. nu. 8. lib. 2. Paul. Pariſi. conſil. 24. Licèt dominus Naynus. colum. 11. numer. 102. lib. 2. vbi quamplures huius ſententiæ authores refert. Sebaſti. Vantius in tract. de nullitatibus proceſſ. ac ſententi. rubr. de nullitate ex defectu iuriſdicti. numer. 4. pagin. 102. Angel. in. l. non erit. §. dato. ff. de iur. iur. Feli. in cap. ex parte. 2. in. 7. fallent. de offi. delega. & in rubric. de foro competent. verſi. Tertium fundamentum. & in cap. paſtoralis. verſic. Amplia etiā. de exceptio. Dixi in. l. 2. in gloſ. 1. titul. 6. iſto lib. 3. ſuprà. Rurſus. in. l. 1. in glo. 2. titul. 8. ſuprà eod. libr. Iaſo conſil. 101. colum. 6. numer. 5. libr. 4. & in. l. 1. in gloſſ. 1. pagin. 883. titu. 4. ſuprà. eo. lib. 3.

Limitatur præterea non minùs vtiliter, quàm nouè habere locum in principali damnato, qui tenet, & poſsidet rem ſubiectā reſtitutioni, qui poſt quàm fuerit condemnatus, elapſis ſexaginta diebus,

cia. E si en los sesenta dias no lo dixere: no sea oydo despues [b] sobre esta razon. E si en los sesenta dias dixere porque es ninguna: y fuere dada la sentencia sobre ella. Mandamos que contra esta sentencia no pueda alguna de las partes dezir que es ninguna: mas pueda appellar dlla ò suplicar si el juez fuere tal d q̄ no pueda appellar la parte q̄ se sintiere agrauiada: y no pueda ser puesta excepcion de nullidad dé de en adelante contra las sentencias que sobre esta razon fueren dadas por alçada: ò supplicacion: y esto porque los pleytos ayan fin.

LA sentencia que los nuestros oydores dieren en grado de reuista: sea luego trayda à execucion, no embargante qualquier opposiciō, ò excepcion, segun se contiene en este libro enel titulo de los oydores.

MAndamos que los pleytos que primeramente fueren concluſos, primero sean determinados, segun se contiene en est libro enel titulo del audiencia.

EL juez que no otorgare la appellacion en los casos que deua ser otorgada: incurra [b] en pena de treynta marcos de oro: segun se contiene en este libro enel titulo de las penas fiscales.

LAs sentēcias valan aun q̄ en los processos

bus, illicò ei nocebit, attento isto iure, non tamen nocebit sequentibus in gradu. Fernandus Menchacen. libro. 2. de succesio. creatio. §. 16. numero. 27. quem vide, vt nota.

Quæri potest, Quot casibus dicatur sententia nulla ipso iure? Respō de pluribus, de quibus p Specula. de sentent. probatio. §. iusta. & per Philippum Franch. & Pręposit. Alexand. in capit. dilecto. de appellatio. vbi posuerunt. 36. casus, in quibus sententia est ipso iure nulla. l. 13. titulo. 22. parti. 3. l. secunda. titulo. 26. eadem tertia parti.

Sciēdum est, quòd si aliquis agendo principaliter de nullitate, dicit sententiam nullam, & probabili ratione hoc facit, quòd interim ei tempus appellādi non currit. Bald. in l contra maiores. C. de inoffi. testamen. Angel. in. l. Paulus. in. §. hæres. 1. col. ad fin. ff. de vsur. Hippo. singu. 152. Succumbens in causa. vbi reputat multùm notandum.

Dubitari solet, Vtrùm allegans de nullitate cōtra sententiam, dicatur se defendere, vel offendere? Hostiens. in capit. significauit. de exceptio. dicit, quòd ille, qui allegat nullitatem sententiæ, dicitur se defendere, & sic excommunicatus potest opponere nullitatem sentētiæ, per rationes, quas ibi refert Panormita. fina. colum. Alia opinio est in contrarium, imò, quòd allegatio nullitatis sententiæ sit offensio, & non defensio. Ita Ioa. And. in d. c. significauit. & in c. 1. in fin. de resc. libr. 6. Bald. in cap. 1. §. iudices. de pace iura. firm. Ancharan. & Domi. in dict. capit. 1. Felin. in dict. capit. significauit. qui firmat cum hac vltima opinione Ioan. Andr. esse communem opinionem. Matthæ. de Afflict. in constitutio. Neapolita. rubr. 75. nu. 8. lib. 1. idem firmat.

¶ *No sea oydo despues*. Elapsis sexaginta diebus datis hîc ad dicendum de nullitate cōtra sententiam, quanuis d iure antiquo, vt dixi in suprà proxi. 1. gl. quandocūq; opponi poterat nullitas, nēpe de iure cōi vsq; ad triginta annos, & nō vltrà, vbi nō esset periculum animę, aliàs posset agi etiā vltrà in perpetuū. Ita Cardi. in cle. 1. q. 14. de re iudi. Salic. in. l. si. prędes. C. quomō & qn̄ iud. Philip. Frāch. in. c. dilecto. col. 5. vers. Quintò quęrit. d app. Bal. in. l. data opera. col. 15. vers. Sed qd si bānitus. C. q accu. nō poss. Specula. tit. De sent. §. iuxta. in fi.

Robertus Marantanus in practica.6.part. de ordi.iudiciorum.pagin.537.nu.154.de iure partitarum viginti annos.l. 13. titulo. 22. & l.2. titulo. 26.part.3.quæ iura iam cessant, cùm sint correcta,& antiquata per hanc regiam legem.Ad istã: l. facit consti. Por *quanto*. ibi. *se demande renocar por uia de nullidad*. libr. 7.fororũ Aragoniæ.tit. de appellationi.&.l. 1. titulo. 60. libro. 3. ordinam.quæ cõcor. cum iure communi.

no se guarde la orden delos juyzios : seyendo prouada la verdad segun se contiene en este libro en el titulo de los juyzios. l. xj.

Titulo. XVI.

Delas appellaciones.

TIT V-LVS. XVI. *De appellationi.*

¶Ley. I. *Que el que appella dela sentencia pueda appellar fasta cinco dias.*

Fuero de leyes.

¶Lex. I.

¶Orque à las vezes los alcaldes y juezes agrauian las partes enlos juyzios que dan. Mãdamos que quãdo el alcalde ò juez dieren sentencia si quier sea juyzio acabado: si quier otro sobre cosa q̃ acaezca en pleyto : aquel que se tuuiere por agrauiado: pueda appellar [a] fasta cinco dias [b]

a ¶*Pueda appellar*. Hic inquirendum est, quid sit Appellatio: & quid sit prouocatio:& in quo differat ab appellatione:& alia,quæ pertinent ad omnimodã resolutionẽ materiæ de appellatio. vltra scribent. summistas, nempe Goffred. Hosti. & Specul.de appellatio.& cæteros, maximè Bellamer. Deci. & Beroi.in rubric.de appella. est videndus Robert. Maranta.in pract.6. part. de ordi.iudicio. numero. 1. cum. 412. sequent. pagin. 551.l.1.tit.23.par.3.l.1.& ibi bene per Montalu. titul.15.libro.2.foro. leg. Et in foro Aragonum. libro.7. titul.De appellatio.habentur septem cõstitutiones, quæ pertinent ad hunc tractatum, de appellationibus. & quæ in eis, & earum prosecutionem Regnicolæ debeant seruare . Et apud Lusitaniæ viros habetur optimè in libro.2. suorum ordinamen.titul.52.53. 54. & 55. ad tit. 60. vsque . Quibus legibus cum vsus appellandi sit frequentissimus , est videndus Lanfranchus de Oriano in repetitio. capit. quoniam contra. verb. interlocutoriæ , & appellationes. numero. 82. de probat. & Guid.in tracta. de appellationibus . Adde etiam Couarru.libro. 2. variarum resolutio. capit. 12. qui agit de quæstione, an à iudice, qui vt bonus vir arbitratur , liceat appellare.l. final. in ordina. de Madrid. Ias. §. omnium. nume. 10. Insti.de actio.

Dubitari tamen potest, Vtrùm sint aliqui casus, quibus de iure non est licita appellatio? Respon. Plures sunt, de quibus duo explicantur in l. 1. titulo. 15. libro secundo fori legum.& ibi glossl. in verbo. *no fuere*. Enumerat plures, & Speculat. de appellation. §. in quibus autem casibus. Viginti ponit Petrus Rebusfus in constitutio. regias Galliæ. tertia part. tracta. de appellationi. articul. 2. glossl. 1. numer. 1. pagina. 502. cũ. 3. sequentibus.& l. 16. titul. 22. part. 3. incipiẽ. *Ladrones conoscidos*.

Vtrùm autem liceat appellare ab executore ? Respond. quòd regulariter non licet. l. ab executore. ff. de appellatio. l. ab executione. C. quorum appella. non recip. l. 52. titulo. 18. part. 3. l. 161. styli. Speculat. de appellatio. §. in quibus. numero. 5. Socinus in tracta. fallentiar. regula. 26. limitat quinque modis. Et Pet. Dueñas octo, in regul. 41. incipien. Appellatio. & ibi in sequen. ponit regulam, quòd appellatione pendente, suspenditur iurisdictio iudicis à quo, & sic interim nihil nouandum esse. Et ponit. 23. declarationes. Et in regula. 43. dicit, quòd appellatio iusta, & licita, non est auferenda à Principe sine causa. Quam optimè probat, & ponit quinque limitationes. Et ibi vsque ad regul. 54. excluiuè ponit alias, quæ oĩa inserẽda decreuerã, nisi eo in loco scripta fuissent . Plura alia comperies per Imbert. Rupell. libro secundo forensium institutio. capit. 1. cum pluribus sequentibus.

b ¶*Cinco dias*. De iure Canonico, ac ciuili erat appellatio interponenda ad superiorem infra decẽ dies, siue esset facta à diffinitiua, siue ab interlocuto

cutoria, & à quocunque grauamine, & actu etiam extraiudiciali: quanuis de iure digestorum breuius tempus erat capit. concertationi. de appellatio. libro. 6. capit. cùm dilecti. in fin. de electio. & in capit. significauerunt. de testib. capit. quod ad cõ sultationẽ. de re iudica. authent. Hodie. C. de appellatio. Socinus in tractat. regula. cum fallent. 297. Robertus Maranta nus, vbi præ dicta fusè declarat in pra cti. sexta par te. de appellatio. quæstione. 3. numero. 202. pagina. 597. colum. prima. De iure fori tenebatur appellare intra triduum. l. 1. vbi Montaluus. verb. *fa sta tercero dia.* titulo. 15. libro. 2. for. legum. Iure Partitarum infra decem dies. l. 22. titulo. 23. partita tertia. vbi Gregorius Lopez citat nostram. l. 1. in verb. *diez dias.* & dicit, quod terminus quinque dierum datum ad appellandũ, currunt de momẽto ad momẽtum. Dic tu postquàm peruenerit sententia ad notitiam partis. dicto capit. concertationi. & ibi glossa. verb. sciuerit. quæ dicit, Est enim tempus vtile à principio, licet continuum in progressu. Idem dicit gloss. in capit. anteriorum. verb. à recitatione. secunda quæstione. 6. Cardinal. in clementi. vnic. colum. secunda. versiculo. Quinto nota. numero. 4. de dolo, & contumacia. Ioan. de Anani. in capit. quod ad consultationem. numero. secundo. de re iudic. vbi Imola. colum. 1. Felinus. numero. 22. & probatur in regia lege. ibi, *y uiniere à su noticia*. De hoc erant opiniones. vt per gloss. 5. in Clementi. Sicut appellationem. de appellatio. Bellamera in capit. ex parte. 5. colum. secunda. numero. tertio. de reser. Paul. in. l. final. in fin. verb. numero. 4. C. de tempo. appellatio. Felinus in capit. consuluit. colum. tertia. numer. 5. versic. Limita hoc nisi essemus. de offi. delegat.

desde el dia que fuere dada la sentencia ò recibio el agrauio: y viniere à su noticia esto si no otorgo ò recibio el juyzio, ò sentencia que fuere dada: lo qual mandamos que se guarde de aqui adelante: assi en la nuestra casa y corte y chancilleria: como en todas las ciudades y villas y lugares y prouincias de nuestros reynos: assi de nuestra corona real, como de las ordenes y señorios y behetrias y abadengos de nuestros reynos en todas y qualesquier causas ciuiles è criminales: y de qualesquier juezes ordinarios: ò delegados. Y mandamos que se guarde y cumpla assi: no embargãte qualesquier leyes y derechos que otra cosa dispongan: ni qualquier costũbre que en contrario de esto sea introduzida. Lo qual todo nos por la presente reuocamos: y por esto no se innouen las leyes que disponen sobre la suplicacion: y en el dicho quinto dia mandamos q̃ sea cõtado el dia en q̃ fuere dada la sentẽ

Vtrùm autem istud tempꝰ quinque dierum datum ad interponendam appellationẽ possit prorogari? Respondendum est non posse glo. in verb. recisius. in capit. cùm sit Romana. de appellatio. Bonifaci. in clementi. Quandiu. numero. 49. de appellatio. Dixi in. l. prima. verb. *dala ley.* titulo quarto. libro isto tertio. suprà. pagin. 901. cum duabus sequentibꝰ. vbi posui duas opiniones communes adinuicem pugnantes. Baldus in authentic. ei qui. C. de tempo. appellatio. Gregorius Lopez in lege secunda. in glossa quinta. titulo vigesimotertio. partit. tertia.

Sic igitur appellatio interponenda est intra quinque dies. text. pro hoc in clementi. Si appellationem. de appellatio. Sed per statutum, vel consuetudinem bene posset prorogari secundùm gloss. singula. in lege secunda. C. si contra ius vel vtili. pub. secundum Baldum. ibi. Roman. in rubric. ff. de arbit. numero. 65. versicul. Tredecimò inductum est. Tempus autem prosequendæ appellationis bene potest prorogari secundùm Bald. in lege fina. C. de tempo. appellatio. Et Roman. loco præcitato.

¶ Lex. II.

cia: ò fecho el agrauio.

¶ Ley. II. *Como deue seguir la appellacion el appellante.*

El rey don Alonso en Alcala.

SIguiendo el alçada[a] la parte que se alçare al plazo que le pusiere el juzgador à paresçer con el processo del pleyto ante el juez de las alçadas, è si el juez no le pusiere plazo à que se presente: mandamos sea tenido el que se alço dela seguir: y se presentar ante el Rey fasta quarenta dias[b]: si fuere allende los puertos. E si fuere aquende los puertos fasta qnze dias. E si fuere el rey enla villa: fasta tercero dia: y si fuere el alçada de los alcaldes del rey. E si fuere de los de la villa para ante otro alcalde mayor en la villa: que aya poder de oyr las alçadas, que las siga fasta tercero dia: y si fuere la alçada del termino para los alcaldes de la villa, que aya nueue dias del dia que le fuere otorgada la appellacion. Y essos mesmos plazos aya el appellante para se querellar del juez: si no le quisiere otorgar el alçada. E si en este tiempo no lo quisiere seguir: ò no se querellare como dicho es:

a ¶ *Siguiendo el alçada.* Nota quòd iudex præfigit appellanti terminum ad se præsentandum, & prosequendam appellationem coram iudice ad quē. Rota antiq. decisione. 181. capit sæpe. de appellatio. capit. cordi. ibi, post hoc appellatori secundùm locorum distantiam, personarum, & negotij qualitatem tempore prosecutionis indulto. eod. titulo. libro. 6. vbi gl. in illo verb. idulto. dicit à iudice, à quo est appellatū. De quo dic vt suprà eodem titu. c. cùm sit Romana. Hactenus glossa. clementi. 1. & ibi glos. & Bonifaci. col. 3. nume. 42. de appellatio. Ioan. Andræ. in cap. cum appellationib⁹ friuolis. de appellatio. libro. 6. & Rota nou. decisio. 356. aliàs sub titulo isto. de appellatio. 40. vbi in fine refert quandam concordiam in hoc articulo, nēpe, quòd si iudex defert appellationi, statim præfigit terminum appellanti ad prosequendum, & potest. Et sic intelliguntur capit. sæpe. & iura præcitata. Aut ex interuallo velit terminum præfigere, & non poterit, quia per delationem simpliciter factam tam accessorium, quàm principale negotium videtur in superiorē transfusum. capit. dilectis filijs. §. præterea. de appellat. Zenzeli. in clementi. 1. de appellatio. Et sic non assignato termino ad se præsentandum, succedere debet tempus hîc statim designatum intra 40. dies. &c. Quæ. l. in hoc est confirmata per. l. 42. capit. 34. incip. *Otrosi, que en las causas que uinieren.* libro pragmatica. Regum Catholicorum Nec his diebus coniunguntur nouem dies curię & tres alij ad præconizationem faciendam destinati. ex. l. 22. & 138. cum sequenti. in legib. styli, qui dies correcti sunt per dict. capit. 34. l. 42. lib. pragma.

b ¶ *Fasta quarenta dias.* Nota tēpus statutum, quod habet appellans ad præsentandum se cum processu coarm supremis iudicibus Cancellariæ regis. Quod etiam temp⁹ est confirmatum per regiam pragmaticā, vt dixi in fine superioris glossæ. Et si pars fuit negligēs in præsentando appellationem & processum cum apostolis infra terminum hîc statutum ad instantiāpartis, appellatio censetur deserta, ac à iudice talis pronuntiari debet, vt hîc habetur. ac probatur in terminis per Matthæ. de Afflict. in constitution. Neapolitan. libro. 2. rubric. 45. de appellationi. versicu. Tertio nota. num. 2. & in capitibus iudicum Syndicatus. capit. 21. vbi per Francisc. Auiles summatur tota litera istius nostrę legis. 2. in verb. *se presente.* Et hanc legem per 12. conclusiones declaratam comperies tam de iure communi, quàm regio per egregium aduocatum Nunium Auendanium in suis responsis positis post tracta. de mandatis reg. responsi. 2. vbi videas. Et vi. vnā aliam declarationem referendo istam. l. 2. per Antoni. Gomez in tract. De contractibus. capit. 11. nu. 35. versi. Quartò singulariter infero.

c ¶ *Finqué*

finque firme el juyzio[c] de que se alça: y si alçada fuere pa ante el rey: no seyendo el rey en la villa donde se dio la sentencia: y si ouiere de presentar el appellante allende, ò aquende de los puertos segun dicho es de suso: que ayan las partes de mas nueue dias de corte: y tercero dia de pregon segun el estilo y costas de nuestra corte: en estos plazos que dichos son la parte que ouiere de seguir el alçada sea tenido de se presentar ante el juez de las alçadas con todo el processo del pleyto: y si cõel processo dl pleyto no se presentare, q̃ no sea oydo en el pleyto dl alçada: y la sentẽcia finque firme:

c ¶ *Finque firme el juyzio.* Est igitur notandum, quòd si in termino à iudice statuto parti ad se præsentãdum cum processu, & apostolis corã iudice ad quẽ nõ cõparuerit, quẽ terminũ iudex præfigere põt. vt in princ. istius. l. habetur. Panorm. in. c. per sonas. de appella. & Matthæ. de Affli ctis in consti. Neapolita. lib. 2. rub. 45. num. 2. l. 23. in princip. vbi Gregor. Lopez tit. 23. part. 3. vel intra terminũ hic à iure assignatum, qui seruari debet per pragma. 42. ca. 34. in Pragmatic. regum Catholicorum, erit appellatio deserta, ac firma sententia iudicis à quo, quemadmodum hic statutum est. & probatur ex Bald. post text. & gloss. & ibi in. l. si præses. C. quomodo & quando iud. Idem Bald. in authenti. Item si appellatione. numer. 2. C. de tempo. appellatio. qui probat desertionem appellationis inducere sententiam confirmatoriam sententiæ primæ, à qua extitit appellatum. clementi. sicut. de appellat. Rot. antiq. 690. & ad hoc, vt inferatur desertio ex non prosecutione appellationis, requiritur, quòd tempus datum ad præsentandum, vel prosequendum, sit elapsum, & quòd appellans citetur, vt ostendat diligenter ea, quæ fecit in prosecutione suę appellationis sub pœna desertionis intra certum tempus, quo elapso, si non ostenderit literas testimoniales huius rei, pronuntiari solet deserta, ac literæ executoriæ dantur per iudicem à quo. Et hæc praxis iustificatur ex notatis à Bar. in. l. vnic. in fin. ff. nihil noua. appella. pend. Bald. in. l. eos. colum. 2. & ibi in additio. C. de appellatio. Eelin. in capit. ex parte. 5. numer. 10. de resc. Et quia in dubio non debet pronuntiari appellatio deserta ꝓpter multas causas, quæ possunt contingere, siue infirmitatis, paupertatis appellantis, vel ex negligentia notarij nolentis appellanti dare fidem de prosecutione appellationis, vel quia iudices supremi eam pro voluntate retinere volunt sine pronuntiatione alicuius actus, quæ omnia tempus requirunt, igitur iudex eum moneat, vt dictum est, etiam si fuerit bene visum iudici per tres vices distinctas, vt fieri solet ad iustificationem sententiæ ferendæ desertionis, cùm in dubio vt dixi sit pronuntiandum non fuisse desertam. Iaso consil. 16. colũ. 3. versi. Præterea in dubijs. lib. 3.

Vtrùm autem sententia lata in causa desertionis diccnda sit diffinitiua, an interlocutoria? Respondendum ex Rota in antiquis constare interlocutoriam potiùs, quàm diffinitiuam esse. Ita videtur decisi. 124. & decis. 690. in antiq. & decis. 42. & 43. sub tit. De app. in antiq.

Vtrùm deserta appellatione sit faciẽda statim executio, postq̃ constat de desertione? Respõd. vt suprà dixi quòd sic. Et vide quæ notat Iaso in l. si arrogator. colum. final. numero. 62. ff. de adoptioni.

Vtrùm si appelletur à diffinitiua sentẽtia, quæ est ipso iure nulla, & deseratur appellatio, possit & debeat pronuntiari super desertione appellationis? Respondendũ est, quòd sit necessaria pronũtiatio super desertione ipsi⁹ appellationis, etiã si sententia esset nulla. Quia appellatio tres effectus operari poterat. Primò causam ad curiam de uoluit nedum appellationis, sed totius negotij principalis: maximè si delatum erat per iudicem vt ponebatur in facto. c. sępe. §. saluis. de app. &. c. cordi. &. c. cũ appellationibus. eo. titu. lib. 6. Secũ dò per eum pars appellata ad curiã citatur, pręsertim si terminus à iudice, vel ab appellãte erat præfixus. vt in dictis iuribus. c. sæpe. &. c. cordi. Sic si pars appellata venit, vel misit ad curiam ꝓpter huiusmodi appellationẽ deuoluentẽ, & citantẽ, & pars appellãs nõ venit, nec misit, tenebatur parti appellatę cõpetenter facere recõpensationẽ expensarũ. vt in prędict. c. sępe. &. c. reprehensibilis. de appella. &. c. cordi. Tertiò, quia in vim prædictæ appellationis poterat appellãs prosequi nullitatem sententiæ, à qua appellauit. iuxta doctr.

Innocen.in cap. dilecto. de appella. quod facere non poterat,si esset deserta.Et sic maximè superiori iudici expedit facere talem pronuntiationē. vt docent domini de Rot.in nouis.decisio.361.in cip. Fuit dubitatum, vtrùm si appelletur. secundùm nouissimā impressionem est. 48.sub titul. de appellat. & in antiquis eo. titulo. decis. 2. num. 1.

Sed dubitatur, Esto quòd per desertionē sit sententia cō firmata à lege, vt diximꝰ,an iudex appellationis possit eā confirmare? Respondendum est cū Rot. antiqu. decisio.453. Nota licèt appellatio. secūdùm noiorem impressionem posita sub tit. de appella.decis.42.Nota, & cogita effectum.

y no se pueda escusar el que se alço ni su procurador por dezir el procurador que no le dio el señor del pleyto cosa alguna ni tiene de que pagar el ꝓceſſo del pleyto. Pero si el señor del pleyto, ò su procurador en su nombre dixere y alegare q̄ el señor del pleyto es pobre[d], y no ha de que pagar, y lo prouare,que la sentēcia no passe en cosa juzgada, y pueda seguir el alçada: y el escriuano sea apremiado de le dar el proceſſo del pleyto sin diminimè obstante, sententia transit in rem iudicatam.Conc.l.5.regis Alphonsi in ordinam.de Alcala anni.1386.titul. 14. Et hæc lex ad literā fuit transumpta ab illa.Idem not.Innocent. in capit. ex ratione.de appell. Guido Papa decision.436.

Dubitatur præterea,appellans quos actus implere debeat,vt appellatio non efficiatur deserta? Vide Robert. Marant.in speculo aduocato. pagin.646.nempe in regno debet omnia ista expedire copulatiuè infra terminum. 15.vel.40. dierum, seruata distinctione portuum citra, vel vltra.vt in princip.istius regiæ.l. habetur. videlicet præsentare appellationem,& proceſſum,& apostolos iudici ad quē, vel literas testimoniales huius rei,& facere citari partem ad prosequendum, prout moris est, per prouisionem regiam, quæ (mejora) dici solet, & alia, quæ docet Matthæ. de Afflictis in constitutio.Neapolita.libro.2.rubric. 45. notab. 10. & Robert. loco præcitato, qui est videndus omnino. numero. 407. cum sequent.

d ¶El señor del pleyto es pobre. Nota, q̄ paupertas excusat hominē à prosecutione appellationis, qua

neros . Y esto meſmo mādamos que sea guardado si el appellante alegare otra razō derecha y la prouare porq̄ pueda seguir el alçada y prouandola que la pueda seguir

¶Ley. III. *Que el pleyto de la appellacion sea feneſcido haſta un año.*

El rey don Alonso en Alcala:era de mil.ccc.lxxxvi.

ALçandose alguno ďla sentēcia q̄ fuere dada cōtra el sea tenido ďla seguir y acabar, por manera q̄ sea librado el pleyto dende

Cùm materia appellationum. vers ic.14. quæro.num.21. Ergo pauptas nō semper est de genere malorū cùm in multis excuset, sed à tali exēptione liberet nos Deꝰ omnipotēs. Nam (vt inquit Comicus) Paupertas mihi visum est onꝰ miserum, & graue. Dicā igitur cū Solomone Prouerb.30.Mē dicitatem,& diuitias ne dederis mihi, tribuetātum victui meo necessaria, ne forte satiatus illi ciar ad negandum, & dicam:Quis est dominus? aut egestate compulsus furer, & periurem nomen Dei mei.Quis autem dicatur pauper, & qualiter sit probanda paupertas:& de vtilitatibus, ac damnis ipsius, dixi in.l. 1. verb. *pobres.* titulo. 1. libro isto. 3. suprà. Ad istam verò legem adde quæ notat Nicolaus Boëri. decisio. 63. numer. 13. versicul. Præterea si maior contumax fuerit infirmitate. &c. & in decision. 207. Nunc ad secundam veniendo quæstionem.numero. 16. vbi in terminis quærit, Qui non potuit appellationem propter paupertatem prosequi, lapso tempore instantiæ, & sic ob transcursum ipsius sententia translata in rem iudicatam, vtrùm audiendus deinceps ex hac causa sit. Tu Hispane notabis perpetuò hanc regiam legem in finem vsque, quia est notabilis, & in practica maximi effectus.

¶Lex.III.

a ¶Fasta

el dia q̃ se alçare dela sentẽcia fasta vn año [a]: y si no lo fiziere, q̃ finque la sentẽcia firme y valedera: saluo si ouiere embargo derecho porq̃ no se pueda seguir ni librar. y si por culpa dl juez finca re delo librar: pague las costas y daños àlas ptes.

ORdenamos que las appellaciones que se interpusieren sobre las rentas y pechos y derechos delos proprios y rẽtas de nuestras ciudades y villas y lugares de nuestros reynos se guarde la forma que se cõtiene en este libro enel titulo de los concejos.

¶ *Ley. IIII. Que dela sentencia interlocutoria no aya appellacion.*

Idem.

a ¶ *Fasta un año.* Habuit ortum à l. 3. titulo. 13. Regis Alphõsi in ordinationibus de Alcala anni. 1386. & clementi. 3. de appellatio. cuius litera est. Sicut appellationem iudicialem, sic & extraiudicialẽ intra annum à die interpositionis ipsius, vel à die illati grauaminis, vbi à futuro grauamine appellatur, prosequi, & finire tenet appellans. Quòd si iusto impedimento cessante nõ fecerit, debebit eius appellatio deserta cẽseri. tex. optim⁹ in. l. final. §. illud. C. de tẽporib. appellatio. ibi. Sed & si per eum steterit, quominus omnia litis certamina impleantur, appellatione defraudari, & sententia contra lata in suo robore durare, & ad effectum perduci, tanquam si ab initio minimè fuerit prouocatum, nisi appellator euidentissimis probationibus possit ostendere se quidẽ summa ope nisum, voluisse litem exercere, per iudicem autem stetisse, vel aliam inexorabilem causam subsecutam, propter quam hoc facere minimè valuit, tunc etenim aliud ei annale tempus indulgemus: quo effluente, & lite minimè finem accipiente, cadere eum de appellatorio iuuamine disponimus: cùm sit ei apertissima facultas, & nostram adire maiestatem, & tarditatem iudicis in querelam deducere, & nostro beneficio perpotiri. authenti. Ei qui appellat. C. eod. titul. text. in authenti. De ijs qui ingredi ad appellation. §. hæc nos dudum sancientes. colla. 5. cap. cùm sit Romana. in princ. de appellation. capit. ei qui appellat. 2. quæstione. 6. Vtrùm autem elapso primo anno possit iudex indistinctè sententiam exequi tanquam appellatione deserta si nõ constat aliter de impedimento? Respond. quòd non, quia si non sit lapsum biennium, iudex non potest exequi, quia sententia non confirmatur ex solo lapsu primi anni, nisi labatur biennium. tex. in. d. auth. ei qui appellat. vbi Bar. Idẽ Bart. in l. 1. in fin. ff. nihil noua. appella. pend. Bald. in. l. eos. colum. 2. C. de appellationi. Philipp. Franch. in capit. ex ratione. de appellatio. numer. 85. & Præpositi. numero. 58. qui refert plures tenentes contrariũ. Tamen istam opinionem hìc relatam sequitur Felin. in capit. ex parte. 5. colum. 6. nu. 10. de resc. & est magis communis opinio secundùm Robert. Maranta. in practi. 6. parte. pagin. 603. numer. 220. vbi aliqua fundamenta adducit in contrarium. tamen à communi nõ recedas: quia secundùm Bald. in dict. l. eos. C. de appellationi. elapso primo anno potuit appellans habere impedimentum, quo ostenso, nõ esset appellatio deserta, & sic solus lapsus primi anni non clarificat iudicem de desertione, nisi labatur etiam secundus. Quare iura appellent primum annũ, primum fatale, & secundum annum, secundum fatale? Responde vt per Marant. loco præcitato pagi. 604. vers. Tertiò pondero. nu. 221.

Fatalia autem ad prosequendum & finiendum appellationem interpositam à diffinitiua statuta non currunt appellanti, qui prosequitur & agit super attentatis, imò illud tempus & etiam tempus executionis finiendum post sententias super attentatis latas est de fatalibus subducẽdum: nam licèt appellans possit appellationem suam & negotium principale & causam attentatorum simul prosequi, tñ ad hoc non arctatur, nisi velit: imò indultũ est sibi à lege, vt super attẽtatis ante oĩa audiatur. c. nõ solùm. de appe. lib. 6. & quia cul pa aduersarij attentantis, & causam huic edicto dantis, videtur legitimè impeditus, ita quod interim sibi fatalia currere non debent. argumen. text. in clementi. quandiu. de appellatio. Innocen. & Hostiens. in dict. capit. ex ratione. Rot. 102. Fatalia ad prosequendum. numero. 1. & 2. in nouis. Item non currũt in casu deducto à Matthæ. de Afflict. decis. 78. nu. 1.

Item etiam durante compromisso, vel aliàs ex consensu partium expresso suspenditur tempus assignatum à iure, vel à iudice. Clementi. quandiu. de appellatio. Quem text. insigniter declarat Augustinus Beroius in capitulo. cùm

sit Romana.nu.52. cũ seq. 4.de appellationi.Cætera videnda sunt per Franch.& Præpositum Alexãdri.in dict.cap.ex ratione.de appella.Soci.consi. 116.In præsenti consultatione.col.2.num.5.lib. 4.Signorol de Homodeis cõs.211. In quæstione appellatiõis vertẽtis.col. 2.vers.venio ad tertium. nu.6. Deci. consil. 436. Visa instructione casus. colũ.1.nu.1. Hieronym. Grat.respõ. 145.Duo diuersa dubia. nu.1.libr.2. Corne. cõs. 43.In hac cõsultatione. nu.4.libr.3. Paul. Castr. cons.135.In causa desertionis.lib.2. quẽ videas, quia latè loquit in causa desertionis appellationis.

¶Lex.IIII.

Establescemos que de las sentencias interlocutorias no aya alçada. Y que los juzgadores no la otorgue ni la den: saluo si las sentencias interlocutorias[a] fuerẽ dadas sobre defension peremptoria, y sobre algun articulo que faga juyzio enel pleyto principal. O si fuere enel cõtra el por la parte que no es su juez, y prueua la razon porque no es su juez fasta ocho dias segun manda la ley contenida en este libro en el titulo de la orden de los juyzios. Esto si el juez se pronunciare por juez : ò dixere que ha por sospechoso al juez: y en los pleytos ciuiles no quisiere el juez tomar vn hombre por acõpañado pa librar el pleyto:ò si enlos pleytos criminales no guardare lo que se contiene enla ley delas recusaciones[b] que nos hezimos . E si no guardare lo q̃ se cõtiene enla dicha ley:ò si la parte pidiere traslado del processo publicado: y el juez no gelo q̃siere dar. En qualquier dstas otorgamos à la parte q̃ se sintiere agrauiada q̃ se pueda alçar:y el juzgador q̃ sea tenido de otorgar:y dar el alçada.

a ¶*Las sentencias interlocutorias.* Conc. l.13.titu.23. par.3.l. ante sententię.C. quorum appella.non recip.l.2.C. de episcopal.audient. Et qñ ab interlocutoria posit appellari, vide notabiliter Bart.& Angel.in.l.2. quorũ appell.nõ recipi. & Specula.de appellatione.§.in quibus.vers. Sed nunquid. De iure autem Canonico licita est appellatio.c.1.& ibi glo.de appella.lib.6. Vide Guido.Pap.decisio.220.Locum tenens.Bartholo.Soci.in tracta.fallen.regul. 24. Appellatio in qualibet causa.vbi ponit.32.casus,in quibus interponi potest appellatio de iure Canonico.Differentiã autẽ inter sententiã diffinitiuam & interlocutoriam ponit Robert.Marant.in pract.6.part.de ordi.iudicio.§.expedita secunda parte. numer.1. pagin.506.

b ¶*En la ley de las recusaciones.* Supple in.l.1.titu.5. supràisto libro.3.

¶Ley.V. *Que no pueda appellar la parte que no paresciere à dia señalado para dar sentencia.*

El rey don Alonso en Alcala era de mil.cc c.lxxxvi.

Mandamos q̃ si el dia que fuere expressamente nõbrado por el juez pa dar sentẽcia la parte no paresciere para la oyr:ni se alçare della en quãto el juez estuuiere assẽtado[a] ¶*Lex.V.*

a ¶*En quanto el juez estuuiere assentado.* Adde quæ not. Bart.in.l.si cùmipse.nu. 4.ff. de excusat.tutorũ.Et ex hac lege not. q̃ à sentẽtia lata post lapsũ termini assignati parti ad audiendã sententiam, potest pars, quæ nõ fuit præsens, cõtra quem sentẽtia lata est, appellare. Quod intellige verum, nisi iterum pars fuisset citata.per ea quæ notat Bald.in.l.1. C.quomod. & quando Iudex. Et qualiter absens debeat citari tam in causis ciuilibus, quàm in criminalibus ad audiendam sententiam, vide text. glos. & Bart in.l. apparitores.C. de exactori.tribut. libro.10. Bart. & Alexand. in addition.in.l. aut generaliter. in princip. ff. quod vi aut clam. Adde ad hanc legem & eius materiam tex.in clem.vni.de dolo & cont.vbi cõtumax appellationẽ interponere potest à sentẽtia, eo contumace

tumace tamen absente lata. declarat Hippolyt. singulari 87. & l. 4. & ibi Gregor. Lopez verb. *alçar.* tit. 22. part. 3. Et ad plures casus, in quib⁹ appellatio à iure prohibetur, adde Specul. ☞ appellat. §. in q̃bus. Anto. Nicell. in tract. concor. glossarũ iuris cano. cũ ciui. Cõcordi. 6. Hippolyt. in repet. rubri. C. de raptu virgi. nume. 138. Dueñas in tract. fallenti. regu. 45. Appellatio ab omnib⁹. Robert. Marãt. in practi. 6. parte. capit. de appellatione. num. 269. Couar. lib. practicarum quęstionum. ca. 23. nu. 5.

juzgando los pleytos, que dende en adelante no se pueda alçar. E si la sentencia fuere dada despues del dicho dia, que la parte q̃ no fuere presente contra quien fuere dada que se pueda alçar fasta quinto dia. Y esto mesmo sea guardado en las ciudades, è villas, è lugares de nuestros reynos quando el plazo para dar sentencia fuere puesto en la manera que dicha es.

¶ Lex. VI. Que de las sentencias que fueren de tres mil marauedis, ò dende ayuso, se appelle para ante los concejos.

El rey è reyna en Toledo. Año de. M. CCCC. LXXX.

ORdenamos, que la sentẽcia diffinitiua que fuere dada è pronũciada por los nuestros alcaldes, ò juezes de las ciudades, è villas, è lugares de nuestros reynos, que fuere de quantia de tres mil marauedis, è dende ayuso [a] la condenacion della sin las costas, q̃ en tal caso no se pueda interponer appellacion ante nos, ni para ante nuestro cõsejo, ni oydores, ni otros juezes de la nuestra corte è chãcilleria, ni los juezes de quien se appellare seã tenidos de la otorgar, ni la otorguen: so pena de las costas. Pero si qualquier de las partes litigantes se sintiere agrauiada de la tal sentẽcia: q̃ pueda appellar della fasta cinco dias, del dia que fuere la sentencia, ò viniere à su noticia, para ante el concejo, justicia, oficiales de la ciudad de la jurisdicion donde el juez dio la sentencia. Y que el dicho concejo elijan y nombren entre ellos dos buenas personas, los quales en vno cõ el juez que dio la sentencia, fagan juramento, que à todo su real poder y entender juzgarã aquel pleyto bien è fielmẽte: ante los quales el appellãte sea tenido de concluyr el pleyto ante de quinze dias, dende el dia que passare el quinto dia en q̃ puede appellar, y se presentar: y que dẽtro de otros diez dias primeros siguientes los dichos tres alcaldes è diputados, ò los dos dellos, si los tres no se con

a ¶ *Tres mil marauedis, y dende ayuso.* Post hanc legem hæc summa fuit ampliata p Pragmaticas regias ad summam sex millium terũciorum, seu marauedis. l. 95. anni. 1523. in curijs Pinciæ. vbi est cõfirmata ista lex. & l. 32. Toleti anni. 1525. & l. 39. in curijs Madri. anni. 1528. & vi. l. 79. de Madrid. anni. 1534. & l. 83. in eisdẽ curijs. & l. 79. i curijs Vallisoleti anni. 1537. & vi. l. 22. Segouiæ anni 1532. & l. 30. Toleti. anni. 1525. l. 48. ca. 1. libro pragm. & limita, vt per. l. 108. in fin. libr. pragmatic. & l. 130. quaterni gabellarũ l. 60. Toleti anni. 1525. & vide. l. 21. Pinciæ anni 1558. Hodie tamẽ de iure nouissimo vsq; ad quãtitatẽ de cẽ milliũ terunciorũ est ampliata p regem Philippum dominum nostrum, cuius aduentus felix sit, vt deo propitio fauente speramus. in

mus. In l. 7. & l. 8. in curijs Pinciæ anni. 1555. fuit petita prorogatio vsq; ad summam viginti milliũ aureorũ. Tamen in l. 19. in curijs Pinciæ anni. 1558. istud sancitum est, ibi, *se estienda à diez mil marauedis, y dende abaxo, de manera, q̃ la quantidad de los. &c.* Et ad declaratiõnẽ huius legis vide Frãcisc. Auiles in capitibus Prætorũ in forma secretæ Syndicationis. in interrogatio. 49. in glo. *cõdenar.* nu. 1. cùm seq. fol. 288. cũ seq. ex quo recipies not. declarationes. Quãuis hac lege cautum sit, q̃ à sentẽtijs cõsulum non sit amplius appellandum, tũ non cẽsetur excluſa nullitatis allegatio, quæ proueniret in sẽtẽtia. ex Deci. cõsil. 360. nu. 1. & glo. in clem. vna. De sequestr. poss. Hippoly. singu. 10. Præterea intellige legẽ istam, si consules fuerint requisiti, aliàs non tenebuntur parti, quæ eam labi permisit, non requirẽdo iudices consistorij, vt sententiam properent pronuntiare infrà terminum à iure statutum. Probatur in hac regia lege. ibi, *que luego que el appellante fuere requerido.* Ange. consi. 140. Dixi in l. 11. titu. 11. suprà eod. lib. 3. Et alibi me latiùs dixisse cõmemoror. Panor. in c. venerabilis. nu. 19. de iudi. & in c. cùm sit generale. nu. 5. de foro. cõpet. Hippolyt. singul. 341. Ille qui tenetur.

certaren, dẽ y pronuncien sentẽcia enel dicho pleyto: prouãdo, ò reuocando, añadiendolo, ò mẽguãdo la primera sentencia como fallaren q̃ se deue hazer: y lo que estos assi determinaren sea firme executado, y no aya, ni reciba otra appellacion, ni suplicaciõ para ante nos, ni para nuestra audiẽcia, ni para ante otro juez alguno: y esto todo se entiẽda, si en la ciudad, villa, ò lugar donde esto acaesciere, estuuiere mas de ocho leguas lexos d̃ nuestra corte, ò chancilleria. Pero q̃ si estouiere ocho leguas, ò menos, q̃ pueda yr alla el pleyto por appellaciõ, segũ se vso è acostũbro. Y mandamos al cõcejo donde esto acaesciere, q̃ luego

Vtrùm autem sententia lata post terminum istius legis cum similibus valeat, est dubium? Respondet in hoc Alex. consil. 24. Viso themate. colum. 1. lib. 6. q̃ valet. tradunt plures relati à Franciſco Auiles vbi suprà. verb. *condenar.* nu. 4. & Alberic. de Rosatis in opere statuto. libro. 1. q. 57. nu. 3. Felin. in ca. venerabilis. de iudi. col. 5. nu. 15 Sed tenendũ est quòd nõ valeat ela pso termino talis sententia, etiam si de partiũ cõsensu prorogaretur instantiæ terminus: quia cùm sit contra formam legis, non valet: nã in casu harum legum non dependet facultas prorogãdi terminũ à potestate iudicis, vel partium.

q̃ por el appellãte fuere requerido dentro delos dichos cinco dias nombren los dichos dos deputados, so pena d̃ diez mil marauedis à cada vno: y de priuaciõ de los dichos officios. Y mandamos al dicho juez, y à los otros dos deputados q̃ dentro delos dichos diez dias determinen la dicha caũsa: so pena de diez mil marauedis, y de las costas para la parte que sobre ello le requiriere: è si la parte q̃ se sintiere agrauiada no fiziere sus diligencias, por manera, que dentro de los dichos diez dias se pueda ver y determinar el pleyto. Mãdamos q̃ dende en adelante la sentẽcia quede firme y passada en cosa juzgada.

Quæri potest, Vtrùm iurisdictio istorum consulũ possit verificari, si pars nõ egerit remedio appellationis, sed nullitatis, dicendo sententiam nullam? Respondeq̃ non, sed causa erit tractanda coram iudice à quo. vt declarat Auendanius in tracta. de mandatis regum. c. 6. nu. 3. versi. Et ex hoc potest colligi intellectus ad. l. 6.

Quæri etiam potest, Vtrùm lex ista procedat non solùm in causis ciuilibus, sed etiam in criminalibus, quando pœna pecuniaria est parti applicanda? Respondeq̃ quòd poterit procedere in causis prædictis ex singulari traditione Bernard. de

Bisguet.

Biſguet. 10. ſub tit. de appellationi. quã reperies in calce voluminis deciſionũ Rotæ fol. 85. col. 4. ſecundùm nouiſsimam impreſsionẽ. Petitum tñ fuit à Carolo Cęſare in curijs Madritijs an. 1528. ſed nihil deciſum reliquit : imò videtur velle contrariũ in his cauſis criminalibus. ibi, *A eſto uos reſpondemos, q̃ no ha lugar de ſe hazer lo que nos ſuplicays.* Et ſi ſit locus appellatiõi, erit faciẽda ſaltim in maiori ſumma decem millium terun ciorũ ad iudices criminum, qui dicuntur in curia, *Alcaldes del crimen.*

¶ Ley. VII. *Que de las ſentencias que los alcaldes del raſtro dieren, ſe interpongan las appellaciones para ante el conſejo.*

El rey è reyna en Toledo. Año. Lxxx.

POrq̃ ſe falla, q̃ de los alcaldes de nr̃a caſa è raſtro, y de las ſentencias por ellos dadas en la nr̃a corte, ſiẽpre en los tiempos paſſados ſe interpuſieron las appellaciones para ãte los nr̃os oydores. Mãdamos, q̃ đ aqui adelante quãdo alguno ſe ſintiere agrauiado de los dichos nr̃os alcaldes y de las ſentẽcias, è mãdamiẽtos q̃ dierẽ en las cauſas ciuiles, q̃ ſe interponga el appellacion para ante nos [a] enel terminio de treynta dias primeros ſiguientes, que ſea ante el nr̃o conſejo, y no ante otro juez ninguno. Et ſi alguno ſe ſintiere agrauiado de los dichos nr̃os alcaldes del crimen, y de las ſentẽcias, è mãdamiẽtos q̃ dierẽ en las cauſas criminales, q̃ ſe interponga el appellacion para ante nos enel termino de diez dias primeros ſiguientes, que ſea ante el nr̃o conſejo, y no ante otro juez ninguno. Et mandamos, q̃ en las cauſas ciuiles, y criminales, q̃ ſe appellaren para ante nos, q̃ no ſe pueda interponer appellacion para ante otro juez ninguno, ſino para ante nos, ſegun dicho es. Et mandamos, q̃ los nr̃os alcaldes del crimen, y del raſtro, q̃ no reciban appellacion ninguna para ante ellos, ni para ante otro juez ninguno, ſino para ante nos en el conſejo, ſegun dicho es. Et mandamos, q̃ los nr̃os alcaldes del crimen, y del raſtro, q̃ no reciban appellacion ninguna para ante ellos, ni para ante otro juez ninguno, ſino para ante nos en el conſejo, ſegun dicho es. Et mandamos, q̃ los nr̃os alcaldes del crimen, y del raſtro, q̃ no reciban appellacion ninguna para ante ellos, ni para ante otro juez ninguno, ſino para ante nos en el conſejo, ſegun dicho es.

Dubitari præterea vidi de quæſtione, Plures litigarunt corã iudice Salmantino in cauſa valoris quatuordecim milliũ dipõdiorum, in qua ſi in cõcreto cõſideramus, erat prædicti valoris, ſi reſpectu pluriũ ſociorũ, erat minoris quãtitatis decem milliũ marapetinorum, quia vnuſquiſq; habebat dimidiã partem, vel minorem, ſi plures q̃ duo eſſent. Fuit ab hac cauſa appellatio interpoſita ad cõſiſtoriũ, dubitabatur vtrũ valeat? Et videtur dicendum q̃ non valeat, quia eſt maioris ſummæ iuxta formã petitionis, ac vnitatẽ cauſæ, quæ cõſideranda eſt per hanc legem, ibi, *la ſentencia diffinitiua que fuere dada, è pronunciada. &c. que fuere de quantia de tres mil maraudis, è dende ayuſo la condenacion della ſin las coſtas, que en tal caſo no ſe pueda interponer appellacion ante nos.* Igitur cùm excedit etiã in modico, ceſſat iuriſdictio iſtorum, ac debet interponi appellatio ad Cancellariã Regiam. ex. l. fi. cum ibi not. ff. de iur. omn. iudi. Quia talis ſentẽtia fuit lata ſub vno cõſtructu, & eſſentia verborum vnitiuè, ergo ſeparationẽ per appellationẽ à ſocijs interpoſitã non recepit. argu. eorum, quæ notãtur à Bald. in. l. 2. col. 2. verſi. Sed hîc dubitatur. nu. 5. de re iudicat. Iaſ. in repet. l. admonẽdi. nu. 130. ff. de iureiur. vbi tractat remiſsiuè, quãdo vnum articulũ, vel diuerſa intelligantur. Et decretum iudicis eſt indiuiduũ. l. in hoc iudicio. ff. famil. herciſc. l. ſi non ſortem. §. ſi centũ. & ibi Iaſ. ff. de condict. indebit. l. 1. §. ijs verbis. ff. ne vis fiat ei. Barto. in. l. certi condictio. §. quoniam. ff. ſi cert. pet. Deci. in regul. cùm amplius. nu. 2. ff. de regu. iur. Igitur appellare oportet ad curiã Regis, cùm ancianis non ſit in hoc tributa iuriſdictio. Et iſtam partẽ conſuluit quidam illuſtris Doctor iubilatus Salmanticæ in cathedrã primã, primæ iuris põtificij, qui me primã eo in iure laureã donauit, & ornauit, ideoq; venerandum ſem per cenſui, exẽplo Aqlij Reguli. vt feci olim in additio. ad Segurã in repe. l. cùm patronus. nu. 45. ff. de legat. 2. vbi eius nomẽ ꝓprium celebraui, & meritò. Cautela tamẽ erit, quòd appelſet pro dimidia parte, vel proſequatur appellationem pro quantitate licita, & permiſſa à pragmaticis Regis, nam remittere poterit, diuidẽdo ſummam. Parte minimè opponente, id procedere intelligas, nõ alàs. Bald. in. l. ſi mihi & Titio. col. 2. ff. de lega. 1. ibi. Et nota iſtam glo. cõtra conſuetudinẽ aduocatorũ Florentiæ, qui petunt partẽ de maiori ſumma, nam reo opponẽte, cogitur petitor integrare petitionẽ, ſi autẽ non excepit reus, tunc bene procedit diuerſa petitio. vt Inſtit. de actio. §. ſin minus. vbi Imol. Bal. in. l. 1. col. 1. ff. de acq. hære. Bart. in. l. quidam extimauerunt. nu. 4. col. 2. ff. ſi cert. pet. & in. l. in cõmodati. §. duobus. ff. commod. Alexã. in. l. cùm quædam puella. §. fi. ff. de iur. om. iudi. & in. l. ſcire debemus. ff. de verbo. obliga. Socin. in. c. dilecti. art. 29. q. 3. de libe. obla. & quæ not. Petr. Gerardus ſingul. 88. Qui eſt iudex cauſæ. Intellige tamen, quãdo quis vellet proſequi partẽ per viam ſuſpenſiuam, & dilatiuam, ſecùs ſi per viam remiſsiuam alterius partis, nam poterit facere etiam inuito aduerſario. ex Bart. in. l. edita. nu. 6. col. 3. ad. fin. C. de edend. ibi, dum dicit. Et intelligo detrahere non differendo, ſupple tu, id eſt per viam dilatiuam, ſeu ſuſpenſiuam, ſed renuntiando illi parti, quam detrahit in totũ renuntiando, ac remittendo poterit. Idem Paul. de Caſtr. in dict. l. quidam extimauerunt. nu. 9. Quæ omnia perpetuò ſunt notanda in actu practico, quia ſæpe contingunt.

¶ Lex. VII.

a ¶ *El appellacion para ante nos.* Adde. l. 7. tit. 4. & l. 12. titul. 15. libr. 2. ſuprà. Et ſic obſeruatur. Omnino pro

pro elucidatione huius materiæ est videndus Couar. libro practicarum quæstio. cap. 4. num. 6. vbi aliquas conclusiones proponit.

¶ Lex. VIII.

a ¶ *Que si el appellante.* Etiam eo inuito poterit prosequi ab appellato. Rota antiqua decisio. 492. glo. cogitur. in. c. cum sit Romana. de appellat.

Mino de la ley. Y se presenten con el dicho processo enel nuestro consejo en tiempo deuido: y mandamos à los del nuestro consejo que lo determinen en grado de appellacion, ò lo remittan, ò cometã como vierẽ que mas cumple.

¶ Ley. VIII. *Que si el appellante no sigue el appellacion, que sea emplazado.*

Fuero.

MAndamos, que si el appellante[a] siguiere el alçada, è la otra parte no fuere, ò embiare à la seguir, que el juez que ouiere de conocer de la alçada vea el processo, y los agrauios, è razones de aquel que se alço, è determine lo que fallare por derecho: y esto si al appellante fue asignado termino para que viniesse à seguir el appellacion è no vino. Pero que si no le fue asignado termino para que paresciesse para seguir la dicha appellacion, sea llamado, è si viniere, sea oydo: è si nõ viniere, que el juez proceda à determinar la causa[b], como dicho es.

b ¶ A *determinar la causa.* Nota hãc legem, quæ visa est cõprobare text. in cap. sæpe. de appellat. secundùm intellectũ magis cõmunẽ. Vnde videtur legẽ hãc intelligendã fore in appellatiõe ab interlocutoria, in qua si fuit præfixus termin⁹ appellanti, eo absẽte, iudex cognoscet sine citatione, an sit legitimè appellatũ: qd si repererit, ad procedendum in causa principali tenetur de nuò citare partẽ absentem. secundùm Deciũ nu. 8. in. d. c. sæpe. Semp autẽ appellatus citari solet per prouisionem, quæ vocatur, *Mejora*, vt moris est, & omnibus notum. Quia citatio siue sit à diffinitiua sententia appellatio interposita, siue ab interlocutoria, nũquam est omittenda. clem. Sæpe. §. citationem. de verb. signi. clem. 1. de iudi. clem. Pastoralis. §. cæterùm. de exceptio. c. 1. de causa poss. & propriet.

¶ Ley. IX. *Si la sentencia del juez menor fuere confirmada, que se remita el juyzio al juez que la dio.*

Fuero.

SI el juez de la alçada fallare que el juez inferior juzgo bien è derechamente: confirme su juyzio[a], è remitta à las partes al alcalde que bien juzgo: y el que se alço sin derecho pague las costas à la otra parte q̃ recibio el juyzio. E si fallare que se alço con derecho, mejore el juyzio: è juzgue el pleyto adelante, y no lo remitta al juez que juzgo mal: y en tal caso no aya costas. E si fuere alçada sobre juyzio afinado, confirme lo, y no lo desfaga: y haga de las costas assi como dicho es.

¶ Lex. IX.

a ¶ *Confirme su juyzio.* Adde l. 13. ibi, *fuere confirmado.* infrà eodẽ. Quibus constat iudicem appellatiõis cõfirmare debere iudiciũ iudicis à quo si fuerit malè appellatum, & bene iudicatũ, ac causam remittit exequendam ei, qui eã ritè, & rectè pronuntiauit, & malè appellantem condẽnat in expensis. l. 4. titulo. 14. lib. 5. infrà. l. 27. ibi. *E si fallare, que el juyzio fue dado derechamente, deue lo confirmar, è condenar à la parte que se alço en las costas, que su contendor fizo.* titul. 23. part. 3. Et ibi Gregor. Lopez. verb. *en las costas.* l. 164. styli. c. cùm appellatio-

tionibus.de appella.lib.6.Præpoſit.in cap. ſæpe. nu.45.l.3.ibi. *Y que los nueſtros juezes,è juſticias de nueſtros reynos hagan ſiempre en todas las ſemencias que dieren condenacion de coſtas, ſi las dichas ſemencias no ſe dieren con algun additamẽto,o moderacion,ò la parte condenada uniere temido ſemencia en ſu fauor.*in curijs Segouię anni. 1532. &.l.40.in curijs Madritijs an.1534

Vide quæ notat Bart. in.l.tale pactum. §. qui prouocauit. col.1.verſic. Sed ad hoc oppono. ff. de pact. Intelligetamẽ, q̃ iudex appellatiõis cõfirmans ſententiam iudicis à quo,tenetur ei remittere executionem illius,eo caſu, quo ex eiſdẽ & non alijs nouiscauſis, & actis eãcõ firmat:ſecꝰ ſi ex alijsactis, diuerſisque cauſis, quo in caſuremittere non teneẽ. Ita Bar. eleganter in l.ſi is ad quẽ. col.2.nu.3. verſi. Sed ad uerte:quia ſi ex alia cauſa. ff. de acquiren.hæreditа.

¶ Lex. X.

a ¶ *La nueſtra*

¶ *Ley. X. Que las appellaciones que ſe interponen de los lugares de ſeñorio,que uayan libremente à las ciudades, e villas donde acoſtũbraron yr.*

El rey don Iuan. II. en Ocaña. Era de mil. cccc. xii.

ORdenamos, que las appellaciones, que por vſo y coſtumbre antigua ſe interpuſieren de los lugares de ſeñorios para las nueſtras ciudades, villas è lugares donde antiguamẽte ſolian yr las dichas appellaciones, q̃ vayan libremente à las dichas ciudades, è villas:y que los dichos ſeñores, ni otras perſonas algunas no ſean oſados de defender à los appellantes q̃ vayan, è ſigan ſu appellacion à las dichas ciudades, è villas donde ſe acoſtumbraron ſeguir,ni perturben eneſte caſo la nueſtra juriſdicion[a]: ſopena de la nueſtra merced.

¶ *Ley. XI. Que no aya appellacion en los caſos eneſta ley contenidos.*

Idem.

jurisdicion. Quæ nullo modo eſt perturbanda ab aliquo.c.nouit.de iudi.l.7.ſuprà.eo. & ibi remiſſiue allata.

¶ Lex. XI.

a ¶ *Otorgar la appellacion.* Aliàs eã denegãs, grauiter puniẽduseſt iuxta. l. 25. tit.fi.lib.8.in frà.ibi, *Todo juez que denegare appellaciõ,y no la quiſiere otorgar, auiendo lugar à ello, cae à nos en pena de treynta marcos de oro. Saluo en los pleytos,que ſon ſobre nueſtras rentas.* Fit mẽtio de ea in.l.final. ad fin. intrà eod.titul. In notorijs appellatio denegãda eſt. cap.ei qui.§. ſunt etiã. 2. quęſt.6.glo. in capit. 1. verb. conſeruatores.d̃ offic. delega.libro.6.Adde Socin.in tracta. regular. cum ſallent. regu. 24.l.8. tit.15.lib.2. qui enumerat plures caſus, in quibus appellatio denegada eſt appellanti.cap.ad noſtrã.& ibi glo.verb.minus. d̃ appellatio.

¶ Omoquier que el alcalde deue otorgar la appelaciõ[a] en los pleytos q̃ las leyes deſte libro diſponen. Pero ſon algunos pleytos en que no queremos que ſe otorgue appellacion: aſsi como el hõbre finado[b], q̃ era deſcomulgado, que no ſea ſepultado, ò ſobre otra coſa que no ſe pueda guardar: como ſobre vuas ante que el vino ſea fecho dellas, ò ſobre mieſſes que ſe hã de ſegar, ò ſobre otra coſa ſemejante, que perece por tiempo:ò ſi fuere ſobre dar gouierno à niños pequeños, porq̃ en tales caſos como eſtos ſi ſe alongaſſen los pleytos para alçada, las coſas ſe perderian è naſceriã dello muchos daños. Pero biẽ queremos que en tales pleytos como eſtos ſe pueda querellar è proſeguir ſu derecho aquel que entendiere que es agrauiado por el alcalde.

b ¶ *El hõbre finado.* Cuiꝰ ſepultura nullo

lo modo deneganda est, quãuis sit obligatus per contractum guarentigium. vt late probaui ad Segur. in repe. l. ii ex legati causa. nu. 73. ff. de verb. obliga. Couar. in ca. Rainaldus. §. 3. nu. 3. de testa. & in lib. 2. variarum resolu. ca. 1. nu. 10. Et credo me dixisse ĩ l. 4. tit. 8. lib. isto suprà in glos. 1. pagi. 1076. versi. Est tñ quæstio.

¶ Ley. XII. *Que el que appellare, no diga mal del alcalde, ni diga que juzgo mal.*

Idem.

Fuero.

¶ Lex. XII.

SI algũ hombre se agrauiare del juyzio que el alcalde diere, y appellare del: no le denueste[a], ni le diga mal por ello: mas reciba el alçada, y faga lo que deue. Otrosi, mãdamos que los que appellaren no sean osados de dezir al alcalde que juzgo mal, ni denuesto alguno. Saluo q̃ en buena manera diga y razone aquello q̃ haze à su pleyto. E quien al alcalde denostare, ò abiltare peche al alcalde diez marauedis por la osadia. Y sobre esto pares̃e à la pena que manda la ley segun que fuere la injuria, è si el alcalde denostare, ò deshórrare al q̃ appellare del, haya la mesma pena.

a ¶ *No le denueste.* Ideo soliti sumus dicere, loquendo cum reuerentia debita, dico sententiam nullam, aut iniustã, & nimis iniuriosam, seu grauatã. vt debit⁹ honor deferatur iudicib⁹. ca. vt debit⁹. d appella. & si iniust⁹ sit, ratione loci, & pson̄e per eũ representatæ, nam regiam iurisdictionem occupat. Potest dicere, nõ tibi dico, sed religiõi. Nec iniuriã debet dicere iudici. l. iudici. ff. de iniur. glos. in. l. & in maioribus. C. de appella. Nec iudex debet reputare ad iniuriam, quod pars appellet. d. l. & in maioribus. Ad idem pro concordia huius legis est. l. 26. tit. 23. part. 3. ibi, *Mesurados deuen ser en sus palabras aquellos que se alçaren, de manera, que maguer se tengan por agraviados de lo que juzgaren los alcaldes, que nõ yerren contra ellos, razonando los mal, ò diziendo les, que juzgaran tuerto, ò de tostando les de otra guisa, mas deuen les pedir mansamente. &c.* l. illud. ff. de appella. vbi cautum est, appellantem conuicium inferentem iudici puniendum fore. Et Barto. ibi, puniendum esse dicit ex ta ordinem, cùm non reperiatur pœna determinata. Gregor. Lopez in. d. l. 26. verb. *mesurados.* Nota, quia sæpe contingere potest.

¶ Lex. XIII.

¶ Ley. XIII. *Que el juyzio confirmado, sea executado por el juez que lo dio.*

El rey don Iuan. II. en Ocaña. Año de mil. cccc. xii.

RDenamos, que despues q̃ el juyzio se diere, y dl alcalde fuere confirmado, ò passado ẽ cosa juzgada, que el alcalde que diere el juyzio lo faga cumplir y executar hasta tercero dia, si fuere sobre rayz, ò mueble, q̃ no sea de dineros. E si el juyzio fuere dado sobre dineros, faga lo el alcalde executar hasta diez dias[a].

a ¶ *Hasta diez dias.* Ad idẽ l. 2. tit. 1. par. 5. Quod modicum tempus reputari debet, nã nõ debet venire sacco paratus. Vel etiã maius tempus assignãdum erit arbitrio iudicis ad soluendum actori. l. 7. ibi, *mas quando otorgasse luego lo q̃ deuia, el juzgador le deue mãdar, que pague lo q̃ conoscio fasta diez dias, ò à otro plazo mayor, segun entendiere, q̃ es guisado en que lo pueda cũplir.* tit. 3. part. 3. Videibi quę notat Gregori. Lopez in glos. 2. Ex qua lege iustificatur terminus, qui arbitrio iudicis solet dari Salmãticę Scholaribus ad soluendũ suis creditoribus, cùm sponte fatentur debitum. Et dici solet terminus Agasonis: qui dandus est existẽte iusta causa, & quia videt iudex, q̃ aliter satisfacere non posset sine detrimento notabili debitoris, quia rem debitam alteri detinere, peccatum est. vt dixi in. l. 4. titu. 8. libro. 3. suprà. Et ista lex loquitur in tempore ad sententiam exequendam, & non in tempore, quod datur ad soluendum, & sic remanet regularis consuetudo, quæ præstat nouem dies.

Vtrum

¶ Ley. XIIII. Que *las apellaciones que se interpusieren de lugar de señorio vengan ante el rey.*

El rey don Enrique. III. en Burgos.

ESñra merced, que qualesquier vezinos, è moradores de las villas y lugares de los señorios, y de nros reynos, puedã appellar ante nos de las sentencias q̃ cõtra ellos fueren dadas por los señores dellos, ò por sus alcaldes, sintiendose dellos por agrauiados. Y q̃ los dichos señores y alcaldes seã tenidos de les otorgar [a] las dichas appellaciones: y no poner embargo alguno porq̃ no appellẽ: y q̃ por esta razon no les hagã mal ni daño. Ca nos tomamos so nuestra guarda y encomienda à los tales appellãtes, para que puedan seguir su derecho.

¶ Ley. XV. Que ninguno estorue à los appellantes para ante el Rey, en las cosas que tienen suprema jurisdiction.

MAndamos, que en la nuestra jurisdiction suprema [a] que nos tenemos en defecto de los que tienen jurisdiction è señorio en algunas ciudades, è villas, è lugares de nuestros reynos, ninguno sean osados de estoruar à los appellantes para ante nos, ò para ante nuestra chancilleria. Ni en los casos que por las leyes de nuestros reynos se pueden traer ante nos, segun se contiene en este libro enel titulo de los juyzios, y de la guarda de la nra jurisdictiõ real. ¶ La pena que deue auer el juez que deniega la appellacion, auiendo lugar: esta eneste libro enel titulo de las penas.

Titulo. XVII.

De las supplicaciones.

TITVLVS. XVII. De *supplicationibus.*

¶ Ley primera. Que puedan supplicar los agrauiados delas sentencias delos alcaldes de la corte, ò de los adelantados.

El rey don Alonso. en Alcala. Era de mil. CCC. LXXXVI.

DE las sentencias q̃ dã los alcaldes mayores de la nra corte, y los adelantados de la frontera del reyno de Murcia, supplican los q̃ se sientẽ por agrauiados para antẽ nos. Tenemos por bien, q̃ los q̃ se sintierẽ agrauiados de las sentẽcias de los alcaldes, y adelãtados sobredichos, q̃ puedan supplicar [a] desde el dia

1 Vtrum autẽ in casu huius legis agi debeat ex letẽtia lata in causa appellationis confirmante primam, an verò ex prima? Et videtur dicendũ, q̃ agitur ex secunda confirmãte, & non ex confirmata. Ioã. de Imol. colũ. 1. per tex. ibi in. l. asse toto nõ distributo. ff. de hæredi. instit. Barto. in. l. tale pactum. §. qui prouocauit. col. fi. nu. 3. ff. de pact. q̃ optimè distinguit. Idẽ Bart. in. l. furti. §. sed si fur col. fi. num. 8. ff. de his, q̃ not. infam. Hic procedit ur ex confirmata. & in l. 9. suprà eo.

¶ Lex. XIIII.

a ¶ *Sean tenidos de les otorgar.* Concor. l. 7. & ibi dixi suprà eod.

¶ Lex. XV.

a ¶ *Iurisdiction suprema.* De qua est text. in. l. 6. tit. 13. vbi latè scripsi suprà eo. libr. 3.

¶ Lex. I.

a *Que puedã supplicar.* Adde l. 8. tit. 4. lib. 2. vbi late de supplicationũ materia actũ est. Habes. l. 4. & ibi egregiè Grẽgorius Lopez titu. 24. part. 3.

el dia que fuere dada la sentencia fasta diez dias. Y la parte q̃ supplicare de los alcaldes mayores de las alçadas de la nuestra corte: parezca ante nos, del dia que supplicare à seguir la supplicació, fasta diez dias: è la siga, è la acabe desde el dia que nos le dieremos juez sobre esta razon fasta tres meses, saluo si houiere embargo derecho que no la pueda seguir, ni acabar. Y el juez à quien nos lo encomendaremos que no haya de las partes, ni de alguna dellas razones nueuas, que ouiessen acaescido antes de la sentencia de que fue supplicado: mas que libre el pleyto por lo que se hallare que se contiene enel processo del pleyto q̃ ante el fue presentado. El que supplicare de la sentencia de los otros alcaldes, ò adelantados, ò de alguno dellos, que parezca ante nos à seguir la supplicacion del dia que supplicare fasta sesenta dias, è la siga, y acabe del dia que nos le dieremos juez para ello fasta seys meses, no hauiendo ay embargo derecho, porque no se deua assi hazer.

¶ *Ley.* II. *Que juzgado el pleyto por supplicacion, no sea mas oyda la parte.*

El rey don Alonso en Alcala. Era de mil. CCC. LXXXVI.

DEspues q̃ el pleyto fuere librado por supplicació por el juez que fuere dado por nos, ninguna de las partes se pueda querellar de la sentencia que el diere, ni supplicar della: ni dezir, ni allegar contra ella que es ninguna: è si lo dixere y razonare, que no sea oydo sobre ello.

¶ *Ley.* III. *Que los que supplicaren de las sentencias de los juezes mayores, se presenten ante los oydores hasta diez dias.*

El rey don Iuan. II. en Soria. Era de mil. CCCC. XXXVIII.

SVpplican è agrauian algunas vezes en la nuestra corte algunos hombres maliciosos, ò sus procuradores, por fatigar sus aduersarios: maguer que manifiestamente conozcan que las sentencias son bien dadas, y van se à presentar de hecho delante de los nuestros oydores: y se presentan sus agrauios, è aun cõcluyen por satisfazer à la ley del ordenamiento: mas no se presentan con la copia del processo ante ellos: porque no lo puedan ver, ni dar sentencia enel. Y porque à nos pertenesce dar fin à los pleytos y refrenar las malicias. Establescemos y mandamos, que si alguno de la sentencia dada en nuestra corte, por el juez de las alçadas, ò por los nros notarios, se agrauiare, ò suppli care, sea tenido de se presentar con todo el processo ante nuestros oydores dentro de diez dias para seguir la supplicacion. E si dentro en los dichos diez dias no se presentare con todo el dicho processo como dicho es, la supplicacion, ò agrauio sea hauida por desierta: y la sentencia quede firme, y passada en cosa juzgada,

TITVLVS XVIII.

De expensis.

¶ Lex *unica.*

juzgada sino ouiere embargo derecho, porque assi no se podria fazer. Pero es nuestra merced que si delos nuestros oydores fuere appellado, ò supplicado para nos, que se guarde la ley que sobre esta razõ fezimos segun se contiene en este libro enel titulo de la audiencia.

Titulo. XVIII.

De las costas.

¶ Ley. I. *como se han de tassar las costas de la parte que fuere condenada.*

¶ Fuero.

QValqer juez que houiere de juzgar costas[a], si quier por razon de no venir al plazo q̃ fue puesto al que fue emplazado, si quier por traer su contendor à juyzio sin derecho, si quier por ser inepta la demanda, ò action intentada, si quier por poner excepcion ò defension no derecha, que por ella se aluengue el pleyto, ò fuera derecho no pudiere prouar, si quier por razon de juyzio afinado, ò por appellacion, ò en otra qualquier manera, deue se juzgar en la forma siguiente. Si la parte preguntada por el juez dixere lo que gasto enel dicho pleyto, templadamente, tãto que el juez entienda que dize verdad, reciba juramento de la parte que lo gasto, y espendio como lo dize. E assi juzgue las como las juro, y no menos. E si el juez entendiere que la parte no declara las costas que hizo templadamente, el juez las tasse à su bien vista: assi que antes diga de menos que de mas. Assi tassadas jure las la parte, è juzgue las el alcalde como las jurare, è no mas ni menos. Y si el que ha de hauer las costas no quisiere jurar, el juez no gelas juzgue: saluo si su contendor le quisiere quitar la jura.

a ¶ *Costas.* Adde. l. 9. titul. 16. suprà eo dẽ. libr. 3. Et vltra ibi à me tradita, est. l. 27. titul. 23. part. 3. Specula. in titul. De expẽsis. vbi in. §. si ante litis contestationẽ. nu. 9. cũ seq. ponit. 30. casus in quibus expensarũ condemnatio fit ante litis cõtestationẽ. Adde Niconiti. in repe. ca. quoniam cõtra. verb. citatiões. nume. 80. de p̃batio. dicẽtem citationem alterius partis minimè necessariam esse eo casu, quo fit taxa expensarum à iudice. Videas tamen Boëri. decisio. 85. num. 6. Taxatio autem minùs legitimè facta, reiteranda erit. Bald. in cap. cùm venissent. num. 6. de eo. qui mitti. in possess. causa rei seruand. Et victus victori est damnãdus in expensis. Lanfranchus de Oriano in repet. capit. quoniam cõtra. verb. expensæ. nume. 1. de probatio. Hippoly. in l. patre, vel marito. nu. 13. ff. de quęstioni. §. siue autem alterutra. vbi Iaſ. colũ. 1. cum sequent. plures quæstiones huic tex. valde necessarias adducit. C. de iudi. Petr. Ferrariẽs. in practica. in forma libelli. in actione reali. in verb. & expẽsis. Boëri. decisi. 44. & 324. nume. 5.

Vtrùm autem iuramẽtum de calumnia non faciendo præstitum, excusẽt ab expensis? Respond. quòd non excusat ab expensis, quando ex actis non apparet, q̃ habuit iustã causam litigandi, & sic temerariè p̃cessit. Barto. in dicto. §. siue autem alterutra. & in leg. 1. columna. 3. ff. ad Turpil. & est magis communis opinio secundùm Alexand. in dicto. §. siue autem. Et Matthæus de Afflictis in constitutio. Neapolitan.

lib.2.rubr.13.num.7.versic.An autem. vbi refert alios huius sententiæ oppugnatores.

Dubitari etiam potest, Vtrùm victus victori teneatur reddere salarium aduocati, qui gratis propter amicitiam patrocinatus est? Idem si habuit notariũ vel procuratorẽ gratis, vel ipse erat aduocatus, procuratórue in causa propria? Iaso in dict. §. siue aũt alter utra. nu. 14. col. 6. tradit opiniões cõtrarias ĩ hoc, & approbat illam, quæ habet, quòd sint taxandæ, si aliàs ab alijs negotijs sui officij ex hac causa fuit impeditus. Sed videtur, quòd victus victori non tenetur soluere salarium aduocati, qui gratis patrociniũ dedit. Bart. in l. stipulatus. ff. de fideiuss. Bar. in l. vltim. ad fi. C. de fructi. & lit. expens. & ibi Bald. Tiraquell. in lib. 1. de retract. §. 1. glo. 18. nu. 11. &. §. 29. glos. 4. num. 5. vbi in num. 5. refert tenentes contrarium. Specul. ponit distinctionem in titul. de expẽsis. §. postremò. Versi. Quid si victor. quã etiã reassumpsit Tiraquell. vbi suprà glos. 4. nu. 7. Quãdo autẽ quis excusetur à condẽnatione expẽsarũ, vid. Deciũ in. l. qui in alterius. nu. 7. versi. Secundò nota. & ibi optimè per Additio. de regulis iur. ff. Et in materia glo. in ca. omnino. 2. q. 6. & in cap. finem litibus. de dolo & contu. & in. l. 1. §. fi. ff. à quib⁹ appelar. non licet. Felin. in cap. significauerunt. nume. 1. ☐ exceptio. & in capit. accedẽs. col. fi. nu. 3. ☐ accusatio. Couar. libr. practicarum quæstio. ca. 27. vbi de expensis, & earũ cõdemnatione tradit multa ad praxim hui⁹ regię legis summè necessaria. Et Imbertus Rupella. libr. 1. forẽsi. instit. c. 51. & cap. 52. optimè, ac plenè Petr. Rebuff. in constitu. regi. Galliæ. in. 3. parte tracta. de expensis. per totum. Et habetur apud Lusitaniæ viros libr. 3. ordinamen. titul. 51. *Da condenança das custas.* §. 1. cum decem subiectis. Ex quibus planè totum ordinem iudiciarium habes absolutum in hoc lib. 3. cum meis annotationibus. Quibus finẽ facio ad laudẽ Dei Opt. Max. cui sit laus, & honor in secula seculorum. Amen.

LAs costas que deuen lleuar los alcaldes y escriuanos de las alcauas y rentas, se contiene eneste libro enel titulo de los emplazamientos.

¶ Fenesce el libro tercero.

✠ Sigue se el quarto Libro. ✠

✠ Finis Commentariorum Libri tertij Ordinamentorum Regni Castellæ. ✠

LIBER. IIII.

TITVLVS. I. De militibus.

¶ Lex. I.

a ¶ Nobleza. Nobilis accipitur tribus modis. Primò ſtirpe. Et ita vulgus accipit. Secundò virtute. Et ita Philoſophus accipit. Tertiòditur vtroq;. Et iſta eſt pfecta nobilitas, ſcilicet, generoſitas cũ animi magnitudinedecorata. Verba ſunt notabilia Bald. in l. nobiliores. num. 1. C. de commerc. & mercat. Gregor. Lopez in. l. 2. verb. *en tres maneras*. vbi eſt optima regia lex. titu. 21. par. 2. De his diuiſionibus nobilitatis agit eleganter Bartol. in l. 1. num. 57. C. de dignitat. lib. 12. dicens, quòd triplex eſt nobilitas, Theologica, ſeu ſupnaturalis. Secunda eſt nobilitas naturalis. Tertia eſt nobilitas politica, ſeu ciuilis. Declara vt per Bart. vbi ſuprà. Et Paris de Puteo in tract. de re militari. plura de nobilibus, ac nobilitate ſcripta reliquiſſe conſtat lib. 7. cap. 1. Et latiùs in tract. de poteſtate ſeculari & eccleſiaſtica. cap. 123. num. 4. cum pluribus ſequent. in. 10. volum. tract. diuerſorum doctor. Ioan. Lecerier in tract. De primogeni. arti. 2. quæſtionis. 4. libr. 2. Singulariter ac latè Bartho. Cepoll. tract. De imper. mili. deligend. §. nobilitatis etiam cauſa. num. 1. cum. 42. ſequent. Selu. De beneficio. 3. part. quæſt. 7. num. 13. Et Otalora de nobilitate. cap. 3. num. 10. fol. 15. colũ. 1. Nobilis autem moribus, & virtutibus præferendus eſt nobili generis tantùm. l. 6. titul. 9. part. 2. Cyn. in. l. prouidendum. C. de poſtul. Panorm. in cap. 1. de donatio. Ratio aſsignatur per Cyn. & poſt eum per Panorm. locis præcitatis. Quia ille nobilitatem exquirit ex ſe, alius verò pollet nobilitate ſuorum. Gregor. Lopez in dict. l. 6. verb. *bondad*. Et iſtam nobilitatem approbat iſta regia lex, dicens, *Nobleza es claro ayuntamiento de uirtudes*. Summa enim apud Deum nobilitas eſt, clarum eſſe virtutibus ſecundùm beatum Hieronymũ in epiſtola ad Celantiam. vbi ſubijcit, Nulli vnquam ꝺ generis nobilitate præponas. Nec obſcuriores quaſlibet, & humili loco natas, te inferiores putes. Neſcit religio noſtra ꝑſonas, nec cõditiones hominum, ſed animas inſpicit. Vñ Chryſoſto. ſuper Matthæ. Ille clarus, ille ſublimis, ille tunc integrã nobilitatẽ ſuam putet, ſi dedignetur ſeruire vitijs, & ab eis ſuperari. Et Otalora de nobilitate. ca. 3. nu. 10. fol. 15. col. 1. Quid enim prodeſt ei, quem ſordidant mores generatio clara? Aut quid nocet illi generatio vilis, quẽ mores adornãt? Ipſe enim ſe vacuũ ab omnibus oſtẽdit, qui gloriatur in patribus. Quid profuit Cham, ꝙ fuerit Noë filius? nõne ſeparatus de medio filiorũ, qui ſecũdùm carnẽ frater fuerat natus, ſecundùm animã factus eſt ſeruus? Quid Timotheo nocuiſſe creditur, ꝙ fuit ex patre gentili. Aut quid nocuit Abraë, ꝙ patrẽ habuit Tharam luteorũ deorum cultorem? nonne ſeparatus à genere ſuo, poſitus eſt in caput fidelium, vt iam non diceretur filius peccatorum, ſed pater ſanctorum? nec potuerunt eius gloriam ſordidare paterni errores. Stãnum de argento egreditur, ſed non eſt argentum: itaq; argẽtum colatum ſeruatur, ſtannum autem foras expellitur. Melius eſt de contemptibili genere clarum fieri, quàm de claro genere contemptibilem naſci. Qui enim de claro genere clarus naſcitur, gloria claritudinis eius, non eſt eius ſolius, ſed cõis

LIBRO QVARTO.

Titulo. I. De los Caualleros.

¶ Ley primera. Como los caualleros deuen ſer honrados.

El rey don Iuan. II. En Burgos.

SAber vſar ꝺ nobleza[a] es claro ayũtamiento de virtudes. E por ella los caualleros deuẽ ſer mucho hõrados por tres razones. La primera, por la nobleza de ſu linaje. La ſegunda, por ſu bondad. La tercera por la pro que por ellos viene. Porende los reyes los deuen mucho honrrar, è los reyes dõde nos venimos eſtablescieron y ordenaron en ſus leyes como fueſſen hõrados entre los otros de ſus reynos, en traer de ſus paños. y de ſus armas, y de ſus caualgadu

videtur. Qui autem de contẽptibili genere clarus egreditur, tota gloria claritudinis eius solius est. Qui verò de contemptibili genere contẽptibilis nascitur, turpitudo contẽptibilitatis solius eius non est, sed etiã generis. Qui autẽ de claro genere contẽptibilis nascitur, omnis turpitudo est eius solius. Ideo melius est, vt in te gloriẽtur parentes, q̃ tu in parentibus glorieris. Ita Chrysosto. super Matthæ. c. 4. Et Cassiado. in quadam epistola dicit. Nobilitas à me procedens, est mihi cordi plus quàm quæ patrũ procedit nobilitate: quia in quo desinit cuiusq; nobilitas, tunc auorum nobilitate congruè indiget. Et lib. 3. epistolarum ait. Sicut indigna posteritas laudes antiqui generis abnegat: ita præclara de patribus egregie dicta confirmat: iuxta illud, Præconia veterum præsens docuit vena virtutum. Laudabilis enim vena suam seruat originem, & fideliter posteris tradit, quę in se gloriosa transmissione promeruit. Ouidius etiam cecinit.

Si modò non census, nec clarum nomen auorum,
Sed probitas magnos, ingeniumq; facit.

Hinc dici solet q̃ magis est meũ, quod virtute mihi quæritur, q̃ quod per antecessores meos. gl. in. l. si quid in bello captæ. verb. erat. ff. de captiu. & postlimini. reuers. citat. l. 3. ff. de interdi. & relegat. Est etiam tex. in. c. venerabilis. ibi, Nos igitur attendentes, q̃ non generis, sed virtutum nobilitas, vitæq; honestas. de præben. Faciunt quæ tradit Alexand. consil. 209. Ponderatis his, quæ in themate. col. 2. num. 8. lib. 6. & Andræ. Tiraquel. De nobilita. cap. 20. num. 14. 15. & 16.

Si tamen nobilitas generis insit cum nobilitate morum, ac virtutum, præferẽda erit virtuti tantùm, & sic nobilis talis erit præferẽdus ignobili. glo. in. c. constitutis. 2. verb. impotentiam. de appella. quam sequitur Hosti. Ioan. Andr. Panor. & alij. Idem Hosti. & Henri. in. c. pen. de præbend. Tiraquell. loco proximè citato. nu. 17. Et sic nobiles in assequutione magistratuũ, & in alijs pluribus habẽt prærogatiuas, ac cæteris ignobilibus sunt præferendi, ac præponendi. vt colligit Tiraquell. de nobilitat. ca. 20. nu. 1. cum. 187. sequent. Chassan. in catalogo glorię mundi. 8. part. cõsidera. 27. Et ratione nobilitatis plura præsumuntur, ac permittuntur, quę aliàs non permitterentur in alijs, seu admitterentur. vt in. c. 1. de dona. vbi præsumitur ex nobili liberalitas, & donatio. Quod latè probat Ioan. Lup. in repet. rubric. de donatio. inter vir. & vxor. §. 9. Item habetur ratio nobilitatis in beneficijs consequendis. c. de multa. ibi, Circa sublimes, & literatas personas, quæ maioribus sunt beneficijs honorandæ. de præbend. extraua gant. execrabilis. Ioan. 22. & ibi glo. verb. generis claritatẽ. de præbend. Felin. in. c. cùm adeo. col. 4. nu. 6. de rescrip. Vtrùm autem valeat statutum, q̃ quis non admittatur ad Canonicatum, nisi sit nobilis genere? vt extat Toleti in ecclesia cathedrali, & Lugduni in cathedrali ecclesia sancti Ioannis, & in plerisq; partibus Germaniæ. prout refert Bonus de Curtili. in tracta. de nobilitate. par. 3. col. 25. num. 179. versi. Quod infero ad ducale statutũ. vbi nihil decisum reliquit. In. 4. verò parte. col. 6. num. 33. vbi per text. in cap. venerabilis. de præbend. tenet partem negatiuam, & ei adhærendum putat, subijciendo dict. text. in cap. venerabilis. nullam cauillationem, seu interpretationem contrariam recipere posse. Quanuis contrarium, imò quòd valeat, videatur tenere Ludo. Roma. singul. 485. Herisui interrogatus. quatenus dicit aduersus talem consuetudinem, seu statutum Episcopum dispensare minimè posse, & sic præmittere est visus quòd validũ sit. Contrariam sententiam, imò q̃ nõ valeat, expressè tenet Panor. in dict. c. venerabilis. col. 2. num. 4. Philipp. Deci. in cap. cùm adeò. col. fi. num. 4. de rescript. Roch. Curti. in ca. fi. de consuetu. fol. 20. versi. Sextò infertur. Et videtur eam facere cõmunem Andræ. Tiraquell. de nobilitate. cap. 20. num. 18. dum dicit. vbi & hoc notãt glos. Hostien. Panormita. & alij.

Diuersam, ac pugnantem sententiã, imò quòd validum sit tale statutum, seu consuetudo non recipiens ad Canonicatum, nisi nobilis sit instituendus, est ex mente Romani dict. singul. 485. Et Felin. in suo dicto eum refert, & sequitur in ca. super eo. col. 3. nu. 5. versi. Secũda qualitas est nobilitas. de testib. Deci. in. c. at si clerici. §. de adulterijs. col. 5. versic. Quarta conclusio. nu. 10. de iudi. Ioan. de Selua in tract. de beneficio. 3. part. quęst. 7. num. 13. & Ioan. Rayne. de nobilita. in. 7. quæstio. principal. Qui eandem consuetudinem præsupponit valere. Et cum hac visus est transire Tiraquel. vbi suprà. de nobilitat. cap. 20. nu. 19. cum eam posteriori loco subiectam reliquerit, nec ab ea expressè recesserit.

Sit igitur conclusio. Nobiles, data paritate morum, & scientiæ, cæteris alijs concurrentibus sunt præferendi. ex mente Felin. in dict. cap. sũper eo. de testi. Et Selua de beneficio. quæst. 7. in. 3. part. num. 13. Quia cùm duo sunt æquales in scientia, ille est præhonorandus, qui est de meliori sangui ne. Bald. in. l. nemini. C. de aduo. diuers. iudic. Aut datur scientia, & prælatio virtutum in ignobili, & tunc non valet statutum tale, quanuis esset de nouo ad fidem Christi conuersus. vt eleganter declarat Montal. in. l. 2. verb. *Tornadizo.* titulo. 3. libro. 4. foro legum. cap. eam te. de rescript. & ibi Panor. notat, q̃ cõuersi ad fidem ex gente Iudæorum possunt habere dignitates ecclesiasticas, ex

eo, quia

eo,quia magis laudandi sunt,quòd conuersi sint, quàm vituperandi,quòd Iudæi fuerint.Ludouic. Gomesi.in ca.statutum.nu.86.de rescript. lib.6. vbi agit de intellectu cap.constituit. & ibi glo.1. 17.quæst.4.Ioan.Crott.in repet.rub. ff.noui.op. nuntia.col.2.num.3.Otalora de nobili.cap.7.secundæ partis tertiæ principal.nu.1. Propter excellentiam,& virtutē alicuius personæ plura permittūtur in fauorē eiusdem.vt tradit Iacob.Petr. de Ptolomæis in repe.l.admonendi.nu.102.vers. si autem disponeret consuetudo. ff.de iureiuran. l.ad bestias.ibi, sed si eius roboris, vel artificij sint, vt dignius populo Romano exhiberi possint,principem consulere debet.ff. de pœn. casus est mirabilis secundùm Bartholo. Cæpoll.in.l.si cōtra.num.18.C.de vsucapio.pro empto.Roma. singul.717.Potestas vnius loci.Hippoly.in.l. edictum.nu.15.ff.de quæstio.& in practi.Causa.criminal.§. opportunè.nu. 6. Boëri.in consuetudi. Bituricensi. rubr. de consuetudi. matrimo. §.24. versic.sed an iudex.Ferdin.Gomez Arias in.l.39. num.27.& in.l.77.num.16. Tauri. Alciat.libr.3. iuris parergon capit.12.& quæ tradit Cæpoll. in consil.36.num.13.inter consi.criminali.Robert. Maranta. in speculo aduocat.6. part.§.tertius & vltimus actus.num.60.pagin.661.Iaso in.l.iubemus.col.fin.num.10.versic.istam conclusionem firmo ex decem.C.de iudic.

Item nobilis occidendo alium,non debet puniri pœna mortis,sed leuiori pœna,hoc est,deportationis.l.3.§.legis.&.l.penul.ff.ad legem Corne. de Sicar.Antoni.Gomez de delict.cap.3.num.2. qui adducendo prædicta iura & tex.in.l.15.titu. 8.part.7.loquitur in illustribus.De iure tamen & consuetudine huius regni,etiam nobilis pro homicidio pœna mortis, quanuis non sit proditoriè seu aleuosè commissum, est puniendus.l.1.& 2.titu.17.lib.4.for.leg.l.4.titu.13.lib.8.infrà.Gregori.Lopez in dict.l.15.verb.*Cauallero,ò otro fidalgo*.tit.8.part.7.

Quæritur quis dicatur miles? Miles dicitur à mille,id est,vnus electus inter mille.l.1.§.miles.ff. de testam.mili.l.1.&.l.2.titu.21.part.2.de qua dictione in sacris habetur Iob.25.Nunquid est numerus militū eius?& Luc.3. Interrogabant Ioannem baptistam milites dicentes. Quid faciemus nos?Et ait illis, Neminem concutiatis, nec calumniam faciatis, & contenti estote stipendijs vestris.&.23. illudebant Christo milites accedētes, & acetum offerentes.& Ioan.19. Milites plectētes coronam.& Apost.2.Timoth.2.Labora sicut bonus miles Christi.

Aduertendum tamen est circa hoc, nēpè quotuplex sit militia?& quot sint genera? & an militia sit dignitas? & quæ sint militum priuilegia? ac illustrium personarum:omnes has quæstiones in progressu huius glo.elucidabimus. Ad primū dicendū est,q triplex reperitur militia.Quædam est equestris,& est eorum,quæ bella gerunt secularia.de quibus est.l.1.cū seq.ff.de milita. testam. ac.ff.de re milita.l.1.tit.21.part.2.ibi.*Caualleria fue llamada antiguamente la compaña de los nobles omes, que fueron pueſtos para defender las tierras,é por esso le puſieron nome en latin,* Militia, *que quiere tanto dezir, como compañas de omes duros é fuertes, é escogidos para sufrir trabajo é mal, trabajando, é lazereando por pro de todos comunalmente.* Ad idem dict.l.1.§.miles.ff.de milit. testam.vbi miles dicitur à malo,quod arcere milites solent,vel à malitia, id est, duritia, quam pro nobis sustinent,vel à mille, quia eligitur vnus ex mille. vt in præmemoratis locis habetur. Et ad hoc vt sit verus miles armatæ militiæ,sunt necessaria quinq;.Primò,quòd iuret non euitare mortem pro republica. Secundò, q cingatur ei ensis. Tertiò, q signetur ei stigmate in brachio. Quartò,quòd scribatur in matricula militum.Quintò, quod examinetur,si est idoneus ad militiam glo. in.l.milites. ff. ex quib. causis maior. quam dixit singul.Panormi.in ca.in nostra.colum.2.num.8. de procurato.Amade.de Castello in tracta.syndicatus. verb. magnificum & generosum militem. num.37.Alexand.in.l.Centurio.num.3.col.2.ff. de vulga. & pupilla. Petr. Antibolus in tracta.de muneribus.§.4.num.6.Grego.Lopez in.l.49.titu.5.par.5.verb.*Cauallero.*

Ex quibus infertur, quòd etiam verè milites creati à principe,qui in curia,nec in seruitio regis moram agunt,sed in suis ciuitatibus,oppidis, seu ruribus,non gaudent priuilegijs concessis militibus.Probatur ex dict.l.49.ibi,*fueras ende si tales dineros fuessen de cauallero,que estuuiesse en la corte del Rey ò en otro lugar en su seruicio.*tit.5.par.5. ad idē tex.in l.ne quidā.C. de testam milit.vbi Bal.sic ait.Item nota ex hac lege,quòd milites gaudentes,nō gaudent priuilegio militantium. gl. in.l. Scriniarios. verb.Nullatenus.eod.titu.C.de testam.mili. Andræ.Barb.in.l. placet. in additio.ad Bald. colū. 1. verb.militibus gaudentibus.C.de sacrosanct. eccles.Et sic in militibus nostri temporis,quòd non habeant aliquod priuilegium immunitatis, & habeantur loco pagani,& priuatæ cōditionis,egregiè probat Petrus Antibolus in tract. de muneribus.§.4.versi.de militibus autem.Francis.de Areti.probat in consil.12.colum.1.in princip. Paris de Puteo in tracta.de re milita.libr.7.§. nobilis à progenitoribus.numero octauo.vbi subijcit hæc verba. Vnde quod dicitur de militibus in titulo de re militari.& in titulo de testamen.militis.intelligitur de illis militibus, qui antiquitus habebant illa insignia, de quibus in leg. penultima.

ff. ex quib. cau. maior. & qui vacabant armis, & hodiernis temporibus intelligitur de armigeris noſtri temporis, quia illa priuilegia militaria hodie dantur militibus, qui ſunt in matricula, & vacant armis, non de illis, qui ſtant in domibus inermes, & in delicijs, ſecundùm Raphael. in l. 1. C. de teſtamen. milit. & Bald. in l. fina. C. qui bon. ced. poſſ. quia armigeri præſentis ſeculi ſucceſſerunt in vicem illorũ militum antiquorum, quod etiam patet, quia à caſtris remiſſus poſt annum non habet priuilegia armatæ militiæ. l. ſed & milites. & l. ſequen. de excuſat tuto. l. nullus. C. de veteran. l. per id tẽpus. C. de decurioni. l. ſancimus. C. quib. non obſt. longi temp. præſc. l. fi. C. de reſt. mili. facit. l. ſemper. §. negotiatores. ibi, quandiu in actu ſunt. de iur. immuni. ſed milites noſtri temporis non ſunt de his, nec aſsiſtunt ſeruitio reipublicæ, imò quamplures in perniciem ipſius, ac paganorum hominum. igitur priuilegijs cauſa militiæ equeſtri ſeu pedeſtri conceſſæ gaudere minimè debent, maximè cùm aliqui nullum titulum, ſeu priuilegium à principe conceſſum ad hoc, vt milites ſint, habeant, & niſi oſtenderint, tributarij iudicandi ſunt: nec debent ferocire, & ſuperbire, vt communiter iſti, qui veri milites non exiſtunt, ſolent facere, maximè aduerſus miſeros, ac pauperes agricultores. Veri milites è conuerſo ſunt pacifici, humiles, miſericordes, & defenſores prædictorum. Nam vbi non ſeruata eſt forma neceſſaria ad inducẽdam militiam, ſeu nobilitatem, non eſt habendus pro milite, ſeu nobili. argu. l. ſi quis fabricenſium. C. de fabricenſi. lib. 11. l. generaliter. C. de epiſcop. & cleri. l. nominationum. C. de appell. quo fit quòd poſſunt torqueri. Ita Iacob. de Bellouiſu in practic. iudiciaria. tit. de quæſtioni. §. nunc reſtat videre de quæſtionibus. colũ. 3. verſi. ſed quid de militibus noſtri temporis. num. 14. Et quod minimè competãt eis priuilegia, niſi tantùm militibus Rhodijs, qui pro repub. Chriſtiana militant, qui veri milites ſunt, & militum priuilegia, ac multò maiora eis competere debẽt, probat Lancellot. Polit. in tractat. ſubſtitu. de compendioſa ſubſtitutio. num. 9. verſi. Sed circa hoc etiam illud. Idem quod prædiximus, nõ gaudere priuilegijs milites noſtri temporis, concluſum reliquit Alexand. in dict. l. Centurio. colũ. 5. nu. 20. vbi adducit quinque rationes pro hac parte. ff. de vulgar. & pupilla. & Lancelo. Galiaul. ibi. col. 5. nu. 17. qui vocat eos milites deauratos, ſola cauda aurea gloriantes, & per plateas elati incedentes, qui non vacant rei militari pro republica, ſed conterunt tempus eorum more pauonum in palatijs, intenduntq; mercãtijs, & negotijs, magis q̃ armis, quod an ſit verum, noſtra ætate vnuſquiſq; popularis erit locupletiſsimus teſtis, ac notorietas facti id indicat. Angel. cõſil. 179. Viſis prædictis inſtrumentis. col. 3. verſi. venio ad deciſionem quarti. Specul. de procur. §. 1. verſic. Item quid eſt miles. Bonus de Curtil. in tract. de nobilitat. 3. part. nu. 162. verſi. ex cuius prima limitatione. Et in iſtis militibus creatis à principe, quos de auratos vocamus, eſt cõmunis opinio ſecundùm Deci. in rubr. de teſtam. milit. nu. 3. & cõmuniter tenetur ſecũdùm Rip. in l. Centurio. nu. 10. ff. de vulgar. Aut loquitur de militibus ſalariatis, qui quanuis nõ ſint in exercitio belli, tñ ſunt præuenti, ac parati pro republica mortem ſubire, & iſti gaudent prædictis priuilegijs cõceſsis ratione militiæ. ſecũdùm Deci. & Rip. locis paulò antè præmemoratis. Sit concluſ. 1. Milites creati à principe non gaudent priuilegijs cõceſsis ratione militiæ, ac exercitij, niſi ſint in caſtris pro defenſione reipublicæ.

Ita procedunt omnia ſuprà adducta. & voluit pragm. regia *ſobre los brocados y ſedas de Madrid.* ann. 1551. cap. 6. ibi, *mandamos que eſto ſe entienda eſtando actualmente en la guerra, y no en juſtas ni torneos.* Secunda concluſio ſit. Milites noſtri temporis creati à rege, vel ab alio, qui habet ſuam commiſsionem. nempè à prorege Aragonum, Valentiæ, ſeu Nauarræ ſecundùm formam & ritum hodiernum, omiſsis ceremonijs antiquis, quę non ſunt in vſu, gaudent priuilegijs omnibus conceſsis ratione militiæ ſi ſunt in bello, vel parati ad illud: ſin autem nec in actu, nec in habitu ſunt præparati, ſed in ruribus, vel ciuitatibus, habebunt priuilegia conceſſa nulitibus ratione dignitatis, & nobilitatis, vt q̃ non poſsint torqueri, vel alia huiuſmodi. Egregiè probat Deci. in rub. C. de teſtamen. mili. col. 1. nu. 3. Et ita reſolue quæ tradit Rom. conſil. 506. In re præſenti. & Antibol. & alij, de quibus vbi ſuprà. & Gregori. Lopez in dict. l. 49. titul. 5. part. 5. & in l. 23. tit. 21. part. 7. glo. 1. facit. l. 8. infrà eod. titul.

Quæro, quot ſint militum genera? Reſpondetria ſecundùm Budæ. in l. 1. §. 1. ff. depoſit. poſt Serui. in. 8. æneidos. Clariùs ac reſolutiùs tradit Coraſi. in l. precibus. col. 3. nu. 12. C. de impube. & alijs. quidã legitimi, alij euocati, reliqui tumultuarij. Legitimi dicebantur, qui militiæ ſacramento adſcripti militabant, nec enim, quod ad Budæ. & Serui. eſt addendum, niſi militari ſacramento miles adſcriptus foret, hoſtẽ gladio petere, aut militare fas erat, proinde in eũ tam grauiter animaduertebatur, qui hoſtem militiæ ſacramento non adſcriptus occidiſſet, aut qui claſsico reuocatus, tardiùs paruiſſet, quàm qui ciuem aut ſocium iniuria occidiſſet. Quapropter magnopere laudauit Cyrus militem, qui cùm hoſtem interfecturus gladiũ eduxiſſet, claſsico receptui audito

audito ictum cohibuit,& hostem dimisit. Cæterùm hoc sacramentum initio milites sua sponte mutuò præstabant,se fugæ atq; formidinis causa non abituros, neq; ex ordine recessuros, nisi teli petendi,feriendivè hostis, aut ciuis seruandi causa. Verùm Lucio Flacco, & C. Varrone consulibus à voluntario ad legitimum iusiurandum milites adacti fuêre, autor est Sext. Iuli. Front.libr. Stratagemat.4.c.1.quod quidē Imperator primo præstabat,suo deinde ordine Legati, mox Tribuni,postea Centuriones, exinde Decuriones, demum Præfecti castrorū, postremò milites:quod singulis annis & calendis Ianuarijs denuò præstare tenebantur, quo sacramento miles, qui lege Iulia de adulterijs fuerat damnatus,soluebatur,vsq; adeò infamis erat.l.quod ait prætor.§.miles.ff.de his qui not.infam.

Euocati autem milites hi dicebantur, qui ex prouincijs,socijsq; ciuitatibus æquo iure, & fœdere iunctis non Latini nominis militiæ munere fungebantur, qui non milites, sed pro militibus habiti sunt.

Tumultuarij verò illi dicebantur, qui aduentu hostium repentino, cùm in discrimine extremo res foret,per trepidationem, & metū raptim militiæ adscribebātur.quod ex Ciceronis verbis. 5. in Marcum Anto.Philippica facilè est colligere. Quamobrem inquit P.C.legatorum mentionem nullam censeo faciendam, rem administrandam arbitror sine vlla mora, & confestim gerendam censeo,tumultum decerni, iustitiam indici, saga sumi dico oportere, delectum habere sublatis vacationibus in vrbe & in Italia, præter Galliam totam.Quo satis apparet omnia in tumultu præproperè administrari, tuncque duntaxat tumultuarios milites deligi,cum bellum vrgēs, & quasi muris imminens solennes actus non admittit.inde immeditatam orationē tumultuariā dicimus.

Sunt præterea & stationarij milites, quorum Paulus Iurisconsul. aliquando meminit in. l. liminarchæ.ff.de seruis fugiti. quos Budæus, milites præsidiarios interpretatur, quos etiam nos vulgò ordinarios appellamus: qui in locis hostium finitimis stationes agitare solent ad repentinos hostium incursus intēti:quiq; ad prouinciæ quietem alūtur, hos interdum Imperator limitaneos vocauit.l.in nomine Domini.§ sicut ergo prædictum est.C.de offi.præfect.præt.Aphricæ.Quandoq; verò Riparenses.l.contra publicam.C.de re mili.lib.12.& ita illic accipiendos esse Alciat.existimauit,pro ijs,inquam,militibus, qui in Imperij limitibus exudabant pro republica aduersus Barbaros,puta in ripis Danubij ad tuendas Pannonias aduersus Sarmatas: & in ripis Euphratis aduersus Parthos.

Dubitatur quare qui non sunt milites, Pagani vocabulo solent à iureconsultis nuncupari? Respond. ex eo quòd solebant olim soli milites in castris, & ciuitatibus commorari, Paganos verò,hoc est, rusticos ruri ad illius culturam relinquebantur.Proinde peculiare verbum sumpserunt Iureconsulti, vt omnem, qui miles non esset,Pagani verbo significarent.glo.in.§.illis.Insti. de milita.testam. Alexā.in.l. Centurio.col.8. ff.de vulga. & pupilla. Idq; Vlpianus & Paulus de militum testamentis tractantes nō semel confirmauerunt.l.3.&.l.idemque.&.l. quod dicitur. ff.de testam.milit.Cur autem qui vrbani sunt, & non militant,Pagani dicantur,Reddenda erit talis ratio.Quòd Roma,vt Dionysi.Halicar.lib. antiquitatum Romæ.4. scribit,in tribus quatuor diuisa fuerit,quas pagos vocitabant,in quibus habitantes pagani dicebantur,qui in nullam aliam habitationem transferri poterant. Propriè tñ rusticus,paganus est,à pago,quod est villa, sic dictus. Vnde qui non populi, sed montanorum, agrestium, & rusticorum dies festus erat, Paganalia dictus est.

Planè militē à Pagano insignijs & priuilegijs legūlatores distinxerunt. vt per Coras.in.l.precibus.nu.19.C.de impuber. & alijs substi. & in hac lege constat.& in.l.4.tit.2.infrà eod.lib.4.vbi priuilegia militum,nobilium ac illustrium personarum explicabuntur.Et hæc de militia seculari, de qua ista lex loquitur,dixisse sufficiat.

Alia.2.est militia cælestis, & hæc est clericorū. cap.Christianis cum glo.verb. cælestem.11.q.1. & in cap.reprehensibile.23.q.8. ex quo liquet à militibus seculi ad milites Christi argumentum sumi. Vnde inferri solet, q sicut non valet donatio facta concubinæ per militem seculi: ita etiam inualida erit facta per militem Christi.glos.Bart. & cōmuniter docto.in.l.affectionis. ff. de donat. dixi latius in.l.1.in glo.1.col.98.versic. Clericus tamen donare concubinæ.titu.3.lib.1.suprà. Infertur. 2. q sicut miles seculi non tenetur cedere bonis:ita nec etiam miles Christi.ex glo.in.l.miles.ff.de re iudi.de quo in cap.Odoardus.de solu. diximus in prædict.glos.1. colum.107.versic.ex quib9 aliud emanat.Deducitur tertiò, quòd sicut pro sententiæ executione non sunt capienda stipendia militum: ita etiam non sunt capienda stipendia clericorum,& sic militum Christi.glos.in l.stipendia.C. de exec.rei iudica. Infertur.4. ad glo.decisionem in.l.2.§.miles.in verb. Sacramento. ff.de his qui not.infami.dicentem, quòd sicut infamia priuat aliquem militia seculi,ita etiā priuat eum militia cælesti.& illam glos.sequitur Panor.in.c. querelam.de iureiur.dicta fuerunt ex vi huius argumēti in.d.l.1.in.glo.1.col.107.&.108.

tit.3.lib.1.suprà.& eo ipso, q assumpsit sacerdotium,de ignobili efficitur nobilis sacerdos. Ioan. And.in cap.cò libentius.de seru.non ordi. Chassan.in catalogo gloriæ mundi.in.8.part. cõsider. 26. Tiraquell.de nobilitate.c.9. text.omniũ insignis.in.l.2.C.vt nemo priuat.titu.prędijs suis.vel alien.imp.imò probat,q clericus est plusq̃ nobilis.vt aduertimus in.l.1.in glo.1.col.110.versicu. Est & aliud.tit.3.lib.1.suprà.

Ad vnum in hoc aduertendum est, q in omnibus non valet argumẽtum de milite seculi, ad militem Christi. Sunt enim pleraq; , quæ militibus seculi congruunt,quæ non congruunt militibus Christi,vnde hæc argumentatio non est semper assumenda.Ita Panorm.in cap.1.notab.3.de cleri.ægrotant.Quantum autem adipsum actũ præliandi,qui conuenit militibus seculi, miles Christi omnino secernitur à milite seculi. Non enim se debet prælijs immiscere , etiam cõtra infideles. vt probatur in.c.ex multa.de vot. Imò Panor.dicit in ca.fi.nota.1.de cleri.coniugat.q si quis clericus in minoribus cõstitutus promouetur ad secularem militiam,& facit actum contrarium clericatui,vt quia exercet sæua,seu iuit ad bellũ,immediatè perdit priuilegiũ clericale,quia ista sunt contraria. Vnde ex quo elegit cõtrariam vitam, fuit à prima ipso facto excluſus. & ita etiam sentit Innocen.in ca.1. de aposta. Excluditur enim clericus à priuilegio suæ clericaturæ,& sic à priuilegio fori ecclesiastici, si sponte probetur ad bellum iuisse militandi causa, secùs si tantũ quis efficeretur miles seculi , sed non exerceret sæua , nec alium actum prorsus contrarium clericatui , nec etiam iuraret se non euitaturum mortem pro republi. prout diximus communiter q milites iurare solent:quia istis concurrentibus,nõ exueretur priuilegio clericali. secundùm Panor. in cap. fin.nu.1.de cleri.coniugat.Et secundũ hoc est explicanda & intelligẽda glo.in cap.qualiter.de cleri.non residentib.quæ simpliciter sentit , q clericus si efficiatur miles,perdit beneficium.Nam intelligitur,si immiscеat se sæuis , vel eat ad bellum militandi animo.Panor.in dict.c.qualiter. Quanuis doct.in ca.ex tuæ.eod.tit.sentiant simpliciter cũ opinione prædictæ glossæ.& secundùm Imol. in ca.qualiter.nu.4. transeunt communiter doct. cum opi.glo.ibi.de cleri.non resid. & ibi Ioan. de Anani.nu.4.dicit eam gloss.notabilem esse.

Tertia est militia legalis , nẽpè aduocatorum, qui pro rep.militare dicũtur.l.aduocati.C.de aduocat.diuers.iudi. Has tres militias ponit glo.ordina.in.l. pen. ff. de testam.milit.& de aduocatis vide quæ dixi in.l.1.tit.19.lib.2.suprà. Postremò addi etiam potest alia militia animæ,de qua dicitur,Militia est vita hominis super terram.c.1.ver sic.& quia.de consecr.distinct.5.

Quæritur vtrùm descendens ex nobili genere, sit præsumendus nobilis,& virtutis studiosus , sicut è conuerso?Respondendum est q sic:nam ex bono,bonũ regulariter gignitur.iuxta illud, Arbor bona non potest malos fructus facere:nec arbor mala fructꝰ bonos facere.Matthæi.7. Alciat. in tract.de præscriptiõi.regul.1. præsumptio.48. nu.1.Ioan. Neuizan. plura refert,quæ ex parentum origine præsumuntur in filios traduci in libro.2.Syluæ nuptialis.nu.115.versi.dicunt bene natã. Andræ. Tiraquell. in leg.7. de iure mariti. in princ.fo.104.col.2.cum seq.Fortuni.in repe.l. Gallus.in princ.col.50.ff.delibe.& posth.Qui omnes adducunt tex.in.l.quod si nolit.§. qui mancipia.ff.de ædili.edict.vbi Vlpia.ait. Qui mancipia vendunt,nationem cuiusq; in vẽditione pronunciare debent.Plerunque enim natio serui aut prouocat,aut detinet emptorem.Idcirco interest nostra scire nationem. Præsumptum etenim est quosdã seruos bonos esse,quia nationis sunt non infamatæ: quosdam malos videri, quia ea natione sunt,quæ magis infamis est.Andræ.Tiraquel. de nobilita.c.20.nu.21. versic. Cuius rei rationẽ. Et sic nobilitas proueniens ex sanguine antecessorum illustrior est , quàm noua causata ex priuilegio principis,prout est inter filios de algo,& illos,qui dicuntur milites armatę militiæ,dum tamen vnà cùm nobilitate parẽtum isti nobiles antiqui non sint degeneres à maiorum nobilitate, aliàs nobilis virtute tantùm est præferendus ei: nam vbi non est virtus,non datur nobilitas. Qui ex genere nobili venit,præsumptione dicitur nobilis.Cyn.in.l.prouidendum.C.de postuland.Tiraquel.vbi suprà.c.20.nu.21.qua cessante,apertè omnino nobilis non est dicendus. vt latè probat Andr.Tiraquel.de nobilitate.c.22.nu.1.Præstanti or ergo est nobilitas, quæ contingit ex claro sanguine vel genere iuncta simul virtute.l.2.titu.21.part.2.Otalora de nobilitate.2.part.cap.3. num.9.

Quæritur vlteriùs,vtrùm militia sit dignitas?Videtur q nõ, quippe cũ libertus possit esse miles. l.libertinę conditionis. C.de liber. & eorum libe. & tamen hi dignitatem habere mimimè possunt. l.omnes.C. de meta.lib.12.ideò militia & dignitas ponuntur tanquã diuersa.l.fin.C. qui milita. poss.vel non. eod.lib.12.ibi , dignitatem habere queadmodum fuerit passus militiam. Ex quibus verbis colligitur satis militiam sub dignitatis vocabulo non comprehendi, aliàs irrisoria esset ibi similitudo , cùm potiùs identitas diceretur. Sed nullũ simile est idem.l. quod Nerua.ff.de posit. ergo econuerso nullum idem dici poterit esse simile.argu.l.si idem.cũ ibi notat. C.de codicillis.

Quòd

Quòd non sit dignitas militia, voluit glo. in l. vni C. de equest. digni. lib. 12. Bart. in l. ex eo tẽpore. col. 1. nu. 3. ff. de testam. mili. & in l. 1. nu. 83. vers. quartò infertur. C. de digni. lib. 12. Iaso. in l. si qs in conscribendo. col. 1. nu. 3. C. de pact. per text. ibi, dum dicit, militię, vel dignitatis. propter alter natiuam, quæ cadit inter diuersa. vt per glo. in rubric. ff. si ager vel emph. peta. Bonus de Curtili. in tracta. de nobilitat. 3. part. num. 148. Ioann. de Anani. in additioni. ad Signor. de Homodeis. in tract. vtrùm præferendus sit doctor an miles. nu. 57. versi. sed militia non est. Amade. de Castello. in tract. de Syndicatu nu. 38. versi. an autem militia sit dignitas. & cum Bart. est opinio magis communis secũdùm Bonum de Curtili. vbi suprà nu. 149. quanuis Ioan. Raynandus doctor Gallus antiquus in suo comprehensorio feudali sub tit. de nobilitate. teneat nobilitatem dignitatem esse. ex l. præclarã. C. de primiceri. libr. 12. ibi, præclaram nobilemq; militiam spectabilium. C. de primiceri. lib. 12. Qui tex. nõ obstat, quia loquitur in militibus Romanis. argumento sumpto ex verbis illius legis, ibi, cùm nihil reip. vtilitatis. Ponderando verba illa reipublicæ. quæ simpliciter prolata, sumũtur pro repub. Romana tantùm. l. eum qui vectigal. in fi. iunct. gl. ff. de verb. signi. sicuti cùm dicitur, ius ciuile nullo alio adiecto intelligitur nẽpè Romanorum. §. sed ius quidem ciuile. Insti. de iure natur. gent. & ciuil. quos quidem, vt prædicitur, solos nobiles iura disponunt, & communiter concluditur, vnde malè concluditur ad reliquos prouinciarum, cùm ex separatis non bene infertur. l. Papinianus exul. ff. de mino. l. fi. ff. de noxali. & iura loquentia in casibus particularibus, propter aliquam specialitatem non sunt trahenda in consequentiam. l. 4. & ibi not. ff. de fidei com. liberta. Nec etiam obstat tex. quem ipse citat in l. inter alias. ibi, militari dignitate fruantur. C. de palatinis sacra. largitio. lib. 12. quia etiã loquitur de militia Romana, quam, vt prædixi, solam nobilitatem, & dignitatem connexam habere testantur docto. vbi suprà per tex. iuncta. glos. in l. vni. C. d̃ equest. digni. lib. 12. Quòd autem in quãtum voluit ibi lex, primicerios scholæ societatis sacrarum largitionũ & tres primicerios tribuni prætoriani scriniorũ militari dignitate frui, intellexerit de militia Romana, quæ, vt dictum est, secum habet dignitatem annexam, probatur ex eo: quia nulla legitur apertè militia per Imperatorem dignitate dotata præter militiam Romanam, de qua in dict. l. vni. C. de equest. dig. lib. 12. Quo fit, vt simpliciter de militia facta mentione per ipsum, intelligatur de illa. argum. tex. in l. 2. ff. de libe. & posthu. vbi indefinita locutio, quæ non potest referri nisi ad vnum, æquipollet singulari, & particulari locutioni. Et hanc partem tenet Alberi. in l. milites. nu. 1. C. locat. & Alexan. in l. diem functo. col. 4. nu. 14. versic. tamen puto veram esse opinionem. ff. de offi. assessorum. vbi alios plures allegat. & Tiraquell. de nobilitat. ca. 8. nu. 5. ac latissimè hãc opinionem communem, q̃ non sit dignitas, ostendit. Tandem refert Matthæ. de Afflict. in consti. Siciliæ incipien. Constitutione præsenti in. 1. nota. dicentem, q̃ licèt sim plex militia non connumeretur inter gradus dignitatis, ea tamen, quæ cum præpositura est, vt sunt Capitanei equestres, vel pedites, dignitatem habent. Potest etiam verificari in præpositis ciuitatum, qui nobilitantur à rege cum administratione officij, prout in exemplo sunt *los regidores, ò ueynte y quatros* ad vitam: quia negari non potest, quin præeminentiam, & dignitatem habeant respectu inferiorum, quos paganos appellare soliti sumus. Plura tamen iura suadent militiam esse dignitatẽ. De quibus per Tiraquell. de nobilita. c. 8. in princ. nu. 1. & lib. 8. fororũ Aragonum de creatio. milit. consti. Item q̃ si aliquis. ibi, promouerit aliquem minimè dignum ad militiæ dignitatem. Et statim in titu. sequen. de conditione infantionatus. cõsti. Nullus infantio. ibi, Cum his, qui eos promouerũt ad militarem dignitatem. Clericus etiam dicitur esse in dignitate. vt dixi in l. 1. tit. 3. lib. 1. suprà in gl. 1. pagi. 110. versi. Quare his etiã. Sed intellige largè, prout est quædam præeminẽtia respectu inferiorum, non autem propriè, vel in his militibus, qui cum administratione officij creantur. vt diximus.

Dubitari etiam solet, qui sint milites, qui priuilegijs militaribus gaudere debeãt. Ideò vltra iam dicta in hac glo. adde. l. licet. C. locat. vbi Alberic. col. 2. dicit, & nota quod sequitur. specificat eũ qui sunt milites, qui gaudent priuilegijs militum, quod fortè alibi non sic clarè reperietur. Quot autem sint eorũ priuilegia, & vtrùm renuntiari possint, inferiùs suis locis opportunè dicetur.

Est tamen dubium, vtrùm filij naturales gaudere ac frui debeant nobilitate parentũ? Respõd. Filij naturales alicuius nobilis, non sunt nobiles, nec eis arma parentum deferre licet. Bart. in l. 1. col. 4. C. de dignita. lib. 12. per text. in l. cùm legitimè. ff. de stat. homi. & in l. liberis. iunct. glo. ff. de Senatori. Florian. in l. quitestamentum. in fi. ff. de probat. Bonus de Curtili. in tracta. de nobilitat. 4. part. col. 1. versi. si autem de nobilitate. num. 3. Andræ. Tiraquell. de nobilitate cap. 14. num. 10. qui plura expendit in probatione huius quæstionis. Quæ apud eum videnda sunt in hac specie, & pro eius dote. glo. verb. liberi. in clem. vni. de bap. quæ dicit, q̃ appellatione liberorum, quo ad honores & commoda non veniũt naturales. Quam

sequitur Ias.in.l.fi.nu.13.C.de verb.signifi.Alex. in.l.ex facto.§.si quis rogatus.col.11.versic.si autem est constitutio iuris ciuilis.ff. ad Trebellian. Quo fit, q̃ emphyteusis concessa pro se & filijs, non intelligitur concessa pro naturalibus.Barto. & communiter doct.secundùm Rip.ibi in dicto. §.si quis rogatus.num.62.

Infertur.2.q̃ ius retrahendi rem cõcessum con sanguineo propinquiore per leges huius regni. infrà lib.5.tit.7.l.6.cum similibus. locum non habeat in naturalibus, quos Bastardos apellamus. per dictam glo.in Clem.vni.de baptis.& est glos. in verb.filijs.in extrauagant. Execrabilis. Ioann. Papæ.22.sub tit.de præbend. Ioan. Imol.in dict. §.si quis rogatus.col.5.versi. si autem constitutio iuris ciuilis.vbi dicit, q̃ immunitas concessa doctori,& eius filijs, non trahitur ad naturales tantùm.quia secundùm eum in exorbitantibus, seu priuilegijs non veniunt prædicti filij naturales.ergo nec in casu legis Regiæ (*del tanto por tanto*) præallegata,cùm sit contra ius commune.vt habetur in.l.dudum.& ibi per Ign.C.de contrahẽd.empt. Item quòd Bastardi nõ possint rem patrimonialem retrahere,Andr. Tiraquell.istam partem amplectitur,omissis alijs,qui contrarium volebant, dicendo,q̃ erat nomẽ naturę,& non iuris,ideoq; admittendos fore.Tamen ipse optimè probat oppositam sententiam, de qua per nos suprà libr.1. de vtroq; retract.§.1.glo.8.num.4. cum sequent. Masueri. in pract.de retract.num.12.vbi plùs dicit,q̃ filij legitimi bastardorum non admittũtur ad retractum rerum venditarum à consanguineis ipsorum bastardorum.quem sequitur Tiraquell. vbi suprà num.7.per tex.in.l. fina. cum ibi nota. C.de naturali. liber. Et in effectu etiam hãc tenet Couar.lib.4.Decretali.2.part.c.8.§.10.nu.3.vbi defendit,legitimatum rescripto principis ad ius retractus ex vi legis Regiæ admittẽdum esse. cõtra Tiraquell.vbi suprà num.12.& Deci.consil. 275.dub.3.Et q̃ illegitimi repellendi sint à prædicto iure retractus,est tenendum, quicquid Cifontan.in.l.70.Taur.q.5.adnotauerit pro bastardo. & Montalu.in.l.13.verb.cambiar.col.13.in princi.versi.Item quæro,vtrùm illa, quæ dicta sunt.titu.10.lib.3.foro leg. Nicolaus Boëri. de retraict. §.1.in final.verbis.& Bagoil.in sua disputatio.retractus.nihil tamen ad hoc isti duo posteriores allegantes.

Hinc etiam est,q̃ ius patronatus non trãsit ad illegitimos,etiã si sint naturales.Dixi in.l.1.verb. *deuan succeder.* versi.Pulchra etiam est quæstio, vtrum illegitimè natis.tit.6.lib.1.suprà.pagi.236. Cessio tamen fieri potest filio naturali per patrẽ, qa est nomẽ naturæ.Rebuff. in rep. auth. habita. priuileg.177.C.ne fili.pro patre. quod est notandum pro ampli.& intellectu.l.25.lib. pragma.

Contrariam tamen sententiam, imò q̃ filius naturalis natus ex patre nobili, debeat gaudere nobilitate parentum,quemadmodum gaudet natus ex legitimo matrimonio,seruãdum est in nostro regno.l.1.tit.11.part.7. Cuius verba notandissima in derogationẽ iuris cõmunis sunt hæc. E *fijo dalgo es aquel, que es nascido de padre que es fijo de algo,quier lo sea la madre quier non,solo que sea su muger uelada,ò amiga,que tenga conoscidamente por suya.Porque antiguamente la nobleza ouo comiẽço en los uarones, è por ende la heredaron los fijos dalgo, è non les empece, maguer la madre no sea fija dalgo.* Et ibi Grego.Lopez verb. *amiga* Otalora de nobilitate.2.parte tertiæ principal.c.3.num.3.versi.notum est etiam.Ioan.Oroſci.in.l.cùm legitimè.num.20.ff.de statu.homin. In contrarium est.l.3.tit.15.part.4.ibi, *Daño muy grande uiene à los fijos por non ser legitimos. Primeramente,que non han las honras de los padres, nin de los abuelos.* Ex qua constat illegitimos iura honorifica minimè consequi nec à patre,nec ab auo. Altera verò l.præalleg.ad patris nobilitatem admittit. Quæ iure regni difficilè contrariũ iudicari necesse est. Nisi dixeris,dictã.l.3.per.l.1.fore intelligendam ex mente Grẽgo.Lopez in dict. l.3.verb. *honras.* vbi verba sua sunt.vide.l.fin.tit.13.ead. part. & limita vt in.l.1.titu.11.part.7. quasi velit dicere ad iura nobilitatis admitti. vt in dict.l.1. habetur,à cæteris verò honoribus eum repellimus per dict. l.3.Et est etiam hæc concordia Ioann. Oroscij in dict.l. cùm legitimè.col.2.ad fi. ff.de statu. hom. facit.l.Taur.12.vbi quo ad quædam gaudet priuilegio legitimationis, quo ad reliqua prohibetur.& lib.pragma.fol.139.col.2.ibi, *Pero es la mi merced,que los caualleros que yo hize y arme.* Si tamen tales filij essent nati ex damnato,aut punibili coitu,etiam si legitimentur à principe, non gaudẽt, nec consequuntur patris nobilitatem.l.9.in pragmaticis extraordi.anni.1544.cuius verba sunt. *Sabed que à nos es fecha relacion,que à causa de algunas legitimaciones que mandamos despachar de personas nascidas de dañado è punible ayuntamiẽto, nascen algunos pleytos,diziendo estos legitimados,que la hora que son legitimados,son hijos dalgo,y que son exemptos de todos pechos,seruicios,è contribuciones,lo que no eran antes que fuessen legitimados.* E *porque nuestra merced y uoluntad nunca fue, ni es,que las dichas legitimaciones se estiendan,ni entiendan à las hidalguias, ni por ellas se escusen de qualesquier pechos,y contribuciones à que eran obligados,y deuian antes que fuessen legitimados,siẽdo como dicho es de dañado y punible ayuntamiento nascido de parte del padre, ò madre.* l.7.tit.22.lib.4.foro leg.ibi, *y el fijo que aßi fuere recebido aya honra de fidalgo,si su padre fuere fidalgo, y esto se entiende de los hijos naturales.* facit.l.12. ibi, *pero en todas las otras.*in legibus Tauri. quæ loquitur in naturalibus.

turalibus. & ibi de legitimatione agitur latè per Ioann.Lupum,cæteroſq; interpretes.

b ¶ *Puedan traher paños de oro*. De veſtibus, quæ poſſunt vti homines huius regni, cautum eſt in pragma.Regum Catholicorum.l.142. &.l.143.cum ſeq.fol.112. & hodie ſeruat pragmatica ſanctio edita à Carolo Cæſare olim Hiſpaniæ rege. anno.1551. in ciuitate Tauri. cum declarationibus ibi ſubiectis ab eodem Cæſare in oppido de Madrid.ann.1552.De iure communi habes.l.1.cum.4.ſequen.C.de holobrizis & auratis.lib.11.& addendus eſt Tiraquell.in legibus cõnubialib.l.17.fol.45.colũ.1.vbi ſunt aliqua loca tam rubri.quàm.l.temperent. dict. tit.C.de holober.et holober.emendata.

ras. Porẽde ordenamos que todos loscaualleros armados puedan traher paños de oro[b], ò dorados en las veſtiduras, y en las deuiſas: y en las

Per veſtes autẽ multoties diſtingui ſolet perſona,vtrũ ſit nobilis, vel vilis.l.5.tit.5.par.2. Veſtis enim primùm depellendi frigoris cauſa reperta eſt, poſtea ad ornatum, & corporis dignitatem haberi cœpta eſt.ſecundùm Ciceronem de oratore.Et Chryſoſto.ſuper epiſtola Pauli ad Roman. homilia.24.inquit, Non eſt veſtibus ornanda caro,ne ornatu illam perdas.nam & molliorem inde facies, & bonam ipſius valetudinem corrumpes, dum nimia mollitie diſſoluis. Per abuſum tamen potiùs ad pompam ornatus,quàm ad neceſſitatem veſtes nimium excreuerunt,adeò quòd licèt ſciẽtia præclariſsima ſit in viro, nullus tamen apud vulgus & optimates indoctos defertur honor ſine veſtium ornamento. Vnde prouenit illud metricum.Vir bene veſtitus, pro veſtibus eſſe peritus Creditur à mille, quanuis idiota ſit ille:Si careat veſte,nec ſit veſtitutis honeſtè, Nullius eſt laudis, quanuis ſciat omne quod audit. Refert Specula.de aduotato.§.ſequitur videre de veſtibus.talis enim prima facie præſumitur,qualẽ eum indicant veſtes eſſe.c.in audientia.&.c.cõtingit.2.de ſenten.excom.l.item apud Labeonẽ. §.ſi quis virgines.ff.de iniur.l.diuus. &.l.ſed ſi acceptо.ff.de iure fiſc.c. ſi iudex laicus. §. idem eſſe cenſemus.& illic glo.verb.reputare.de ſenten. excommu.libr.6.l.18.titu.9.part.7.l.3.tit.9.part.1. l.13.14.15.&.16.titu.3.lib.1.ſuprà.Senec.vxori Neronis dixit.Indue te delicatè chariſsima, non propter te,ſed propter honorem Imperij.Reſumpſit Specu.vbi ſuprà.§.ſequitur.nu.1.Ioã. Fab.in proœmi.Inſti.verb. Auguſtus. nu.8. Dicit tamẽ Seneca,quòd quẽadmodum ſtultus eſt,qui equũ empturus nõ eum inſpicit,ſed ſellam eius,& frænа:ſic ſtultiſsimus eſt,qui ex veſte hominem æſtimat.Tradit etiam Lucas de Penna in.l.2.C.de veſtib.holober.lib.11. In veſtibus autẽ debent differre nobiles, & doctores à cæteris inferioribus. argum,l.plenum.§.equitij. ff. de vſu & habita.l.ſi quid. §. ſufficienter. ff. de vſufruct. vbi Vlpianus ait.Sufficienter autẽ alere, & veſtire debet ſecundùm ordinẽ & dignitatẽ mãcipiorũ. vbi Bald.dicit.Nota quæ dicuntur ſufficientia veſtimenta. Quod facit pro veſtimentis monachorum.Et tene menti. Probatur etiam per hũc text. quòd Abbas debet eſſe meliùs veſtitus,quàm monachus, quia dignior: monachus melius, quàm cõuerſus:& magiſter in Theologia meliùs,quàm quilibet ſacerdos, qui ſit inter fratres. Hactenus Bald.verba facit.

Eſt notandum,quòd non licet priuatis viris deferre veſtes aureas,ſericas,vel auro phrigiatas,ſũt enim principibus,regibus,& magnis dominis relinquendæ.l.1.&.l.2. & Ioan. de Platea vtrobiq; C.de veſtibus holoberijs& deauratis lib.11.Conſtat etiam ex iſta lege, cùm in ſignum priuilegij nobilibus,ac doctoribus ſit conceſſum à principe.ibi,E *porque los caualleros deuen ſer eſmerados entre los eſcuderos en ſus traeres.* Igitur in contrarium eſt ius commune, quanuis malè de cõſuetudine ſeruetur.

Eſt tamen dubium,vtrùm hæ veſtes ſolùm viris cenſeantur prohibitæ deferri,vel etiam veniãt mulieres? Videtur quòd poſsint, ex eo,quia ſolùm prohibentur viri,&non mulieres.dict.l. 1.& glo.l.2.C.de holober.libr.11.& in pragm.Caroli Cæſaris capit.1.dicitur, *que ninguna perſona*. igitur cùm prohibeat portare certas veſtes,vel ornamẽta,comprehendet ſolùm viros,nõ fœminas.l.temperent.inverb.virilia.C.de veſtib.holober.lib.11. &.l. vnic. C. nulli licere in freq. equeſtribus ſell. eod.lib.11.& ſic mulier eſt melioris conditionis, quàm maſcul.ſecundùm Plat.in.d.l.1.igitur non comprehenduntur fœminæ ſub hac prohibitione,cum ſit materia odioſa ac pœnalis.

Sed tamen cõtrarium eſt dicẽdum per dictam pragma. Quæ etiam in fœminis expreſsè loquitur in ca.8. incipient. *Item que en las ropas enteras de ſeda de las mugeres.* Item etiam,quia pragma. loquitur per verbum comprehendens tam maſculos, quàm fœminas,dum dicit, *qualquiera perſona*. quæ etiam cùm ſit in materia indifferenti, vtrumque ſexum comprehendit eius prohibitio,quanuis ſi materia ſit pœnalis, fœminas. gloſ.in clemen.1. verb.homines.de electio.& in cap.ſi quis ſuaden

te.

te.17.quæſt.4.in gl.1.Deci.in.l.fœminæ. nu.88. ff.de regu.iur.vbi tradit ſtatutum prohibitorium pœnale comprehẽdere fœminas. Hinc eſt,quòd fœminæ contrahenti binas nuptias eſt imponenda pœna.l.3.tit.1.lib.5.infrà.&.l.6.tit.15.lib.8.infrà.latiùs in dict.l.3.explicatũ eſt.Probatur etiam per Philipp. noſtrũ regem,in curijs habitis apud Aragones in oppido de Monçon.anni.1553.vbi ſunt leges prohibentes deferre veſtes in certa forma in prædicto regno Aragonum.Quemadmodum eſt pragma.apud Caſtellanos,de qua ſuprà. & eſt.l.148.lib.pragmat.quæ in terminis loquendo,affirmat hanc rationem.

Dubitatur,vtrùm lex prohibẽs veſtes iſtas deferre,intelligẽda ſit etiam ſi intra domum eas aliquis deferat,& ſic capi poſsint cùm pœnæ executione,de qua in pragmatica regia? Videtur quòd ſic:nam generalis eſt prohibitio,dicendo, *en las ropas y ueſtidos que truxere*.Ergo extra domũ,ſiue domi publicè deferat, venit cõtra legis præceptum, & ſic indiſtinctè erit vtroq; caſu deferens puniendus.l.proſpexit.ff.qui & à quib.cap. ſi Romanorũ.19.diſt.l.1.§.generaliter.ff.de legat.præſtand. Secundò iſta prohibitio eſt propter publicam vtilitatem introducta,ne quis depauperetur ex nimio ſumptu,qui cõtingere ſolet ex veſtibus pretioſis,& exceſsiuis,tam in principali, quàm in miniſterijs & officialibus,quod experientia hiſce in regnis iam docuit,& refrænanda erit tam incauta,& exceſsiua impenſa, cùm interſit reipublicæ, ne quis re ſua male vtatur.§.ſed & maior.verſ.expedit enim reipub. Inſtitu. de ijs, qui ſui vel alie. iur.ſunt.Sed impenſa infructuoſa,ac ineffrænata ita contingit, ſi fiat ad vſum domi, quemadmodum ſi ad publicum extra domum.igitur.&c. Facit proœm.dictæ prag.ibi, *Y para euitar fraudes.&c.* inferius.c.16.ibi, *que traxeren qualeſquier ropas.*& ca.17.ibi, *dende el dia que fuere pregonada y publicada, que por cada uez que lo hizieren, ò mandaren hazer, cayan,è incurran en pena.* Igitur omnino prohibentur non ſolùm deferri,ſed etiam fieri huiuſmodi veſtes,ac proinde nullo modo poſſunt ad vſum fieri.

Tum etiam, quia hæc delatio ſolis conſtitutis in nobilitate, & dignitate ſunt conceſſæ ſpecialiter, & in priuilegium deferri, vt iam ſuprà habitum eſt.Et in conſtitu. vniuerſ. Salmantinæ. 24. ibi,præter Regum, Ducum,& Comitũ filios.Cõtrarium faciens facit in præiudicium legis, ac honorem priuilegiatorum, ergo poterit prohiberi, tanquam qui iuri & inſignijs ſibi non competentibus vti minimè veretur.argum.l.eos.§.fin. ff.de falſ.ca.dilecta.iunct.gloſ.fin.de exceſsib.prælatorum.intantum, quòd lex prohibens portare veſtes deauratas, vel de ſerico, vel alterius rei, non poterit præmiſſa ratione portare fictas, & contrafactas. Quicquid Bart.teneat in.l.1.§.hoc interdum. ff. de font.non comprehendi ſub pœna ſtatuti,ſed quòd debeat intelligi de veris, naturalibus,& non fictis.tex.eſt pro hac ſententia contra Bart.in.l.vellera.C.de veſti.holobe. & ďaura. lib.11.tenet Ludoui.Roman.in.l.1.col.fi.nu.16. ff.quod quiſq; iur.& in.l.ſi verò.§.de viro.fallent. 42.nu.73.ff.ſolut.matrimo. & pro hac opinione Roma.eſt tex.in dict.pragma.*de las ſedas.*ca.2.ibi, *Item que en las calças,y muslos no puedan echar, ni traher telillas de oro,ni plata finas,ni falſas.&c.* Sequitur ergo ex prædictis,quòd vtens veſtibus inhibitis in prędicta pragma.cuiuſcunq; ſtatus,ſeu conditionis, & præeminentiæ ſit,ſiue priuatim domi, ſiuè extra,erit pœna prædictæ legis puniendus.

Facit in contrarium.l.143.ibi, *è que à otras aueys tomado las ſayas è ropas en ſus caſas, diziendo que las auiã ueſtido è traido fuera de ſus caſas guarnecidas con la ſeda que era uedada,aunque no ſe las hallauades ueſtidas.*verba etiam ſimilia habentur in.l.ſeq.144.lib. pragma. regum catholicorum.igitur ex vſu extra domum potuerunt auferri domi,& non aliàs. Sed verba illa ſunt enunciatiua, & narratiua, in quibus diſponens non ſe fundauit ad conſtituendã in hoc deciſionem,nec nihil diſpoſuit, ideoq; nõ obſtat rationibus præmiſsis.

Præterea domus vniuſcuiuſq; cauſa quietudinis,& tutiſsimi refugij potiùs,quàm moleſtiæ debet eſſe.l.pleriq;. ff. de in ius voc.l.2.tit.7.part.3. ſed ſi veſtium delatio eſſet prohibita domi, daretur occaſio inquietudinis,ac moleſtiæ,nempè, q̃ quis perſcrutaretur ab iſtis officialibus, qui magis deſiderant,& intendunt circa prędam, quàm circa legum obſeruationem. Sed illa lex intelligitur in cauſis ciuilibus,ſecùs in criminalibus,vt eſt iſta,propter inobedientiam.

Præterea aut pragm. conſiderat ſumptus, aut ne vilis perſona ita incedat ornata, quemadmodum nobilis.Si primum conſiderat, prout ſuprà aduerti,habet locum domi afferentes.Aut nobilitatem,& tunc domi non prohibetur, quia perſona ibi facilè cognoſcitur,nec eſt cauſa oſtentationis nobilitatis, quæ fit per actus extra domũ. argum.diſtinctionis Georgij Nat. in repe.c.quãuis pactum.num.144.intelligentem Bart.doctri. in.l.1.§.hoc interdictum.ff.de font.quatenus decidit ſtatutum puniens mulieres portantes perlas, non procedere in ea muliere,quæ portat perlas fictas,ac contrafactas.Quam retulit ipſe num. 143.col.45.Georgi.Nat.in dict.cap.quanuis pactum.& diximus ſuprà.Quò fit, q̃ meretrices incedentes domi cum ornamentis prohibitis ex communi huius regni obſeruantia,non puniuntur pœnis legum prohibentium has veſtes deferri .ergo ex interpretatione, quæ à conſuetudine traditur,

traditur, quæ optima legum est interpres, non debent capi vestes domi, nisi cũ eis fuerit apprehensus deferens extra locum suæ habitationis. argu. l. si Barsatoram. C. de fideiusso. & quæ not. Ioan. Lup. in repet. ca. per vestras. §. 21. num. 12. fol. 95. de donat. inter virum & vxo. Nõ obstat, nam vetus pragma. 148. habet cõsideratio-

vandas, y en las sillas y frenos, y en las armas. Y esso mismo manda-

nem ad sumptus, ne detur ex hoc occasio consumendi patrimonium. vt patet ex princ. & inferius. ibi, *Sobre lo qual todo à nos como Rey è Reyna, è señores pertenesce proueer y remediar, por manera que nuestros subditos no tengan occasion de usar mal de sus cosas, ni de destruyr, ni gastar sus haziendas è rentas en cosa tan escusada. &c.* Ex quibus pragmaticis cõstat, vt euitẽtur sumptus, fuisse factã huiusmodi prohibitionem, ac proinde domi eas vestes cõtra tenorem pragmaticæ deferri minimè licere, secùs tamen eas habere. Et quia casus quotidie est in facto, videãt qui lege lata hæc apertius decidere possunt, cùm illius sit interpretari, cuius est statuere. Interim tamen crederem non posse extra domum, nec domi deferre ex mente proœmij dictarum regiarum legum. Ex quo deducitur ratio finalis. l. Pacumeuius. ibi, hæredem instituit hac præfatione. ff. de hæredi. instit. Hierony. Cagnol. in repet. l. si emancipati. num. 175. C. de collat. notabilem dicit. & idem notat Deci. consi. 334. col. 2. num. 2. lib. 2. Segur. in repet. l. 3. §. fi. nu. 3. & ibi latissimè remissi. ff. de liber. & posth.

Dubium tamen est circa prædicta, vtrùm personæ ecclesiasticæ comprehendantur sub dispositione prædictæ pragmaticæ? Videtur quòd sic. Nam statuta inducẽtia honestatem, comprehendunt clericos, qualis constat esse præscripta practica.

Tum etiam, quia statuta laicorum in his, quæ concernunt publicam vtilitatem, similiter comprehendunt clericos. l. additos. C. de ep. aud. & in casu de armis non portandis not. Ioan. de Platea in. §. Item lex Iulia. col. 3. num. 108. Insti. de public. iudi. sed non portare has vestes superfluas, inhonestas, & prohibitas continet communem, ac publicam vtilitatem populi, igitur eos comprehendit pœna prædictæ pragm. quę exigenda erit coram iudice ecclesiastico, vt in statuto de armis non portãdis Platea loco præcitato decisum reliquit.

Quod notandum existimo in actu practico. & sequitur Ioan. Lup. in repe. ca. per vestras. §. sed est pulchra dubitatio. num. 13. fol. 80. col. 4. versi. ad hoc facit quod in simili dicimus.

mos y ordenamos nos que se guarde en los do

c ctores è oydores de la

c ¶ *En los doctores.* Nota, q̃ priuilegium concessum militibus armatæ militiæ, extenditur ad doctores. de quo per Alex. in. l. Centurio. ff. de vulgar. & pupill. vbi quærit, an priuilegiũ illius legis cõpetat doctoribus legẽtibus, vel aduocatis. Qui post multa concludit q̃ sic. in nu. 17. quia militare dicuntur. l. aduocati. C. de aduocat. diuerso. iudi. Soci. num. 1. & Rip. num. 12. refellere nituntur rationes Alex. Breuiter circa hãc dubitationem aduertendum est. Primò, quia quædam sunt priuilegia, quæ competũt militibus ratione dignitatis, seu nobilitatis, licèt militia simplex nõ sit dignitas, vt dixi in. 1. glo. & huius causa priuilegia militibus concessa, competunt doctoribus. Constat namq; ratione. Nam doctoratus est dignitas. c. quanto. de magistr. vbi Anto. Panor. & Ioan. de Anani. num. 3. hanc dicẽs communem opinionem esse. Guido Papa decisio. 88. col. fina. num. 3. Alexan. alios referens consil. 94. col. 3. nu. 2. lib. 1. Deci. in cap. proposuisti. col. fi. num. 18. de probat. Lancel. Galiaul. in rep. l. Centurio. num. 20. ff. de vulgar. Præposi. in proœm. Decreti. nu. 14. sed militia non est dignitas. l. fin. C. qui milita. poss. lib. 12. glos. in. l. 1. C. de equest. digni. eod. lib. Bart. in. l. ex eo tempore. ff. de mili. testamen. & in. l. 1. C. de digni. lib. 12. vbi tenet, q̃ nedum non est dignitas, sed nec nobilitas. Ideo doctor est præferendus militi armatæ militiæ. cùm sit in dignitate, ac nobilitate. vt Deci. in. d. c. proposuisti. num. 18. post. Alex. consil. 94. lib. 1. adnotatum reliquit. Hanc prælationem propter doctoratum ponit Bald. in proœm. digestorum. in fin. num. 22. & ibi Hierony. Cagnol. num. 56. Alexand. & Galiaul. in repe. l. Centurio. num. 22. ff. de vulga. & pupilla. Angel. in proœm. Instit. §. Imperatoriam. col. 2. num. 3. versicul. quæro quis præferendus sit miles. Deci. in cap. clerici. col. 5. num. 13. de iudic. Signo. de Homod. consi. 23. incipi. Est quæstio disputata per me. vbi ad vtrãq; partem adducit plures rationes tam pro doctori. quàm pro milite. Eum vide, quia subtiliter loquitur. Intellige vt per Deci. in dict. c. at si clerici. col. pen. nu. 12. vt in actibus doctoreis & promiscuis doctor sit prę ferendus militi, in actibus militiæ miles. Idem concludit Christophorus Lanfranchinus in quęst. per eum disputata incipien. Rem satis arduam, & mihi non paruam. num. 62. reperies in. 12. volu. tract. vtrùm præferendus sit doctor, an miles, vbi dicit sententiam omnium doctorum

ctorum esse, doctorem militi præferendum esse: & eam optimè modificat, atq; intelligit, & ponit 16. priuilegia, quæ competunt doctoribus, à nu. 16. ad. 29. vsq;. & Ioan. de Anani. in additioni. ad Signorol. de Homode. in tract. vtrùm præferend. sit doct. an miles. num. 48. Est etiam aliud priuilegium, quòd doctores sunt nobiles. glo. verb. nobilissimos. in. l. prouidendum. C. de postulan. expressè notat Bart. in. l. iudices. nu. 2. C. de dignita. lib. 12. Ange. in. l. sed & si susceperit. §. si liberti. colum. 1. vers. Item est optimum argum. ff. de iudic. Christopho. Lanfranchi. in dict. quæst. rem satis arduam. num. 19. Bartholomæ. Bologni. in repe. authen. Habita. C. ne filius pro patr. nu. 63. versi. nã scientia nobilitat hominẽ. & ex hoc dicto aliqua notanda infert Boëri. in rep. l. cõsentaneum. num. 152. C. quomod. & quando iudex.

Est & aliud, quòd doctores non possunt subijci torturæ. per tex. in. l. Diuo. & l. milites. de quæstio. Alex. ad Bart. in. l. 1. C. de digni. libr. 12. Boëri. in dict. rep. l. consentaneũ. num. 154. Lancelo. Galiaul. in rep. l. Centurio. num. 26. ff. de vulgar. Lanfranchin. in dicto tracta. vtrùm præferendus sit doctor, an miles. col. 2. num. 23. Ioan. Andr. in regul. Cùm in contemplatione. de regul. iur. Platea. in. l. 1. C. de professo. qui in vrb. Const. lib. 12. Cyn. & alij in. l. milites. C. de quæstioni. text. expressus in. l. 2. ibi, *nim à maestro de las leyes, nin à ome que fuesse consejero señaladamente del rey, ò del comun de alguna cibdad, ò villa del rey, nim à los fijos destos sobredichos seyendo los fijos de buena fama.* titu. 30. par. 7. Quę est notanda, nam secundùm Grego. Lopez. ibi, verb. *maestro.* de iure communi non reperies legem ita clarè hoc explicantem. Simi. lex est apud Lusitaniæ viros lib. 5. ordina. titu. 64. l. fina. ibi, *ou doutor em leys, ou en degredos, ou en physica.* Adeò locũ habet, quòd non valeret consuetudo in contrarium. l. omnes iudices. vbi expressim nu. 2. Barto. adnotauit. C. de decurioni. lib. 10. Galiaul. in dict. repe. l. Centurio. num. 26. Lanfranchinus vbi suprà. num. 23. Hippolyt. in. l. edictum. num. 5. ff. de quæstio. Boëri. in rep. l. consentaneum. nu. 154. C. quomod. & quando iudex. Ias. in. l. de quibus. num. 66. ff. de legib. Augustin. in additio. ad Angel. in tracta. de maleficijs. in part. Quòd fama publica. versi. Sextò quæro. num. 102. fol. paruæ impressionis. 106. col. 2. Hippolyt. singul. 556. incipien. Plura vt credo. Paul. Grillãd. in tract. de tortura. q. 6. num. 3. Thomas Grammatic. in voto. 1. num. 12. versi. quod consuetudo inducens. idem voluit in vot. 25. col. 3. num. 4. quanuis litera corruptissima sit, & contra eius mentem contrarium dicere videatur Roma. singul. 488. & communiter tenetur secundùm Ludo. Carreri. in rep. l. obseruare. collocata in princi. practicæ criminis nu. 180. pagin. 145. Dueñas in tract. regul. cum fallent. regul. 190. incip. decuriones. versic. Amplia. quartò adeò. Est & aliud priuilegium, vt non teneantur ad onus hospitandi aliquem in sua domo. glo. in. l. qui immunitatem. C. de mune. patrimonij. lib. 10. vbi Alex. in additio. ad Bart. nu. 3. & Ioan. de Plat. col. 1. nu. 1. Christopho. Lanfranchi. in tract. vtrùm præferendus sit Doctor an miles. col. 3. num. 24. l. fin. §. fi. ff. de iure immunitat.

Aliæ multæ prærogatiuæ doctorum enumerantur apud Lucam de Penna in. l. grammaticos. col. pen. versic. Item nota q̃ doctor. C. de professo. qui in vrbe Constantinopolita. libr. 12. Chassan. duas ponit in catalogo gloriæ mundi. 8. par. cõsideratio. 40. & cõside. 41. Plures quàm quadraginta prælationes ponit Petr. Lenauderi. in tract. de doctori. in. 2. part. Octoginta & tres meliùs, ac resolutiùs quàm alius aggregauit Barbati. in prooemi. Clementi. in. 2. lectura. versic. vltimò quia quæstiones quæ tangi consueuerũt. nu. 15. ad. nu. 92. inclusiuè vsq;. Et alibi passim traduntur, & meritò. Sed certè maiorem dignitatẽ consequebantur doctores antequàm reipublicæ status subuerteretur à Cæsare, & huius sciẽtiæ splendor inhumaniter deleretur, & post mortẽ ipsius, vt patet ex his quæ leguntur in. l. 2. §. iuris ciuilis. ff. de origine iur. Hodie tamẽ in regno veluti prophani æstimati sunt, in derisum & contemptum habiti ab insipientibus inflatis falsa nobilitate, aliena à moribus ac virtute verè nobilium, vt omnibus notum est. Quod absq; dolore cordis cogitare non possum, quia fortè literatorum copia. (qui re sint prædiți literis propter peccata populi, quemadmodum de prophetis ad annuntiandum verbum Dei, vt in sacris habetur,) deesse in futurũ timeo. Quod Deus auertat. Bartholomæ. Bologni. in repe. authen. Habita. C. ne filius pro pat. nu. 54. vsq; ad. 124. & Boëri. in repe. l. consentaneum. num. 152. C. quomodo & quãdo iudex. Lancelot. Galiaul. in. l. Centurio. col. 5. vers. quarta cadit dubitatio. ff. de vulgar. & pupilla. plura etiam doctorum priuilegia cumulant. Et regul. cancellariæ Iulij Papæ. 2. in. 4. part. etiam præfert magistris & doctoribus. vbi vide glos. Item contra doctores, vel scholares sua petentes stipendia, vel alimenta non obstat compensationis exceptio. Rip. in. l. 1. col. fi. nu. 142. ff. solut. matrimo. Petr. Rebuff. in repet. authen. Habita. priuilegi. 168. C. ne filius pro patr. Sicut enim cõtra dotem non recipitur compensatio. l. 1. §. taceat. C. de rei vxor. actio. & plenè per Bald. de Bartholi. in rep. l. 1. ff. solut. matri. & Rip. ibi. ita nec contra doctorem, seu scholarẽ gratia studij. Nam si fortè compensatio obijceretur per mercatorem deferẽtem pecunias, cogerentur prædicti fame perire, & auo

cationis

cationis ansam à prelio literarum, docendiq; munere.

Est etiam aliud priuilegiũ, quòd doctores, qui per viginti annos legerint, illustres efficiuntur. secundùm Bart. in procemi. digestorum. num. 12. & ibi Hieronym. Cagnol. dicit communem esse nu. 46. Defendunt hanc partem Paul. Orian. nu. 23. & Iacob. Nigr. col. 6. nu. 18. & Sebastian. Sapia. col. 1. nu. 5. in repe. l. 1. ff. de offi. eius cui manda. est iurisd. Et ita accipiẽdum quod dubitat Bartholomæus Bologni. in rep. authen. habita. C. ne fili. pro patr. per. l. vnic. C. de professori. q in vrb. Constanti. lib. 12. ibi, placuit honorari, & ijs qui sunt ex vicaria dignitate connumerari. vbi glos. dicit. Sed vicarius æquiparatur Comiti & Duci, ergo est Comes & Dux. vt suprà de comi. & archi. l. 1. Purpurat. in. l. cùm quid. num. 71. ff. si cer. peta. & Rebuff. in auth. Habita. pagin. 363. priuilegio. 176. C. ne filius pro patre. dicentes adeò procedere, quòd tempus, quo publicè legit ante doctoratum, computatur ei in tempus viginti annorum, vt Comes efficiatur. Quod est notãdum pro scholasticis Salmantinis, qui ante consequutum doctoratum plures annos soliti sumus legere publicè. l. 8. tit. 31. part. 2. ibi, *é despues que ayan tenido ueynte años escuelas de las leyes deuen hauer honra de condes*. Ex quo optimo iure plures, qui in hac Salmanticensi vniuersitate legisse apparet per viginti annos publicè iura in cathedris ppetuis sibi vendicant nomen illustrium personarum, vt inter alios est vnicum exemplar totius iuris sapientiæ Dominus ac doctor Petrus à Peralta. & non dissimilis Doctor Aluarus à grado, ac Doctor Antonius Gomez legum professores, ac iubilati in hac nostra vniuersitate, & in iure Canonico Doctor Antonius de Aguilera, quos omnes præceptores habui per cursum vtriusq; iuris, in quibus iuribus tam canonici, quàm ciuilis, laureã primam in hac vniuersitate (licèt immeritus) fui consequutus.

Est tamen dubium. An huiusmodi nobilitas, exemptiones, ac priuilegia competentia ratione gradus doctoratus, sint personalia, vel competãt successoribus in perpetuum? Istam quæstionem disputaui publicè in gradu meæ promotionis ad doctoratum? Et quod sint personalia, suadetur: quia ratione & consideratione personæ concessa sunt hæc priuilegia, ergo sublata persona doctoris de medio, cessat transmissio ad posteros. l. sordidorum. C. de excusationi. mune. libr. 10. Sordidorum enim (inquit tex.) munerum excusatio delata personis, ad hæredem, successoremve transire nõ potest. nec enim potest esse perpetuum, quod non rebus, sed personis, contemplatione dignitatis, ac militiæ indulsisse nos constat. Addẽda sunt, quæ not. Ioann. Crott. in repet. l. omnes populi. nu. 229. ff. de iustit. & iur. vbi ponit. 7. conclusiones. Sed huic legi respondebam, nobilitatem, seu exemptionem non transire in successorem, seu hæredem ascendentem, collateralem, seu extraneum, secùs in liberos, & sic descẽdentes, in quibus nobilitas patris deriuatur, etiam si sint naturales: vt in. 1. glo. dixi. & est de mente glo. verb. ad hæredem. in dict. l. sordidorum. Ex quo infertur, quòd filius doctoris gaudet priuilegio patris, etiã eo defuncto. Quãuis glo. in. l. 2. verb. filij. & ibi Alberi. num. 9. C. de episcopis & cleri. velit tantùm patre viuente, non aliàs. Cui est simi. glo. in. l. medicos. verb. & filijs. C. de profess. & medic. libr. 10. vbi Ioan. de Platea col. 1. ad fin. eam sequitur, dicendo, quòd hoc priuilegium conceditur ratione officij, nempè lecturæ, & studij, illo ergo cessante, cessant priuilegia. Plat. idem. firmat in. l. in filijs. col. 2. nu. 4. versi. Quartò nota in verbo ipsos. C. de decurioni. lib. 10. Iaso. in. l. Scriniarios. col. fin. num. 10. C. de testamen. milit. & in. l. filius à patre. §. filius familiâs. col. 2. num. 3. ff. de liber. & posthu. Hippolyt. in repe. l. vni. nu. 41. C. de rapt. virg. Fernand. Loazes tracta. matrimo. 7. dubio. num. 11. fol. 57. faciunt quæ scribit Rip. in. l. ex facto. num. 12. ff. de vulgar. & pupilla. est text. in. l. 13. titu. 4. infrà. eod. lib. 4. vbi mortuo patre priuilegiato à solutione tributorum, non liberantur filij à contributione, imò tenentur soluere quemadmodum alij pagani, & tributarij. Sed hæc lex regia potest intelligi in priuilegiatis ratione officij tantùm, vt in ea cõstat, & in tabellionibus numerarijs, insimulq; publicis ciuitatum, Pragmatica Caroli Cæsaris in nostro regno cautum est in curijs de Madrid. ann. 1554. l. 128. secùs si ratione laboris præteriti vnà cum officio legendi adiuncto dignitati doctoreæ, seu militię, nam istud etiam mortuo illo, qui causam dedit priuilegio, durat, & transmittitur in successores descendentes. argum. text. in. §. constat eos solos prodesse, qui in acie amittuntur, ij enim, qui pro republica ceciderunt, in perpetuum per gloriam viuere intelliguntur. Instit. de excusat. tuto. & sic cùm sit triplex causa coniuncta in doctore, vna cessante, non cessant reliquæ. Facit: nobilitas, quam vulgus ita appellat, trãsit in nobilem creatum à principe, ergo & ista nobilitas, cùm ab eodem principe sit inducta in doctore, vt est notum, quippe cùm splendidior sit in filio doctoris, quàm in filio alterius nobilis. l. 2. §. ergo Sabino concessum est. ff. de origi. iur. ibi dum dicit, proauum suum seruum Sulpitiũ. gloriabatur ex nomine Cassius, quòd à duobus clarissimis iurisconsultis Tuberone & Sulpitio descenderat. Deniq; Pomponius in nullo ante loco seriem natalium tam operosè

collegit.

collegit. vt in dict. §. ergo in Cassio. Quod certè non est mediocre argumentum splendidis eos ornari maioribus, qui à Iurisconsultis nascerentur, vt non iniuria doctorum liberi (si modò parētes & doctrina, & integritate sunt monstrabiles,) sanguinis seriem cum gloria recensere possint. Colligi porrò ex eod. textu potest euidens argumentum cōtra nobiles, qui cùm frequēter legali scientiæ operam dederint, nomen tamen doctoris fastidiunt, cùm legalis doctrinæ lumen, nobilitati magno interuallo præluceat.

Probari etiam poterit quòd transeat ad descendentes etiam mortuò patre, qui fuit causa nobilitatis & exemptionis. Nam ex nobili producitur nobilis, & sic causa influit in suum deriuatum. l. 1. C. de digni. lib. 12. vbi litera sic se habet. Si (vt proponitis) & auum consularem, & patrem prætorium virum habuistis, & non priuatæ conditionis hominis, sed clarissimis nupseritis, claritatem generis retinetis. vbi Barto. & Ioann. de Platea. & in. l. si Senator. co. titu. l. Senatoris filium. ff. de Senato. Nobilitas enim à progenitoribꝰ seminatur in posteros. Bald. in. l. cum antiquioribus. col. 3. quæst. 8. C. de iure deliberand. & Lucas de Penna in. l. mulieres. col. 3. versi. Sextò ex nobilitate progenitorum. C. de digni. lib. 12. Gloria enim hominis ex honore parris sui, & contumelia filij pater. Sapient. 3. Vnde susceptus ex patre nobili, sine alia dignitate cēsetur nobilis. l. 3. C. de commer. & merca. Idem & fortius, si ex dignitate nobilis est. l. Senatorum. C. de digni. lib. 12. Lucas de Penna in dict. l. mulieres. colum. 3. Guilielm. Laud. & Card. quæst. 2. in clem. vni. de Baptism. Panorm. in cap. licet. in fin. de censib. Andr. Tiraquell. de nobilitate. c. 15. num. 1. Chassan. in catalogo glo. mund. 8. part. considera. 24. Sed doctor est nobilis, ac in dignitate cōstitutus. Bart. in. l. iudices. C. de digni. lib. 12. Chassanæ. in consuetu. Burgundiæ rub. 4. §. 19. in princ. versic. quæro qui dicātur nobiles. & vbiq; tradunt doctores. vbi de priuilegijs eorum diximus suprà tractasse. ergo transmittitur ad posteros in perpetuum. Cùm causa nobilitatis iam fuerit consequuta suum effectum per gradum doctoratus circa liberos, & sic quanuis causa cesset, non cessabit effectus iam consummatus, & perfectus in vita patris erga suos descendentes. Et ista nobilitas ciuilis saltem durat vsq; ad pronepotes incluſiuè, & non vltra extenditur, cùm causa nobilitatis non transit ad posteros, vt ista, quā accidentaliter quis consequitur. glos. in l. 1. C. de digni. lib. 12. l. 1. ibi, ad filios eorum atq; nepotes ipso ordine sanguinis. C. de priuilegijs eorum, qui in sacro palatio militant. lib. 12. l. diuo Marco. C. de quæstioni. vbi vide quæ notāt Petr. Cyn. & Alberi. & Bart. in. l. emancipatum. §. fina. ff. de Senatori. Facit etiam lex. 3. titu. 9. infrà. eod. lib. 4. ibi, *pueda lo fazer el mas cercano pariente que ouiere del muerto fasta segundos fijos.* Et sic priuilegium nobili concessum extenditur vsq; ad pronepotes. Ad idē q; vsq; ad pronepotes extēdatur, notat gl. in. l. liberos. verb. ex liberis. ff. de Senato. sententiā cuius nullū impugnare fatetur Ioan. Crott. in repet. l. omnes populi. num. 235. ff. de Senatori. Tiraquell. eandem partem tuetur in tract. de nobilita. cap. 15. nu. 2. Bartholomæ. Chassan. in catalogo gloriæ mundi. 8. part. consideratio. 24. post Bart. num. 35. Plate. & Luc. de Pen. in dict. l. 1. C. de digni. lib. 12. Bonꝰ de Curtili de nobilitate. 4. part. num. 35. adeò filij doctorum gaudent nobilitate, ac immunitate parentum, siue in doctorea dignitate cōstitutus eos susceperit, siue antè, dum tamen legitimi, & naturales sint. l. naturalis. & ibi expressè Ioan. Orosci. num. 3. ff. de Senato. Sed in hoc non ita indistinctè procedendum est, cùm sint pleriq; docto. ac iura vrgentia partem negatiuam. l. si Senator. C. de digni. lib. 12. & ibi Bart. Andræ. Tiraquell. plura refert in tract. de primo genitu. quæst. 31. num. 2. & in tract. de nobilitate. cap. 15. num. 7. qui consulendus erit.

Si igitur nobilitas doctoris beneficio principis propter suas vigilias, immensosq; labores fuit ei concessa, vt suprà dictum est, & argu. l. 6. titul. 27. part. 2. ibi, *Puede les dar honra de fijos dalgo à los que no lo fueren por linaje.* transitq; vsq; ad pronepotes (vt communis omnium sententia vbique profert,) consequens erit, quod à triponepote non debet cessare, tum quia suum ius est fundatum in nobilitate proaui, seu aui, ac eius patre, & nobilitas sic probata, in isto regno inducit perpetuum ius exemptionis. est tex. receptus in regno in. l. 86. stili. cuius verba nobilissima in proposito ista sunt. *Otrosi, es à saber, que el que es fijo de cauallero de partes del padre, maguer dende arriba uiniesse de otros hombres que no fuessen fijos de algo, recebir le han à repto, y en toda honra de fidalguia. Ca este tal es iuzgado por fidalgo.* Et est sim. l. 1. titu. 11. part. 7. l. priuilegio. ibi, paternæ erit succedaneus functionis. C. de decurionib. lib. 10. Doctor est miles, nobilis, ac in dignitate constitutus, vt præmissum est, ergo & filij filiorumq; eius: maximè cum ex interpretatione consuetudinis, quæ est optima legum interpres, tales filios in perpetuum secluſa graduum descēdentium restrictione nobiles iudicat vbiq; terrarum, & meritò, nam virtus est præmianda, & sine præmio nullus se supponeret labori immenso, periculoq; vitæ, cùm militia literarum nō sit repentina prout est armatæ militiæ, sed totius vitæ doctoris, igitur perpetuò durare debet præmiū fortissimi militis in filios, vt ex tali præmio honoris perpetuo, cæteri alliciantur inseruire reipublicę,

quod

quod vtile,ac neceſſariũ valde eſt vniuerſæ reipu blicæ Chriſtianæ. Facit.l.12.tit.2.lib.7. infrà.ibi, *porque naturalmente la eſperança del gualardon deſpierta los hombres à trabajar ſer buenos y uirtuoſos,y los diſcretos conoſcen que la honra es priuilegio de la uirtud*. Ad idem.l.6.titu.27.part.2.l.2.titu.10.part.ead. ibi, *loando les los buenos fechos que fizieron en manera que ganen porende fama è buen prez*. Text.eſt etiã formalis in.l.17.ibi, *que les tura toda uia tambien en muerte como en uida*.tit.13.part.2.text.ſecundùm Bart.in auth. de monach.§.fin.vbi homines ſunt honorandi ſe cundùm merita & virtutes. Chaſſan. in catalog. gloriæ mundi. conſi.3.part.1.l.vnicuiq;.ibi, ſui loci merita ſeruari oportere conſtituimus. C. de proxim.ſacro.ſcrinio.lib.12.l.iubemus.C.de aduocat.diuerſ.iudi.l.nemini.verſ.filios.&.l.petitionem.C.de aduo.diu.iudicio.l.quoties. C.de priuileg.ſchola.l.mulieres.C.de incolis.libr.10.vbi filij,& vxores ex perſona maritorum, eis mortuis, potiuntur nobilitate,ac exemptione eorũ acſi viuerent.l.6.tit.2.infrà hoc lib.4.Ratio, quia pater, & filius eſt vna caro.l.ne cum filiofam.ibi,ſed natura rei impedimento eſt.ff.de furt. c.contradicimus.35.q.3.glo.in.ca.pœnitentia.de pœnitentia diſt.3.& quatenus eſt filius,eſt aliquid,& pars corporis patris.S.Tho.2.2.q.57.arti.4.in reſp.ad ſecũdùm.ergo vna & eadẽ res non debet pro parte iudicari libera, & nobilis, & pro parte alia, & ſic deſcendentium è diuerſo ignobilis. & tributaria. cap.cùm in tua.de decim.l.eum qui. ff.de vſucap. Si igitur omnes deſcendentes ſunt caro doctoris bene meriti,in perpetuũ labe ignominiæ,& ignobilitatis non debet lacerari. iuxta illud Deuteronom.25.Ne fœdè laceratus ante oculos tuos habeat frater tuus.

Præterea nihil infelicius eſt,q̃ fuiſſe felicem.Et mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, non eſt aptus regno Dei. Quæ omnia contingere poſſent prẽmiato,ſi poſt vitam ſuam vitam filij primi,vel ſecundi gradus tractaretur de ſua priſtina paupertate.per.l.2.ibi. Quid enim tam durum, tamq; inhumanũ eſt. C. quando & quibus quarta pars debetur.lib.10. ac obſcuritate parentum ad reducẽdos nepotes in vilitate priſtina, vt vnuſquiſq; ſanæ mẽtis colligere poteſt. Ergo ne ſequatur iſtud abſurdũ, fateri neceſſe erit,q̃ nobilitas conceſſa ob præmiũ virtutis,habet vim perpetuæ conuẽtionis inter principem, & præmiandum, ſi ad doctorale faſtigium peruenerit: & ſic cũ peruenerit, iure naturali,quo obligatur princeps cum ſubdito,reuocari vnquam poterit,cùm quis ſe expoſuit mortis periculo, vt deinceps in ſucceſſoribus per famam,ac gloriã viuere intelligatur.l.qua actione.§.ſi in colluctatione.ibi, gloriæ cauſæ,&virtutis.vbi glo.adnot.ff.ad.l.Aquil. l.nam & ſi ſub cõditione.§.eius qui.ff.de cond.& demonſtr.& in princ.Inſti.de excu.tuto. Et Cicero in ſomno Scipionis dicit.Omnibus qui patriã ſeruarunt,auxerunt,certum eſt in cælo,& definitum locũ,vbi beati ſempiterno æuo fruũtur. Honor ſemel inchoatus, cauſam perpetuã continet, ac irreuocabilem.l.æſtimationem. §. qui pro honore.ff.de mũne.& hono.l.1.§. non ſemper.ff.de pollicitatio.l.toties.§.ſi quis pecuniam ob honorem.&.l.ſi quis honorem.ff.eo. Et cõfirmatur ex l.vni.C.de pericul.ſucceſſo.lib.10. Et Mõtalu. in l.7.tit.4.lib.3.for.leg.*in* verb.*otro ome*. Igitur cùm cauſa mouens fuit præmium,ſuo effectu minimè defraudanda erit.

Suadetur præterea.Conceſſum propter aliquã cauſam,etiã defuncto priuilegiato,non extingui tur,ſed viget, ac perpetuum eſt vſq; ad executionem beneficij.l.non ſolum.ff.de in integ.reſtitu. l.minor autem.§..ſi.cum.l.ſeq. ff.de minorib.l.ea quæ.C.de tempo.in integ.reſtit.l.hæredes. C. ad Velleia.Quibus locis cautum eſt,ſtante cauſa læſionis,tranſire beneficium reſtitutionis ad hæredem.not.Dyn.Ioan.Andr.& communis in.c.priuilegium.de regul.iur.in.6.Ioan.Lecerier.De primogenitura.q.1.tertij libri. nu.6.Sed ſi nobilitas ceſſaret in deſcẽdentib⁹ doctoris,ſtaret læſio, cũ præmiũ virtutis ceſſaret, vt probaui, ergo debet trãſire in perpetuũ in ſucceſſores per lineã deſcẽdentium,maximè quia iſtud Principis beneficiũ decet eſſe manſurum,ac latiſsimè eſt interpretandum.l. beneficium.ff.de conſtitu.Princip.

Adſtipulatur etiã tex.in ſui ratione in.l.ſi quis authoritate.C.de omni agro deſert.lib.11.ibi, Nimis abſurdum eſt eos,qui nobis hortantibus fundos inopes,atq; egenos magno labore impenſo, aut exhauſto patrimonio,vix fortè meliorare potuerũt,vtpotè deceptos, inopinatum onus ſuſcipere,illudq; velut quadam circumuẽtione depoſci: quod ſi ſe daturos præſciſſent, fundos minimè ſuſcipere,aut etiam colere paterẽtur. Si igitur arbitraretur laborans indefeſsè in prælio literarũ, q̃ honoris præmiũ, ac gloriæ expirare poſſet modo,quo gloſſę, ac iuris interpretes autumant, ſine dubio recederet à tanto malo, & periculo: ſed quia ſperat præmium irreuocabile, nititur prælium ſuſtinere in literis. Quemadmodum fecit Dauid inuitatus præmio gloriæ, famæ, ac diuitiarũ aduerſus Goliad.1.regum.c.17.ibi,virũ ergo qui percuſſerit, ditabit rex diuitijs magnis, & filiam ſuã dabit ei, & domũ patris faciet abſq; tributo in Iſraël.Et ait Dauid ad viros, qui ſtabãt ſecum, dicens. Quid dabitur viro, qui percuſſerit Philiſtæum hunc, & tulerit opprobrium de Iſraël? &c. Et ſic ſanctus ille vir fecit inuitatus ſpe laudis, & præmij, aliàs non ſe in tali

posuisset periculo, etiam pro salute sui populi, vt ex lectione sacra facilè quis poterit perspicere. Et in psalm. 118. dicit, Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem. Et patriarcham Iacob cõstat propter eius vxorem Rachelẽ plures inseruisse annos. Et nonnullos mortem sibi ob gloriam adipiscendã cõsciuisse cõstat, & passim legitur. Quod aliàs minimè fecissent vt patet, præsertim in l. si quis filio. §. eius qui. ff. de iniust. rupt. irrito-q; testamẽ. ibi, vel iactationis. Igitur cùm honor sit præmium virtutis secũdùm Thom. 2. 2. quæst. 126. artic. 4. quod præmium locum non haberet, imò verteretur in dispendium doctoris, si non esset perpetuum, suscitando memoriam prædecessorum, quod solum alicui contingere debet talis refricatio ignominiæ propter delictũ. l. quisquis. ad. l. Iuliam maiesta. l. si is cum quo. vbi Alberi. ff. commu. diuid. & capit. felicis. §. quod si quis. de pœn. lib. 6. Et sic inducta ad incrementum honoris, cõtrarium effectum, & sic infamiæ inducerẽt. Quod negandum est, præcipuè cùm sit in fauorẽ ciuitatum, eiusq; ampliationem, habere homines literatos, qui eam defendant, & sic priuilegium tale potiùs est ampliationi, quàm restrictioni tradendum. l. 1. ibi, ampliandã enim magis nostram ciuitatem, q̃ minuendam esse censemus. C. cõmunia de lega. l. 2. C. de indict. vidui. tollen. l. fi. de bonis liber. l. 1. ff. solut. matri. l. 1. in. fin. C. de stud. liber. vrb. Romæ. libr. 11. l. hoc modo legato. ibi, legem enim vtilem reipublicæ adiuuandam interpretationem. ff. de cond. & demonstr. & illic glo. inquit. nota fauorem extendi. Et illud debet præferri, quod vniuersaliùs imminet publicæ vtilitati. l. vtilitas. C. de primopilo. libr. 12. l. ex omnib⁹. & ibi Lucas de Pẽna de Decurioni. libr. 10. Ioan. Montan. in tractat. De authorita. magni concilij. num. 147. Et sic cùm leges generaliter loquuntur respectu descendentium in. l. 1. C. de digni. lib. 12. & l. medicos. ibi, vnà cum vxoribus, & filijs. C. de profes. & medi. lib. 10. & l. liberos. ff. de Senatori. generaliter sunt intelligendæ absq; restrictione per præmissa, cùm non sit interpretatio Imperatoris, seu legis, sed Accursij, & doctorum, erit probanda, non tamen necessaria, cùm nostra sit melioribus rationibus fundata, ac æquitate, & interpretatione totius regni, iure optimo præferendam esse existimamus, salua saniori sententia melius sentientis in ea de iure.

Nec obstat si quis dixerit priuilegium personale extingui cũ persona. Nam intelliguntur illa iura, q̃ respectu tãtùm p̃sonæ priuilegiatæ fuit cõcessum absq; causa meritorum præcedentium, vt ī doctore vt præmissũ est, ideoq; transit ad descendentes.

Vel eo casu, quo priuilegium non esset ratione nobilitatis, seu dignitatis insertum in corpore iuris, nam talis exemptio finitur per mortem priuilegiati, quia res de facili reuertitur ad ius cõmune, contra quod fuit concessum. dict. l. sordidorum. nos autem loquimur in priuilegijs inductis fauore reipublicæ, & in corpore iuris insertis, ideoq; morte non extingui necesse erit fateri. l. milites. & l. diuo Marco. C. de quæstioni.

Vel loquuntur in priuilegijs, quæ non habent præuiam causam, & sufficiẽtem remunerationis, nec promissionẽ iuris, si ad quid tale peruenerit legitimè, quẽadmodum est in peruenientibus ad gradum doctoratus. Secùs tñ in nostro casu, quo loco vim remuneratiõis, ac cõtractus gesti cũ Principe, ac republica, ideo perpetuũ est: & sic cessante persona priuilegiati, nõ cessat causa remunerationis, quæ rationẽ perpetuã habet, & sic trãsit ad filios in p̃petuũ ratione subiectæ materiæ, & etiã si impropria sit filiorum extensio, tamẽ hoc casu latè accipiẽda est, quẽadmodum si liberorum nomine fuisset expressum in. d. l. medicos. quæ per verbũ, filios, fuit loquuta in nostro casu. l. liberorum. versi. Sed quod Papinianus. & l. iusta interpretatione. & l. filij. ff. de verb. signi. vt latè colligitur ex notatis ab Antoni. de Rosell. in tracta. de succesio. ab intesta. nu. 125. §. ego autem sequor. & Ioan. Crot. in repe. l. omnes populi. nu. 235. ff. de iusti. & iur. Sapiens ergo in populo hæreditabit honorem, & nomen illius erit viuens in æternum. Ecclesiast. 37. Et sic nobilitati non ex causa vtili, ac reipublicę necessaria, quemadmodum est de qua loquimur, prouenire solet priuilegiũ exemptionis perpetuum. Quanto maiori ratione, vbi tot causæ præstantiores, ac pericula præcedunt dignitatis consequutioni. maius enim præmiũ maiori virtuti debetur. Diuus Tho. in. 4. distinct. 34. quæst. 4. ad tertium.

nra audiencia. [d] Y porque los caualleros deuẽ ser esmerados entre los escuderos en sus traeres. Por esto ordenamos q̃ ningun escudero traya paño de oro, ni adobos de oro en los paños ni en las bandas, ni en las sillas, ni diuisas, ni armas, saluo en la orladura de las armas

d ¶ *Oydores de la nuestra audiencia.* Auditores isti dicuntur

cuntur Patricij.l.7.tit.18.par.4.Et nõ solùm procedit de consiliarijs regis, qui status (vt vocant) consiliarij sint, cameræ, vel à secretis, sed & latiùs patere, vt regij consilij, eo amplius & Pinciæ Granatæq; etiam qui sunt auditores, ea voce apud nos cõtineãtur. Et ita pluribus admonuisse testat Ioan. Orosci. in.l. Senatores. col. fi. nu.4. ff.de Senatori. qui aliàs Decurionũ loco sũt subrogati.l. vniuersos.&.l.si qs Decurio. &ibi Bar.C. de Decurio. glo.singu.in l. sed & ex dolo.§.2.verbo. Decurionũ. ff.de dolo. Catus Pacien. in rub. De Senatoribus. colũ. 3. num.6. Andræ. Tiraq. de nobilitat. c.6.num.20. Et consiliarij Principis sũt illustres.tex. in. l. quisqs. ibi, de nece etiam virorum illustrorum, qui cõsilijs,& consistorio nostro intersunt,Senatorum etiam,nam ipsi pars corporis nostri sunt.C.ad leg.Iuli.maiesta.Et ibi Angel.Iaf.Iacob.Nigr.in.l.1.col.4.versic.Contrariam opinionem.num.11.Paul.Oria. num.23.&Purpura.nu.122.colũ.16.qui colum. sequent.num.133. versic.Saluando tamen. hanc dicit communem. ff. de offic.eius cui manda. est iurisdict.Antoni.Corset.in tractat. De potestate & excellentia regia. 3. part. quæst.23.num.16. Alex.cons.94.col.2.lib.1. Effectus aũt illustrium personarũ sunt plures,de qbus p Purpurat.in.d.l. 1.nu.141.col.18.cũ.5.sequẽtibus.quo in loco ponit.15.Bartholomæ.Bolog.aliquos refert in rep. authẽ.Habita. n.120.C.ne fili.p patr.Chassan. in catalogo gloriemũdi.7.par.cõsidera. 3. Quos notabis,quia faciẽt tibi honorem,dum fueris coram illustribus personis.

de la cabeça, y d̃ los quexotes, y de los frenos y petrales, que puedan traer dorados. Pero tenemos por bien que los de la gineta puedã traer doradas las espuelas, è sillas, y las espadas, è los frenos, è las aljubas ginetas: y que no trayã oro en las vandas, ni otra cosa alguna. Otrosi, tenemos por bien, que los ciudadanos de las ciudades, è villas è lugares de nuestros reynos, q̃ puedã traer paños de lana,cõ armiños ycõ peñas veras,è grisas blancas, è cintas y escaques dorados, sillas y frenos. Pero q̃ no seã d̃ los q̃ andã en habito de escuderos,que siruen à nos, ò à otros qualesquier señores.

¶Ley. II. *Que las mugeres de los caualleros traygan dorado.*

Idem.

OTrosi, las mugeres[a] assi de caualleros,como d̃ escuderos, è de otros q̃lesquier: y de qualquier estado, q̃ traygan dorado como quisieren.

¶Ley. III, *La pena de los que truxeren dorado.*

Idem.

QValquier,ò qualesquier q̃ truxeren dorado saluo los sobredichos, que pierdã todos los paños[a] è otras cosas qualesqer en que lo traxerẽ: y que sea la tercia parte dello para la nuestra camara, y la otra tercia parte para el alguazil, y la otra tercia parte para el acusador.

¶Lex. II.

¶*Las mugeres* Quæ vestes possit deferri tã à masculis, q̃ à fœminis, apud nos est pragmatica nouissima Caroli Cæsaris olim Hispaniæ illustrissimi rex quæ dicitur *de las sedas*. Apud Aragones sunt tributæ leges à Philippo Hispaniarũ Rege ĩ curijs generalibus apud villam Mõtisoni anno. 1553. Quæ quidẽ leges reperiũtur impressæ in fin.lib.fororum regni Aragonum.

¶Lex. III.

a ¶*Que pierdan todos los paños.* Pœna deferẽtium vestes ꝓhibitas sefundat in euitãdo superfluum,ac dãnosum sumptũ subditorũ, ideo nec extra domũ,nec in domo contra prohibitionẽ legis licet eas deferre absq; pœna.vt declaraui in.l.1.in glo. 2.suprà eod. Vtrum aũt sit necessaria sentẽtia cõdẽnatoria ad hoc,vt exequi possit pœna huiꝰ, vel similiũ legũ? Respõdendũ est necessariã esse sentẽtiã declaratoriã supfactũ prẽexistẽs,declarãdo in illũ cõtra legis ꝓhibitionẽ ꝑpetratũ,ac ex eo cõdẽnandũ esse iuxta formã legis d̃ *los trajes, brocados,*

oros, y ſedas. text. eſt in ca. cùm ſecundùm leges. in fi. de hæret. lib. 6. Roman. cõſil. 211. col. pen. verſ. Secundò moueor. Alexan. conſi. 124. Omiſsis ſu perfluis. num. 2. libro. 1. Quibus locis habetur, quòd etiã vbi pœna imponitur ipſo iure, nihilominus requirit in ea cauſæ cognitio, & deide ſententia priuationis declaratoria propter factum, ſeu delictum præexiſtens de quo fuit accuſatus. l. de qua re. ff. de iudic. Clement. Sæpe. ibi, quia iuxta petitionis formam pronuntiatio ſequi debet. ff verb. ſignifi. & ibi gloſ. & in. d. pragm. de ꝓhibitione veſtiũ ca. 16. conſtat. ibi, *lo qual ſe reparta en eſta manera, la tercia parte para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para la perſona que lo denũciare, y la otra tercia para el juez que lo ſentenciare.* Igitur ſi accuſator interuenire debet, ac ſentẽtia in prædicta cauſa, meritò ordinariè cũ cauſæ cognitione erit tractanda.

¶ *Ley.* IIII. *De los que fueron armados caualleros, que primero eran pecheros.*

✠ El rey don Iuan. I. En Valladolid. Año de mil. cccc. xvii.

COmoquier que el ſeñor rey dõ Iuã, por vna ſu pragmatica[a], dada en Toledo, año de veynte y dos, ordeno y mando, que todas è qualeſquier perſonas, de qualquier ley, ò condicion, ò eſtado que fueron armados caualleros deſpues q̃ el reyno, aſsi por el, como por ſu mãdado: los quales primeramente eran pecheros q̃ no ſe pudieſſen eſcuſar ellos ni ſus fijos, que tenian antes de la dicha caualleria, por la dicha orden de caualleria, de pagar y pechar: mas q̃ pechaſſen y pagaſſen todos en qualeſquier pechos, aſsi reales como concejales, ſegun q̃ antes de la dicha caualleria eran tenidos de pagar: no embargãtes qualeſquier cartas è alualaes que ſobre ello houieſſe dado. Pero que los tales pudieſſen fiar è deſafiar, è reptar, è vſaſſen y gozaſſen de todas las otras franquezas, è libertades, è prerogatiuas afuera de los dichos pechos. Pero el dicho ſeñor rey, deſpues en las cortes que fizo en çamora, año de treynta y dos, ordeno, y mando: y nos ordenamos y mandamos, que todos aquellos que fueſſen armados caualleros por nos, ò por nueſtro mandado, no ſe puedã eſcuſar de pagar y contribuyr, en pechos, y en derramas, reales, ni concejales: ſaluo aquellos que continuamente touieren cauallo y armas, è ſiruieren à nos en las guerras: aſsi como ſi de nos touieſſen tierra y acotamiento: pero que el cauallero q̃ fuere de edad de ſeſenta años[b] arriba, no es tenido, ni deue ſer

¶ Lex. IIII.

a ¶ *Por una ſu pragmatica.* Supple data in ciuitate Toleti. anno. 1422. Die verò. 20. menſis Decembris. fol. pragma. regum Catholicorum. 139. ibi, *Pero es la mi merced, que los caualleros que yo hize, y arme, y mande armar haſta aqui. &c.* & l. 5. infrà eodem.

b ¶ *Seſenta años.* Nota ætati deferendum. l. manifeſti iuris. & ibi gloſſ. C. qui ętate vel profeſsio. ſe excuſant. libro. 10. A tutela excuſatur quis, ſi fuerit ſeptuagenarius. §. Item maior 70. ann. Inſtitut. de excuſatio. tutorum. gloſ. in. l. 3. C. qui ætat. vel profeſsio. lib. 10 Et ſenex dicitur in ſexageſimo anno conſtitutus. l. ſi pater familiàs. §. in arrogatiõibus. vbi vid. gl. verb. ſexaginta. ff. de adopt. Glo. 1. in. l. inuiti. ℣b. ſenes. ff. de teſtib. dicit ſenes illos dici, qui ſũt maiores ſeptuaginta annis.

annis.l.manifesti.ibi,septuagenario. C. qui ætat. vel professio.lib.10.l.maiores.ff.de iure immuni. Maiores (inquit Vlpianus) septuaginta annis à tutelis, & muneribus vacant:sed q ingressus est septuagesimum annum,nõdum egressus,hac vacatione non vtetur, quia nonvidetur, maior esse septuagita annis, qui annum agit septuagesimũ. Et in Psalm. 89. dies annorum nostrorum septuagita anni. Paul. ad Hebræ.8. Quod veteraſcit, & seneſcit, prope interitum est. De senectute,& eius causa inducta videre licet apud Valeri.lib.2.capit.1. & Cicero.de senectute.& ca.consideranda.ibi, vt senibus plus largiaris.86.distinct.Archidia.in ca.domino sancto.num.6.distinct.50.Et senectus semper est veneranda.Iacob.de Bellouisu in practi.iudiciar.titu.de inuasore,& offendere volente.nu.30.l.fina. ibi,semper seniorem iuniori.ff. de fide instrum.l. semper in ciuitate nostra. ff. de iure immunita. Quinquaginta prælationes, seu priuilegia ratione ætatis senibus cõcessa,explicat Bartholo.Cæpol.in tracta.de Imperatore milit.deligendo.c.1. in.6.volu.tracta. Socin.num.16.col.3.& Iaso.nume.11.in.2.lectur.in.l. cùm quid.ff. si cert. peta. vbi pleniùs per Purpurat.nu.45.col.6.versi.Tertiò in materia prælationis. Alciat.in.l. pueri appellatione.col.fin. ff.de verb.signi.& in tracta.de præsumptioni.regul.1.præsumptio.45. Chassanæ.omnino videndus in catalogo gloriæ mundi.11.part.considera.17.Andræ. Tiraquell.in tracta.de primogenitura.in princi.nu.75. cum pluribus sequent. Et pœna mitigãda est propter ætatem ingraueſcentem.l. si quis in graui.§.ignoſcitur.ff.ad Sillania.Plura scribit in hoc Andreas Tiraquellus in lib.de pœn. temperan.causa.8.nu.1.

apremiado personalmẽte [c] yr à la guerra por si: saluo por otro: mas siẽpre deue tener armas y cauallo. Y el cauallo sea de valor de tres mil marauedis,y el arnes cõplido de platas y fojas.

c ¶ *Personalmente yr à la guerra por si,saluo por otro.* Priuilegiatus ergo aliqua ratione,nempe senectutis, vt hic,debet inseruire per substitutum. Ad idem .l.5.infrà eodem.l.1.C.de preposit.agenti.in reb. lib.12.ibi,consideratis eorum laboribus per substitutum chartularium eiusdem scrinij, cui præfecturus est ipse,idoneum,& tam moribus optimis præditum,quàm scientiam,peritiamq; rerum habentem,electione sua, suarumq; periculo facultatum præfatum munus eos implere præcipimus. Ex quo text.Bart.num.4.notat ibi, quòd volens seruire per substitutum, semper debet seruire per hominem eiusdem qualitatis, & conditionis, vt ibi cautum est,dum dicit, chartularium eiusdem scrinij. Ex quo infert, quòd si doctor vult seruire

Y sobre esto tengan cauallo y haca,pero cauallo y armas cõtinuamẽte las ha de tener, y en otra manera no goze de los priuilegios, y exempciones de la caualleria. E mãdamos que

per substitutum , debet seruire p doctorem,non per scholarem,licèt sufficientem . Quod est notandũ ad cõstitutionem vniuersitatis Salmantinæ 11.ĩ qua cautum est Doctorẽ requiri ad regimen cathedrarum perpetuarum,quòd substitutus debet esse doctor,non obstante interpretatione aliquorum Doctorum posita in fine constitutionum,quæ dicit posse,& intelligendam esse constitutionem quo ad principalem lectorem,non quo ad substitutum. nam illa interpretatio est contra ius, nec est admittenda in præiudicium Doctorum , qui talem substitutionem legere cõtendunt:& si eo tempore,quo facta fuit interpretatio , nõ erat copia doctorum in vniuersitate,nunc tamen est plurimorum literatissimorum , atq; doctorum in omnibus facultatibus copia exornata , & sic cessare meritò debet talis interpretatio.c.magnæ.cum sua glos.de vot.c.cùm cessante.de appella.argum.tex.in cap. non debet.in princ.de consangui. & affini. debet deleri in præiudicium Doctorũ,quoniam eorum opinio fuit probabilis, non tamen est necessaria, cùm sit contra ius,ac mentem constitutionis inspecto præsenti tempore, in quo est augmentum illustre , ac copia doctorum: & quanuis plures sint iuuenes,non ex eo sunt frustrandi , imò laudandi , qui ita strenuè laborauerunt,vt legitimè post palmam laboris emeriti,principatus, seu doctoratus honore fuerunt remunerati. argum.l.1. C.de princi.agenti.in rebus.lib.12. Et glos.super Eccleſiast.42.dicit , nec ætas iuuenilis in doctore despicienda, quem vita & discretio commendat. Imò aliquando iuniores sunt præferendi senioribus,tanquàm perspicaciores , ac ad laborem sufferendum magis apti.vt latiùs alibi dixi. Item si miles vult seruire per substitutũ, debet per alium militem,& nõ per domicellum:& semper substitutus debet esse moribus præditus , & scientia,& peritia eruditus.Ita Bart.in.d.l.1.nu.4.C.de præpositis agenti.in rebus. libr.12.

los hijos que fueren nascidos antes de la caualleria[d] que no gozen, saluo los que fueren nasci dos despues de la caualleria, que gozen con aquel mismo cargo que los padres pudieron gozar, y no de otra guisa.

¶ Ley. V. *Como los caualleros deuen tener cauallos y armas, y de que quantia, y lo que han de guardar para gozar.*

El rey don Iuan. I. En çamora.

NVestra merced es q̄ ningunos, ni algunos delos caualleros armados por los reyes nuestros progenitores, ò por su mandado, ò por nos gozen de los priuilegios de la caualleria, ni de las libertades della, saluo aq̄llos que continuamente touierē cauallos y armas: y que sean tenidos à nos seruir en las guerras, assi como si de nos ouiessen tierra. Pero los que fueren de quarenta años arriba no sean tenidos de yr por sus personas à la guerra, aun q̄ toda via seā tenidos de mantener cauallos y armas, y embien quien sirua por ellos en la guerra. Otrosi, que cada vno de los dichos caualleros sean tenidos de mantener cauallo de tres mil marauedis, y arnes acabado, en que aya fojas ò platas. E otrosi, q̄ sea tenido de mantener mula ò haca, y el cauallo y armas que lo tenga continuamente todo el año. Y que de otra guisa no pueda gozar de la caualleria, ni de los priuilegios y exempciones della. Y que los fijos que houieren ante de la caualleria no gozen de la exempcion[a] è priuilegio della: y que los que houieren enel tiempo de la caualleria gozē de la libertad con esta misma carta, y no otros, ni de otra guisa.

d ¶ *Nascidos antes de la caualleria.* Simil. est lex. 5. infrà eod. & ibi dicam verb. *no gozen.* Otalora de nobilitate. 4. part. c. 2. num. 1. aliqua notauit.

¶ Lex. V.

a ¶ *No gozen de la exempcion.* Nota quòd filius natus ante obtentum priuilegiū militare, nō gaudet priuilegio patris. Similē legē habuimus suprà in. l. 4. l. 2. §. in filijs. ff. đ decurio. vbi Vlpian⁹ sic respōdet, In filijs decurionū quęstio est, vtrū is solus decurionis filius esse videat, q̄ cōceptus, & natus est ex decurione, an verò & is, qui antea natus est, q̄ pater decurio fieret? Et quidem quantū pertinet ne fustibus castigeī, & ne in metallum detur, nō nocet plebeio patre esse natū, si postea honor decurionis patri eorum accesserit. & ibi est glo. verb. pertinet. gl. fin. in. l. Senatoris. 1. ff. de Senator. l. fi Senator. C. de dignit. lib. 12. Quæ distinguit ante patris dignitatem, & postea natos, vt videlicet illi sint priuati, hi potiantur patris dignitate. Et text. in. l. fi. C. de decurioni. libr. 10. in illis verbis, sed progeniti filij antequam ad fisci patronatum peruenerint, in conditione pristina remaneant. Bart. etiam in dict. l. 2. §. in filijs. specialiter in hoc asserit, nobilitatem patris non trāsire ad filios ante natos. ꝓpterea q̄ huiusmodi filios nō puniri ex statuto aggrauāte pœnā nobiliū. Idem Bald. in. l. Imperialis. §. his illud. ante fin. C. de nupt. Platea in. l. cùm adoptiuum. C. de decurio. lib. 10. Præposi. in ca. iam ita q̄. 1. q. 4. nu. 2. Namfilius antequā pater esset rex natus, vel filius habitus antequā pater esset sacerdos, non dicuntur regis, vel sacerdotis filius. glo. in. l. Imperialis. §. his illud. C. de nupt. vbi Bald. num. 10. Barto. in l. cùm satis. colum. fina. C. đ agricol. & censit. lib. 11. quia qualitas adiuncta verbo, debet intelligi secundum qualitatem verbi, cui adiungitur. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxali. Alexand. ad Barto. in dict.

in dict. l. cũ satis. colũ. 3. num. 11. De hac tñ quæstione poteris viđre quę scribit Iacobi. de Sãcto Georg. ĩ tracta. feudo. verb. quid si rex. ¶ si. Sed iuxta hoc quæro đ notabili quęst. nu. 11. Felin. in. c. inter cę teras. nu. 2. de rescr. Antonius Corset. in tracta. de potestate Regia. q. 26. nu. 39. And. Tiraq. in tracta. de nobilita. c. 15. nu. 7. & latiùs in tract. de primogenitura. q. 31. n. 1. cũ seq. Fortè in casu huiꝰ legis dicetur filius militis natꝰ ante militię honorẽ, quo ad pœnas euitandas. vt in. l. 2. §. in filijs. ff. de decurio. l. moris. §. iste. ff. de pœnis. Corset. loco præcitato. nu. 40. Adde quæ notaui ad Segurã in rep. l. vnũ ex familia. §. sed. si fundũ. nu. 73. ff. đ lega. 2. vbi cito ĩ-

¶ Ley. VI. *Como los caualleros han de biuir en officios de armas, é fazer alarde.*

El rey don Iuan. II. En Vallado lid. Año de mil. cccc. xvii.

ORdenamos, otrosi, que los dichos caualleros para que puedan gozar de la dicha caualleria, que guarden las cosas contenidas en la dicha nũestra ordenança de çamora, no embargantes qualesquier cartas que contra esta son, que fueren dadas. Y aun que fagan especial mẽcion de la dicha ley. Y en tal caso no de monedas, mas de todos è qualesquier pechos, è pedidos y repartimiẽtos nuestros y de los cõcejos do biuieren, puedan gozar: aun que antes ouiessen seydo pecheros, ò hijos de pecheros: tanto que biuan en officio de caualleros y de armas, è fiziesen alarde, segun manda la ley del quaderno de las monedas: è no biuan en officios baxos[a] y no nobles, saluo en los pechos en que los fijos dalgo deuen pechar è contribuyr.

¶ Ley. VII. *Que ninguno se arme caualleró por aluala ni carta, saluo por mano del Rey.*

Idem. Año de. xlvii.

MAndamos y ordenamos, que de aqui adelante ninguno se pueda armar caballero por carta ni por aluala nuestra. E si de aqui adelante fuere armado por carta ò aluala, ò mandamiẽto de palabra, que no pueda gozar, ni goze de los priuilegios de la caualleria: ni se pueda escusar, ni se escuse de pagar pedidos è monedas, ni los otros pechos reales, ni concejales, aun que la tal carta, ò aluala, ò mandamiẽto se diga ser fecho de nuestro proprio motu è cierta sciencia, è poderio real absoluto, aũ que faga mencion especial desta nuestra ley, è de otras qualesqer clausulas derogatorias, ò abrogaciones, derogaciones, è dispensaciones, è firmezas. Aun que por ellas se diga que nos alçamos è quitamos toda obrepcion, è subrepcion, y todo otro obstaculo è impedimento

stam. l. 5. & præced. l. 4. Et ista lex est intelligẽda đ filio nato ante dignitatẽ patris obtentã accidentaliter à principe, secùs si ex successione, & sanguine, & sic secũdùm naturalẽ cursum, vt in Comitatu, Ducatu, Marchionatu, vel maioratu, nẽpè qm̃ est đ stirpe fundatoris: qã quamuis antequã cueniret talis successio patri conceptꝰ esset, Regis, Ducis, vel Comitis filius est, dũ tñ sit legitimus, & naturalis, nõ Bastardꝰ, ex Iacobi. & Tiraquel. vbi suprà. de nobili. cap. 15. nu. 10.

¶ Lex. VI.

a ¶ E *no biuan en officios baxos.* Quæ in hoc dicãtur officia vilia explicantur in. l. 9. infrà. eo. ibi. *por officios đ sastres. &c.* & ibi dicta. & conc. l. 4. tit. 2. infrà hoc. lib. 4

¶Lex. VII.

a ¶ *La orden è dignidad de caualleria*. Dignitas ergo est militia, vt hic constat, contra communem conclusionem, quę tenet cõtrarium. De quo articulo plenè dixi in l. 1. glos. 1. verb. Quæritur vlteriùs vtrùm militia sit dignitas. isto titu. suprà.

de fecho y de derecho: y toda otra cosa que embargar lo pudiesse, y todas otras qualesquier firmezas, de qualquier natura, vigor, y effecto, è qualidad, è mysterio, q̃ en cõtrario sea ò ser pueda, mas que aquel que de aqui adelante se houiere de armar caualleros, sea armado por nuestra mano, y no de otro alguno: y sea tal, q̃ nos entendamos que lo merece, y que cabe enel la orden è dignidad de la caualleria[a]. Y que el tal vele las armas con la solennidad que las leyes de nuestros reynos mãdan: y que entõces pueda gozar y goze de los priuilegios de la caualleria, y no en otra manera.

¶Lex. VIII.

a ¶ *Podamos hazer, è armar caualleros*. Ad supremũ principem nõ recognoscẽtẽ superiorẽ cõpetit facere nobilem, ac militem creare cũ honore, exẽptione, & dignitate quẽ voluerit, & quomodo voluerit, omissis cæremonijs iuris positiui. vt hîc habes. & alibi iã diximus. & adde Chassanæ. in catalog. gloriæ mũdi. 8. par. cõsid. 16. & 17. cum pluribus seq. vbi habes causas, ex quibus fit nobilis quis.

¶Ley. VIII. *Que el rey è la reyna puedan armar caualleros y no otro alguno.*

El rey è reyna en Madrigal. Año de mil. cccc. xxxvi.

ENos establescemos, q̃ solos nos, ò q̃l quier denos podamos fazer è armar caualleros[a], y no otro alguno: assi enel campo, como en otra qualquier manera. Y en nuestro querer y voluntad sea que sean armados è con solennidad, è cerimonias, q̃ las nuestras leyes de las partidas disponen ò sin ellas. Pero que si los caualleros, assi fidalgos como no fidalgos, guardaren aquellas cosas que se contienẽ en las leyes de nuestros reynos, contenidas eneste titulo, puedã gozar, y gozen de todas las otras honras, preeminencias, è libertades de la caualleria, quãdo por nos ò qualquier de nos fueren armados, aunq̃ no interuẽgan las cerimonias è solennidades de las leyes de las partidas.

¶Ley. IX. *De los officios uerdaderos á los Caualleros.*

El rey don Iuan. II. En Valladolid. Año de mil. cccc. xvii.

ESTas mismas leyes cõfirmo el Rey don Iuan nuestro padre, que sancta gloria aya, en otras cortes que fizo en Valladolid año de. xlvij. è porq̃ occurriã algunas dubdas, declaro: que se entẽdiesse biuir por armas el cauallero, que continuamente touiesse y mantuuiesse cauallo è armas, segun las leyes susodichas lo quieren y mandan que faga alarde con tal cauallo è armas, ò no lo faga: tanto que verdaderamente se sepa que lo tiene è mantiene en su casa y es suyo. E otrosi, seyendo publico è notorio que estos tales no biuen por offi-

cios

¶ Lex. IX.

a ¶ *Non biuen por officios de saſtres.* Nota quòd officium vile priuat nobilem à priuilegio nobilitatis.tex.in.l.ne quis.C.de digni.lib.10.vbi litera ſic ſe habet,ne quis ex vltimis negotiatoribus,vel monetarijs, abiectiſq; officijs,vel deformib⁹ miniſterijs,ſtationarijs,oīque officiorum fæce,di uerſisq; pactisturpibus lucris,aliqua frui dignitate pertentet, ſed & ſi quis meruerit, repellatur,repulſos autē etiā proprijs reddi cōſortijs oportebit.l.1.C. negotiator. ne militent.lib. 12.Clem. 1. de vit.& honeſta. cleric. idem diſponit in clericis. Illud admonēdū eſt lectori hac īre obſeruandam cuiuſlibet nationis conſuetudinē, morēq;, & communem patriæ reputationē an officium, ſeu ars quælibet ſit exiſtimanda vilis, ſordida, an honeſta. ex ſententia Bart. in.l. 1. C.de dignit. libr.10. Platea in.l. maximarū.C.d excuſatio.mune.lib.10.Alciat.ī tracta.præſumptio. reg.1.præſumptio.48. nu.12. & in.l.merces ff.de verb.ſign.l.1.ff. d mune.& honori.Nā,vt ſcribit Prob⁹ Æmili⁹ ſtatim in initio vitarū virorū excellentiū, nō eadē omnibus gentibus eſſe honeſta, atque turpia. In hac re faciūt quæ Chaſſanæus in catalogo gloriæ mūdi.8. part. cōſide. 49.ſcribit.& Tiraquel.ad notauit ī tracta. nobilitatis.capit.10. num.1.&.c. 33.nu.1. cū ſeq.&. c.34. in prin. Mercatura nobilitati derogat.ſecundū Tiraquell. dict.cap.33. num.18.Nā Ariſtotel.4. politi.ca.3.licèt videatur mercaturā à ſordidis artibus ſeparaſſe, manifeſtiùs tamen à nobilitate eam ſeiūgit. Nā cū dixiſſet partē ex plebe mercaturæ operā dare, ſubiungit nobiliū etiam differentias eſſe, ex quib⁹ nō obſcurè inſinuauit,mercatores inter plebeios, non verò inter nobiles eſſe connumerandos de ſaſtres[a], ni de pellegeros, ni carpinteros, ni pedreros, ni terreros, ni tondidores, ni barueros, ni eſpecieros, ni recatones, ni çapateros, ni vſen de otros officios baxos è viles.E ſi los tales caualleros è ſus fijos no guardaren è mantuuieren eſtas coſas juntamente, conuiene à ſaber,que mantengā cauallo è armas,è no vſen de officios baxos è viles, que no gozen de la franqueza de la caualleria: mas q̄ pechen y paguē en todos los pechos aſsi reales como concejales.E demas que los caualleros que lo ſuſo dicho guardarē, ſean tenidos venir à ſeruir con ſus cauallos y armas cada que nos embiaremos à llamar à los fijos dalgo de los nueſtros reynos.E ſi no lo fizieren, que por el meſmo fecho queden y ſeā pecheros con los otros pecheros. E para eſto mandamos,que el concejo de cada ciudad, villa ò lugar faga poner por eſcripto los tales, porque ſepā quien ſon, ſobre lo qual mandamos dar nueſtras cartas para que ſe faga ò cumpla aſsi,y ſean notificados de las ciudades è villas.

¶ Ley. X. *Quien deue mantener caualos,é criar potros.*

El rey don Alonſo en Alcala. Era de mil. CCC. LXXXVI.

EL rey dō Alonſo en las cortes que fizo en Alcala de peticiones, ordeno largamēte, quien y quales perſonas, y en que lugares deuian tener y mantener cauallos, è criar potros. E porque las dichas leyes no ſon en vſo, no fuerō aqui inxertas.

¶ Ley. XI. *Como el rey don Iuan uedo que no ſe armaſſen caualleros hōbres pecheros,ni gozaſſen, ſaluo ciertos caualleros.*

El rey don Iuan. II. En Valladolid. Año de. LII.

PO Rque no ſeria razon, ni de juſticia ſe deue tolerar

randos, quãuis reclamet Calcan. cõs. 8. In causa pendente. dicẽs nobilem ex genere non perdere nobilitatem ob exercitiũ mercaturę p l. nobiliores. C. đ cõmer. & mercato. Quæ magis probat contrariũ. secundùm Tiraq. de nobili. c. 33. Quę sunt notanda ad Pragm. de ꝓhibitione vestiũ. & ad. l. 1. & ibi. dicta. in. 2. gl. suprà co.

Lex. XI.

a ¶*No cabiendo en ellos la tal dignidad.* Nota, quòd militia est dignitas. simi. in l. 7. & ibi posita suprà eo. Secundò nota, quòd præmiũ datũ ratione officij, & eius causa, illo cessante ꝓpter incapacitatẽ priuilegiati, & præmiati, cessare necesse est. & sic milites nostri tẽporis meritò dicũt doctores minimè fruipriuilegio immunitatis, que aquellos q̃ no son nascidos ni criados enel officio de la caualleria, ni auiendo vsado ni acostumbrado ni seyendo habiles ni capaces ni expertos, doctos ni experimentados en el negocio militar y hecho de caualleria no cabiendo enellos la tal dignidad [a] no puedan gozar ni gozen de los priuilegios y libertades è immunidades y franquezas de la dicha caualleria. E como quier que sobre esto el señor rey dõ Iuan nuestro padre que sancta gloria aya en las cortes q̃ fizo en Valladolid año de cinquẽta y dos, ordeno y mando q̃ no entiẽde armar ni mãdar armar caualleros à los que eran pecheros. E mãdo otrosi q̃ los q̃ fueron armados caualleros de. xviij. años passados alli, ò fuessen dẽde en adelante armados caualleros pagassen y contribuyessen en todos los pechos y derramas segũ q̃ le fue supplicado por los procuradores destos nuestros reynos. Pero à supplicacion dellos mismos: ordeno y mãdo q̃ si algunos caualleros auia de los assi armados q̃ fuessen habiles para la caualleria: y lo auian seguido y seruido por sus a personas en las guerras assi en la batalla de Olmedo, como enlos combates de Peñafiel: y de Atiença: y enel real de Toledo: y en otras partes: q̃ seyẽdo declarados cada vno, quales son los tales enlas ciudades y villas dõde biuen que los mãdaria llamar ante si: y auida su informacion mandaria proueer por tal manera que los tales no ouiessen razon de se quexar.

vt dixi in. l. 1 suprà co. & fundari potest per hãc regiam legẽ.

¶Lex. XII.

¶*Que los sus caualos è armas.* Cõcor. l. 3. titu. 2. infrà isto libr. 4. & l. 23. tit. 21. partit. 2. & l. 3. tit. 27. part. 3. l. 104 lib. Prag. regũ Catho. & l. 7. et. 8. tit. 12. lib. 5. ifrà & l. 153. c. 2. lib. prag. fol. 118. colũ. 1. Quę circa alios etiã, qui non sunt milites, extendit hoc priuilegium. ibi. *Mãdamos que no pueda ser prẽdado y executado el Caualo, ni el Potro, ni la Yegua, q̃ qualquier persona tuuiere por deuda que deua à concejo, ni à su señor, ni à otra persona alguna, ni por pecho alguno, teniendo otros bienes para pagar su deuda.* Ex prædicta ergo pragm. ex verbis su prà relatis cõstat, quòd si alia bona nõ habeat præter equũ, vel hîc priuilegiata, quòd ipsa

¶*Ley. XII. Que los caualleros y armas delos caualleros y fidalgos no sean prendados.*

El Rey don Alonso en Alcala y en Segouia.

MAndamos q̃ por q̃ los caualleros y hombres fijos dalgo estẽ apercebidos para quãdo los ayamos menester: q̃ los sus caualos y armas [a] de sus cuerpos no sean prendados ni tomados por algũ ni ningun deudo ni fiança que ayan fecho ni fizieren: saluo por los deu-

dos à nos deuidos. Y esto mismo queremos q̃ se entiẽda à todos aquellos que armas è caualllos touieren, aun que no sean armados caualleros.

¶ Ley. XIII. *Que se guarden los priuilegios que tienen los caualleros, de premia, y de alarde, y de guerra de las ciudades è uillas.*

POrque la caualleria sea accrescentada en nuestros reynos, mãdamos que sean guardados los priuilegios[a], vsos y costumbres que han è tienẽ los caualleros de premia y de alarde, y de guerra, que mantuuieren cauallos, y gozẽ de las honras è franquezas è libertades de los dichos priuilegios, y de los officios de alcaldias è mayordomias, è fieldades, è otros officios ð que suelen gozar, y echan suertes por ellos en cada vn año, segun su vso è costumbre, que han è tienen los dichos caualleros de alarde y de guerra, en las nuestras ciudades è villas è lugares. Y reuocamos qualesquier mercedes que sean fechas à qualesquier personas de los dichos officios, de que assi perteneſcen gozar los dichos caualleros de guerra y alarde, excepto el officio de fieldad que Luys Garcia ð Cordoua tiene en la nuestra ciudad de Cordoua.

ipsa tũccapi posſũt ,p debito. gl. in. l. executores. ℣b. aratoriũ. C. quę respigno. oblig. posſ. Cyn. in l. spem. eod. titu. Hippolyt. in repet. rubric. ff. de fideiusſorib. nu. 202. vbi ita limitat glo. sing. in l. nepos Proculo. ff. de verb. signifi. quæ dicit in verb. dignitate. quòd militi, & scholari sunt vni relinquenda arma, alteri libri. quam dixit nota. Paul. in. l. Macedo. colum. 1. nu. 2. C. ad Macedoni. Iaso in l. 2. §. 1. colũ. pen. versi. 8. fallit. ff. si certum peta. & in. §. Itẽ sertiana. col. 9. num. 64. Instit. de actio. & in. l. si non sortem. §. si cẽtum. ff. de condi. indebi. Deci. in. l. si donatiõe. nu. 43. colũ. fin. C. de collat. Sed simpliciter intelligas has pignorationes fieri non posſe in armis, & in equis, nec in cæteris rebus nobilium, etiam si alia bona non habeant. per text. in. l. 23. tit. 21. part. 2. ibi, E *aun que non fallaſſen cosa en que la fizieſſen, non les deuen tomar los cauallos de sus cuerpos, ni descender los de las otras bestias en que caualgaſſen*: &. l. 104. cap. 6. libro pragm. ibi, *pueſto que los tales deudores no tengan otros bienes algunos, saluo las dichas armas, è pueſto que ellos mismos huuieſſen consentido è consintießen, que las dichas armas sean uendidas, ò executadas.* Idẽ dispositum est per regiã. l. Lusitaniæ libro. 3. titul. 71. §. 11. ibi, E *eſto poſto que outros benesnõ tenhan. &c.*

Titulo. II.

De los fidalgos.

¶ *Ley primera. Que se guarde la paz entre los fidalgos.*

El rey don Alonso en Alcala. Era de mil. CCC. LXXXVI.

GRan biẽ se sigue à nr̃o seruicio, y a al biẽ publico de nueſtros reynos, que los fijos dalgo[a] biuan enellos en buena amiſtad, è paz, è sosſiego. Porende el Emperador don Alonso en las cortes de Najera, mando y ordeno que los fi-

¶ Lex. XIII.

¶ *Sean guardados los priuilegios.* Decet beneficium principis esſe manſurum, vt in regul. decet. de regulis iuris. libro. 6. l. 2. titu. 2. infrà eodem libro. 4.

TITVLVS. II. DE LOS Fidalgos.

¶ Lex *unica.*

¶ Fijos de algo. Id est, filij bonitatis. l. 2. titulo. 21. part. 2.

part.2.ibi, *è porque estos fueron escogidos de buenos lugares, è con algo, que quiere tanto dezir en lenguaje de España, como bien, por esso los llamaron fijos de algo, que muestra tanto como fijos de bien.* Conueniētius tamen existimat posse dici Gregori.lopez ibi, quod *hidalgo*, dicatur ab Italico.Italici nanq; immunes erāt à tributis.vt probatur in.l.de his.C.de episcop.& cleric.glo.in.l.omnes.C.sine censu vel reliq.Bald. in.l.& in prouinciali.C.de serui.Platea in rubric. C. de anno.& tribut.libr.10.& quia Hispania capta fuit à Romanis, eisq; subdita. vt patet in.l.2. versi.capta deinde.ff.de origin.iur.l.relegatorū.§. interdicere.ff.de interdict.& relegat. c.volumus. 11.quæst.1. multæ coloniæ Italicorū in eam venerunt,& pluribus ciuitatibus Hispaniæ ius Itali cum concessum fuit,circa immunitatem tributorum.vt constat ex.l.Lusitanea. cum.l. sequent.ff. de censib.& immunes à tributis dicebantur iuris Italici,inde ergo corrupto vocabulo dictum fuit ab Italico *hidalgo*. Tamen etymologiam prædictæ legis partitæ sequitur Ioan. Arce ab Otalora in tract.de nobilitate.2.part.ca.3.num.4.vbi ponit quis sit dicendus *hijo dalgo*. col.1.nu.1.

Est præterea sciēdum,quod in Hispania est triplex species Christianorum. Nam quidam sunt nobiles sanguine, qui vocantur *fidalgos* in vulgari,vel priuilegio, vt milites, quos *caualleros pardos* dicimus.Alij dicuntur villani. Alij vocantur marrani,seu confessos, id est, neophyti venientes ex genere Iudæorum.vt est glos.regulæ cancellariæ Iulij.2.in.3.part. vbi ponit plures gradus nobilitatis.& in regul.Innocen.8.50.Et vltra Bart.in.l. 1.C.de digni.lib.12.definiri potest nobilitas politica,nempè, Nobilitas est quoddā dignum honore priuilegium proueniens ex radice antiqua, per quod quis differt ab alijs inferioribus hominibus.Quam ponit glo.regulæ cācellariæ Iulij.2. Aliam ponit Bon.de Curtili de nobilitate.2.par. col.fin.num.51.scilicet,q̄ est qualitas,siue dignitas quædam collata per principem,seu principatum tenentem, qua quis vltra plebeios honestus ostenditur. Aliæ plures ponūtur à Bartholomæ. Chassan.in catalogo gloriæ mūdi.8.part.in princi.& ab Otalora tract.de nobilitate.part.2.cap.4. num.1.vbi ponit vnam,quæ ponitur à Landulp. in clem.2.de senten.excomm. Quæ proprior videtur in hac specie secundùm dispositionem legum huius voluminis,ac pragmaticarum sic definiens, Generis nobilitas est qualitas, siuè dignitas prouenies à coruscatione clari sanguinis à parentibus originem sumēs, & in liberos legitimos per carnem continuata. Ista definitio, quæ magis videtur descriptio,continet ferè totā substantiam huius nobilitatis,quam dicimus *hidalguia*.secundùm Otaloram vbi suprà.l.3.ibi, *Hidalguia es nobleza que viene à los omes por linaje. &c.* &.l.2.eod. titu.1.suprà hoc lib.4.ibi, *por la nobleza de su linaje.* vbi de nobilitate aliqua scripsimus in glo.1.

Quæri potest, Vtrùm nobilitas & exemptio possit tacitè,vel expressè pacto renuntiari? Videtur posse, quippe cùm sit inducta in suum fauorem.l.pen.C.de pact.c.quàm periculosum.7.q.1. maxime cùm per hanc renuntiationem reducatu ad suam,vel antiquorum progenitorum origi nem,quo iure omnes homines erant æquales,ac à iure cōmuni sunt, nisi priuilegio tutari possint. & in habentibus symbolum facilis est transitus.

Præterea tacite ius nobilitatis & exemptionis quis amittere potest, nempè permittendo se describi in libro tributariorū,& soluendo tributum sine vi præcisa, vel committendo delictum læsæ maiestatis,hæresis,vel proditionis,vel exercendo officia vilia. l.9.tit.1.suprà eod.libr.4.ergo & per pactum expressum.cùm taciti & expressi eadem sit virtus.Probatur etiam ex his,quæ in terminis scribit Couar.in rep.c.quanuis.2.part. in princi. de pact.libr.6. & suprà diximus in.l.1. in gloss.1. quæst.8.titu.8.lib.3.

His etiam tertiò accedit text.in.l.1.C.de ijs qui sponte publica munera sub.libr.10. ibi, redire ad excusationem, quam reliquerunt, non possunt. vbi solutio, & contributio spontanea præiudicat exempto.& Roma.consil.252.versi.quo ad vltimum quo quæritur.Ioan.And.& Panor.col.fin. nu.25.de immuni.eccles. Hierony. Grat.de pensioni.eccles.quæst.61.ad fin.vbi plures in hoc citat remissiones. & quæ habentur per text. & docto.in capit.porrò.& in. c. accedens. de priuileg. Sylvest.in sum.verb.priuilegium.quæst.10.& in verb. renuntiatio.quæst. 4.ergo ius non contribuendi, aliaq; iura specialia concessa alicui poterit à se pacto tacito,vel expresso remittere in suū, ac descendentium præiudicium.

Præterea est text. in.l. 4. ibi, *porque en tal caso el mismo quebranta su libertad.* infrà eod.ergo nobilitatis priuilegium pactione tolli potest.Nam postq̄ prædi.l.4.dixit, quòd nobilis per conductionem regij vectigalis, aut redituum regalium amittit illud nobilitatis priuilegium, ne ob æs alienum in carceribus detrudi possit, subijcit non iniuria eo casu id beneficium viro etiam nobili denegari, quia tunc ipsemet, quasi facto voluntario suo ius nobilitatis læsisse visus sit.ergo in potestate nobilis est renūtiare nobilitatis priuilegium, & sic poterunt renuntiare priuilegio suo. vt Couar. declarat in repe.cap.quanuis pactum.2.part.in princ. num.5.vbi in num.9.de pact.libr.6. æquissimam opinionem esse existimat, & sic hidalgus possit in carceribus detineri ratione æris alieni,si renuntiet priuilegio nobilitatis,deficientibus bonis, in

quibus

quibus fieri posit executio. Et ita definitum fuisse refert in prætorio Granatensi. Ex quibus infertur, q̃ hidalgus *de solar conoscido* poterit renuntiare priuilegium nobilitatis, si sponte subeat munera, & tributa, & permittat se describi in libro tributariorum, per præmissa. Otalora de nobilitate in.3.part.in princ.ca.6.col.fi.nu.10.& in. 2.part. 3.princip.c.9.nu.15.cum seq.

In contrarium huius sententiæ, imò q̃ tacitè, nec expressè posit renũtiari nobilitas per filium boni *de solar conoscido*, vel ex priuilegio, vel executoria perfectè causata in eo iuxta traditiones legum & pragmaticarum regiarum, semper mihi visa fuit verior, ex aliquot fundamentis, & rationibus, quibus Salmanticæ legendo vsus fui: nũc tamen nõ pluribus, sed paucis ostendam. Primum est. Priuilegium concessum respectu qualitatis in hærẽtis respectu vnius collectionis personarum, ac propter eorum statum & ordinem renuntiari nequit, cùm talis renuntiatio induceret ignominiam, & dedecus toti collegio, nempè clericorũ, nobilium, seu cuiuslibet alterius personæ illius ordinis. text. in cap. si diligenti. de foro compet. cap. contingit. de sentent. excom. hinc est, quòd miles etiam cum iuramento non poterit renuntiare priuilegium, quod habet, ne possit donare concubinæ suæ, quia introductum est propter publicam vtilitatem, ac fauore totius collegij militum. Ita Ripa in.l. miles. col. fin. num. 12. & est verior opinio, quicquid Roman. & Ioan. Lup. in cõtrarium opinati fuerint. de quibus suprà sum memor me dixisse. argum. l. 2. C. de agri. & cens. lib. 12. l. 1. de excusa. tuto. l. 1. §. quæ onerandæ. & l. si filio. §. to ties. ff. quarum rerum actio. non da. l. quæ onerandæ. ff. de oper. libert. l. si quam. C. de ope. lib. vbi pactum onerans libertatem est inualidũ. Sed huiusmodi esset istud, cum redundaret in vilipendium collegij, igitur non poterit in carceribus detineri, nec torqueri, vel alia huiusmodi pati ex vi pacti.

Secundò suadetur. Nobilitas habet gradum, dignitatem, & honorem maiorem, ac supremum respectu inferiorum, & sic in honoribus præferuntur plebeis. l. nobiliores. C. de cõmer. & mercat. c. de multa. in fin. de præbend. Tiraquell. de nobili. ca. 20. honor autẽ reuerentiam præ se fert. l. honori. & l. parens. ff. de oper. liber. Bald. in. l. liberti. 4. col. de oper. liber. & in. c. licet. de probat. & in decalogo præceptũ est, Honora patrẽ & matrẽ. & alibi, Corã cano capite surge, & honora faciẽ senis: sed iuri reuerẽtiæ causa indulto quis renũtiare non potest. l. fin. C. de oper. liber. Roma. singul. 480. Alex. & Iaso. col. 5. in. l. pen. C. de pact. Deci. in. l. venia. C. de in ius vocan. quò fit, q̃ priuilegium. l. ad egregias. ff. de iureiur. nobilibus, doctoribus, ac egregijs personis concessum renũtiari non poterit. Cyn. in. l. nec honorem. C. de episcop. & cleri. Alb. & Alex. in. d. l. ad egregias. Roman. in singul. 169. Felin. in ca. si testium. colũ. 1. de testi. tex. in cap. 2. ad fin. de iudi. libr. 6. quo cauetur moniales renuntiare minimè posse priuilegio à iure concesso, ne teneantur ad tribunal iudicis accedere causa dicendi testimonium: quia secundùm doctorum præcitatorum opinionem id concessum fuit reuerentiæ iure, & ratione. Et Gomess. hunc intellectum probat in dict. c. 2. nu. 45. quo ad. l. ad egregias. ff. de iureiurand. igitur cùm priuilegium concessum sit nobilibus propter honorem, renũtiari non poterit. l. alia. §. eleganter. ff. solu. matri. Quo text. singulari probatur, quod reuerentiæ causa institutum est in fauorem alicuius pacto renuntiari non posse. Nec obstant huic fundamento dicere, quòd quædam sunt, quæ toti collegio nobilitatis nocent, alia verò secùs, & sic in secundo casu poterit valere, vt teneatur soluere tributa regi, & quòd possit pro ære alieno in carceribus detineri. eo nanq; ipso, q̃ honor, seu reuerentia ab aliquo tollitur, in his, totum collegium offenditur, ac iniuriatur, vt ex communi omnium æstimatione, velim quæso, inquiras, & sic ex tali incarceratione ignominiam dicũt consequi homines illius collegij, tum etiam ex vi primi fundamẽti procedere nequit, tum etiam, quia iniquum esset, quòd hidalgus in casu necessitatis posset detineri in carceribus ex vi renuntiationis, nam certum est quempiam faciliter venire in renuntiationem petitam propter consequendam pecuniam, domum, aliamve rem ad vitæ seu honoris conseruationem necessariam. quemadmodum in petenti ab vsurario pecuniam sub vsuris, nam in patienti vim non est delictum. nec est præsumendum, quòd ex culpa præuia ad dissipationem suorum bonorum veniat, vt non possit æs alienum & creditum soluere. Quia si est *hidalgo*, dicitur *hijo de bien*. ex bono autem, vt iam dixi in. l. 1. ti. 1. suprà eod. lib. 4. bonum speratur, si propter casum euenit, beneficium iuris ei non est denegandum, etiam si renuntiet. Quicquid Couar. vbi suprà dicat, & Gregor. Lopez. in. l. 34. verb. *de sangre*. tit. fi. part. 7.

Præterea non obstant iura, quæ probant in casibus particularibus, quòd nobilis amittat beneficium & priuilegium suum eo ipso, quòd se immiscet conductionibus reddituũ regis. l. 4. infrà eod. nam non sequitur, in illo casu priuatur propter vsum vilis officij, ergo renuntiare ipse poterit pacto, nam talis renuntiatio non egreditur vltra terminos legis in casu, in quo loquitur. & procedit, interim quo non desistit ab exercitio vilis officij, & sic eo cessante, remanet in pristino honore nobilium

bilium.text.in simi. per quem prædict.l.4.est intelligenda in Clem. 1. De vit.& honest. cleric. Et aliud est,q̃ quis velit contribuere,& soluere pecuniam suam,eam etiam dissipando sine conuētione:aliud,qđ generi competit possit renūtiare,& Collegio nobilium ignominiam inferre. Quæ cōmuni opinione induceretur,si nō esset conseruatus in priuilegijs similium, nā eo ipso,q̃ hidalgus est, non debet diuerso iure nobilium iudicari,etiam si renuntiet. Et adeò est vera opinio,q̃ nec iuramēto renuntiare poterit nobilitatem,vt possit incarcerari ,p̃ debito ciuili,& sic pro ære alieno, quia est concessū toti collegio nobiliū. d.c. si diligenti. tum etiam, quia est quędam species seruitutis tollere libertatem, quæ auro nō est cōparanda, ideoq̃ ad talē speciem seruitutis qs se obligare nō pōt.l.Titio centū.§.Titio centū.2.ff. de condi.& demonstr.Antoni. Gomez eādem cōclusionem firmat in.l. 79. Tauri.num. 3. post Cifontanum ibi quæst.4. Quem ipse non allegat.& nouissimè perlege hāc quæstionē elegāter tractatā per Fernand. Menchac.libr. de succesio.creatio.3.§.22. fol.80.à nu.74.cùm sequent.ibiq̃; resoluit plura, quæ Couar.dict.rep.ca.quanuis pactum.in prin. 2.part.num.5.de pact.tetigisse constat. Si igitur velis tenere renuntiationem pacto expressam tenere, fac assertiones sequentes.

Nobilitas non perfectè causata, nec formata in aliquem (fortè ex defectu probationis)renūtiari potest quo ad renūtiantem , in quo q̃si possessio cessat, & successorum, eorūq̃; præiudiciū.

Secunda cōclusio. Renuntiatio tacita quanuis noceat soluēti , seu alio modo nobilitatis iure remittenti, nō tamē successori,qui vult vti illo iure ex personis anteces sorū nobilium.

Cętera quę ad hunc articulum pertinēt, vide per Couar.Otalor. & Menchac.in locis præmemoratis.

jos dalgo de España otorgassen, segun que otorgarō è prometieron vnos à otros de guardar entre si toda buena paz y cōcordia.E lo prometieron assi por pacto è buena fe sin dolo , è sin engaño . La qual dicha paz è concordia : mandamos que los hijos dalgo guarden entre si. Y no sean osados de la rō per sin desafio [b] de nueue dias, segun se contiene eneste libro enel titulo de los desafios. Y el que lo contrario fiziere incurra en pena de aleuoso.

¶ *Ley.* II. *Que sean guardadas à los fijos dalgo las libertades è franquezas que tienen de las leyes.*

El rey don Iuan. II. En Madrigal Año de mil. cccc. vi.

EStablesce mos y mandamos,queriendo guardar la franqueza q̃ han los hijos dalgo de Castilla y de las Españas, por la grā lealtad que Dios enellos puso y deuē hauer,que les sean guardadas todas sus libertades [a] franquezas y exempciones que hā y deuen hauer por leyes de nuestros reynos, assi en las ciudades è villas è lugares realengos como de los señorios: y es nuestra merced que quando houieremos de fazer merced đ qualquier villa,ò lugar, ò tierras , ò vassallos à qualquier cauallero , ò persona q̃ sea puesto en la carta de la tal merced, que toda via seā guardadas à los dichos fijos dalgo sus honras y franquezas è libertades,y exempciones,y las otras cosas,segun que fueron guardadas à sus antecessores, y à los otros fijos dalgo

a ¶ *Sean guardadas todas sus libertades.* Quod æquum, ac iustum est , per ea,quæ diximus in doctore in l. 1.

b ¶ *Romper sin desafio.* Confirmatur per.l. 1.titu.9. vbi vide posita infrà eod. lib.4.ordinam.

¶ Lex. II.

l.1.glo.2.tit.1.lib.isto.4.suprà.l.6.infrà eod.Quæ ponit rationem priuilegiorum.ibi, *pues con ellos fazen sus conquistas.*

¶Lex. III.

a ¶*Que por deudas que deuan.* Concord.l.5.infrà eod. &l.12.tit.1. suprà isto libro.4.vbi latè dixi.& cõcord.Lusitanorũ lex.1. tit.67.lib.5. suorum ordina. Et intellige, nisi debitũ, pueniret ex delicto,vl quasi, nam tũc nobilium bona capi possũt, ac personæ eorum.l.79. in ordi. Tauri. Cuius litera notandissima est. *Ordenamos, y mãdamos, que las leyes destos vuestros reynos, q̃ disponen, que los hijos dalgo,è otras personas por deuda no puedan ser presos, que no ayan lugar, ni se platiquen, si la tal deuda descendiere de delicto, ò quasi delicto, antes mandamos, que por las dichas deudas esten presos, como si no fuessen hijos dalgo, ò exemptos.* Et sic ex delicto, vel quasi perditur priuilegiũ istud. Quis autem dicatur nobilis, vide in dict.l. 79.Cifonta.quæst.1.& Antoni.Gomez.col.fin. nu.6.&.l.2.&.l.3.tit.21.part.2.Nam nobilis dicitur descendens éx patre nobili, quanuis eius mater non esset nobilis, sed plebeia.nam in Hispania virtus,& origo, seu fundamentum generis consistit ex patre, non ex matre.vt in prouerbio cautum est,& priuilegium est quodammodo donatio, quæ fit à principe propter merita præcedentia remuneratoria, cùm sit in remunerationem.vt in.l.5.infrà eod.ideoq; militibus erit seruandum tale priuilegiũ irreuocabiliter.l.si pater.ff.de dona.Felin.in.c.nouit.col.9.nu.12.vbi latissima additio in materia donationis remuneratorię.de iudic.

de nuestros reynos. Y mandamos à los tales señores, que no les vayan ni passen contra ello: y esto se entienda, y sea assi en las donaciones y mercedes fechas fasta aqui, como en las que se fizieren de aqui adelante.

¶*Ley,* III. *Los priuilegios que los fijos dalgo tienen, que no sean prendadas sus casas è armas, y sean guardadas.*

El rey don Alonso en Alcala. Era de mil. CCC. LXXXVI.

AN por priuilegios, è franqzas los nuestros fijos dalgo, las quales nos confirmamos, que por deudas que deuan[a] no sean prendadas las casas de su morada, ni los cauallos ni mulas, ni las armas de su cuerpo. Y tenemos por bien que les sea guardado.

¶*Ley.* IIII. *Que el fidalgo no pueda ser preso por deuda, ni ser puesto à tormento.*

Idem.

ORdenamos, que ningun fijo dalgo b pueda ser p̃so, ni encarcelado[a] por deuda que deua, saluo si no fuere arrendador, ò cogedor de nuestros pechos, y derechos: porque en tal caso el mesmo quebranta su libertad[b]. E assi mesmo mandamos que ningun fijo dalgo pueda ser puesto à tormento[c], porque antiguamẽte les fue assi otorgado por fuero.

¶*Ley.* V. *Confirmacion de la ley ante desta.*

¶Lex. IIII.

a ¶*Ni encarcelado.* Nisi descẽdat ex delicto, vel quasi.l.79. Tauri.

b ¶ *Quebranta su libertad.* In isto casu, vt possit in carceribus detrudi, si fuerit dẽbitor regis, vel fisci, vt hîc habetur. Quo cessante, manet in sua nobilitate, quo ad istud priuilegium.Clem. 1.de vit.& honesta.cleri. Vid. quæ dixi in. l. 1. glo.fi. suprà hoc tit. Et.l. 7.titul.1. suprà hoc lib. 4.ibi, *officios baxos.*

c ¶*Pueda ser puesto à tormento.* Nota quòd nobiles nõ possunt torqueri, sed aduersus eos est procedendum ex plena probatione, quæ sit sufficiens ad inferendam pœnam delinquenti.& hoc operatur istud priuilegium.de quo est tex.in.l.milites.& in.l.decuriones.C.de quæstioni.l.2.ibi, *nin à cauallero.* titul.30. par.7.Quanuis vacillet in dicto suo.l.8.& ibi Gregori.Lopez.eod.titu. vbi idem firmat esse in clerico ex Ioan.Bernard.in praxi Canonica criminali.ca.117.etiam si non sit presbyter. & vacillet in testi

in testimonio, contra Bald. & Alberi. in. l. presbyteri. C. de epis. & cleri. nam miles & clericus ęqui parantur. glos. in. l. miles. ff. de re iudi. vbi est eadē ratio, vt hic, aliàs non, ex Panorm. in cap. 1. col. 3. de cle. ægrot. dicente, q̄ clericus, & miles nō æqui parātur, nisi subsit eadem ratio, sic intelligens sententiam ordinariæ glo. in dict. l. miles. & Felin. in. c. cùm deputati. colū. fin. num. 10. de iudi. Notat in milite, & etiā in clerico Bonus de Curtili in tract. nobilitatis. 5. part. num. 4. Fallit tamen in crimine læsæ maiestatis diuinę, vl̄ humanæ cōmisso aduersus Deū. gl. in. l. 4. C. ad leg. Iuliā maiesta. quę loquitur in crimine Simonię, quāuis ad hæresis crimen citetur ab Angel. in tract. de maleficijs. verb. Quod fama publica. num. 102. Cifontan. in. l. 79. quæst. 6. in ordinatio. Taur. Ex eo fortè, quia simonia dicitur hæresis. glo. in. c. si quis pecunia. 79. dist. & in crimine læsæ maiestatis. l. 4. C. ad. l. Iuliā maiestat. Gregori. Lopez in. l. 2. verb. *Caualiero*. titul. 30. part. 7. vbi idem dicit procedere in crimine aleuosiæ, & sodomiæ. Otalora de nobilitate. 5. part. ca. fina. pagi. 336. colum. 1.

Idem dispositum est in regno Portugalliæ titulo. 64. l. fina. libr. 5. ordinamen. in nobili, Doctore legum ac Canonum, & iudicibus ciuitatum, q̄ non possint torqueri, nisi in crimine læsæ maiestatis, falsitatis, falsæ monetæ, Sodomię, aut maleficij. Nobiles tamen Francię non gaudent hoc priuilegio, sed sicut cæteri torqueri solēt casu exigente. reatus enim penes illos omnem honorem excludit. iuxta dictum. l. 1. C. vbi Senato. vel clarissimi. Otalora loco pręcitato. in quo capite plura habentur, in quibus nobiles Hispaniæ priuilegiantur. Ante eum quinquaginta & sex priuilegia nobilitatis ponit Bonus de Curtili in tracta. nobilitatis. part. 5. nu. 4. vsq; ad vltimū, qui est 92. Quinquagīta scripsit Marc. Mantuanus in tracta. de priuilegijs militū. collocato in. 12 volumi. tracta. diuersorum doctorum, secundùm moderniorem Lugdunēsem impressionem, anni. 1549. fol. 245. cū sequenti. Ea hîc specificè, & literaliter decreueram inscribere, nisi ibi scripta comperissem nouissimè à præcitatis authoribus, ne sit transcriptio tacito authore, prout à plurimis, vt in pretio habeantur ab scholarîbus, vel alijs lectoribus fieri solet. Et vide. l. 85. & l. 131. styli.

El rey è reyna en Toledo. Año de LXXX.

Porque las leyes de fuero cōtenidas son justas è razonables: y porq̄ deuen ser fauorescidos los hijos dalgo por los reyes: pues con ellos fazē sus conquistas y dellos se siruen en tiempo de paz y de guerra. Y por esta consideracion les fueron dados priuilegios y libertades: especialmente por las leyes suso contenidas. Las quales confirmamos: y mandamos que los fijos dalgo no sean puestos à question de tormēto: ni les seā tomados por deudas[a] sus armas ni caualios: ni sean presos por deudas[b]: saluo enlos casos suso dichos: y en otros ciertos casos q̄ los derechos ponen: y mandamos que las dichas leyes sean guardadas de aqui adelante.

¶ Lex. V. *Quales fidalgos y sus mugeres deuen gozar de no pechar: y en quantas maneras se prueua la fidalguia.*

El rey don Enrique. II. En Toro. Año de mil. CCC. XVIII.

El mismo en Tordesillas. Año de mil. CCC. III.

El mismo ordeno en vna Prematica. Año de mil. CCC. III.

Nestra merced y voluntad es que aquellos que

¶ Lex. V.

a ¶ *Tomados por deudas.* Concord. l. 3. suprà eod. Declara vt per Ioan. Arce ab Otalora libr. de nobilitate. 5. part. cap. vltim. num. 2. pagin. 335. colū. 1. versic. Secundò priuilegiantur nobiles Hispanię. Quem vide pro actu practico.

b ¶ *Ni sean presos por deudas.* Nisi proueniret ex debito descendenti ex delicto, vel quasi. l. 79. Tauri. & dixi in. l. 3. suprà eod.

¶ Lex

¶Lex. VI.

son ò fuerē notorios fijos dalgo, de solar conoscido[a], ò houierē hauido sentencia, en como son dados por fijos dalgo, segun el tenor de la ley q̄ dispone que sean dados por fijos dalgo, por nuestros alcaldes de la nuestra corte è chancilleria con el procurador del lugar donde biuieren, y con el nuestro procurador fiscal. E si despues de la tal sentencia estuuierē, y estan en possessiō de fidalgos: q̄ à estos tales sea guardada su franqueza è libertad. E otrosi à las mugeres[b] que fueron casadas con hombres fijos dal-

a ¶ *De solar conoscido.* Appellatur notorius nobilis ille, qui per sententiam translatam in rem iudicatā declaratus est talis, vel ille, qui sine vlla controuersia, populiq̄ retractatione communiter est habitus, & reputatus pro nobili: nam in istis casibus aliquid notorium esse dicimus. capit. penult. & fina. de cohabita. cleric. & mulie. & in l. ea quidem. vbi per Salicet. C. de accusatio. Si tamen dubitaretur de alicuius nobilitate, nobilis notorius dici non potest. Otalora in dicto nobilitatis tracta. cap. 4. numero. 6. in. 2. part. principa. vbi in num. 7. quærit de quæstione curiosa, cur dicantur *hidalgos notorios de solar conoscido de deuengar quinientos sueldos?* Respondē vt per ipsum, ne transcribamus ea, quæ ibi dicta sunt. Et recipiunt aliqua euidentialia, & sunt excusa ferè per. 4. columnas.

b ¶ *Otrosi à las mugeres.* Nota quòd mulieres nobilitantur etiam post mortem maritorum, si castè vixerint in viduitate, non aliàs. Concord. l. mulieres. C. de dignita. libr. 12. Cuius verba sunt. Mulieres honore maritorum erigimus, genere nobilitamus, & forum ex eorum persona statuimus, & domicilia mutamus. Si autem minoris ordinis virum postea sortitæ fuerint, priore dignitate priuatæ, posterioris mariti sequentur conditionem. Dixi latè in. l. 1. glo. 1. colum. 96. versicul. Vxor etiam clerici. titu. 3. libro. 1. suprà. vbi leges regni, ac iuris communis concordantes adduxi. l. 7. titu. 2. part. 4. l. 13. titulo. 4. infrà eodem lib. 4. l. 1. titu. 67. libr. 5. ordinament. Lusitaniæ. Otalora de nobilitate. part. 5. capit. final. num. 5. versic. Item propter nobilium nobilitatem eorum vxores. Et in. 4. part. capi. 7. vbi probat locum habere etiam in vxore illius, qui fuit nobilis ex priuilegio. nam debet gaudere immunitate post mortem illius durante viduitate. Text. est in. l. 13. titulo. 4. infrà eodem libr. 4. Plura scripsit Andræ. Tiraquell. omnino pro cōmento huius glo. videndus est p de cem colum. in tracta. de nobilitate. cap. 18. num. 1. cum sequent. Ioann. Lup. in repet. rubric. De donationi. inter virum & vxorem. §. 31. num. 1. cum sequenti. Vxor mutat proprium, viriq̄; fortitur forum, ac domicilium, non vir vxoris. l. exigere. ff. de iudi. l. cùm quædam: & ibi nota. ff. de iur. omn. iudic. cum pluribus concordantibus adductis à Tiraquell. in. l. 1. connubiali. nume. 28. versic. Illud etiam ex eodem fonte. & post leges connubiales in glo. 2. nu. 45. Per Feli. in cap. 1. colum. pen. & fin. de sponsalib. Socin. in capi. dilecti. de foro compet. Deci. consil. 283. num. 8. lib. 12. Matthæ. de Afflict. decisio. 226. Hippolyt. in. l. fina. num. 60. ff. de iurisd. omni. iudi. Ioan. Crott. in repet. l. omnes populi. num. 256. ff. de iusti. & iure. Prepositi. in dict. cap. 1. num. 10. de sponsa. Ioan. Lup. in repet. rubric. de donatio. inter virum & vxo. §. 55. col. penult. num. 12. & ibi Additio. Ioan. Bernar. di &. §. 62. col. fi. num. 31. Chassanæ. in cōsuetu. Burgundiæ. rubr. 9. §. 8. in princip. Couar. libr. 4. Decreta. 2. part. c. 7. num. 6. l. 24. tit. 11. part. 4. vbi Gregor. Lopez in verb. *el casamiento*. Roderic. Suarez in repet. l. 1. fori. tit. *de las ganancias*. fol. 18. colum. 2. quibus in locis agitur de intellectu. d. l. exigere. quam iam habuimus in punctis in examine priuato cu iusdam scholaris.

Quæri potest, vtrùm vxor gaudeat etiam priuilegio mariti in statutis factis virorum fauore? Exemplum. Statutum punit dicentem, vel inferentem iniuriam viris certæ sortis, ac ordinis, vt putà Doctoribus, magistratibus quibusdam, vel huiusmodi, vtrùm tale statutum habeat locum in dicēte, vel inferēte iniuriam huiusmodi doctorū, vel magistratuū vxoribus? Et videtur locū habere. Qualitas enim doctoris, vel magistratus, propter quam priuilegiū conceditur, & augetur pœna contra delinquentem, est honorabilis, & sonās in dignitatem: sed, vt dictum est, vir vxori dignitatem communicat, atq; etiāpriuilegium ratione dignitatis, seu officij, vt dixi. &. l. 2. vbi Alberi. nu. 8. & Bald. C. de episc. & cleri. vbi patet priuilegiū concessum clericis, cōpetere etiam vxoribus clericorum. & in. l. fina. & ibi Cyn. C. de iniur. l. medicos. &

cos.&.l.vlti.C.de profeſſo.&medi.lib.10.l.cos.& ibi Lucas de pen.& Platea. C. de fabricenſib.libr. 11.&.l.2.C.de commi.conſisto.libr.12. & in.l.in ſacris noſtris.& in.l.ſacris ſcrinijs.eod. libr. 12.& in.l.fin.C.de princip.agent.in reb.eod.lib.& in.l. vlt.C.de priui.ſcho. eod. lib. 1gitur cõ petere debet

go, y mantuuieren deſpues caſtidad[c]. Pero

diſpoſitum in ſtatuto inducto in honorem mariti ipſi vxori.

Secundò facit tex.in.l.iniuriarum. C. de iniur. vbi maritus in vxoris iniuria propriam iniuriam pati intelligitur.Et ibi veritatem potiùs quàm fictionem denotat verbum, intelligitur, vt deprehendi poteſt ex materia ſubiecta.iuxta illud Geneſ.2.Hoc nunc os ex oſsibus meis.&c.

Tertiò eſt tex.in.l.1.C.de in ius vocand. vbi diſpoſitio etiam pœnalis concedens priuilegiũ marito, ad vxorem quoq; extenditur.quemadmodum Bald.Salice.Alexan. & moderni ibi notant. vbi Philipp. Deci. in.2.notabi. addit, rationem æquitatis hoc ſuggerere.per.l. non tantùm.in fi. ff.de re iudi. vbi &Raphaël Commenſis ex hoc infert, quòd ſi marito concedatur priuilegium, vt gabellam nõ ſoluat,certè & vxor ex huiuſmodi priuilegio nõ tenebitur ſoluere. Quãuis Alex. & Iaſo ibi non conſentiant cum eo.Hinc eſt, q immunitas conceſſa ab ſtatuto viro,competit & vxori illius.Alberic.in tract.de ſtatutis.1.part.q. 114.Et voluit Alciat.in.l.1.in verb.vxori.C.de in ius vocand.Et faciunt quæ not.per Lap.Anchar. & Philipp. Franch.in cap. ne aliqui.de priuileg. lib.6.Ex quo infertur,quòd ſicuti vir propter priuilegium conceſſum dignitati,nõ poteſt torqueri,nec aliàs ſeueriter debet aduerſus eum procedi. per.l.ſeueram.C.de digni. libro. 12. ita etiam nec contra vxorem ipſius.Ita Ioan.de Platea.in.l.muliere.C.de dignita.lib.12.& Alciat.vbi ſuprà.

Infertur etiam, quòd ſi ſtatuto caueatur,ne cõtra Comites, Barones, & nobiles recipiantur teſtes ignobiles,cùm agitur de cauſa capitis,aut ſtatus, aut maioris partis bonorum, habet etiam locum in vxoribus huiuſmodi perſonarum. Matthæ. de Afflict. in conſtitu. regni Siciliæ.in conſtitu.incipien.Proſequentes.col.5.verſic. Secundò quæro.

Quartò principaliter his adijci poteſt illud.Iniuria illata vxori,cenſetur illata viro, & ei pro ea competit actio ſuo nomine.l.1.§.ſiue autem.ibi, vel vxorem meam, ſiue ignorauerit habere me meo nomine actionem Neratius ſcripſit.ff.de iniur.l.eum qui.§.ſi nupta.& ibi gloſ.verb.nomine. & in.§.ſi iniuria.ff.eodem.titu.l.9.titul. 9.part.7. Angel. Aretin. in tracta. maleficiorum. in part. per pannos.num.2. Quod comprobatur. Nam qui pacem fecit cum altero,promiſitq; eum non offendere,videtur pacem violaſſe, ſi vxorem offenderit.Ita dixit not. multisq; rationibus comprobat Luc.de Pen.in.l.1.quæſt.20.C.publi. lætiæ. libr. 12. Et facit in ſimili, quod Bald.dicit in authẽ.Habita.C.ne fili.pro patre. quòd ſicut per illam authen,inferens iniuriam ſcholari, punitur pœna quadrupli,ita inferens iniuriam ſorori, vel fratri,vel matri eunti ad viſitandum eum. Quod magis,fortioriq; ratione videtur procedere per præmiſſas rationes in vxore.

Conſtat præterea &. 5.Nam in materia pœnali fit extenſio fauore publicæ vtilitatis. Bart.in l.quemadmodum.num.4.C.de agricol. & cenſit. lib.11.vbi dicit,quòd quãuis lex pœnalis,& odioſa extra ſignificatum proprium nullam extenſionem patiatur.l.penult.ff.de pœn.l. cùm quidam. ff.de libe.& poſthum.ca.in pœnis.& cap.odia.de regul.iur.lib.6.tamen vbi extenſio tendit in fauorem Reipublicæ, ita debemus eam extendere, ſicut fauorabilẽ.Iaſ.in.l.cætera.§.ſi quis ad opus. num.20. ff.de lega.1. & in.l. ſi filiusfami.nu.7.ff. ſi cert.peta.& in.l.1.num.13.C.de ſacroſanct.eccleſ.& in.l.ſi certis annis.num.3. C. de pact.Corſet.ſingula.verb.extenſio.Hippolyt.conſi.85.numero.16.& in conſil.94.num.28.& in practi. criminal.§.diligenter.num.130.Sed hoc tendit fauore reipub. vt delicta puniantur reſpectiuè ſecundum grauitatẽ iniuriæ factæ vxori doctoris,cùm ſit eadem,ac ſi ipſi fuiſſet facta,imò mariti cenſeri ſolent grauiorem eſſe:tum etiam,quia materia eſt indifferens,quæ ex vi iuris communis,ac regij ita habet locum iniuria in vxore,ſicuti in viro, ergo & ſtatutum habere debet locum in vxore, cũ verè,& non per fictionem cenſeatur fieri marito.Et ita communi conſenſu populi ſolet recipi.

Præterea &.6. Dignitas, ac viri præeminentia ratione nobilitatis,& ratione officij communicatur,vt habitum eſt,igitur & honores, ac per conſequens comprehẽdi oportet eius violatores pœna ſtatuti inducti fauore maritorum.

Contrariã ſentẽtiã his fundamẽtis allatis,& relictis,ac alijs in cõtrariũ adductis tenet in terminis Frãciſ.de Areti.cõſi.130.incip.Conſultiſsme dñe collateralis. col.1. quẽ etiã mutato ſtylo refert & ſequitur aliqua alia vltra allegãdo Andr.Tiraq.in glo.2.poſt leges cõnubia.nu.58.quãuis videatur probabilis ſentẽtia.Si tñ cogites reſponſiones ad adducta per eos,fortè exiſtimabis priorẽ ſententiam iure veriorem,quam ipſe probãdam cenſeo.

c ¶E *mantuuieren deſpues caſtidad.* Concordat Pragm. Regis

Regis Henrici *Dada en Tordesillas, año de mil y quatro cientos y tres.* Est libr.Pragma. Regum Catholicorum.fol.138.col.3.ibi. *E otrosi à las mugeres que fueron casadas con hijos dalgo, é mantuuieron despues castidad* l.fina.C.de incolis.libr.10.& suprà dixi in glos.2. Et Tiraquel. de nobilita. capit.18.nu. 13. copiosè id probans. Vtrùm autem si mortuo marito vxor luxuriosè viuat,amittat dotem, & legata ei relicta, ac si marito viuente adulteriũ commisisset? Paul. de Castro respondet amittere in.l.fideicommissum.C.de fideicommis.& in.l.sororem. C. de his quib. vt indig. & in consil.147. libr.1.Ias.in.l.2.num.6. ff. solut. matrimo. Felin. in cap.pastoralis.num.7.de iudi. Gerard. in sing. 48.Præpositi.in cap.plerunq;.colum.3.de donat. inter virum & vxo. & Ioann. Lup.in repet.rubr. cod.titu.§.67.num.6.Hippolyt.singul.416. Et in repet.l.vnic.C.de raptu virgin.num.53.refert, & videtur hanc approbare opinionem Cifontan.in l.14.nu.4.in decisio.Tauri.Quã probarẽ infrà annum luctus,non autẽ eo lapso.ex Ioan. Garron. in repe.authẽ.Eisdem pœnis.nu.18.C.de secund. nupt.Alciat.de præsumptio.regul.2.de præsumpti.9.Maritus enim sicut offenditur ex adulterio matrimonio cõstante cõmisso, ita ex fornicatione eo mortuo ab vxore perpetrata iniuriã patitur.Bart.in.l.pen.C.de adult.Item suadetur.Nam omnes pœnæ statutæ contra secundò nubentes, vendicant sibi locum in his , quæ inhonestè viuunt.Barto.in.l.his solis.num.1.C. de reuoc. donatio.vbi reputat menti perpetuò tenendum. gl. in authen.Sacramẽtum. verb. contractis nuptijs. C.quando mulier tutel.offic.fungi potest. Et est text.in.l.si pater.eod.titu.in illis verbis, Sed pudicitiam suam intactam conseruet.authen. de resti. & ea quæ parit in vndecimo mense. §. fina. colla. 4.Quanuis glo.ibi in.§.præceden. verb. malignè. ex fornicatione sola non amittere dotem, & donationem.quam singu.dicit Ange.ibi,quòd amittat legatum sibi factum à marito propter luxuriam,etiã si non adiecerit clausulam, si castè vixerit. quia tenetur seruare castitatem, etiam mortuo marito,nam intelligitur durare in matrimonio.Salice.in.l.fideicommissum. C. de fideicom. Ioan.Lup.in repet. rubr. de donatio. inter vir.& vxor.§. 11.nu.7.& in.§.67.nu.4. & in prin.nu.1. &.2.tenet in isto regno, quandocũq; durante viduitate etiam post annum luctus committat stuprum,amittit lucra acquisita constante matrimonio.l.4.ibi,*seyendo biuda*.tit.4.lib.5.infrà.Couar.in

si la muger fija dalgo casare con hombre q̃ no sea fijo dalgo : mandamos que peche mientra que viuiere su marido pechero[d]. Pero q̃ si mu-

epitome.4.decret.in.2.par.c.7.§.6.nu.12.vbi dicit in hoc articulo opinionẽ Alexã. contrariã in.d.l. sororẽ.dicentis viduam ex hac fornicatione dotem non amittere, nec accusari posse,quia id nullo iure statutum est,in praxi potiùs admittendã, etiã intra annum luctus. Et est æqor, ac benignior , q̃ in lite controuersa sentẽtia lata cõprobauit Bartholo. Cassan. in consuetudinib. Burgũd.rub.4.§.6.vers.Mulier.nu.24.Carol.Molinæ.in cõsuetudi.Parisiens.1.part.§.30.q.38. ampliat.6.Bermond.Choue. in tracta. de cõcubinarijs.rub.De adulterio.nu.63.Ias.in.d.l.fideicõmis. Guiliel.Mayneri.in.l.in.ambiguis. nu. 208. ff.de regul.iur.Deci.in.c.pastoralis.de iudi.Aymon latè defendit consi.205.nu.24.lib.1.& est fauorabilior opinio secundùm Cifontan.in.l. 14. col.fin. in ordina.Tauri.cui assentiendum est in practica. Et ita pluries fuit in contradictorio iudicio obtentum.

d ¶ *Peche mientra que uiuiere su marido pechero.* Nobilitas igitur offuscatur durante matrimonio cum viro plebeio. Ex quo infertur , maritum paganum donationem in recompensam nobilitatis facere posse vxori nobili,cùm ipsa efficiatur plebeia cõstante tali matrimonio, vt hìc constat,cùm sit donatio remuneratoria,quæ inter coniuges non est propriè donatio , nec prohibita , vt adnotaui ad Segur.in repe.l.ab exhæredati.nu.95. ff.de legat. 1.Tenet glo.& scribẽt.in.l.si voluntate.C.de dot. promiss.Bart.& Bald.in.l.1.C.de dona.ante nup. Bart.& Ias.in.l.si diuortio.ff.de verb.obligat.Bal. nouellus in tract.dotis in.10.part.vers. Quid autem si talis.nu.7.Couar.in epitom.4. Decretal.2. part.c.3.nu.2.Quanuis Aymon Sauilla consi.51. eam reprobet,& malè. Et hanc sequitur Segur.in repe.l.cohæredi.§.cùm filiæ.vbi dixi.num.162.ff. de vulgar.Et vltra ibi adducta eam dicit communem Paul.Parisi.consil.86.nu.18.lib.3.Tiraquèl. de nobilita.c.18.nu.19.vbi multa allegat,ac communem dixit.Nec talis mulier nobilis soluto matrimonio transiens ad secundas nuptias tenebitur reseruare proprietatem rerũ sibi donatarum filijs primi matrimonij.Ioan.Lup.in.l.14.Tauri. nu.8.Quod est memoriæ dignum,quia sæpe contingit de facto:quia cùm mulier amittat suam nobilitatem, vt hìc, meritò in recompensam fit huiusmodi donatio remuneratoria , quæ in pretium damni illati ipsi mulieri,vt prædiximus,fit. Donatio autem remuneratoria quæ dicatur, ponit Chassanæ , in consuetu.Burgund.rubr.7.§.5.

nu.47.& dixi ad Segur.in tract. De bonis lucratis constāt.matrimo.nu.34.

c ¶ *Que no sea fijo dalgo*. Concord. l. fœminæ.ibi, donec plebeijs nuptijs fuerint copulatæ.ff.de Senatorib.l. mulieres. ibi, Sin autem minoris ordinis virum postea fuerint sortitæ, priore dignitate priuatę, posterioris mariti sequātur conditionem, & domiciliū mutamus. C. de incol.lib.10. & l. mulieres. C. de digni.lib.12.Cautela tamen erit,vt talis mulier impetret à principe rescriptum cōseruans suam nobilitatem, non obstante matrimonio ab ea contracto cùm homine ignobili. ex text.in.l.nuptæ. ff.de Senatori.Cuius litera talis est, Nuptæ priùs consulari viro,impetrare solent à principe(quanuis perrarò) vt nuptæ iterum minoris dignitatis viro,nihilominus in consulari maneant.Est tamē notandum,q̄ quanuis vir plebeius ducat in vxorem nobilem sanguine,non gaudet illius immunitate,nec priuilegio.vt not.Ioann.Lup.in repet. rubr.de dona.inter vir.& vxo.§.32.nu.1.Andræ. Tiraquel.de nobilita.c.18.nu.15.versi.ecōtrario. Otalor.de nobili.4.part.ca.7.nu.3. Curti.iunior. consil.6.Ioann.Rayne.in tracta.nobilitatis.in.6. quæst.5.princip.Deci.in.l.1.colū.3. C. de edend. Iaſ.in.l.si diuortio.col.3.ff.de verb.oblig. Tamen licèt hoc verum sit, ex priuilegijs quibusdam specialibus à regibus nostris Hispaniæ concessis aliquando mariti gaudent immunitate ex personis vxorum.vt sunt in hac nostra Salmanticensi patria *en los que son de los linajes*. Et in alijs priuilegijs tam à legibus regni expressis,quàm specialiter cōcessis,& in corpore iuris non inclusis. vt etiam refert Senator dignissimus Ioan. Arce ab Otalora in loco præcitato. nam etiam quibusdam nationibus filij matris originem sequuntur. vt Plutarchꝰ scribit in lib.De claris mulieri.c.9.in fi.Apud Xantios(hi sunt Lyciorum populi)lege cautum fuisse,vt à matribus,nō à patribus filij generis nomen sortirētur.Et in legibus Romanis in quibusdam casibus filij conditionem matris, non patris sequuntur.vt in.l.nati.C.de Decur.lib.10. &.l. hi qui ex filiabus.C.de murilegul.lib.11. &.l.ex ingenuo.C.de agricol.& mancip.eod.libro.11. De hoc latiùs Andræ.Tiraq.in tract.de nobilit.c.18.

riere,goze como fija dal go : saluo si casare otra vez con hōbre q̄ no sea fijo dalgo[c]: y mādamos q̄ todos los otros pechē y paguē,no embargante q̄ trayā pleytos[f] pendientes ante los del nro consejo , ò ante los oydores de la nuestra audiēcia,ò ante otros qualesquier juezes : no embargāte que digan que estan en possession de hōbres fijos dalgo . Ca nuestra merced es que

nu.25.Igitur nimirū si viri aliquādo nobilitentur propter vxores ex vi priuilegij,vt Salmāticæ contingit, quemadmodum retulimus suprà.

f ¶ *No embargante que trayan pleytos*. Notabilem legem hîc habemus, quòd si aliquis prætendit se nobilem,generosum,hidalgū, exemptumve à tributis, iuresāguinis , vel ex priuilegio , nisi statim doceat priuilegium tale,quod saltim præstet iustam causam præscribendi,lite pēdente non tutabitur in possessione exemptionis, vel libertatis , sed cogendus erit ad soluendum tributa,indictiones,aliaq̄; onera à rege plebeijs iuncta , donec,vel saltē quo ad possessionem pronuntietur nobilis,eaq̄; sententia in rem transierit iudicatam,iuxta formam hîc tradītam.& ad literam habetur in lib.pragmaticarum. fol.138.col.3. secundùm impressionem Methynensem anni.1549.*in* pragmat. regis Henrici. Et ita obseruari in practica, & esse valde notandum firmat Ioan.Lup.in rep.rubr.§.sed est pulchra dubitatio.nu.45.fo.83.de donatio.inter vir.& vxo. vbi refert hāc legē.6.ac pragm.regis Hērici præallegatā.& Otalora in tract.nobilitat.2.par.3.prin. c.10.n.1.vers.Prēterea sicut ex sola.Et Couar.lib. 1.variarum resolutio.cap.16.nu.11. text. est ad hoc optimus in cap.cùm personæ.de priuileg.libro.6.Vtrùm autem hæc lex , ac prædicta pragmatica sanctio locum habeat circa officia, honores,& munera , quæ ex consuetudine iam diu recepta , nobilibus , non plebeijs conferenda sunt, sint ne de hac nobilitate litigantes lite pendente inhabiles ad hæc munera,quanuis si opinione,& quasi opinione existimenturnobiles,nondum tamen super ea re vltima saltem in possessorio lata est sententia ? Respondendum est , accusatus ex eo,quòd dicatur non esse nobilem, nō potest per alios ad munera , dum accusatio discutitur,promoueri. Atq; ita iuxta hanc sententiam frequentissimè in Granatensi Prætorio pronūtiari vidisse firmat Couar.lib.1.variarum resolut.capit.16. num.11.Et facit optimè, quæ tradit Ioann. Arce ab Otalora de nobilitate.2.parte.3.princi. ca.10. vbi discutit quæstionem notabi. An sola quasi possessio nobilitatis , vel immunitatis sit efficax , vt quis ex ea possit , & debeat gaudere alijs

alijs priuilegijs nobilitati concesis extra tributorum solutionem? Verbi gratia. *Para que uno no sea encarcelado por deuda ciuil, ni atormentado por delicto, y para que le sean dexadas las ropas de su persona, armas, y cauallo conforme à las leyes* suprà eod. Et videtur ex prædictis q̃ non competant ex sola quasi possessione, sine titulo, saltim colorato, q̃ esset sufficiẽs ad inducendam præscriptionẽ, hoc est, *sin carta executoria en propriedad, ò priuilegio de hidalguia.* Quia requiritur ad hoc vt gaudeant prædictis priuilegijs nobilitatis, quòd appareant verè nobiles. vt adnotat Otalora vbi suprà. quem vide, cum etiã notatis à Couarru. loco præmisso.

Ex quo infertur iudicem, aliquẽ dicentem se nobilem, nisi apparenter constet q̃ priuilegium, seu executoriam in carcerem detinere, ac illum torquere posse: quia nullus præsumitur nobilis, estque iuris præsumptio aduersus dicentem, nisi probet. dict. ca. cùm personæ. Bald. in cap. 1. §. si rusticus. num. 2. & ibi Præpositus. in §. si miles. de pace tenend. tenent per illum text. q̃ allegans nobilitatem, eam probare tenetur. Et dicit Bald. vbi suprà, quòd sicut vna hirundo non facit ver, ita non intelligitur de genere militari nisi ille, qui probat, quòd antiquitùs sui maiores fuerunt legitimi milites. Facit glo. notab. in l. si verò. §. qui pro rei. verb. dubitetur. ff. qui satisda. cogan. quæ dicit, quòd allegans paupertatem ad sui excusationem, eam probare tenebitur. Felin. in ca. ex literis. num. 12. de probat. Roderi. Suarez in repet. l. 1. titu. *De las arras.* folio. 27. colum. 2. versicul. Circa hãc partem quæro. Sitamen esset notoriũ, quòd esset nobilis *de solar conocido*, sufficeret allegare, & non ei incumberet onus probandi. ex gl. in Clem. Appellãti. verb. alias causas. de appella. Præposit. in cap. vt debitus. num. 5. de appell. Felin. in capit. cùm ordinẽ. num. 9. de rescript. & in cap. fina. nu. 8. de rescrip. Iaſ. in dict. §. qui pro rei. numero. 12. Guilielm. Benedict. in capit. Raynutius. verb. mortuo. 2. num. 88. de testamen. Iaſ. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. num. 25. de pact. l. 8. in ordinat. de Madrid. libr. pragma. fol. 37. Dixi latiùs ad Segur. in repet. l. 3. §. fina. num. 18. ff. de libe. & posth.

estos tales pechen fasta que sean dados por fijos dalgo por sentencia en la nuestra corte, segun el tenor y forma de la dicha ley. Pero si en la ciudad[g], ò villa, ò lugar donde agora mora este que se dize hijo dalgo, que agora nueuamẽte es demandado por el concejo que peche, si su abuelo ò su padre moraron enel lugar donde es agora la contiẽda, ò ay cerca en la comarca, y nunca pecharon por dezir que eran fijos dalgo, y tampoco pecho este su fijo, è nieto, nuestra merced es, que en tal caso este tal no peche: saluo si fama es que su padre, ò abuelo no eran fijos dalgo, ò no dexarõ de pagar por fijos dalgo: saluo por ser acostados de algun caualle ro, ò escudero, ò de algun monasterio, ò iglesia, ò por otra razõ alguna no pechasse: mas nõ por ser fijos dalgo. E otrosi, los q̃ fueron dados por fijos dalgo por sentencia, antes q̃ la dicha ley se fiziesse si no pecharon, mas estouieron siẽpre en possessio, è oy estã, por virtud de la dicha sentẽciã de no pechar: es nr̃a merced que no pechen, mas q̃ les sea guardada la dicha sentẽcia è possessiõ. Y es nr̃a merced, que si el cõcejo donde assi biuieren los q̃ assi estan en possessiõ de fijos dalgo los cõtradixeren, q̃ ninguno conozca dello, saluo q̃ ge lo vengã à demãdar ante los alcaldes d̃ los fijos dalgo, porque ellos lo oyan è libren lo que fallaren por derecho.

g ¶ *Pero si en la ciudad.* Nota, quòd si auus, seu pater non fuerit habitus pro tributario, sed pro *hidalgo*, ideoque non fuit molestatus tãquam tributarius,

rius, nec eius filius erit molestandus. l. si ille. & ibi Bar. C. de Decurioni. libr. 10. l. 7. infrà eod.

¶ Lex. VII.

a ¶ *Por su pragmatica. Quæ est in volumine pragmaticarum fol. 138. colum. 3. versi. Pero si en la dicha ciudad.*

¶ *Ley. VII. Que el que estuuiere en posseſsion de ueynte años, que goze de los priuilegios.*

MAndamos que la ley ante desta, en quanto dispone que el que estuuiere en posseſsion de padre y abuelo, que sea guardada su posseſsiõ, que se guarde, segun è por la forma que lo ordeno el Rey don Iuan primero nro ꝓgenitor por su pragmatica[a] fecha en Leõ, año de mil. ccc. lxxxix. En que mãdo, que los que assi estuuiessen en posseſsion de fidalgos de padre, y madre, y abuelo por veynte años passados, gozassen de los priuilegios de la fidalguia: aunque alguna vez fuessen prendados por fuerça.

¶ *Ley. VIII. Que el que no fuere dado por fidalgo en la corte, la sentencia sea ninguna.*

El rey don Iuan. II. En Burgos. Año de mil. cccc. vii.

Idem.

¶ Lex. VIII.

a ¶ *Que lo deue poner en nuestra audiencia. Coram iudicibus nobilium, qui alcaldes de hijos dalgo. dicuntur, ad hoc ꝺstinatis seu constitutis.*

ORdenamos, q̃ el fijo dalgo que no fuere dado en la nra corte è chancilleria, y con el procurador del lugar dõde mora, y con nuestro procurador, por fijo dalgo, q̃ la sentencia que por el fuere dada sea ningũa. Esi despues de dada la sentẽcia con el nuestro procurador, el cõcejo del lugar donde biuiere opusiere no ser verdadero hidalgo: q̃ lo deue poner en nuestra audiẽcia[a]: y mãdamos que sea oydo, y le sea administrada justicia.

Ad idem. l. 6. in fin. suprà eod.

¶ *Ley. IX. Como fueron reuocadas todas las mercedes de nobleças è fidalguias, y quales deuen ser guardadas.*

El rey don Eurique. IIII. En Ocaña y en Nieua.

El Rey è Reyna en Madrigal. Año de mil cccc. lxxvi.

¶ Lex. IX.

a ¶ *Setenta y siete. Aliàs debet legi sesenta y nueue, vt ex sua chronica cõstat. & ita emendat Ioan. Arce ab Otalora de nobilitat. c. 4. quartæ part. princi. nu. 6. vbi agit de intellectu istius legis cũ suis similibus.*

EL rey don Enrique quarto nro hermano en las cortes de Ocaña, año de lxxvij[a]. à peticiõ de los procuradores ꝺ los nuestros reynos è señorios, reuoco, casso, y anullo todas las cartas y mercedes que hauia fecho, assi de officios como de noblezas è fidalguias, y despues la cõfirmo el dicho señor rey dõ Enrique en las cortes q̃ fizo en Nieua à peticion delos procuradores de nuestros reynos. Y ordeno mas, que todos aquellos q̃ fuerõ pecheros, è fijos è nietos de pecheros aun q̃ las dichas exẽpciones è officios fuessẽ otorgados à los q̃ le fueron à seruir al Real de sobre Simãcas, no pudiessen gozar de los priuilegios y exẽpciones, ni officios de fidalgos, caualleros, monteros, escuderos de cauallo, è guardas, è secreta-

secretarios y escriuanos de camara desde quinze dias de Septiẽbre del año de sesenta y quatro, è por nos fue confirmada en las cortes que fezimos en Madrigal año ɗ setenta y seys. Y agora por los procuradores de las dichas ciudades, è villas è lugares nos fue suplicado, q̃ por quanto instãte necesidad de nuestro aduersario ɗ Portugal, nos embiamos nr̃as cartas y alualaes à todas las ciudades, è villas de nuestros reynos, para que todos los q̃ touiessen priuilegios y exemptos por el dicho señor rey dõ Enrique nuestro hermano, viniessen à nos seruir à la dicha guerra à sus costas cierto tiempo, è pudiessen gozar de las dichas exempciones. Y por esta causa vinieron muchos à nos seruir, è algunos leuaron nuestra cõfirmacion. E si era necessario de nueuo ge la dimos. E otros ganarõ de nos cartas è alualaes para q̃ sus priuilegios fuessen guardados. E otros mostraron fe del seruicio q̃ fizieron, è no embargãte lo susodicho, todavia son empadronados y prẽdados por sus concejos. Y porq̃ en la dicha guerra cõtra Portugal los dichos priuilegiados y exẽptos nos siruieron bien è fielmẽte, è nos siruieron por sus personas: y cõ cierta quantidad de dineros para nr̃as necesidades. Ordenamos y mandamos, que gozẽ de los dichos priuilegios y exempciones, tanto q̃ continuamente tengan cauallos[b], de valor cada vno de tres mil maraue dis, y q̃ en todos los otros priuilegiados y exẽptos ɗl dicho señor rey dõ Enrique, se guarden las dichas leyes, è reuocaciones q̃ el fizo en Ocaña y en Nieua, no embargãtes qualesquier cartas y alualaes q̃ nos contra lo susodicho ayamos dado. Pero por quãto nos prometimos à los pecheros de Medina del Campo è su jurisdiction, q̃ no confirmariamos priuilegio algũo à persona alguna de los que el rey don Enrique dio, è otorgo de fidalguias, en esta parte queremos guardar el dicho prometimiento que fezimos.

b ¶ *Tengan cauallos.* Adde. l. 4. & l. 5. titu. 1. suprà eod.

¶ *Ley. X. Que los fijos dalgo, ni caualleros no se tomen unos à otros fortalezas ni castillos.*

El rey don Alonso en Alcala. Era de mil. CCC. LXXXVI.

POrque los caualleros è fijos dalgo de nuestros reynos viuã en paz è sosiego, y los vnos à los otros no se tomen por fuerça, ni por engaño, ni por furto, ni por trato sus castillos è fortalezas que tienen ò touieren è posseyeren. E porq̃ de las tales fortalezas no se fagã robos ni daños, ni receptacion de malfechores: antiguamẽte los reyes passados progenitores, tomarõ è recibieron en su guarda y seguro los dichos castillos y fortalezas. Y nos assi los tomamos[a] y recebimos: y defendemos q̃ vnos à otros, ni otros algunos no se tomen por fuerça, ni por engaño,

¶ Lex. X.

a ¶ *Los tomamos.* Infringens treugã positã à principe, est *traydor,*

dor, seu proditor. l. 1. ℣ſ. *La nouena es.* & ibi Gregor. Lopez. titul. 1. part. 7. & eſt aleuoſus. l. 1. titu. 8. infrà eodem. & incidit in crimine læſæ maieſtatis. l. 1. ff. ad legē Iuli. maieſta. ibi, vel aduerſus ſecuritatem. Bart. in l. 1. col. 2. ℣ſ. Nota hîc argumentum. num. 8. C. de nauicular. ſeu naucle. libro. 11. Tradit Guiliel. de Cun. ī tract. de ſecuritate. verſi. Sed quæro qualiter. nu. 32. Securitas autē eſt legitimū prę ſidiū, quod iuſtè timēti periculum, vel damnum ſibi inferri, præſtatur officio Præſidentis. ſecundùm Guiliel mū de Cun. in dict. tracta. de ſecuritate. num. 2. Treuga eſt ſecuritas prę ſtita rebus, & perſonis, diſcordia nō dum finita. glo. in capit. 1. de treuga & pace. Gregor. Lopez in. l. 1. titulo 12. part. 7. Conſuetudo generaliter vtit iſto nomine treugę interomnes. Et non interest appelleturſecuritas, vel treuga: quanuis propriè treuga eſt illa, quæ datur inter nobiles, & generoſos, ſecuritas verò inter cæteros. text. notabi. in dict. l. 1. vbi Gregor. Lopez. verb. *de meanor guiſa.* Vide quæ de treuga diximus in. l. 1. titul. 8. infrà cod. lib. 4.

ni en otra manera alguna los dichos ſus caſtillos, ni fortalezas, ni caſas fuertes. E qualquier ò qualeſquier que tomaren à otro caſtillo, ò fortaleza, ò caſa fuerte, por fuerça, ò por engaño, ò la robare, que muera por ello. Y ſea fecha juſticia enel, ò en los que fueren culpantes: aſsi como aquellos que quebrantan ſegurança de ſus reyes y ſeñores naturales. E ſi derribarē la tal fortaleza ò caſtillo, ò caſa fuerte: que demas de la pena ſuſodicha, q̄ de ſus bienes pechen el caſtillo, ò la caſa con el doblo à ſu dueño. E ſi la tomare, è no derribare, q̄ muera por ello como dicho es, è pierda la demanda que hauia contra ella. Y el caſtillo, ò la caſa ſea tornada è reſtituyda à aquel aquien fuere tomada è forçada. E otroſi mandamos, que qualquier que eneſta pena cayere, ò incurriere, ninguno ſea oſado de lo acoger ni recebir en ſu fortaleza, ni caſtillo, ni en otra parte alguna. E qualquier que lo recibiere incurra en pena d̄ pagar la dicha caſa, ò fortaleza que aſsi derribare con el doblo à aq̄l cuya es. E ſi la tomo, ò furto, è no derribo, que el que lo receptare pague la eſtimacion de la tal caſa, ò caſtillo à aquel cuya fuere, y que toda via ſea tenido à entregar à la nueſtra juſticia el malfechor que aſsi tomare, ò derribare el dicho caſtillo è fortaleza. E ordenamos otroſi, que de qualeſquier caſtillos ò fortalezas q̄ ſe fizieren algunos robos è muertes y daños, q̄ las nueſtras juſticias procedan contra los tales, ſegun q̄ fallaren por fuero y por derecho.

EL deſafio de los fidalgos, como ſe deue fazer, ſe contiene eneſte libro enel titulo de los deſafios.

MAndamos que los fijos dalgo tengan en nueſtra corte è chancilleria dos alcaldes, ſegun ſe contiene eneſte libro enel titulo de la chancilleria.

Titulo. III.

De los vaſallos del Rey.

TITVLVS. III. *De uaſallis Regis.*

¶ *Ley primera. Que los uaſallos ſiruā con ſus perſonas quando el Rey los embiare à llamar.*

¶ Lex. I.

a ¶ *Los nueſtros uaſallos.* Hæc lex cùm. 8. infrà ſubiectis originaliter habentur in ordinamento Regis Alphonſi Compluti habito anno. 1386. titu. 31. *De como han à ſeruir los uaſallos al Rey, ò à otro ſeñor por las ſoldadas, ò tierras, que dellos tienen.* Quis dicatur dominus, & qs vaſallus, & alia plura in hac materia videnda ſunt in. l. 1. 2. 3. cũ ſequent. tit. 25. part. 4. & quæ ibi nouiſsimè adnotauit Gregor. Lopez. Et adde Mõtalu. in rubr. tit. 13. libr. 3. for. leg. Zaſi. in tracta. De feudis. titul. De controuerſijs feudalibus. part. 11. Paris de Puteo in tracta. De re militari. titulo. Quando prouocatus impeditur per ipſius dominum vt non pugnet. num. 2. Montalu. in repertorio huius libri ordinam. fol. 126. col. 1. verb. Vaſalli. vbi aliqua ſcribunt, quæ facere videntur ad interpretationem huius materiæ.

El rey don Alonſo en Alcala. Era de mil. ccc. lxxxvi.

DOrq̃ los nueſtros vaſallos[a] q̃ de nos tienẽ tierras[b], nos ſiruan y eſten ciertos y preſtos para nos ſeruir al tiẽpo que nos los embiaremos llamar: mandamos q̃ ſean tenidos de nos ſeruir cõ ſus cuerpos donde les mandaremos venir, y al plazo que por nos les fuere aſsignado, con ſus cauallos è armas, y cada vno con vn hombre de pie. Y qualquier de los ſobredichos que no fueren à nos ſeruir por ſi miſmos, ò por otros por ſi, ſi no houieren embargo derecho porq̃ por ſus perſonas no pu-

b ¶ *Que de nos tienen tierras.* Vaſallus enim tandiu ad prẹſtanda ſeruitia domino tenetur, quandiu feudũ tenet, & nõ vltrà domino iuſta bella mouenti tenebitur, etiam ſi dubitetur an ſint iuſta. nec enim in talibus exquirendis, iuxta Ciceronis ſententiam, curioſus eſſe debet. præſtabit autem ea ſeruitia non niſi requiſitus: vnde ſi vaſallus per centum annos ſtaret, quòd ſuper ſeruitijs non flagitaretur, per hoc non perdet feuda, niſi dominum obſideri ſciret, aut imminens periculum ei inſtare, tunc enim vel non requiſitus auxilium præſtare tenebitur. Hæc habentur in capit. 1. in princi. & in. §. 1. hîc finitur lex deinde conſuetudi. regni incipi. & in capit. 1. §. licet. ſi de feud. fue. controuer. inter domi. & agna. cap. 1. §. fina. An ille qui interficit fratrem domini. & cap. 1. de alie na. feudi pat. Notat Antonius Rubeus, Alexand. in repeti. l. non ſolùm. §. morte. num. 423. ff. noui oper. nuntia. Requiſitus verò vaſallus dominum in bellis iuſtis, vt prædicitur, ſequi tenetur, eumq; defendere contra omnes, etiam contra poſteriorem dominum, ſi antiquior dominus bella moueat. Aluaro. in capit. 1. §. fina. hîc fini. lex. vbi eſt text. expreſſus ſic dicens, Contra omnes debet vaſallus dominum adiuuare, & contra fratrem & filium, & patrem, niſi contra alium dominum antiquiorem, hic enim cæteris eſt præferendus. cap. 1. §. fin. de prohibi. feudi aliena. per Federi. Et eſt cõmunis opinio, quòd etiam contra patrem, filium, vel fratrem teneatur dominum ſeruire. Quanuis Zaſius velit contrarium tenere, quippe cùm repugnet præceptis diuinis decalogi, quibus præceptum eſt, ne offendamus patrem. Is, inquam, in tracta. De feudis. 7. part. num. 29. Et præſcriptam communem, quam dixi opinionem, eſt amplexus Ioan. Coraſi. in repetitio. l. frater à fratre. in princip. nu. 86. ff. de condictio. indebiti. Quinimò aduerſus ſeipſum tenebitur ſecundùm eum, niſi læderetur ipſe, aut læderentur ſui in ijs, quæ ſunt iuris naturalis, cùm naturalia aliquo pacto mutari non poſſunt. Bald. in capit. 1. de noua forma fideli. & in capit. imperialem. §. fina. de prohibi. feudi. aliena. per Federic. De iſto articulo eſt videndus Barba. pulchrè ac ſubtiliter agentem de eo in repetitio. l. cùm acutiſsimi. numero. 218. verſicul. Sed operæpretium. C. de fideicommiſſ. Ratio autem præmiſſæ communis ſententiæ ea eſt, quoniam diſciplina caſtrorum antiquior, id eſt, potior fuit patribus, ſeu parentibus Romanis, quàm charitas liberorum. l. poſtliminium. §. filius quoque familiàs. ff. de captiuis & poſtlimi. reuerſis. Hinc eſt, quòd ſi contra principem, ſeu patriam pater vellet conſpirare, filius, vel vaſallus tenetur obuiare, & conſcium facere principem, ne ſequatur tale crimen, lædens ipſum principem. vt optimè colligitur ex Ioanne Igne. in repetitione. l. fideicommiſſum. numero ſexageſimoſecundo. ff. ad Sillanian. Et apertè probat in repetitione. l. neceſſarios. §. non aliàs. numero. 445. eodem titu. Similiter patrẽ hęreticũ tenetur filius reuelare inquiſitoribus hęreticę prauitatis. Colligi poteſt

ex prædictis,& ex collectis ab Alphonso de Castro in lib.2.de iusta hæreticorum punitione. ca. 26. Alibi latiùs,& opportuniùs hæc quæstio erit explicationi tradenda.

c ¶*Paguen el libramiento.* Crimina militaria pertractat Claudi⁹ Cota in tracta. de iure &priuilegijs militū. libr. 3.c.1.vsq; ad capit.13. ex clusiuè ī quo agitd pœnis eorum ad. c. 19. etiā vsq; exclusiuè.Ex quibus poteris hanc legē satis fusè dotare.l.2.titu. 28. part. 2.l. 9. infrà eod.

dieron venir,que paguē el libramiento[c] que les fuere hecho con el doblo, y salga de la tierra por cinco años, è si en este tiēpo entrare en la tierra,que lo maten por ello do quier que lo hallaren, y que nos no le podamos perdonar la dicha pena. Y de la pena pecuniaria, la meytad sea para nos, y la otra meytad para el caua llero que le houiere fecho el libramiento: è si nos le houieremos librado, sea toda la pena para nos.

¶Lex. II.

a ¶*Libramiento de dos señores.* Nota quòd non potest quis eodem tempore esse vasallus duorum dominorum. Ad idem.l.8.tit. 25. parti. 4. Quod intellige,quando de iure, vel cōmodo primi,& veri domini aliquid diminuere tur,si vasall⁹ se recognosceret vasallū alterius.vt in l.in cōceden do.ff.d aqua pluuia.arcēd. sin autem vasallus potest omnibus integraliter satisfacere,tūc valet quo ad obligationem personalem,non realem,seu vasallitiam:quia quatenus re est vnius, alterius esse non potest. secundùm Specu. de feud. §.quoniam.versi. Vndecimò quæritur. & Bald.in l.2.ff.de ope.lib. vel quia essent contrarij inter se, vt rex Hispaniæ,cum alio rege fideli, vel infideli, quo casu per homagium factum inimico, iste est desertor primi,ac puniendus.argu.l. milites.§.desertorem. ff. de re mili. Si tamē non essent aduersarijrespectu diuersæ causæ,plures dominos quis habere potest, vnū per prius, quem admodū prīcipē, qui in omni fidelitate inferiori facta, cēsetur except⁹. Nam quanuis ex iuramento fidelitatis domino suo, vt Duci,vel Comiti vasallus astrictus sit, ab eo tamen iuramento princeps excipitur.cap. primo.de noua form. fideli.& capit. illud.de prohiben. feud. alienād. Per Federic. Et sic intelligas gloss.fina.in capi. ex ore. de priuileg. l.duorum.ff. de oper. libert.

¶Ley. II. Del *uasallo que se partiere del rey antes que cumpla el tiempo del seruicio.*

Idem.

ORdenamos, otrosí, q̄ el vasallo que se partiered nos, ò de aquel q̄ le da la soldada, antes que se cumpla el tiēpo del seruicio,que muera por ello. E si tomare soldada ò libramiento de dos señores[a], q̄ muera por justicia,aun que quede en la huēste.E otrosí, que seyendo pagada su soldada à los dichos vasallos de pie, y cauallo, q̄ no se puedan yr, ni vayan de la huēste: è si se fuerē,mueran por ello[b] y los matē do quier que los fallaren, y que nos no le podamos perdonar la justicia.

¶Ley. III. De *la pena del uasallo asoldadado q̄ no fuere al plazo que el rey le mandare.*

Idem.

QValqer vasallo asoldadado q̄ no fuereco nos ò con aquel que da la soldada, al plazo q̄ nos les mādaremosponer,y dende à ocho dias mas, que sea tenido de seruir dos tanto tiempo,quanto fuerē los dias que tar

b ¶*Mueran por ello.* Nota desertorem militiæ pœna mortis naturalis puniendum esse.l. militis.§.desertorem.ff.de re militar.Claudi.Cota in tracta.de iure & priuileg.milit.lib.3.c.3.l.3.tit. 19.part.2.

¶ Lex.

¶Lex. III.

a ¶*Viniere despues del plazo.* Adde quæ habentur in simili per glo. in verb.commodè. in cap.cupientes.in princi. de elect.libr. 6.Et si iste vasallus venit ante tempus, tenetur antea comparêre. vt in simili habetur in dict. glos. & in.l. 7. titul. 11. par.3.

dare sin le dar el sueldo passado. E si mas de los ocho dias tardare, no seyendo nos entrados à tierra d̃ nuestros enemigos allende del postrimer lugar frontero de nuestro señorio, que sirua dos tãtos dias de quãto tardo, y pierda el libramiento. E si despues de nos entrados en tierra de los enemigos viniere despues del plazo[a], que muera por ello y que nos no perdonemos la justicia.

¶Lex.IIII.

a ¶*Nuestros uasallos.* Cũ vasalli regis alãtur de stipendijs reipub.videtur esse dicẽdum, quòd teneantur iurare, quemadmodũ milites debent iuramẽtum facere, imò fortiori ratione, cùm milites persępe suis propr̃ijs rebꝰ patrimonialibus sustentari soleant. Et si dicas non esse obligatos ad oẽs articulos contentos in iuramento militari, qui notantur per glo.in.l.pen. ff. ex quibus cauſ. maio. & per gl. & doct.in pri. Insti.de testa. milit. saltem dicendum erit eos debere iurare vnum, nempe se non euitaturos mortem pro defensione Reipub.Et huius ratio esse potest, quoniam isti tenentur ad corporale seruitium exhibendum, ad quod seruitium corporale non obligantur milites,qui hoc iuramentum præstant.Et huiusmodi articulum iurare debent, nisi recipiãt à rege vasallitium in terra,vel in pecunijs. Et licèt de rigore iuris hoc possit esse verum, tamen attẽtis legibus regni, in foro cõtentioso est oppositũ iudicandum.Est tamẽ verum,quòd licèt ad istud iuramentum præstandum isti vasalli non teneantur,tamen iuri, & rationi consonum esset, quòd

¶Ley.IIII. *Del uasallo que uiniere à seruir ante del plazo.*

Idem.

ORdenamos otrosi, que qualquier de los vasallos que vinieren antes d̃l plazo que por nos le fuere puesto, q̃no le sean cõtados enel tiempo del seruicio los dias que antes del plazo viniere. Y todo esto se entienda: assi en los nuestros vasallos[a] como en los vasallos d̃ otros qualesquier.

¶Ley. V. *Que no caya en pena el uasallo que mostrare escusa derecha por que no uino.*

ESTablecemos otrosi, que no cayan en las penas sobredichas los q̃ mostraren por recaudos ciertas escusas derechas[a], porque no pudieron venir.

¶Lex. V.

a ¶*Ciertas escusas derechas.* Putà quia erat infirmitate oppressus,quare venire non potuit. c.præsentium.7.q.1.c.vni. ibi,quos infirmitas,seu iusta,& rationabilis corporalis necessitas. de cleric. non resident.libro.6. & in constitut. vniuersita. Salmanti-

tenerentur,saltem ad alia iuramenta nempe vasallagij,vel similia, de quibus per Specula. de feud. §.2. & in clem.Pastoralis. verb.rursus.&ibi glos. de re iudi. & in.c.ex diligenti.de simoni.& in.c.recolentes.de statu. regu.Est tñ verũ q̃ quanuis milites iuramẽta ista i pluribus partibus nõ faciãt, signãter in Alemania, tamen ad ipsa tacitè sunt obligati, quoniam ordo militaris ad ipsa eos tacitè obligat. Quemadmodum in exẽploest,quod facit ecclesia quæ tacitè vouet castitatem in personis omniũ clericorum sacros ordines recipientium, licèt ipsi expressè non promittant. vt not. in capi. cùm olim. de cleri. coniugat. capit. diaconi.§.quicunque .28. distinctio. Per quæ dici posset, quòd hodie milites nostri temporis gaudere debeant priuilegijs concessis militibus antiquis,quanuis nõ iurent expressè, sicut olim, tamen ad ea tacitè obligati sunt, quemadmodum antiqui, & ita sicut in clericis, qui non minùs priuilegijs militiæ cælestis gaudent, sicut si expressè iurassent per prædicta iura.

mantinę. 11. Paul. Orian. in rep. l. 1. n. 132. ff. de offi. eius cui mãdat. est iur. Ludou. Gomesi. in regul. cancellariæ apostolicæ. de infirmis resig. q. 9. ponũt plura priuilegia inducta gratia infirmitatis. optimè Ludoui. Roman. in rep. l. si verò. §. de viro. num. 76. ff. solut. matrim. vel ex eo, quia habet ibi capitales inimicitias, itaque illuc venire nõ audet. c. bonæ. 2. de electio. glos. in cap. clericos. de cleri. non residẽt. cap. querelã. & ibi glos. in verb. rationabili. & verbo. infirmitate. de procurat. l. 7. tit. 11. par. 3. vel propter intemperiẽ aëris, vel timor mortis. cap. quorundam 74. distin. c. ad supplicationem. vbi glos. verbo. morari. de renũtiatio. vel fractio pontis, vel similes causæ. de quibus per Ioan. Andr. in cap. fi. de cleric. nõ residentib. l. 2. §. si quis. &. § si non propter. ff. si qs cautioni. vbi plura exempla in hoc assignantur.

¶ Ley. VI. *La pena del uasallo que no truxere los hombres bien armados, y adereçados y con buenos caualios.*

Idem.

ORdenamos otro si q̃ qualesquier de nuestros vasallos q̃ no truxeren tantos hombres de cauallo armados: y hombres de pie lãceros, y ballesteros como auian de traer, y no los truxerẽ bien adereçados: ò có buenos caballos q̃ valan la quãtia, que sean tenidos de pagar à nos có el doblo lo que montare su librãça. Y el cauallo que no valiere la quantia, que sea para nos.

¶ Ley. VII. *La pena del uasallo que se partiere del rey antes del tiempo de la librança.*

Idem.

MAndamos q̃ qualquier q̃ tuuiere tierra de nos, ò de otro qualquier, y se partiere de nos ante del tiempo de la librança: que lo q̃ ouiere librado de la dicha tierra de aquel año: que lo pague con el doblo à nos: ò aquel con quien biuiere.

¶ Ley. VIII. *Que los caualleros y uasallos durante la guerra: no empeñen los caualios ni las armas.*

Idem.

ESTablecemos que todos los caualleros, è ricos hombres y vasallos: que son tenidos de venir à seruir à las guerras quãdo son llamados, sean tenidos de tener sus armas enteramente todo a el tiempo que nos ouieren de seruir. Y que en quanto durare la guerra: ninguno sea osado de vender ni empeñar caballos ni armas algũas. a E si lo fiziere: que peche para el alguazil el valor que assi vendiere: y que el alguazil lo prẽda por ello. E si no lo prendiere: que lo peche à nos con el doblo. Y qualquier que lo comprare, ò tomare en prendas, q̃ pierda aquello que cõprare, ò la quantia que diere sobre las prendas y lo que se vendiere, y empeñare, y que sea la meytad para nos, y la otra meytad para el alguazil.

¶ Ley. IX. *Que durante la guerra ninguno juegue dados ni tablas, ni dineros, ni sobre prendas.*

Idem.

¶ Lex. VIII. ¶ *Ni armas algunas.* Cõcor. l. 15. titul. 1. par. 6. Et nota. quòd nec offensiua seu defensiua arma licet istis vẽdere, quoniam ad oĩa genera armorum hęc inhibitio extenditur, vt apparet ex dictione generali hîc posita, *algunas armas.* Et intellige hanc legem quatenus pignorationem volũtariam prohibet, procedere tantùm in castris, & in belli expeditione, quãdo milites, & vasalli sunt in seruitio domini, vt hîc habetur. ibi, *y que en quanto durare la guerra.* aliàs non. Tamen si pignoris datio esset necessaria, nempe quã-

pe quando hæc arma, vel alia hîc contenta eis capiuntur à iudice, vel executore in causam iudicati pro executione debitorum suorum non haberet locum, etiam si essent extra expeditionē guerræ militibus contradicentibus: quia quòd nō possint capi, nec distrahi, est eorum priuilegium. l. 3. titu. 2. suprà hoc lib. 4. titu. 18. *de los embargos*. in ordinatio. regis Alphonsi Compluti celebratis anno. 1386.

¶Lex. IX

STrosi, que durante la guerra ninguno sea osado de jugar dados[a]: ni tablas[b], ni dineros sobre prendas[c]. E q̃lquier que assi jugare: pague d̃ pena cien marauedis para el alguazil: y el alguazil sea tenido de prendar por la dicha pena. E si no prendare, que el alguazil lo pague à nos con el doblo. Y el que ganare, assi dineros como armas, y bestias, ò otras qualesquier cosas que sea tenido de lo tornar[d] à aquel aquien lo est dubium, Vtrùm lucrū habitum ex ludo prohibito, sit in foro animæ restituendum? Respondendū est, dū tamen leges ludi fideliter seruētur, cæteraq; requisita, quæ ad iustam acquisitionem lucrorum sunt necessaria cōcurrāt, nempe, quòd ludentes sint domini habentes rerū suarum liberam administrationem, non teneri eo in foro lucrās restituere. vti latè ostendit Couar. in regula, Peccatum 2. part. §. 3. n. 1. de reg. iur. lib. 6.

a ¶*Osado de jugar dados.* Nota hanc legē pœnalem contra milites ludentes durante guerra, seu bello. Et cùm istud sit crimen militare, dubium est, Vtrùm damnati de tali crimine possint testari? De quo vide. l. ex militibus. & ibi no. de testa. mili. & l. 15. tit. 1. parte. 6. vbi habetur militem condemnatum ob flagitium militare ad pœnam mortis, intestabilem esse. Ergo ex alijs criminibus hanc pœnam non irrogantibus non erit intestabilis, maximè. l. 4. Tauri stante, quæ corrigit leges communes, ac præcipit in omni crimine damnatum posse testari, nisi in bonis confiscatis ratione delicti.

b ¶*Ni tablas.* Cùm igitur isti duo ludi prohibeātur militibus, cæteri ludi nō cēsentur prohibiti, quippe cùm exceptio firmet regulam in casibus non prohibitis, vt in ludo schacorum, & in similibus ad sustentandas vires permissis. Quod verum est, sumpto argumēto ex eo, quod not. in tex. l. cùm Prætor. ff. de iudi. & cap. nonne. de præsumptio. & in cap. ad audientiam. de decim. nam in his nō sumitur præsumptio, quòd in breui dilapidare possit bona sua in magna quātitate, quemadmodum in ludo alearum, & tabularum, de quibus in præsentia est facta in militibus prohibitio, ac sententia glo. quę in milite cælesti loquitur in auth. interdicimus. verb. ad tabulas. C. de episco. & cleric. Panorm. singulariter in. c. clerici. nu. 4. & nu. 12. de vita & honesta. cleri. & Imol. num. 4. col. 1. & latiùs colum. 3. num. 14. cum seq. Sed intellige quòd militibus causa recreationis licitum sit ludere ad schacos, dummodò non negligatur militia. argumen. eorum, quæ Imol. & Panormitan. in dict. capi. clerici. num. 4. notant in clericis. Sed

c ¶*Sobre prendas.* Hodie tamen lege Regia Caroli Cæsaris in curijs de Madrid anni. 1528. in. l. 22. diffinitum est, quòd nullus potest ludere cum quouis homine, etiam in ludo permisso, nisi præsens sit, & coram ipsis lusoribus appositum, quod ibidem luditur, & fortunæ ludo committitur, vt quisq;, quod ex ludo fuerit lucratus, accipere valeat: quoniam si pretium non fuerit appositum, sed sola fuerit data promissio solutionis, & vterq; ex solutionis cō fidentia in posterum dandæ ludat, is, qui perdidit, non tenetur ad solutionem: nec is, qui lucratus est, poterit in iudicio agere contra perdentē, nec ratione lucri aliquid ab eo petere. Ad cuius declarationem in punctis prædictæ legis Regiæ est videndus Dominic. Soto lib. 4. de iustitia & iur. quæstio. 5. arti. 2. pagin. 317. col. 1. Alphōsus de Castro in lib. 2. de potestate legis pœnalis. c. 2 corollari. 3. versi. Deinde ex pragmatica sanctione regni Castellæ. fol. 113. col. 2. Couar. in. d. regul. Peccatū. 2. par. §. 4. n. 4. vers. Superest tamē. de regu. iur. lib. 6. Et nota, q̃ lusores præsumūtur latrones. l. 6. vers. *Ca todo ome deue aſmar que los tahures, è los uellacos uſando la tahureria, por fuerça conuiene que ſean ladrones, è omes de mala uida.* titul. 14. par. 7. Quā nota contra lusores. Ex Gregor. Lopez ibi in glossa *ſean ladroens.* Et adde. l. septimam. titulo decimo. libro octauo. infrà.

d ¶*Sea tenido de lo tornar.* Si pars repetierit intra octo dies: eis tamen elapsis, erit præscripta actio ad repetendum. vt in. l. secunda. titulo decimo. libro octauo. infrà. & in. l. sexta. tractat. 3. in ordinationibus Regis Ioannis primi, anni. 1387. en Birbiesca.

e ¶ *Treynta dias.* Aliter constitutum est in legibus ci tatis in gloss. præced. verb. *sea tenido.* in quibus eadem verba in hũc modum formaliter habentur. E *si no tuuiere de q̃ los pagar, que caya por la primera uez diez dias en la cadena, è por la segunda ueynte, è por la tercera treynta, è assi dende en adelante.* Sed dispositũ in prædictis legibus est generale, istud nempe hîc dispositum est particulare, & speciale. Dubitat tamẽ dies qualiter sit accipiendus, vtrùm pro naturali, qui constat ex viginti & quatuor horis, vt dicunt Philosophi: vel ex artificiali, qui incipit à mane vsq; ad vesperas, secundùm Romanam ecclesiam. iuxta illud hymni beati Ambrosij, Lucis creator. ibi, Qui mane iunctum vesperi, diẽ. &c. Et Genes. 1. Et factum est vesperè & mane dies vnus. glo. in. l. more Romano. ff. de ferijs. Petrus Vnzola in practi. artis notariatus. 3. part. de instrumentis. colũ. 7. num. 29. versic. Secundò videndum est quo die loquatur hæc litera. fol. 253. & in fol. 233. colum. 2. num. 5. rub. de conditio. pura & in diem. Hieron y. Butigella in repet. l. 1. §. qui præsens. num. 26. ff. de verbo. oblig. & Felin. in. c. consuluit. num. 6. de offi. delegat. Sit ergo responsio, quòd hæc lex sit intelligenda de die naturali, cùm verba naturaliter sint accipienda. l. fin. C. de his qui veni. ætat. impet. l. fideicõmissum. ff. de conditi. & demõstr. De cuius intellectu agit subtilis Emmanuel ab Acosta in repet. l. Gallus. §. & quid si tãtùm. ff. de de libe. & posthum. in. 5. part. num. 52. Est tamen notandum, quòd dies dicitur à diã, quod est lux, vel claritas secundùm Catholicon. & Ioan. And. & Panormi. in. ca. si perfodiens. de homi. Et dicit Augusti. super Exod. quem refert Gregori. in. c. si perfodiens, de homi. quòd dies dicitur tunc, cùm sol est super terram, & nox post solis occasum. Quod nota. Et facit ad statuta, quę duplicant pœnas maleficiorum de nocte commissorum. Nam cõtingit, quòd statuto ciuitatis cautum sit, quòd delinquentibus de die imponatur certa pœna, & delinquentibus de nocte duplicetur, nũc accidit, qaliquis deliquit serò post solis occasum, putà in crepusculo, est dubiũ, vtrũ debeat ei imponi pœna duplex, an simplex? Videtur quòd sic. per tex. in dict. c. si perfodiẽs. vbi nocturnus latro dicitur post solis occasum. Ad idem cap. 1. de tregua & pace. Facit. 2. nam tenebrositas attribuitur nocti, & lux diei. cap. consuluit. de offi. delega. Et facit. l. 1. C. de custod. reorum. Facit etiam, quia dies est inter duas medias noctes. l. more Romano. ff. de fer. Cùm igitur dicatur à diã, quod est lux, illud solum, quod claresci inter duas noctes, est dies.

ganare: y el que no ouiere de quepagar la pena, que este preso en la cadena por treynta dias.

In oppositum videtur esse regula, quæ habet, in pœnalibus mitiorem interpretationem faciẽdam esse. Et, In dubijs reum absoluendum. regul. In pœnis. de regul. iur. lib. 6. l. penult. & cap. cùm sunt partium iura. de regu. iur. lib. 6. Quoniam ex eo. l. non puto. ff. de iur. fisc. dicit, Nõ dubito errare, qui in dubijs quæstionibus contra fiscum respondit. Singul. secundùm Mathesila. singul. 72. incip. Nota vnam regulam. Ias. optimè eam intelligens in. l. 1. nume. 37. ff. solut. matrimo. & in. l. de die. col. fi. nu. 3. ff. qui satisdare cogant. quòd procedat, quãdo fiscus agebat ex causa lucratiua descendente ex delicto, vel incapacitate hæredis indigni, tunc iudicandum est contra fiscum. Si tamen fiscus ageret ex contractu, vel ratione iuris proprij, præfertur fiscus, ac fauetur magis. Ita etiam intelligit Rapha. Cuma. in proprio loco. & in dict. l. 1. ff. solut. matrimo. vbi Ripa. num. 4. colum. 3. Angel. Areti. in. §. fin. colum. fin. versi. Quod intellige. Insti. quib. mod. testament. infirm. & in. l. scien dum. ff. de appellatio recipiend. Ludo. Gomesi. in. §. superest. colum. 8. versi. in dubio tamen. nu. 20. Insti. de actioni. Felin. in. c. pastoralis. de resc. & in cap. fin. num. 6. de sent. & re iudica. Ias. cons. 99. Ioannes Franciscus colum. 1. lib. 1. Alcia. optimè in lib. 3. præsumptio. regul. 41. colum. 1. nu. 3. & in lib. 8. iuris Parergõ. c. 6. Ferdinandus Gomez Arias in. l. 2. num. 68. in ordinatio. Taur. Doctor Couar. lib. 1. variarum resolutio. cap. 16. nume. 1. vbi latè agunt de eius intellectu.

Præterea ex tex. in dict. cap. si perfodiens. ibi, quod poterat discernere. Tunc ergo dicitur dies, cùm quis potest alium discernere, licèt sol nõ sit super terram, sed immediatè post occasum solis, vel parum ante ortum solis, ita discernitur quid, sicut post ortum, vel ante occasum solis, ergo debet attribui diei. Satis est enim, quòd splẽdore solis facit lux, quę est effectus diei. Panorm. in dict. cap. si perfodiens. num. 2. quem sequitur Aret. & Iaso in. l. Titius. §. Lucius. num. 18. ff. de vulgar. & pupill. concludũt, quòd si maleficium fuit cõmissum in aurora, aut post solis occasum, tempore, quo clarè discerni potest quid agatur, videbit cõmissum de die, aliàs dicetur cõmissum de nocte, quod iudicis arbitrio erit reliquendum, & in dubio debet mitiorem partem eligere. Nõ enim puniunt statuta delictum tempore noctis commissum atrociùs, nisi ex eo, quia offensus minùs potest præcauere insidias aduersarij propter tenebras, & offendens faciliùs potest latere, quo fit, q vbi hæc ratio cessat, maleficiũ cẽseatur cõmissum de die.

de die. Quæ ſententia æquior eſt, ac cõformis rationi ſtatuti, & communiter recepta à Canoniſtis ſecundùm Panor.in dict.cap.ſi perfodiẽs.nu. 2.& Ana.colum.2. vbi poſt Ioan.Andr.tangunt quæſtionem Anton.Cardi.Anchar. & Felin.Iaſ. in dict.§. Lucius. colum. 3. nume. 18. idem firmat, dicens hoc ſi bi placere. Sed communis opinio hæc eſt ſecũdùm Felin. in.d.c.ſi perfodiens. col. 2.nu. 1. Aut per ſonũ cãpanæ ſeparatur, & diſtinguitur dies à nocte quo ad maleficia, & illi ſtandũ eſt. Aut non eſt tale ſignũ & factum ad lucem diei, ſiue ante ortum ſolis, ſiue poſt occaſum, dummodò per ſe diſcerni poſſit, dicitur factum de die. Et non ſequitur lux, ſolis nõ diſtinctè videtur, ergo ortus nõ eſt, quoniã imò lux auroræ, vel quę remanet poſt occaſum ſolis, ſemper eſt virtute ſolis. ſecũdùm Card.& Feli. in.d.c.ſi perfodiẽs.de homicid.& ſic reſolue, quæ Bal.Albe.Ange.& Iaſ.tradiderũt.in.l.more.ff.de fer.

¶Ley.X.*Que los uaſallos fagan alarde en cada año.*

El rey don Iuan.I. en Segouia año de M. CCC. XC.

TEnemosporbiẽ, y mandamos, q̃ todos nueſtros vaſallos, que de nos tienen tierra en qualeſquier ciudades, villas, è lugares donde moraren, ſe ayunten y fagan alarde en cada vn año primer dia de março en eſta manera, que cada vno de los dichos vaſallos traya ſus armas veſtidas complidas de la guiſa, ò de la gineta ſegun que eſta obligado à nos ſeruir. Conuiene ſaber, vn cauallo, ò coſſer bueno, è vna mula, ò haca: y trayendo ſus armas complidas: pueſto que no traya en alarde mas de vn cauallo, ò coſſer bueno, que le ſea recebido el alarde. Y eſto en tiempo que nos no tuuieremos guerra. Pero q̃ en tiẽpo d̃ guerra ſea tenido de traer mula, ò haca.

¶Lex.XI.

a ¶*Que lo pueda accuſar qualquier perſona.* Nota quòd crimen iſtud eſt publicum, cùm cuilibet de populo detur facultas illud accuſandi.tex. in princip. Inſti.de publi.iudi.ibi, Publica autẽ dicta ſunt, ꝙ cuiuis expopulo executio eorũ plerunq; datur. Et ibi videbis quæ ſunt alia publica iudicia in. §. publica autẽ cũ.§§. ſeq. & in.l. 1.ff. eodem titulo. & adde.l.7. ibi, *O ſi fueſſe cauallero de la meſnada d̃l rey q̃ recibieſſe ſoldada d̃l, è ſe tiraſſe de ſu ſeruicio, è ſe fueſſe à los enemigos, ò les ouieſſe dado ayuda encubiertamẽte, ò apaladinas ò en otra manera qualquier deſtas ſobredichas q̃ algũo ouieſſe errado, puede en uida è deſpues d̃ ſu muerte ſer fecha accuſaciõ d̃l.*tit. 1. part. 7. Crimina diuerſimodè conſiderantur. Nã alia ſunt publica, alia verò priuata, ſcd̃m traditionẽ Specu. tit. de accuſatio.§.ſcd̃o loco vidẽdum eſt.colum. 1. Ad accuſandum autem quilibet regulariter admittitur, niſi expreſſe ſit à lege prohibitus.l. q accuſare.ff.de accuſa-

¶Ley.XI. *De los uaſallos que fizierẽ alarde cõ armas, y beſtias preſtadas.* Idem.

YSi por auẽtura alguno d̃ los dichos nr̃os vaſallos, ò de los vaſallos de los duques, y condes y caualleros, y eſcuderos, y otras perſonas de los nueſtros reynos, que de nos tienen tierra, fizieren alarde con armas, ò beſtias preſtadas. Mandamos, que el que preſtare pierda el cauallo, y las armas que preſtare. Y el que fiziere el alarde, q̃ pierda la tierra que de nos tuuiere, y pague quanto valiã las armas, y cauallo con que aſsi fiziere alarde. Y que deſto ſea la tercera parte para la nueſtra camara, y la tercia parte para el acuſaſador, y la otra tercia parte para el juez que lo librare, y que lo pueda acuſar qualquier perſona de nueſtros reynos.

accusatio .l. 2.tit.1. part. 7. Qui autē accusare nō possint,vide in.l.4.tit.20. lib.4.fo. leg. & Speculat. deaccusatio. §.tertiò vidē dum.nu . 1. Bald. latè in rubr.l. de his qui accu.pos sunt.n.2.Au gusti. Bero ius in rub.de accusatio. n. 23.Et faciūt, quæ scribit Hippoly. in pract.§. diligenter . nu. 205.vers.Tu scis quòd iu ra prohibēt.

Dubitari tamē potest circa huius legis intellectum,stante hac lege , q̄ quilibet admittatur ad accusandum d̄ delicto hic contento, Vtrùm mulier, vel aliàs inhabiles ad accusandum sint admittē di? Bald . in rub.C.qui ac cusa. nō pos sunt . col . fi. num. 12. tenet quòd nō nam tale sta tutū, seu lex est intelligēda de persona habili, & legitima . Sed videtur

¶Ley. XII. *Ante quien se deue hazer el alarde.*

TEnemospor bien, q̄ enel dicho dia q̄ assi han de hazer alarde los nuestros vasallos, que lo fagā ante aquellos q̄ nos deputamos para lo rece bir : y que lo recibā por escriptoante escriuano.

¶Ley. XIII. *Que los uasallos del rey: è los uasallos de los señores donde de uen fazer alarde juntamente.*

Idem.

POrq̄ algūos d̄ los grādes de nuestros reynostienē las lanças que de nos tie nē apartadas por otros obispados , assi que no moran enel lugar donde ellos biuen : mandamos, que las tales lāças fiziessen alarde enel lugar dōde morassen. Por ende es nuestra merced que si algunos hōbres de armas , que tengan tierras de algunos hom bres grādes de nuestros Reynos , que moran en qualquier ciudad, ò villa , ò lugar de los dichos nuestros reynos, que vengan ay à fazer alarde cō los otros nue stros vasallos , y les sea recebido el alarde trayendo armas y bestias: y segun que à los nuestros vasallos mandamos que las trayan , y que sean escriptos à su parte cada vno cō quiē biuen : è si no truxeren tales armas y bestias , que no les sea recebido el alarde:è si por auentura quisierē fazer alarde con sus señores , que lo puedan hazer.

¶Ley. XIIII. *Quales son las personas escusadas de yr à la guerra.*

El rey don Iuan. II. en zamora.

ORdenamos que en los llamamien tos que nos fizieremospara las guer ras,seā escusados de yr à la guerra los alcaldes, y los alguaziles, y regidores, jurados , sesmeros,fieles , montarazes, mayordomos, procurado res, abogados , escriuanos del numero,fisicos, çurujanos , y maestros de grāmatica, y escriua nos que muestran à los moços leer y escreuir de las ciudades, è villas de nuestros reynos: saluo los que de los sobre-

dicendum , quòdomnes admittātur, dum tamen sensum naturalem habeant, nempe quia non sunt demen tes,furiosiue Quoniā statutum emanans ad ampliādum ius commune , non recipit interpreta tionem restrictiuam p ius cōmune. Vnde statutū, quòd qui libet admittaturad accu sandū de ho micidio admittat etiā ī habilis . Ita post Bal.i lo co ibi ab eo relato tenet Ancharan . in rep.capit. primi . quæstio.14.prin cip. de constitu.Ioann. Baptista in rep.l. omnes populi . numer o . 2ro versicu. P declaratione prædictę doctrinæ. ff. de iusti. & iure. Hippolytus in. l. vnius. §.cogniturū. numero .vigesimono no.ff.de quę stio.

¶Lex. XIIII.

dichos son nuestros vasallos, ò tienen de nos tierra, y raciones, è quitaciones, è officios, por que nos ayan de seruir, y los que tienen tierras, è acostamiẽtos de otros caualleros, y los çuruja nos que por nuestro mandado fueren llamados. E otrosi, sean escusados de yr à la guerra[a] los recaudadores, y cogedores, y pesquisidores de nuestras rentas.

a ¶ *Sean escusados de yr à la guerra.* Nota hanc legem, cui est simil. in l. 21. titul. 4. infrà eodem libro. 4. vbi vide quę dicam.

¶ Ley. XV. De *la pena de los uasallos que tienen tierra del Rey, è toman tierra de otros señores.*

Pragmatica.

El rey don Iuan. I. En Segouia. Año de mil. ccc. xc.

¶ Lex. XV.

SI algunos de nuestros vasallos, que tienen tierra, y acostamiento de nos, tomaren tierras, y acostamientos de otros señores: ò si algunos de los que tienen tierra de algunos señores tomaren tierra de otros para los seruir en guerra con ciertas lanças en publico, ò en ascõdido, que pierda la tierra que de nos tuuiere, ò de los tales caualleros con quien primero biuieren, y sean tenidos de la tornar à nos, ò à quien la houieren leuado, desde el tiempo que tomo è recibio la dicha tierra, y acostamiento. Pero si quisiere tomar tierra, ò acostamiento de otro, seyendo de tiẽpo de paz ò de tregua luenga, que lo pueda fazer, haziendo lo publicamente: pero que si dexare la tierra en tiempo de guerra, ò cerca della, que sea tenido de tornar toda la tierra que ouiere leuado en tiempo de paz, ò de tregua con el doblo. Y esto que lo pueda accusar qualquiera[a]: y sea la tercia parte de la pena para el accusador: y lo principal, con las dos tercias partes para nos, ò para los nuestros Duques, Condes, caualleros, y escuderos de los dichos nuestros reynos de quien assi primeramente lleuaron tierra, auiẽdo ellos pagado sus tierras y acostamientos à aquellos que con ellos biuieren. Pero si los dichos Maestres, Duques Condes, ò otras personas de los dichos nuestros reynos quisieren hazer gracias ò dadiuas à los nuestros vasallos, que sea no por razon de tierra, ò acostamiento de la manera que dicha es, que lo puedan bien hazer, y los dichos nuestros vasallos recebir.

a ¶ *Accusar qualquiera.* Adde l. 11. & ibi posita suprà eod. titu.

¶ Ley. XVI. De *la pena del que haze alarde por dos, ò con diuersos señores, ò con un cauallo.*

El rey don Iuan. II. En Burgos. Año de mil. cccc. xxix.

El mismo en çamora. Año de mil. cccc. xxxii.

ORdenamos, que qualesquier de nuestros vasallos que fizieren alarde por dos, ò con diuersos señores, ò con vn cauallo, lo

qual es mal exemplo, y gran deseruicio nuestro: que si fuere fijo dalgo, que sirua diez años en las ataraçanas, è si fuere hombre de menor guisa, que le den cient açotes. Y el dicho rey don Iuan nuestro padre en las cortes de çamora templo la dicha pena, que fuesse vn año en las dichas ataraçanas, è si tuuiesse tierra de nos, que la perdiesse.

¶Ley. XVII. *Que los enfermos uiejos sean escusados de yr à la guerra.*

Idem.

¶Lex. XVII.

LOs nuestros vasallos, que de nos tienen tierra, son tenidos à nos seruir en guerras por sus personas [a], y no se pueden escusar por razon de officio, ni d' otra causa, so pena que allende de las otras penas estatuydas por las leyes de nuestros reynos, pierdan la tierra, y todos sus bienes: saluo si los dichos nuestros vasallos fueren enfermos viejos, ò en otra manera justamente, ò occupados, porque nos no puedan venir à seruir por sus personas, segun que lo disponen los derechos y leyes de nuestros reynos.

a ¶Por *sus personas.* Nisi sit senex, q̃ potest seruire p̃ substitutum, tamen debet habere arma & equũ. iuxta l. 4. & l. 5. titu. 1. suprà eod. lib. 4.

¶Ley. XVIII. *Del juramento que deuen hazer los uasallos que truxeren gente de armas à la guerra.*

El rey don Enrique. II. En Burgos. Año de mil. ccc. xxix.

LOs nuestros vasallos, que por nuestro mandado vinieren à la guerra, y truxeren gente de armas à nuestro seruicio: mandamos que juren quanta es la gente de armas que traẽ, y que no han fecho ni faran fraude ni cautela. Otrosi mandamos, que enteramente sea pagado el sueldo [a] de los que assi vinieren, y nos seruieren, porque no se ayan dello de que xar.

a ¶Lex. XVIII. ¶*Enteramente sea pagado el sueldo.* Et in pecunia numerata. l. 19. infrà eodẽ. Quod æquũ ac iustũ est, nam mercenarius dignus est mercede. De salarijs famulorum omnino videnda sunt quę scripsim⁹ suprà lib. 1. titul. 2. in. l. 1. verb. *à los que nos siruen.* pagi. 59. cũ. 5. sequẽt. De stipẽdijs militũ vide Claudi. Cotereũ libr. 1. de iure & priuilegijs milit. c. 38. & lib. 2 c. 33. agit de solutionibus eorum.

¶Ley. XIX. *Que los uasallos sean pagados en dineros contados.*

El rey don Iuan. II. En Madrid. Año de mil. ccc. lxv.

El mismo en Valladolid. Año de mil. cccc. v.

MAndamos otrosi, que los nuestros vasallos, q̃ de nos tienen tierra, sean pagados en dineros cõtados en las ciudades, è villas, y comarcas donde los tales vasallos moraren, y que los nuestros cõtadores mayores les hagan libraça en las dichas ciudades, è comarcas donde assi biuen, so pena de la nuestra merced.

¶Ley. XX. *Que si los uasallos murieren, sean proueydos de su librança del sueldo sus fijos primogenitos.*

El rey don Enrique. IIII. En Cordoua. Año de mil. cccc. lv.

¶Lex.

¶ Lex. XX.

a ¶ *Sus hijos primogenitos.* Nota hanc legē, quòd filijs primogenitis eorū, qui tenuerūt terram, & salarium à rege, patribus defunctis, debet fieri prouisio de salario parētum. Concord. l. 1. & l. 2. C. de filijs officialium, qui in bello moriuntur. libr. 12. Et hāc legem mēti tenendam dixit Gregor. Lopez. in. l. 2. verb. *sino el fijo mayor.* colum. fi. versi. Tene etiam mēti. tit. 15. par. 2. Et merito à regib⁹ Hispanię seruatur in rememorationem, & gratificationem seruitij paterni. Facit illud. 3. Reg. ca. 11. Quia habuisti hoc apud te, & non custodisti pactum meū, & præcepta mea, quæ mandaui tibi, disrūpēs scindam regnum tuū, & dabo illud seruo tuo veruntamen in dieb⁹ tuis non faciam propter Dauid patrem tuum. Facit etiam illud. Non vidi iustum derelictum, nec semē eius quærens panem. Psalm. 36. Et adde quę notat Claudi. Cotereus libro. 2. de iure & priuileg. milit. capitulo. 3.

¶ Lex. XXI.

a ¶ *Seruir en las guerras.* Præmoniti, ac requisiti à rege, vt hîc habetur, aliàs non incidēt in pœnam. & iam suprà hoc libro. 4. diximus. Qđ est notandū ad. l. 17. suprà eodem titulo.

¶ Lex. XXII.

a ¶ *Saluo cō nos.* Adde. l. 10. titul. 28. partit. 2.

Quando acaesciere, q̄ alguno đ nuestros vasallos que de nos tienen tierra murieren, seā proueydos de la libraça de su sueldo sus fijos primogenitos[a] que fueren habiles para ello.

¶ Ley. XXI. *Los uasallos que deuen guardar para se escusar de pechar.*

Los nuestros vasallos, è otros caualleros de alarde, que se entienden escusar de pechar, y cōtribuyr en los pechos y derramas reales, y concejales, tengan continuamente cauallos y armas, segun que de suso en las leyes ante desta se contiene. Y sean tenidos de fazer y fagā alarde dos vezes enel año cō sus armas y cauallos ante la justicia y regidores del lugar donde moran, è sean tenidos de seruir en las guerras[a] en el tiempo que nos mandaremos. E si assi no lo fizierē, por esse mismo fecho queden è finquen pecheros y sean apremiados à contribuyr, y pechar en pedidos è monedas, è otros qualesquier pechos.

¶ Ley. XXII. *Que los pendones de las ciudades è uillas, no uayan so capitania de otro señor à la guerra*

El rey don Iuan. I. En Valladolid, y en Segouia.

Ordenamos, que cada y quando los pēdones de las nuestras ciudades de a nuestros reynos ouieren de salir à yr à nos dōde estuuieremos por nuestro mandado, no seyendo nos en la tierra: que no vayan so capitania de señor alguno, q̄ en las dichas ciudades estuuiere por capitan, ni en otra manera alguna: mas que todos los señores, è ricos hombres, è otros qualesquier capitanes q̄ vinieren y estuuierē en las dichas nuestras ciudades, assi de pie como de cauallo, aguarden à los dichos pendones. Y no vayan so capitania de otra persona alguna: saluo cō nos[a], ò con el principe nuestro muy caro è amado hijo, ò aquien nos mandaremos: y q̄ aguardē los dichos pendones fasta que tornen à las dichas ciudades como salieron.

¶Ley. XXIII. *Las cosas que han de hazer los uaſſallos que ſe quiſieren tornar uaſſallos de otros.*

¶Lex.XXIII.

a ¶*Se deſpiden de ſus ſeñores.* Adde.l.1.cũ 6. ſequentibus titul.13. lib.3.foro legum. Adde l.2.ibi.*pueden ſe quitar del.* titu.28.par.2.

CErca de los fidalgos q̃ ſe quieren tornar vaſſallos de otros, y ſe deſpiden de ſus ſeñores [a], ò los quiſieren dexar, hablan largamẽte las leyes del fuero tercero, titulo de los vaſſallos.

¶Ley. XXIIII. *Que los uaſſallos de Rey no declinen la juriſdicion Real, diziendo ſer clerigos.*

✠ Prágmatica del rey don Iuan. II. En Eſcalona. Año de mil. cccc. xxxiii.

¶Lex. 24.

a ¶*Declinare la juridiction.* Adde.l. 17. titulo. 3. libro.1.ſuprà. &.l.10.tit.1. libr.3.ſuprà. Et vtrobiq; annotaui.

MAndamos, que qualquier nueſtro vaſſallo que de nos ha, ò tuuiere tierra è lanças, è declinare la juriſdiction [a] del nueſtro juez ſeglar, diziendo ſer clerigo de corona, è no ſer tenido à reſponder ante nos, ò ante nueſtro juez ſeglar por la dicha razon, que por el meſmo fecho aya ſeydo, y ſea priuado de la tierra, y lanças, que de nos tiene, è las no aya, ni pueda auer, ni le ſean libradas dende en adelante.

¶Ley. XXV. *Como han de ſer los arneſes que traxeren al reyno.*

¶Lex.XXV.

a ¶*Ni fagan caſar las biudas.*

LOs arneſes que fueren traydos de fuera dl reyno ſeã todos de vna forma y hechura: conuiene à ſaber, platas llanas y fuertes, y almetes ò celadas fuertes con braçales, è guardabraços, y arneſes d̃ piernas enteros, aſsi como ſe acoſtumbraron traer à eſte reyno, y no ſea fecha mudança alguna enellos: è ſi algunos traxeren nueuas formas de armas, ò arneſes, mandamos q̃ las pierdan, y ſean aplicadas à la nueſtra camara.

Concord. l. 10. titul. 12. libr.3.ſuprà. vbi dixi i gl. *contra ſu uoluntad.*

✠ El rey don Iuan. I. En Valladolid, y en Segouia.

EStableſcemos y ordenamos, que los ſeñores de los lugares de los vaſſallos que ſon de ſu ſeñorio no les fagan fuerças, injurias, ò ſinjuſticia, ni contra derecho los encarcelen, ni lleuen alguna coſa que no deuan, ni fagan caſar las biudas [a], ò otras fembras contra ſu voluntad, ſegun ſe contiene eneſte libro enel titulo de las cartas.

QVE pena deuen auer aquellos que fieren, ò matan, ò roban, ò hazen otros daños à los vaſſallos agenos, cõtiene ſe eneſte libro enel titulo de las fuerças y de los daños.

✠ Titulo. IIII. De los eſcuſados y exemptos.

¶*Ley primera, Que los que ſon priuilegiados principales ſe puedan eſcuſar, y no ſus familiares, ni apaniaguados.*

✠ El rey don Enrique. II. En Burgos. Año de mil. cccc. xi.

TITVLVS. IIII. *De excuſatis et exemptis.*

¶Lex unica.

a ¶*Eſcu-*

POR quãto muchas personas q̃ tienẽ de nos y de los reyes nuestros progenitores cartas, ò priuilegios para se escusar de contribuyr [a], y pechar en los pedidos, y monedas, y pechos, y derechos, y ellos, y sus apaniaguados, y familiares, y amos, y otras p̃sonas, è si todos se huuiessen de escusar, se siguiria grande agrauio y daño à los nuestros pecheros vasallos, porque se cargã sobre ellos[b] los pechos, que los que se dizen escusados hauian de pagar [c]. Porende ordenamos, y mandamos, que comoquier que los dichos priuilegiados principales se puedan y deuan escusar por virtud de los dichos priuilegios: pero que los dichos sus familiares [d] y apaniaguados, y escusados no se puedan escusar de contribuyr y pechar en los pechos, y derramas, è imposiciones que para nuestro seruicio, y para necesidad delos pueblos se derramaren, segun que lo ordeno el rey don Enrique segun do en Burgos, año de mil y quatrocientos y onze.

a ¶ *Escusar de contribuyr.* Adde pragma. Ioan. 2. libr. pragmaticarum regũ catholicorum. fol. 143. col. 4. cum seq. foli. secũdùm impressionem Methymnensem anni. 1549. Albe. in rubr. ff. de mune. & hono. col. 16. num. 63. vbi quærit, quid sit excusatio. Secũdò, quis eam cõcedere possit. Tertiò, q̃b⁹ personis, & ex quibus causis. Quartò, de effectu excusatiõis. Claudi. Coterum lib. 2. de iure & priuileg. milit. ca. 35. vbi agit de excusationib⁹ munerum. glos. in rubr. C. de excusat. mune. lib. 10. & ibi Lucas de Pen. dicit, q̃ immunitates sunt restringendæ, eo q̃ redundant in diminutionẽ publicę vtilitatis, vel reliquorum, qui ex taliũ immunitate graũatur. De excusationibus munerum varijs ex causis cõpetentibus hominibus est omnino vidẽdus Petrus Antibol. in tract. de muneribus. 3. par. princip. de excusatio. munerum. Vtrùm aũt clerici, & ecclesiæ à præstatione onerum se valeant excusare, & in quibus casibus nõn, omnino per Lucã de Penna in. l. si diuina domus. colũ. 2. C. de exactori. tributo. libr. 10. & ibi Plate. nu. 4. ac latè Thomas Parpali. in rep. l. placet. col. 2. nu. 12. C. de sacr. sanct. eccles. l. 3. & l. 10. & vtrobiq; addita tit. 3. lib. 1. suprà.

b ¶ *Porque se cargan sobre ellos.* Quod est peccatum imponere tributa in solidum aliquibus, & alios exonerare, cessante legitima causa. Pragma. Ioan. 2. fol. pragma. 144. colum. 3. ibi, *Por quanto es peccado descargar à unos, y cargar sobre otros.* Dixi cum causa. Nam nulla est personarum acceptio, si nobiles, & id genus à tributorum solutione eximãtur, cũ Reipublicę tuẽdę causa designati sint. Quin verò & assertiõi huic subiecerim, q̃ põt Rex, vrgẽte regni necessitate, exẽptiones, & honores vẽdere si tñ duo caueantur. Primum, ne adiunctam habeant iustitiæ functionem, aut administrationem aliã, aut gubernationẽ. Ne id fiat in aliorũ iniuriã. Põt. n. tali ingruẽte necessisitate rusticos, & humiliter natos pretio tributorũ libertate donare, nihil enim inde iniustitiæ contrahitur. Quibus fauere videtur. l. hoc iure. ff. de donatio. & l. si pollicitus. ff. de pollicita. q̃bus p̃mittit pollicitatio, quæ gratia obtinẽdi publicũ honorẽ fit. Sed tñ vnũ obseruandũ est, ne tributo, quo leuat, onerẽtur reliq oppidani, sed excipiat à summa, quã oppidũ soluit. Ita elegãter frater, ac magister omniũ disciplinarũ singulare ornamentum, Domi. Soto in lib. 3. de iusti. & iu. q. 6. art. 7. ad fi.

c ¶ *Auiã de pagar.* Nota q̃ onus leuius portat à pluribus, q̃ ab vno. l. actores. & ibi gl. nota. in ℣. b. immanitas. C. de exactori. tributo. lib. 10. l. rẽ priuatã. & ibi glo. verb. leuãdorũ. C. de priuilegijs domus Augustæ. lib. 11. Facit tex. in prin. in authẽ. de immẽsis donatio. ibi, nõ tamen intantũ minui alijs, vt importabilis sit eis imminutio. colla. 7. & tradit Bar. in. l. semel. nu. 3. C. de apochis publicis & descriptio. lib. 10.

d ¶ *Sus familiares.* Imò videbatur, q̃ familiares eorum

priuilegio de beant gaude re. authent. Habita. & ibi not. C. ne fili. pro patre. text. optimus in capi. licet. de priuileg. libr. 6. Sed hîc constitutum est contrarium, & seruãdum hoc casu, quo constat de volũtate legislatoris.

¶ Lex. II.

a ¶ *Que no se pueda escusar de pagar.* Nota, quòd hodie per hanc legem & pragma. folio. 144. colum. 4. regũ Catholicorum prouisum est, q̃ priuilegiatus super tributis nõ excusetur, nisi à monetis, si de monetis sit expressũ in priuilegio, & quòd in cæteris seruitijs, & tributis soluere teneatur. Refert Gregor. Lopez in. l. 10. verb. *Señaladamente.* titu. 17. partit. 3.

b ¶ *Sea del juez que lo juzgare.* Nota, quòd pœna, quæ applicatur iudici, non debet exigi, nisi sententia sit executioni mandata. Ita Bart. in. l. 1. C. de his qui accusare non possunt. Et Bald. in. l. 1. C. de his qui ad ecclesias confugiunt. Et Ioan. Andr. in. c. 1. de accusat. Et Abbas in. c. 1. de his quæ fiunt a maiori parte capit. Et Ioan. Lupus in. l. 1. C. de his qui accusare non possunt. Et Ioan. Lupus

catur accusatori,in eius defectum assignatur iudici iudicanti,ac eam pœnam exequenti,& sic supplet locum accusatoris, & eius præmium cõsequitur.l. 1.tit.3.lib.1.suprà.l.37. *Qualquiera que acogiere.*titu.fi.lib.8.infrà.Quibus iuribus constat, pœnam, quæ aliàs erat assignãda accusanti crimẽ, applicat iudici. Vtrùm autẽ statutũ loquẽs in accusatore,habeat locũ in denũtiatore? Vide Ange. de Aretin.in tract.maleficiorũ. verb. Necnõ ad denũtiationẽ. nu.27. versi. Quæro secũdùm Salicet. in.d.l. ea quidem. vbi videtur cõcludere & Augusti. ibi in additio. ꝙ sic, si fuerit denuntiator voluntarius, non tamẽ si necessarius, qui ratione officij ad id tenetur.

c ¶ *Todos los dias de su uida este preso.* Nota casum, in quo de iure regni est imponenda alicui pœna ꝑpetui carceris.Quod est cõtra ius Romanorum in l. incredibile.C.d pœn. vbi ỹba sũt, incredibile

sea luego preso. Por la primera vez este dos meses en la cadena,y por la segunda vez quatro meses: y por la tercera vez seys meses: è si porfiare dende en adelante de se escusar: todos los dias de su vida este preso[c] en la carcel. Pero que en esta nuestra ley no se entienda à los caualleros, è dueñas,y donzellas fijas dalgo del arçobispado de Seuilla[d], y de los obispados de Cordoua, y de Iaen,ni otras ciudades è lugares adonde todos los acostumbran pagar y pechar en los dichos pechos, y derramas, pedidos, y seruicios: y que se guarde en esto el vso y costumbre.La qual dicha ley cõfirmo el dicho rey don Iuan nuestro padre en Madrid, año de treynta y cinco. Y de mas ordeno, y nos assi lo mandamos: que por ningunos,ni algunos priuilegios,libertades, ni exẽpciones d̃ iglesias, ni de monasterios,ni de oydo

est quod allegas liberũ hominẽ vt vinculis perpetuis cõtineretur,esse dãnatum,hoc eñ vix in sola seruili cõditione procedere potest. l. aut damnũ. §.solent.ff.de pœn. Ludouic.Roma.singula.703. Tu scis quòd de iure ciuili.c.quanuis. in princ.de pœn. lib.6.l. 11.titul. 29. part.7.singulariter ꝑ Gasparem Vallascũ in rep. l. imperium. nu. 163.ỹsi. Et pro declaratione huius cõclusionis. ff. de iurisdict.omn. iudi.Francis. Auiles plura nouissimè scripsit,oĩno videndus in ca. 18. verb. *Carcel.*fo.175 col. 3. vsque ad fol. 180. col.2.in capitibus Prætorum.Iure tamen canonico cùm non possit impõi pœna mortis, quia Deꝰ nõ vult mortem peccatoris, sed magis vt cõuertatur & viuat.Ezechie. 18.imponitur pœna ꝑpetui carceris.ca. quanuis. & ibi doct. de pœn. libr. 6. Vide l.2.C. de exact. tributo. libr.10.

d ¶ *Arçobispado de Seuilla.* Vt habetur in. l. 14. vbi

res,ni de caualleros, ni de otras personas ninguno se pueda escusar: y q̃ los oydores,ni otros jueces eccleſiasticos, ni seglares no dẽ,ni puedan dar cartas, ni hazer processos contra los empadronadores, cogedores, ni arrendadores sobre la dicha razon. Y que las nuestras justicias compellan, y apremien à los que assi se contendieren que pechen, y contribuyan en los dichos pechos,y no reciban excepciones, ni cartas contra lo susodicho, ni consientan que sobre ello nazcan pleytos entre partes. E otrosi que los oydores, ni otros algunos alcaldes è juezes de la nuestra corte y chancilleria conozcan de los tales pleytos. Y mando: è nos otrosi mandamos, que los que assi se contendieren escusar, sean embiados personalmente ante nos à la nuestra corte: assi ellos como los señores que

vide posita infrà eod.

e ¶ *Se llamaren escusados de otros.* Adde.l. 24. infrà eo.

f ¶ *Sea exemplo à otros.* Concord.l. 24.in frà.eod. cap. vni.ibi, punitæ transgressionis exemplarretrahat alios ab offensa. De schismaticis. libr. 6. de iureiurand. & cap. sicut. in verb. pertimescat.de iureiur.& facit ca. cùm quidam. eo. tit. l. 1. ibi, vt vnius pœna, metus possit esse multorum. C.ad legem Iuli. repetunda.

¶Lex. III.

a ¶ *De los pecheros medianos, y menores.* Concord. l. 11. infrà. eod.titu. &.l. 1. versic. *Porende es nuestra merced.* titulo. 5. infrà eod.lib.4. & text.in.l.3.§. sed & si quis. ibi,ipsi legatario videtur esse delatam electionem, vt non optimum ex seruis, vel alijs, rebus quibus los escusaren. Otrosi los vicarios,que dieren cartas sobre la dicha razõ, porque venidos ante nos,sean castigados como la nuestra merced fuere. Confirmolo el rey don Iuan segundo en las cortes de Burgos año de cinquẽta y tres. E de mas ordeno y mãdo, y nos assi lo ordenamos y mandamos: que los que assi se llamaren escusados de otros [e], è quisieren gozar dela tal exempcion, no seyendo puestos y assentados por saluados en los nuestros libros, por el mismo hecho ayan perdido y pierdan todos sus bienes muebles y rayzes, los quales ayan seydo è sean confiscados è aplicados para la nuestra camara è fisco, y de mas que sean traydos presos è bien recaudados à su costa à nuestra corte,porque nos mandemos hazer escarmiẽto dellos,y sea exemplo à otros [f] que no se atreuan à se querer eximir de nuestros pechos,y derechos,è pedidos, è monedas por tales exquisitos y no justos colores.

¶Ley. III. *Que los escusados de qualquier uniuersidad, ò personas, sean de los medianos,ò menores pecheros, è no de los mayores.*

El Rey è Reyna en Toledo. Año demil. cccc. lxxx.

POrque algunas iglesias, è vniuersidades, y otras personas singulares tienen priuilegios, y cartas por donde pueden hazer escusados algunos pecheros de pedidos, y monedas, y otros algunos pechos, è si estos escusados se tomassen de los pecheros mayores è mas ricos, los otros pecheros quedarian dannificados è agrauiados. Porende ordenamos, y mandamos: que todos los escusados de qualesquier vniuersidades, ò personas singulares, si quier sean de las nuestras casas de moneda, ò alcaçares, ò ataraçanas, ò iglesias, ò monasterios, ò caualleros, ò otras personas que no tuuieren descuento cierto de pedido que se entienda ser de los pecheros medianos y menores [a] y no de los mayores.

quam eligat, sed mediæ æstimatiõis, ne dum legatarium satis esse fouendũ existimam⁹, hęredis commodadefraudentur.C.cõmunia delegat.glo.in capitul.literas. verb. ordinari.versic.Sed tutius est.de filijs presbyterorum.

¶Ley. IIII. *De los que se fueren à morar del señorio real à los otros señorios, que pechen por los bienes que dexaren.*

El rey do Iuan. I. En Segouia.

PORQVE acaesce que algunos caualleros y personas que tiné villas y lugares

¶Lex. IIII.

a ¶*Prometẽ exẽpciones.* Quæ inualidæ ſũt in prẽiudiciũ regis, & iurium ipſius, vt hîc cõſtat. Ipſi tamẽ in ſuum præiudicium pacta & conuẽtiones ſeruare tenentur talibus hac ratione ſe & ſua transferentibus ad habitãdum in ſuis oppidis. Pacta, & conuentiones in præiudicium tantùm ſupremi principis hîc fruſtrantur, ne eius terra inhabitabilis, & deſerta relinquatur, cùm potiùs augenda ſit, quàm minuẽda. Nam ſecundùm iuriſconſultũ in.l.2. in fin. C. communia de manumiſsio. ciuitatẽ noſtrã ampliãdam potiùsquàm minuendam eſſe cẽſemus l.2. C. de indicta viduit. tollend. ibi, Augeri etenim magis noſtram republicam, & multis hominibus legitimè progenitis frequentari. l. ſi quis patronorũ §. idemque iuris eſt. C. de bonis libert. in illis verbis, dum dicit, cùm nobis cordi eſt, ingenuis magis hominibus, quàm liberis eã frequentari. gl. in .c. ex parte. verb. quãuis minor. ff. reſtituti. ſpoliato. Igitur vt amplietur terra regalis iuriſdictiõis, & via malignandi auferatur dominis oppidorũ, vt hîc habetur, meritò ſubijciuntur tributis ratione rerũ exiſtentium in loca regalia oppidani locorum dominorũ, vel huiuſmodi, non tamen regis. Adde l.2.3.4. & 5. & l.6. titu.4. lib.7. infrà.

gares dan y proemten exempciones[a] de pedidos, y monedas, è otros pechos y derechos nueſtros à todos los que ſe paſſarẽ à biuir à ſus tierras de ſeñorio, ff lo qual viene à nos deſeruicio, y deſpoblacion de nueſtras ciudades, è villas, y lugares. Porẽde ſiguiẽdo la ordenança que el rey don Iuan nueſtro viſabuelo hizo en las cortes de Segouia año de mil è trezientos y ochenta y ſiete. Ordenamos, que quando algunas perſonas de nueſtro ſeñorio real ſe fueren à morar à los lugares de los ſeñorios: que paguẽ en todos los pechos, y derramas reales y concejales por lo que ouieren en lo realẽgo: è ſi vinieren à morar de los ſeñorios al realẽgo, que puedan libremẽte venir ſin embargo de las obligaciones, y penas que ſobre ſi ouierẽ pueſto por los bienes que ouieren enel ſeñorio.

¶*Ley. V. De los que fueren à morar de unos lugares à otros como deuen pechar.*

El rey don Iuan .II. en Madrid año de M. CCCC. XXX III.

El rey don Enrique. IIII. en Madrigal año de. LV.

ORdenamos que qualeſquier perſonas, que tienen, è tuuieren bienes en qualeſquier ciudades, villas, è lugares de nueſtros reynos: y ſe fueren à viuir, y morar à otros, que pechen por los bienes que en las ciudades, villas, y lugares dexaren en todos los pechos, aſsi pedidos, como en otros qualeſquier pechos reales, y concejales, y perſonales, è mixtos: tanto que ſean aquantiados y encabeçonados razonablemẽte, ſegun otros ſemejãtes ſus vezinos de las ciudades, è villas è lugares aũ q̃ no ſe vayan à biuir ff los tales lugares, y los ayã auido por cõpra ò herẽcia, ò en otra q̃lquier manera. Y defendemos, que los que aſsi tienen villas, è lugares, y ſeñorios no den a las tales exempciones, ni guarden las que han dado, y que lo aſsi hagan è cumplan: ſo pena de nueſtra merced. Y defendemos

a ¶*Pechẽ por los bienes.* Concord. l.4. ſuprà. Tributa enim debita ratione rei, ibi ſunt exigenda, ac ſoluenda, vbi res collocata

cata, & sita est. Quemadmodum in decimis notat glos. in sum. 13.q.1. ca. significauit. & ibi gl. de paroch. c. quoniam. & ibi glos. fin. & in capitu. apostolicæ. in verbo cõsuetudo. & glo. in capit. cùm sint. de decim. Dixi in l. 1. in glo. 1. quæstio. 3. titul. 5. suprà libr. 1. l. 4. tit. 4. lib. 7. infrà. quæ. l. refert illam, & præcedentem.

¶ Lex. VI.

a ¶ *Las biudas, y huerfanos.* Viduis enim orphanis, ac miserabilib⁹ personis mediante iustitia præ cęteris faueri oportet, non aliàs. capi. ex tenore. de for. compet. ibi, Nos igitur attendẽtes, quòd sic sumus viduis in iustitia debitores, ꝙ alijs iniustitiã facere nõ debemus. capi. nuper. de donat. inter vi. & vxor. Facit text in capitul. non solùm. in princip. de regula. libr. 6. ibi, quia tamen decet & expedit, vt conscientiæ puritati non desit iudicium rationis, ne vnde spiritualis profectus quæritur, salutis dispẽdium subsequatur. De his autẽ personis plura dicta sunt à nobis in l. 1. verb. *pobres.* titul. 1. lib. 3. suprà.

¶ *Ley. VI. Que los escusados por priuilegio, ò por cartas y mercedes no sean escusados de pechos y derramas concejales.*

El Rey è Reyna.

POr releuar los cõcejos de las ciudades, y villas, è lugares de nuestros reynos, y las biudas, y huerfanos[a], y personas pobres de las grãdes fatigas è agrauios q̃ reciben en pagar los derechos cõcejales en mayor quantia, que los pagariã, si no ouiesse escusados dellos por cartas, y mercedes hechas en tiẽpo de los dichos mouimientos aca. Ordenamos y declaramos, que todos los escusados, q̃ fasta aqui son dados por nos, ò por los reyes nuestros antecessores, ò q̃lquier dellos, ò los que fuerẽ dados de aqui adelãte, no se entiendã ser ni seã exẽptos[b], ni escusados en manera alguna de los pechos, y derramas concejales.

b ¶ *No se entiẽdan ser ni seã exemptos.* Intellige legẽ istam in casu dubio. Sed si verba priuilegij sunt expressa, specialia, & ęquipollentia, secùs, cùm in certis non sit locus coniecturis, vt fuit in facto in lite ciuitatis sancti Iacobi cum Archiepiscopo super trigintanouem excusatis. Quæ est notanda declaratio. Nam princeps non potest in his, quæ suæ potestatis sunt, sibi imponere legem, à qua per contrariam non possit recedere. §. Sed quod principi. Institut. de iure natural. l. digna vox. C. de legib. l. si quis in principio ff. de legat. 3. & argu. glos. singul. verb. reuocatus in capi. fin. de procura. lib. 6. cum qua est communis opinio secundùm Curti. seniorem consil. 52. nume.

¶ *Ley. VII. Reuocacion de las cartas de franquezas que fueron dadas, que no sean empadronadores, ni cogedores, ni tutores.*

El rey don Iuan. I. en Valladolid.

POrque las muchas cartas de franquezas, y exempciones que los reyes nuestros progenitores, y despues nos auemos dado à muchos pecheros de nuestros reynos, para q̃ no sean empadronadores, ni cogedores, ni tutores, ni guardadores de huerfanos, redunda en nuestro de-

num. 10. Et voluntas vltima, seu lex semper præ ualere debet. l. pacta nouissima. & ibi docto. C. de pact.

¶Lex. VII.

a ¶*En daño de los otros pecheros.* Ideoq; concedi non debet, ne redundet in aliorum damnum, seu incommodũ. l. 1. & ibi gl. verb. *porq̃ se cargan sobre ellos.* & l. 3. suprà isto titu. & lib. 4.

seruicio, y en daño de los otros pecheros[a] don de los tales exemptos biuen. Porende nos reuocamos todas las dichas cartas de franquezas que los dichos nuestros progenitores, y nos ayamos dado à qualesquier personas sobre la dicha razon, aunque contengan qualesquier clausulas derogatorias, y otras firmezas. Y queremos que no gozen de ellas, saluo aquellos que los derechos y leyes de nuestros reynos escusan de las tales cargas, è officios, y que de aqui adelante no daremos, ni libraremos tales cartas. E si las dieremos, q̃ no valã, assi como aquellas que son dadas en daño d̃ muchos, y cõtra el biẽ publico de nuestros reynos, como quiera q̃ contengan qualesquier clausulas derogatorias, ò firmezas.

¶Lex. VIII.

a *En fraude de nuestros pechos.* Malitijs hominũ est obuiandum, & est via malignandi auferenda, seu obstruenda. l. ambiguitates. vbi glos. verb. puniũt. C. de indict. viduit. tollẽ. Facit. l. 6. tit. 1. libr. 3. suprà. prohibet iuramentum interponi in contractibus validis sui natura, qppe cũ censeatur solùm interpositũ ad fraudandam iurisdictionẽ regiam, vt ibi diximus.

b ¶*Por do uiuã.* Adde. l. 10. & l. 14. infrà eod. Et cùm priuilegium huiusmodi incipiat esse nociuum, censetur derogatum ipso iure, vt in fine istius legis habetur. & c. suggestũ. de decimis. glos. in cap. 2. verb. aliorum iniuriam. de eccles. ędificand. l. 5. titu. 20. part. 1. l. 6. titu. 11. libr. 1. suprà. Et quæ tradit Remigi. Gõni. de immunit. eccle. ampliat. 20. n. 3. vers. Itẽ pro corroboratione. pagin. 88. Bart. in l. Titia. §. vsuras. ff. de leg. 2. qui notant priuilegiũ concessum ex causa cessare cessante causa. gl. & Bal. in l. 2. in fi. C. de episco. & cleri. text. in l. si vẽtri. §. 1. vbi Bar. & Alex. ff. de priuile. cred. & in l. oneribus. §. aũt. ff. de vacatio. & excusa. mune. Hieronym. Veri. in rep. l. ex facto. numer. 43. & 58. ff. de vulgar. Ioannes Igne. in l. dudum. nume. 42. C. de contrahend. emptio. Copiosissimè de hac re agit And. Tiraq. de causa cessante. priori. part. numer. 203. vers. priuilegij causa cessante.

¶Ley. VIII. *Que los officiales de la casa del rey que tienen racion sino biuen por los tales officios, no gozen de franqueza.*

Idem.

POrque muchos se escusan de pechar, porq̃ dizen que son nuestros officiales de nuestra casa, y que tienen de nos racio̅, no biuiendo por los tales officios, è lo hazen en fraude de nuestros pechos, è d̃rechos. Porende ordenamos, è mandamos que qualesquier personas, que tienen, ò tuuieren de aqui adelante officios con raciones, si quier por renunciacion, ò quier por vacacion, ò en otra qualquier manera si aquellos no son sus officios proprios por do viuan[b] è viuen por otros officios, aun que pongan por si[c] otros que siruan por ellos, si no siruen por sus personas los dichos officios, que todos estos, ni alguno dellos no puedan gozar ni gozen por razon de los dichos officios d̃ frãqueza ni de otra immunidad algũa no ẽbargãte q̃lesquier nr̃as cartas

c ¶*Aũque pongan por si.* Nota, qp priuilegiũ cõcessũ ratione

ratione officij requirentis residentiã & industriã personalem cessat, eo cessante. l. Lucius ff. de fideicõ. libert. Bald. in. l. generaliter. colũ. 4. versic. Circa primum. C. de episcop. & cleri. l. tutelas. ff. de cap. diminu. Tiraquel. de causa cessante. 1. par. nu. 188. Ratio, quia in hoc casu à persona exigatur industria seruitij, non poterit per tertium explicari. cap. fin. §. is autẽ. & ibi glo. personaliter. de offi. delegat. l. inter artifices. ff. đ solu. cap. is cui. de offi. delegat. lib. 6. Romanus singula. 663. Ille cuius industria l. 10. ibi, *seruieren por sí los dichos officios*. infrà. eo. tit. l. 1. ibi, *por sus personas q̃ no puedan gozar*. titu. 5. infrà eod. libr. 4. Barto. per tex. ibi. in. 2. lectur. in. l. q in collegio. colũ. 1. ff. de

de priuilegios, que sobre ello de nos tienen, ò tuuieren de aqui adelante: mas que pechen è paguen de aqui adelãte en todos los pechos, assi reales, como concejales, que por razon de los officios se escusan, ò podiã escusar de pagar, ca nos reuocamos, è damos por ningunos los tales priuilegios è cartas, como aquellos que son è tienen en noxa, ò perjuyzio de muchos, è contra la cosa publica de nuestros reynos.

¶ *Ley. XI. Que no sean exemptos los escuderos de pie, y los ballesteros, y monteros de caballo que exceden el numero limitado.*

Idem año de LI.

POr quãto el numero antiguo de los nuestros escuderos de pie, y ballesteros, y monteros de caballo es mucho excedido en numero đ mas, è allende de los que solian ser: es nuestra merced, que de aqui adelante no sean mas de veynte y quatro escuderos de pie, y sesenta ballesteros, y veynte y quatro monteros de la ventura, y quatro moços de alanos, y que todos los otros que tienen titulos destos officios pechen y paguen todos los pechos, assi reales como cõcejales: no embargantes qualesquier nuestras cartas y priuilegios que sobre ello tengan. Otrosi mãdamos, que los que han comprado, y comprarẽ officios con raciones, y haziendo de vna raciõ dos ò mas, lo qual es en deseruicio nuestro, que no se puedã escusar de pechar los dichos pechos: y esso mesmo declaramos en los que cõpraren los tales officios con racion, è siruieren por sus personas: no embargantes qualesquier cartas de priuilegios, q̃ de nos tengan con qualesquier clausulas derogatorias, y otras firmezas qualesquier.

¶ *Ley. X. Que los escriuanos de camara, è officiales que no tienen racion, no gozen, y que los escriuanos de la audiencia que siruierẽ gozen.*

El rey don Iuan el. II. en Valladolid. año de. LI.

ORdenamos, que los nuestros escriuanos de ca

excus. tuto. notat, quòd ita demum quis cõsequitur priuilegiũ ratione officij sibi cõcessum, si ipsemet exerceat, & sic sit in exercitu, non autem si alium ibi cõstituat suo nomine. Vtrùm aũt pr̃ possit per filium inseruire officium, & satisfaciat pręcepto huius legis? Respondendũ est, quòd si filius sit habilis, & eius pater absens, poterit eum substituere Roma. in. d. singula. 663. per tex. singul. in. l. sciẽdum. §. legati. ff. de legatio. Additio. ad Roman. vbi suprà dicit, quòd substitutus debet esse æqualis conditionis, & virtutis cum subrogante, vt alibi dixi in doctore proprietario substituẽte aliquem ad legendum.

¶ *Lex. X.*

a ¶ *Seruic-*

mara, è otros officiales qualesquier que no tuuieren racion de nos, ò del principe nuestro hijo, que no puedan gozar, ni gozen de la franqueza, ni libertad para se escusar de pechar, no embargãte qualesquier priuilegios, y cartas que de nos ayan tenido, y tengan, las quales reuocamos que no ayan effecto de aqui adelante: pero que los nuestros escriuanos de camara q̃ tienen raciõ de los dichos officios: y los escriuanos de camara del principe nuestro hijo, q̃ assi mesmo tuuierẽ racion, è seruierẽ por si [a] los dichos officios. E otrosi los escriuanos de la nuestra audiencia, y los escriuanos otrosi de las prouincias [b] que siruen otrosi por si los dichos officios sean exemptos, y escusados de los dichos pechos. Pero que los escriuanos de la nuestra audiẽcia, y de las nuestras prouincias sean tenidos de seruir è siruan quatro meses cada año en la dicha nuestra audiencia, y los de las prouincias otros quatro meses cada vno los dichos meses en la audiencia de su prouincia, y no lo haziendo assi, que no gozen, ni puedan gozar de la franqueza en aquel año que no siruieren.

a ¶ *Seruierẽ por si.* Adde. l. 8. & ibi posita supràhoc tit.

b ¶ *Escriuanos otrosi de las prouincias.* Huius modi exemptio extincto officio perimitur, ac finitur, nec transit ad filios. l. 128. in curijs de Madrid anni. 1534. cuius verba sunt. *Por la presente ordenamos, y mandamos, que de aqui adelante los que ouieren los dichos officios de escriuanias, assi en la dicha uilla de Arcualo, como en otras qualesquier ciudades, uillas, y lugares destos nuestros reynos, no puedan gozar, ni gozen en manera alguna de la dicha libertad, sino solamente por el tiempo que tuuieren los dichos officios, y que aunque mueran cõ ellos, que sus hijos, ni descendientes no puedan gozar de libertad alguna, por razon de auer tenido su padre los dichos officios.* Adde. l. in omnibus causis ff. de regulis iur. & Tiraquell. de iure primogeniorum. quæstio. 32. numero. 3. l. semper. § immunitati. ff. de iure immunitat. Dicam. in. l. 13.

¶ Ley. XI. *Que los que tienen escusados, y exemptos, no puedan nombrar por escusados, saluo aquellos que siruieren los officios, y no sean pecheros enteros.*

El rey don Iuan. II. en çamora. año de. xxxii.

MAndamos, que los lugares, è yglesias, y monesterios, y personas aquien ouieremos dado y otorgado nuestros priuilegios que puedan tener escusados y exemptos, assi como molineros, è quinteros. &c. que los tales priuilegiados no puedan nombrar por sus escusados, saluo aquellos que siruieren por si los officios y que no sean de los pecheros enteros.

¶ Ley. XII. *Que los bienes que cõprarẽ los exemptos no passen con la carga del pecho que ante.*

Idem.

ORdenamos, que quãdo quierque algũos fidalgos ò exemptos compraren algunos bienes de pecheros, que los tales bienes no passen con su carga [a] de pechos à los

¶ Ley. XII.

a ¶ *No passen cõ su carga.* Nota, quòd onꝰ rei ratione pꝛ sonę, tollitur si transeat in exemptum, quemadmodum sunt *los hijos dalgo*, vt hic cauetur. Nam ex mutatione personæ, mutatur qua

tur qualitas,& priuilegium rei.l.per procuratorē ff.de acquir.hęre.Declaraui in.l.1.in glo.magna. col.2.versi.Vnde si pater tributarius. tit.1.libr.1. suprà. & in repet.l.3.§.fin.nu.119.versi.Quia per legitimam mutationem .in addi. ad Segur .ff.de liber.& post hum.tex.in cap.vni.§.verùm. vbi gl. verb. Semestre. de iure patro.lib.6. l.1. C.de impon.lucrati. descrip.libr. 10.l.licitatio §. fina. ff. de publican. & vectigal.Bal. in rubr. nu. 5. colū. fina. versi. Quartò quæritur. C.de vsu. singulariter, ac latè Iaso cōsi.20.Laurētius de Leazaris .nu.2. libr.1. Rip. lib.2.responso.c.1.nu.16.vers.Tertiò,sic mutatione personæ. Hinc est, quòd emptor rei fisci,si postea eam vendat, tenebitur soluere gabellam, ad quam si fiscus rem ipsam immediatè venderet,minimè tenebatur. quia per mutationem personæ. &c.Bart.in.l.1. C.de nauicula. lib.11.& in.§.ante nuptiali.in authen.de non eligend. Similiter emptores rerum ecclesiasticarum non gaudent immunitate gabellarum, siue vectigalium ordinariorum,licet ecclesia gaudeat.gl.in clem. Præsenti.verb.nō negotiandi.de censib.vbi Paul de Eleaza.& Imol. col.1.Archidia.Ioan.And.Anchara. Domini. & Franch.in.c.quanquā.de cēsib. lib.6. Alberi. Bart.& Paul. in.l.licitatio.§. mercatores. per illū tex.ff.de public. Frederi.Senens.cōs.111. Quæstio talis est.Bal.cons.496.Punctus quæstionis.col.1.libr.4.vbi dicit,quòd mūdus approbat. Et plures tenentes hanc sentētiam refert,& sequitur dicens communem Andr.Tiraque.de vtroq; retract. lib.1.§.1.glo.13.nu.12.Et sic non priuilegiatus succedēs priuilegiato,non gaudet eius priuilegio.Et è conuerso priuilegiatus succedens nō priuilegiato, non amittit priuilegiū suum, vt hîc cautū est. Traditur per Bal.in authen.Quas actiones.colum.2.&.3.C.de sacrosanct.eccle.Montal.

tales exemptos compradores. Y mandamos suspēder la ley que el rey don Iuā nuestro padre que sancta gloria aya hizo por sus pragmaticas en Toledo año de. xxij yen çamora año ɗtreynta y vno.

¶Ley.XIII.*Que el priuilegio de los officiales de la casa se guarde à sus mugeres no casando.*

Idem.

ORdenamos q̄ la exempciō otorgada por priuilegio à los nuestros officiales de la nuestra casa se guarde à los tales en su vida[a] y despues de su vida se guarde à las mugeres dellos no casando[b], y manteniēdo castidad. Pero q̄ los hijos pechē[c] entodos los pechos no embargantes qualesquier priuilegios, que los dichos sus padres tuuieron, y tengan en esta razon.

¶Ley.XIIII.*Que pechen enel Andaluzia los officiales del rey aunque tengan racion.*

in.l.1.verb. *siempre guardadas*.versi.ex quibus clarè infertur.titu.5.lib.1.foro.legum.

¶Lex. XIII.

a ¶A *los tales en su uida*. Priuilegium istud est concessum contemplatione officij, quo cessante, cessat. l. sordidorū. C.de excus. mune.lib.10 Sordidorū munerū excusatio dela ta personis, ad hęredem, successorémue trāsire nō potest : nec enim potest esse perpetuum, quod non rebus, sed personis, contemplatione dignitatis, atque militiæ indulsisse nos cōstat.l. semper.§. negotiatores. &.§ quibusdam. ff. de iure immuni. Quæ iura probant priuilegiū concessum propter artem,eatenus prodesse priuilegiato,quatenus exercet ipsam artem.l.sub prætextu. vbi Bart.C.de sac.sanctis eccles. nec sufficit quandoq; artem exercuisse, si modò non vacant artificio.l. 1.C.de collegiatis, & nummularijs.lib.11.vbi inquit Cōsultus, Obuiandum est nūmulariorum fraudibus,qui cùm non impleāt, se tamen muneribus subtrahere conantur. Rip. lib.2.responsorum.cap.20.nu.17.

b ¶A *las mugeres dellos no casando*. Nota optimū priuilegium, quod extenditur ad vxorem officialis domus regis.l.6.versi. E *otrosi à las mugeres*. titul.2. suprà eod.lib.4.vbi dixi.& .l.quoties.ibi,vel eorū coniuges, siue adhuc viuerent earum mariti,siue post mortem eorum in viduitate cōstitutæ sunt. C.de priuileg.scholarum.lib.12.

c ¶*Que los hijos pechen*. Concor.tex. in.l. semper. §. immunitati, quæ Nauicularijs præstatur, certa forma data est, quam immunitatē ipsi duntaxat habent,non etiam liberis,aut libertis eorum præstatur.ff. de iure immunita.l.1.§.1.eo.titu.ibi,personis datæ immunitates hæredibus nō relinquūtur.De cuius intellectu agit Phili.Deci.cōsi.223. num.4.&.l.3.ff.de censib.

¶Lex.XIIII.

¶Lex. XIIII. El rey don Iuan.II. en Valladolid. año de.LXVII.

a ¶*Todos comũmente pechan.* Adde.l. 2. & l.16.infrà eodem titul. Et omnino pro declaratione huius legis est videndus regius Senator literis, subtilitate, ac moribus præstantissimum exemplar Ioã. Arce ab Otalora in summa nobilitatis.2 part.3.principalis.ca.4. nume.7. pagin.164.

Snra merced y mãdamos, que los nuestros officiales de la nuestra casa, assi como escriuano de camara, y dozeles, y guardas, y escuderos de caualloy de pie, è otros officiales de nuestra casa, q̃ de nos tienen raciones, y otras personas que hã procurado, è tienen de nos exempcion de franquezas por se escusar por ellas de contribuyr y pagar cõ los otros pecheros, los quales biuen enel Andaluzia, donde todos comunmente pechan [a], assi caualleros, como fijos dalgo, y qualesquier. Lo qual se acostumbro siempre assi hazer por el bien comun, è defensionde aquella tierra: mandamos que todos pechen, y paguen en todos los pechos reales, y concejales segun que lo pechan, y pagan los otros caualleros è ricos hombres: porque contra razon seria, que pues los caualleros, è ricos hombres que biuen enel Andaluzia no se escusan d̃ pechar por razon de la caualleria, que otros algunos diziendo ser nuestros officiales, ò priuilegiados, ò exemptos se escusassen de pechar, ni que fuessen de mayor prerogatiua, priuilegio, ò condicion, que los dichos ricos hombres y caualleros.

¶Ley.XV. *Que los officiales del rey cõtribuyan en las cosas que los caualleros è hidalgos contribuyen.*

El rey don Iuan .II. en çamora. año de.xxxi.

Rdenamos, que los officiales de la [a] nuestra casa, y otros qualesquier nuestros vasallos, y escuderos de cauallo paguẽ è contribuyan [a] en reparo de muros, y cercas, y fuentes, y puentes, y en todo lo otro en que pagã caualleros, y escuderos, y dueñas, y dozellas fijosdalgo, pues q̃ es pro uecho comũ de todos.

¶Lex.XV.

a ¶*Paguen, è cõtribuyan.* Nota in quibus contributionibus nobiles, & exempti non excusantur. Idẽ dicendũ est in clericis. l. 1.tit.3.lib.1. suprà. & l. ad instructiones itinerũ. C. de sacrosanct. ecclesijs.

¶Ley.XVI. *Que se guarden los priuilegios de los jurados de Seuilla.*

El rey don Iuan.I.en Valladolid.año.de.11.

Porque los jurados de la muynoble ciudad de Seuilla tienen priuilegios, sentencia, ò confirmacion de los reyes nuestros progenitores por dõde son exẽptos de todo seruicio, y pedido y prestidos, y otro qualquier tributo que los vezinos de la dicha ciudad, è su tierra han de contribuyr y pechar y empreſtar: mandamos que los dichos priuilegios y mercedes q̃ los dichos jurados d̃ Seuilla tienẽ: les seã guardados segũ q̃ fasta aq̃ les fueró guardados: y mãdamos à la dicha ciudad è officiales della q̃ lo guarden y cũplan, y hagan guardar è cũplir assi.

¶Ley.XVII. *Los que se fizieren escusados por no pechar la pena que merescen.*

El rey don Enrique.IIII.en Madrid año de.1v.

Mandamos

¶Lex. XVII.

a *Saluo en los casos de corte.* Nota, quòd quis non est extrahēdus à proprio foro nisi in casibus curię, q̄bus id statutum est fieri posse. de quibus in. l. 1. titul. 1. libr. 3. suprà. vbi dixi, verb. *pobres.* l. 14. tit. 2. eod. lib. 3. Annotaui in. l. 1. eiusdē titul. verbo, *su proprio fuero.* col. 830.

MAndamos, q̄ si algunos se hizieré escusados de las yglesias, y monesterios, y religiosos, y personas eccleſiasticas por no pagar los nuestros pechos è derechos, que las justicias de los lugares donde assi se escusaré les entren en los bienes, y los pongan por inuentario, y les prendan los cuerpos, y los embien presos ante nos do quier q̄ nos seamos, porque mā demos proceder contra ellos como la nuestra merced fuere. Y esto mesmo que se haga cōtra las otras personas, è bienes de aquellos que qualesquier señores temporales, y nuestros officiales, ò otras personas quisieren escusar contra el tenor y forma destas leyes. E defendemos à los nuestros oydores, y alcaldes, y notarios è otras justicias d̄ la nr̄a corte y chācilleria: so pena de priuació de los officios, que sobre esto no dē ni libren cartas algunas de emplazamiento, ni otras prouisiones contra los concejos, y alcaldes, regidores, è otros officiales, y cogedores, y empadronadores, y otras personas singulares, à peticion de las tales yglesias y monesterios, y señores de vasallos, y nuestros officiales: y que cumplan y guarden las nuestras leyes. Y esto mesmo se entienda en q̄lesquier otros familiares: y cōmensales: assi de señores como de los del nuestro cōsejo, y de otros officiales que sobre la dicha razon no los puedan sacar de su proprio fuero è jurisdició à la nuestra corte, y qualesquier personas d̄ qualquier estado, ò condicion que sean, ò ser puedan aunque se digan cōmensales, y familiares de los tales: saluo en los casos de corte [a], y que cerca desto se guarde la pragmatica sanction, fecha por el señor rey dō Iuā nuestro padre, año de mil, y quatro ciētos è nueue, el effecto de la qual se contiene en este libro en el titulo de los juyzios que comiençan. Mando ordenar el dicho señor rey don Iuan nuestro padre.

¶Ley. XVIII. *Que los pecheros que no quisieren pagar monedas diziendo ser acostados de personas poderosas que sean apremiados.*

ORdenamos, q̄ todos los pecheros contenidos en los padrones de las monedas y pedidos que nos mandaremos repartir en estos nuestros reynos y señorios que pechen y paguen sus cañamas de lo que por los dichos padrones paresciere, è si no quisieren pagar los marauedis que les caē de pagar por dezir ser acostados de algunas personas poderosas, mandamos à las justicias de las ciudades, è villas donde esto acaesciere, q̄ auiendo primeramente informacion de como las tales personas son tenidas de

¶Lex. XVIII.

das de derecho à pagar[a] lo que assi les cupiere à pagar de los dichos pechos, que compellan y apremien à los tales dichos pecheros contenidos en los dichos padrones, que pechen y paguen los marauedis que assi les cupiere: y mas las costas y daños[b] que sobre ello se recrescieren à su culpa à los otros pecheros vezinos y moradores de la tal ciudad villa, ò lugar. Y que las dichas justicias lo hagan è cumplan assi, so pena de priuacion de los officios, y de ser tenidos à todo el daño que à los otros vezinos è moradores de las tales ciudades, villas, è lugares, donde lo tal acaescicre, se les recrescicre.

a ¶*Tenidas de derecho à pagar*. Nota, q̃ contributio non debet exigi, quousq; constet quẽ ad eam soluendã teneri, & tunc habita informatione debiti, erit compellendus ad solutionem debiti principalis cũ expensis, & damnis hac occasione factis per collectorem tributi. Et sic licitè recusãs solutionẽ tributi, non est puniendus. Nã legitimæ exceptiones nunquã censentur exclusæ in dispositione quacũq; summi principis. ca. ex parte tua. de offi. delegat. Tũ etiã, qa Princeps non intendit quicquam facere in præiudicium iuriũ subditorum suorum, nec aliquem lædere. l. 1. §. sũt autẽ. ibi, Oportet enim in huiusmodi rebus vtilitatem, & tutelam facientis spectare, sine iniuria vtiq; accolarum. ff. ne qd in flumi. publico. l. 2. C. de precib. Imp. offer. l. 2. §. aduersus. &. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publi. l. 1. §. de eo. ff. de aqua pluui. arcend. l. Imperatores. ff. de serui. rusti. prædi. l. qui sit fugitiuus. §. apud. Labeonem. in glo. verb. postulant. ff. de ædili. edicto. glo. in. c. basilicas. verb. dispendio. de consecra. distinct. 1. Igitur eorum excusatio legitima secundùm iura & priuilegia eis concessa, est admittenda, aliàs frustratoria essent, quod minimè est dicendum, cũ sit Principis beneficiũ, quod nemini est auferendum. regul. Indultum. de regul. iur. lib. 6. Si tamen iniusta esset talis excusatio, esset explodẽda, ac eam pro se allegans puniendus. l. 2. &. l. 17. suprà eod.

¶Ley. XIX. *Que los frayles y sorores de la tercera regla pechen.*

El rey don Iuan. II. En Soria. Año de. XVIII.

Establescemos y mandamos, que porque muchos hombres, è mugeres se hazen frayles y sorores d' tercera regla de señor sant Frãcisco por causa de no pechar, y se estan en sus casas, y en sus bienes como los otros legos, y por esta razon se escusan de pagar los nuestros pechos reales è concejales. Tenemos por biẽ, que los tales pechen y paguen[a] lo q̃ les cupiere à pagar de los dichos nuestros pechos reales, è assi de los concejales, segun y como ante que las tales reglas tomassen cõtribuyan, y pechauan.

b ¶*Costas y daños*. Nota, q̃ expensæ, & dãna sunt diuersa, ideo remittens damna, nõ censetur in dubio remisisse expẽsas. tex. in ca. in nostra. de iniur. Singular. secundùm Ludoui. Roma. in singu. 342 incip. Nunquid appellatione dãnorum. notabi. secundùm Laso. in. l. 1. §. fi. num. 17. ff. si quis ius dicẽti nõ obtemperaue. Guido Papa decisio. 55. in incip. Si lite pendente. Et nominãs aliquem indebitè, tenetur ad sumptus. l. obseruare. secundùm Bar. to. ibi, numero. 12. C. de Decurio. libro. 10.

¶Lex. XIX.

a ¶*Pechen, y paguen*. Nota, quòd ficta religio non excusat à contributione tributorum istos fratres & sorores tertij ordinis sancti Francisci. Facit optima lex. quidam ignauiæ sectatores. C. de Decurionib. lib. 10. cuius verba sunt. Quidam ignauiæ sectatores desertis ciuitatum muneribus, captant solitudines, ac secreta, & sub specie religionis,

VALLADOLID AYUNTAMIENTO BIBLIOTECA

cum cœtibus Monazonio congregãtur. Hos igitur, atq; in huiusmodi deprehẽsos eruilatebris cõsulta præceptione mãdamus, atq; ad municipia patriarũ subeũda reuocari, & pro tenore nostræ sanctionis familiariũ rerũ carere illecebris, quas per eos cẽsui mus vendicãdas, q̃ publicarum essent subituri onera. vbi Bart. Platea, Lucas de Penna, & Alcia. & quę notat Bal. in l. quicunq;. col. 4. nu. 16. C. d̃ seruis fugit. Præterea quòd nõ excusentur à collectis, tenet Anchar. in cap. 1. de immunita. eccles. libr. 6. vbi tenet, quòd isti non sunt personæ ecclesiasticæ, & ideo non sunt exempti à datis, seu collectis. Idem ante eum notat Ioan. Calderi. consi. 4. sub titu. De regulari. Quoniam licèt isti dicantur fratres. vt in clemen. Cum ex eo. de senten. excommunic. tamen non sunt propriè, ac strictè religiosi, sed fratres de pœnitẽtia, nec propriè dicũtur habere regulam, sed potiùs quendam modum viuendi. glos. est notab. in dict. clem. Cùm ex eo. verb. tertio. vbi Guiliel. de Monthauduno col. 2. dicit. Vnum tamen nota, quòd isti non sunt clerici, nec religiosi, id est, vere religati, nec veri conuersi, sed perpetuò Deo oblati, cùm non habeant potestatem corporis sui, sed vxores: nec sint laici, cùm sunt de ordine, vt hìc patet: quia concludo, quòd nec in persona, nec in rebus gaudent priuilegio clericali, seu religionis, vt patet infrà, & sic sunt sine rege, sicut locustæ, nisi ipsimet sibi faciant, vnde iudicabo eos vt nudos omni priuilegio, & quasi de nouo egressos de vtero matris suæ, & sic ipsos in omnibus & per omnia iudicaturos per curiam secularem, nisi alia pateant per sua priuilegia, quæ nũc latent. Hactenus ille. Et ibi Ioan. Vanquel. col. 2. post Panormit. in. c. 2. de foro compe. dicit hanc Guilielm. Haudu. opinionem veriorem. Quanuis quòd sint religiosi, & gaudeant immunitatibus personarum ecclesiasticarum dicant tutiorem, ac æquiorem. Hanc sententiam, quòd non sint religiosi, per prædictam glo. tenet Panorm. in. c. causamq;. nu. 2. de iudi. vbi ad vtranq; partem videbis sententias additionatorum inter se pugnantes. Et plura ibi allegantur. Et est glos. in clemẽ. 1. verb. obedientiã. de religio. domib. Philip. Corn. consi. 205. nu. 1. lib. 1. vbi dicit statutũ simile huic legi non esse contra libertatem ecclesiæ. Et tãgit in consi. 220. colũ. 3. nu. 10. Et apud Lusitaniæ viros est huic legi similis lex. 1. §. 1. tit. 3. libr. 2. ordinam. not. Montalu. in l. 8. verb. *porque los comendadores*. tit. 1. lib. 2. for. legum.

¶ Ley. XX. *Que los bachilleres pechen.*

El rey don Enrique. IIII. En Madrid. Año de. L V.

ORdenamos, que los que son bachilleres en derecho canonico[a], è ceuil no se escusen, ni puedã escusar de contribuyr, y pechar en pedidos y monedas, è otros pechos reales è cõcejales: y sean para ello apremiados por las nũras justicias,

Contrariã tamẽ sententiã tenet Barto. in l. semp §. quibusdã. ff. de iure immuni. dicẽs se vidisse cõsilia plurimorum doctorum iuris Canonici, & ciuilis, asserentium, q̃ isti à talibus exactionibus sunt exẽpti, nã sunt Deo deuoti, & sic negari non potest, quin sint religiosi, nisi prædicti assumpsissent habitũ, seu ordinẽ in fraudem collectarũ, & onerũ. Pro qua limitatiõe est tex. in. l. cura. §. qui obnoxius. ff. de muneribus & hono. & extrauagãs. Sctã Romana & vniuersalis ecclesia. Ioan. 22. sub titu. De religios. domi. Et hæc opinio Bart. placet Antoni. Francisc. in additioni. ad Panor. in. c. causamq;. de iudi. sub verb. modum viuendi. Ioan. de Platea. in. l. si diuina domus. col. 3. nu. 5. C. de exactori. tributorũ. libr. 10. quatenus Bar. loco vltimo citatũ absq; recessu ab eo reliquerit, visus est opinionẽ illius approbasse. Nicola. Boëri. in tract. De statu. & vita eremitarũ. nu. 15. eandem opinionem tenet.

¶ Lex. XX.

a ¶ *Bachilleres en derecho Canonico.* Doctor tres gradus habere debet, nam athletæ in sacris certaminibus tribus coronis ornari debent, vt vacationem mereantur. l. 1. C. de athletis. lib. 10. Primus est, quem bacca laurea, qua coronari solebant, Bachalaureum dicunt. Confertur illi, qui operam dederit studijs iuris ciuilis per quadriennium, & iam soluere legũ nodos incipiat, quos Iustinianus huius modi lytas, id est, solutores videtur appellasse. in proœm. digestorũ. §. Sed qa. Alciat. libr. 8. iuris Parergõ. c. 10. Hierony. Cagnol. in proœm. digestorũ. §. sed quia solitũ. Et Orosci. nu. 43. Salmãticæ tardior processus, nec nisi in quinto anno eam laureã consequũtur, quo prolytæ à Iustiniano, & docto. in dict. §. sed quia vocantur. Alter est licentiatorum gradus, qui apud Iustinianum loco præcitato prolytas appellat: etenim ij propter cõsummatiorẽ doctrinã licẽtiam habent doctoralia insignia suscipiẽdi, vnde & Licentiati dicunt, solũ insigniũ honore à doctorib⁹ differẽtes.

Verùm

Verùm hi Salmanticæ non nisi transacto decennio creâtur. De quibus gradibus habetur in cõsti tu. vniuersitatis Salmãtinæ cõsti. 15. 16. 17. &. 18.

Hic quæri potest, Vtrùm Bachalaurei dicãtur graduati? Videtur q̃ non, quia in iure nullus est gradus, præter doctoratus, & magisterij. vt p̃ glo. regul. Cancellariæ Innocen. 8. 50. & regu. Iulij. 2. in. 3. part. igitur non dicẽtur graduati, nec veniẽt in dispositione requirente ad aliquem actum graduatum, prout in pluribus regulis Cancellariæ apostolicæ, ac ecclesijs Hispaniæ exigi solet.

Sed tamen contrariũ firmant prædictæ glosſ. Cancellariæ, maximè in nostris Bachalaureis Hispaniæ, qui graduati dicũtur, ac sunt. Tum etiam, quia eo ipso, q̃ præficiuntur in prædicta laurea, differunt ab scholaribus, ergo sunt graduati. arg. eorũ, quæ not. Bart. de nobilibus in repe. l. 1. C. de dignita. lib. 12. Et q̃ Bachalaureus sit in gradu quẽ admodum Licẽtiati, Magistri, & Doctores, est. l. 29. &. l. 30. lib. pragmat. Regum Catholicorũ. l. 5. tit. 10. lib. 1. suprà. Quæ leges, & pragmaticæ confirmatę sunt per Carol. Cæsarẽ, ac Hispanię olim regem in curijs Pinciæ anni. 1523. l. 100. & in curijs Madriti celebratis ann. 1534. l. 126.

Sed est dubium, Vtrùm Bachalaurei legẽtes in vniuersitatibus approbatis, vel patrocinium præstantes eximantur à contributione nostræ legis eis decreta? Et videtur q̃ sic, ex eo, q̃ militare dicuntur. l. aduocati. C. de aduocat. diuersorũ iudiciorũ. ibi, Aduocati, qui dirimũt ambigua facta causarũ, suæq̃; defensionis viribus sæpe publicis in rebus, ac priuatis lapsa erigũt, fatigata reparãt: non minùs prouidẽt humano generi, q̃ si prælijs, atq̃; vulneribus patriam, parẽtesq̃; saluarẽt. Nec enim solos nostro imperio militare credimus illos, qui gladijs, clypeis, & thoracibus nituntur, sed etiã aduocatos, militãt nãq̃; causarũ patroni, qui gloriosæ vocis confisi munimine, laborantiũ spem, vitã, & posteros defendũt. glo. in. c. ex multa. §. secũdò quæsiuisti. verb. maturitate tñ consilij. de voto. & in. c. militare. verb. militię. 23. q. 1. Et facit princip. Insti. incip. Imperatoriã. Igitur cùm milites excusentur, & isti excusari debent. Et aduocati vrbiũ torqueri non debẽt, secũdùm Ioan. de Platea in. l. libertorũ. col. 2. versi. Et est argumẽtum hæc lex. nu. 2. C. de dignita. lib. 12. Et sunt in clarissima dignitate. l. suggestione. &. l. laudabile. C. de aduocat. diuersorũ iudic. Et sunt nobiles. l. prouidendũ. C. de postulãd. Latè p̃ Andr. Tiraq. de nobilitate. c. 29. nu. 10. Et dixi in. l. 1. glo. 1. q. 3. titu. 19. lib. 2. suprà. Si legerit, cõstat ex. l. 8. tit. 31. part. 2. ibi. *Otrosi dezimos, que los maestros sobredichos, é los otros, que muestran los saberes en los estudios en las tierras de nuestro señorio, que deuen ser quitos de pecho, é non son tenudos de yr en hueste, nin en cauallgada, nin de tomar otro officio, sin su plazer.* Et sic lex illa loquitur in graduatis, & in non graduatis, ibi, *é los otros.* quæ dictio referẽda est ad reliquos lectores, qui habẽt potestatem cathedrã ascendendi, quẽadmodum Bachalaurei habent in Hispania. Facit. l. 3. ibi, *que fuesse maestro de Grammatica.* tit. 17. partit. 6. nam dicuntur magistri ab effectu docendi, cũ tamen in Grammatica nullus magistralibus insignijs decoretur, vt est notũ. Lex tamen nostra erit accipienda de Bachalaureis non legentibus, nec aduocantibus in ciuitatibus. vt præmissum est. Et vide quę dicam in glo. sequen. Scholaris autẽ an sit immunis à cõtributionibus realibus, & personalibus interim q̃ est in studio generali, & studet? Et videtur q̃ sit exemptus ab omnibus muneribus, tam ordinarijs, q̃ extraordinarijs personalibus, seu realibus ratiõe rei patrimonij sui. ex notatis à Petro Rebuff. in authen. Habita. priuilegio. 149. pagin. 314. C. ne filius pro patre. dixi in. l. 8. verb. *estudios generales.* titu. 2. lib. 1. suprà. col. 75. versi. Scholaris itidem. Petrus Antibol. in tract. de muneribus. 3. part. §. his igitur clarè. num. 55.

Quid autem in Licentiato, Vtrùm excusandus sit à muneribus, & tributis, quemadmodum Doctor? In qua quęstione Petrus Antibol. vbi suprà. nu. 56. post longam disputationem ad vtram q̃; partem, tenet partẽ affirmatiuam. Quẽ refert & sequitur Ioan. Lup. in rep. rubri. §. 38. nu. 14. de donatio. inter vir. & vxor. Confirmatur, nam quandocũq̃; tractatur de causa fauorabili, ius statutum in doctore, locum habet in Licẽtiato. Secùs tamẽ si tractaretur de pœna, & odio. Vnde si episcopus excõmunicaret omnes doctores non disputãtes, non venirent Licentiati: quia in pœnalibus, & odiosis sermones sunt strictè interpretandi. Bald. in. l. 1. col. 5. ad fin. ff. soluto matrimo. Alex. alios refert. in. l. mulier. §. non est dubitandum. nu. 2. ff. ad Trebellia. vbi hanc sententiam cõmunem dicit. & Francisc. Ripẽsis in. l. Cẽturio. num. 18. ff. de vulga. & pupilla. substit. Francis. Niconiti. in rep. rubri. ff. solut. matrimo. nu. 198. versi. Confirmo, quia vbiq̃; agitur de fauore. Anchar. & Domini. in proœm. lib. 6. col. 2. Iaſ. in. l. ad egregias. col. fi. ff. de iureiurand. Et dicit magis cõmunem Ioan. Lupus. in. d. §. 38. col. 3. nu. 11. versi. Ista enim procedũt in odiosis, & pœnalibus. Et cõmunem dixit Bartholomæ. Bologni. in repe. authẽ. Habita. nu. 129. C. ne fili. pro patre. verſic. modò quæritur qd de Licentiatis. per. l. pen. ff. de milit. testamen. vbi potentia proxima actui, habetur pro actu. Hippolyt. in rep. rub. ff. de fideiusso. nu. 217. In oppositum huius sententiæ faciunt plura. Nam licẽtiatus ad actum, nõ est in actu. Bald. in. c. cũ quidam. per illum tex. de renuntiatio. nec sufficit potẽtia & habitus, vbi est necessarius actus. l. sed si plures.

excepto los casos q̃ por derechos son otorgados [b].

¶Ley. XXI. *Los que son escusados de yr à la guerra.*

El rey don Iuan. II. En çamora. Año de. xxxi.

MAndamos, q̃ cada y quando nos houieremos de mandar llamar para yr à la guerra à las nuestras ciudades, villas, è lugares, que sean escusados de yr à la dicha guerra [a] los alcaldes, y alguaziles, re-

§.si ex asse.versic.Nec enim sufficit.ff.de vulga.& pupilla.Habilitatus ad doctoratum, non est doctor,nec venit nomine doctoris,nisi actualiter habeat insignia doctoralia.Bal.in.l.athletæ.in prin. per illum text.ff.de excusatio. tuto. & alij plures relati per Iaso.in.l.quanuis. colũ. 1. C. de inossi. testam. Nec habet dignitatem Licentiatus,sed habet pro scholari. Bald. in authen. Habita.C.ne fili. pro patr. Alciat.in tracta.de præsumptio.regula.1.præsumptio.45.nu. 8.Ideoq; pro concordia erit dicendum.Aut licentiati volunt habere priuilegia concessa doctoribus ratione dignitatis doctoreæ, & ita non possunt consequi ante realem consequutionem doctoratus,& sic intellige istam postremam opinionem. Aut tractat de priuilegijs concessis ratione exercitij, quia docet in scholis vel iudicando,vel aduocando,& sic se literis ciuilis ac canonici iuris exercendo,& tunc procedit opinio,quæ communis est.Ita Rip.in dict.l.Centurio.nu.18.concordat has opiniones.Facit.l.8.titu.fin. part.2. & ibi Gregor.Lopius.

Ex quibus infertur, quòd quãtùm pertinet ad solutionem tributorum, Licentiatus in iure Canonico, vel Cæsareo gaudet priuilegijs doctorũ, eritq; exemptus,cum additamento, quòd exerceat officium literati,non aliàs.ex his, quæ notat Felin.in rubr.de Magistr.col.2.versi.Ad tertium. Item probatur ex hac regia lege. 20. à contrario sensu.& sic non tenetur soluere Licentiatus iuris Canonici, vel ciuilis tributum reale, vel communitatis,vulgo, *oncegil*, cùm præmisso additamento.Et ita est interpretanda lex ista per generalem consuetudinem istius regni. Et in Cancellaria regis in contradictorio iudicio sic fuit calculis auditorum sententia eorum diffinitum in quodam Licentiato de Cisneros,vt gauderet immunitate tanquã filius de algo,modo & qualitate præmissa. Et constat,quòd gaudere debeãt prædictis exemptionibus. ex.l.100.in curijs Pincianis. Anni.1523.& in.l.126.in curijs de Madrid an.1534. dum tamen sint graduati Salmãticæ, vel Pinciæ, vel graduati,& collegiales in collegio Bononiẽs, seu Compluti examine riguroso,non aliàs.

Vtrùm autẽ à præstationibus, seu muneribus, quæ solent imponi ratione belli excusentur? Respondendum est nõ excusari.vt colligitur ex notatis per Panorm.in ca.peruenit.col.2.num.4.de censib.l.nullus.& ibi Bart. C.de cursu publico.libro.12.Adde quę notat Petrus Antibol.in tract. de muneribus.§. his igitur clarè. in 3.part.principali.de excusatiõe munerũ.nu.52. & in.§.4.incip. Amodò expedit quære rere. colũ. 1. Adde insuper Gregori. Lopez, quẽ postquam hæc scripseram,reperi in.l.fi.verb.*Sabiduria*.tit.10.part.2.vbi in effectu hanc sentẽtiam approbat.

b ¶ *Excepto los casos, que por derecho le son otorgados.* Supple si esset aduocatus, vel publicè legeret, vel esset de iudicibus supremis,quibus casibus gauderet priuilegio immunitatis,non aliàs, ex his,quæ superiori glossa dicta sunt. Et Gregori.Lopez.in l.3.tit.10.par.2. Etistud priuilegiũ inducere vidẽtur ista verba,nec est incõueniẽs, q̃ ratione æqualis artis,& exercitij, non detur diuersitas dispositionis inter Licentiatos,& Bachalaureos,cùm Bachalaureatus sit gradus, & licentia possit attentari q̃ nõ sit gradus in Hispania,sed titulus,& facultas ad apicẽ doctoratus. ¶Lex. XXI.

a ¶ *Escusados de yr à la dicha guerra.* Nota quę personę excusent ire ad bellũ.Cõcor.l.14.tit.3.lib.isto.4. suprà.Vtrùm aũt excusatus, q̃ habet in bonis vltra quinquaginta millia iuxta pragmaticã regni, teneat habere equũ,ad hoc vt gaudeat exẽptione istius regiæ cõstitutionis?Et prima facie dicẽdum videtur q̃ nõ sit obligatus,puta physicus,seu medicus, vel aliæ p̃sonæ hîc expressæ. Nam cũ non teneatur ire ad bellũ per indultũ huius legis, frustra esset cõpellendus habere equũ, q̃ ideò habentes in bonis præscriptã quantitatẽ tenẽtur habere,nẽpè,vt sint parati ad bellũ,nec alia ratio reddi potest.Sed ista cessat in medicis, & personis exẽptis ab isto munere: igitur cessante causa finali legis,cessare debet eius dispositio. c. magnæ.in fin. de vot.ca.cùm cessante. de appellatio.

Præterea personæ hîc expressæ excusantur ab itinere tam per suas personas, quàm per substitutos, igitur non tenẽtur habere equos, quanuis habeant in bonis quãtitatem deductam à regia pragmatica per rationem paulò antè allatam.

In contra

In contrarium facit, nam non est sola ratio, vt sint parati ad bellum, cùm fuerint euocati, sed est alia, vt possint se defendere, quando aduersus eos indiceretur bellum, & etiam vt sit copia equorũ, vt cæteris euntibus in bellum, possint prodesse tempore belli, quãuis ipsi aliàs nõ possent cogi, p-ficisci.

Confirmatur, nam senes non cõpellũtur ire in bellum, tamen tenentur habere equos. l. 4. ibi, *mas siempre deue tener armas y caualllo.* & l. 5. ibi, *no sean tenidos de yr por sus personas à la guerra, aunque toda uia sean tenidos de mantener caualllos y armas.* titul. 1. isto lib. 4. suprà. Igitur exẽptio non liberat priuilegiatũ, quo minùs equũ habere debeat ad hoc, vt gaudre de beat suo priuilegio. Sed tamen hæ leges non obstant ex eo, quia quãuis persona sexagenarij excusetur ire ad bellum, tenetur tamen alium mittere, & sic seruire per substitutũ, vt in eisdem legibus expressè cautũ est, ergo iustum est eos cõpelli ad hoc vt habeant equos, & arma. Quæ ratio cessat in personis hac lege cõprehẽsis, maximè si equorum inopia non sit, quo casu non tenebitur. argu. l. 2. ibi, non astringetur, si ciui inopia non est. Et ibi glo. fi. dicit, tunc ergo excusantur. C. qui ætat. vel professione se excus. libro. 10. l. vt gradatim. §. quoties. ff. de muner. & honorib. & sic cessat alia ratio, de qua suprà. & ob id erit dicendum, q̃ personæ hac legẽ comprehensæ gaudere debent priuilegio exemptionis, quanuis equos, & arma minimè habere appareat, licet habeant in bonis quãtitatem quinquagita millium, secundũ pragmaticam regiã.

gidores, è jurados, y sexmeros, è fieles, y montarazes, y mayordomos, y procuradores, è abogados, y escriuanos publicos del numero, è fisicos, è cirujanos, y maestros de grãmatica, y escriuanos q̃ muestran leer moços, y escreuir en las ciudades, è villas: y arrẽdadores, recaudadores, y empadronadores, y cogedores, y pesquisidores de nuestras rẽtas y pechos y derechos: saluo los q̃ de los sobredichos son de nuestros vasallos, è tienen de nos tierra, ò racion, ò quitacion por razon de los dichos officios, porque nos han de seruir, è los que tienen tierras è acostamientos de otros, y los cirujanos que por nuestro especial mãdado fuessen llamados. Y mandamos que esto se guarde assi: saluo enel caso que nos estuuiessemos en necessidad, lo que Dios no quiera.

¶ Lex. XXII.

¶ Ley. XXII. *Que los que traen libros no paguen derechos.* a

El Rey, è Reyna en Toledo: Año de mil. cccc. lxxx.

CONsiderãdo los Reyes de glorioria memoria, quãto era prouechoso, y honroso, que à estos sus reynos se truxessen libros d̃ otras partes para que cõ ellos se hiziessen los hombres letrados: quisieron, y ordenaron, que de los libros no se pagasse alcauala [a]. Y porq̃ de pocos dias à esta parte algunos Mercaderes nuestros naturales, y estrangeros han traydo, y de cada dia

¶ *No se pague alcauala.* Nota legẽ istã, quòd ex uenditione, nec delatione librorũ debet̃ gabella, seu aliud q̃duis tributum, vt hic habetur. l. 31. in legibus quaterni gabellarũ. ibi, *ni de los libros, assi de latin como de romance enquadernados, è por enquadernar, escriptos de mano, ò de molde.* Confirmatur, nam de rebus, quæ portantur in exercitum, non est soluenda gabella. l. licitatio. §. res quæ exercitui. ff. de publica. & ibi docto. vbi Angel. de Periglis post Barto. dicit, verùm etiam si fiat pactum inter communitatem, & gabellarios, quòd omnes teneantur, non obstãte aliquo priuilegio, quia intelligitur præterquàm de priuilegio clauso in corpore iuris, prout est in casu proposito, in quo lex concedit priuilegium, ne de missis in exercitum soluatur gabella. Paul. de

Castr.in.l.1.nu.2.ff.de legib.Bald.in authen.Qua in prouincia.C.vbi de crimi.agi.oport.Firmian. in tracta.de gabellis.in.2.membro.8.part.principalis.versic.Octauò quæro.num.12.& in.7.part. principal.versicul.Decimò quæro.num.39.Quo fit,quòd etiã Librarij adducentes libros tam ratione venditionis,quàm delatiõis,nõ debent soluere gabellam, seu tributum aliquod, nõ obstante tali pacto, quia de iure communi istius regni sunt priuilegiati.Qđ est menti tenendum.Libri igit̃ sunt res necessariæ ad prælium literarum:ergo vehentes, seu portantes libros ad homines. instruẽdos(maximè in vniuersitatibus approbatis, vbi verè militam̃ ĩ exercitio literarum, & sumus milites assidui) non debẽt aliquo onere tributivexari,imò sunt à rege præmiãdi ꝓpter laborẽ, & industriã, quam habent in deferendis ex partibus longinquis,ex quibus deprehenditur quies totius reipublicæ,tam tempore pacis,quàm belli,vt in promptu omnibus est.

traen libros muchos, y buenos, lo qual paresce que redunda en pro uecho vniuersal de todos, y ennoblescimieñ to de nuestros reynos. Porende ordenamos, y mandamos, que allende de la dicha franqueza, que de aqui adelante, de todos los libros que se truxeren à estos nuestros reynos, assi por mar[b] como por tierra no se paguen, ni lleuen almoxarifazgo, ni diezmo, ni portazgo, ni otros derechos algunos por los nuestros almoxarifes, ni los dezmeros, ni portazgueros, ni otras personas algunas, assi de las ciudades, villas, è lugares de nuestra Corona Real, como de señorios, y ordenes, y behetrias, y đ los dichos derechos, y diezmos, y almoxarifazgos, sean libres, y francos los dichos libros, y que persona alguna no les pida, ni lleue, so pena que el que lo contrario hiziere, caya è incurra en las penas, en que caen los que piden, è lleuã imposiciones deuedadas. E mandamos à los nuestros contadores mayores que pongan è assienten el trasslado de la ley en los nuestros libros, y en los quadernos y condiciones con que se arrendaren los diezmos, y almoxarifazgos, y derechos.

b ¶*Assi por mar.* Gabella ita est soluenda in mari, sicut in terra.secũdùm Bald.& Salice.in.l.3. C.de naut.fœnore.Firmian.in tract.de gabel.in.1.par. quæst.6.nu.19.& in.6.part.versic. Sextò quæro. nu.10. Et est notãdum, quòd scholares de libris non soluunt pedagia.glo. in auth. Habita. ꝙb.speciali.C.ne fili.pro patre. nec gabellam. Cyn.Iacob. Butriga.Salicet.& Bolognin.in dict.authen. nu.16.versi. Sextò noto secũdùm eũdem Bald.& Salicet.& Petrus Rebuff. priuileg.148 in sua repet. pagi.313.vbi ponit pœnã publicani cogentis soluere vectigal scholaribus.

¶*Ley.* XXIII. *Que los clerigos coronados que son casados pechen.*

El rey don Iuan. II. En Soria.

MAndamos, que los clerigos coronados, que son casados[a] pechẽ y pagẽ en todos los pechos assi reales como con-

¶Lex.23.

a ¶*Que son casados.* Isti nõ habent nisi priuilegiũ canonis,& fori.c.vni.đ cleri. coniugat. libr.6. Adde Lapũ allegat. 118. vbi in nu.7.agit de intellectu dicti.c.vni.Felin.in.c.ecclesia sãctæ Mariæ.nu.103. de cõstit. Latissimè per Ioan.Igne.in.l.fideicõmissum.nu.277.versi.Et ob id clerici coniugati.ff.ad Sillania. Ioan. Mauri.in rep.l.1.C.quo loco mulier mune.subire soleat.pagin.75.Vide.l.10.tit.2.lib.7.infrà.

b ¶*Pechar*

cejales, y que los coronados que no son casados pechen en los pechos que deuen pechar los clerigos, y no en otros[b].

¶Ley. XXIIII. *La pena en que incurren los que se dizen exemptos y escusados, no lo seyendo.*

El rey don Enrique. IIII. En Cordoua. Año de mil. cccc. lv.

Confirmamos las leyes, que el rey don Iuã nuestro padre que santa gloria aya, ordeno en las cortes de çamora año de mil y quatrociẽtos y treynta y dos, en las cortes de Madrid, año de treynta y cinco, y en las cortes de Vallado lid, año de quarẽta y siete: y por vna su pragmatica dada en Palencia año de treynta y vno: dãdo cierta forma, y poniẽdo ciertas penas contra los que tienen exẽpciones y franquezas. Y demas, q̃ sea guardada la ley que el rey don Enrique nuestro hermano q̃ Dios perdone hizo en las cortes de Cordoua año de cinquenta y cinco: en q̃ mando q̃ aquellos que cometieren de gozar, y se escusan d̃ los nuestros pechos[a] y monedas, y pedidos, ò otros tributos qualesq̃er à nos perteneścientes, por las tales exempciones, y franq̃zas cõtra la prohibiciõ è disposiciõ de las dichas leyes: que por el mesmo fecho ayã perdido y pierdã todos sus bienes, y sean confiscados, è aplicados para la nr̃a camara, è fisco: y que las nr̃as justicias do esto acaesciere, y qualquier dellas los entren, y tomẽ luego por inuentario delante escriuano publico para nuestra camara, y nos lo embien luego à notificar porq̃ nos lo sepamos: y d̃ mas que prẽdan los cuerpos à los que por tales vias se quierẽ escusar, y franquear de los dichos nuestros pechos, pedidos, y monedas, los embiẽ presos y biẽ recaudados ante nos à la nr̃a corte, de manera q̃ à ellos sea castigo, y à otros exẽplo[b], porq̃ no se atreuan à cometer de menguar nr̃os pechos y derechos: saluo si los priuilegios por que se escusaren fueren confirmados por nos[c] y

b ¶ *Pechar los clerigos, y no en otros* Nota q̃ clericus insignitus tantum prima tonsura, non coniugatus, consequitur immunitatẽ clericorum. De qua in. l. 1. & ibi dixi titu. 3. libr. 1. suprà. & l. 3. in quaterno gabellarum. l. 50. cùm sequent. & ibi Gregor. Lopez. titul. 6. part. 1.

¶Lex. 24.

a ¶ Y *se escusan de los nuestros pechos.* Concordat. l. 2. suprà eod. titu. Et intellige hanc legem, vt ex ea colligitur paulo inferiùs, quando quis allegat excusationem iustam, & cõtra legum dispositionẽ. ibi, *Contra la prohibicion, y disposicion de las dichas leyes.* Et dixi in. l. 10. supr̃ hoc titu.

b ¶ A *ellos sea castigo, y à otros exemplo.* Originẽ habent hæc verba à iure ciuili Romanorũ in. l. 1. C. ad leg. Iuli. repet. l. aut facta. §. fin. ff. de pœnis. Ideoque publicè delinquẽtes solẽt deferri cũ ignominia p publicas stratas ciuitatis, cũ voce præconis manifestantis eius delictum, & subijciẽtis in fine, vt ei sit ad pœnã delicti, alijs verò exemplũ, ne similia perpetrẽtur. Nam secundum Horatium.

Oderũt peccare boni uirtutis amore.

Oderũt peccare mali formidine pœnæ.

c ¶ *Confirmados por nos.* Hęc non est propriè confirmatio, sed ratificatio, & approbatio: cũ confirmatio sit superioris, & par in parem nõ habet potestatẽ, seu imperium. cap. innotuit, de electio. Et sic successor quãdoq; cõfirmat constitutiões, & gesta prædecessoris, quæ tamen, vt diximus, non est propriè cõfirmatio, sed

in sui essentia propter honorem antecessoris q̃dam approbatio, ratificatio, seu innouatio. Panormita. per text. ibi in cap. ex rescripto. colum. 1. num. 3. delocat. Et ita intellige leges, que de confirmatione legũ prædecessorũ loquuntur. vt in l. 1. tit. 10. lib. 6. infrà. l. 5. tit 15. part. 2. l. 2. titu. 9. libr. 5. infrà. ibi, *ordenò y mandò que uallessen las donaciones, y mercedes, que los reyes passados. &c.* Nec priuilegium ligat successorem regẽ, nisi ipse adijciat verbum, in perpetuũ. Quæ verba inducũt obligationẽ quo ad successorem. l. 10. ibi, *nin otrosi, non es quito de la moneda por tal carta, fueras en uida de aquel rey, que le faze aquel quitamiento, si non dize enella que le quita por siempre.* titulo decimo

assentados en nuestros libros[d], y sobreescriptos de los nuestros cõtadores mayores, para q̃ puedan gozar de las tales exẽpciones, y no en otra manera: ò si se escusarẽ por ser nuestros officiales de la nuestra casa que de nos tienẽ, ò tuuieren racion con los dichos officios, que los tales nros officiales gozen de las exempciones aun que los priuilegios no sean sobreescriptos de los nuestros contadores mayores, mostrãdo se como tienen de nos racion cõ los dichos officios assentada en nuestros libros.

¶ Ley. XXV. *Como el rey don Enrique reuoco todas las exempciones que dio en cierto tiempo.*

El rey dõ Enrique. IIII. En Ocaña y en Nieua.

EL señor rey dõ Enrique nuestro hermano en las cortes que hizo en Ocaña y en sancta Maria de Nieua, reuoco y dio por ningunas, y de ningun valor y effecto, todas y qualesquier gracias, y mercedes, y franquezas, y exempciones que por el auian seydo fechas, dadas y otorgadas desde quinze dias d̃ Septiembre del año de sesenta y quatro fasta estonces: à, todas yqualesquier yniuersidades, y personas singulares de qualquier estado, ò condicion, ò dignidad que fuessen: assi para ser exemptos y escusados de pagar pedidos, y monedas, y moneda franca, y otros pechos è tributos Reales, ò concejales, ò qualquier cosa dello para en su vida, ò para si, ò para los que dellos descendiessen, como para otras vniuersidades y p̃sonas para q̃ nombrẽ y tengan escusados de los dichos pedidos y monedas y moneda forera, y otros pechos reales y cõcejales, ò qualqer cosa dello: si quier fuessen de merced de por vida por juro de heredad: y las mercedes q̃ auiã hecho à otras personas, para q̃ demandassen è recibiessen para si los pedidos y monedas, y otros qualesquier pechos reales, ò qualquier cosa de lo que ouiessen à pagar algunas villas, ò lugaoctauo. part. tertia.

d ¶ *Y assentados en nuestros libros.* Nota hanc legem diligenter. & adde. l. 9. titulo. 2. libro isto. 4. suprà. & l. 2. titulo. 9. libro quinto infrà. & pragmati. fol. 140. columna secũda. incipien. *Don Fernando. &c.*

Vtrùm autem testimonium alicuius publici notarij asserentis immunitatem alicui esse concessam à principe sufficeret, vel requiratur, q̃ aliter de priuilegio constet? Hic videtur expressa regis constitutio, q̃ sit necessarium priuilegium originale, & formale, & sic fides notarij sola nõ esset sufficiens ad inducendã excusationem. text. in. l. probatorias. ibi, non passim, nec licenter solis authoritatibus, vel sacrarum mili-

militarium literarum exẽplaribus, sed ex authenticis tãtùm sacris probatorijsmanuno strasubscriptis.&ibi gl. verb. authẽticis.C. de diuersisofficijs & apparito. iudic.lib.12. Nam vbivltra exemplationem scripturæ requiritur alia solennitas extrinseca, vt est subscriptio principis, vel alterius,vtin prę senti,tunc talis scriptura quãtuncunque cum authoritate ordinarijexemplata non ꝓbaret.extex. notabi.in dicta.l. probatorias. secundùm Ioan. đ Platea ibi colum. 1. text. in. l. sacri affatus.ibi,nisi purpurea tãtùmodò inscriptione lustrentur. C. de diuersi.offi. Ad hoc enim vt priuilegia regum, vel Papæ valeant, requiritur quòd contineant bullas, & signa ipsorum, quemadmodum de iure fieri debet. l. bene à Zenone.C.de quadrien. præscripti. vbi hoc notat Bald.colu.2. numer.5.& ibi Additiona. Præterea principismãdatum non aliter, quàm per ipsius literas potest probari. l. vnica. ibi, si quis asserat cum mandatis nostris secretis se venisse, omnes sciant,nemini quicquã nisiquodscriptis probauerit, esse credendum, nec vllius dignitate terreri, siue illi Tribuni, siue notarij, siue Comitis, proferat dignitatem, sed sacras nostras literas esse querendas.C.de mãdat.princip. capitu. cùm in iure. in fine. ff. de offic. delegati. vbi habetur, quòd quis non tenetur exequi mandatum apostolicum, quousque

res de los nros reynos y señorios. E otrosi reuoco,è dio por ningunas las mercedes, que dende el dicho tiempo, hasta el dicho dia auia hecho à otras muchas ciudades, villas, è lugares: para que los vezinos y moradores dellas fuessen francos,è quitos de pagar pedidos,y monedas, y otros pechos reales, y concejales, ò qualquier cosa dello, si quier fuesse por cierto tiempo, ò para siempre jamas. Y mando, y ordeno,que todas las dichas gracias, y mercedes, y franquezas, y exempciones de suso cõtenidas no pudiessen,ni puedan auer, ni ayan efecto alguno: saluo las exempciones por el dadas, à las ciudades,è villas de nuestros reynos, que suelen embiar procuradores à las cortes. Y mando à todos y qualesquier concejos,y vniuersidades, è personas singulares que sin embargo de las tales exempciones,y mercedes,cartas,è priuilegios,que dello tuuiessen todos paguen llanamente los dichos pedidos, y monedas,è acudiessen cõ ellos aquien por nos lo ouiesse de auer, so pena que q̃lquier cõcejo,vniuersidad, ò otras q̃lesquier personas q̃ contra lo susodicho fuessen,òpassassen, q̃ cayan è incurran en las penas en q̃ caen los subditos y naturales q̃serebelã cõtra su rey è señor natural,yle tomã è ocupã y deniegã suspechos,y tributos à el deuidos. Las quales cartas, y priuilegios,è cedulas, y cõfirmaciones dadas dende el dicho tiempo aca el dicho reyreuoco è dio por ningunas y đ ningũ valor,y effecto, aunq̃ fuessen dadas à ꝓcuradores,y con qualesquier clausulas, saluo las q̃ fuerõ dadas à las ciudades, è villas đ suso exceptadas. Pero porq̃algunas ciudades,è villas, y lugares aquien fueron dadas las dichas frãquezas enel dicho tiẽpo le auian seruido con algunas quantias de dineros è auian fecho otras costas,y gastos en sacar las cartas de priuilegios sobre ello mãdo,yordeno q̃ hasta en fin đl mes de

Mayo del año de .lxiiij. que los dichos concejos de las dichas ciudades, è villas, y lugares, cada vno de ellos, que aſsi ganaron las dichas exempciones, è priuilegios dellas, embiaſſen ſus procuradores baſtãtes à corte, à raſgar los dichospriuilegios,y cartas,que de lo ſuſodicho tenian, y moſtraſſen, è aueriguaſſen ante los de ſu conſejo,en preſencia de ſus contadores mayores, todo lo que auiã dado à el, y à otras qualeſquier perſonas por ſu mandado,y à los officiales por librar, y deſpachar las dichas cartas è priuilegios: y mandado que todo eſto les fueſſe deſcõtado,y ellos ſe entregaſſen dello de lo que les cupieſſe à pagar del pedido, y monedas, q̃ ſe echo el dicho año de ſeſenta y tres. E ſi aquello no baſtaſſe q̃ fueſſe de lo que ſe ouieſſe el año de ſeſenta y quatro, haſta la ſumma que fueſſe aueriguada por ſu carta del ſu conſejo, y ſobreeſcripta de ſus contadores mayores: y que todo lo otro pagaſſen llanamente ſo las dichas penas: è ſi dẽtro del dicho tiempo no aueriguaſsẽ lo ſuſodicho, è truxeſſen los dichos priuilegios, è cartas à raſgar, y leuaſſen las dichas cartas como dicho es, que dende en adelante fueſſen tenidos de pagar llanamente todo lo que aſsi les cupieſſe à pagar de los dichos pedidos, y monedas, y otros derechos reales,aſsi đl dicho año como de los años aduenideros ſin deſcuẽto alguno, bien aſsi como ſi nunca las tales franquezas,y exẽpciones, è cartas,y priuilegios les fueran otorgadas ſo las dichas penas. Y mando à los contadores mayores que aſſentaſſen eſta ley en los quadernos cõ que ſe arrendaſſen los pedidos y monedas de aquellos años, y q̃ fueſſe pregonado por las plaças, y mercados de las ciudades, villas,y lugares, que ſon cabeças de las merindades.

¶ *Ley.XXVI. Como el rey don Enriq̃ reuoco los exẽptos, y eſcuſados de al caualas.*

El rey don Enrique.IIII. en Ocaña,y en Nieua.

quouſq; de coper literas apoſtolicas ſit cert⁹. Bar. in.l.vni. per illum tex. C. de ſuperindicto. lib. 10. Iaſ. in .l. ex quacunque. col. 2. nu. 5. ff. ſi quis in ius vocat. nõ ierit. ca. porrò. de priuilegijs. vbi priuilegium eſt probandum per ſcripturam originalem. gratia enim Papæ, non poteſt probari, niſi per literas apoſtolicas. Bald. in .l. ſi qua per calumniã. nu. 5 verſ. Deinde vos videtis. C. de epiſco. & cleric. nota. p Ioan. de Platea in. l. prohibitũ. colũ. 2. nu. 2. C. de iure fiſci. lib. 10. Et Bal. & ibi in addition. in l. humanum. ad fi. pe. col. num. 6. C. de legib. Rip. in rubri. de cõſtitu. nu. 5 1. tenẽt, quòd licèt ad ſubſtantiã gratiæ, & priuilegij non requiratur ſcriptura, requiritur tamen quo ad probationem, nec per teſtes gratia, p bari poteſt. Ergo & in, p politodubio per prędicta idem concludẽdũ erit. l. 23. &. l. 10. 11 12. &. l. 44. titu. 18. par. 3. Nec obſtat. l. ſi ſolennibus. de fide inſtru. nam ibi non loquitur đ priuilegio exẽptiõis, imò requiritur, q illud probet per titulum, id eſt authoritatem concedentis, vel longęuã cõſuetudinem. ſecundũ Bal. ibi. nu. 1. nec ſufficit eſſe in quaſi poſſeſsione priuilegij, vt ibi per eum. Itẽ ibi loquitur propriè, quãdo inſtrumẽtum fuit confectũ, & perditum, quo caſu amiſsio poteſt probari per teſtes. vt in .d. l. ſi ſolennibus. l. teſtiũ. in fi. C. de teſtib. tex. ſingular. in ca. cùm olim. đ priuileg. vbi tenor priuilegij amiſsi proban

A Peticion de los procuradores de las ciudades, è villas, y lugares, el dicho señor rey don Enrique nuestro hermano que sancta gloria aya, en las cortes que fizo en Ocaña, año de sesenta y nueue, y en las cortes que fizo en Nieua año de sesenta y tres, reuoco è dio por ningunos, y de ningun valor y effecto, todos los priuilegios, cartas, y prouisiones que auia dado de diez años antes de las dichas cortes, à todas y q̃lesquier personas de qualquier ley, estado, ò condicion que fuessen: paraque pudiessen nombrar, y tauiessẽ exẽptos y escusados d̃ alcaualas, y para que ellos fuessen exẽptos de las dichas alcaualas, y mãdoq̃ sin embargo de las tales mercedes, priuilegios, è cartas q̃ ouiessen dado, ò diessen dende en adelante para exemptar de las dichas alcaualas, las pagassen llanamente, y sin contienda alguna: y mãdo à los contadores mayores, que luego testassen, è quitassen de los libros las tales exempciones, y facultades, y los priuilegios, cartas, y sobrecartas dellos. Y mando otrosi à qualquier psona, à quien lo susodicho atañe, que dẽde en adelante no tentasse de nombrar ni tener escusados, ni persona alguna se escusasse de pagar las dichas alcaualas por la dicha razon, so las penas en que caen los que se sutraen de pagar à su rey è señor natural sus tributos y derechos.

¶ Ley. XXVII. De *la reuocacion de la exempcion de Simancas.*

Idem en Nieua.

EN las dichas cortes d̃ Nieua el dicho señor reydõ Enrique à peticion de los dichos procuradores, reuoco la merced, y exempcion, que auia dado à Simancas: para que fuesse eximida, y apartada de la villa, y jurisdicio d̃ Valladolid, y otrosi para q̃ los dichos vezinos de Simancas [a]

probandus erit assertionibus testiũ. ca. sicut. vbi Feli. nu. 2. de sentent. & re iudicat. vbi singulariter declarat dictũ cap. cùm olim. de priuileg. Matthæ. de Afflictis decisio. 302. num. 2. & 6. Alciat. in tracta. de præsumpti. regul. 3. præsumptio. 31. num. 3. vers. Et propterea si aliquis. Dixi ad Segur. in rep. l. quẽ admodum. num. 87. versic. Sequitur in litera, Amittitur. vbi plures remissiones adduxi. ff. de acq. possession. Nos autem sumus in diuerso casu, vt ex themate proposito in initio istiꝰ quæstionis deprehendi potest: maximè qa in. l. fi solẽnibꝰ. nõ probãtur priuilegia militis missi à militia per testes, sed tantùm testimonium sibi cõcessum, in quo continetur legitimè persunctum officio suæ militiæ, ex quo consequi debeat priuilegia militum alibi descripta. Cogitabis in hac quæst. quã nõ semel ifacti contingẽtia iam fuimus de iure consulti.

¶ Lex. 27.

[a] ¶ *Vezinos de Simancas.* Ad declarationẽ priuilegij eis concessi, ad de pragmat. regũ Catholicorum. fol. 143. colum. 2. versicu. *por uirtud de las quales dichas cartas*, vbi intelligit, quòd priuilegium non soluendi gabellam locũ habeat in oppidanis de Simãcas in contractibus eodem loco gestis, nõ aliàs. Et intelligendum est quãtum ad ea, quæ tangũt suum patrimonium, secùs in rebus à se distractis ex causa negotiationis, quẽadmodũ i cleri cis expositum est suprà in. l. 1. titulo. 3. libr. 1. per legem 3. in quaterno gabellarum. Et in exẽptis à solutione gabellarum in isto regno dispositum est in. l. 67. in curijs Toleti anni. 1525. ibi, *Respondemos, que las exempciones de las personas contenidas en uuestra*

ueſtra petició no ſe han de entender, ni entiẽden ſino para aquello, que uẽdieren, ò cõprarẽ de ſu patrimonio, ò para neceſsidades de ſus perſonas, é caſas. Pero todo aquello que tractarẽ, ò contractaren de mas, y allende: agora ſea ſuyo ò preſtado, ſeã, y ſon obligados à pagar alcauala. E aſsi mandamos que ſe guarde, é cũpla de aqui adelãte. l. 103 in curijs de Madrid anni. 1534. & l 40. in curijs Toleti anni. 1537.

b ¶ *En grã daño.* Et ſic priuilegium cùm incipit eſſe damnoſum, debet reuocari. l. 5. titu. 20. part. 1. l. 43. titul. 18. part. 3. c. ſuggeſtũ. de decim. Grego. Lopez in dictis legibus partitarum. ¶ Lex. 28.

a ¶ *Ninguno ſe pueda eſcuſar.* Adde. l. 2. & l. 24. ſuprà eod. tit.

b ¶ *De las dõaciones.* Supple. l 6. titu. 9. lib. 5. infràvbi dicam.

no pagaſſen alcaualas por ſer como es priuilegio, y exempcion, en gran daño[b], è detrimento de la dicha villa de Valladolid, y de la corona real.

¶ *Ley. XXVIII. Que los que biuen cõ caualleros, ò otras perſonas no ſe eſcuſen de pechar.*

MAndamos, q̃ ninguno ſe pueda eſcuſar[a] ni eſcuſe de pagar, è cõtribuyr en los nueſtros pechos pedidos, y monedas, y en los otros pedidos reales, y concejales, por dezir que biuen con qualquier perſona de qualquier eſtado condicion preeminencia, ò dignidad que ſea, è ſi lo hizierе, que por el meſmo hecho ſea tenido de lo pagar con el doblo.

EL rey don Enrique quarto en Ocaña año de ſeſenta y nueue, reuoco las fidalguias, cartas, y mercedes ſegun ſe cõtiene en eſte libro enel titulo de los fidalgos.

SI algunos legos hizieren donacion à ſus hijos clerigos, ò vendierẽ ò enajenaren ſus bienes à perſonas que no ſon ſubjectas à nueſtra juriſdicion, incurran en las penas contenidas en eſte libro en el titulo de las donaciones[b].

LOs nueſtros officiales, que d̃ nos tienen racion, è reſiden en nueſtro ſeruicio puedan traer ſus pleytos aſsi ciuiles, como criminales à nueſtra corte, ſegun ſe contiene en eſte libro enel titulo de los emplazamientos.

TITVLO V. De los monederos.

TITVLVS V. *De monetarijs.*

¶ *Lex unica.*

¶ *Ley primera. De los monederos del numero, y francos de las ataraçanas, que ſe pueden eſcuſar de pechar.*

LOs officios de los theſoreros monederos, yobreros, y otros officiales qualeſquier de las caſas de la moneda de nueſtros reynos y ſeñorios, ſon officios muy neceſſarios, y de grandes trabajos, y de grã fieldal, y de poco prouecho, y dello ſe ſigue perdimiento de las haziendas de los tales officiales por no las poder adminiſtrar, y grãdes doléciasy enfermedades, q̃ por cauſa de los dichos officios ſe leſsigue. ¶ Porende es nueſtra merced, y mãdamos, que les ſean guardados los priuilegios que por los reyes nueſtros progenitores leſsfueron dados y otorgados: pero que los dichos monederos ſean de los medianos, y menores

menores pecheros, y no de los mayores, segun la ordenança hecha por el señor rey don Iuan nuestropadre enel ayuntamiento de çamora, y por el mesmo en Madrid, y sean personas q̃ por si puedan labrar, y labren la dichamoneda y no por otros algunos: y mãdamos à las justicias de los lugares, q̃ no consiẽtan lo contrario en algũa manera. Y por que enel numero de los dichos monederos no aya engaño, es nuestra merced, que cada vno de los thesoreros de las nuestras casas de la moneda, sean tenidos de dar, y den nomina firmada de sus nombres por escriuano, y por juramento ante la justicia de la dicha ciudad, ò lugar do esta la casa de la moneda, declarãdo por ella por nombre todos los monederos[a], q̃ segũ la condicion que sobre ello tiene puedẽ tomar para la tal casa, y los lugares donde biuẽ, y juren q̃ no han tomado ni tomaran mas, y allen de d̃ los cõtenidos en la dicha cõdicion, è nomina. Y mandamos, q̃ otra tal nomina, y con esse mesmo juramento sean tenidos los dichos thesoreros de embiar, y embien à los nuestros contadores mayores, porq̃ los assientẽ, y pongã en los nros libros. E si algun monederomuriere q̃ por essa mesma via y forma declaren, y pongã otro en su lugar. Y q̃ à otras personas algũas no sean guardados los dichos priuilegios, y frãquezas por monederos saluo à los contenidos en la tal nomina hasta el numero de la condicion, y nomina: è si no labraren en las nuestras casas de la moneda el tiempo por nos ordedo por sus personas, que no puedan gozar ni gozen de las tales frãquezas ni les sean guardadas. Y mandamos, que los alcaldes de las dichas nuestras ca-

a ¶ Los *monederos*. Adde quæ de monetis & monetarijs habentur in quaterno ordinationum.lib.pragmat.regum Catholicorum.fol.85.colum.2.vsq; ad fol.96.col.1.inclusiuè. Priuilegium assignatũ principi est cudere posse monetã.c.vn.quę sunt regalia.l. vna C.de fals.monet.l.2.& ibi Gregor.Lopez verb. *batir moneda*.titul.1.part.2.l.9.tit.7.par.7. Et idem Gregor.verbo, *Emperador ò Rey*.Guido Papa decisio.498.incip. Cui cõpetat ius cudendi monetam.num.1. & ibi dicit, quòd Thares pater Abraæ fuit primus qui fabricauit monetam. Alberic. in dictiõario.verbo.moneta. quo loco dicit reperisse in quadã scriptura cuiusdam magni religiosi ordinis fratrũ eremitarum super passione Christi, quòd illi triginta denarij argentei, quibus Iudas tradidit Christũ, fuerunt primi denarij, qui fabricati fuerunt in mundo, quos Thare pater Abraæ optimus Faber, ad petitionem Nini regis Niniuæ filij Beli fabricauit: deinde per multas manus peruenerunt ad Corbonam pontificum Iudæorum. In materia monetarum plura inquiri possent, de quibus per. S. Thomam de regimi. principum. c.13. Archiepisco. Florẽ. 2.part.tit.1. c.18.§.4.& 3.part.titul. 12.capit.4. §.2. Panor. Antoni. & Imol.nu.16. cap.quanto. de iureiur. Antoni.Corset. & Alphonsus à Montalu.in suis indicib⁹ factis ad Panor.verb.moneta. p duas colũ. Est dubium, aliquis promisit soluere mille duplas auri, quæ post cõtractum in valore fuerũt diminutę qualiter sint soluendę creditori? ca. cũ Canonicis. de censib. respondere videtur, quòd ęstimatio pecuniæ prioris, quæ erat tempore cõtractus. ibi videas. & per Matthæ. de Afflict. decisio.90. & decis.194. nu.2. Boeri. decisio.327. numero.10. Bart.in.l.cũ quid

qd. ff. si cert. peta. Roma. ling. §13. incip. quod tẽ pus.

sas de la moneda conozcan de las causas ciuiles, è criminales [b] de los dichos monederos, è officiales, è si algũo dellos fuere agrauiado, que appelen para ante nos. E otrosi q̃ los dichos monederos sean tenidos d̃ seruir seys meses alo menos cada vn año: saluo si la casa labra tan poco tiempo, que no son menester tantos officiales, ca pues no es à su culpa, no deuen perder sus frãquezas: tanto que tornẽ à labrar enel tiempo q̃ fuere menester. Y mandamos otrosi, que los nros thesoreros tomen è nombren los monederos en lasdichas casas si los pudieren auer, è la ciudad donde es la casa, ò en su comarca: pero si los pudieren tomar, y auer en la comarca, que los tomẽ lo mas cerca que lospudieren auer. Y mandamos otrosi, que aquellos monederos puedan vsar de sus exẽpciones que estan assentados en los nuestros libros, q̃ son monederos, y saben el officio de la monederia, y vsaron del y labraron en las nuestras casas de la moneda, ò en qualquier dellas en los tiempospassados quando se labro moneda. Y esto mismo mandamos que se guarde, y entiẽda en qualesquier nuestros francos, que por razon de los officios q̃ de nos tienen, assi en las nras ataraçanas, como en otraqualquier manera deuẽ gozar de qualesquier frãquezas, que no gozen dellas: saluo si verdaderamente son tales officiales, è vsan los dichos officios, y no en otra manera.

b ¶ *Conozcan de las causas ciuiles, y criminales.* Declaratur ista regia lex multipliciterper l. 122. libr. pragma. regum Catholicorum. fol. 94. colũ. 1. versi. *Primeramente.* & l. 128. in quaterno gabellarũ. & Guido Pap. decisio. 402. inci. Sed quid de monetarijs, an priuilegia cõcessa.

OTrosi, nuestra merced, è voluntad es, que se guarden lasdichas frãquezas, que por nos son otorgadas, y por los reyes nuestros progenitores, à los que estan assentados en nuestros libros, guardando toda via lo contenido en las leyes antes desta.

TITVLO. VI.

De los capitanes.

¶ *Ley primera. Que los capitanes de las fronteras puedan embiar por mantenimientos.*

El rey don Iuan. II. en Burgos.

TITVL. VI. *De capitaneis.*

¶ Lex. I.

QVANDO acaesciere, q̃ nos embiare- a mos nuestros caualleros frontaleros, que vã por nuestros capitanes [a] à las fronteras, mandamos, que los tales capitanes cada vno en su capitania, puedan embiar por viandas, y por la gẽte que ouierẽ menester à las comarcas que nuestra merced les diere, y

¶ *Capitanes.* Qui duces, signiferi, *Alferez* vulgo dicuntur in Hispania. l. 16. tit. 9. par. 2. vel magister militum. l. 11. titu. 18. part. 4. l. 3. titu. 29. par. 7. Quibus in locis traditur, quænam sit iurisdictio istorum

istorum Ducum, seu Capitaneorum. & in.l.fi.C. de re milit. lib. 12. vbi Bart. glo. 1. in.l. lege. C. de erog. mili. anno. lib. eod. 12. Iacob. Aluaro. in. ca. quia principe. nu. 1. Quis dicatur Dux, vel Marchio. declarat qui dicantur prædicti, & Capitaneus, & Valuassor. Vel dici possunt p̃fecti Augustalis, id est, ordinarij milites, qui in prælio præsunt, & primos ordines ducunt. Vegeti. de re militari libr. 2. capi. 7. Ioan. Oroſci. in rubri. de offici. præfecti Augustal. num. 1. In regno Franciæ dicitur Comestabilis. vt post Guilielm. Benedict. probat Gregor. Lopez in. d. l. 16. verb. Alferez. tit. 9. part. 2. De quo omnino vide Bartholomæ. Chassanę. in catalogo gloriæ mundi. 7. part. conside. 8. Dubitari potest, Vtrùm Capitaneus possit securitatem concedere hostibus, & eis concessum, teneatur seruare fidem? Videtur quòd sic. ex Bart. Bald. Angel. Paul. Alexãdr. Iaso. & Fortuni. in.l. conuentionum. ff. de pact. Bal. in.l. quicunque. colum. 6. num. 27. versi. Deinde nota. C. de seru. fugitiu. Angel. in. §. præterea. num. 23. colum. 8. Institu. de actio. Intellige, quòd vel capitaneus proprius, vt est rex, vel alius princeps, dare inducias, & facere treugã poterit. Si tamen nomine alieno ducat exercitum, nisi mandatum speciale habeat, pacem inire non poterit. secundùm communiter doctor. in dict. l. cõuentionũ. teste ibi Fortu. col. 5. nu. 6. & Ioã. Oroſci. nu. 8. col. 2. contra Bart. ibi. Sed tribus casibus Bart. sustineri potest. Si ad breue tempus induciæ sint, ob belli necessitates, nempe vt cadauera sepeliantur, vt vulnerati curentur. Si Dux, vel Capitaneus mandatum generale cum libera habuerit. l. procurator cui libera. ff. de procu. Bart. in. l. qui Romæ. §. Calimach⁹. ff. de verbo. oblig. Si non simpliciter Dux creatus est, sed cũ potestate locum tenentis. Barto. in. l. 1. §. hi quibus. ff. de lega. 3. l. 2. C. de offi. eius, qui vicem alterius ger. Oroſci. hos casus colligit vbisuprà. Capitaneos tripliciter nominari docet Zasi. de Feudis. 5. parte. nu. 14. Et adde quæ de Capitaneo notat Nicola. Boëri. in tract. de custodia clauiũ. nu. 23. cum sequen.

deputare para ello, y no à otras partes, y que si embiaremos dos capitanes, ò mas, que donde el vno embiare, que no embie el otro, y que embien por las tales viãdas [b] à los lugares mas cercanos.

¶ Ley. II. *Que los capitanes, y alferez de las nuestras ciudades, è villas vayan donde el rey mandare con suſgentes.*

Idem.

MAndamos, otrosi, que los capitanes, y alferez de las nuestras ciudades villas, y lugares sean tenidos de venir, y vengan con las gentes de sus capitanias de las dichas ciudades, è villas à nos donde quier que estuuieremos, ò los embiaremos mandar: por que se escusen discordias, y escandalos entre las dichas gentes.

¶ Ley. III. *Que seã releuados los labradores de lieuas.*

El rey don Iuan. II. En Madrid año de M. CCCC. XXXIII.

DE la guerra entendemos releuar, y escusar enquã to buenamente se pudiere hazer à los labradores, que labran por pan. Otrosi à las ciudades, y villas de las lieuas de pan [a] è vino, è otros bastecimien [b]

¶ *Por las tales viandas.* Concord. l. 4. C. de erogatione milit. annonæ. lib. 12. vbi inquit. Sicut fieri per omnes milites, aliàs limites, salubri perspectiõe prẽcipimus species annonarias, vicinioribus limitibus à prouincialib⁹ ordinabis ad castra conferri. Sed in veteranis castris constituti milites duas alimoniarium partes ibidem de conditis sumant, nec amplius quàm tertiam partem ibi vehere cogantur.

¶ Lex. III.

[a] ¶ *De las lieuas de pan.* Adde. l. pro locis. & ibi Bart. C. de annonis & tribu. lib. 10. & in. l. quicũq;. col 2. n. 3. C. đ omn. agro đsert. lib. 11. vbi inquit. Nota hic arg. ꝙ ad portãdũ granũ de cluso Perusino ad ciuitatẽ Perusij. Primò debẽt grauari Clusij, postea viciniores cluso. Tertiò alij, si primi sint inter impoten-

impotentes. Pro quo facit optimè suprà de naui cula.l.cùm Nauarchorum .Hactenus Bart.vbi suprà. Idem Bart. in.l.rem priuatam. C.de priuilegio domus Augustæ, vel rei priuatæ.libr.11.vbi sic dicit in tex.ibi,quibus ante.Optimum argumentũ præstat hæc litera, quòd cũ de consuetudine ciuitatis Perusij sit quòd granũ Clusij Perusij portetur ad ciuitatem Perusij,q̃ Comitatiui soliti portare nõ possunt vrgeri, vt portent ad aliũ locum longiorem, & magis distãtem à Cluso. Vtrùm autẽ isti, qui tenẽtur deferre annonã, & victualia existentibus in bello, sint astricti ea portare suis stipendijs, vel publicis? Istã quęstionem tangit Bart. in dict.l.quicunq;. colum.2.& nihil decisum reliquit.in.l.cùm Nauarchorum.colum. 1.nu.1.C.de naui.seu nau.publi.lib.11.dixit.Nota diligenter,quòd quãdo id, quod per homines certæ regionis debet expediri, si non potest, debet expediri per alios.Item nota,quòd hic fit expensis publicis,non eorum,qui hoc facere debebãt.Quod intelligo,si illis nulla culpa potest imputari,aliàs secus. vt.ff. ad legẽ Rhodiam de iact. l.si vehenda.§.1. Facit infrà de Naui. & quod ibi nota.l.fi.Et nota,quòd rustici antiquitùs præstationibus, ac tributis modicum æs soluebant,hodie proh dolor exclamat Bal. in.l.ex hoc iure.ff. de iusti. & iur. in fin.quem refert Gregor.Lopez in.l.7. verb.tributum. titu.33.part.7.pellem populorum excoriant, & vix precarium dimittũt spiritum. Facit quod habetur apud prophetam Michæ. cap.1.qui non ita essent tractãdi, sed maximis prærogatiuis remunerandi,iustaq̃ ratione opportuno fauore sunt agricolę confouendi, ab his quoq; publicis muneribus eximendi, eò quòd perutiles sunt reipublicæ. Vnde Plutarchus ad Traianum Imperatorem,Pedibus solo iugiter inhærentibus agricolæ captantur, quibus capitis prouidentia tantò magis necessaria est,quò plura inueniunt offendicula,dum in obsequio corporis in terra gradiuntur.Eisq; iustius tegumentoru debetur suffragium, qui totius corporis exigunt, sustinent, promouentq̃ molem. Pedum adminicula robustissimo corpore tolle, suis viribus non procedet, sed aut turpiter, inutiliter, inhonestęque manibus repetet, aut brutorum animaliũ opem mouebitur.

tos,en las quales dichas lieuas no entendemos de consentir fraude ni engaño alguno.

TITVLO VII. De los castillos, y fortalezas.

¶ *Ley primera. Que en los castillos frõteros sea puesta buena guarda.*

El rey don Enrique. II. en Toro. año de M.CCCC.IX.

El rey don Iuan. II. en Madrid. año de M.CCCC.XXXIII.

COmplidero, y necessario es à nuestro seruicio, que los nuestros castillos a fronteros, en especial los que estan frontera de los moros, esten bien reparados, è bien bastecidos, y bien è fielmente guardados. Porende ordenamos, y mandamos, que en los dichos nuestros castillos, y fortalezas, y alcaçares sean por nospuestos y ɗputados buenas guardas è al caydes, è otros buenos hõbres fiables, tales q̃ guarden nuestro seruicio, y à las tierras de daños, y que sean natura-

Ex his itaque constat, quòd nimiùm fouendi, & non vexandi sint rustici: nam & ipsi propter cultura agrorum nonnulla specialia contra iuris dispositionem consequuntur.l.fin.C.de serui.l.fina.§. Item Sabinus.ff.de aqua pluuia. arcend.Lucas de Pen.in.l. 1. C. de omni agro desert.libr.1. vbi plura priuilegia ponit Ioan.de Platea col.1. cum seq.Tiraquell.de nobilita.c.31.nu.13.Petr. Antibol.in tract.de muneribus.§.3.de secunda diuisione munerum.nu.27.

TITVLVS. VII. DE *Castellis & Fortalitijs.*

¶ *Lex prima.*

a ¶ *Que los nuestros castillos.* De istis castellis loquitur.l.1.titu.17.&.l.1.titu.18.part.2.Et quòd necessariæ sint munitiones, & fortalitia in regno, tradit beatus Thomas lib. 2. de regimine Princi. c.11.vbi vide causas,quas assignat.Et hæc si sunt in ciuita-

in ciuitatib⁹, &villis,ad ea rũ defenſam cedunt ciuitatibus, vel villis, in quibus ſunt fabricatæ tales munitiones, fortalitia, & caſtella. Et erunt illius, cuius eſt ciuitas,& villa, & etiam oẽs munitiones, quæ ſuntĩ caſtellis,& fortalitijs,veluti trabuchi, baliſtæ,& ſimilia. vt notat Bald. in. c. 1. §. ſi quis de manſo. colũ. 2.num. 4. de controuerſi. inueſtit. Gregori. Lopez in. l. 1. verb. *é los caſtillos*. titul. 18. par. 2. vbi dicit, q̃ in his ſimiliter rex,& regnum habebunt fundatam intentionem,velut in acceſſorijs,& in pertinentijs. In alijs tamen caſtellis non ſic eſſet, imò licet ea ædificare in proprio ſolo,& ea poſſidere, dummodò non ſint de illis, quæ ſunt in finib⁹ regni. vt in. l. quicunque cales de nueſtros reynos. Y para ſu reparo el ſeñor rey don Iuan nueſtro padre, en las cortes que hizo en Ocaña, año de mil. cccc. xxij. y en Madrid. año ď treynta y tres, ordeno y mando, que fueſſe guardado vn cuento de marauedis de cada vn año, para reparo de los dichos caſtillos, y q̃ fueſſen deputados para los recebir y gaſtar buenas perſonas fieles: lo qual aſsi meſmo confirmo y mando guardar el rey don Enrique nueſtro hermano, en las cortes que hizo en Toledo, año de. lxij.

¶ *Ley.* II. *Como deuen ſer pagados los caſtillos fronteros.*

El rey don Iuan. II. En Ocaña. Año de mil. cccc. xxii.

POrq̃ las dichas fortalezas y caſtillos fronteros ſeã mejor pagados. Ordenamos y mandamos que el pagador, ò lugar teniente vaya à la villa, ò caſtillo frontero tres vezes enel año en preſencia del alcalde è jurados, y eſcriuanos, è officios, è cõcejo de la dicha villa è caſtillo: y haga les luego buen pago à cada vno de lo que ouiere de auer, de pan è marauedis, haziendo cada vno mueſtra de ſu caua llo y armas, è balleſta y lança: y por eſcuſar cautelas y engaños que por algunos pagadores ſe hazian, mandamos que los pagadores ſean tenidos de poner el pan en grano en las dichas villas è caſtillos, en ſus tiempos, ſegun la ordenãça que cerca dello hizieron los reyes nueſtros progenitores, y mandamos dar nueſtras cartas para los dichos alcaydes ď las nueſtras villas, è caſtillos fronteros, que manden y defiendan de nueſtra parte à todos los vezinos de las dichas villas y caſtillos que aſsi han de ſer pagados de los dichos marauedis è pan, que no baraten ni ſe dexẽ cohechar: ſaluo que eſperen à ver la paga. E ſino lo hizieren, y les fuere prouado, que por el miſmo fecho pierdã el pan y marauedis que auian de auer: è qual-

ſtellorum. C. de fundis limitroph. lib. 11. vbi gloſſ. ſingul. in ỹb. antiquitas. vbi Barto. & Platea. niſi fierent ad æmulationem vel ſcandalũ, ſeu damnũ regni inde prouenire poſſet. gloſſ. Barto. & Plate. in dict. l. quicunq; caſtellorum. Bald. in. l. ex hoc iure. colum. 4. nume. 13. ad fin. ff. de iuſti. & iur. l. opus nouũ. vbi glo. Bart. & alij. ff. de oper. publi. l. prima. §. idem ait ſi aqua. ff. de aqua pluui. arcend. l. domum. ff. ď regul. iur. Domum (inquit Vlpianus) ſuam reficere vnicuique licet, dum nõ officiat inuito alteri, in quo ius non habet. Et ibi gloſſ. Sine licentia regis hodie in Hiſpania fieri nõ poſsũt caſtella. l. 32. ti. 18. part. 2. & ibi Gregori. Lopez in gloſſ. 1. infrà &. l. 7. infrà

eodem titul. l.46. in ordinamen. Tauri. ibi, *Pero por esto no es nuestra intencion de dar licencia, ni facultad, para que sin nuestra licẽcia, ò de los reyes, que de nos uinieren, se puedan hazer, ò reparar las dichas cercas, è fortalezas, mas que sobre esto se guarden las leyes de nuestros reynos, como en ellas se cõtiene.*

quier que con ellos baratare, pierda lo que assi diere: è si fuere tomado en la villa, ò castillo frõtero, que el alcayde lo haga prẽder, y prendar, y no sea suelto hasta hazernos lo saber.

¶ *Ley. III. Que en el comiẽço de cada un año se libren los castillos.*

El Rey y Reyna en Toledo. Año de. LXXX.

El rey dõ Enrique. IIII. en Ocaña Año. de. LXIX.

SVplicarõnos los nuestros procuradores, que mãdassemos proueer à los castillos frõteros de tierra de moros, por manera, que estuuiessen bien pagados, è proueydos, y reparados, pues veemos quanto en esto se deuia mirar. Y porque antes de agora nos fue fecha relaciõ, que en el tiempo de los reyes nuestros antecessores, quando los castillos fronteros teniã sus lieuas, y sus pagas assentadas en los nuestros libros, è al comiẽço de cada año se les librauan por libramiẽto el pan que deuian auer en el pan de las nuestras tercias del Andaluzia, y el dinero en los marauedis de llas donde les era cierto, y estonces sabian nuestros contadores mayores en que estado estauan cada vno de los dichos castillos fronteros, y que gẽte tenian, y que reparos auiã menester, y los dueños, y alcaydes recelando aquello, è conociendo, q̃ cada año les seria demandada alguna cuenta y razon desto procurando de tener los dichos castillos biẽ reparados, è bastecidos de gente, de armas, y de mantenimientos, y despues q̃ los mouimiẽtos se comẽçaron, y las cosas de la fazienda real se desordenaron, è dieron las pagas à los dueños tenedores y señores de los castillos, è se situaron las lieuas y las pagas dellos por priuilegios en rentas ciertas, auiendo mas respecto à los alcaydes de los tales castillos, que al bien y prouecho, y mantenimiento, è bien y reparo dellos, hã seydo muy mal proueydos. Y que esso mesmo el pan, y marauedis de las dichas tercias del Andaluzia de que solian bastecer y pagar, esta todo enajenado, y no es conuertido en aquellos vsos para q̃ se dieron las tercias por las mercedes q̃ dellas se hã fecho à otras personas despues aca, y porq̃ nos estamos en proposito de mandar ver la pesquisa, è informacion que por nuestro mandado fue fecha sobre esto el año que passo de. lxviij. por los veedores que sobre ello ouimos dado: y esso mesmo entendemos embiar otras personas, que tenemos nombradas, para tornar à ver è visitar los castillos fronteros, y q̃ nos trayan la informaciõ dello, por q̃ visto lo vno y lo otro, ò qualquier cosa dello que vieremos q̃ basta para nra informaciõ, nos lo entendemos proueer y remediar sobre ello como vieremos que cumple à seruicio de Dios y nro, y à la prouision de los

de los dichos caſtillos fronteros: y dar ſobre ello nueſtras cartas para execuciõ de lo que por nos fuere ordenado. Porende deſde agora por eſta ley mandamos que ſea guardado y complido todo lo que por nos fuere proueydo y mandado ſobre eſto por nueſtra carta, ò cartas, ſegun que enellas fuere contenido, y que aya fuerça è vigor de ley, bien aſsi como ſi aqui fueſſe pueſto è declarado. Y mandamos à los dichos nueſtros contadores mayores q̃ aſsienten eſſo miſmo el traſlado deſta ley en los dichos nueſtros libros.

¶ *Ley.* IIII. *Que los caſtillos de la frontera ſean librados cõ buenos lugares, ciertos é bien parados.*

El rey don Iuan. II. En Palençuela.

ORdenamos otroſi, que porque las villas è caſtillos de la frontera delos moros ſean mejor pagados: que al comienço de cada vn año los nr̃os contadores mayores libr̃e luego à las dichas nr̃as villas, è caſtillos fronteros, y à ſus pagadores en ſus nõbres todo el pan y marauedis que de nos han de auer para las dichas ſus pagas, y q̃ los libr̃e en buenos lugares ciertos è bien parados. E que les den è libren nueſtras cartas premioſas, las que meneſter houier̃e, porque mejor è mas ayna ſe cobre lo que ſe ouiere de auer y recudan con ello à los alcaydes è vezinos, è moradorcs de las dichas villas, è caſtillos, ſegun que à nueſtro ſeruicio cumple à guarda y defenſion de las dichas villas è caſtillos.

¶ *Ley.* V. *Que el alcayde, é alcaldes, é regidores de los caſtillos fronteros nombren buenas perſonas que reciban las pagas.*

El rey don Enrique. IIII. En Toledo. Año de mil. CCCC. LXVI.

PORque las pagas d̃ las villas è caſtillos de la frõtera ſean mejor hechas è mas ciertas, ordenamos y mandamos que el alcayde, è vezinos, y todos los alcaldes è regidores, è jurados de todas las dichas villas è caſtillos en vna concordia deputen y nombren en cada vn año buenos hõbres, llanos y abonados, y de buena fama para que vayan à recebir las dichas pagas cõ ſu poder complido y baſtante. E mandamos à los nueſtros contadores mayores que no reciban, ni conſientan pagar procuracion, ni poder que aſsi no viniere de todos los dichos concejos, ni los regidores è jurados, ni el eſcriuano de concejo firme, ni ſigne otro poder, ni procuracion, ſaluo en la forma que dicha es de ſuſo. Y el poder que de otra manera fuere otorgado, los dichos concejos è officiales lo reuoquen è annulen, ſopena de priuaciõ de los officios: è nos aſsi lo auemos por reuocado, y eſto ſea aſsi guardado: ſaluo ſi los procuradores fueren perpetuamente deputados ſobre las dichas pagas y reparos delos dichos caſtillos fr̃oteros à ſuplicacion de los procuradores de las nr̃as ciudades, è villas. Y en las cortes q̃ fezi

mos en Toledo a año de mil. cccc. è lxxx. reſpondimos que nos entendemos auer informaciõ, è proueer cerca dello por nueſtra ley è ordenança por nueſtras cartas como cũple à nueſtro ſeruicio.

¶Ley. VI. *Que ſe reparen los caſtillos fronteros.*

El rey don Iuan. II. En çamora. Año de. xxx.

¶Lex. VI.

a ¶*Sean reparados.* Concordat. l. 20. tit. 32. part. 3. vbi Gregori. Lopez latè.

MAndamos, que los caſtillos y fortalezas q̃ſon en las fronteras ſean reparados[a] de nueſtros dineros. E q̃ las torres y muros de las nueſtras ciudades è villas, è lugares ſeã reparados por los vezinos y moradores que enellas biuieren y moraren.

¶Ley. VII. *Que ninguno ſea oſado de edificar caſtillos ni fortalezas en peñas brauas.*

El rey don Alonſo, en Valladolid. Año de mil ccc. lxxxvi.

El rey don Enrique. II. En Toro. Año de mil. cccc. xi.

¶Lex. VII.

a ¶*Sin licencia, y mandamiento de los reyes.* Fortalitia, Caſtella, ſeu domus fortes conſtrui ab aliquo nõ poſſunt, etiã in ſolo proprio, ſine iuſſu, & licentia regis. Cõcordat. l. 58. cap. 23. libr. pragmaticarum regum catholicorũ. & l. fin. titul. 18. part. 2. l. 46. in ordinationib⁹ Tauri. Dixi in l. 1. ſuprà iſto titul. Auendanius d̃ mãdatis regum. capit. 14. nu. 6. verſi. Quintò dum exceſsiua. Omnino Franciſc. Auiles in capitibus Prætorũ. capit. 23. verb. *Torres*. Ex quo colligere poterisma gnã dotẽ ad materiã huius legis. Et quæ notat Bartholomẽ. Cæpolaĩ tracta. de ſeruitut. vrbanorum prędiorum. capitul. 39. nu. 7.

POrque algunos con grã oſadia, è atreuimiento, ſin licencia è mandamiento de los reyes[a] nueſtros progenitores, y nueſtro, ſe han atreuido è atreuerian de aqui adelante à fazer y edificar caſtillos y fortalezas. Ordenamos y mandamos, que los caſtillos viejos, y las peñas brauas, y las otras fortalezas, y cuevas, y oteros que enel nueſtro ſuelo, y enel ſuelo del abadengo, y enel ſuelo ageno fueron, ò fuerẽ de aqui adelante edificados, tenemos por biẽ que luego ſeã demolidas y derribadas: y quando nos houieremos de dar licẽcia que alguno de nueuo aya de edificar y fazer caſa fuerte, que no lo faremos, ni entendemos fazer ſin acuerdo de nueſtro cõſejo, y de algunas ciudades, villas è lugares de las comarcas donde la tal fortaleza ſe ouiere de mandar hazer.

¶Ley. VIII. *Que ſean derribadas todas las fortalezas que fuerõ hechas en cierto tiempo del rey don Enrique quarto.*

El rey don Enrique. IIII. En Nieua. Año de. lxx.

POrque es à todos notorio, quãtas fuerças y oppreſsiones, y otros muchos males, y daños ſe han hecho y hazen, ò ſe podriã fazer en nr̃os reynos, por nr̃os alcaydes, tenedores d̃ muchos caſtillos y caſas fuertes dellos, y por ſus hõbres y allegados cõ ſu fauor.

Y por

Y porque demas deste año se accrescientan muchas personas dende el mes de Septiebre del año de sesenta y quatro à esta parte se hã hecho, y hazen muchas fortalezas, y muchas dellas sin nra licencia: ò otras en los terminos de nuestras ciudades è villas. Porende reuocamos, y damos por ningunas todas y qualesquier facultades è licencias q̃ del dicho año de sesenta y quatro à esta parte auemos dado para fazer y edificar castillos y fortalezas en qualesquier terminos delas ciudades, è villas, è lugares de nra corona Real, à qualesquier personas. y mandamos que todas y qualesquier fortalezas, que dende el dicho tiẽpo à esta parte son fechas en qualesquier terminos delas dichas ciudades, è villas de nuestra corona Real: si quier seã hechas con nra licencia, ò sin ella: sean luego derrocadas à costa delos que las han fecho: lo qual fagan luego, so pena que por el mesmo fecho cayan è incurrã en las penas en que caen los que fazen casas fuertes en suelo ajeno, è sin licencia, y contra expresso defendimiento de su rey, è señor natural.

¶ Ley. IX. *Que de los castillos y fortalezas no fagan desafueros.*

El rey don Enrique. IIII. En Toledo. Año de. LXVI.

LOS alcaydes de los nuestros castillos y fortalezas no sean osados de tomar, ni tomen derechos ni castillerias, ni desafueros de los q̃ passaren cerca de sus castillos y fortalezas con sus ganados, y bestias, y otras mercadurias y cosas: saluo q̃ lleuen aquellos derechos que antiguamente immemorial se acostumbraron lleuar è no mas. E si lo cõtrario fizierẽ, incurran en la pena que los derechos ponen contra los q̃ roban è toman por fuerça lo ajeno, E damos poder, è facultad, è ayuda à los alcaldes è justicias de qualquier ciudad, villa ò lugar, donde esto acaesciere, q̃ puedan dello conoscer, è inquirir, è fazer complimiento de justicia contra los dichos alcaydes.

¶ Ley. X. *Que los alcaydes de los castillos, è fortalezas, no sean corregidores, ni pesquisidores con cinco leguas en derredor.*

ORdenamos è mandamos, q̃ los nuestros alcaydes de los castillos è fortalezas de los nuestros reynos è señorios, que en los lugares dõde fueren alcaydes è tuuierẽ castillos ò fortalezas, cõ cinco leguas al derredor no puedã ser proueydos de officios de corregimiẽtos, ni pesq̃sidores, ni alcaldias, ni asisitẽtes, ni alcaldes de sacas, ni alguaziles, ni otro algũ officio d̃ juzgado ordinario, ni por via de general misisiõ, è si de fecho por nos fuere proueydo, q̃ no sea recebido: è q̃ los que no cumplieren eneste caso nuestras cartas, que no incurran en pena alguna, segun se contiene en este libro enel titulo de los corregidores.

a ¶ *Porque los caualleros.* Supple. l. 10. tit. 2. lib. isto. 4. suprà. & circa materiã securitatis seu treugæ vi. l. infrà. eo. lib. 4. tit. 8. & ibi dicam.

TITVLVS VIII.

De treugis.

¶ Lex. I.

a ¶ *La tregua se gũdicho es.* Nota primò, q̃ inter treugã & inducias nulla est constituenda differẽtia, vtrũque enim nomẽ idem significat, nisi q̃ treuga barbarũ est, quod tamen põtificij iuris scriptores admisisse apparet in rub. de treug. & pace. Fieri verò inducię possũt adbreue, aut ad lõgum tẽpus, sed pacis, fœderisq; respectu (quæ perpetuò fiunt. l. nõ dubito. ff. de capti.) ad breue fieri dicuntur. l. postliminium. §. inducię. ff. de capti. Notat Ioan. Oroſci. in. l. conuẽtio num. col. pen. nu. 10. ff. de pact.

NOs tomamos y recebimos so nra guarda, y seguro Real, los castillos y fortalezas: y defendemos que vnos à otros no los tomen por fuerça, ni por engaño, segun se cõtiene eneste libro enel titulo de los fidalgos, en la ley que comiença. Porque los caualleros. &c.[a].

TITVLO VIII. De las treguas y seguranças.

¶ Ley. I. *Como se deuen guardar las treguas y seguranças.*

Dubitatur primò quid sit treuga? Respõ. est securitas personis, & rebus ad tempus discordia nõ dum finita. glo. in. c. 1. de treug. & pac. l. 1. titu. 12. & ibi Gregor. Lopez in glo. 1. tit. 12. part. 7. Hostiẽ. in sum. de treuga & pace. §. quid si treuga. Syl uest. in sua summa. verb. Treuga. Anto. Corset. in reperto. ad Panorm. verb. Treuga. Colligitur ex Panor. in rubr. & in ca. 1. de treug. & pac. Goffredus de Trano ante hos definitionem prædictam dedit in sum. de treug. & pac. ante num. 1. qui ponit aliqua notanda in materia. Et post eum AEgidi. Bellame. in rubrica & in capitulo primo. eodem titulo.

Dubitatur. 2. Vtrùm ex pacto nudo de iure cõmuni inducatur efficax obligatio in treugis? Respondendum est pacis fauore efficacem obligationẽ, & actionẽ ex tali nudo pacto deriuari. Bal. in cap. 1. col. fin. de treug. & pac. Andræ. ab Exea libro pactorum. nu. 384. vers. decimoquartò principaliter fallit. pagella. 173. Et quamplurima pacis fauore inducta, & quid sit pax, & treuga, & cõcordia explicat Petrus Follerius in practica criminis. §. fi. pagin. 557. vbi prosequitur per. 114. numeros. Per Ferdinã. Loazes, in tract. matrimonij regũ Angliæ 3. dubio principal. nu. 55. fol. 42. Hippoly. singul. 352. incipiẽ. Sæpiùs vidi dubitari. vbi in quæstione, qua quærit, si fiat treuga, vel pax bãnito, vtrũ illa sit sibi seruãda, & eam non seruans, incidat in pœnam conuentionalem? Et decisum reliquit, quòd talis non obseruãs talẽ treugam, seu pacem, non incidit in pœnam. Adde Ludoui. Rom. in. l. in ius. §. liberos. colum. 4. num. 10. ff. de in ius vocand.

El rey don Alonso en Alcala. Era de mil. ccc. lxxxvi.

LA tregua segun dicho es[a], es vna seguança, que se da y otorga à las personas, y à sus bienes por tiempo cierto, y el que la faze, no faze paz, ni desiste de la guerra, saluo por tiẽpo. Y por que los reyes nuestros progenitores pusieron tres maneras de treguas, en especial el rey don Alonso. ix. en las cor-

Dubitatur. 3. Vtrùm si treuga sit rupta ab vna parte, alia pars possit illam rumpere? Et videtur quòd sic. Nam promissio fidei tunc demum locũ habet, cùm ab alia parte est seruata, & sic ille, qui præstat occasionem offendendi, violat treugam, seu pacem, nõ autem eum postea offendens fidẽ non seruanti, fides ei non est seruanda. l. si conuenerit. ff. pro socio. text. & gloss. in capit. 3. de iure iurando. Panormitan. in capit. an sit. colum. final. num. 6. de appellation. Et hanc partem (dicẽdo veritatem essẽ) tenet Bald. in. l. cùm proponas. colum. 1. num. 1. C. de pact. Et iure veriorem reputant post Ioã. de Imol. in. l. qui seruum. ff. de verb. obligat. Alexand. colum. 2. nu. 3. & Deci. colũ. 2. num. 7. in dict. l. cùm proponas. Imol. in cap. peruenit ad nos. 2. colum. 2. versicul. Item nõ obstat. num. 3. de iureiur. Et videtur esse de mente Ludo. Roman. in. l. Semel mora. colum. 2. num. 16. & ex presse probat Alexand. col. final. num. 6. ff. solut. matri-

matrimo. Collectari. Henric. Ægidi. Bellamera. & Panormit. in c. 1. de treug. & pac. Philipp. Corne. consi. 175. Consuluit dominus Dulcius de Spoleto. col. 2. lib. 1. vbi dicit dictum Vincentij potiùs procedere de consuetudine, q̃ de iure, & sic vult dispositum in violatore pacis habeat pari ratione locũ in fractore treugæ. Et in consil. 42. nu. 5. lib. 2. & consil. 104. nu. 5. lib. 1. & l. fi. & ibi Gregori. Lopez verb. *de nueuo*. tit. 12. parti. 7. Quia nimis esset durum, q̃ aduersarius me impugnaret, & quod ego nõ possẽ me defendere, etiã durante tempore treugę. cap. cùm inter. de exceptio. ca. si verò. 2. de sent. excõmu. Deci. & Hieron. Cagnol. post Alberi. in l. cùm par. §. illi debet. ff. de regul. iur. Facit. l. 43. Styli. ad finẽ. & quæ not. Areti. in l. si seruũ. §. sequitur. col. 2. versic. Vltimò nota argum. ff. de verb. obligat.

tes de Alcala, año d̃ mil trecientos y ochenta y seys. La primera manera de tregua es la q̃ se da vn rey à otro: la qual tregua q̃ se dã los reyes deue ser firmemẽte guardada por todos los grãdes è ricos hõbres, è otros qualesquier de nros reynos y señorios dẽde el dia q̃ fuere pregonado, ò lo supiere, ò en otra qualquier manera: aun q̃ no se acaescieſſe al poner d̃ la tal tregua, so la pena q̃ fuere ordenada. La segũda es, la q̃ se dan entre si muchos hombres: assi como tregua, ò segurança de vn vando à otro: y esta son tenidos de guardar todos los de vn vando y del otro. La tercera es, aq̃lla q̃ es puesta por el juez entre algunas personas: y aquella deuen guardar aquellos entre quien fuere puesta, y la deuen otrosi guardar todos los hombres q̃ biuẽ con ellos, è ouieren de hazer su mandado. E si los vandos[b], ò los hombres q̃ ouieren enemistad entre si, no acordaren de darse tregua, ò conueniẽcia, ò segurãça vnos à otros, puedã ser apremiados por nos, ò por los nuestros merinos, ò por los nuestros officiales de cada lugar que hã poder de juzgar y de complir justicia. Y ideo expectari debet finis temporis, & eo elapso, poterit se vlcisci. Non sic videtur in pace, quę perpetua est. Quẽadmodum in simili habetur de officiali ad tempus, qui durãte officio nõ potest conueniri, secùs esse in perpetuo. Deci. & docto. in l. principali b9. ff. si cert. pet. Plenè Felin. in c. legebat. col. 2. nu. 3. d̃ maio. & obedi. Deci. in l. vt vim. n. 27. ff. de iusti. & iur. Et cũ hac ratione trãseunt moder. in d. l. cùm ponas. teste Deci. ibi. col. 2. versi. Secũdò regula sallit in treuga. & ita seruatũ fuisse de consuetudine in Hispania docto. prædicãt, maximè Alex. in d. l. semel mora. & ante eum Ægidi. à Bellamer. in ca. 1. de treug. & pace. colũ. penult. versi. Decimosextò quęro. nu. 32. Hippol. consil. 21. num. 60. libro. 1. Et ista opinio communis de iure nostri regni expressè est approbata in l. 28. & ibi Grego. Lopez. verb. *en tregua*. titu. 11. part. 3. Idem Gregor Lopez in l. 3. tit. 12. par. 7. vbi ponit prædicta lex. 3. pœnam frangentis treugam. Cætera, quæ ad materiam treugæ pertinent, videbis per Ægidi. & alios in rub. & in c. 1. de treug. & pace. Alphonsus Montalu. in legibus istius lib. verb. Securitas. & in verb. Treuga. folio 523. col. 1. cum seq. & tit. 12. part. 7. & l. 39. vsque ad. 46. inclusiuè in legibus styli. & dicta in l. 10. tit. 2. isto libr. 4. suprà. verb. *los tomamos*. Hippolyt. consi. 106. num. 1.

Contrariã opinionem, imò q̃ cõtra frangẽtem treugam nõ possit alter vindicare, nec frãgere, est dictum Vincẽtij in c. 1. in fin. de treug. & pace. secundùm relationẽ Bellame. ibi, col. pen. nu. 32. & sequitur eum ibi Felin. nu. 6. referẽs alios. & Iaso dicẽs hãc opinionem cõiter teneri in d. l. cùm proponas. col. 2. nu. 6. C. de pact. Bartholomæ. Socin. in cõsi. 262. In causa magnifici Petri de Medicis. col. 7. nu. 16. lib. 2. Alberi. in l. semel mora. vbi per doct. ff. solut. matri. Ioã. And. in rubr. de treuga & pace. in additione. 1. ad Spec. Rationem adducũt inter treugam, & pacẽ: quia treuga fit ad tempus,

b ¶ E *si los uandos*. Adde, quòd timens offendi ab aliquo, poterit petere à iudice, vt cogat eum ad

præſtãdum cautionem de non offendendo. Bart. in.l.illicitas.§.ne potentiores.nu.1.ff.de offi.præſid. Felin.qui ponit regulam cum nouem declarationibus in rubr.de treuga & pace.colũ.6.nu.10. Dixi.in.l.1.glo.1.col.1000.verſi.Hinc deducitur mulierem.titu.8.lib.3.ſuprà.l.19.tit.21.lib.4 for. legũ. Paul.& alij in.l.denũtiamus.C.de ijs qui ad eccleſ.cor fugi.

Dubitatur, Vtrũ iudex poſsit partes reducere ad cõcordiam? Videtur dicẽdum, q̃ ſi eſſet contẽtio inter aliquas perſonas inſignes etiã in cauſis ciuilibus, iudex debet ipſas ad concordiã reducere, ne reſpublica turbetur, ſi timetur maximũ ſcandalum. Paris de Puteo in tracta. de re militari. rubric. An dominus temporalis poſsit, & debeat arcere ſubditos ne faciant certamina, & duella.cap.an ſi duo ſubditi.colũ.1.fol.127.in.12.volum.tracta. diuerſo.& in tract. Syndicatus. verb. concordia.fol.85.col.2.Philipp.Deci.conſi.445. In caſu ad me tranſmiſsio de inclyta inſula Sicilię. col.2.nu.2.Matthæ de Afflict.deciſ.13.col.fi.nu. 29.tex.ſingular.in cap.placuit.90. diſtinctio.vbi ex concilio Agathenſi dicitur, Placuit etiam vt (ſicut plerũq; fit) quicunq; odio, aut longinqua inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacem reuocari diu turna obſtinatione nequiuerint, à ſacerdotibus ciuitatis primitùs arguantur: qui ſi inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de eccleſiæ cœtu iuſtiſsima excommunicatione pellantur. Singul. ſecundùm Ludouic. Roman. conſil. 126. Conſiderato ad quid domini.col.1. Notabilem etiam dixit Alexand. de Imola in.l.quidam aſſimauerunt.col.2.num.4. ff.ſi cert.petatur. vbi ſingul. Socin.col.2.num.6. verſic. Quintò & vltimo nota. ponit tres concluſiones in hoc articulo. laſo.col.3.num.3. verſic. Nota vltimò. Angel. in authen. Vt litigant. iurent. §. quia verò lex. glo. in capit. 1. de mutuis petitio. in verb. cõcordia. Felin. in rubric. de treuga & pace. colũ. 2. num. 4. l. 2. & ibi Gregor. Lopez. verb. *apremiar.* titu. 12. part. 7.

mandamos, que todos guarden bien la tregua q̃ aſsi fuere pueſta, bien aſsi como ſi ellos miſmos la ouieſſen pueſto de ſu volũtad. Y deuen ſe dar las treguas y ſeguranças eneſta manera: que ſepan cierta y nombradamente aquellos q̃ las tomaren, ò las puſieren, quales y quantos ſon aquellos cõtra quiẽ ſon pueſtas: y q̃ lo fagã ante eſcriuano, è teſtigos[c]: porq̃ no pueda venir en duda, y ſe pueda prouar ſi meneſter fuere, y deuẽ ſe obligar ambas las partes, q̃ las guardarã, y no ſe farã mal ni daño de hecho, ď dicho ni cõſejo. E comoquier que la tregua ſeñaladamente es en los fijos dal go[d] deſpues q̃ ſe deſafiã, y no antes: pero bien ſe pueden dar tregua à los hombres que no ſon fidalgos, y ſon tenidos de la guardar deſpues que la otorgaren. Y ordenamos otroſi, que los quebrantadores de las treguas, ò delas ſeguranças, ſi fueren hijos dalgo, y ellos las ouierẽ otorgado, puedan por ello ſer reptados[e], y caer en pena de los reptos. E ſi no fueren fijos dalgo, y ď menor guiſa, y fue-

c ¶ *Que lo fagan ante eſcriuano, y teſtigos.* Ex iſta lege conſtat neceſſariam eſſe ſcripturam pro forma i treugis, quanuis non eſſet neceſſaria ď iure partitarũ. vt notat Gregori. Lopez per text. ibi in.l.2.verb. *ò por carta.* titul. 12. part. 7. cùm ibi loquatur per alternatiuam, vel, dicendo, *è deuen ſer dadas, è pueſtas las treguas, è las ſeguranças en eſta manera: que ſepan ciertamente aquellos que las tomaren, è las puſieren, quales ſon aquellos entre quien las ponen, è quantos, è que lo fagan ante teſtigos, ò por carta, de guiſa que no pueda uenir dubda, è ſe pueda prouar ſi meneſter fuere.* Hìc verò loquitur diſpoſitiuè ſine alternatiua, dando formam ibi, *y que lo fagan ante eſcriuano, y teſtigos. &c.* Caſus in quibus requiritur ſcriptura, ponuntur à gloſ. cap. 1. de cenſib. libro. 6. de qua latè dixi in.l.3. titulo. 8. libro. 3. ſuprà in glo. 1.

d ¶ Es *en los fijos dalgo.* Vt in.l.1. & in.l.2. verſic. *è comoquier que tregua.* titul. 12. part. 7.

e ¶ *Por ello ſer reptados.* Concordat optima. l. 3. titulo. 3. partit. 7. & l. 3. titulo. 12. eadem. 7. partit. l. 2. titulo. 21. libro. 4. foro legum. l. 43. ibi, *mas entre*

entre los hijos dalgo sobre tales cosas pueden se reptar. in libr. styli.

f ¶ *Muera por ello muerte de aleuoso.* Supple *arrastrado y ahorcado.* Quæ mors est ignominiosa. ex. l. 12. titu. 13. lib. 8. infrà. & insuper amittat dimidietatē bonorū, quādo treuga posita fuit à Rege, vel de eius speciali mandato. Si verò posita sit per alios iudices ordinarios cuiuslibet oppidi, & occiderit, punit pœna mortis tantū. Si verò percussérit, vel capturā fecerit soluat sexcētos marapetinos bonæ monetæ, vt hīc dicitur. Etsi ponatur inter discordātes etiā sine Regis, vel iudicis mandato, erit puniendus pœna. l. 2. tit. 12 part. 7. secundū Gregor. Lopez verb. *muera por ello.* vt in simili declarat Bal. de pace tenēd. & eius vio la. in princi. in verb. capitalē. Et ista lex ordinamēti in suo speciali casu practicanda erit, & fortè cū disponit de pœna dictorum marapetinorum in casu capturæ, vel percussionis intelligi debet vltra aliam pœnam ordinariam, vel arbitrariam, quæ iudici videtur imponenda, vt constat ex fine huius legis, & quia aliàs hæc pœna non esset sufficiens, præsertim stante. l. 2. titu. 12. par. 7. quę pœnam mortis etiam in hoc casu imponebat. Et suadetur ex not. à gloss. in. c. 1. de pace iuram. firmand. in. §. si quis verò ausu temerario. super par. Centum librarum. vbi glo. inquit, q vltra pœnā pecuniariam ibi impositam pro violatione pacis delictum pœna legali punietur, vt etiam probatur in tex. ibi, & notatur.

re otorgada la tregua y seguraça por las partes, ò puesta por nos, ò por nuestro especial mandado, que el que matare, ò prendiere, ò firiere à otro en tregua, ò seguraça, que muera por ello muerte de aleuoso f, y pierda la meytad d' sus bienes, è si fuere puesta por los merinos, ò por otros officiales de cada lugar que han poder de juzgar, y complir por justicia, si matare, que muera por ello. E si firiere, ò prendiere, que peche seyscientos marauedis de la buena moneda: è si deshonrare, ò injuriare, q̄ faga emienda, segun q̄ por nos fuere visto, ò por los juezes donde esto acaescière.

Dubitari solet, si inter Ioānē, & Petrū sit facta treuga, seu pax ad inuicē adiecta pœna mille ducatorū, si vnus eorū alterū offenderet, demū Ioannes adulteriū cōmisit cū vxore Petri, est quęstio vtrū Petrus agere posit de pace rupta? Ioā Faber in. l. denūtiam⁹. col. 2. ver si. Sed quid si nō tāgit. C. d' his q ad eccl. cōfugi. tenet violatā esse pacē, securitatē, seu treugā ex adulterio cōmisso cū vxore, filia, vel sorore assecurati. Et approbat Carol. Moli. ad uersus Alex. ibi cōtrariū cōsulentē in additioni. ad Alex. consi. 113. Viso instrumento Treugæ. sub nu. 3. libr. 2. existimans Alexādrum pessimè ibi cōsuluisse. Et eandē sentētiā, q̄ ex tali iniuria cēseri debeat violata pax, probat Frāc. Areti. in. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. col. fi. ff. de verb. oblig. Ange. in tract. malefi ciorū. verb. *Che me hai adulterato la mia dona.* nu. 60. & ibi August. in additi. Roma. in. l. licitatio. §. quod illicitè. col. 2. versi. Quartò adde. nu. 8. ff. de publi. & vectigal. Bar. tamen tenet quòd non debet puniri de treuga rupta, quia censetur potiùs causa iniuriandi factum adulterium, quàm treugam rūpendi, is inquam in. l. verùm. nume. 4. & ibi in additio. ff. de furt. hoc ait. Alex. latè consi. 113. libr. 2. Hippply. consi. 83. Qui cuncta moderatur. colum. 1. libr. 2. & consil. 85. Post redditum consilium meum in causa Bernardini. col. 1. num. 2. & 34. eod. lib. 2.

Nota etiā, quòd Doctores, magistri, & scholares sunt sub regali protectiōe, & infringēs eā, eos,

¶ *Ley. II. Que no se pongan treguas entre los señores, y sus vasallos.*

NO puedā poner treguas y seguranças generalmente entre el señor, y sus vasallos: pero si algunos vasallos se vinieren à querellar de su señor, è dixeren que an recelo que no podran estar seguros, y nos entendemos que es razon que lo deuamos hazer, embiaremos mandar al tal señor so pena cierta, que las guarde.

vel ſuos iniuriando, tenetur pœna frãgentis treugam Regis. l 2. tit. 31. par. 2. vbi Montal. citat Bal. in authenti. omnes peregrini. C. communi. de ſucceſsi. &. l. 3. tit. 24. lib. 4. foro legum.

TITVLVS *Nonus. De reptis.*

¶Lex. I.

a ¶ *Antiguamẽte.* Concor. l. 1. tit. 11. par. 7. &. l. fin. eodem titu. l. 1 &. l. 10. titul. 2. ſuprà hoc lib. 4. l. 1. vbi ad literã verba huius legis habẽtur titu. 21. de reptis, & diffidationibus. Quoloco eſt vidẽdus Mõtalu. l. 4. verſi. *é aun y ha otra manera de amiſtad ſegun la coſtũbre de Eſpaña, que puſierõ antiguamente los fijos dalgo entreſi, que nõ ſe deuen deſhõrar, nin fazer mal unos à otros, à menos de tornar ſe la amiſtad, é ſe deſafiar primeramẽte.* tit. 27. par. 4. l. 14. ad fi. tit. 21. par. 2. Et adde. l. vn. in ordin. Regis Alphonſi Compluti celebratis anni. 1386. quã videas. Quis poſsit repta re nobilem? Reſpondeo, quòd alius nobilis, & non ruſticus c. 1. §. ſi ruſticus. verſi. Si miles aduerſus militem pro pace violata, aut aliqua capitali cauſa duellũ committere voluerit, facultas pugnãdi ei non cõcedatur, niſi probare poſsit, quòd antiquitùs ipſe cum parentibus ſuis natione legitimus miles exiſtat. De pace tenenda, & eiꝰ violato. vbi vi. quæ notat glo. verb. an diuino. l. 1. titu. 3. &. l. 1. titu. 11. part. 7. De hac re vide plures quæſtiones per Pari. de Puteo in tracta. đ re militari. lib. 1. cũ 10. libris ſeq. fol. 123. vſq; ad foli. 167. colum. 1. in 12. volu-

¶Ley. III. *Que ſean ſeguros los caminos.*

Idem.

VAndamos otroſi, que los caminos caudales el vno queva à Sanctiago, el otro que va de vna ciudad à otra, y de vna villa à otra, y à los mercados, à las ferias, que ſean guardados, yamparados, que ninguno faga fuerça en ellos, muerte, ni robo, y el que lo fiziere, peche ſeyſcientos marauedis para la nueſtra camara de la buena moneda.

TITVLO IX. De los rieptos, y deſafios.

¶Ley *primera. Como ſe deue tornar amiſtad, è deſafiar uno à otro.*

Fuero de leyes.

ANtiguamẽte[a] los fijos dalgo con cõſentimiẽto de los reyes puſieron entre ſi amiſtad, y dieron ſe fe vnos à otros de ſe la tener, y de no fazer mal vnos à otros à menos de ſe tornar en enemiſtad, è deſafiar, ſegun ſe contiene en eſte libro enel titulo de los fidalgos. Porende quando algun fijo dalgo ha razon de acaluñar à otro por injuria que le aya fecho, deuele tornar amiſtad, è deſafiarle, y aquella es la amiſtad, è la fe que le deſafia, la que fue pueſta antiguamente, aſsi como es ſobredicho: dende aquel dia que lo deſafia no le ha de fazer mal haſta nueue dias.

¶Ley. II. *Sobre que caſos ſe pueden acuſar, ò reptar uno à otro.*

El rey don Alfouſo en Alcala era de M.CCC.LXXXVI.

GRaue coſa es à los reyes q̃ los ſus naturales ſean denoſtados ante ellos de denueſto de traycion, ò de aleue. Y por eſta razon el Emperador don Alonſo ordeno, y eſtableſcio en las cortes de Najera, que qualquier que quiſiere reptar, ò acuſar à otro ſobre traycion de aleue, que lo moſtraſſe primeramente al

12.volumi.tract.diuersorum doctorum. Ista materia hodie non est in vsu, nec in reptatione, nec in duello. gloss. verb. *los hijos dalgo*. in.l.1. titulò.3. partit.7.

¶Lex.II.

a ¶*Primeramente al Rey*. Cõcord.l.4.& ex traditis ibi à Grego. Lopez hanc legem dotabis tit.3.par.7. Si reptans falsum in reptatione imposuerit, tenetur palinodiam recantare, dicendo se mentitum in eo, quod imposuit reptato.l.6.ibi *mandar al otro que lo repto q̃ se desdiga, pues que dixo lo que non podia, nin deuia dezir, & demas deue fincar por su enemigo*.&.l.8. ibi, *deue se desdezir delãte el Rey, è por corte, diziendo, q̃ mintio en el mal que dixo, al reptado*. tit. 3.parti.7. Et est text. hic ibi, *lo qual es que se desdiga*.& in.l.6.infrà eo. Cui consonat.l.2.titu.9.lib.8.infrà.ibi, *desdigase ante el alcalde, y ante hombres buenos, y diga que mintio en ello*. Quando enim quis tollit famam alterius, dicendo falsum, & iniustum, tunc tenetur restituere famam, confitendo se falsum dixisse. S. Thom.2.2.quæst.62.articu.2.Domini.Soto in lib.4.de iusti.& iur.artic.3.pagin.443.colum.1.versicu. Nec dissimile est. vbi optimè intelligit. Et sanct. Thom. sequitur Grego.Lopez in.l.15.tit.18.par.2.

Sed est dubiũ, Vtrum quis teneatur formaliter dicere se mentitum fuisse in casu istius, vel sufficiat dicere verba æquipollentia, nempe, quòd ille, contra quem dixit conuicium, seu reptum, est bonus, absque aliqua infamia, seu macula? Et videtur, quòd sufficiat, nam nihil refert quid ex æquipollentibus fiat. iura sunt vulgaria. Et ideo si quis dixerit alicui conuiciandi animo, rogo vt taceas, nam in meo genere non sunt latrones, sodomitæ, Iudæi, vel hæretici, seu leno nes, vel dicendo, tace, nam ego nõ sũ cucurbita, vel huiusmodi. nam eo ipso censeris eum, seu in suo genere esse latrones, teneris q̃; actione iniuriarum. Lucas de Pẽna in.l.errat. columna.2. C.de castrẽs. peculio.libr. 12. Vel si dicas, Nõ sum ego ille, qui furtũ feci Paris de Puteo. in tractat. syndicatus verbo. notorium. columna 2. Pro hoc est text. & quæ notat Bartol. in.l. Item apud Labeonem. §. cui non fine. ff. de iniur. vbi habetur, quòd si conuicium non fit certæ personæ, non punitur, tamen secundùm Bartol. si apparet quòd diceret de aliquo, licèt eum non exprimeret, vel si diceret de aliquo, & intelligeret de alio, & hoc appareret, puniendus erit. Non enim curandum est, in quo quis loquatur, sed in quem intentio dirigatur. vt dicit Iureconsultus in.l.cùm pater. §. donationis. ff. de legat. secundo. Ita etiam notat Angelus in dict.

rey [a], è le pidiesse merced, q̃ le otorgasse, q̃ pudiesse acusar, òreptar. Y porq̃ hallamos q̃ el dicho ordenamiẽto es buena cosa, y con razon, y guardada d̃ los fijos dalgo de nuestro señorio, y de otros nuestros naturales, establecemos, y mandamos, que ningu no sea osado de acusar ni reptar à otro ante el rey sobre traycion, ò aleue que no tanga al rey, ò al reyno fasta que primeramente lo muestre al rey en su puridad con vn escriuano de camara: porque si el rey viere que el fecho es sobre que se deua fazer emienda, que la faga fazer la que entendiere q̃ cumple, y que se escuse la acusaciõ. E si el repto no se puede escusar q̃ se pueda fazer la acusaciõ ò el repto. E si aq̃l àquiẽ quisiere acusar, ò reptar de trayciõ, ò de aleue q̃ no tanga al rey, ò al rey no, è si el reptado esta en la corte aunq̃ gelo aya dicho al rey no pueda fazer acusacion, ò repto fasta nueue dias, è si no fuere en la corte q̃ el rey de su officio lo faga saber à aq̃l à quien assi quisiere acusar, ò reptar. Y este aquiẽ assi quisiere acusar, ò reptar aya plazo d̃ treynta dias para venir, è nueue dias mas. E si no viniere en los treynta dias, è nueue dias, è despues venido en los.xxx.dias se auiniere en los.ix.siguiẽtes

in. d. l. apud Labeonem. § generaliter. quòd vtens veſte lugubri, etiam in improperiũ amici ſui infamiam paſſi, aut aliã deteſtabilẽ iniuriã, teneatur de iniuria. Idem Angel. in. l. veſtẽ eod. titu. notat, quod in iniuriam alterius non licet ſordidã veſtem deferre, aut capillũ ſummittere. Et dicit notandũ cõtra illos, qui dicunt contra notoriè dãnatos, Meta det de tali condemnatoria contra te lata, & hoc modo reproperant, vt vidi aliquos facere. Notat Boërn. & eius addition. cõ ſil. 4. col. 3. n. 16. Igitur & in caſu præmiſſo in diſſolutione ipſius iniurię arg. l. nihil tã naturale. ff. de regul. iur. c. 1. de regul. iur. Iſtud dubium ponit Gregor. Lopez in. l. 25. verb. *como deſmentirſe*. titu. 18. par. 2. & videt approbare hãc partem.

deſpues que viniere, ò venido en los nueue dias no ſe auiniere faſta los treynta dias complidos, que dende adelante que ſe pueda fazer la acuſacion, ò el repto: è ſi acaeſciere, que el rey por oluido, ò por otra razon no lo fiziere faber à aquel aquien quiſiere acuſar, ò reptar como dicho es, tenemos por bien, que paſſados los treynta dias, y enlos nueue dias mas que ſe pueda fazer la acuſaciõ ò el repto, aſsi como ſi el rey gelo ouieſſe fecho ſaber. E ſi acuſare, ò reptare ſobre traycion, ò aleue, que no tanga al rey, ò al reyno, no guardando lo que dicho es que el rey por quanto al acuſado de la acuſaciõ del repto, ò el reptador aya la pena que deue auer el que dize el repto no lo podiendo fazer, lo qual es que ſe deſdiga, è ſi ſe deſdize no finque par de hombre fijo dalgo, è ſi no ſe quiſiere deſdezir, que ſalga del reyno faſta treynta dias, è finque enemigo de aquel aquien dixo la acuſacion, ò el repto, y de ſus parientes. E ſi fuere acuſado que aya el acuſador eſſa miſma pena. E ſi la acuſacion, ò el repto ſe ouiere de fazer ſobre fecho de traycion, que tanga al rey, ò al reyno el que ouiere de fazer la acuſacion, ò dezir tal repto, que lo mueſtre al rey en ſu puridad y que no ſe pueda fazer tal acuſacion ni dezir tal repto en ninguna manera, ni en ningun tiempo ſin mandado del rey. E ſi de otra guiſa fiziere la acuſacion, ò el repto de tal traycion, que no lo oya el rey, è lo eſcarmiente del que le aſsi fiziere la acuſacion, ò dixere repto ſin ſu mandado como la ſu merced mandare, parando mientes à las palabras de acuſacion, ò del repto.

¶ Ley. III.

Idem.

¶ Lex. III.

Stableſcemosq̃ en eſta manera ſe puedã fazer los reptos. Todo fijo dalgo puede reptar por tuerto, ò deſhonra ò aleue que le aya fecho otro fijo dalgo [a], y eſto que lo pueda fazer el por ſi miſmo, è ſi fuere muerto [b] el que recibio la deſhonra pueda reptar el padre por el fijo, y el hijo por el padre el hermano per el her-

a ¶ *Que le aya fecho otro fijo dalgo*. Et ſic nobilis nobilem reptare poterit, vt hic. & notaui in. l. 1. ſuprà eod.

b ¶ E *ſi fuere muerto*. Adde l. 7. titulo. 3 partit. 7. à qua originem habuit iſta lex. Et ibi vide Gregor Lopez in gloſſa. 1. & 2.

c ¶ De-

mano. E si tales parien tes no tuuiere, pueda lo fazer el mas cercano pariente que ouiere del muerto, fasta segundos fijosde primos. Y aũ establecemos, que pueda reptar el vasallo por el señor, y el señor por el vasallo, è cada vno de los parientes del reptado, ò fasta el quarto grado pueden responderpor su parien te quando fuere reptado. Mas por hombre, que fuere biuo no pueda otro ningũo reptar, porque en el repto no puede ser recebido pro curador, saluo quando alguno quisiere reptar à otro por su señor, ò por su muger, ò por hõbre de orden, portal q̃ no puede, ni deue tomar armas, que bien tenemos por derecho, que en fecho que tales cayan que bien puedan reptar vno de los pariẽ tesfobredichos maguer sea biuo aq̃l por quien reptare. Pero dizimos, que ningun traydor, ni aleuoso, ni su hijo que ouo despues que fizo la traycio[c], ò aleue, nopue da reptar à otro, ni aq̃l que es juzgado que fizo cosa porq̃ vala menos, è otrosi, que no pueda reptar à otro hombre aquel que fuere reptado, antes que sea quito del repto, ni el que fuere desdicho por corte, ni pueda ninguno reptar aquel con quiẽ ha tregua, saluo si durãdo la tregua le fiziere algu na de aquellas cosas por q̃ pueda ser fecho el repto. E quãdo quisiere al guno reptar por otro, q̃ pueda reptar por derecho repte en su nõbre di ziẽdo, q̃ vale menos por lo q̃ fizo, y q̃ lo prouara por lid, ò por testigos, ò

c ¶ *Despues que fizo la traycion.* Ergo filij nati ante crimen proditionis, vel huiusmodi commissum, à patre non veniunt, nec pœnis impositis postea natis comprehenduntur. l. 6. titu. 27. par. 2. l. nec enim propriè. vbi Ioan. Orosci. hanc sententiam probat, & citat istam legem. ff. de senatorib. Gregor. Lopez latè de ea agit. l. 2. tit. 2 par. 7. in verbo. *sus fijos.* Denique cogitandum reliquit, propter verbum ibi positum, *todos sus hijos.* Et hanc partẽ benigniorem existimat doctissimus Iacobus Septimacensis in institu. Catholicis capit. 29. nu. 7. qui à nu. 3. latè, ac eruditè ad vtranque partem tractat. Et q̃ veniant etiã filij antea nati, dicit magis communem opinionem, quam vsu receptã esse existimat. Claudi. Aquensis in l. si quisid qd colum. 5. ff. de iurisdict. omni. iudi. communem audacter affirmat. Placet Ioan. Lup. in tractat. de iustitia & iure obtentio. ac retentio. regni Nauarræ. 5. parte. §. 8. Gondisal. de Villadiego in tractat. contra hæretic. prauita. quæst. 23. repertori. Inquisitorum. verbo. Filij. Alphonsi. à Castro libr. 2. de iusta hæretico. punitione capit. final. & in libr. 1. de potestat. legis pœnalis. capitu. 6. corola. 1. Et in crimine hæresis filios etiam natos ante parentis lapsum canonicis pœnis affici, quemadmodum prædicti firmant, existimat Couar. lib. 2. variarum resolut. c. 8. versi. Quartò quæritur quid de filijs hæreticorũ. nu. 5. per tex. in. c. filij. de hæreti. libr. 6. vbi filij eorum, q̃. in articulo mortis hæresim commiserũt, pœnas canonicas patiũtur. igitur de iã natis nulli põt esse dubium loqui. Et vrget tex. in. c. statutum. 2. de hæretic. eod. lib. quo in loco expressum est filios hæreticorum infames esse, hęreticorũ, in quã, qui tales decessisse nec oportebit, aut opus erit probare patrem ante mortis tempus, & cũ filij hæretici nati fuerint, hæreticum fuisse. Et propterimmanitatẽ tãti criminis ista opinio, maximè hac nostra tempestate, tenenda est. Nec huic opinioni obstat Concilium Toletanũ decimũtertiũ nuper typis excusum, ex quo videtur pro priori opinione maximã coniecturã posse sumi, nempe, natos filios ante crimen hęresis à pa

sis à parente commissum non affici iuris pœnis: nã cùm in eo cõcilio restituãtur parentes in pristinos honores, ex indulgentia, & gratia restituũtur & filij nati post scelus commissum, qui si nati antea, non indigeant aliqua restitutione. Nec diffiteor esse hanc vrgentem argumẽtationẽ, quæ tamen non omnino cõuincit contrariam opinionem: præterquàm, q̃ Cõcilium illud Toletanum generale nõ est, quãuis nec propriè prouinciale, quippe quod ex totius Hispaniæ ferè partibus fuerit congregatũ secũdum Couar. lib. 2. variarum resolutio. c. 8. versicu. Quãrtò solet pro Calderi.

Est tamen dubium, Vtrùm is, qui succedit in bonis hæreticorum, teneatur filijs hæretici, saltem ex æquitate, alimenta ministrare? Respõde secundùm Ioann. Lupũ Decanũ Segouiẽsem in tract. de hæresibus. quæsti. 19. quòd teneatur fiscus, vel dominus temporalis, cui applicãtur bona propter delictum. Didacus del Castillo in l. 77. Taurin verbo. *cometieren*. nu. 8. eum refert, & sequitur.

por pesquisa del rey: è si dixere que repta por aquel q̃ le mãdo reptar, no sea oydo: que como dicho es de suso en repto no deue ser recebido procurador[d]. Otrosi establescemos q̃ ninguno puedafazer repto ante hombre ninguno sino ante el rey por corte y no ante rico hombre, ni merino, ni otro official alguno del reyno, porq̃otro ningũono ha poder de dar al hijo dalgo por traydor ni aleuoso, ni quitarlo de repto sino el rey tã solamẽte porel señorioq̃ ha sobre todos, maguer le sea prouado y sea juzgado por aleuoso, el rey lo pueda dar por quito, y por leal si tãta merced le quisiere fazer: que tan grande es el derecho del poder del rey, que todas las leyes y todos los derechos tiene en las cosas temporales. Establescemos que todo fijo dalgo pueda ser reptado, que matare o firiere, ò prẽdiere a otro fijo dalgo: no lo auiẽdo primeramente desafiado. Y el que reptare por estas razones pueda dezir que es aleuoso por ello.

d ¶ *No deue ser recebido procurador.* Nota, quòd ad reptandum aliquem requiritur personalis præsentia nobilis reptantis, nec admittẽdus erit procurator. Ratio est quia hæc criminis accusatio est facta coram rege, vt infrà hac lege cautum est. & l. 5. infrà eod. sed in criminalibus non admittitur ad accusandum procurator. l. pen. §. ad crimen ff. de public. iudi. & alibi suprà dixi. igitur & in hoc casu. Vtrùm autem quando pro homicidio imponit pœnã pecuniaria interuenire possit procurator? Respon. pos se secundùm Albe. in l. 1. si filius. num. 2. C. ad Macedo.

¶ *Ley. III I. Como deuen estar en tregua los que se reptaren.*

DEclaramos y mandamos, q̃ despues que alguno reptare à otro, q̃ esten en tregua tambiẽ ellos como sus parientes, y se guarden vnos a otros en todas las cosas: sino en el repto, y en lo que a el pertenece. E si acaescicre que el reptado muriere en el plazo, o andando en la corte defendiendo su verdad quede su fama libre, è quita de la trayciõ òdel aleue de aquel q̃ reptare, y no empezca a su linage, pues que desmintio a aquel[a] quelo repta re, y estaua aparejado para defenderse. Otrosi dezimos, que quãdo el reptado se echare a lo que el rey mãdare y no a lid: que el rey lo man-

a ¶ *Pues que desmintio à aquel.* Nota q̃ reptat⁹ debet dicere reptã tem mentitum esse in eo quod dicit. l. 4. ibi, *é el reptado deue le luego*

luego reſponder cada quel dixeſſe traydor, ò alcuoſo, que miente. E eſta reſpueſta deue fazer, porque le dize el peor denueſto que puede ſer. E tal riepto como eſte, deue ſer fecho por corte, ò ante el rey. titul. 3. part. 7. & ibi Greg. Lopez in verb. *que miente.* &. l. ſexta. eodem titul.

de ſaber por peſquiſa.

¶ Ley. V. *Como el reptado deue reſponder al repto.*

El rey don Alonſo en Alcala. Era de M. CCC. LXXXVI.

NO veniendo el reptado[a] a reſponder al tiẽpo à los plazos que fueron pueſtos, puedalo reptar ante el rey el que fizo emplazar tambiẽ como ſi el otro eſtuuieſſe preſẽte: pero ſi acaeſcieſſe ay padre, ò hijo, ò hermano, ò pariente cercano faſta el quarto grado ò ſeñor por vaſallo, ò vaſallo por ſeñor, cada vno de eſtos bien podra reſponder por el reptado ſi quiſiere deſmentir a quiẽ lo reptare, y eſto pueda fazer por razon del deudo q̃ con el ha.[b]

Ley. VI. *Como el reptado puede deſechar el repto.*

EL reptado no puede deſechar al reptador, por razõ q̃ ay a otro pariente mas propinquo del muerto. Pero ſi quiſiere reptar al otro pariente maspropiquo del muerto: eſtonces deue ſer recebido antes que otro ninguno. E ſi el reptado ſe defendiere d̃ qualquier de los que le reptã por lid, ò peſquiſa, ò el reptador fuere vencido, no pueda otro[a] de alli adelante reptar por aquella razon: maguer que ſea mas propinquo el que lo quiſiere deſpues reptar: mas ſi el reptado ſe defendiere ſin lid, è ſin peſquiſa, aſsi como deſechando la perſona del reptador, porque no ouieſſe de-

¶ Lex. V.

a ¶ *No uenien-do el reptado.* Adde optimam. l. 5. tit. 3. partit. 7. & l. 13. &. l. 20. titul. 21. libr. 4. foro legũ. Et ex iſtis legibus nota coniunctionem ſanguinis multũm operari. Colligitur etiam ex. l. 1. &. l. quoniam ſeruitus eorum ad dolorem noſtrum, iniuriamque noſtram porrigitur. ff. de libe. cauſa. l. lex Cornelia. ff. de iniur. l. eos apud. ff. de receptato. Ludoui. Roman. plura congerit in rep. l. ſi vero. §. de viro. verſicul. decimaſeptima principalis fallentia. nu. 39. & ibi in additio. ff. ſolut. matrimon. Deci. in. l. fratris tui. colum. 2. num. 3. C. de tranſactio. Bald. in capit. 1. colum. fina. num. 11. de alienatio. feudi. Latè de hoc plures deciſiones notabiles commemorans agit Hippolyt. de Marſil. in repetitio. l. vnic. verſicul. Nota vlteriùs ex iſto textu. num. 197. C. de raptu virgin. & in conſil. 119. nu. 15. l. 1. & ibi Gregor. Lopez in gloſ. 1. tit. 8. partit. 2. & in. l. 2. verbo. *obedeſcer.* eodem titul.

¶ Lex. VI.

a ¶ *No pueda otro.* Quia de eodem delicto non debet bis queri. c. de his. de accuſat. l. penultim. ff. naut. caupo. ſtabula. l. 12. titul. 1. partit. 7.

b ¶ *Que con el ha.* Vel ratione amicitiæ. l. 5. & ibi Gregor. Lopez. titul. 3. parti. 7. Confirmatur ex pluribus alijs effectibus, quos amicitia producere ſolet, de quib⁹ meliùs, ac latiùs quàm alibi p Andræ. Tiraquel. in tract. de pœnis temperã. cauſa. 22. pagina. 76. vſq; ad. 99. l. 3. 4. 5. &. 6. titul. 27. parti. 4. l. 7. vbi Greg. Lopez verb. *ò de gran amor* titul. decimo octauo. partit. ſecunda. Segur. in repetitione. l. Imperator. num. 17. vbi plura inſerui in additio. meis. ff. ad Trebellia.

b ¶ *Que min-*

b ¶ *Se echare a lo q̃ el rey.* Adde copioſam. l. 4. titul. 3. partit. 7. ibi. *Otro ſi dezimos, que quãdo el reptado ſe echare alo que el rey manda, é non à lid, ſi el reptador quiſiere prouar lo que dixo con teſtigos, ò por cartas, pongale el rey plazo à que prueue. E ſi el prouare con fijos dalgo, ò cõ carta derecha, uala la prueua, E ſi non lo pudiere prouar cõ fijos dalgo, ò con carta derecha, non uala.* Nota iſtaverba, quæ hìc non reperiũtur.

recho de reptar, estonces no se podria escusar el reptado del repto que otro pariente mas propinquo le fiziesse. E si porvẽtura el reptador đ̃ xasse el repto despues q̃ ouiesse reptado no lo q̃riendo lleuar adelante, deue se dezir ante el rey por corte, diziendo que mintio enel mal q̃ dixo [b] al reptado. E si se desdixere, dende en adelante no pueda reptar, ni ser à par de otro en lid, ni en otra parte: è si no se quisiere desdezir deue lo echar el rey de de la tierra, y dar lo por enemigo đ̃ aquel aquiẽ repto, y esto por atreuimiento q̃ fizo de dezir mal ante el, de hõbre q̃ era su natural, è no auiẽ dofecho porque. E otro si dezimos, que si el reptado fuere vẽcido del pleyto porque lo reptaren, y dado por aleuoso deue ser echado de la tierra por siẽpre, y perder la meytad de todo quãto tuuiere, y ser del rey: mas no deue el hijo dalgo morir [c] por razõ de aleue, saluo si fuere el fecho tãto malo, que todo hombre que lo fiziere ouiesse de morir por ello. Mas si alguno fuesse reptado por caso de traycion, è fuesse vencido, y dado por traydor, deue morir por ello, y perder todos los bienes que han de ser del rey.

b ¶ *Que mintio enel malq̃ dixo.* Adde quæ dixi in. l. 2. in glo. 1. suprà eodem.

c ¶ *El hijo dalgo morir.* Nota quòd in pœnis inferendis nobilitatis ratio facit eas esse mitiores. Et sic nobilis corporali pœna puniendus, minùs acerbè punietur, quàm ignobilis. Secùs si esset pecuniaria. glos. in. c. cùm quidã. verb. dignitate. de iur. iur. Andræ. Tiraq. de pœnis temperã. causa. 31. nume. 27. versi. Secundò intellige, vt nobiles in pœnis criminalibus. vbi pulchra adducit. Nobilis autem quis sit, vltra suprà iam dicta est videndus Aristoteles libr. 2. Rhetoricorũ ad Theodecten. cap. 15. De moribus nobiliũ. Cuius verba ad literam hic referre placuit. Nobilitatis igitur mores sunt, vt ambitiosior sit, q nobilior est. Nã omnes cùm quid adsit, ad id solent coaceruare. Nobilitas verò, quædam maiorum claritas est. Præterea nobiles ad contẽnendos maiorũ suorũ similes parati sunt. Nam ea quę iã diu gesta sunt, honorabiliora sunt, adiactationẽ q̃ aptiora, q̃ quæ nuper facta. Est autẽ nobile secundũ virtutem generis. Generosum verò secundũ quòd non recedit à natura, q đ̃ non contingit vt plurimum nobilibus, sed multi humiles, atque deiecti sunt. Est autẽ etiã in virorũ generibus fertilitas quędam, sicut in agris aliquãdo, ac interdũ si genus bonum fuerit, viri præstantes generãtur, rursũ q; genus dejcitur.

¶ Ley. VII. *Como se deue proceder contra el reptado si no uiniere al plazo.*

DAr deue el rey juyzio contra el reptado si no viniere al plazo que le fue puesto en esta manera, faziendo le reptar otra vez ante si por corte, diziendo el que lo fizo emplazar la razon porq̃ lo repta, y el yerro que hizo, mostrando los plazos que le fuerõ puestos, è como no vino à ellos. Y contando el fecho como passo, y desque lo ouiere contado deue pedir al rey, q̃ faga aquello que deue fazer de derecho, y el rey q̃ndo ouiere [a] đ̃ dar la sentencia deue fazer mueſtra q̃ le pesa, y dezir assi por su corte. Sabed como fulano caualler o, ò fijo dalgo fue emplazado à q̃ viniesse

¶ Lex. VII.

a ¶ *El rey quando ouiere.* Nota istam

ta iſtam legẽ moralem, ac ſingularem. Et pœna aleuoſi qualis ſit, dixi in.l. 1.verb. *muera por ello.* titu. 8. iſto lib.4. ſuprà. & eſt l.25.titu.21. lib.4. fo.leg. Et quibꝰ caſibus crimen aleuoſiæ cõmittatur, eſt l.ſecunda. & ibi Montalu. & in.l. 24.titu. & libro.fori præcitato. Et pœnam homicidij proditoriè cõmiſſi declarat optimè præceptor colendiſsimus. D. Antoni. Gomez in tractat. de delictis.cap.3.n. 5.verſ. Secũdus caſus, in quo aggrauatur pœna homicidijeſt fol. 33.

oyr el repto: è ouo plazos à q̃ pudieſſe venir à defenderſe ſi quiſiera ſe gũ q̃ los deuia auer de derecho, y tan grande fue la mala ventura, q̃ no ouo verguença de Dios, ni de nos, ni recelo de deſhóra de ſi meſmo, ni de ſu linaje, ni de ſu tierra, ni ſe vino à defender, ni ſe embio à eſcuſar de tan gran mal como eſte que oyſtes, que le repta, y como quier que nospeſa muy de coraçon, de auer de dar la tal ſentencia contra tal hombre, que ſea naturald nr̃a tierra, y de nueſtro ſeñorio. Pero por el lugar q̃ tenemos para cõplir la juſticia, y porque los hombres ſe recelen de gran yerro, y por tangran mal como eſte, damoslo por traydor, ò por aleuoſo, y mandamosque le den muerte de traydor y d aleuoſo ſegũ q̃ merece por tal yerro como eſte.

¶ Ley. VIII. *Que los fijos dalgo ſe puedan reptar y deſafiar è contra los que traen empreſas è requeſtas para ſe matar con otro.*

El rey don Iuan. II. En Madrigal. Año de. M.CCCC.XXXVIII.

ORdenamos, que los fijos dalgo ſe puedan reptar, è deſafiar en los caſos, y por la forma en las leyes ſuſodichas [a] contenidas, y q̃ otras empreſas, y requeſtas algunas entre los hijos dalgo no ſe fagan, ni puedan ſer en ningun caſo, ni por alguna razon que ſea: è qualquier hijo dalgo [b], que embiare, ò truxere empreſa, ò requeſtas à otro fijo dalgo, para ſe matar con el, ò hazer puntas, ò otras armas ſino en la forma, y caſos ſuſo contenidos, que demas y allende de las penas en las dichas leyes expreſſas por eſſe miſmo fecho pierda la tierra, y merced que de nos tuuiere, y ſea para aquel contra quien fuere la requeſta, è deſafio, y el tal requeſtador ſalga de todos nueſtros reynos por dos años: y ſi durante el dicho tiempo en nueſtros reynos entrare, por la primera vez le ſea doblado el deſtierro, y por la ſegunda vez pierda todos ſus bienes para la nueſtra camara, è ſi porfiare, por la tercera vez que muera por ello. E ſi el tal fidalgo requeſtador tierra, ni merced d nosno tuuiere, eſte por vn año en cadenas, y deſpues ſalga del reyno por dos años. E ſi el requeſtador fuere villano [c], que le ſean dados cien açotes, y pierda la tierra, y merced ſi alguna tuuiere. Pero en eſte caſo no aya la tierra, y merced el reptado. Mandamos, que ſi el requeſtado recibiere la requeſta, ſal-

¶ Lex. VIII.

a ¶ *En las leyes ſuſodichas.* Vt in.l.1.2.&.3. ſuprà eod.

b ¶ *Qualquier fijo dalgo.* Ad de optimam l. fin. infrà hoc titu.

c ¶ *Fuere villano* Et meritòeſt puniẽdus, cũ ipſe nõ poſſit reptare. vt dixi in.l.1. in gl.1. ſuprà eo.

uo en la forma ſuſodicha de las leyes ante deſta, q̃ incurra, è caya en las miſmas penas del requeſtador, pero q̃ las dichas penas no ſeã para el reqſtador, ſaluo pa la nr̃a camara.

¶ Ley. IX. Por *quales caſos puede deſafiar un fidalgo à otro.*

El rey dõ Iuã. II. En Madrigal. Año. de. M. CCCC. XXXVIII.

¶ Lex. IX.

a ¶ *Muerte de padre*. Adde. l. 3. & quæ di xi in l. 5. ſuprà hoc titu.

POR tirar peleas, è contiendas que acaeſcen entre los hijos dalgo, males, y daños, è robos que venian à la tierra, por los deſafios que ſe faziã entre ellos ſu eltamẽte como no deuian. Porende ordenamos, è mãdamos, que pueda deſafiar vn fijo dalgo à otro, por ferida, ò por priſiõ, ò por correr cõ el otro, ſi por muerte de padre, òde madre, ò de abuelo, ò de viſabuelo, ò de fijo, ò de fija: de nieto, ò de nieta, ò de viſnieta, òpor muerte đ hermano, primo, ò prima de ſu padre [a], ò primo ſegũdo del q̃ deſafio, ò por ferida, ò por priſiõ de los ſobredichos varones, ò de qualquier de ellos, q̃ tenga legitimo impedimẽto devejedad, ò de enfermedad, ò otro alguno q̃ ſea tal que no pudieſſe deſafiar, ni ſeguir enemiſtad. Y por las parientas en los dichos grados, ò por ſu muger del q̃ deſafiare, porq̃ ſon perſonas que no pueden deſafiar, ni ſeguir ninguna enemiſtad. Y ſi los dichos varones, ò q̃lquier dellos, no quiſiere por ſu deſhõra por las dichas coſas, ò por algũas dellas deſafiar ni ſeguir enemiſtad podiẽdo lo fazer, q̃ otro ſu pariẽte no pueda deſafiar por ellos. E otroſi ſi algun hijodalgo fuere de vn lugar à otro dõde mora otro hijo dalgo, y eſtuuiere el, ò ſu muger, ò ſu padre, è firiere, ò matare, ò prẽdiere algũ peõ del hijo dalgo q̃ con el morare, òeſtuuiere, q̃ lo pueda deſafiar el q̃ recibiere la deſhõra. E ſi algun fijo dalgo, y peõ q̃ biuiere cõ otro cauallero hõbre fijo dalgo fiziere eſto, q̃ aquel cõ quien biuiere no lo acoja y eche de ſi, è ſi hijo dalgo fuere y lo acojere, y no lo echare de ſi, q̃ pueda deſafiar aquel q̃ recibio la injuria à aquel q̃ lo acojere, y el hijo dalgo con quiẽ biuiere aq̃l q̃ el maleficio fiziere, ſeyẽdo requerido primeramẽte por nr̃o merino, ò por el querelloſo. Y ſi el q̃ hizo el maleficio fuere peon, que aquel cõ quiẽ biuiere ſea tenido de lo entregar alnr̃omerino, ſilo pudiere auer: è ſi no lo fiziere ſeyẽdo requerido, como dicho es, que lo pueda đſafiar por ello el q̃ recibio la deſhõra. Yel nr̃o merino tome la prẽda al tiẽpo, y dele la pena ſegũ fuero, èſin algũa dilaciõ. E otroſi q̃ ſi algũ fijo dalgo fuere dende vn lugar à otro donde mora otro fijo dalgo, ò eſtuuiere ſu muger, ò ſu madre, è prẽdare, ò tomare algũa coſa por fuerça, q̃ pueda ſer deſafiado por ello, ſaluo ſi el que eſto fiziere fuere nueſtro merino, ò otro official, que aya è tenga juſticia y poder para lo fazer. Otro ſi ſi algun fijo dalgo dormiere con-

parienta

parienta que tenga otro fidalgo en su casa, è seyendo fecho sabidor, ò la leuare, ò forçare, que lo pueda de safiar pro ello. Y mandamos que por otras cosas algũas no puedã de safiar, y quando algun fijo dalgo quisiere desafiar otro fijo dalgo, q̃ sea tenido de hazer saber la razon porque lo desafia. Y dsde el dia que lo dsafiare fasta nueue dias, no pueda el que lo desafiare, ò embiare de safiar, fazer dsʃ hõra, ni mal, ni muerte al desafiado, fasta que sean passados los dichos nueue dias. E si por otras cosas algunas desafiare, ò embiare à desafiar, saluo por las que dichas son, y en otra manera como dicho es, que el desafio sea ninguno, y el q̃ lo fiziere, que salga de la tierra por dos años: y que deste tal que finquẽ los bienes à nuestra guarda, y que del tal destierro no sea de nos perdonado. E si perdonaremos, si quier por nuestro querer, ò por su pedimiento, ò de otro, que en estos dos años que auia de estar fuera del reyno no pueda querellar, ni sea tenido otro alguno de le responder à sus querellas, y el que sea tenido de responder à los que del querellarẽ, ò alguna cosa le demandarẽ. Otro si mandamos, que si algun fijo dalgo desafiare à otro por las cosas susodichas, ò por alguna dellas, ò lo desafiare por otras personas parientes, è amigos, que este que assi nombrare, ò embiare, q̃ no pueda ser cõtra el desafiado, para le fazer daño ni desʃhonra, ni lo ferir, ni matar, saluo si fuere con aquel que fiziere desafio, mas por si mesmo que no faga enemistad con el desafio.

¶ *Ley. X. Que las penas deste titulo no sean executadas fasta que sean juzgadas.*

El rey don Iuan. I I. en Valladolid. Año de. XLIIII.

OTrosi mãdamos, que las penas deste titulo no sean executadas fasta que por nos, ò por nuestro juez competente sean determinadas [a], è juzgadas por sentencia diffinitiua, saluo en los casos que fueren notorios en que ninguna prouãça se requiere, è nos seamos bien certificados del caso, porque nuestra voluntad es de guardar la justicia, y su derecho à cada vno, y lo que las leyes de nuestro reyno en tal caso de si disponẽ por que los nros naturales sin lo merecer no padezcan.

¶ Lex. X.

a ¶ *Sean determinadas, è juzgadas.* Nota, q̃ pœnæ non sunt exigendæ antequã reus fuerit cõuictus, & sententia fuerit lata, vt hic habetur. argu. text. in cap. cùm secundùm leges. d̃ hæretic. libr. 6. Dixi in. l. 23. in gloss. 1. versi. dubitatur tamen vtrùm condẽnatio. pagin. 171. titulo. 3. lib. 1. suprà. Et facit l. si cùm nulla sententia præcessisset, capta sunt, & distracta pignora, posʃunt recuperari. ff. de re iudica. cum ibi notatis.

¶ *Ley. X I. La pena en que incurren los que embian carteles, y se salen à matar, y los que lo tratan.*

El Rey è Reyna. En Toledo. Ano de. LXXX.

VNa mala vsança se frequẽta agora en estos nuestros reynos, q̃ quãuo si fuere con aquel que fiziere desafio, mas por si mesmo que no faga enemistad con el desafio.

¶ Lex.

¶Lex. XI.

a ¶*No sea osado de fazer, ni embiar*. Nota hanc legem insignem in hac materia. Et adde quæ notat Ange. in tractat. de malefic. verbo. Et Sempronius Rodulphi. per totum. vbi tractat mandans cõmitti delictum, & mandatarius committens ad quam pœnam teneantur. Quãplurima remissiuè adduxi ad Segur. in repeti. l. 3. §. fina. num. 9. fol. 4. cum sequen. ff. de liber. & posthum. Antoni. Gomez libr. 3. variarum resolu. capi. 3. num. 40. cum sequent.

b ¶ *Aunque el trance y pelea no uenga en efecto*. Nota casum, quo qs punitur ex affectu, licèt nõ sequatur effectus. l. is qui cum telo. C. đ sicar. l. si quis non dicam rapere. C. de episcop. & cler. l. 2. titul. 13. libr. 8. infrà

do algun cauallero, ò escudero, ò otra persona menor tiene quexa, de otro, luegole embia vna carta, que ellos llaman cartel sobre la quexa que del tiene, y desta y de la respuesta del otro viene à concluyr, q̃ se salgan à matar en lugar cierto cada vno cõ su padrino, ò padrinos, ò sin ellos, segũ que los tratantes lo conciertan. Y porque esto es cosa reprouada, y digna đ punicion, ordenamos, y mandamos que de aqui adelante persona algũa de qualquier estado, ò condicion q̃ sea, no sea osado de fazer[a], ni embiar los tales carteles à otro algũo, ni lo embie dezir por palabra. Y q̃lquier que lo cõtrario hiziere si quier sean dos, ò muchos, cayan è incurran por ello en pena de aleue, y ayan perdido, y pierdan por ello todos sus bienes para la nuestra camara, aunque el trance, y pelea no venga en effecto[b]: è si dello se siguiere muerte, ò feridas, y el requestador q̃ dare biuo de la requesta ò trãçe, muera por ello. Y si el requestado que dare biuo, sea desterrado perpetuamẽte. Y por que en los tales delictos tiené gran culpa, y cargo los tratantes que lieuã y traen los mẽsajes y carteles desto, y los padrinos q̃ vsan cõ ellos. Mandamos, que ninguno sea osado de ser en esto tratãte, ni leuar, ni traer los carteles y mensajes, ni seã padrinos del tal trance, ò pelea: so pena que por el mesmo fecho caya, è incurra cada vno dellos en pena de aleue, y pierda todos sus bienes, y seã las dos tercias partes para la nuestra camara, y el otro tercio para la persona que lo acusare, y para el juez que lo sentenciare[c]. Y que los q̃ los miraren, y no los despartieren pierdan los cauallos, y mulas en q̃ fueren. E si fuere à pie, que pague cada vno seyscientos marauedis, y que estas penas se repartan en la forma susodicha.

Cou. clem. Si furiosus. de homi. 1. par. nu. 10. vbi tractat, quãdo ex affectu non sequuto effectu quis sit pœna ordinaria criminis plectendus. Et đ pœna diffidantis aliquem, omnino vide Anto. Gomez. de delictis. c. 3. nu. 12. versi. Quĩtus casus, in quo aggrauatur pœna. ibiq̃ citat istam legem fina.

c ¶*Para el juez que lo sentenciare*. Nota iudicem consequi beneficio huius legis tertiam partem pœnæ inflictæ reo.

TITVLO X. De las assonadas.

TITVLus Decimus De assonatis.

¶Lex. I.

¶Ley. I. *Que ninguno faga assonadas, ni ayũtamientos de gente, y que guarden las treguas q̃ les fueren puestas.*

El rey don Alonso. En Alcala. Año de. M. CCC. LXXXVI.

Porque

a ¶ *Assonadas.* Assonatas facientes, si posita eis treuga per iudices, vel adelantatos, seu merinos, vel regis mandato noluerint desistere, nec ab assonata discedere, si domos habent fortes, diruantur, & capti, ducãtur ad regem, vt de eis ad libitum faciat. Si verò domos fortes nõ habeant, excludantur à patria per quadriẽniũ. Si autem regis clementia veniam exilij consequantur, per quadriẽniũ non possunt de alijs conqueri, nec qc quã ab alijs petere, eisq; nemo cogitur respondere, ipsi tamen alijs respondere tenẽtur. Et idẽ erit dicendũ de impendẽtibus auxiliũ assonatæ, si per iudicem moniti, redire minimè voluerint. Hoc dicit. Habuit ad literam originem ab ordinamento Regis Alphonsi Compluti condito anno. 1386. titu. 32 l. 1. incipien. *Si alguno.*

Assonata autem dicitur congregatio gentium coadunatarum ad faciendum cum armis vim, damnũ, ac scandalum in aliqua ciuitate, oppido, seu castello. l. 2. titu. 10. part. 7. & ibi Greg. Lopez. verbo. *que tal assonada.* citat aliqua iura optima. l. 16. titul. 26. partit. 2. ibi, *Assonada tanto quiere dezir, como ayuntamiento que fazen las gentes unos contra otros, para se fazer mal. &c.*

Dubium est circa hanc legem, qualiter debent testes concludere testimonium exhibentes aduersus illos, qui fecisse dicuntur assonatam? Gregor. Lopez in dict. l. 16. tetigit, sed nihil decisum reliquit. Respondetamen, quòd debent dicere coadunationem factam fuisse cum numero decem personarum ad inducendam vim, seu malum, vt hic habetur ex Alexand. consilio. 224. lib. 2. Et qualitas deducta in accusatione, est probanda, aliàs non obtinebit accusans. gloss. in. l. eum actum. ff. de nego. gest. quam citat Bart. consil. 209. colum. 1. num. 2. Paul. Parisi. consi. 72. num. 96. lib. 4. vbi dicit, quòd quando aliquis vocatur cum aliqua qualitate, vt admitti possit, necesse est, quòd eam qualitatem habeat, quæ verificanda est in primis, aliàs dispositio cessat, vt tradit Ioan. Andr. in nouella. in cap. 1. de homic. lib. 6. Barto. in. l. 1. §. ait prætor. ff. ne quid in flumi. publ. Alexan. in. dict. consili. 224. Deci. consil. 222. num. 2. & consi. 261 colũ. 2. nu. 2. versi. Et hoc idem confirmatur. & cõsil. 256. colũ. 1. num. 4. Iaso. plura adducẽs in. l. 1. §. in eum. colum. 1. num. 3. ff. ne quis eum qui in ius vocat. est. Hippoly. in. l. si quis ne quæstio. numer. 147. ff. de quæstio. & in practica causar. crimi. §. quoniam. nu. 52. vbi plenissimè agit de hoc & in singul. 187. Qualitas apposita. & in consil. 48. num. 16. Cepol. libr. 2. de seruitu. rustico. cap. 9. num. 13. Panthaleon de Crem. in repet. l. 2. column. 59. C. de rescind. vendi. Nicola. Euerard. in locis legalibus capit. 36. Ergo qualitas, quæ inducit assonatam, ab allegante est probanda. Quoniam qualitas informat, & qualificat subiectum cui inhæret. glo. in. c. statutum. de electi. lib. 6. singula. secundum Boëri. consi. 20. nu. 40. In materia huius legis adde Guido. Papam decisio. 422. Contigit de facto.

Porq̃ las assonadas [a] que hazẽ en la nuestra tierra son muy dañosas, y dan causa, y occasion à muchos males y daños, defendemos, que ningũo, ni algunos de qualquier estado, ò condicion, ò preeminencia no sean osados de fazer, ni fagã assonadas, ni ayuntamiento de gente en ninguna parte de nuestros reynos, è señorios. E si tales assonadas fizieren y les fuere mandado, q̃ se partã d̃ las assonadas, y que derramen las gentes que tienen ayuntadas, ò les fuere puesta tregua por los nuestros adelantados, ò por los nuestros merinos, ò por otros juezes q̃lesquier, ò por nuestra carta, y mandado no se quisieren apartar, ò derramar ni partir de las dichas assonadas, ni otorgar la dicha treguavnos à otros, Mandamos, que si casas fuertes tuuieren, les seã derribadas [b], y seã trayius vocat. est. Hippoly. in. l. si quis ne quæstio. numer. 147. ff. de quæstio. & in practica causar. crimi. §. quoniam. nu. 52. vbi plenissimè agit de hoc & in singul. 187. Qualitas apposita. & in consil. 48. num. 16. Cepol. libr. 2. de seruitu. rustico. cap. 9. num. 13. Panthaleon de Crem. in repet. l. 2. column. 59. C. de rescind. vendi. Nicola. Euerard. in locis legalibus capit. 36. Ergo qualitas, quæ inducit assonatam, ab allegante est probanda. Quoniam qualitas informat, & qualificat subiectum cui inhæret. glo. in. c. statutum. de electi. lib. 6. singula. secundum Boëri. consi. 20. nu. 40. In materia huius legis adde Guido. Papam decisio. 422. Contigit de facto.

b ¶ *Les sean derribadas.* Nota casum, in quo domus deliquẽtis est destruẽda, & in. l. 6. vers. *è si acaescieſſe q̃ el rey fueſſe muerto, ò preso, q̃ fincaſſen sus casas derribadas, è yermas para siempre.* tit. 27. parti. 2. Alberi. in. l. si is cum quo. ff. communi. diuid. Itẽ domus ad ęmulationem ciuitatis etiam in priuatis locis constructa, est destruenda. l. 17. titulo. 18. eadem secunda part.

dos presos ante nos, para que nos les demos aquella pena que entendamos que deuen auer. E si casas fuertes no tuuieren, salgan de toda la tierra por q̃tro años: y aunque nos por nuestra voluntad, ò à peticion de otros los perdonemos, que en los quatro años que auian de estar fuera del reyno, no puedan querellar, ni demandar, ni sea tenido alguno de les respõder, y ellos que sean tenidos de responder [c] à los que dellos querellaren, ò demandaren. Y en esta mesma pena cayan los que yendo à las assonadas à ayudar [d] à algũo dellos y fueren requeridos, y afrontados por las justicias, no lo quisieren hazer.

c ¶ *Ellos que sean tenidos de responder.* Ad instar excommunicati, qui non potest esse in iudicio voluntariè tanquàm actor, sed tanquàm reus, & coactè cogitur, ne ex sua malitia commodum consequi videatur. capi. intelligimus. de iudi. l. 4. titulo. 10. libro. 2. foro legum. & ibi Montalu. De hoc suprà alibi latiùs dictum est. Et denegatur audientia in capitu. excommunicamus. §. credentes. de hæret. & in. l. vnic. regis Alphõsi in ordinationibus Cõplutensibus. anni. 1387. dum dicit. E *este desterramiento que lo non perdone el rey, é si lo perdonare, quier por su talante, ò por pedimiento de otro, que en estos dos años que auia de estar fuera del reyno, que no pueda querellar, ni demandar, ni sea tenido ninguno de le responder, y el que sea tenido de responder à los que querellaren ò alguna cosa le demandaren.*

d ¶ *Los q̃ yendo às assonadas à ayudar.* Intellige sciẽter, secùs si absq; malitia esset cum amicis, qui eum fraudulenter adduxerunt ad locum assonatę, quia absq; voluntate delictum minimè cõmitti, est notũ. Ex quo potest inferri adquę stionẽ, quæ sæpe contingit. Quidam vocat amicũ suum, nec dicit quò ire velit, nec qd facere velit, sed rogat, vt eũ assocíet, & ipse accepto ense ipsum associat, & obuiant inimico illius, & eum interficit. Est dubium, vtrùm iste associans, & non præstãs auxilium ad maleficium committendum teneatur. Quòd non

¶ Ley. II. *En que pena caen los que fizieren daño en las assonadas.*

TOdos los que fueren al assonada si yendo, ò viniendo fizieren daño pagué lo ànos con el q̃tro tanto, y el doblo à la parte, ò partes que lo recibieren, è de la pena à nos perteneciente, haya el merino la tercia parte: y si los que fuerẽ en ayuda de las assonadas vienen con el principal, el dicho principal que fizo el ayuntamiento sea tenido ala pena sobredicha, è si por pesquisa no fuere fallado quien dio, ò fizo los dichos daños, saluo el prĩcipal, aquel sea tenido à los dichos daños, è sobre los dichos daños, el señor de la behetria, ò del solariego juntamente con los vezinos de la behetria juren, y lo que juraren pagara el principal: y si no tuuiere de q̃ pagar, salga de la tierra por dos años. E si en medio deste tiẽpo pagare los dichos daños, pueda entrar. E si en qualquier tiempo le fueren fallados bienes aunque sea despues de complido el destierro, pague el dicho daño à la parte doblado, ante que à nos la pena sobredicha, y despues que pagado el principal que recibio el daño, que pague la dicha pena para la nuestra camara.

¶ Ley. III. *Que no se tomen prouisiones en las assonadas.*

non teneatur, facit tex. secundùm Richard. Malūb. Guido. de Suza, Alberic. Raphaël. & Cepol. num. 4. in. l. quis sit fugitiuus. §. idem ait si seruus. ff. de ædilit. edict. & Hippolyt. in. l. 1. nu. 12. C. ad legem Cornel. de Sicar. His adstipulatur. l. quicūq;. C. de ser. fugit. vbi paritur ei, qui bona fide facit. Ex quo sumit argumentū Bald. ibi num. 22. quòd si commodaui alicui equum, arma, vel famulum, qa dicebatse vel le ire in villā, & ibat ad occidēdum hominem, qp ego nōteneor quia non venit delictum in mentem meā. Quod dictum refert, & sequitur Hippol. loco proximè citato. Felin. in. c. sicut dignum. in princip. colū. 3. de homic. Item facit. Nam si statutum punit tenētem vxorem alterius, qp parcitur ignoranti secūdum Bald. in dict. l. quicunque nume. 23. Et Hippoly. loco iam præmisso. nu. 3. Ratio est, quia in præmissis casibus non adest animus, nec propositum delinquendi, nec præstandi auxiliū maleficio faciendo. Sed dicendum est in casu quæstionis nostræ. Aut iste associās dum viderit illū velle interficere inimicum suum aufugit, vel recessit, data sibi facultate recedendi, aut nō erit sibi potestas cōmodè recedendi, quibus casibus non tenetur, per præmissa. Secùs si sciens noluit recedere, habita facultate, & copia honestè recedendi à loco rixæ, seu assonatæ. argumen. istius legis, & dict. §. idem ait si seruus. vbi Bal. & Cepol. nume. 5. notant per illum text. in fauorem famulorum conductorū ad occupandum aliquā possessionē, vel castrum, vt non puniātur, si certi d qualitate facti recedūt, & vlteriùs nolunt amplius se immiscere, aliàs secùs. l. 12. ibi, *deuen lo fazer con intencio de se tornar à la tierra quanto mas ayna pudierē*. ti. 25. par. tita. 4. Et ibi vid. Gregor. Lopez verb. *è no quisiessen*.

Establesce-mos otrosi, que ningun rico hōbre, ni cauallero, ni hombre fijo dalgo no tome prouisiones, ni otras cosas, ni faga otro daño en todo lo que fuere de nuestro señorio, ni del abadengo por asonada que aya entre si, ni por mouimiento que aya de aboroto, ni porque los llamemos para nuestro seruicio. Y si algunos fuerē al llamamiēto de asonadas, vayan con su prouisiō, ò de aquellos que los llamaren, ò los que ànuestro llamamiēto fueren, que vayan cō los dineros de las soldadas que de nos tienen. Y quien de otra manera tomare mantenimiētos, ò otra cosa, como dicho es, que lo paguen con el quatro tāto à nos ò al deudor aquien tomare, como dicho es. E si no ouiere de que pagar, que caya en la pena susodicha en la ley ante desta, saluo si lo pagare luego, ò diere prēdas que lo valan.

¶ Ley. IIII. *Que los concejos, y regidores den fauor à la justicia contra los que mouieren escandalos.*

Ordenamos, y mādamos que quādo acaesciere [a] que en las nuestras ciudades, è villas se mouieren escandalos, è bollicios entre personas poderosas, si los nuestros alcaldes è justicias no pudieren poner remedio para los despartir, ni remediar con justicia [b], è ouiere menester fauor è ayuda para esforçar nuestra justicia, y para executar,

¶ Lex. IIII.

a ¶ *Quando acaesciere.* Nota istā legē, quę seruatin practica.

b ¶ *Ni remediar con su justicia.* Nota quòd iudex debet implorare fauorem, & auxilium à subditis in casibus licitis, nō tamen in illicitis, quibus non tenentur ei obedire. per hunc text. ibi, *con justicia*. Ad idem est casus singul. in cap. qui resistit. 11. quęst. 3. quo loco diuus Augustinus ait, Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Sed qd si illud iubeatur, quod non debeas facere? Hic sanè contemne potestatem, ipsos humanarum le-

gum gradus aduerte, si aliquid iusserit curator, faciendum est, non tamen si contra Proconsulem iubeat, non vtiq; contemnis potestatem, sed eligis maiori seruire: nec huic debet minor irasci, si maior prælatus est. Rursus si ipse Consul aliquid iubeat, & aliud iubeat Imperator, vel aliud iubeat Imperator, & aliud Deus: Da veniam ô Imperator, tu carcerem, ille gehennam minatur: hic iam tibi assu mēda est fides tua tanq̄ scutū, in quo posis omia iacula inimici extinguere. Et dicit gloss. notabilis in. c. non debet. 11. q. 3. gloss. in. l. toties locū. §. si cui. in verb. obtemperare. ff. de pollicitatio. quòd quando pręceptū est iniustum apparenter, nō solùm nō est obtemperandum iudici, imò est ei resistēdum. notat Barto. per text. ibi in. l. prohibitum. colum. 1. num. 2. C. de iure fisci. libr. 10. & ibi Platea. Idem Barto. in. l. omnes. num. 3. C. de decurio. eod. libr. Deci. in. l. non videntur data. §. qui iussu. num. 4. ff. de regu. iur. & in. l. vt vim. num. 24. vbi plures assertiones ad huius dicti interpretationem ponit. ff. de iusti. & iur. Panorm. & Felin. num. 2. in cap. si quando. de offi. delegat. Alexand. consil. 144. Post reddditum primum consilium. col. 1. num. 2. libr. 2. Philipp. Franc. in. c. dilecto. de sent. excōm. lib. 6. Hippolyt. in practi. causarum criminali. §. diligenter.

que los concejos, regidores, è officiales de la tal ciudad sean tenidos de les dar todo fauor, è ayuda que les pidieren para executar la dicha justicia.

¶ Ley .V. *Que ninguno repique las campanas sin mandado de la justicia y de quatro regidores.*

El rey don Enrique. IIII. En Toledo. Año de. LXII.

POR escusar escandalos, y bollicios, è ayuntamientos de gente, ordenamos y mandamos, que ninguno sea osado de repicar campanas sin mandado de la justicia y de quatro regidores si pudieren ser auidos, ò alomenos dos regidores de la ciudad,

nu. 51. cū seq. & in. l. 1. in prin. nu. 25. versi. Aliud etiam sequeretur. & in. l. edictum. col. 2. ff. de quęstio. & in. l. 1. nu. 78. ff. ad legē Cornel. de Sicar. & in singular. 456. Habuisti suprà satis latè. Faciūt quæ notat Iaso in. l. si procurator. col. 1. versi. Tertiò nota. nu. 4. ff. de condict. indebiti. Et glo. fin. in. c. ad abolendam. ibi, Quia priuilegium nō dat causam delinquēdi. de hæret. & Paris. de Puteo in tracta. syndicatus. verb. brachium officialis. nu. 3. fol. 64. col. 2. & quæ tradit Hadrian. Papa quodlibet. 2. Domin. Soto in tracta. de tegend. & deteg. secret. membr. 3. q. 2. Et sic intelligas. l. 3. titu. 17. libr. 8. infrà. & l. 11. titu. 4. libro. 2. suprà. l. 35. titu. 9. lib. 6. infrà.

ò villa, ò lugar con la justicia del lugar. E si el lugar fuere tal, que no pudieren ser auidos regidores, que ninguno sea osado de repicar las dichas cāpanas sin mandado de la dicha justicia del lugar. E qualquier que lo contrario fiziere, incurra en pena de muerte [a] por la justicia, y pierda todos sus bienes para la nuestra camara.

TITVLO XI. De las encartaciones.

¶ Ley. I. *De que manera deuen ser tratados los de la encartacion por los señores.*

El rey don Alonso en Alcala. Era de. M. CCC. LXXXVI.

¶ Lex. V.

a ¶ *Incurra en pena de muerte.* Nota istā legem, quam ipse intelligo, qñ scienter, & dolosè aliquē hoc fecisse constat ad inducendam guerram, seu scandalum iniustè. Secùs si absque dolo, motus ex aliqua præuia causa, nempè, rusticus videt homines cū armis in sua villa diruentes aliquas domos, vel aliam rē designatā ad seruitium oppidanorū, & ideo clamat, & tangit seu pulsat cymbala, nō erit puniēdus, cū habuerit iustā causam snbueniendi suā villam, ac patriā, quā defendere tenetur ab oppressione ac damno inferendo ab alijs. Tum etiam, quia est rusticus, & putat illud sibi licere, etiam

etiam ex causa iniusta, q̃ excusat à dolo, vt alibi diximus. Et sic vidi in quæstione facti subiecta practicari, me existẽte iuris defensore p oppidanis del Endrinal.

TITVLUS undecimus. De incartationib⁹.

¶Lex. I.

TOda encartacion[a] sea hecha de los señores, cuyo fuere aquel lugar de la encartació. E si los fijos, ò nietos, ò dende ayuso no les guardarẽ lo que fuere puesto en la encartacion de sus anteçessores, tomandoles mas de quãto han de tomar de derecho, y desaforãdoles, y no les guardando lo que es puesto, que los de la encartació que lo querellen al rey, ò al merino del rey, è si los señores de la encartacion no lo quisieren emendar, que se puedan tornar de otro señor, q̃ fuere natural deaquella encartacion, y ellos con el señor, ò con el merino que los ampare, y les guarde su derecho, y les haga hazer emiẽda del mal y daño que ouieren recebido. Pero si en alguna, ò algũas d̃ las cartas de las encartaciones fuere contenido, que el rey deue auer algun derecho en la encartacion por los señores dellas no les querer guardar la encartacion segun deuẽ, que en esto sea guardado al rey su derecho, segun en las encartaciones se contiene.[b]

a ¶Toda encartacion. Originẽ habet ista lex ab ordinationib⁹ regis Alphonsi in curijs cõpluti celebratis anno. 1387. in titulo trigesimosecundo. De las cosas que el rey don Alphonso tirò, è declarò, è mandò guardar del ordenamiẽto q̃ el Emperador don Alphonso hizo en najera. in. l. duodecima. cuius initium est. Toda encartacion que sea fecha.

b ¶Segun en las encartaciones se cõtiene. Hoc idẽ habetur in. l. duodecima. in glos. suprà proximè citata. Pacta enim inter principẽ, & subditum, vel è conuerso sunt seruanda. capit. 1. de probationib. & quæ ibi notantur. Et Barba. in capit. nouit. nu. 177. versicul. Adde quod habetur in capitu. primo. &c. de iudi. Et alibi latiùs de hoc dixisse sum memor.

¶Ley. II. Que el que fuere de aldea, ò de solares, ò ouiere solariegos, que no les puedan tomar el solar.

Idem.

¶Lex. II.

NIngũ señor que fuere de aldea, ò de solares, ò ouiere solariegos[a] no les pueda tomar el solar à ellos, ni à sus fijos, ni à sus nietos, ni à aquellos que de su generacion vinieren, pagando los solariegos aquello que deuen pagar de derecho. E ningun solariego no pueda vender, ni enagenar, ni empeñar cosa alguna d̃ aquello que fuere del solar. Y si de otra manera lo vendiere, ò enagenare, no vala, y entre lo todo aquel cuyo es el solar, y toda quanta ganancia fiziere el solariego en aquel solar. Y quien de otro

a ¶De solares, ò ouiere solariegos. Adde. l. tertiam. titulo vigesimoquinto. part. 4. quæ exponit, quid dicatur Solariego, Behetria è Deuisa, sic dicendo, Deuisa, è Solariego son tres maneras de señorio, que hã los fijos dalgo en algunos lugares, segun fuero de Castilla. E Deuisa tanto quiere dezir, como heredad, que viene al home de parte de su padre, ò de su madre, ò de sus abuelos, ò de los otros de quien descende, que es partida entre ellos, è saben ciertamente quantos son, è quales los parientes à quien pertenesce. E Solariego, tanto quiere dezir, como home, que es poblado en suelo de otro. E este à tal puede salir quando quisiere de la heredad con todas las cosas muebles que y ouiere, mas non puede enagenar aquel

solar, nin demandar la mejoria que y houiere fecha, mas de ue fincar al señor cuyo es. Pero si el solariego a la sazõ q̃ po blo aquel lugar, recibio algunos marauedis del señor, o fi zieron algunas posturas de so uno, deuen ser guardadas en tre ellos en la guisa que fueron puestas. E en tales solariegos como estos no ha el rey otro derecho ninguno, si non tan so lamente moneda. E Behetria tanto quiere dezir, como here damiẽto que es suyo, quito de a quel q̃ uiue en el, è puede rece bir por señor à quien quisiere, que mejor le fa ga. Est notan dum, q̃ de iu re cõi Roma norũ non re periũtur ista verba, *Deuisa, Behetria, & so lariego*, quan uis de alijs ge neribus colo norũ habea tur per glos. in rubr. C. de agricol. & cẽ sit. libr. 11. & per Plat. in fi ne illius titu. Et latè per A zonẽin sum. eiusdẽtit. No tat Gregor. Lopez in. d. l. 3. verb. *segũ fuero de Casti lla.* Et de isto verbo, *Solarie go*, est. l. 13. in ordinamen to regis Alphonsi Compluti ann. 1387. Et de his etiam loquitur Specula. de feudis. §. quoniã. vers. Sed nunquid homo meus. col. 11. num. 37. quos ibi vocat homines de mãsata, vbi etiam dicit. Est autem mansata, quando dominus dat alicui man sum cum diuersis possessionibus, & propter hoc se fecit ille hominem domini, & ad certum seruitium tenetur, persona tamen eius libera erit, si dimissa mansata, alibi se transferat. Est enim natura mansatæ, quòd alienari non possit, & quòd ho mo mansatæ alibi se transferens, mansatam amit tat. vt per Specul. vbi suprà. §. quoniam. num. 37. versicul. Sed nunquid ho mo. & l. 3. titul. 25. part. 4. Si ergo, p betur, quod homines ta lis terræ libe rè vẽdãt pos sessiões suas, quas ibi te nent, perhoc infertur eos non esse sola riegos, cùm hoc sit cõtra solarij natu ram. Andrę. Isernia in ca. 1. de contro uersia inter mascul. & fœ min. de bene ficio. versic. Quidam tamen. dicens, q̃ si est con suetudo præ scripta in ca stro, quòd te nẽtes prędia vendant libe rè possessio nes suas, tũc incũbet proba tio domino, quòd prędium illud es set feudale. Et videtur i bi sensisse Al uarot. nu. 2. Et hæc notã da sunt, vt scias in articulis deducere in iudicio, cũ aliqui nuncupantur Sollarerij ad exclusionem dicentis.

solariego, ò d̃ fidalgo cõ prare heredad cõtra aq̃l señor, cuyo es aquel so lar, siẽpre corra aquel so lar al solariego, mas si al guno cõprare del realẽ go, aquella heredad sea siẽpre pechera al rey: as si como siẽpre fue dea q̃l de quien la cãbio. Otro si si el solariego ganare heredad en exidos, ò en mõtes, ò en sierras, que no sean del termino del rey, ò del abadengo, to das estas ganãcias corrã à aquel solar, q̃ el sola riego tiene. E otrosi esta blescemos, que todos a quellos q̃ tienẽ los sola res, y fueren solariegos, ò desamparare ẽ los sola res para yr à morar al a badẽgo, ò al realengo, ò à la behetria, no pueda, ni deua leuar algũos bie nes deste solar à los di chos solares, saluo à la behetria de aquel señor, cuyo es el solariego, y siempre deue tener el so lar poblado, porque el se ñor del solar halle po sada, y tome sus dere chos como los ha de to mar. Y si esto no fiziere pueda el señor tomar el solar, y dar lo à poblar à aquellos que vinieren labradores de aquella natura de aquel solar, si quisiere aquel solar en la behetria suya, y de su linaje donde viniere a quel solar, y el solarie go, è ningun señor que tuuiere la behetria, no les pueda fazer tuerto, ni fuerça, mas de quan to son aforados. E si fi ziere vna, ò dos, ò tres vegadas tuerto, y no se lo quisiere emendar, à la tercera vegada el la brador saque la cabeça[b] por la vna finiestra de aquella casa donde mo ra, y traya testigos, è di-

b ¶ *Saque la cabeça.* Nota istam legem, quæ deriuatio nem, ac originem formalem habuit ab ordinamẽ to Complutensi regis Alphonsi ãno Domini. 1387. tit. 32. l. 13. versic. *è sil fizieren una, ò dos, o tres*

negadas tuerto.

¶Ley. III.

a ¶*Ordenamos.* Concord. l. 14. in ordinationibus cõ plutenſibus regis Alphonſi anni. 1387. titul. 32. & in ordinam. eiuſdem regis Pinciæ cõditis. l. 16. & l. 17. & in ordina. regis Ioãnis Segouiæ celebratis. l. 6. & l. 16. in ordin. Complutẽſ. anno prædicto. 1387. regis Alphõſi.

ga que renũcia, y ſe parte del ſeñorio de aquel que le haze tuerto, y q̃ ſe torna vaſallo con todo lo que ha de otro ſeñor que ſea natural de aquella behetria en que es aquel ſolar do el viue. Y ſea vaſallo, de aq̃l a quien tomo: y el otro no ſea oſado de le fazer mal, ni tuerto. Pero ſi algunos ſolariegos ouierẽ ante otro vſo, y coſtũbre, y priuilegio, ẽ qualquier maneradeuen paſſar con los ſeñores: y los ſeñores cõ ellos que les ſea guardado el vſo, y coſtumbre, y priuilegio que ouieren en eſta razon: y con las encartaciones que les ſeã guardadas las condiciones q̃ han las cartas, y priuilegios por do fueron otorgadas los encartaciones ſe cõtiene, è ſi nõ ouierẽ cartas, ò priuilegios, q̃ les ſea guardado el vſo y coſtũbre que ouieren eneſta razõ de tanto tiẽpo aca, que memoria de hombres no ſea en contrario.

b ¶*Todos los ſolares.* Habes hîc ſubiectionem magnã apud Hiſpaniæ viros ſecũdùm conſuetudinem eorum, à qua liberaretur omnis ille, qui tali ſeruituti eſt ſubiectus, ſi in epiſcopum eligeretur, cùm talis dignitas etiã liberet filiũ à patris poteſtate. authẽt. Sed epiſcopalis dignitas. C. de epiſco. & cleri. & in capit. per venerabilẽ. qui filij ſint legit. l. 65. titul. 5. par. 1. ibi, *que el dia que lo fazen Obiſpo, ſale de poder de ſu padre, è de otro mayoral ſuyo, que auia, ſi era en algun orden.* Et infrà in terminis dicit, *ſi era ſieruo, ò ſolariego, ò del linage de alguno dellos, q̃ de alli en adelante finca libre.* Facit text. in capit. peruenit. 86. diſtinctio. & l. 14. titul. 18. partit. quarta. vbi per epiſcopalem dignitatem filius liberatur à patris ditione. Et in multis epiſcopi ratione dignitatis ſunt priuilegiati, de quibus per Speculator. in titul. de diſpenſationi. §. nunc de epiſcoporum. num. 23. verſicul. Ipſi quoq; in multis.

Ex qua. l. 65. ibi, *finca libre.* deduci poteſt, filium familiàs per contractum matrimonij quemadmodum eximitur à patris poteſtate. vt in. l. 47. Taur. ſuntq; ei reſtituẽda omnia bona vnà cum vſu fructu. l. 48. in eiſdem legibus. ita liberetur à cura ſui curatoris, & teneatur ei reddere rationem ſuorũ bonorum, cũ iam ſit eius officium extinctum. l. 6. tit. 17. par. 7. ibi. *Eſto es, porque el huerfano deſpues q̃es caſado, è trae ſu muger à ſu caſa, non recibe embargo ninguno en demandar cuẽta à ſu guardador de todos ſus bienes.* Ex quibus verbis cõſtat minorẽ, ſequuto matrimonio liberari à curatoris poteſtate. Item matrimoniũ facit hoïes legitimæ ætatis ad illos obligãdos ex mutuo. lege. 207. ſtyli. Suarez in rep. l. 9. titul. 11. fo. 81. col. 1. libr. 1. foro legum. Ioan. Lup. in rep. capi. per veſtras. §. 27. col. 1. nu. 5. de dona. inter vir. & vxor. Sed tamen Suarez vbi ſuprà dicit, quòd in practica non vidit hucúſq; obtentũ, filium, vel filiã per matrimoniũ cẽſeri maiorem. Sed tñ intelligi põt in his, quæ odioſa ſunt minori. Secùs in alijs, quæ vtilitatis cauſam continent. Et q̃ requiratur ætas viginti

¶Ley. III. *Que los bienes que ſalieren de los ſolares de lo abadengo no ſean leuados à otro ſeñorio.*

Idem.

ORdẽamos[a], q̃ todos los ſolares[b] que ſean de abadengo, ò de otro qualquier ſeñorio que deuã juſticia, y ſean forceniegos, que de los bienes, y de las heredades d'eſtos tales ſolares que no puedan ſer lleuados à otro ſeñorio: ſaluo ende por caſamiẽto, dexando ſiẽpre el ſolar poblado: por q̃ el ſeñor del ſolar pueda cobrar ſu juſticia, è

vigintiquinque annorũ de ſtylo huius regni hodie non ſeruatur, cũ matrimonium, vt præmiſsũ eſt, ſuppleat ætatem. Ita doctor Segura in repetit. l. vnum ex familia. §. ſed ſi fundum. nu. 24. verſicul. Tertiũ, quòd ætatem. ff. de legat. 2. Præterea cõſtat ex verbo poſito in prædicta. l. regia. 47. Tauri. dũ dicit, *en todas las coſas para ſiempre.* Et ſic quo ad omnia, quæ ei inducunt ſubiectionẽ, & impedimẽtum adminiſtrationi ſuarũrum, ſuę́que familiæ extendi debet. Namqui totum dicit, nihil excluſiſſe eſt cenſendus. capi. ſolitę. de maiori. & obediẽ. & cùm præſit familiæ ꝑ matrimoniũ nõ eſt ęquũ, nec decẽs, vt alijs ſubijcia tur. Et ita pluries vidi in hoc regno hanc quæſtionẽ à iudicibus diſſus derechos que aya.

¶ Ley. IIII. *Que el merino no tome mas behetria de quanto tuuiere quãdo el rey le dio el officio.*

Idem.

NIngun merino mayor [a] de Caſtilla, ni los merinos que por el anduuieren dados por el rey no tomen mas behetria de quanta tenian en aquella ſazon que la merĩdad, ò el officio le dio el rey: è del abadẽgo no pueda, ni deue cobrar alguna behetria, ni ſola riego, ni alguna granja, ni caſeria de moneſterio con poder de merindad.

¶ Ley. V. *Si diere el rey, ò Emperador encomiẽda à algun fijo dalgo, ò otro alguno, q̃ no tome encomiẽda, ni behetria por prenda.*

Idem.

OTroſi ningun fijo dalgo [a] que el rey, ò Emperador diere encomiẽda à otro alguno no tame otra encomienda por prẽda, ni mas behetria de quãto tenia en aquella ſazon q̃ el que la encomienda tuuo. Ni pueda fazer agrauiamiento: ni echar pecho en la encomiẽda que tomare mas de quãto los de la encomienda han de fuero, y de derecho. E ſi mas tomare, peche lo cõ el doblo al rey, è pierda la encomienda. a

¶ Ley. VI. *Que el fijo dalgo no tome cõducho ni yantar en las behetrias del padre, ò madre ſeyendo uiuos.*

Idem.

TOdo hõbre a fijo dalgo q̃ padre tuuiere [a] biuo, no tome conducho ni yantar en las behetrias, ni en las deuiſas q̃ fueren del padre, ò de la madre ſaluo ſi fuerẽ enfermos de tal enfermedad, que no lo puedan prouer, ni amparar los labradores đ la deuiſa. Pero puedã auer deuiſa ſi la ouieren en otra parte, comprãdola de otro fijo dalgo, o auiendola por caſamiento de ſu muger. a a

¶ Ley. VII. *En que manera puede auer el fijo dalgo toda la behetria de parte de ſu muger.* a

Idem.

TOdo fijodalgo puede auer toda behetria, y todo derecho que ſu muger [a] deuia auer por naturaleza, ò

finitiuè deciſam. Quã no.

¶ Lex. IIII. ¶ *Ningun merino mayor.* Sũpta eſt à l. 15 titu. 32. in ordinationibus regis Alphõſi Compluti anno. 1386. & ex. l. 150. in foro de *aluedrio.*

¶ Lex. V. ¶ *Ningun fijo dalgo.* Ad literam ſumptã eſſe conſtat ex. l. 16. titu. 32. in ordinatio. Complutẽſibus regis Alphonſi anno. 1386. & à l. 152. in foro *de aluedrio.*

¶ Lex. VI. ¶ *Que padre tuuiere.* Concordat ad literã. l. 17. tit. 32. in ordin. Complutice lebratis à rege Alphonſo anno. 1387. & l. 154. ĩ foro *de aluedrio.*

¶ Lex. VII. ¶ *Todo derecho que ſu muger.* Ad literã deſumptã eſt ſe hanc legẽ cõſtat exprę dicto ordinamento de Alcala regis Alphõſi anno. 1387. tit. 32. l. 18. Et hoc eſt verum vi uente vxore, ca

ea nanq; defuncta si decederet abintestato, non succederet ei vir, sed venientes abintestato. Si tamen vxor filios non haberet, vel descendentes per lineam directam, vel si haberet, eos iustè exhęredasset, posset hisce in casibus maritum suum hęredē instituere, etiā si cum eo paruo, seu breui tempore cohabitasset, velè conuerso, quippe cū ad paria iudicētur l. non tātùm C. de leg. cui⁹ litera est. Nō tm̄ duorum mēsium, sed etiā minoris tēporis mariti⁹ vxoris testamēto script⁹ succedit, nec legata, vel fideicōmissa, seu donationes temporis huius angustia capi prohibet. l. final. C. si quis aliquē testa. prohibu. Iudiciū, inquit, vxoris postremū in se prouocare maritali sermone nō est criminosum. l. nō ideo minus. & l. si cōpēsandi. C. de hær. inst. l. inter virū. C. de infir. pœnis cęlibat⁹. l. si in persona. C. de fideicommiss. capit. Rainutius. iuncta glos. verb. defuncta. de testament. Facit. l. 1. titul. 6. libr. 3. foro legū. Et sic coniuges inter se possunt se hęredes adinuicem instituere, & etiam legata relinquere. dict. l. non tantùm. Intellige tn̄, dum tn̄ maritus non cōpellat vxorem, vel e conuerso vt eum instituat, vel ei legata relinquat. dic. l. final. C. si quis aliq. testa. prohib. Quanuis blando sermone ad hoc adinuicem se possint allicere. vt in dict. l. habetur. Iudicium, inquit, vxoris postremum in se prouocare maritali sermone non est criminosum. Quod tamen verum intellige, ni si testator priùs fecisset testamētum, & alium hæredem instituisset, quia isto casu si quis blādis verbis, vel adulationibus induceret testatorem, vt eum instituet, licèt tunc primum testamentum valeat, tamen primus institutus reuocauit à secū do per actionem de dolo, seu in factum. Angel. per illū text. in. l. nō enim ff. de inoffic. testamen. & in. l. fina. C. si quis aliquē testar. prohib. vbi dicit quòd est casus quotidianus, & mentitenēdus. Philippus Deci. cons. 489. In casu occurrēti in terra vexani. colum. 1. nu. 1. Hippolyt. singu. 526. Licitū est vnicuiq; ingenioſèbona acquirere. dicēs mēti tenendum fore hunc casum, quia illo anno bis contigisse in sua ciuitate profert. Et ipse cōsului hoc anno. 1559. in mense Octobri in causa satis opulenta, prout ex relatione mihi ostensa fuit. Not. Iacobus de Segur. in repet. l. 1. §. si vir vxori. num. 129. versicul. Ex quo potest inferri. Et ibi dixi in additione remissiuè. ff. de acquirenda possessio. Ioann. Bernard. olim præsul Calagurritanus bene meritus in tractat. regularum cum fallēt. regu. 798. incip. Vxori licitum est. Io. Lup. in repetitione rubric. de donatio. inter virū & vxorem. §. 81. colum. 2. Minori. in Specul. conscientiæ. tract. 1. capitu. 66. & 67. Gomez Arias in. l. 1. num. 53. & in. l. 24. num. 26. in leg. Tauri. ex quibus ad plenum de hoc videre poteris, nam est quęstio contingibilis sæpissimè in actu practico, & ideò summè notanda. ¶ Lex. VIII.

por herencia de sus parientes del padre, ò madre de qualquier fijo dalgo: y qualquier dellos que ayā deuisa pueden tomar conducho a forado en toda su vida: y los fijos dalgo no gela puedan embargar à qualquier dellos q̄ muera quier el padre, ò la madre donde viene la deuisa, ò solariego. El fijo pueda tomar el cōducho y la deuisa: y los đrechos del solar luego por razō del: si del viniere la đuisa, o el solariego. Y estose ētiēda por razō q̄ aya el fijo la đuisa do la auia el padre, ò la madre, ò alli do à ellos pertenece por naturaleza.

¶ *Ley. VIII. Los fijos dalgo que morā en behetria, en que manera deuen tomar haces de miesses.*

Idem.

LOs caualleros[a], y escuderos, fijos dalgo, q̄ moraren en la villa de la behetria, y fueren della de uiseros, y estuuierē guisados de cauallos, y de armas, y tuuierē tierras, è dineros del rey, ò de otro rico hombre, ò de otro fijo dalgo que tiene cauallo, y armas para seruicio de sus señores, en verano quando segaren en aquellos lugares do ellos viuen en la behetria, puedan tomar

a ¶ *Los caualleros*. Desumpta est formaliter hæc lex ex or-

exordinamẽto Cõplutẽsi regis Alphõsi anno. 1386.l.19.& ex.l.147.in foro *de aluedrio*. Et isti dicuntur milites armatæ militiæ, quibus datũ est armis intendere, & non alijs negotiationib⁹.l. milites.&.l.fin. C.locat. Facit.l.militem C.de procurat. Quib⁹ in pluribus casibus comparantur milites cælestis militiæ, nempe clerici. gl. ĩ.l.miles.verbo,facere potest.& ibi notant doct.ff. de re iudi.gl. in.l.stipẽdia. C. de executio.rei iudic. notat Fernãdus Gomez Arias in.l. 2. col.final.nu. 81. in ordin. Tauri.Nicolaus Euerar. plura notatu digna exhoc refert in topicis legalibus in loco. 22.à milite armatę militiæ ad militẽ cælestis militiæ. ibiq; dicit ordinariã glos. in.d.l. miles.

¶Lex. IX.

sendos haces de miesses en esta guisa:deuen se a yuntar todos los de la behetria, y todos los de uiseros, y cada vno de aquellos que ouiere deuen de meter sendos haces de miesses en vn cãpo, ò en vna era de vno de los fijos dalgo deuiseros,que mas moraren en la behetria: y tome della para si y para los otros fijos dalgo deuiseros que ay morarẽ, quãto durare aquella hacina para sus bestias: y para los otros fijos dalgo que en aquella behetria moraren, y no tomen mas de las eras.E si lo tomarẽ,paguẽgelo con el doblo, ò con la caluña. E si algũ deuisero viniere à aquella villa en aquella sazõ de aquellos haces, y estuuieren en aquella hacina, tome dellos, pidiendo los al hijo dalgo que morare en la behetria assi como sobredicho es:y no los tome por si de otra era alguna:ni faga premia alguna à alguno de la behetria.

¶*Ley.* IX. *Que el fijo dalgo estando en la frontera no embie à pedir seruicio ni pedido al realẽgo,ni abadẽgo.*

Idem.

Ningũ fijo dalgo a seyẽdo en la frõtera[a], ni en otro lugar,no deue embiar à pedir seruicio, ni pedido ninguno à los lugares donde tienen los derechos y rentas del rey en tierra, ni en abadengo por su carta, ni por a su merino, ni por su hõbre:è si lo fiziere,q̃ lo peche doblado con todo quanto tomare,assi como el otro cõducho. Y mas que le tome el rey la tierra, y la soldada q̃ del tuuiere. E si no gelo b tirare, que le tire el rey la tierra que del tuuiere el fijo dalgo.

¶*Ley.* X. *Que el fijo dalgo no pueda tomar conducho en el realengo, ni abadengo.*

Idem.

Otrosi ningun fijo dalgo no deue tomar[a] conducho en lo del rey, ni del abadengo que deue guardar el rey[b]. Y el q̃ tomare, pechelo con el quatro tanto. Empero porque algũos fijos dalgo han encomiendas[c], è otros derechos en algũos monasterios[d], y ẽ sus vasallos que fueren de su lugar, que estos à

¶*Seyendo en la frontera.* Sumpta fuit hæc lex ex.l.151. in foro *de aluedrio*.&.l.20 titu.32.in ordinatio. Cõpluti celebratisper regem Alphonsum anno. 1387.

¶Lex.X.

¶ *No deue tomar.* Sumpta est ex.l.155. in foro *de aluedrio*. & à.l. 21. titul. 32. in ordinatio nibus de Alcala regis Alphonsi. ann. 1387.

¶ *Guardar el rey.* Adde.l.3 tit.32. in prędicto ordinament.de Alcala. nã eius protectio ad regem specialiter pertinet & sic non cõpetũt aliqua iura in loco, vbi non est nobili istacura assignata, quæ ad regẽ, vt dixi,principaliter, vel ex eius commissione cõpetere est notum.

¶ *Hijos dalgo hã encomiẽdas.* De cõmẽdatarijs est.l.final.titul. 1.libr.2.foro legum. & ibi Montalu. in gloss. 1. tractat

ctat Innocen.in capit.cùm deputati.de iudi.& in capit.inter quatuor.de maiori. & obedient. & in capit.cùm olim.de præscript.& in capit. cum venerabilis.de relig.domi.Docto.in clement.Abbates.de rescrip. Plura tradit de cõmenda Petr.Rebuf. in praxi beneficiorũ titul.de commẽdat. pagi. 270. vsq; ad 278. Dubitatum fuit, vtrùm Abbas cõmendatarius ad vitam Canonicorum regularium habeat vocem actiuè in actibus gerendis in suo capitulo,siue actus consistãt in electionibus, administrationéue domus, eiusq; substantiæ,siue mensæ Capituli,siue competat tantũ canonicis vt singulis, siue in vniuersum, quanuis distincta sit mensa capitularis à bonis mensę Abbatis? Videtur quòd non. Nam Abbas commendatarius non est Canonicus regularis professus, ac proinde cùm sit diuersæ professionis, non est associandus cum professis in capitulo ad hoc, vt habeat votum,& vocem,quemadmodum si esset constitutus in professione regulari.clement. 1.de electio.Frederi.consil. 19.colum. 1.versi. Ex hoc videtur quòd si monachus.vbi in vna ecclesia & congregatione homines disparis professionis sociari minimè debent. capit.in noua. 16. quæst.7. & ex dispari obseruantia in eodẽ loco scandalum generatur.capit.Deus qui.de vita & honestate clericorum. nam ex tali societate regularibus occasio prestatur relaxandi rigorem solitæ vitæ, quod esse non debet. Imola. in dict. clement. 1.de electio.num.7.Philip.Deci.in consil.640.colum.fin.num. 14.Petr. abiaxio in directorio electio. 2. parte.capit.7. Quæ omnia confirmari possunt ex scriptis à Barbat.in capit.tua. num. 12. de testament.Rocho Curti.in repetit.c. final.fol. paruæ impressionis. 35. sectione.2. nu. 31.de consuetudin.directori.electio.in dict.2.part tit.capit.5.Aymon Crauet. consil.96.colu.1.nu. 1.libr.1.Omne enim animal diligit simile sibi.Ecclesiast. 13.Hinc est,quòd beneficium regulare nõ potest obtineri per aliam personam, quàm per illam,qui habitus regularis sit,& non per clericum secularem. capit. cum de beneficio. de præbend. lib.6.Est decretum Tridẽtinum anni. 1551.de reformatione sub Iulio Papa. cano. 10.cuius verba sunt.Regularia beneficia in titulum regularibus professis prouideri cõsueta, cùm per obitum,aut resignationem,vel aliàs,illam in titulum obtinentis vacare contigerit,religiosis tantùm illius ordinis,vel his,qui habitum omnino suscipere,& professionẽ emittere teneantur, & non alijs,nẽ vestẽ lino lanaq; contextã induant, cõferantur.Igitur

tales que puedan comer segun su fuero: y segun las posturas que enellos ouieren.

Cõmendatariorũ sancti Iacobi,Calatrauæ,Alcãtaræ,& similiũ beneficia,quæ eis vt canonicis regularibus,& sub regula diui Augustini degẽtibus sunt concedi solita,alijs alterius professionis nullatenus conferri poterunt, per rationem dicti cõcilij,quanuis antiquo tempore clericis etiam seculari bus cõcedebãt: imò nec ipsi fortè ea retinere poterunt: neq; etiam cõmẽdatarij ipsi ad beneficia secularia præsentari fas erit, cùm sint religiosi, ac Canonicorũ regulariũ regulã teneant: nec poterunt per clericũ inseruire secularẽ:quia substitutus ex regula subrogationis debet esse eiusdẽ qualitatis, & habitus, cuius est substituens.Bar. in.l.pe.C.de mãcip.& colon. patri.lib.11.Bal.in.l. parabolani.C.de episcop.& cleri.Aymõ Crauet. cõsi.96.col.1.in.c.recolẽtes. de stat.monach.vbi habetur dignũ esse,vt qui cũ alijs vitã similem ducũt,similẽ sentiant in legibus disciplinã.Nec etiam duo diuersa officia,diuersarumq; professionũ,& maximè contraria,debent in vna eadẽq; persona collocari. tex.in.c.cũ causa.de electio.Cardi.in clem.vni.nota.5.de supplẽda negligẽ. prælat. Deducitur etiã,q; Canonicus regularis remanẽs claustralis, non põt assumi ad ecclesiam cõsuetã regi per seculares clericos, etiã de consensu, & instantia patronorum. Rota in decisionibus causarũ.causa.36.dub.65.Cæsar Lãberti.in tract.de iure patron.21.arti.7.q.princip. primæ partis.2.libri. Quæ assertio etiã lege diuina cõstat. dicẽte propheta Moyse Deut.22.Non arabis in boue simul & asino. id est, homines diuersæ professionis in vno officio nõ simul sociabis.Tum etiã,quia homines diuersæ professionis inter se sunt discordes,infesti,& cõtrarij,vt experiẽtia certo certius docet,ex qua societate scandalum oriri poterit.Ergo quãuis actus sit licitus,prędicta ratione scandali vitandi est dimittẽdus,ne aliquid cũ scandalo fiat.c.Deus qui ecclesiã.de vita & honesta.cleri.vbi expresse habemus,quòd vbi ex honesta causa cõueniũt hoies disparis habit⁹, & obseruantiæ,si scãdalũ generetur alijs ex diuersitate habitus,oẽs possũt se cõformare in vno habitu honesto, & proposito quo ad modũ viuẽdi. scdm Panor.ibi, dicẽte textũ illũ singularẽ,& valde notabilẽ esse.Et Pet. abiaxio in directorio electionũ.2.par.c.7.nu.1.His igitur sic iactis,dicẽdũ videtur idẽ esse in specie ppositæ quæstionis,cũ Abbas cõmẽdatarius nõ sit religioni astrictus ratione habitus,& pfessionis,sitq; psona distincta, rõne etiã collegij talis erit iudicand⁹, vt cũ canonicis nõ possit capitulariter cõgregari,nec suffragiũ in elect.impendere.

in electionibus impedire. Facit præterea, nam canonicus, qui non est saltem ordine subdiaconatus insignitus, nō habet vocem in capitulo, cùm à iure ad hoc censeatur diuersæ professionis. clemen. Vt ij qui. de ætat. & qualit. ergo Abbas, etiā si fuerit professus, non tamen in ordine sacerdotali requisitus ad abbatialem dignitatem. c. cùm in cunctis. §. inferiora. de elect. & intra annū iuxta formam cap. licèt canon. eod. titul. lib. 6. non habebit accessum ad capitulares actus exercēdos, sed tanquam sede vacāte capitulum prouidebit, eliget, & similia, prout sui iuris est, faciet, & exercebit. Nam iure communi attento solùm habentes ius canoniæ, hoc est, quòd sint illius habitus, & professionis requisiti ad eam habendam, secularis nempe, vel regularis, sunt de de capitulo. c. fin. §. præcipimus. de stat. mona. Innocen. in ca. 2. de insti. & inferiores prælati non debent habere vocem in capitulo, nisi sint tales canonici. Domi. & Imol. in capit. final. de præbend. lib. 6. Sed dic, quòd istud fundamentū loqui videtur in Archidiaconis, qui tantùm ratione dignitatis sine canonia non habent vocem in capitulo. cap. dilecti. de maior. & obedien.

Quibus fundamentis non obstantibus pro cō traria parte plura sunt, quæ suadent Abbatem commendatarium perpetuum posse omnia illa exercere, quæ posset proprietarius, quo loco est subrogatus ad vitam, & est factus caput capituli, sine quo gesta firmitatem aliquam minimè obtinent. cap. cùm non liceat à capite membra recedere. de præscriptio. Confirmatur præterea, nam Abbas commendatarius in commenda sibi data à Papa ad vitam, habet ius in ea, ac titulum. capi. dudum. 2. de elect. glos. pragma. sanctio. gallican. rub. de pacificis possessori. in verb. titulum. Rebuffus in concordata eodem titul. de pacific. possess. ampliatio 5. num. 35. & iterum in practic. beneficiorū. rubr. de reprobata viuentis impetratione. num. 46. pagin. 342. & ideò commendatarius potest præsentare sicut alius qui titulum habet, quia fructus recipit. Archidiacon. in capit. nemo dein ceps. de elect. lib. 6. præsentatio autem est in fructu. cap. consultationibus. de iure patronat. glos. in capit. cùm olim. de maior. & obedien. glos. in capit. cùm Bertoldus. verb. quodam iure. de re iudicat. & sequester præsentat & confert. vt dixi in libr. 3. suprà titul. 10. de sequestratio. in. l. 1.

Quia eligere & conferre beneficia, sunt fructus beneficij. Ioan. Franc. in tract. de offic. & potesta te sede vacant. 3. part. 2. part. colum. 4. & gloss. in dict. cap. cùm olim. locare etiam potest fructus & possessiones sicut habens titulū. c. vestra. de loca. cap. fina. ne prælat. vices suas. l. 9. titul. 17. part. 1. quia liberam administrationem habet. cap. relatio. & cap. qui plures. 21. quæst. 1. c. cū nobis olim. de electio. Calderi. consi. 3. & 8. sub titul. de locat. Oldrald. consi. 130. & Ludo. Roman. consi. 350. Item corrigere poterit subditos, cùm ratione officij id cōpetat, & ideo sacerdotio insignitus commendatur. text. in clemen. Ad compescendas. ibi, per loci ordinarium apud aliquā personam idoneam sequestretur. vbi glos. verb. Idoneam. de sequestrat. possessio. & fruct. si ergo commendatario seu depositario ad tempus hęc spectare digno scuntur, fortiori ratione commendatario perpetuo, qui habet ius irreuocabile, ac iura illius abbatiatus, qui habuit in titulum, vt ex tenore bullæ apostolicæ hoc casu solita concedi apertè perpēdi posse constat.

Suadetur vlteriùs. Certum est, quòd nullum negotium monachi, seu canonici regulares possunt facere sine prælati consensu. glos. in capit. edoceri. de rescript. & in capit. causamq;. de iudi. etiam in prorsus distincta non possunt conueniri, seu conuenire, saltem in arduis. secundùm Panormi. in dict. capi. edoceri. num. 10. & ibi communis. & in citato capit. causamq;. igitur in electione alicuius canonici, cū sit causa ardua, debet adesse præsentia Abbatis perpetui, quāuis sit commendatarius, vt electio talis fiat sine scandalo, ritè, & rectè, vt Dei ecclesiæ, eiusq; seruitio competit, nempe, vt sit dignus, & naturalis illius regni, quo sita est ecclesia, in qua agitur de electione canonici talis, qui non præsumatur reuelare posse secreta regni, secundùm Innocen. in capit. sicut. de electio. qui loquitur in rege. & ibi sequuntur docto. Ioan. Lupus in tracta. de beneficijs vacantibus in curia. §. 9. colum. 2. dixi in. l. 18. in glos. 1. titul. 3. libr. 1. suprà. Item ex eo, quia prælatus est, quanuis commendatarius, quia tanquā bonus pastor interuenire debet in oibus locis, vbi lupi perfidia interuenire sine eo poterit. Nam si talis prælatus nō admitteretur in actibus capitularibus tam circa administrationem personarum, quàm rerum, & in electionibus canonicorum, & cæterarum personarum, sequerentur ecclesiæ plura incommoda, quæ præsente prælato, qui est dignior dignitate, & voce, cùm sit datus pro capite, cæteri verò pro membris, cessārēt: ergo cui officium abbatiale est commissum, censetur fuisse concessum omne illud, quod competit, & pendet officij contemplatione. l. 2. ff. de iurisdictio. omnium iudi. cap. prudentiam. §. sexta nobis. de offic. delegat. ibi, vt delegatis iudicibus, quib⁹ principale committitur, & accessorium committatur. Præterea Abbas venit appellatione monachorum, & cēsetur vnum corpus cum capitularibus in his, quæ ipsi fauorē inducere vidētur. c. fi. de simoni. cap. ex ore. de priuilegijs. nomine enim decurionum, præsidem eorum

rum contineri, nullum est dubium.l.1.§. sed & si præses.ff.quando appel.sit Bonifaci. in clement. vltim.in fin. de statu monachorum. Itaque cùm Abbas sit caput,Canonici membra.capit. quanto.& capitul.nouit. de his quæ fiunt à prælat. ergo membra non debent dissolui à capite,sinequo naturaliter quicquam facere possūt. argument.c. non licet. de præscriptio. & factum à membris tātū, esset nullum. argum. text.in capi. 1.de his quæ fi.à prælat.

¶Ley.XI. *Que ha de tornar el fidalgo que tomare por fuerça de lo solariego,y abadengo,ò realengo,ò behetria cosa alguna.*

Idem.

NIngun fijo dalgo[a], ni otro hóbre no tomepor fuerça delo solariego,ni de lo abadengo, ni de lo realengo, ni de la behetria, ni de otro hombre ninguno, porque no ay razon porque lo tomar.E si lo tomare, aquel dia mesmo lo deue pagar, pan, vino, y paja, y ceuada, leña, è ortaliza. Y esto si le tomare buey,ò vaca,ò carnero, ò oueja,ò puerco,

Item negari non potest,ꝙ sit Abbas Commēdatarius, quanuis non sit professus ordinem diui Augustini,contra.capitul.cùm ad nostram.de electio.& in capitul.nullus.eodem titul.lib.6.& quāuis non sit presbyter, prout requiritur. capitul. nemo.de election.libr.sexto.nam Papa facere potest,cùm sit ius positiuum,contra quod,maximè in beneficialibus,liberè disponere potest.clemen. prima.vt lite pendente.vbi latè dixi.& sic fecit eũ verum prælatum,ac constituit in caput sui capituli, & effecit verum, proprium, ac competentem Abbatem ad vitam,nec voluit esse acephalum,& sine prælato tanto tempore Capitulum,& ecclesiam.argument.capitul.quàm sit.de electio.libro sexto.ergo illum constituisse,& habilitasse in plenitudine integrę potestatis ac iuris est fatendum. Si ergo est prælatus ritè administrans, censetur dominus.l.tutor qui tutelā gerit.&.l. à tutoribus. ibi, eádem diligentia exigenda est circa administrationem rerum pupillarium,quam paterfamiliàs rebus suis ex bona fide debet præbere. ff. de admi. tutorum. Panormitanus in capitulo. edoceri. num. septimo. de rescrip. & ita dicendus est dominus,& procurator. iuxta. capitul. secundū. de donatio.& sic si dominus censetur, ritè administrando,non est faciendum aliquid sine eius cōmissione,& authoritate,aliàs nullum ipso iure erit.l.licet.C.de procurator. capit. primo. eodem titu.l.id quod nostrum.de regulis iuris.ff. Vtrùm autem Legatus à latere Papæ possit facere commendam de aliquo beneficio contra dispositionē dict.capitul.nemo deinceps.de electio.libr.sexto. Respondè vt per Seluam de beneficio.3.part.quę

stione.43.Commendatarius vtrùm dicatur habere titulum in beneficio commendato, & alia circa hanc materiam videnda sunt per Philippum Corne.consil.66. Placet mihi Petro Philippo de Corneo. colum.1. libr. tertio. Plura per eundem consil. 342. In hac consultatiõe. colum.1. num. 5.versic.Cōmendatarius lib.1.Bald.in Margari.verbo, Commēda.fol.20.colum.3.Laici non possunt habere commendas Episcopatuū,seu Abbatialiū. l.5.titul.3.vbi dixi in gloss.1.suprà libr.1.

d ¶*En algunos monasterios.* Multùm enim sunt ab omnibus monasteria,& ecclesiæ conseruāda, quippe cùm in multis vtriusque iuris partibus in pluribus casibus æquiparentur fisco.l. final.C. de sacrosanctis ecclesijs.in authent. de ecclesiast.titul. §.fina.&prima distinction.ius publicum est in sacris,& sacerdotibus,& magistrat.textus & gloss. in capitul.quid ergo.23.quæstione.4.capitul.auditis.de in integr.restitu.& comparantur minori, & funguntur iure minoris. capit.primo.de in integrum restitutio.& in dict.capitul.auditis. & gl. ibi.& in.l. Imperatores.ff. de re iudicata. & in.l.si patronus.C.commu.vtriusq; iudi.& in.l.si vt proponis. C. de rei vendi. &in. l. prima. C.si quis alteri vel sibi.& ibi per doctor.tex.in.§.fin. in auth. de eccleſiast.titul.coll.9.&in.l.orphanotrophos. C.de episcopis & clericis.Iaſ.in.§.ex maleficijs.n. 32.Institut.de actionib.l.49.titul.5. partit.5. &.l. final. titul.19. partit.6. Nicol. Euerardus in locis legalibus.loco.26.à fisco ad ecclesiam.&.27.à milite ad ecclesiam.& vigesimooctauo.à pupillo ad rem publicam. Quibus in locis plura necessaria scribit Segur.in repetitione.l.si ex legati causa.numero.190.& ibi dixi.ff.de verborum obligation. & quæ notat optimus Lusitanus Arias Pinell. in repetitione.l.secundę.part.2.fol.113.num.32.C. de rescinden.venditio.Item æquiparantur in alio casu ecclesia & ciuitas minori, quem ponit gloss. in.l.si in rem.C.quando ex facto tutor.

¶Lex. XI.

a ¶*Hijo dalgo.* Ad literam est desumpta ex ordina-

mento Complutenſi à rege Alphonſo anno domini. 1387. in titu. 32. l. 212. in capitul. *Ningun fijo dalgo*. & l. 156. in foro *de aluedrio*.

b ¶O *Gallina*. Adde. l. 1. titul. 23. libr. ſecundo. ſuprà. vbi plura de Gallinis ſcripſimus.

c ¶*Capon*. Adde, quòd qui teneturcapones dare alicui, tenetur eos viuospręſtare creditori, nec mortuos tenebitur creditor inuitus recipere. Guilie. de Cugno. & Bart. in. l. qđ te. col. final. num. 18. ff. ſi cert. pet. Idē Bart. pertex. ibi in. l. q decē. §. promiſſor. ff. de ſoluti. vbi ſic formaliterdicit. Per iſtū textum determinat Guili. de Cugno, qp ſi tu debes mihi dareomni anno vnum par caponū, quòd debes dare viuos, nec liberaberis dādo mortuos: tales enim debes dare, quòd poſſim ad libertatem producere eos. Bart. iterum conſtat annotaſſe in. l. 1. §. planè ſi ante litem. ff. ſi quadr. pauperi. feciſſe dicatur. Bald. in. l. mortuo. in princip. ff. de legatis ſecundo. Ludoui. Roman. in. l. ſi Stichus certo die. ff. de verborum obligatio. Hierony. Butigella. & Ioan. Sadolet. qui dicit Bar. opinionem communiter approbari in columna fina. nu. 127. in dicta. l. quod te. intereſt enim creditoribus eos habere viuos, quia poſſunt eos facere pinguiores, vel ad tempus ſeruare pro conuiuio, vel ad aliam iuſtam cauſam. Et quia ſtatuta debent intelligi in caſu vero, non in caſu ficto. Bartol. in. l. prima. §. hoc interdictum. ff. de fonte. & l. fina. C. de his qui veni. ætat. impetra. de quo Bartol. dicto dixiſſe ſum memor in. l. 1. gloſſ. ſecunda. titul. primo. iſto lib. quarto. ſuprà. Ex quo inferre licet, quòd ſi ſtatutum vult ſolui gabellam de venditione animalium, debet intelligi de animalibus viuis, & non mortuis. Ita determinat Angelus in. l. quod te. ff. ſi certum petatur. & tangit Bart. nihil tamen decidendo in. l. cùm delanionis. in princ. ff. de fun. inſtruct. & ibi notatur per Alexand. in addition. ad eum. ſed ſic eſt, quòd homo, vel animal mortuū, non dicitur amplius animal, vel homo, vt dicūt Dialectici, p bat. l. ſi homo mortuus & l. ſi Stich⁹. ff. de verbor. obligatio. & in. l. ſi deceſſerit. cū ſimi. ff. q ſati. cogātur. ergo de caponib⁹ viuis intelligamus, quiſunt propriè capones, & nō de improprijs, hoc eſt, de mortuis ḋbemus intelligere ꝓmiſsionē ſoluēdi par caponū, ḋ qua ſuprà.

ò cabra, ò cabron, ò lechon, ò cordero, ò anſaron, ò gallina[b], ò capō[c], deuelo pechar luego doblado: por vno dos de aquella natura, ò de aquella edad. Y de cada ſolar en que lo tomaron deue le pechar trezientos ſueldos[d], que montan deſta moneda dozientos, y quarenta marauedis: ſi fuere do lo tomare de labradores: è ſi fuere de fijos dalgo, quinientos ſueldos que montan de ſta moneda quatrocientos marauedis, y lo otro al rey: aſsi como aquel que toma lo ageno por fuerça. Pero ſi algun fijo dalgo por ay paſſare, y pagare luego, ò dexare prēdas por lo que mō tare que valan mas de lo que montaren las viandas que tomare, que no cayga en la dicha pena del dicho coto. Pero que las prendas que dexare, que no ſea cauallo, loriga, ni eſpada, ni ſortija: y eſto ſe guarde, en lo que acaeſciere de aqui adelante. Otroſi quando el hijò dalgo deuiſero viniere à comer de la behetria donde es natural, que vaya ay con las cōpañas que ſuele tener conſigo de cada dia[e], y no con mas, y que tome ay conducho, y lo coma ay, ſegun que es de fuero.

d ¶*Trezientos ſueldos*. Solidus quæ moneta dicat, vide Cardina. Turrecre. in. c. placuit. n. 2. 10. q. 3. Quid de ſolido aureo, vidēdus eſt Iaſ. in. l. in eū. col. 1. ff. de in ius voc. Dixi in. l. 19. verb. *cinco ſueldos*. infrà. eod. titul. vbi videas. & l. 30. incip. *Si el fijo dalgo*. tit. final. in ordinationibus Compluti celebratis à rege Alphōſ. an. nīæ ſalutis ab incarnati. dñi. 1387.

e ¶*De cada dia*. Id eſt qp ſint familiares, cōmenſales cōtinui, & nō ſupinducti, & in fraudē additi. tex. ſingu. in. c. ſicut nobis. de verb. ſig. lib. 6. cui⁹ pulchra verba ī ſpecie ꝓpoſita ſūt. Tuos volum⁹ intelligi, qui p te nō q̄ſiti ꝓpterea, vel receptiſine fraude, & fictiōe q̄libet verè tui clerici familiares exiſtūt, &

& in tuis expensis continuè domestici commensales. citat Guido Papa in singula. 321. Latè quis familiaris dicatur per Ludouic. Gomess. in regul. de impetrand. benefic. per obitum familiar. Cardina. quæstio. 13.

¶ Lex. XII.

Ley. XII. Que ningun fijo dalgo no reciba behetria con fiadores.

Idem.

a ¶ *No reciba ninguna behetria.* Sūpta est ex l. 23. titu. 32. in ordinam. Complutēsi anno. 1387. regis Alphō si. & ex foro *de aluedrio*. l. 159.

Quid sit *Behetria, & Solariego, segũ lenguaje de España.* est. l. 3. tit. 25. partit. 4. Dubitatquis dicatur Diuiserus? Respō de quòdest ille, qui antea tenebat istā behetriā, tamen ab isto est diuisa, & eam alius tenet. Vel dic vt colligere poteris ex allegat. l. tertia. titulo. 23. part. 4.

NIN gun fijo dalgo no reciba ningũa behetria[a] cō fiadores[b], ni por coto, porque se del no parta cō tiēpo, y quien tal fiaduria, y tales cosas como estas fiziere no vala. Y el q̄ la assi fiziere pierda la behetria, yel rey fa gala tornar à aquel deuisero cuya era ante. Y deue fazer le pechar à aq̄l q̄ la tomo fasta aquella hora y sazon que el rey gela fizo tornar, è qualquier que desta guisa tomare behetria al otro, y fuere vasallo del rey, que le tome la tierra que tuuiere del, è si su vasallo no fuere, que lo eche de la tierra.

b ¶ *Con fiadores.* Ista dicitur hîc cautio idonea, & sufficiens, quæ fit cum fideiussore, vel interposito pignore. l. 7. titul. 18. libr. 3. foro legum. l. 20. in fina. verbis. titul. 31. part. 3. glos. in capit. primo. verb. sufficientem. de sequest. possess. & fruct. l. in omnibus. ff. de iudi. vbi secundùm verum intellectum intelligitur de cautione cum fideiussore. l. si creditores. ff. de his quæ in fraud. credi. Iaso post alios doctor. in. l. sancimus. C. de verborum significati. vbi est text. quòd terminus, Cautio, prolatus ab homine, vel à lege, intelligitur de nudatione, nisi aliter esset expressum. Bart. in. l. si prius. num. 23. ff. de noui oper. nuntiation. gloss. in capitul. qua fronte. verb. cautione. de appellation. & in capit. ad nostram. 1. verbo. sufficienti. de iureiurando. gloss. in capitul. frequenter. §. in alijs. verb. cautione. vt lit. non contestat. verbum enim, Cautio, positum à lege, vel ab homine, est intelligendum secundùm subiectam materiam. secūdùm Iacob. Butriga. & posteriores in dict. l. sancimus. Aduertendum tamē est, quòd in casibus, in quibus quis tenetur præstare cautionem idoneam, vel sufficiētem, si non potest propter paupertatem, vel aliàs, tunc dando iuratoriam cautionem liberatur, vt pote, quòd iuret se pignora, vel fideiussores dare non posse, & promittere complere factum illud, de quo agitur. text. in authenti. generaliter. C. de episcopi. & clericis. capitul. per vestras. & ibi Panormitanus. de donation. inter virum & vxorem. gl. in capitul. secundo. de vsuris. libr. sexto. in verb. idoneæ. & in capitul. felicis. de pœn. eod. libr. sexto. & in capitul. primo. de dolo & contuma. eodem libr. sexto. & secundùm Innocētium, Ioannem Andræ. & Dominic. ibi, erit cautela, quòd promittat sub certa pœna, casu quo non impleuerit promissum modo præmisso. argument. §. alteri. Institu. de inutili. stipulatio. Et de hac cautione iuratoria in casu, quo non inuenitur fideiussor, plura congerit Hippolytus in repetitio. l. final. numero. 122. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Antonius de Petrutia in repetition. l. primę. versicul. quadragesimusquartus effectus. numer. vigesimonono. & num. 308. vbi refert se ad Marcum Antonium Baueri. in. l. secunda. ff. soluto matrimonio. vbi ponit. 14. limitationes. Singulariter Hippolytus in repetitione rubric. ff. de fideiussoribus. num. centesimo nonagesimotertio. quæstione vigesimasecunda. vbi etiam ponit aliquas limitationes.

¶ Lex. XIII.

Ley. XIII. Que el hijo dalgo no mate à labrador q̄ no se defiēda por armas.

Idem.

a ¶ *Ningun hijo dalgo no mate.* Sumpta est ex. l. vigesimaquarta. in ordinamento Complutensi regis Alphonsi anno. 1387. & ex foro *de Aluedrio.* lege. 166.

NIngũ fijo dalgo no matē[a] à labrador que no se de

fiende por armas, ni por deseruicio que aya fecho, ni por saña que aya de aquel señor cuyo es el hombre: ni por espantar los hombres de aquel lugar do el mora: ni fiera ni mate, ni haga mal, ni soberuia à otros labradores, porque se tornen suyos: è si matare[b] peche seys mil maraue dis desta moneda que agora corre, y salga del reyno fuera por quatro años. Y esta mesma pena de los dineros que se parta en esta guisa. Si el labrador fuere vasallo del rey, que sea esta pena para la camara del rey. E si el labrador fuere vasallo de otro, que sea la pena la meytad, y de cuyo fuere el labrador la otra meytad. Pero en las tierras que han de fuero, que el que matare que muera, ò otra pena mayor, que esto finque segun el fuero.

b ¶ *Matare.* Homicida iste efficeretur irregularis, nec posset postea ad sacros ordines promoueri, cum esset homicida voluntarius. capitul. miror. 50. distinctio. capitul. sicut dignum. de homicidi. clement. vnica de homicid. & ibi notatur per doctor. etiam si occideret infidelē, paganum, seu Saracenum, efficitur irregularis. glos. in dict. capit. sicut dignū. verb. cōsiliū. Et quòd homicida sit irregularis, & impedit? ad susceptionē sacrorum ordinū, tradūt doct. in locis prēcitatis. Ricard. de Media Villa in 4. sent. distinctio. 25. arti. 5. quæstione tertia. Archi. Florenti. 3. part. titulo. 28. capitu. secundo. Ange. Clauasi. in summa. verb. Homicidium. 5. quæstione prima. Sylvester eodem verb. in. 3. Caietan. verbo Homicidium. Hostien. in summa de homici. §. qua pœna feriatur. Pet. Abiaxio in directorio electio. secunda parte. capitul. 30. Ioan. Bernardus in praxi criminali. capitul. 88. Papa tamen bene potest dispensare, quòd homicida voluntarius promoueatur ad sacros ordines, cùm sit irregularitas de iure positiuo. Panormitan. in capitul. sicut dignum. colum. secunda. num. 12. de homicid. & in capitul. clerici. el. 1. colum. secunda. num. 5. de vita & honestate clericorum. Hostiē. in summa de homicid. §. quæ dispensatio. Speculat. de dispensatione. §. iuxta propositionis. num. tertio. Anani. in capitu. ad audientiam. colum. 2. num. 3. vbi Felin. colum. 1. num. 3. de homicid. Idem Felin. in capit. fina. de maior. & obedient. in nu. 6. Petrus Abiaxio in directorio electionum. 2. part. capitul. 30. Archiepiscop. Florent. 3. part. titul. 22. capitul. 7. versicu. decimus octauus. Et ista est communis opinio secundùm Ioan. ab Anania in dict. capitul. sicut dignum. §. insuper. col. 3. nu. 9. Ange. in summa. verb. homicidiū. vers. Vtrùm cū homicida. & in verb. irregularitas. 2. q. 3. Sylvest. eo. verb. q. 28. Et satis colligitur ex congestis à Ioann. Baptista Caccialup. in tract. de pensionibus. quæst. 19. nu. 49. Iura tamen, quæ dicunt non dispensari cum tali homicida, referenda sunt quo ad difficultatē, propter criminis grauitatem, cùm de facili non sit cum eo dispēsandū, non tamen quo ad potestatem, quæ est suprema supra ius positiuum. nā irregularitas est iuris humani inuentio. Specula. de dispensatio. §. iuxta. versicul. Papa autem. & numero. 37. Archidia. in capit. miror. 50. distinct. Innocen. numer. 9. Ioan. de Anania num. 1. Feli. numer. 2. in cap. ad audientiam. de homicid. Panorm. in cap. clericis. colum. 2. num. 13. ne cleri. vel monachi. & in cap. sententiam sanguinis. col. 2. num. 2. eo. titul. Philipp. Franchus in capi. si ciuitas. §. is qui. versicu. Tertiò infertur. de sentent. excommuni. & in cap. final. colum. fin. eod. titu. & lib. Imol. in clementi. vnic. de homicid. colum. 4. num. 17. Domini. in cap. is qui. col. 1. de senten. excom. libr. 6. Anto. Rosellus de concilio. cap. Pontifex an possit cū bigamo dispensare. nu. 4. Palu. in. 4. senten. distinct. 25. q. 3. colū. fin. vbi Ioan. Maior quæst. 14. ad fin. Durand. distinctio. 27. quæstio. 4. Antoninus Archiepiscopus Florentinus. 3. part. tit. 28. cap. 2. §. 6. quorum opinio communis secundùm Ange. verb. Irregularitas. 2. versi. Tertiò tollitur. & Sylvest. verb. Irregularitas. quæstio. 28. Ioan. Anani. in cap. quidam. colum. 3. versi. Vltimò quia in textu. & in. ca. sicut dignum. nu. 9. de homicid. & in rub. de clerico excommunica. ministr. column. 4. Ioann. Montaigne de Bigamia quæstio. 1. column. 2. Thom. Ferrat. caut. 44. numer. 4. Nauar. in cap. Si quis autem. nume. 38. de pœniten. distinctio. 7. & in cap. 1. §. quibus. num. 10. de pœniten. distinctio. 6. Ex qua infertur Romanum Pontificem licentiā pugnandi in bello iusto

iusto sine metu irregularitatis etiam clerico concedere posse.ex Panorm. in cap.2.num.5.de vita & honestate cleric.& iste est casus reseruatus Papæ,nullusq; prælatus inferior dispensare potest. capit.1.ibi,irregularitatis laqueo se inuoluet secũ dum canonicas sanctiones,à qua nõ nisi per summũ pontificẽ poterit liberari. & ibi gl. de sent.& re iu.lib.6.c. cũ medicinalis. ad fin. de sen. exc.li.6. Et casus quinquaginta, in quibus solus Papa dispensare potest, collectos habes per Archiepisc.Florent. 3. part. tit.22.cap.7. Dubitatur,vtrũ si vulnerauit Illephõsum mortifere, an fieri posit processus aduersus me de morte antequã moriatur. Hanc quæstio.ponit Bart.in.l. ita vulnerat⁹ n.7.ff.ad.l. Aquiliã.& nihil decisum relinquit,sed remittit se ad.l.dãni.§.Sabini.ff. de dãno infec.vbi columna.2.num.5.tenet, quòd secundùm ius cõmune potest procedi ex mortifero vulnere.l. is q cum telo. C.ad legem Corneliam. de Sicar. secùs secundùm statuta, quæ petunt mortem in esse deductam.Bald columna.1. Albericus colum.2. num.4.in dict. §. Sabini.tangunt quæstionem.vbi Roman.colum.secunda.num.5.dicit cum Bar. quòd si ex forma statuti, occidens aliquem esset occidendus, & aliquis sit ita mortaliter vulneratus, quòd certissimum sit eum debere mori,an habeat locum pœna statuti, morte non expectata. Et concludit quòd non,dicens quòd idem tenuit Bald.in capit.1.quib. mod.feud.amitta.quia licèt mortaliter vulneratus fugatur occisus, tamen fictio ista locum non habet in statutis.l.1.§.hoc interdictum.ff.de fonte. Sed veritas est, quòd viuẽs adhuc non moriatur.l.qui duos.ff.de manu.testament. Inquantum autem Bart. concludit de iure communi talem non expectata morte posse puniri, quia vt habeat locũ pœna homicidij, sufficit vulnus fuisse illatum animo occidendi.l.1.§.diu⁹. ff.deficar.l.is qui cum telo.C.eodem. hodie istud dictum non habet locum etiam de iure communi, cùm de generali consuetudine mundi sit derogatum dictis legibus puniẽtibus homicidium nondum cõsummatum.secũdùm Ludoui.Roma. in dict. §. Sabini.num.7.& ibi latè i addi tione Hieronym. Chuchalon. vtiliter ac capiosè tradit doctor subtilis Anton.Gomez in tracta.de delict.capit.de homicidio.nu.30.& nu.31.qui est omnino in hac re quotidiana videndus,maximè ad intellectum.l.2.titul.13.lib.8.infrà.

¶Ley.XIIII. *De los q̃ soltaren infurcion,derecha,ò martiniega.*

Idem.

TOdos aquellos[a] que soltaren infurciõ,derecha, ò martiniega, ò alguna cosa dello do la ouiere segun derecho, ò alguna cosa de los derechos que ouiere al señor[b], q̃ quiẽ tal cosa como esta fiziere,que pierda la behetria para siẽpre, y que nũca la aya, è aya el rey la infurcion y la martiniega, è aquello todo q̃ el solto en aquel año en aquellos hombres: y fagala el tomar à aquel cuya fue en antes:y dspues si quisiere tornar à otro deuisero que sea natural de la behetria,pueda lo fazer, guardando los derechos del:è si alguno quisiere tomar y fazer la behetria por fuerça, ò tuerto, el rey faga tornar la behetria à aquellos que les fue tomada por fuerça. E si fuere del rey el forçador,que le tomen la tierra que del tuuiere. E si vasallo no fuere, echenlo de la tierra por dos años:y peche de sus bienes con el doblo todo lo que tomo por fuerça: y esto sobredicho se contiene en los que lo fizieren de aqui a delante.

¶Ley.XV. *Que ningun fijo dalgo, niotro señor no pueda tomar behetria de lo solarigo.*

¶Lex. XIIII.

a ¶Todos aquellos. Sumpta est ex.l.25.titul.32.in ordinationibus Complutensibus à rege Alphonso editis anno domini.1387. Dubitatur circa materiã istius legis, Aliquis dominus non remittit ista iura vasallis suis,sed vult vendere,& vendit vasallos alij domino pro certa pecuniæ quantitate, si vasalli offerãt istã summã pecuniæ,vel etiã maiorẽ,vt eos liberos reddat, est quæstio,vtrũ dns possit cõpelli ad eã recipiẽdã? Et videtur posse cõpelli

fauore liberatis, cui causę iura multùm iuuare cõtendunt.l.quidam.C.de necessar.hæredi.instituẽ. l.2.C. de patrib. qui filios distraxe. gloss.in.§.dominus.verb.auxilio.Institut.de noxa.actioni.vbi Ioan. Faber ita decisum nobis reliquit. Cuius verba sunt. Vnde si quis haberet homines conditionales,vel vasallos,&cederet bonis,videtur, quòd si tales vellẽt redimere libertates suas,quòd debeant audiri:& etiam absoluta venditione infra nouem dies possunt offerre pretium tanquam partiarij, & etiam tanquam cõiuncti,tum quia nullus alius magis cõiunctus censendus est, quàm ipsemet, cùm charitas debeat à seipso incipere.l.præses.C.de serui.& aqua.quippe cũ sit re coniunctus,habeat q; partẽ in ea,ideo que iuxta leges Fori, ac Tauri poterunt retrahere pro tanto,præsertim cùm causa fauorabilis libertatis hoc loco tractetur.

Suadetur,nam dominus non potest in alium alienare ius vasalli, vel feudi,inuito vasallo.gl. in.l. inuitus.ff.de fideicõmiss.libert.Ias.in.l.si non fortẽ §.libertus.ff. de condi.indeb.Bal.in.l.2.nu. 1.C.de donatio.Zasi.in tract.de feudis.7.part.nu.57.Corset.in tracta.de potestate regia.1.part.q.4.nu.19. Roman.consil.26.Ias.in.l.filiusfamil.§.diui.num. 28.de leg.2.Et est opinio ista cõmuniter approbata secundũ Fernand.Loazes in repeti.dict.§.diui. nu.264.Et latè Ludoui.Gomess.in.§.item Seruiana.num.41.Insti.de actio. Si ergo potest vasallus dominum nouum recusare, à fortiori poterit pretium priori domino offerendo,se eximere à nexu seruitutis, vt præmissum est.Cogitabis tamen super hoc.

b ¶*Quiere al señor*.Dubitatur,vniuersitas aliqua,vel ista solaria in locis suis habent puteum communẽ indigentem refectione,& vnus de vniuersitate renuntiauit ius suum, quod sibi cõpetebat ad vsum putei, vtrũ liberabitur à cõtributione expensarũ? Videtur q; sic.ex.l.ait prætor.ff.de dam.infe. Sed dic contrariũ propter publicã vtilitatem.Specul. de censibus.§.2.versic.Item pone.nu.10. Ex quo poteris colligere alias quęstiones huic loco necessarias . Quid autẽ erit eo casu, quo aliquis de vniuersitate litigat contra vniuersitatem,vtrũ ipse tenebitur contribuere pro expensis vniuersitatis? Respond.quòd sic secundũ Specul.vbi suprà. nu. 14.versic.quid si damnũ. Quod nota. Ad quod facit capitul.olim.de accusat.& not.à Ioan.Andræ. Henri.& docto.in capit.ex parte. eod.tit. quibus locis aduersario aduersario agenti contra eum contribuere cogitur expensas litis.

¶Lex. XV.

a ¶*Ningun hijo dalgo*.Sumpta est ex ordinationibus Cõplutensibus regis Alphõsi. an.domini. 1387. titu.32.l.26.

Ningun fijo dalgo[a] ni abadengo, ni otro señor no pueda à los solariegos[b] tomar la behetria[c]: y todos los solariegos q̃ han infurcion sean tenidos de tener los solares poblados.

b ¶*No pueda à los solariegos*. Namipsi per se nõpossent statum suum mutare,cùm esset in pręiudicium domini sui, sine quo ipsi facere minimè possent.regu.mutare.d̃ regu. iur.li.6.Nã statuta,quæ tangerẽt in præiudiciũ domini, facere non possent absq; eius assensu. vt notat glos.in capit.veniens.de verb.signi.libr. 6.Bart.in.l.omnes populi.ff. de iustit.& iur.doct. in capit.cùm omnes. de consti. igitur nec statum mutare,in quo magnum præiudicium fieret dominorũ,quia priuarentur dominio suo,quod habẽt in eos,quod non est dicendũ:nam nullus potest alienare rem , trãsferendo in alium dominiũ, quod ipse nõ habuit.gl.in.l.mater.C.de rei vẽd.ergo à fortiori seipsos,cũ maius pręiudiciũ in personis,q̃ in rebus versetur.§. fi.Inst.de iure personar.

c ¶*Behetria*. Ergo à contrario sensu qui sunt behetriæ possunt redire,& fieri solariegi per hũc text. Item quia possunt renuntiare iuri suo, & libertati,quam habent de transmutando se in dominio tantorum dominorum,ne conditio sua fiat deterior : quia multa mala solent semper inducere diuersa,& peregrina regimina.in capitul.ad apostolicam.de regula.capitul. fundamenta.§. secundo. de election.libro sexto.Item vt meliùs per dominos defendatur : nam non solent ita defendi à tyrannis istæ behetriæ,sicut à solariegis,& hoc propter spem, quàm habent illi domini , qui habent eos in commendam , quòd alia die efficientur de dominio alterius domini naturalis.Quæ ratio cessat in solariegis. Quod nota.Item si aliquis homo liber potest si maior est effici de dominio alteri, & sic seruus sua sponte se venundari permittẽdo ad participandum de pretio.textus in.§.serui autem.Institu. de iure personarum.igitur à fortiori isti,qui non intendunt se conuertere ad tam infimum statum.Item facit ad hoc dictum Panormitani in capitulo penultimo. de transactionibus. quòd si certum est aliquem esse seruum , non videtur transactio inter eum,& dominum super libertate eius. l. interpositas. C. eodem. quia inter eum,& dominum nulla cadit obligatio.Sequitur

ergo,

ergo quòd si se posset dē iure obligare, valeret talis trāsactio, & posset se cōstituere vasallum alicuius & sic effectū constringere se ad eius vasallitium.

¶Lex. XVI.

¶Ley. XVI. *Que si por deudas, ò fiadurias se uendiessen las behetrias de los solares, que las pueda comprar.*

Idem.

SI acaesciere, q̄ por deudas[a], òfiadurias que deuan algunos, q̄ moran en los solares de la behetria, y delos abadengos, y de las encartaciones, y de los solariegos, que fueren à vender[b] las heredades por las deudas que deuen, no las puedan comprar sino aquellos que son de la behetria, ò los que son del abadengo, ò los que son de la encartacion, y los del solariego, ò solariego. E si otros estraños lo compraren, el señor de qualquier de los lugares lo pueda entrar todo aquello que fuere vendido, ò cambiado segū dicho es: q̄ no seria razō, ni derecho que los señores perdiessen sus derechos, ni susinfurciones, por los baratos, ò enagenamientos que fiziessen aquellos que morassen en los lugares, y no puedā ser vendidos, ni enagenados: si no con aq̄lla carga q̄ hā los señores dellos.

a ¶*Que por deudas.* Desumpta est ex l. 27. in ordinamēto Cōplutensi. anno dñi. 1387 titul. 32.

b ¶*Fuerē à uender.* Et hoc casu iste vendens ex necessitate rē suam si fortè eam alicui in aliquo testamento, quod prius condiderat, legasset, non ex hoc visus est ipsam rē legatam legatario ademisse. Secùs tamen si voluntariè eā alienasset. l. qui post testamentum. C. de lega. & §. si rem suā. Institu. eod. titul. de lega. l. 17. & l. 40. vtrobique Gregor. Lopez titul. 9. part. 6. Ioan. Bernard. in tracta. regula. cū fallen. regul. 738. incipiē. testator pignorādo. Mich. Cifont. in. l. 19. versicul. Quartò dubitat̄ si ascēdentes. in ordinatio. Tauri. Quæ distinctio locū habet in qua cūq; alienatione prēter quā in donatione, in qua indistinctè videt̄ ademisse. vt dicit glo. in dict. l. qui post testamētū. verbo. Dedit. & in. d. §. si rē suā. verb. nō adimēdi. d. l. 40. ti. 9. pa. 6.

¶Ley. XVII. *Que el hijo dalgo q̄ uiniere à la behetria donde es deuisero, deue posar en aquella casa de la behetria.*

Idem.

TOdo hombre fijo dalgo que viniere[a] à la behetria dōde es deuisero deue posar en aq̄lla casa q̄ sea de la behetria: è si en la aldea de la behetria ouiere solares el rey, ò el abadengo, no deue posar en otra casa sino en la behetria dōde es deuisero. Y deue llamar à todos los hōbres de la behetria q̄ le dē su cōducho en las casas d̄ la behetria, mas no en las casas del abadēgo, y del realēgo, ni de los fijos dalgo, q̄ morarē en la behetria, ni en el solariego: y quando tomare otras cosas q̄ son menester, deue llamar dos hōbres de los mejores q̄ morā en la villa de la behetria, y aq̄llos hōbres q̄ llamarē è los del señor de la behetria derramen por la villa cō aquellos sus hōbres que tomen conducho, è ropa, y las otras cosas que vean aquellos buenos hombres de quantos toman, y que vean lo que toman, y fallando ropa de escusa en las casas de la

a ¶*Que uiniere.* Sūpta est ex l. 28. titu. 32. in ordin. Cōplutē. anno. dñi. 1387.

behetria no deuẽ tomar los lechos, ni la ropa delos hombres buenos señores de las casas, porque ellos no sean desapoderados, ni echados de sus casas, ni de la su ropa: pero que los escuderos, y los hombres de los escuderos, y los rapazes que fueren en sus casas, à las casas sin otros buenos hõbres de la aldea que podriã quebrãtar las casas, y los cilleros, y tomar lo que quisierẽ de la ropa que en aquella casa fallassen de la behetria: deue tomar para el palacio de la mejor, aquella que ouiere menester: y pueda escusar la otra de la dicha casa, para sus huespedes si los ouiere: pero que se ponga en la ropa que se ayuntare de cada casa de la behetria.

¶Ley. XVIII. *Como deuen dar las cosas apreciadas, que fueren tomadas a la behetria.*

Idem.

¶Lex. XVIII. a ¶ *Que las cosas que fueren.* Originaliter fuit desumpta à.l.29.titul.32.in ordin. Cõpluti celebratis anno domini. 1387.

ESTablecemos en esta manera: que las cosas q̃ fueren[a] tomadas en la behetria, vaca, ò puerco, ò cabrito, ò cordero, ò lechõ, ò tocino: deuen ser apreciados de los hombres buenos de la villa, ò del lugar ante que entre à la cozina: y esso mesmo del conducho q̃ tomaren, è si no fuerẽ apreciados, los alcaldes y los jurados si los ay ouiere en essa villa, ellos deuẽ apreciarlo, è si daño les fiziere deuẽ lo apreciar los hõbres buenos del lugar q̃ no seã vasallos de aquel q̃ le toma el conducho ante que entre a la cozina esto que sea apreciado: è si no ouiere en la villa alcaldes, ni jurados, ni hombres de otro señorio q̃ lo aprecien, jurãdo el querelloso sobre la cruz, y los sanctos euangelios quanto fue, ò quanto valia lo quele tomaron, luego le entregue al merino del rey por quanto jurare: è si esta behetria fuere toda de vn fuero, el merino dl rey deue tomar quatro hõbres buenos q̃ no seã dessa villa q̃ apreciẽ segũ iurò aquel à quiẽ fue tomada la cosa, y q̃ gelo entregue luego el merino al querelloso, segun apreciaren los hombres buenos lo que jurò aquel àquien fue tomada la cosa.

Ley. XIX. *Que si el fijo dalgo tomare mas conducho en la behetria de quanto es fuero de derecho?*

Idem.

¶Lex. XIX. a ¶ *Si fijo dalgo.* Cõcor. ad literã cũ.l.30. titu.32.in ordiña. Cõplutẽsibus anno incarnatiõis dñi. 1387.

SI fijo dalgo[a] tomare mas cõducho en la behetria de quanto es fuero, è pudiere prouar el fijo dalgo q̃ lo pago, y dexo à peños, no aya ay coto alguno. E otrosi si el fijo dalgo tomo conducho de tres vezes: assi como son aforados, y no quitò los peños à los nueue dias: pierda su coto, y deuen los querellosos venir al merino del rey à saber la verdad, y fazer pesquisa, y ver lo que tomo algun fijo dalgo con derecho de realengo si quier de abadengo, ò de behetria, ò del solar, deue el merino mãdar gelo pagar doblado à aquel que

b ¶Por

ay fuere tomado, ò por cadacoſa cinco ſueldos[b] de ſus bienes al rey, que ſon deſta moneda quatro mrs, y el conducho ſobredicho que los deuiſeros deuen tomar aforado en la behetria deſte precio lo deuẽ pagar. Y en cãpos q̃ ſon los carneros mayores, el carnero cinco ſueldos, q̃ ſon quatro marauedis deſta moneda, y en la mõtaña en las aſturias, y en Galizia el carnero dos ſueldos y medio, que ſon dosmrs, y en campos de Galizia, ſeys dineros deſta moneda, y por el anſar ſiete dineros, y por el capõ diez y ocho dineros, y en Caſtilla por la gallina cinco dineros, por el anſar ſeys, y por el capon ſiete dineros. Y en las aſturias y en la montaña por la gallina quatro dineros, y por el capon ſeys dineros, y por el anſar cinco dineros. Y vaca, y puerco, y lechon, y cabrito, è tocino. Y eſtas coſas tales quãdo las apreciarẽ los hõbres buenos ſegũ derecho es ante q̃ entre en la cozina, y pã, è vino, y ceuada, y todas otras coſas à tales como valierẽ enel lugar è ſi lo ay vendierẽ, ò en los otros lugares en derredor demas cerca, y eſto q̃ ſea en la behetria, à los que fueren naturales en el año, tres vezes en tres dias, cada vez ſegun lo han de fuero.

¶ *Ley.* XX. *Que ningun fijo dalgo no reciba behetria dõde no es natural.* Idem.

b ¶ *Por cada coſa cinco ſueldos* Adde.l. 11.ſuprà.ex quibus colliges marapetinum eſſe maioris valoris, q̃ eſſet ſolidus. Pro declaratione tamẽ ſolidorum eſt.l.quotieſcunq;.C.de ſuſceptori.& arcarijs lib. 10.Ex qua habes, q̃ ſolidus eſt aureus, & ſeptuaginta duo faciũt librã auri. Mõtal. in l.3.verb. *Sueldos.*tit. 5. lib. 4. foro legũ. &in.l.vn.verbo.*ciẽ marauedis.*tit.5.libr. 2.foro legũ. Boëri.deciſi. 327.incipiẽ. Nobilis Guiliel.de Mõte nu.2.vbi plures huius ſentẽtiæ authores cõmemorat glo. in.l. fin.verb.aureos.ff.de in ius vocã.vbi dicit aureũ, & ſolidũ idẽ eſſe,quicõſtituũt.72.librãvnã auri. iuxta.tex.in ſignẽ in .d.l. quotieſcũq;. C. de ſuſcepto.præpoſ. & arcar.libr. 10. & Iaſ. in l.in eũ.nu.2. ff. de in ius vocand.Ioã. de Anania in capitul. 1. numero. 3. verſiculo. Nota quantũ æſtimatur. & in.c.nulli.de Iudę.Feli.in.c.cõquerente.de offi.ordina. Couar. in tracta.de collat.vete. numiſmatũ.c.3.nu.3.Ioan.Arce ab Otalora lib.de nobilitate.2.par.c. 4.nu. 13. Ioan.Oroſci.in.l.in eum.nu.2.ff.de in ius vocan. Quam ſententiã etiam probat Budæus lib. 5. de aſſe.Georg.Agricola.lib. 2.de pondere & temperatura monetarũ.& Alcia. lib.3.diſpunctio.c.9. Ex quibus infertur donationem hodie factam, quæ quingentos Caſtellanos non excedit, abq; inſinuatione validã eſſe. ex Paul.in.l. quicũq;. nu.8. C.de ſeruis fugiti.& in.l.fi. C.cõia.de lega. Greg. Lopez in.l.9.verb. *quinientos marauedis de oro.*titul. 4.par.5.& in.l.2.verb.*diez marauedis.* tit.11.par.3. Et quòd ſolidus & marapetini aurei idẽ ſint, eſt pulchra.l.7.tit.18.par.1.& ibi notat Gregori.Lopez in verb.*por marauedis,*quos vulgò dicim⁹ *Caſtellanos*. Idem Grego.Lop. in verb. *cien marauedis.* in l.24.titu.14. par.7.Exquibus infertur aureũ diuerſum nõ fuiſſe à ſolido: quãdoquidẽ ex doctorũ interpretatiõe, quos ſuprà retuli,& ex his, quos ipſi citãt, idẽ ſint.Quę ſententia cõprobat ratione. Nã cũ Iuſtinianus in .§. fi.Inſt.đ pœna teme.litigã.Digeſtorũ diſpoſitionem referat, quæ pœnã quinquaginta aureorũ imponebat, eampœnam quinquaginta ſolidorum eſſe dicit, quaſi certũ ſit idem importare ſolidos, & aureos. Et ad hanc rationem ferè omnes Imperatorum leges, & ſanctiones, quę digeſtorum ius referũt, eo loco,vbi digeſtorũ iura de aureis mẽtionẽ faciũt,ſolidos appellãt, ex quo proculdubiò datur intelligi, idẽ vtrũq; fuiſſe.Præterea his adſtipulãturleges fori Caſtellę,quę hisin locis,vbi Digeſtorũ iura aureorũmẽtionẽ faciũt, leges prædictę huius regni ſolidos dicunt & interpretãtur, quaſi ſynonyma ſint,& idẽ importantia.vt eſt.l.1. &.l.2.titu.18.lib.4.foro leg. quæ loquendo, & confirmando pœnam l. 3. ff. de ſepulc. viola. imponens pœnam centũ, vel ducentorũ aureorum violanti ſepulchrũ, dicit.

dicit. l. fori pœnam esse centũ vel ducentorũ solidorum secũdũ distinctionem dict. l. 3. §. 1. & sic etiã per leges fori antiquas idem fuisse solidũ & aureũ cõstat. & ex dict. l. 7. titu. 18. part. 1. de quo eleganter per Otaloram de nobilit. 2. part. cap. 4. nu. 13 vers. illud primũ mihi incertum est.

¶Lex. XX.

a ¶*Ningun hijo dalgo.* Cõcordat ad literã. l. 31. titu. 32. in ordinam. Cõplutensibus regis Alphonsi ann. dñi. 1387.

¶Lex. XXI.

a ¶*Los que prendaren.* Sũpta est ex. l. 32. titul. 32. in ordinationib⁹ Cõplutensibus anno domini. 1387. regis Alphõsi. & l. 163. in foro *de aluedrio*. facit. l. 13. & l. 14. tit. 10. par. 7. l. 2. 3. 5. & 6. tit. 14. li. 3. suprà. vbi dixi.

¶Lex. XXII.

a ¶ *Alguno tomare conducho*

Ningun fijo dalgo[a], no reciba behetria donde no es natural, y no lo ha por herẽcia por poderoso que sea: è si la recibiere tomegesela el rey, y entreguela à aquellos à quiẽ la tomo, y pague al rey otro lugar solariego tal como el q̃ tomo por fuerça, ò el precio del.

¶*Ley. XXI. Como deue pechar la prenda que tomare en la behetria ò en lo abadẽgo, ò en lo solariego.*

Idem.

Los que prendaren[a] en la behetria, ò en el abadengo, ò en el solariego porque les hagan seruicio premiosamente como no deuen: la prenda que leuaren donde la prendaren, y le tomarẽ: deuenla prenda que assi tomarẽ doblada pechar la à su dueño, y el seruicio que dende lleuaren con el coto.

¶*Ley. XXII. Si alguno tomare conducho, ò fiziere prenda, ò tuerto à algun cõcejo, ò tomare algũa cosa como deue ser pagado.*

Idem.

Stablescemos, q̃ si alguno tomare conducho[a], ò otras cosas à vn cõcejo, è lo querellare al rey, ò à su merino: que jurando cinco hombres[b] buenos quales los pesquisidores tomarẽ de la villa, ò del lugar por todo el concejo, deuen les valer y dar lo por prouado: ca todo el concejo no puede ser jurado: è si tomare capa, ò piel, ò ropa, ò otra cosa tal, y la echare à peños por pan, ò por vino, ò por ceuada, ò por alguna cosa deue ser pechada con el coto, ò con el doblo assi como otro conducho: è si lo tomare para vestir, ò en otra manera deue ser pechado como por fuerça, ò robo. E los fijos dalgo q̃ estuuieren en la villa de behetria, y embiarẽ, ò tomaren conducho, ò viãda, ò alguna otra cosa y lo aduxeren à otra villa de behetria, que le faga el rey embiar como furto, ò robo: y lo escarmiẽten como lo tuuiere por bien: è si algunos hombres fueren tomar conducho, ò lo tomaren de parte de algun fijo dalgo, ò en su nõbre dizien do que los embia alla, y el fijo dalgo lo negare, ò dixere que no son suyos

b ¶*Iurando cinco hõbres.* Nota q̃ testimonium hominum alicuius congregationis, oppidi, seu vniuersitatis valet dũ modo ad eos principaliter commodum non spectet, licèt in vniuersum & secundariò ex inde eis prouenire possit aliqua vtilitas nõ est in consideratione. capit. tertio loco. de probat. Bar. in. l. intantũ. §. vniuersitatis. ff. de rerũ diuisio. & in l. sed si hac. §. q̃ manumittitur. ff. de in ius vocand. Speculat. de teste. §. 1. ver sicul. sed nun quid causa v niuersi

Cõcordat. l. 33. titul. 32. in ordinatione regis Alphonsi Complutí celebratis anno domini. 1387. & ex foro *de aluedrio*. l. 165 et istalex practica ripotest *en los concejos quando algũos caualleros por ay passan, é les comen esso que tienẽ contra su uoluntad.*

los hombres, ni gelo mãdo tomar, prenda lo el merino, y embie à preguntar al rey en q̃ guisa lo escarmentara.

¶Ley. XXIII. *Si algun deuisero tomare cõducho demas del fuero, como lo deue pagar.*

Idem.

SI algun deuisero[a] q̃ fuere d̃ la behetria, ò del solariego tomare conducho de mas del fuero, y de lo que deue tomar, y al tercero dia antes que del salliesse no dexo peños de tanto y medio como lo que tomo, y à los nueue dias no lo pago, deue lo luego querellar, y llamar al merino del rey. Y el merino del rey deue prender à los fijos dalgo, y entregar à los solariegos de todo lo que les fue tomado. E si los hombres buenos de la behetria, ò del abadengo, ò del solariego despues de los nueue dias vendierẽ los peños que el merino les entregare d̃ su señor cõ su merino, ò cõ su juez, ò con su mayordomo, ò con su casero, ò aquel que ouiere de vender lo del señor cuyos eran los hombres à quien tomaron el conducho, ò el algo, ò si la entrega valiesse mas de quãto ellos auian de auer, torne lo à su dueño lo de mas, y si lo no quisiere tomar, deue lo entregar en poder d̃ aquellos q̃ recibierẽ entrega è fizieren la vẽta.

niuersitatis. Innocen. in c. insuper. de testib. Iaso in l. quoties quæstio. col. 3. nu. 13. de iudici. C. & in l. si quis nec causam. colũ. 3. nu. 13. versi. Hinc videmus quòd in causa vniuersitatis. & ibi in additio. ff. si cert. peta. & in l. serui electione. §. Labeo. nu. 11. ff. de lega. 1. Lapus allegatione. 94. n. 4. Matthæus de Affli. decis. 400. incipiẽ. Nobilis Petrus. nu. 1. Optima. l. 18. & ibi Gregor. Lopez tit. 16. par. 3. & l. 146. in legib⁹ styli.

¶Lex. 23

a ¶*Si algun deuisero.* Sũpta est ex l. 146. in foro de aluedrio. & ex l. 34. in ordinationibus Complutensibus anno dñi. 1387. titul. 32.

b ¶ *Vendieren los peños.* Hic habes tempus statutũ, infrà q̃d põt creditor vendere pignus vt sibi de suo debito satisfiat, & est casus specialis. Iure autem communi est aliud tempus determinatum, nempe cùm appositum est certum tempus vsquequo distrahi debeant pignora, illud est seruandum. l. si conuenerit. ff. de pigno. actio. l. fina. in princip. C. de iure domi. impetran. l. 41. titul. 13. partit. 5. l. 215. styli. l. 1. titul. 19. libr. 3. foro legum. notant doctor. in capitu. cùm contra. de pignori. Si verò tempus non esset appositum, iura eo in casu discrepare videntur. Nam lex ciuilis dicit, quòd facta vna denuntiatione ipsi debitori, quòd luat pignus, & si non facit, quòd statim elapso biennio vendat. l. final. C. de iure domi. impetran. gloss. in §. contra autem. verbo. certus modus. Insti. quibus aliena. licet, vel non. glo. in l. si conuenerit. 1. verb. nisi ei. ff. de pign. actio. Commendat Antoni. Baberia. in tract. de mora. 1. part. num. 39. Tamen gloss. in dict. l. fina. dicit hoc vsu receptum non esse. Secũdũ ius partitarũ in dict. l. 41. dicit, quòd post hanc denuntiationẽ de qua dicitur in allega. l. fina. quòd tunc nõ spectet nisi triginta dies, si res est immobilis, & si est mobilis, duodecim dies, & postea vẽdat in licitatione. Tamẽ iure fori in allegat. l. 1. est diuersũ. nam vult, q̃ si non est pactum factũ, quòd teneat pignora per triginta dies & postmodum denuntietdomino, quòd luat pignora præsentibus testibus, quòd si non fecerit infrà triduum, potest postea ea vendere, & sic ista lex non differt ab illa lege partitę, nisi solùm in præponenda denuntiatione ante dies triginta secundùm præscriptam. l. 41. partitæ. & in postponenda secundùm. l. 1. fori iam allega. Item in alio: quia lex fori non distinguit inter rem mobilem, & immobilem, prout lex partitæ. Tamen prędicta. l. 1. fori debet distingui secundùm illam legem Partitæ in hoc vltimo articulo, & sic concordanda est. Et ita fortè in practica recipiuntur. Si autem in pacto dictum sit, quòd pignora non vendantur, non obstante tali pacto, forma debita

bita ſeruata, vẽdi poſſunt juxta. l. 42. titul. 13. parti. 5. l. ſi conuenerit. verſic. Vbi verò cõuenit. ff. de pigno. actio. Vid. Grego. Lopez in. d. l. 42. verbo. *ò treynta*. De hac materia latiſsimè agit Antoni. Neguſanti. tract. de pignori. in. 1. membr. ſextę partis principalis. num. 1. cum. 46. ſequentibus Petrus d̃ Vnzola in practica artis notariatus. tit. De prohibita obligatione rei alienę. nu. 20. cũ ſequen. Pign⁹, vel Hypotheca quãdo reſoluat̃ p rei reſtitutionẽ? Reſpõde, vt per Nicola. Boëri. quẽ vide deciſ. 181. Si emphytenta. nu. 8.

¶ Lex. 24.

a ¶ *Deuẽ fazer.* Sumpta eſt ex foro de *Aluedrio.* 166 &. l. 35. in ordinationi. Compluten ſib⁹ regis Alphõſi. anno dñi. 1387. de màteria inquiſitionis vide notata à docto. in ca. qualiter & quãdo. el. 2. præmaximè per Auguſt. Beroium. de accuſati. Ludoui. Carre. in rep. l. obſeruare cura bis. poſita in ſua practica criminis. pagina. 50. nu. 82. vbi ponit, quæ ſint neceſſaria ad formandum inquiſitionẽ generalẽ, & ſpecialẽ. Angel. Aretin. d̃ maleficijs. verſ. Hæc eſt quædam inquiſitio. Hippo. in pract. crimi. §. conſtante. Paris de Puteo. in tract. Syndicatus. verbo. Inquiſitio Petrus Foll. in pract. rub. Dentur capitula q̃ ſuſſocauit vxorẽ. nu. 1. Marc⁹ Anto. Blã. in pract. §. verùm quia. n. 67. pag. 729. verſi. Et primò in cauſa inquiſitionis.

Notandum tamen eſtq̃d ſit inquiſitio generalis? Et reſpõdendũ eſt. Inquiſitio eſt

¶ Ley. XXIIII. *Como deuen fazer la peſquiſa los peſquiſidores.*

Idem.

EN eſta guiſa deuen fazer[a] la peſquiſa los peſquiſidores, y deuen lo fazer ſaber al merino en la tierra q̃ fuere de ſu merindad enel lugar de ſu merindad, en q̃ deue llamar à los hombres buenos del lugar à concejo, ò aquel dia cierto q̃ los peſquiſidores lo embiarẽ à dezir, q̃ hã de ſer de aquel lugar do han de hazer la peſquiſa, y deuẽ los peſquiſidores embiar à dezir al merino ſi es peſquiſa q̃ el rey manda fazer generalmente, è ſi tal fuere, deue el merino dezir à los merinos que aprecien conducho y todas las otras coſas q̃ ouieren meneſter en aquellos lugares que hizieren la peſquiſa los peſquiſidores ſegun que el rey lo mandare, ò lo ouieſſen mandado, tome lo aguiſado q̃ les abunde, y no mas, y deſpues que aquella peſquiſa fuere hecha por cõducho q̃ los fijos dalgo tomaren en las behetrias por mal fetrias q̃ hizieren aquel ſeñor cuyo es aq̃l lugar ò ſu merino, ò juez, ò ſu mayordomo, ò ſu caſero, ò aquel que ouiere d̃ auer de lo ſuyo ſe fuere querellar al rey, ò aquel que ouiere ſus vezes, ò llamaren los peſquiſidores por carta del rey, ò aquel que tuuiere ſus vezes à aquel que lo llamare en qualquier deſtas guiſas, deue dar àcomer à los peſquiſidores, miẽtra hizierẽ la dicha peſquiſa ſobre aquello aquel que los llamo, y la deſpenſa deue ſe partir ſegun la emienda que ouiere por la peſquiſa, ſegun que cada vno recibiere el daño. Y el ſeñor por la meytad de ſu coto, è otro daño ſi lo recibio, y los vaſallos ſegũ ſu duplo, y los peſquiſidores deuen fazer ſaber al merino, y aquel que ouiere de las entregas por el rey los tuertos q̃ el ſeñor del lugar, y ſus hombres que daño recibieron, y como recaudaron con el ſeñor los peſquiſidores.

¶ Ley. XXV. *Como deuẽ fazer los peſquiſidores, quando fueren à la behetria, ò lugar à hazer la peſquiſa.*

tio est ius procedendi per officium ad inuestigationem omnis facinorosæ personæ, in territorio inquirentis pœna dignæ, & hoc cùm inquiritur generaliter tam respectu personarum, quàm delictorum. Si verò est generalis quo ad personas, sed specialis quo ad delicta, nempè quia ignorat malefactor, sic definitur. Inquisitio, est ius procedẽdi per officium ad inuestigãdum personã quę delictum cõmisit. Quando verò inquisitio est gñralis quo ad delicta, sed specialis quo ad personas, & est illa quæ fit per visitatorem ecclesiæ, vel quando inquiritur de aliquo delicto, seu malefficio aduersus aliquam ciuitatem, & ci⁹ homines, tunc sic definitur. Inquisitio, est ius quoddã per officiũ procedendi ad cõdemnandum, & puniẽdum faci norosos homines de territorio inquirentis de aliquo, non à maleuolis diffamatos. Quando verò inquisitio est specialis quo ad personas, & quo ad delicta, sic definitur. Inquisitio, est ius quoddam per officium procedendi ad condemnationem, & punitionem contra aliquos nominatim inquisitos, de delictis certis diffamatos. Hęc colligitur ex notatis per Bar. in l. 2. §. si publico. ff. de adult. Bal. & Salicet. in l. ea quidem. C. de accusa. tradit Ange. in dict. tractat. de malefi. verb. Hæc est quædam inquisitio. Gregor. Lopez in rub. titu. 17. parti. 3. Montalu. in l. 11. titul. 20. libr. 4. foro legum. in verbo. *El rey sepa la uerdad.* vbi est text. loquens de inquisitione & in l. 12. eiusdem titu. vbi etiam notat Montaluus. Vtrùm autem iudex in delictis procedere possit ex officio ꝑ viam inquisitionis, vide resolutiuè ꝑ Antoni. Gomez in tractatu. de delictis. capit. 1. nume. 49. ex quo plura in praxi necessaria colligere poteris. Et vide l. 1. titulo. 17. partit. 3. vbi Gregor. Lopez citat istam legem. & sequent. 25. & nota hæc, quia inquisitiones quotidie sũt in practica. Adde forum Aragonum. libr. 3. titul. *De la inquisicion contra el Vicecanceller, Regente, Assessor, y Consejeros.* in foro incip. *Porque es cosa.* Et in sequẽ. incip. *Porq̃ el fuero.* & lib. 9. tit. De inquisitione faciẽda cõtra officiales. foro incipien. *Cerca de las inquisiciones.* fol. 179.

Idem.

LOs pesquisidores, [a] quando llegaré à la bherria, ò al lugar dõde ouierẽ ꝺ fazer la pesquisa, deuẽ fazer repicar la campana, è si mas fuere de vna colacion, en cada vna dellas deuen fazer repicar la campana, è si los lugares fuerẽ muchos, y menudos esso mesmo, à tãto que lo puedan oyr acabo de sus heredades do anduieren à sus labores, y en la villa aquellos lugares entiendan en la colacion do mas en comedio fueren, ò mejor se pudieren ayuntar todos, como quier que en las otras colaciones no dexen repicar fasta dos dias, que entiendẽ que lleguen los de mas lueñe, y desque todos fueren llegados, deuen les pregũtar quales son los querellosos aquiẽ toma rõel cõducho como no deuẽ, y aquiẽ fizierõ la malfetria, y de si deuen les pregũtar, si vienẽ cõ su señor, ò cõ su merino cõ juez, ò cõ su mayordomo, ò cõ casero, ò cõ algũ hõbreq̃ aya de ver lo del señor en aq̃l lugar: è si algũo ꝺstos no ouiere, no le deuẽ oyr su q̃rella, ni pesquirir ge la, ni exhibir ge la. E si algũo destos viniere, deuen le pregũtar si son de vn señor, y quantos señores ay en la villa, è si la villa, ò lugar fuere de vn señor, deuen tomar los alcaldes, y los jurados, si los ay ouiere, dos, ò tres hombres buenos por pesquisa, ò por juradores con el querello

a ¶ *Los pesquisidores.* Sũpta ad literã est ex ordina. Cõplutensi regis Alphonsi anno dñi. 1387. titu. 32. l. 36. & ex foro *de Aluedrio.* l. 167.

so: porque no han otros hombres de otro señorio, è si fuere aquel lugar de tres señores deue aquel que rellosso traer dos hombres buenos de aquellos señores que ouiere en la villa por pesquisas, ò por jurados consigo: y los pesquisidores deuen fazer al querellosso, y à los otros sobredichos en medio del concejo, ante todos poner las manos sobre los sanctos euangelios, y que juren que diran verdad delo que supierẽ, de aquello que preguntaren, è de si que todos tres fueren conjurados, deuen preguntar primero al querellosso por la jura q̃ dio, que es aquel conducho que le tomaron por fuerça, y que no recibio peños despues: ni peños, ni entrega de la malfetria que le fizieron: y de si deue ser preguntado à los otros que juren con el, que aquel que tomaron el conducho, ò fizieron la malfetria en la villa, mientra el deuisero ay moro en aquel lugar tercer dia, è si lo querello al tercero dia despues quel deuisero se fue dende, y los juzgadores si lo oyeron querellar en estos dos terceros dias: è si eran ay en la villa si lo querello à tercer dia despues que vino, è si lo dixere, y los que vinieren à jurar con el, si en aquel tercero dia que el deuisero en la villa moro quiso pagar dineros: ò dexare peños, è dixere el querellosso que no deue pechar el coto, ni doblo, si signo el conducho senzillo que tomo mas de su derecho, è assi gelo deue escreuir: è si dixere que no gelo pago ni dexo ay peños, ò los peños no quito à los nueue dias, q̃ los venda, y deue escreuir à aquel que tomo el conducho, è fizo la malfetria: y el señor cuyos eran los otros hombres à la sazon, y el merino, ò el juez, ò el mayordomo, ò el casero, ò aquel que auia de auer lo suyo con quien vinierẽ à querellar aquellos que vinieren à jurar, cada vno dellos, y quanto tomaron: y la malfetria que les fizieron, y quanto fueron apreciados, y en que tiempo ge lo tomaron, ò gelo fizieron: y en el tiempo que fizieron la pesquisa, si aquel querellosso, si no querello en el tercer dia dispues que vino à la villa no le deuen escreuir su querella, ni oyrgela, ni prescreuirgela: è si querellosos ouiere en la villa que por miedo de muerte no se osen q̃rellar los pesquisidores en poridad, deuen lo escreuir de parte, è si fallaren que es cosa que el rey mande escarmentar en los cuerpos de aquellos que lo fizieron, deuen lo fazer saber al rey, lo mas antes que pudieren. E si fuere cosa que se deue escarmẽtar ante que la entrega se faga y se descubra la poridad, deue lo segurar el pesquisidor de partes del rey, è si algunos sobre esta seguança del rey les fizieren mal, deue los el rey pesquirir por su mandado: y en como los fallaren, deue lo acalumniar à aquellos que lo fizieron, assi como hombres que no guardan su mandado, y passaron su seguramiento.

¶ Ley

¶Ley. XXVI. *Que deuen fazer los pesquisidores si hallaren que el deuisero tomo en las behetrias mas de su derecho.*

¶Lex. 26.

a ¶*Fallaren los pesquisidores.* Originē habet à.l.37. titu.32. in ordinationib⁹ Compluti à rege Alphō so celebratis anno dñi. 1387. & ex foro de *Alue drio.l.169.*

QVando fallaren los pesquisidores [a] que tomo el deuisero en la behetria de mas đ su fuero de derecho, y al tercero dia antes que dende saliere no dexe peños, que valan tāto y medio, è à los nueue dias no pago, deue lo hazer saber al merino del rey que anduuiere con el que deua fazer las treguas, è si los hombres de la behetria despues đ los nueue dias los peños vendieren con su merino, ò con su juez, ò con su mayordomo, ò cō su casero, ò cō aquel que ha de ver lo del señor cuyos eran los hombres à quien fue tomado el conducho si la deuda fuere de mas deue lo tornar à su dueño lo de mas. E otrosi deue otorgar de los. xl. marauedis del coto y dar los medios al señor cuyos eran los hombres, quando el conducho les tomaron, y la malfetria les fizieron, y los otros medios del rey deuen dar los cinco marauedis à los pesquisidores. Y deue tomar el merino que los entregare otros cinco marauedis, y los diez marauedis que fincarō en saluo al rey, deue lo recebir el hombre q̄ a y anduuiere, y no el merino, è si no ouiere vasallos, ò lo de sus vasallos no cūpliere, deue lo entregar en mueble, ò en heredad de lo suyo si lo fallaren: è si mueble no fallaren q̄ entreguē, deue responder el solariego ò los solariegos à tanto como cumpliere el doblo del cōducho q̄ tomo de mas de su fuero, y derecho, y de la malfetria que fizo de los. xl. marauedis đl coto: è si cūpliere el mueble del solariego, no vendan el solar, è si el mueble nō cūpliere, vēdan el solar y todo el derecho que ouiere del deuisero. Mas si el solariego ouiere otra heredad de su patrimonio, ò q̄ lo heredara de su pariente, ò que la compraſſe ante, ò despues mientra fuere de aquel solariego de aquel señor, no ge lo deue vender: mas deue se firmar en ella con aquel señorio que la comprare el solariego, ò los solariegos, y el solar cō todos sus derechos: è si lo q̄ ouiere en aquel solar no cumpliere, entonces deue entrar en su heredad de su cuerpo mesmo: è si heredad apartada no ouiere, è ouiere heredad cō padre, ò madre, ò hermanos, ò con parientes que espere heredar, y no fuere partido, y no conosciere su parte, el merino deue apremiar à aquellos herederos con quien ha su herencia que lo partan: y la parte que le cayere deuen la vender concejeramente en los de mas cerca en derredor: y pagar aquello que tomo de mas del fuero y derecho con coto, y con doblo, assi como sobredicho es: y aquello que menguare, que los peños no cumplieren, que lo cumpla đ otra cosa, è si de mas ay ouiere tor

nen se lo à su dueño, è si algun pariente ay ouiere de aquella parte do viene la heredad, que lo quiera cumplir, y pagar luego los dineros, à aquel plazo que le dieren, deue lo fazer de grado à aquellos que ouiere de fazer, ò con peños que ellos sean bien pagados, y entregados con otorgamiento del merino por lo del rey, ò por lo del señor, ò por lo de los pesquisidores, ò por lo del merino mesmo pueda lo auer antes que otro estraño. E si departimiẽto fuere entre los parientes de aquella parte dõde viene la heredad, y que cada vno dellos la quiera comprar, è auer, aquella compra q̃ la aya el q̃ maspropinquo, è mas allegado fuere del linaje donde viene la heredad, è si fueren dos, los mas q̃ yguales sean del linaje dõde viene la heredad, è si cada vno dellos quisiere su parte que la partã entre si segũ la partija que fizierẽ, y pidiere cada vno dellos, è si aquel fijo dalgo, que este conducho tomo, y la malfetria fizo de que este mẽguo de pagar, y cũplir, no ouiere la heredad, ni otra alguna cosa de q̃ faga la entrega: entonce entregue se en lo de los fiadores q̃ dio. E si no dio fiadores, y los quisiere dar tome los el merino tales que sean raygados en la quantia, è abonados en aquello q̃ fallare el pesquisidor que deue pechar por doblo, ò por coto. E si no diere fiadores, ni heredad, ni otra cosa algũa en q̃ faga la entrega, entonce el merino, ò el hombre del rey que anduuiere cõ el, ò qualquier destos tres. El primero q̃ lo hallare emplaze lo à nueue dias, que parezca ante el rey do quier q̃ sea, y q̃ haga quãto el mandare, y despues q̃ el fuere emplazado si ante los nueue dias cõplidos adolesciere, ò despues de los nueue dias por el camino yẽdo para el rey, ò por alguna cosa de occasiõ no pudiere yr, que luego q̃ mejorare q̃ se vaya al rey, y q̃ haga quãto el rey le mãdare, y muestre su escusa derecha y verdadera, porq̃ no pudo venir enel plazo, y este à merced dl rey para salir dl la tierra, y cũplir quãto el mandare, è si à los nueue dias no fuere, entonces puede lo el rey echar de la tierra, y fazer en el su cuerpo lo que el tuuiere por bien, y si por auentura aquel que tomo el conducho, ò la malfetria hizo, ò los fiadores que dio, no ouieren en aquella merindad en que haga la entrega como sobredicho es: el ò sus fiadores ouiere en otra merindad, ò en otra tierra del señorio del rey, que embie el merino su carta al otro merino, ò à la justicia, ò al alguazil, ò à los alcaldes, ò à los jurados, ò à q̃lquier que lo aya de hazer en quanto mõtare todo por coto, ò doblo, que le tomen tanto de lo que fallaren, ò de sus fiadores, y hallando mueble, que del mueble vendan, y si mueble no fallaren, que vendan tanto de la heredad de lo desus fiadores porque se cumpla aquello.

E si al

E si algun pariẽte del deudor, ò pariẽte del fiador lo pagare luego de se lo, por quanto vno è otro diere ante q̃ à otro estraño. E si mas fuere de vno quantos fueren enel linaje, è quisieren su parte denge la como cada vno la quisiere tomar, y pudiere pagar aueniẽdo se ellos entresi. E si los parientes no lo quisieren comprar, entonces venda lo aquien quiera que gelo quisiere cõprar, y faga lo el rey sano con su carta abierta: è si ninguno no la quisiere comprar, el rey sea tenido de cũplir, y pagar porque cumpla la justicia, y porque el señor cuyos eran los hombres aquien enel conducho tomaron, y la malfetria fizierõ aya su derecho, ò el pesquisidor, el merino lo suyo, y los perdidosos su doble, è si quier lo compren parientes de aq̃l deudor, ò de sus fiadores, quier otro estraño, quier el del rey mesmo, y los marauedis de la vendida deue los embiar, y meter en mano del hombre del rey, assi como dicho es. Y de los cinco marauedis, que el, ò el merino ouiere de auer, y de los veynte del coto, del rey: è si la entrega fiziere aquel do el cõducho fuere tomado, ò la malfetria fuere fecha: aya el tercio el que comprare de aquello de aquellos marauedis que embiaren de la otra tierra do la vẽdida se fizo. Y las dos partes destos dichos cinco marauedis, aya aquel que entregare, y vendiere en la otra merindad, ò en la otra tierra del deudor, ò del fiador, assi ge lo deue embiar à dezir el merino en aquellas cartas que le embiare. Y por todo lo al, que se entregue, deue le dar aquellas dos partes de aquellos cinco marauedis, à aquellos que la vendida fizieren en la otra merindad, y la otra tercia parte de ellos con los otros marauedis à de embiar cõel hombre del rey, y para fazer las pagas, y las entregas: è si por ventura algunos destos que tomaron el conducho de mas de fuero, ò d derecho, ò fizierõ la malfetria, y despues vendierõ la heredad, ò algũa cosa dello, y la tal cosa, ò tal venta no vala mas q̃ se entregue y se venda, assi como sobre dicho es, y que se fagan las pagas, y entregas, assi como aqui esta escripto: è si por auentura alguno por escusar esta venta, ò esta entrega maliciosamẽte, ò con engaño fizo otorgamiento de vendida, ò carta, ò ante de tiẽpo, si prouar se pudiere no vala la tal vendida. E si no se pudiere prouar, q̃ jure el vendedor, y el comprador, y los testigos, y el escriuano que hizo la carta q̃ enel tiempo que fue vendida primero que valia, è si esto no fiziere que no vala la vẽdida de aquello, y lo que se vendiere por mandado del rey, assi como sobredicho es. E si los peños que el fijo dalgo dexare por lo que tomare mas de fuero, y de derecho en aquel tercer dia que moro en la behetria en aquellos labradores en que enel conducho tomaron no se tuuieren por entregados,

teniendo que no valia tanto y medio, è si jurados, ò alcaldes ouiere, vengan à los alcaldes, è jurados ante todo el concejo, è si ellos vieren que aya entrega de tanto y medio, deuen lo hazer tomar, è si vieren q̃ no ay entrega, deue lo complir aquel fiador del que tomo el conducho, assi como sobredicho es. E si enel tercero dia no pagare, ni dexare peños, y los peños que dexare no los quitare los nueue dias, antes los forçare, ò leuare sin pagar, ò sin mãdado, è sin saber de aquellos que tomaron el conducho, deue pechar el coto è doblo, assi como es fuero, y derecho. Y los peños q̃ assi lleuo d̃ue los pechar como hurto, ò fuerça ò robo, como el rey tuuiere por biẽ, è do alcaldes, è jurados no ouiere, aquello que ellos harian hagan lo los hombres buenos de la villa, ò del lugar.

¶Ley. XXVII. *Como deuẽ los pesquisidores embiar la pesquisa que fizieren al rey.*

¶Lex. 27. a ¶*El rey.* Concordans est. l. 38. incipiẽ. *Manda el rey* titu. 32. in ordinamento de *Alcala* regis Alphõsi prędicto anno dñi. 1387. & ex foro de *Aluedrio*. l. 170. vbi ad literã habetur hæc regia lex.

MAnda el rey[a] que los pesquisidores, quãdo ouieren fecho la pesquisa, segun que en este nuestro libro dize que ge la embien sellada con su sello y el ver la ha, è si bien fecha no fuere, otrosi el embiara carta al merino cerrada de como faga la entrega. E si biẽfecha no fuere, otro si embiara el rey à dezir à los pesquisidores en que la menguaron, y como la emienden.

¶Ley. XXVIII. *Como deuen pesquirir los pesquisidores sobre las heredades del rey si las tuuiere alguno.*

¶Lex. 28. a ¶*Los pesquisidores.* Adde. l. 39. titu. 32. in ordinationibus Complutensibus regis Alphõ si anno domini. 1387. & ex foro de *Aluedrio*. l. 171.

LOs pesquisidores[a], deuẽ pesquirir en cada lugar si tomarõ las ordenes[b] à los fijos dalgo, ò à las behetrias, algunos solariegos do quier que sea alguna heredad del rey por compra, ò por qual quier manera que la tuuiesse. O si entraron los fijos dalgo alguna heredad de los abadengos, ò los abadẽgos alguna heredad de los fijos dalgo, y los q̃ fallaren en cada vna destas guisas, deuen lo escreuir apartadamẽte en cada vna destas pesquisas sobre si: y no cõ el cõducho tomadõ q̃ fecho fuere, ni cõ otra malfetria, y cerrados, y sellados cõ susellos, y de parte de fuera sobreescriptos los pesquisidores q̃ la pesquisa fizieré, y en qualqer tiẽpo, yen q̃l lugar, porq̃ el sepa q̃ es ante que la obra, y lo q̃ de dẽtro d̃ue escriuir apartadamẽte cada cosa sobre si, y lo q̃ fallarõ y tomarõ y entrarõ, y lo q̃ tomarõ los solariegos como lo entrarõ, y tomarõ d̃los abadẽgos. Otrosi lo q̃ tomaron los fijos dalgo, como lo tomaron à los abadengos, y lo que toma

b ¶*Las ordenes.* Scilicet Calatraue, Alcãtaræ, Eucles, & sancti Ioãnis, & similes si quę sunt.

a ¶*Si alguna*

¶Lex. X X I X.

a ¶*Si alguna muger.* Originaliter desumpta est ex.l. 40. cuius initium est. *Ordenamos que si alguno casare.* titul.32.in sæpe relato ordinamento regis Alphõ si Compluti celebrato anno dominicæ incarnationis.1387. capitul.vnaquæque mulier sequatur virum suum siue in vita,siue in morte. 13.quæst.2. teneturenim virum sequi quocunq; ierit.l.Mæuia. in fi.ff.de annuis legat.si tẽpore, quo cum eo contraxit,vagabundus erat, & nũc ex iusta, & honesta causa vagari vult. gl. in dict.capi. vnaquæque. verb. sequatur.ibi,credo quòd si sciretur.13.quæstione secũda.& glos.in capitul.si quis in necessitate.34.quæstione. secunda. glos. Hostiens. & alij in capitul. primo.qui matrimoni.accusa.possunt Guiliel.de Cugn.& Albericus in dict.l. obseruare.§.proficisci.ff.de offic.proconsulis.Cyn.& Odoffredus simul cùm Alberico in.l. prima. C. de vxor. milit. Cyn.in.l.libertæ tuæ.C. de oper.libert. Bald.in.l. qui manumittuntur. C. eodem titul. Idem Bald. Angelus, Imol. & Roman.in.l.si cùm dotem.§. si maritus.ff. soluto matrimonio.Imol.in rubric.ff. eodem.colum.secunda.verficul.An autem vxor. vbi facit singul. glos.in dict.capitul.vnaquæque. Bartol.in.l.Mæuia.§. vxore. ff. de annuis legatis. glos.Innocent. Hostiens. Antoni. Panormitan. Cardinal.& Alexandri.in capitul.de illis,de sponsali.glos.in capitul.primo. de coniug. leproso.vbi Panormitan.notat non valere consuetudinem contrariam. Hostiens. in summa. de sponsali.sub rubri.de matrimonio.verficul.Quis sit effectus.& in titul.de coniugio leprosorum.verficul.debet ergo.&in titul.de coniugio seruo.§.& an consensus domini. verficul. Quid si dominus vult vendere. Raphael Comens. consil. primo. post medi. Panormitan.in capitul.de vxore.colum.final.de sepultu.Angelus in.§.1.Institut.ad Tertullian.Cepol.consil.48. Casus talis est,processum est.colũ. 4.verficul.Tertiò vxor tenetur.num.11.Corse.in singul.verb.vagabundus. Antoni.Baberi.in repetition.l. cum filio. colum. tertia. in fin. ff. de legatis primo. Stepha.Auffreri.decis. Tholos.86.incip. Itẽ fuit quæsitum si mulier. Io. Lup. in repetitio. capit. per vestras.§.9.nu. 13. de donation. inter virum & vxorem.Andræ. Tiraquell.in legibus de iure mariti. in l.1.num.39. fol.8.colũ.1. Guili. Bene. in repe.capi. Rainutius.verb.cuidam Petro tradiderũt. nu.89. de testament.Anton.Corset.in reperto. ad Abbatem.verb.vagabundus.fol.251.colum.1.Minorit.in Specul. conscientiæ.lib.2.capitul. 36.Ioan. in summa confessorum lib.4.titu.2.quæst.51.Io. Bernar.in tract.regularum cum fallent.regu.800. incipien.Vxor tenetur sequi virum. Couarru. in epitom.4.Decretali.2.part.capit.7. num.5.versi. Tertiò ex hoc eodem fonte.Sum.Astensis libr.§. titul.10.articul.2.versicul. Vtrùm coniuges post carnis copulam.Angel.verb.vxor.versicu.vltim. Quin etiã si ignorabat vxor, qualis esset maritus, tamen si facilè, atque honestè illum sequi posset, id certè facere tenetur.vt vult Bartolus in dicta.l. Mæuia.§.vxore.& Baldus in dict.l.qui manumittuntur.Atque etiam si in contractu matrimoniali pactum sit, vt vxor non teneretur sequi virum suum, tamen, eo non obstante, tenebitur, si ex causa noua aliò migret,nec tenebitur ad pœnam in eam rem statutã.ex traditione Anto.&Panor. in.d.c.1.qui matrim.accus.pos. Couar. loco præcitato.quẽ vide.Et tradit Ælianus.in libr. quinto. de animalibus.Onagros magna vxorum multitudine gaudere, & quò marit⁹ ducit fœminas,oĩno

ron los abadengos como lo tomaron à los fijos dalgo,è si fallarẽ que qualquier destos entraron en algo de lo ageno deuẽ dexar la heredad: y otro tanto de lo suyo, si lo ouiere ò no ouiere cumplalo, ò de la valia por ello,y los frutos que dende lleuaron,pechen lo doblado:y đ mas si entraro lo del rey, q̃ el no lo supo ni otorgo: deuẽ lo pechar, è tornar assi como furto:y si el rey lo supo y no lo otorgo deuen lo pechar como de fuerça: è si dixere que el rey se lo dio, muestre la donacion, y no caya en la pena.

¶*Ley.* X X I X. *Que la muger del abadengo que casare, no pueda leuar dende bienes.*

ORdenamos, que si alguna muger[a] casare q̃ sea

eas sequi. Igitur nimirum vxorem teneri maritũ sequi quocunq; vir migrare voluerit, si domiciliũ mutare velit, ex traditione prædictorum.

b ¶Que si fuere uaron. Cùm vir & non mulier sit caput, meritò statuitur diuersum in masculo. vt etiã habetur in ordinationib⁹ Pinciæ celebratis ab eodem rege Alphonso in. l. 17. & l. 18. & l. 32. Et in frãcia maritus præstat homagium domino, p feudo vxoris. Ioan. Faber. in. §. fuerat. Institu. de actio. Benedi. in repetitio. capit. Raimutius. verb. cui dam Petro. num. 88. de testament.

de abadengo, ò de solariego en la behetria, ò en la encartacion, que si fuere varon[b], que no pueda lleuar bienes del abadengo à la behetria: mas si fuere muger la que casare, lleue todo el derecho al señor do era natural alli donde casare pagando las informaciones: y esto mesmo mandamos, porque la muger es subiecta[c] al marido, y no puede, ni deue morar sino donde el mandare.

c ¶Es subjecta. Et sic viro tenetur obedire. iuxta illud Genes. 3. sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui. capitul. serpens. de pœnitenti. distinction. 1. Ostendit etiam Ouidius, dum Hermione ad Orestem maritum ait.

Aut tua cura mei si te pia tangit, Oreste,
Inijce non timidas in tua iura manus.

Id est, in me vxorẽ tuam. Casus. 37. in quibus mulier est deterioris conditionis quàm masculus, est addendus Specula. de procurat. in princip. Deci. in. l. 2. num. 2. ff. de regulis iuris. Augustin. in capi. dilecti. num. 39. de arbitr. Et casus, in quibus mulieres debent præcellere masculos, & esse priuilegiatores, vltra cẽtum egregiè ponit Ioan. Bassian. in consuetudini. Alberniæ. titul. Des donacions. articul. vndecimo. fol. 86. colum. 4. vsque ad foli. 90. inclusiuè. Alibi & nos dicemus. Et quòd vxor sit marito subiecta, ac ei teneatur exhibere reuerẽtiam, docet la tè Andrę. Tiraquel. in legibus connubialibus in. l. 1. nu. 40. Secùs tñ est in sponsa, quæ domiciliũ sicut vxor nõ mutat. vt tradit Tiraquellus vbi suprà post legescõ nubiales. in gloss. secunda. num. 24. Et decem differentias inter sponsam, & vxorem ponit Ioan. Bassianus in consuetudini. Alberniæ. fol. 81. articul. secundo. titul. Des donacions. Dicam etiam latissimè in altera harum regiarum cõstitutionũ parte in rub. 1. tit. 1. lib. 5.

Et hæc dicta sufficiant pro elucidatione istorũ quatuor ordinamen. regij librorum, in qua elaboranda quantum insudauerim, testes mihi erunt, qui in ijs relegendis operam sedulam, vt inde fructum excerpant, impenderint. Quod vt faciant, semel atq; iterum oro & hortor: spero enim futurum, vt laborem nostrum & probent, & admirentur. Quem si eo, vt par est, animo receperint, ad aliam partẽ explanandã Deo Optim. Maxi. duce, & in lucem emittendam, breui me accingar.

FENESCE el libro quarto, y sigue se el quinto.

LAVS DEO.

Finis Commentariorum eximij Doctoris, atque in alma uniuersitate Salmantina Canonum Lectoris Cathedrarij Didaci Perez in quatuor priores ordinationum regiarum libros.

Regiſtrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. A a
Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq
Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz. Aaa Bbb Ccc Ddd.

Omnes ſunt quaterniones, præter C c c. & D d d.
qui ſunt terniones.

SALMANTICAE

Excudebat Ioannes Maria à Terranoua
Anno Domini. M. D. LIX.

INDEX COPIOSISSIMVS RERVM AC SENTENTIARVM MAXIME NOTABILIVM, QVAE IN PRIORIBVS quatuor libris Ordinationum Regiarum continentur.

CVI NON SINE MAGNA LVCE CONiunximus alterum Indicem legum ac titulorum, quibus hoc totum opus conſtat.

SALMANTICÆ,

Excudebat Ioannes Maria à Terranoua.

M. D. LX.

SALMANTICÆ,

Excudebat Ioannes Maria à Terranova.

M. D. LX.

TABLA BREVE Y RESOLVTORIA, DE LOS TITVLOS, Y LEYES contenidas en los quatro libros primeros de las ordenanças Reales glosadas por el Doctor Diego Perez, Cathedratico de Canones, en la muy insigne vniuersidad de Salamanca.

Libro primero cõ tiene las cosas tocantes al estado de la religion Christiana, esta diuidido en doze titulos.

TITVLO PRIMERO de la santa fe Catholica contiene IX. leyes colum.23.

¶Ley primera, Como deue creer todo fiel Christiano en la santa fe catholica.col.25.

¶Ley.II. Como se deue hazer recebimiento al Rey con las cruzes.col.35.

¶Ley.III. Que el Rey è todo fiel Christiano acompañe el sacramento del cuerpo de nuestro señor.col.37.

¶Ley.IIII. Que ninguno haga figura de cruz donde se pueda pisar.col.39.

¶Ley. V. Como el dia sancto del Domingo deue ser guardado.colũm.40.

¶Ley.VI. Que los Iudios no hagan, ni traten que hombres de otra secta se tornen Iudios.44.

¶Ley. VII. Que no se hagan llantos por los defunctos. colũm.46.

¶Ley.VIII. Que al tiempo que finare el Christiano confiesse, y reciba communion.col.52.

¶Ley.IX. Que no se digan injurias contra los que se conuierten à la sancta fe Christiana.col.53.

TITVLO. II. DE LAS guardas de las cosas d̃ la sancta madre yglesia contiene.XII. leyes.col. 59.

¶Ley primera. Que sea firme lo que fuere dado à las yglesias.ibidem.

¶Ley.II. Como el electo deue recebir los bienes de la yglesia con juramento.col.65.

¶Ley.III. Que no se compren ni empeñen las cosas sagradas de la yglesia.col.67.

¶Ley.IIII. Que ninguno haga fuerça ni quebrante la yglesia.col.68.

¶Ley. V. Que ninguno no quebrante los priuilegios, ni franquezas de la yglesia, ni occupe sus bienes.col. 69

¶Ley.VI. Los que no defiende la yglesia.col.70.

¶Ley. VII. Que ninguno impida, ni tome las rentas à la yglesia.col.71.

¶Ley.VIII. Que ninguno sea osado de tomar, ni occupar las rentas de la yglesia.col.77.

¶Ley. IX. Como las yglesias de las mõtanas, y ante yglesias son de proueer al Rey è reuocan se las mercedes de llas fechas.col.81.

¶Ley. X. Que los calices, y reliquias de las yglesias no se uendan, ni empeñen.col.84.

¶Ley.XI. Que en las yglesias no se den posadas.85.

¶Ley.XII. Que no se tome la plata d̃ las yglesias.col.88

TITVLO. III. DE LOS perlados, y clerigos y de sus libertades contiene.XXVII. leyes.col.88.

¶Ley primera. En quales pechos y tributos deuen contribuir los clerigos.col.89.

¶Ley.II. Que no se hagan estatutos contra la libertad de la yglesia ni contra la jurisdiction.118.

¶Ley. III. Como el Rey deue entender en la election de los perlados.120

¶Ley.IIII. Que ninguno embargue la uisitacion, y justicia de los perlados.col.124.

¶Ley.V. Que los legos no tengan encomiendas de obispados ni abadengos.col.124.

¶Ley.VI. Que los señores temporales ni concejos no perturben la jurisdiction de la yglesia.col.128.

¶Ley.VII. Que los juezes eccleſiasticos no prendan à los legos, ni hagan execucion.col.129.

¶Ley.VIII. Que libremente se lean las cartas y mandamientos de los juezes de la yglesia. col. 130.

¶Ley.IX. Que quando el Rey diere suplicacion para el Papa para dignidades, que juren de no tomar las alcauallas, y tercias.ibidem.

¶Ley.X. Que los concejos ni señores de lugares no hagan estatutos contra los clerigos è yglesias.col.133.

¶Ley.XI.Que los concejos ni justicias no occupen la jurisdiction ciuil de las yglesias y monesterios. col.134.
¶Ley.XII. Que el clerigo de orden sacra,ni religioso no sea alcalde,ni escriuano.col.135.
¶Ley.XIII.Que los clerigos casados pechen. col.135.
¶Ley.XIIII.Que el clerigo que no truxere habito clerical,que no goze.col.137.
¶Ley.XV. Que los clerigos religiosos,ẽ sacristanes, que anduuierẽ de noche sin habitos de clerigo seã presos.138
¶Ley.XVI. Constitucion de la congregacion general q̃ se hizo en Seuilla cõtra la dissolucion de los clerigos de corona.col.139.
¶Ley.XVII. Como los clerigos casados pueden tener officios de juzgado. col.142.
¶Ley.XVIII.Que los que no son naturales del Reyno no tengan prelacias,ni beneficios.col.147.
¶Ley.XIX. Reuocacion de las cartas de naturaleza, para estrangeros.ibid.
¶Ley.XX.Ad idem.158.
¶Ley.XXI.Como las mãcebas de los clerigos deuẽ traer señal,porque sean conoscidas.160
¶Ley.XXII. Que los hijos de los clerigos no heredẽ los bienes de los padres y parientes.162.
¶Ley.XXIII. La pena de las mancebas publicas de los clerigos.col.169.
¶Ley.XXIIII. Constitucion de la congregaciõ de Seuilla en que es approuada la ley de Biruiesca contra las mancebas de los clerigos.col.173.
¶Ley.XXV. Que los capellanes del Reyno no demandẽ à los legos delante el juez de la yglesia. col.176.
¶Ley.XXVI.Que ninguno sea osado de usar de notaria imperial.col.177.
¶Ley.XXVII.Que las posadas de los clerigos no sean dadas à los legos.col. 177.

TITVLO QVARTO DE las leyes,contiene.VI.leyes.col.178.

¶Ley primera.Como la ley es commun à todos. col.179.
¶Ley.II.Como la ley deue ser manifiesta.col.181.
¶Ley.III. Porque se hizieron las leyes.col.181.
¶Ley.IIII.Por quales leyes se deuen librar los pleytos. colun. 182.
¶Ley.V.Que las leyes deste libro se guarden en las tierras de las yglesias,y señorios.col.185.
¶Ley.VI. Que los abogados no aleguen doctores de los q̃ fueron despues de Bartolo.col.186.

TITVLO QVINTO. DE los diezmos,cõtiene.IIII.leyes. col. 187.

¶Ley primera.Que ninguno occupe las rentas de los diezmos de la yglesia.ibid.
¶Ley.II.Que todos paguen diezmo cumplidamente y como se deue pagar.col.218.
¶Ley.III.Que los diezmos se reciban en los lugares acostumbrados.col.220.
¶Ley.IIII. Que no se haga pesquisa cõtra los dezmeros colum.221.

TITVLO SEXTO DE los patronos cõtiene.III.leyes.col.222

¶Ley primera. Si un patrono dexare muchos herederos non ayan mas de un derecho.ibidem.
¶Ley.II. Que los Reyes son patronos de todas las yglesias de sus Reynos.250.
¶Ley.III.Que ninguno tenga encomiendas en los abadẽgos saluo el Rey.265.

TITVLO SEPTIMO, DE los cõseruadores,cõtiene.II.leyes.col.268.

¶Ley primera. De las cosas en que los conseruadores pueden conoscer.ibid.
¶Ley. II. La pena de los conseruadores,ò juezes eccleasticos,q̃ se entremetẽ à uisitar la jurisdictiõ seglar.269.

TITVLO OCTAVO, DE los questores y demandadores contiene.II.leyes.col.271.

¶Ley primera. Reuocacion de los priuilegios de las ordenes de la trinidad y de la merced contra los que muerẽ ab intestato.col.271.
¶Ley.II. Que los questores, y demandadores no puedan apremiar à los pueblos para q̃ oyan sus sermones.273.

TITVLO NONO DE LOS romeros y peregrinos contiene.IIII. leyes.col.274.

¶Ley I.Que los romeros y peregrinos seã seguros. 274.
¶Ley.II.Que los romeros y peregrinos puedan disponer de sus bienes.col.276.
¶Ley.III.Que los alcaldes de los lugares hagan emẽdar à los romeros los daños que recibieren.col.279.
¶Ley.IIII.Que los romeros y peregrinos puedan sacar palafrenes de los reynos sin derechos.col.280.

TITVLO.X.DE LOS ESTVdios generales,contiene.V. leyes.col.180.

¶Ley primera.Que las cathedras de los estudios se den libremente à quien pertenescen. ibidem.
¶Ley.II. Que los doctores ni estudiantes no sean parciales,ni de uando.col.289.
¶Ley.III.Que el maestre escuela y rector y cõsiliarios de Salamãca jurẽ en cada un año de no ser de uãdo. 290.
¶Ley.IIII.Que el Rey dipute uno en Salamãca, q̃ entiẽda y prouea sobre los maleficios de los estudiãtes.291.

¶Ley

¶Ley.V. Que los que se llaman doctores, y licenciados, y bachilleres muestren enel consejo sus titulos. col. 292.

TITVLO. XI. DE LOS PERdones, contiene. VII. leyes. col. 294.

¶Ley primera. Que los perdones que el Rey haze, no se entienda aleue, ò traycion. ibidem.
¶Ley.II. De la forma que à de lleuar el perdon que el rey hiziere paraque sea firme. col. 298.
¶Ley.III. Que el perdon que el Rey haze no pueda quitar el derecho de aquellos à quiẽ son tomados sus bienes colum. 303.
¶Ley.IIII. Como se entiendan los priuilegios de perdon que el rey otorgo à los castillos fronteros. col. 305.
¶Ley.V. Declaracion de los casos acceptados de los perdones de los castillos fronteros, y como se deuen entender colum. 305.
¶Ley.VI. Del priuiligio de Valdezcaray donde se acojẽ los malhechores como se deue entender. col. 307.
¶Ley. VII. Confirmacion que se deue tener en las cartas de perdones. col. 309.

TITVLO. XII. DE LOS CAptiuos, contiene. IIII. leyes. col. 310

¶Ley primera. Que no se lleuẽ derechos de los moros que se rescataren para trocar Christianos. ibid.
¶Ley.II. Que el señor de el moro para rescatar el Christiano como y porque precio. col. 313.
¶Ley.III. Que el adalid q̃ prendiere moro sea suyo. 315
¶Ley.IIII. De la pena de los que meten mantenimiento à tierra de moros. col. 317.

Libro. II. De los officios reales, y corte del Rey, cõtiene. XXIII. titulos.

TITVLO PRIMERO. COmo deue el Rey oyr è librar, contiene. VII. leyes. col. 321.

¶Ley primera. Que el Rey se aßiente à juyzio dos dias à la semana. col. 321.
¶Ley.II. Que ninguno use de las cerimonias reales. 327.
¶Ley.III. Que el Rey ande por toda la tierra à administrar justicia. col. 329.
¶Ley.IIII. Que los que usan de jurisdiction en la tierra del Rey muestren el titulo, ò priuilegio. col. 330.
¶Ley. V. Que el rey de Castilla conozca de uiolencias, y fuerças entre perlados. col. 331.
¶Ley.VI. Que el Rey no consienta que sus officiales traygan gran familiaridad. col. 332.
¶Ley .VII. Que el rey no de poderio à perlado que haga perjuyzio à la jurisdiction real. col. 333.

TITVLO. II. DE LAGVARda de los hijos del rey, cõtiene. II. leyes. 333.

¶Ley primera. Que quãdo el rey finare, todos uengan à obedescer, y hazer pleyto, è omenaje à su hijo. col. 334.
¶Ley.II. Que quãdo el rey finare, como uacã los officios de su casa đ juzgado, y đ los officiales đl principe. 336

TITVLO. III. DEL CONSEjo del Rey, cõtiene. XXX. IIII. leyes. 337.

¶Ley. primera. En que casa deue estar el consejo. col. 344.
¶Ley.II. En que tiempos an de uenir à consejo los que fueron diputados para el cõsejo, y quãtos harã cõsejo. 345.
¶Ley.III. Quãtos del cõsejo hã de ser cõcordes. col. 348.
¶Ley.IIII. Que cosas hã de aduocar à sí los del consejo col. 349.
¶Ley. V. Que enel cõsejo resida un relator, y escriuano de camara. col. 349.
¶Ley.VI. Que el relator haga relacion, y los del consejo no repitan. col. 250.
¶Ley.VII. Que los del cõsejo refrenen dezires. col. 351
¶Ley.VIII. Que los del consejo manden llamar las partes personalmente, quando entendieren. col. 352.
¶Ley.IX. Que quando los del cõsejo entendieren q̃ cumple, manden salir fuera al relator. col. 353.
¶Ley.X. Que en la corte residã dos procuradores fiscales col. 355.
¶Ley.XI. Que à la puerta del consejo esten dos ballesteros de maça. col. 355.
¶Ley.XII. Que el relator, y escriuanos de camara estẽ personalmente enel consejo. col. 356.
¶Ley.XIII. Que el uiernes de cada semana uayan los de consejo à la carcel. col. 357.
¶Ley.XIIII. Que antes q̃ se libre la carta por el consejo el escriuano la traya corregida, y emendada. col. 358.
¶Ley.XV. Que no se passen cartas por el sello, y registro sin ser libradas de quatro de los del cõsejo. col. 359.
¶Ley.XVI. Que los escriuanos de camara juren de no lleuar derechos demasiados, col. 360.
¶Ley.XVII. De las cosas que los escriuanos de camara no deuen lleuar derechos. col. 360.
¶Ley. XVIII. Que el relator saque relacion de las peticiones de un dia para otro. col. 361,
¶Ley.XIX. Que el relator ponga una cedula à la puerta del consejo de los negocios q̃ se hã de uer. 362.
¶Ley. XX. Que los del cõsejo no salgan à recebir al rey ni à otro. col. 362.
¶Ley.XXI. Que los del cõsejo hagã juramẽto. col. 363
¶Ley.XXII. Que de los hechos arduos se escriua la determinacion. col. 363.
¶Ley.XXIII. Que todos los del rey no obedezcan, y cũplan las cartas del consejo. col. 364.
¶Ley. XXIIII. En que cosas deue el Rey firmar su nombre. col. 365.

¶Ley. XXV. Que de los del consejo no aya appellacio. saluo supplicacion, ò reuista. 367.
¶Ley. XXVI. Que todas las cartas cerradas uayan al rey. col. 369.
¶Ley. XXVII. Que todas las cartas de justicia seã trayda al consejo, y leydas ante todos, y como se han de librar. 370.
¶Ley. XXVIII. Que no passen por el registro ni sello, las cartas de commissiones de appellacion. col. 371.
¶Ley. XXIX. Que se remittan al rey las cosas que segun las ordenanças deuen ser remitidas. col. 372.
¶Ley. XXX. Que los escriuanos de camara, ni los otros officiales no sean procuradores, ni solicitadores de negocios. col. 372.
¶Ley. XXXI. Que enel consejo no se assienten otros, saluo los diputados. col. 372
¶Ley. XXXII. Que el rey entre en consejo el uiernes de cada semana. col. 373.
¶Ley. XXXIII. Que los del nuestro consejo, ni los oydores no aleguen por persona alguna. col. 374
¶Ley. XXXIIII. Como reuocaron los reyes todos los officios de consejo y audiencia. &c. col. 374.

TITVLO. IIII. DE LA AVdiencia y chancilleria, contiene. XXXI. leyes. colun. 378.

¶Ley primera. Que en la audiencia residan un presidẽte, y quatro oydores, y tres alcaldes, y otros officiales. 378
¶Ley. II. La forma del juramento que los oydores deuen hazer. col. 380.
¶Ley. III. Idem. col. 382.
¶Ley. IIII. Que los oydores sean puestos por un año, y la audiencia resida en Valladolid. col. 383.
¶Ley. V. Que los oydores hagan relacion al rey de las leyes que deue hazer para acortar los pleytos. col. 384.
¶Ley. VI. Que se diputen dos oydores, que el uiernes uayan à oyr los presos con los alcaldes. col. 385.
¶Ley. VII. Que todos sus pleytos de las ciudades y uillas del rey, ò de la reyna, ò del principe, ò de otros señores. uayan por appellacion, à la chancilleria. col. 387.
¶Ley. VIII. Que todos los pleytos que ante los oydores uinieren, no aya alçada, reuista, ni suplicacio, saluo para ante ellos, y la forma q̃ se deue tener enel proceder. 389
¶Ley. IX. Que los pleytos que primero fueren concluſos, sean primero determinados. col. 407.
¶Ley. X. Que los oydores oyan los pleytos por peticiones, y quãtos dias se deuen assentar enel audiencia. 409
¶Ley. XI. Que las appellaciones de las cartas de commiſſiones del consejo uayan à la chancilleria. col. 410.
¶Ley. XII. Que no ualã las cartas q̃ el rey diere, en q̃ da por ningũos los proceſsos q̃ pẽdẽ en la chãcilleria. 410
¶Ley. XIII. Que las cartas, é prouiſiones q̃ ſe dierẽ en perjuyzio de los pleytos pẽdiẽtes ante los oydores, que no ualan. col. 411.
¶Ley. XIIII. Que los oydores, ni otros officiales no lleuen dineros de los pleytos. col. 412.
¶Ley. XV. Que los que no obedeſcieren, y cumplieren, las cartas de los oydores, ſean traydos preſos. 413.
¶Ley. XVI. La pena de los que embargaren carta de chancilleria, que no ſe ſelle. col. 413.
¶Ley. XVII. Que el pleyto que fuere començado ante los oydores, ſea por ellos determinado, y que no ſe den cõmiſſiones contra ello. col. 414.
¶Ley. XVIII. Que la ſentencia dada por los oydores en grado de reuiſta, ſea luego executada. col. 415.
¶Ley. XIX. Que ſe cumplan las cartas de los oydores, aſsi como las firmadas del nombre del rey. 415.
¶Ley. XX. Que deſpues de publicados los teſtigos, los oydores no reciban nueuas allegaciones. col. 416.
¶Ley. XXI. Que los oydores que no tienen quitacion, no libren los pleytos. col. 417.
¶Ley. XXII. Que à los oydores, é officiales de la chancilleria ſean dadas poſadas, col. 418.
¶Ley. XXIII. Que los oydores no ſaquẽ de ſu proprio fuero à ningũo ſaluo por quatro mil marauedis, ò dende arriba. col. 418.
¶Ley. XXIIII. La forma q̃ ſe deue tener, quãdo algũo de los oydores, ò alcaldes uacare, ò renũciare ſu officio. 419
¶Ley. XXV. Que las alualaes de juſticia, que el rey libre, ſean obedeſcidas y no cumplidas. col. 419.
¶Ley. XXVI. Idem. 420.
¶Ley. XXVII. Que de la chancilleria no ſalga carta blãca, ni alualá en blanco. col. 420.
¶Ley. XXVIII. Que en las cartas de juſticia no ſe pongã exorbitancias, ni clauſulas derogatorias. col. 421.
¶Ley. XXIX. Que no ualan las cartas que el rey diere en que ſe quite el derecho de las partes. col. 423.
¶Ley XXX. Que en la chancilleria reſidan dos alcaldes de los hijos dalgo. col. 425.
¶Ley. XXXI. Que en la chancilleria aya un alcalde delas alçadas. col. 426.

TITVLO. V. DE LOS NOTArios d̃ las puincias, cõtiene. IX. leyes. 427

¶Ley. I. Que aya ocho alcaldes de prouincias. col. 427.
¶Ley. II. De la forma, q̃ los notarios mayores deuẽ tener en ſus officios, y de los derechos, que hã de lleuar. col. 429.
¶Ley. III. De la forma que deuen tener los lugares teniẽtes de los notarios maiores, y los derechos que han de lleuar, y como deuen jurar. col. 439.
¶Ley. IIII. Los derechos que deuen auer los notarios mayores. col. 441.
¶Ley. V. Que los lugares teniẽtes de los notarios ſean buenas perſonas, y ſe preſenten ante el rey, é no arrienden los officios, y reſidan enellos. col. 442.
¶Ley. VI. Del derecho, que deue lleuar el notario mayor de los priuilegios rodados, y d̃ los otros priuilegios. 444.
¶Ley. VII. Que las notarias mayores no ſe den à hombres poderoſos. 444.
¶Ley. VIII. Que los notarios mayores no tomen regiſtros ni otros derechos eneſta ley contenidos. 445.

¶Ley

¶Ley.IX. Que los alcaldes de las ,puincias oyan los pleytos con los alcaldes del rastro.col.445

TITVLO. VI. DE LOS escriuanos de la audiencia contiene. XX.leyes.col.446.

¶Ley primera. Que los escriuanos de la audiencia sean reduzidos en doze.col.446.
¶Ley. II. De los derechos que hã de lleuar los escriuanos de la audiencia.col.449.
¶Ley. III. El escriuano que fuere por executor,ò por receptor de testigos, q̃ salario ò derecho deue auer. 450.
¶Ley.IIII. De los derechos, que deuen lleuar los escriuanos de los alcaldes de los hijos dalgo.col.452.
¶ Ley. V. Que en la chãcilleria un escriuano no use de dos officios,y de los derechos q̃ deuen lleuar los escriuanos. col.452.
¶Ley.VI. Que se guarden las tassas,que el rey,è la reyna fizieron,año de.66.col.455.
¶Ley.VII. De los derechos dl escriuano d̃ la carcel.457
¶Ley. VIII. Que el escriuano de la carcel faga cierto juramento.col.458.
¶Ley.IX. Que los escriuanos de las audiencias de los alcaldes lleuen los derechos siguientes.col.458.
¶Ley. X. Que los escriuanos de la audiencia no tengan officio en la tabla de los sellos.col.460.
¶Ley. XI. Que los escriuanos de la audiencia no lleuen à sellar las cartas de las partes.col.461.
¶Ley.XII. Que los alcaldes de la corte tengan cada uno dos escriuanos.col.461.
¶Ley.XIII. Que los notarios,è juezes de las suplicaciones tengan cada uno sendos escriuanos .col. 462.
¶Ley. XIIII. Que aya seys escriuanos de camara, que anden con el rey.col.462.
¶Ley XV. Que los escriuanos de camara lleuen sus derechos segun que los escriuanos de la audiencia.col.463.
¶Ley.XVI. Reuocacion de los officios de escriuanias,è otros officios,que el rey dõ Enriq̃.4.hizo.col.463.
¶Ley.XVII. Que enel consejo residan seys escriuanos de camara y de los derechos que deuen auer. col.464.
¶Ley.XVIII. Idem.col.465.
¶Ley.XIX. Que los escriuanos de camara no fien los processos de las partes.col.465.
¶Ley.XX. Que el primer dia del año,que̊se fiziere consejo se reciba juramento de los escriuanos de camara, q̃ guardaran estas ordenanças.col.466.

TITVLO.VII. DEL REGIstro,contiene tres leyes.col.467.

¶Ley primera.Que el registrador personalmente registre en corte las cartas.col.467.
¶Ley.II. De los derechos del registrador,y que tengan el registro foradado.col.468.
¶Ley. III. Que se haga registro de la sentencia de los oydores.col.470.

TITVLO.VIII. DEL CHANciller,y del sello,cõtiene.IIII.leyes.col.471

¶Ley primera.Quien ha de tener las llaues del sello.471.
¶Ley.II. Que el chanciller faga red de madera,y no selle de noche.col.472.
¶Ley.III. De los derechos que deue lleuar el chanciller por el sello.col.473.
¶Ley. IIII. Que el chanciller tasse las cartas y no ponga derecho donde no lo ay.492

TITVLO. IX. DE LOS derechos de los secretarios, contiene.II. leyes.col.493.

¶Ley.I. Que derecho deuẽ lleuar los secretarios.col.493.
¶Ley.II. Las ordenãças q̃ hã̃ guardar los secretarios.495

TITVLO. X. DE LA RELAciõ de los pleytos,cõtiene.I.ley.col.503.

¶Ley.I. Como el relator deue traer por escripto la relaciõ col. 503.

TITVLO. XI. DE LOS PROcuradores d̃ cortes,cõtiene.VIII.leyes.504

¶Ley.I. Que las ciudades,è uillas puedå libremente elegir procuradores.col.505.
¶Ley. II. Que ninguno gane carta para q̃ uaya por procurador de cortes.col.507.
¶Ley.III. Que no se cõprẽ ,pcuraciões unos à otros.508
¶Ley.IIII. Que el procurador,ò mensajero de la ciudad ò uilla no pueda ser preso por deuda del concejo. 509.
¶Ley.V. Que se dẽ buenas posadas à los procuradores de cortes.col.510.
¶Ley. VI. Que sobre los echos grandes,è arduos,se junten cortes.510.
¶Ley. VII. Que no se echen: ni repartan pechos , ni monedas sin ayuntamiento de cortes.col.512.
¶Ley. VIII. Que el rey oya benignamente à los procuradores de corte.513

TITVLO.XII. DEL PROcurador fiscal, contiene.V. leyes.col. 514.

¶Ley.I. Que en la corte aya dos ,pcuradores fiscales.514
¶Ley.II. Que el procurador fiscal no ponga otro en su lugar.col.515.
¶Ley. III. Que los procuradores fiscales no accusen sin delator.col.516.
¶Ley.IIII. Que el procurador fiscal pueda accusar por hechos notorios,ò por pesquisa hecha sin delator.518.
¶Ley.V. Que los procuradores fiscales no lleuẽ salario de las partes,y hagan juramento.col.518.

TITVLO.XIII. DE LOS ADElãtados,èmerinos cõtiẽe.XXII.leyes.520

¶Ley.I.Que el adelantado de la frontera sirua por sí el oficio con dos alcaldes, è un escriuano de camara. 521.
¶Ley.II.Que enel adelantamiento no aya mas de dos alcaldes principales.col.521.
¶Ley.III. Que los alcaldes del adelantamiento de Castilla no lleuen cohechos,ni tyrannias, y que sean suspensos fasta que se haga pesquisa.col.523.
¶Ley. IIII.Que los adelantados,y merinos no lleuẽ mas de sus derechos.col.525.
¶Ley.V.Que los merinos no consientan uandos.col.525
¶Ley.VI.Que los merinos mayores requierã,y apremiẽ à los menores q̃ hagã justicia,yno arriẽdẽ susofficios.526
¶Ley.VII. Que los merinos que pusieren jurados en las behetrias,no lleuen derechos.col.528.
¶Ley.VIII.Que los merinos que fueren puestos por los mayores sean naturales de las comarcas.col.528.
¶Ley.IX.Que los alcaldes de los merinos hagan juramẽto.col.529.
¶Ley.X.Que los merinos mayores no põgã en su lugar otro merino mayor,y guarden el fuero, y priuilegio. &c.col.529.
¶Ley.XI.Que los merinos mayores pongan en las fortalezas personas llanas,col.530.
¶Ley XII.Que los merinos trayan los presos à la cabeça de la merindad.col.531.
¶Ley.XIII.Que los merinos pongan buena guarda en los presos.col.531.
¶Ley.XIIII.Que los adelantados y merinos mayores no pongan por sus lugares tenemes caualleros.col.531.
¶Ley.XV.Que los merinos y adelantados no estiendan sus poderes y que deuen lleuar por el yantar. col. 532.
¶Ley.XVI.Que los merinos è justicias no arrienden las rentas del rey,ni de sus officios.col.532.
¶Ley.XVII. De los derechos, que deuen lleuar los merinos menores.col.533.
¶Ley.XVIII. Que los merinos no prendan alguno sin mandamiento de los alcaldes.col.533.
¶Ley. XIX. Que los merinos guarden los priuilegios q̃ las ciudades,y uillas tienen.col.534.
¶Ley XX Que los merinos no tomen mas de su derecho y den fiadores.col.534.
¶Ley.XXI.Que los merinos mayores,y adelãtados no tomen alcaldes,saluo los que el rey diere.col.535.
¶Ley.XXII.Que los merinos y adelantados pechen los daños que se hizieren en las merindades.col.536.

TITVLO XIIII. DE LOS Alguaziles,contiene.XL. leyes.col.537.

¶Ley primera.Que el alguazil que prendiere à los malhechores los trayga luego ante el alcalde.col.537.
Ley.II.Que el alguazil mayor põga dos alguaziles.538
¶Ley.III. Que el alguazil mayor presente los alguaziles que pusiere y juren antes que tomen la uara.col.541.
¶Ley.IIII. Que los alguaziles no tomen almotacenia. columna.543.
¶Ley.V. Que los alguaziles sean obedientes à los alcaldes.col.546.
¶Ley.VI.Que los alguaziles anden de noche,y de dia en el lugar do el rey llegare.col.546.
¶Ley.VII.Que los alguaziles,ni carceleros no tomen dones,ni uiandas de los presos.col.547.
¶Ley.VIII. Que los alguaziles no prendan sin mandado de los alcaldes.col.550.
¶Ley.IX. Que el alguazil no de tormento,ni haga daño à los presos y suelte luego à los que son sin culpa. 552.
¶Ley.X.Que los alguaziles no consientan andar sin prisiones à los presos.col.553.
¶Ley.XI.Que en negligencia del alguazil los balleste-ros cumplan el mandado de los alcaldes.col.553.
¶Ley.XII. De la pena en que caen los que guardan los presos,y los sueltan,ò no los guardan como deuen. col. 555.
¶Ley.XIII. Que los merinos,è adelantados guarden la ley ante desta, y de la prueua que se deue hazer contra los que sueltan los presos por dineros.col.559.
¶Ley.XIIII.Que el carcelero sea presentado ante los alcaldes,paraque haga juramento en deuida forma.560.
¶Ley.XV. Idem.col.561.
¶Ley.XVI. Que los alguaziles no arrienden los officios.col.561.
¶Ley.XVII. Que ninguno sea osado de tener carceles en su casa.col.562.
¶Ley.XVIII. Que los alguaziles guarden que no se hagan daños en la corte.col.563.
¶Ley. XIX. Que no se cometa execucion por losdel cõsejo,saluo à los alguaziles de las ciudades,è uillas.565
¶Ley. XX.Que sean guardadas las leyes del ordenamiẽto de Segouia,que hablan de los alguaziles.col. 565.
¶Ley.XXI.Que derechos deuen lleuar los alguaziles de las entregas que hizieren.col.567.
¶Ley.XXII.Que no pague mas derechos por la execucion el deudor de lo que se hallare que deue.col.569.
¶Ley. XXIII.Que derechos han de auer los alguaziles de las entregas que hizieren en Seuilla.col.570.
¶Ley.XXIIII. Que no se lleuen derechos de los que fueren embargados,porque no se uayan para hazer cuẽtas delo que deuierẽ al rey.col.571.
¶Ley,XXV.De los derechos que los alguaziles deuen lleuar de los presos.col.572.
¶Ley.XXVI. Que se guarden las leyes, que el Rey, è Reyna hizieron acerca de los derechos de los alguaziles.columna.574.
¶Ley.XXVII.Que derechos deuen lleuar los alguaziles de los caminos.col.575.
¶Ley.XXVIII.Del derecho de los alguaziles contra los emplazados.col.576.
¶Ley.XXIX.Del derecho de los alguaziles de loshurtos columna.576.

¶Ley.XXX. Del derecho de los alguaziles delos q̃ son perdonados de muerte: y cõtra las mãcebas delos clerigos.colu.576.
¶Ley.XXXI. Del derecho delos alguaziles delos que juegan dados.col.577.
¶Ley.XXXII. Del derecho delos alguaziles de poner embargos,y otras cosas.col.577.
¶Ley.XXXIII.Delos q̃ truxerẽ armas uedadas.579
¶Ley.XXXIIII.Idem. col.479.
¶Ley.XXXV. Del derecho del alguazil delos embargos,y testamentos.col.580.
¶Ley.XXXVI. Que el alguazil no consienta fuerça ni robo enel rastro.col.580.
¶Ley.XXXVII. Que los alguaziles dela yglesia no trayan uara.col.581.
¶Ley.XXXVIII. Que el uerdugo para executar la justicia criminal sea exẽpto de todos pechos.col.581.
¶ey.XXXIX.Delos derechos delos pregoneros,y porteros.col.582.
¶Ley.XL.Las ordenanças, que han de guardar los alguaziles en su officio.col.583.

TITVLO. XV. DE LOS alcaldes y juezes,cõtiene.XXX. leyes.col. 685.

¶Ley primera. Que los juzgadores,y alcaldes ponga el rey.col.585.
¶Ley.II. Quales deuen de ser los juzgadores,y alcaldes.col.587.
¶Ley.III.Que el sieruo no pueda ser juez.col.588.
¶Ley. IIII. De que edad deue ser el juez ordinario: y del juramento que deue hazer.col.589.
¶Ley. V. Quien puede ser juez,é si aquel puede poner otro en su lugar.col.592.
¶Ley. VI. Quales deuen ser alcaldes dela casa y corte delrey.col.593.
¶Ley. VII. Que los juzgadores no tomen dones delos pleyteantes.594.
¶Ley. VIII.como se puede prouar que los juzgadores reciben dones.col.596.
¶Ley. IX.Que los officiales dela justicia no arrienden ni compren tributos,alcaualas ni monedas,ni otros pechos reales.col.598.
¶Ley. X. Que los alcaldes,y alguaziles no arriendẽ los proprios,delos concejos:y los proprios como se han de arrendar.col.599.
¶Ley. XI. Que los alcaldes ordinarios conozcan delas rentas delrey,y no otros.col.600.
¶Ley. XII. Que los alcaldes del rastro no conozcan de las causas de appellacion.col.601.
¶Ley. XIII. Que enla corte,y rastro residan quatro alcaldes.col,603.
¶Ley.XIIII.Que los alcaldes,ò alguaziles no arrienden sus officios.col.603.
¶Ley. XV. Que los alcaldes siruan por si mesmos los officios.col.604.
¶Ley.XVI. Que los alcaldes,é juezes,y letrados no lleuen uista de processos.col.604
¶Ley.XVII. Que se reuoquen los officios delos alcaldes delos fisicos,y cirujanos.col.605.
¶Ley. XVIII. Que los officios de alcaldias no se den por cartas expectatiuas.col.605.
¶Ley. XIX. Que los nuestros alcaldes delas cosas uedadas no arrienden los officios,é juren.col.606.
¶Ley. XX. Que deuen lleuar delas penas los alcaldes delas cosas uedadas.606.
¶Ley. XXI. Que los alcaldes delas cosas uedadas sean penados por los juezes ordinarios.col.607.
¶Ley. XXII.Que se guarden las tassas delos derechos, que han de auer los alcaldes,é officiales de justicia enlas cortes de Madrigal.col.607.
¶Ley. XXIII. Que clerigo ni religioso no sea alcalde,ni abogado. col.908.
¶Ley. XXIIII. Que no se den comissiones especiales en perjuyzio delajurisdicion ordinaria. col.609.
¶ey. XXV. El derecho que deue auer el alcalde dela sentencia interlocutoria,y diffinitiua.col.610.
¶ey.XXVI. Que los pleytos delas alcaualas,y monedas oyan Alcaldes ordinarios.col.610.
¶Ley. XXVII. Que los alcaldes ordinarios conozcan delos pleytos delos officios del rey.col. 611.
¶Ley. XXVIII. Que los alcaldes procedan cõtra los que hallaren culpantes.col.611.
¶Ley. XXIX. Como han de ser elegidos los juezes de tierra de Arguello.col.612.
¶Ley. XXX. De las ordenanças que han de guardar los alguaziles y escriuanos.col.613.

TITVLO. XVI. DE LOS corregidores. Contiene. XIIII. leyes.col. 616.

¶Ley primera. Como deuen ser proueydos los pueblos de corregidores con salario.col.616.
¶Ley.II. Que no se embie corregidor à las ciudades,y uillas antes que se haga pesquisa.col.619.
¶Ley.III. Que no se den juezes à fuera parte saluo quãdo lo pidieren todos,ò la mayor parte dellos. col. 621.
¶Ley.IIII. Que el corregidor,que fuere proueydo, jure que no dio, ni prometio cosa alguna por el officio: y que no sea persona poderosa.col.622.
¶Ley. V. Que los corregimientos,é alcaldias no se den à caualleros,ni priuados del rey.col.623.
¶Ley. VI. Del tiempo que han de hazer residencia los corregidores,que fenescieren sus officios.col.624.
¶Ley. VII. Que el salario de los corregidores,ò pesquisidores se pague de los ppios,ò delos culpãtes.628.

¶Ley.VIII. Que el que fuere pesquisidor no sea corregidor donde fuere esse año.col.629.
¶Ley.IX. Que los corregidores no lleuẽ escriuanos, y que usen con los escriuanos del numero.col.629.
¶Ley. X. Que el corregidor, q̃ se ausentare, no lleue salario: saluo por el tiempo que residiere.col.630.
¶Ley. XI. Que el corregidor resida alomenos quatro meses de cada año en su officio.col.631.
¶Ley. XII. Que ningun cauallero, que fuere comendador, ò traxere habito de qualquier delas ordenes, no sea corregidor.col.632.
¶Ley. XIII, Que los corregidores salariados no lleuen uista de processos.col.633.
¶Ley. XIIII. Que los alcaydes de las fortalezas no tengan officio de corregidor.col.634.

TITVLO. XVII. DELOS veedores, è visitadores. Contiene tres leyes.col.635.

¶Ley primera. Que el rey depute hõbres buenos q̃ anden por las ,puincias à uer como usan las justicias.col.635.
¶Ley. II. Que se guarde la ley ante desta, y que cosas pueden y deuen hazer los tales uisitadores.col. 636.
¶Ley. III. Que el rey depute en su corte uno que solicite à los del consejo, y à los juezes que fagan justicia.638.

TITVLO. XVIII. DE LOS escriuanos del numero delas ciudades. Contiene XV. leyes.col.639.

¶Ley primera que se guarden los priuilegios à las ciudades, è uillas, è sus usos, è costumbres de nombrar, y poner escriuanos publicos.col.639.
¶Ley. II. Que ninguno sea criado escriuano de nueuo, saluo por uacacion.col.639.
¶Ley. III. Que no se de titulo de escriuania de camara, ni de escriuania publica.col.640.
¶Ley. IIII. Idem.col.640.
¶Ley.V. Que el escriuano no reciba contrato de christiano en que se obliga à judio ò moro.col.644.
¶Ley. VI. Que los escriuanos no seã abogados.col. 644.
¶Ley. VII. Que se guarden los derechos, que los escriuanos han de lleuar, segun fue ordenado en Madrigal. colu.645.
¶Ley. VIII. Que los escriuanos delas ygleſias apostolicas no usen enlas cosas tẽporales.col. 645
¶Ley IX. Que los escriuanos de Palencia no usen sino en su dioceſi.col.647.
¶Ley. X. Que los escriuanos delos concejo s no sean recaudadores, ni arrẽdadores, delas rẽtas del rey.col.647.
¶Ley. XI. Que los escriuanos de los concejos aſsienten enlos libros lo cierto delas monedas.col.648.
¶Ley. XII. De los derechos que los escriuanos publicos han de lleuar.col.649.
¶ey. XIII. Que no se lleue derecho del marco delos escriuanos.col. 652.
¶Ley. XIIII. Que los escriuanos delos concejos no tengan boz ni uoto, col.652.
¶Ley. XV. Que los escriuanos, que fueren clerigos, no usen de los officios. col.653.

TITVLO. XIX. DE LOS abogados. Contiene. XV. leyes.col. 554.

¶Ley primera. Que enla corte se reciba juramento delos abogados.col.654.
¶Ley. II. Que los abogados dẽ consejo à los del consejo, quando dudaren en algunas cosas.col.659.
¶Ley. III. Que no aboguen los del consejo, ni los oydores.col.665.
¶Ley. IIII. Que se de plazo de abogado al que lo demãdare.col. 667.
¶Ley. V. Fasta que quantia se puede el abogado auenir cõ la parte.col·667.
¶Ley. VI. Que ningun clerigo abogue ante el juez seglar. col.668.
¶Ley. VII. Que no sea abogado hereje, ni judio, ni moro ni las otras personas aqui contenidas.col.668.
¶Ley. VIII. Que el que abogare por uno, no conseje à su contrario.col.669.
¶Ley. IX. Que el abogado no se auenga por parte dela cosa que es demandada.col.669.
¶Ley. X. Que el oydor, ò alcalde no sea abogado. 669.
¶Ley. XI. Que los abogados no disputen enlos pleytos, alegando leyes.col.670.
¶Ley. XII. Que los abogados juren que no ayudaran à cosas injustas.col.672.
¶Ley. XIII. Que el abogado ayude à la parte fasta uencer el pleyto.col.674.
¶Ley. XIIII. Que los oydores, y otros juezes apremien à los abogados, que ayuden à las partes. col. 674.
¶Ley. XV. Que el juez, ni escriuano no sean abogados. colu.675.

TITVLO. XX. DE LOS Ballesteros. Cõtiene. V. leyes. 675.

¶Ley primera. Que los ballesteros cumplan lo que los alcaldes mandaren por negligẽcia delos alguaziles.col.676
¶Ley. II. Que si el alcalde fuere negligẽte en fazer execucion por los pechos reales, que el ballestero lo pueda fazer.col.676.
¶Ley. III. Que los alcaldes no cometan la execucion à los ballesteros, y porteros, saluo à los alcaldes.col. 677.
¶Ley. IIII. Que derechos han de lleuar los ballesteros, y porteros. col.677.
¶Ley. V. Que derechos deuẽ lleuar los pregoneros. 677.

TITVLO. XXI. DE LOS aposentadores. Contiene. XV. leyes. col. 678.

¶Ley primera. Que los caualleros, ni perlados no tomen posadas por fuerça ni otras cosas enlas ciudades, é uillas del rey. col. 678.

¶Ley. II. Que no se den posadas enlas casas de bodegas, ni graneros. col. 679.

¶Ley. III. De los derechos que deuen lleuar los aposentadores. col. 680.

¶Ley. IIII. Delos derechos del aposentador del principe. col. 681.

¶Ley. V. Idem. 681.

¶Ley. VI. Delos derechos del aposentador dela reyna. 682

¶Ley. VII. Que no se dē posadas enlas casas delos clerigos. colu. 682.

¶Ley. VIII. Que se den posadas al chanciller, é oydores, é officiales dela chancilleria. col. 683.

¶Ley. IX. Que se den posadas à los procuradores de corte en barrio apartado. col. 683.

¶Ley. X. En que manera se han de tassar los derechos de los aposentadores. col. 683.

¶Ley. XI. Que los alguaziles, y uerdugos, é officiales dela carcel se aposenten enla plaça. col. 684.

¶Ley. XII. Dela pena de los que firieren al aposentador. col. 685.

¶Ley. XIII. Que ningun caualleró, ni otro no tome posada enlas ciudades, é uillas dela corona real. col. 685.

¶Ley. XIIII. De los precios de las cosas que uendē los mesoneros. col. 686.

¶Ley. XV. De las ordenanças que han de guardar los aposentadores. 687.

TITVLO. XXII. DE LOS Monteros. Contiene quatro leyes. col. 689.

¶Ley primera. Quantos, y quales deuen ser los monteros del rey. col. 689.

¶Ley. II. Si los caualleros tuuieren monteros por merced, que los tengan en su tierra. col. 697.

¶Ley. III. Que los monteros moren donde suelen andar à monte. col. 699.

¶Ley. IIII. Delos derechos que han de lleuar los monteros de Espinosa. col. 701.

TITVLO. XXIII. DE LOS gallineros. Contiene quatro leyes. 702.

¶Ley primera. Que ningun gallinero tome gallinas, saluo los del rey, é reyna, y principe. col. 702.

¶Ley. II. Que forma se deue tener que los gallineros no hagan agrauio. col. 703.

¶Ley. III. Que los gallineros que andan con el rey, no tomen aues, ni caça, ni pescados por fuerça. col. 715.

¶Ley. IIII. Las ordenanças que han de guardar los gallineros. col. 717.

Libro. III. Contiene el ordē que se ha de tener en los juyzios y pleytos ciuiles y criminales. Contiene XVIII. titulos.

TITVLO PRIMERO DE los juyzios. Contiene. XII. leyes. col. 721.

¶Ley primera. Que los señores de los lugares no estoruen que uayan los pleytos ante el rey, ni impidan la jurisdicion real. col. 753.

¶Ley. II. Que el juez eccleſiastico no impida la jurisdicion real. col. 773.

¶Ley. III. Que el lego no emplaze al lego ante juez eccleſiastico. col. 779.

¶Ley. IIII. Que los juezes dela yglesia no prendan ni hagan execucion en bienes de los legos. col. 789.

¶Ley. V. Dela pena de los juezes dela yglesia que usurpan la jurisdicion real. col. 790.

¶Ley. VI. Que los legos no se obliguen con juramento, ni se sometā ala jurisdicion dela yglesia. col. 791.

¶Ley. VII. Que pierda la action el lego que truxere al lego ante el juez eccleſiastico. col. 797.

¶Ley. VIII. Que los clerigos que tienen preuilegios y mercedes del rey, si truxeren à los legos ante el juez de la yglesia, que los pierdan. col. 798.

¶Ley. IX. Dela pena que merece el lego que pusiere excepcion ante el juez seglar, diziendo que pertenesce àla yglesia la causa. col. 799.

¶Ley. X. Que el uassallo del rey, q̄ se dize clerigo, y declina la jurisdiciō seglar, q̄ pierda la tierra. col. 801.

¶Ley. XI. Que enlos pleytos se mire la uerdad, aunque fallezca la orden del derecho. col. 803.

¶Ley. XII. Los pleytos que pueden ser traydos à la corte del rey. col. 811.

TITVLO. II. DE LOS emplazamientos y demandas. Contiene. XXVII. leyes. 813.

¶Ley primera. Que no se dē ni se passen cartas de emplazamiento contra personas, ni concejos: saluo sobre los cōtenidos en esta ley. col. 813.

¶Ley. II. La pena delos que emplazarē para corte à otro por causas no uerdaderas. col. 831.

¶Ley. III. Del que echare emplazamiento malicioso à otro ante el alcalde del rey. col. 831.

¶Ley. IIII. Del derecho dela señal del emplazamiento.col.833.
¶Ley. V. Que el alcalde de un lugar pueda emplazar en otro lugar.col.834.
¶Ley. VI. Que no se den cartas de emplazamientos à los uasallos contra sus señores.col.835.
¶Ley. VII. Que los escriuanos de las ciudades y uillas no puedan ser emplazados, por cartas del rey para que muestren sus registros.col.835.
¶Ley. VIII. Que no se de carta de emplazamiẽto para que parezca personalmente el emplazado.col.836.
¶Ley. IX. La forma que se deue tener enlos emplazamiẽtos que se hazẽ en los crimines y maleficios.col.837.
¶Ley. X. La forma que deuen tener los alcaldes dela corte enlos processos criminales.col.839.
¶Ley. XI. Que no se de carta de emplazamiento por los alcaldes dela corte: saluo seyendo todos los alcaldes concordes.col.841.
¶Ley. XII. La forma que se deue tener contra los delinquentes enla corte.col.842.
¶Ley. XIII. Como deuen proceder los alcaldes dela corte enlas causas criminales contra los ausentes delinquentes fuera dela corte.col.843.
¶Ley. XIIII. Que ninguno sea emplazdo ante los alcaldes dela corte sin ser demandado en su fuero: saluo enlos casos siguientes.col.847.
¶Ley. XV. En que manera deue ser oydo el que fuere cõdenado à muerte en ausencia.col.847
¶Ley. XVI. Que el que pidiere carta de emplazamiẽto para fuera de corte:declare si es caso de corte.col. 848.
¶Ley. XVII. Delos emplazados que deuen pagar todos los cotos y señales sino parescieren.col.850.
¶Ley. XVIII. Si el emplazado parescierè à seguir el emplazamiento,y no el emplazador.col.851.
¶Ley. XIX. Que los arrendadores no emplazẽ mas de una uez cada semana,y como hã de emplazar.col.852.
¶Ley. XX. Que los arrendadores puedan emplazar ante el alcalde que quisieren.col.854.
¶Ley. XXI. Que el que fuere emplazado sobre el alcauala haga juramento de cisorio quando le fuere demãdado:y de los derechos del processo.col.854.
¶Ley. XXII. Del emplazamiento delos alcaldes. col. 855.
¶Ley. XXIII. Que los alcaldes no den lugar que los arrendadores emplazen ni demanden maliciosamente. col.856.
¶Ley. XXIIII. En que pena caen las personas ecclesiasticas que no uinieren à mãdamiẽto del rey.col.857.
¶Ley. XXV. Que los alcaldes dela corte conozcan de los pleytos delos officiales del rey,è no otros.col.858.
¶Ley. XXV. Que los juezes eccleſiasticos no citen para la cabeça de obiſpado.col.858
¶Ley. XXVII. Que si las aldeas dan cuenta à los arrendadores,no sean emplazados para la ciudad. colum. 859.

TITVLO. III. DE LAS contestaciones. Contiene tres leyes.col.860.

¶Ley primera. Que se faga la contestacion dela demanda hasta nueue dias.col.860.
¶Ley. II. Que la contestacion se pueda hazer ante el escriuano ò en qualquier lugar.col.877.
¶Ley. III. Que las demandas que fueren puestas à buel tas de otras escripturas no ayan pena por defecto de cõtestacion.col.880.

TITVLO. IIII. DE LA orden delos juyzios y del juramento de calumnia. Contiene dos leyes.col.881.

¶Ley primera.La ordẽ que se deue tener enlos processos de los pleytos para que breuemente sean expedidos. col. 882.
¶Ley. II. Que no se aluenguen los pleytos por los abogados.col.946.

TITVLO. V. DE LAS RE-cusaciones delos juezes. Contiene tres leyes.col.951.

¶Ley primera. Como se puede recusar por sospechoso el alcalde.col.951.
¶Ley. II. Que el assessor del alcalde uaya à las audiencias.col.973.
¶Ley. III. La forma que se deue tener quando alguno del concejo se recusare por sospechoso.col.974.

TITVLO. VI. DE LAS dilaciones. Contiene dos leyes.col. 976.

¶Ley primera. El termino que el juez ha de dar à la parte para buscar abogado.col.979.
¶Ley. II. Que termino deue auer elque declinare jurisdicion para prouar la declinatoria.col.981.

TITVLO. VII. DE LAS ferias. Contiene vna ley.col.983.

¶Ley primera. En quales ferias ninguno puede ser emplazado,ni demandado.col.983.

TITVLO. VIII. DE LAS excepciones,y defensiones. Contiene cinco leyes.col.992.

¶Ley primera. Que las defensiones se pongan fasta ueinte dias. col. 992.
¶Ley. II. Que los oydores despues de hecha la publicacion no reciban nueuas excepciones. col. 1039.
¶Ley. III. Que contra la obligacion ò contracto no se pueda poner excepcion. col. 1040.
¶Ley. IIII. Que contra los contractos que tienen aparejada execucion no se ponga excepcion saluo paga. col. 1064.
¶Ley. V. Que por los contractos publicos se haga execucion, y que la excepcion de paga se prueue hasta diez dias. col. 1103.

TITVLO. IX. DE LOS ASsentamientos. Contiene vna ley col. 1114.

¶Ley primera. De como se ha de hazer assentamiento contra el emplazado que fuere rebelde. col. 1114.

TITVLO. X. DE LAS SEcrestaciones. Contiene vna ley. col. 1135.

¶Ley primera. Que durante los embargos delas heredades: se cojan los fructos en fieldad. col. 1135.

TITVLO. XI. DE LAS prueuas y testigos. Contiene. XI. leyes. col. 1147.

¶Ley primera. Que despues de puestas excepciones y defensiones sean las partes recebidas à la prueua. colu. 1155.
¶Ley. II. Del termino que se deue dar à los que tienen prouanças fuera del reyno. col. 1157.
¶Ley. III. Del plazo que se deue dar para prouar las contradiciones por testigos fuera del reyno. coluna. 1159.
¶Ley. IIII. Que publicados los testigos no puedan ser traydos otros testigos sobre articulos contrarios. colu. 1161.
¶Ley. V. Que no se guarde el uso dela Chancilleria que dispone que se reciba prueua por aquella manera de prueua. col. 1163.
¶Ley. VI. Que hasta la conclusion del pleyto se puedan presentar cartas è instrumentos. col. 1164.
¶Ley. VII. Que los testigos sean apremiados à dezir sus dichos. col. 1167.
¶Ley. VIII. Que no reciban los juezes prouança dela razon que prouada no pueda aprouechar. col. 1168.
¶Ley. IX. Como se deue proceder enlas causas criminales contra los ausentes. col. 1169.
¶Ley. X. Que sobre las contiendas de concejos sobre terminos se puedã traer testigos, y hazer pesquisa. col. 1171.
¶Ley. XI. Hasta que termino el juez deue dar sentencia interlocutoria è diffinitiua. col. 1173.

TITVLO. XII. DE LAS cartas y traslados. Contiene. XI. leyes. col. 1174.

¶Ley primera. Que las cartas que el rey diere contra derecho que no sean cumplidas. col. 1174.
¶Ley. II. Que las cartas contra derecho, aun que hagan expressa mencion general, ò especial, delas leyes: no ualan, ni sean cumplidas. col. 1175.
¶Ley. III. Que no ualan las cartas que el rey don Enri que quarto dio en perjuyzio de partes, dende el año de sesenta y quatro. col. 1180.
¶Ley. IIII. Que aun que se de segunda jussion, con firmezas derogatorias, que no ualan, ni se pongan las tales clausulas. col. 1186.
¶Ley. V. Que no ualan las cartas desaforadas para matar, ò prender, à alguno: ni tomar los bienes. col. 1192.
¶Ley. VI. Que no se gane carta dela chancilleria contra carta que el rey aya dado: saluo enxeriendo la primera carta. col. 1199.
¶Ley. VII. Que no ualan las cartas que se dan para mostrar los testamentos delos defunctos. col. 1215.
¶Ley. VIII. Aprouacion y entendimiento dela ley ante desta. col. 1215.
¶Ley. IX. Que no se den cartas del rey para que los pueblos seã apremiados para oyr sermones delos questores. col. 1216.
¶Ley. X. Que no uala carta del rey, que donzella, ò biuda case contra su uoluntad. col. 1217.
¶Ley. XI. Que enlas cartas se pongan primero Leon que Toledo. col. 1218.

TITVLO. XIII. DE LAS prescripciones. Contiene. VI. leyes. col. 1220.

¶Ley primera. Que el que possee la cosa por año y dia q̃ no responda sobre la possession. col. 1220.
¶Ley. II. Que el que tuuo la heredad arrendada, ò à empeños. &c. no se pueda defender por tiempo. columna. 1225.
¶Ley. III. Si las deudas no fueren demãdadas fasta diez años que sean prescriptas. col. 1229.
¶Ley. IIII. Que la ley ante desta se entienda, que no se pueda fazer entrega por tal deuda, si el deudor no fuere demandado. col. 1238.

¶Ley. V. Que los herederos que no posseyeren bienes del defuncto, si alguno esta absente no le pueda obstar prescripcion.col. 1239.

¶Ley. VI. Que se puede ayudar de prescripcion los que tienen las ciudades, uillas, è lugares, sin titulos è derechos. 1240.

TITVLO. XIIII. DE LA restitucion de los despojados. Cõtiene. IX. leyes.col.1250.

¶Ley primera. Que ninguno entre enla possesion delos bienes del defuncto contra la uoluntad delos herederos. col. 1251.

¶Ley. II. La pena del forçador que entrare enlos bienes agenos.col. 1255.

¶Ley. III. Que ningun juez no despoje de su possesion à persona alguna, sin ser llamado è oydo, ni uala la carta que el rey diere contra el.col. 1257.

¶Ley. IIII. Que contra los que continuan, è siguen el seruicio del rey, ninguno entre, ni ocupe sus lugares, ni heredamientos.col. 1259.

¶Ley. V. La forma que se deue tener contra los que prenden y entran por fuerça los bienes agenos.col. 1261.

¶Ley. VI. Confirmacion dela dicha ley, como se deue guardar. col. 1265.

¶Ley. VII. Que no se cumplan las cartas que el rey diere para que alguno sea desapoderado de sus bienes. col. 1266.

¶Ley. VIII. Los que tuuieren occupada la jurisdicion muestren titulo. 1268.

¶Ley. IX. Delos caualleros que tienen tomados los terminos y rentas y otras cosas delas ciudades, y uillas que los tornen.col. 1269.

TITVLO. XV. DE LAS sentencias. Contiene. II. leyes. col.1272.

¶Ley primera. Delos terminos en q̃ los juezes deuen dar las sentencias interlocutorias y diffinitiuas columna. 1272.

¶Ley. II. Que las nullidades contra las sentencias se puedan alegar fasta sesenta dias.col. 1274.

TITVLO. XVI. DE LAS appellaciones. Contiene. XV. leyes.col.1279.

¶Ley primera. Que el que appella dela sentencia pueda appellar fasta cinco dias.col. 1279.

¶Ley. II. Como deue seguir la appellacion el appellante. col. 1283.

¶Ley. III. Que el pleyto dela appellacion sea fenescido fasta un año.col. 1288.

¶Ley. IIII. Que dela sentẽcia interlocutoria no aya appellacion.col. 1290.

¶Ley. V. Que no pueda appellar la parte que no parescie re à dia señalado para dar sentencia.col. 1292.

¶Ley. VI. Que de las sentencias que fueren de tres mil marauedis, ò dende ayuso, se appellè para ante los concejos.col. 1293.

¶Ley. VII. Que delas sentencias que los alcaldes del rastro dieren se interpongan las appellaciones para ante el consejo.col. 1297.

¶Ley. VIII. Que si el appellante no sigue el appellacion, que sea emplazado.col. 1299.

¶Ley. IX. Si la sentencia del juez menor fuere confirmada, que se remita el juyzio al juez que la dio. colũna. 1300.

¶Ley. X. Que las appellaciones que se interponen delos lugares de señorio, que uayan libremente à las ciudades, è uillas donde acostumbraron yr.col. 1301.

¶Ley. XI. que no aya appellacion enlos casos eneста ley contenidos.col. 1301.

¶Ley. XII. Que el que appellare, no diga mal del alcalde ni diga que juzgo mal.col. 1303.

¶Ley. XIII. Que el juyzio confirmado, sea executado por el juez que lo dio. 1304.

¶Ley. XIIII. Que las appellaciones que se interpusieren de lugar de señorio uengan ante el rey.col. 1305.

¶Ley. XV. Que ninguno estorue à los appellantes para ante el rey, enlas cosas que tienẽ suprema jurisdicion. col. 1305.

TITVLO. XVII. DE LAS supplicaciones. Contiene tres leyes.col.1306

¶Ley primera. Que puedan supplicar los agrauiados de sentencias delas los alcaldes dela corte, ò delos adelantados.col. 1306.

¶Ley. II. que juzgado el pleyto por supplicacion, no sea mas oyda la parte.col. 1307.

¶Ley. III. Que los que supplicaren delas sentencias de los juezes mayores, se presenten ante los oydores fasta diez dias.col. 1308.

TITVLO. XVIII. DELAS costas. Contiene vna ley. col.1308.

¶Ley primera. Como se han de tassar las costas dela parte que fuere condenada.col. 1309.

Libro. IIII. Trata delos caualleros, hidalgos, y exemptos. Contiene on ze titulos.

TITVLO PRIMERO DE los caualleros. Contiene. XIII. leyes. col. 1313.

¶Ley primera. Como los caualleros deuen ser honrrados. col. 1313.

¶Ley. II. Que las mugeres de los caualleros traygan dorado. col. 1346.

¶Ley. III. La pena delos que truxeren dorado. 1346.

¶Ley. IIII. Delos que fueren armados caualleros, que primero eran pecheros. col. 1347.

¶Ley. V. Como los caualleros deuen tener caualloś y armas, y de que quantia, y lo que han de guardar para gozar. col. 1351.

¶Ley. VI. Como los caualleros han de biuir en officios de armas, é fazer alarde. col. 1353.

¶Ley. VII. Que ninguno se arme caualleró por aluala ni carta, saluo por mano del rey. col. 1354.

¶Ley. VIII. Que el rey é la reyna puedan armar caualllero y no otro alguno. col. 1355.

¶Ley. IX. De los officios uedados à los caualleros. colu. 1356.

¶Ley. X. Quien deue mantener caualloś, é criar potros colu. 1358.

¶Ley XI. Como el rey don juan uedó que no se armassen caualleros hombres pecheros, ni gozassen, saluo ciertos caualleros. col. 1358.

¶Ley. XII. Que los caualloś y armas delos caualleros y fidalgos no sean prendados. col. 1360.

¶Ley. XIII. Que se guarden los priuilegios que tienen los caualleros de premia, y de alarde, y de guerra delas ciudades é uillas. col. 1361.

TITVLO. II. DE LOS fidalgos. Contiene. X. leyes. col. 1362.

¶Ley primera. Que se guarde la paz entre los fidalgos. col. 1362.

¶Ley. II. Que sean guardadas à los fijos dalgo las libertades é franquezas que tienen de las leyes. colu. 1367.

¶Ley. III. Los priuilegios que los fijos dalgo tienẽ, que no sean prendadas sus casas é armas, y sean guardadas. col. 1369.

¶Ley. IIII. Que el fidalgo no pueda ser preso por deuda, ni ser puesto à tormento. col. 1370.

¶Ley. V. Confirmation dela ley ante desta. col. 1370.

¶Ley. VI. Quales fidalgos y sus mugeres deuen gozar de no pechar: y en quantas maneras se prueua la fidalguia. col. 1372.

¶Ley. VII. Que el que estuuiere en possession de ueynte años, que goze delos priuilegios. col. 1383.

¶Ley. VIII. Que el que no fuere dado por fidalgo enla corte, la sentencia sea ninguna. col. 1383.

¶Ley. IX. Como fueron reuocadas todas las mercedes de noblezas, é fidalguias, y quales deuen ser guardadas. col. 1384.

¶Ley. X. Que los fijos dalgo, ni caualleros no se tomen unos à otros fortalezas ni castillos. col. 1386.

TITVLO. III. DE LOS vassallos del rey. Cõtiene XXV. leyes. col. 1388

¶Ley primera. Que los uassallos siruan con sus personas quando el rey los embiare à llamar. col. 1388.

¶Ley. II. Del uassallo que se partiere del rey antes que cũpla el termino del seruicio. col. 1391.

¶Ley. III. Dela pena del uassallo asoldadado que no fuere al plazo que el rey le mandare. col. 1392.

¶Ley. IIII. Del uassallo que uiniere à seruir ante del plazo. col. 1393.

¶Ley. V. Que no caya en pena el uassallo que mostrare escusa derecha por que no uino. col. 1394.

¶Ley. VI. La pena del uassallo que no truxere los hombres bien armados, y adereçados y con buenos caualloś. col. 1395.

¶Ley. VII. La pena del uassallo que se partiere del rey antes del tiempo de la librança. col. 1395.

¶Ley. VIII. Que los caualleros y uassallos durante la guerra: no empeñen los caualloś ni las armas. 1395.

¶Ley. IX. Que durante la guerra ninguno juegue dados ni tablas, ni dineros, ni sobre prendas. col. 1396.

¶Ley. X. Que los uassallos fagan alarde en cada año. col. 1401.

¶Ley. XI. Delos uassallos que fizieren alarde con armas y bestias prestadas. col. 1402.

¶Ley. XII. Ante quien se deue hazer el alarde. 1403.

¶Ley. XIII. Que los uassallos del rey é los uassallos de los señores dõde deuen fazer alarde juntamente. 1403.

¶Ley. XIIII. Quales son las personas escusadas de yr ala guerra. col. 1404.

¶Ley. XV. Dela pena delos uassallos que tienen tierra del rey, é toman tierra de otros señores. 1405

¶Ley. XVI. Dela pena del que haze alarde por dos, ò con diuersos señores, ò con un caualloś. col. 1406.

¶Ley. XVII. Que los enfermos uiejos sean escusados de yr ala guerra. col. 1407.

¶Ley

¶Ley. XVIII. Del juramento que deuen hazer los uasallos que truxeren gente de armas à la guerra. 1407.
¶Ley. XIX. Que los uassallos sean pagados en dineros contados. col. 1408.
¶Ley. XX. Que si los uasallos murieren, sean proueydos de su librança del sueldo sus fijos primogenitos. 1408.
¶Ley. XXI. Los uassallos que deuen guardar para se escusar de pechar. col. 1409.
¶Ley. XXII. Que los pendones delas ciudades è uillas, no uayan so capitania de otro señor à la guerra. 1410.
¶Ley. XXIII. Las cosas que han de hazer los uassallos que se quisieren tornar uassallos de otros. col. 1411.
¶Ley. XXIIII. Que los uassallos del rey no declinen la jurisdicion real, diziendo ser clerigos. col. 1411.
¶Ley. XXV. Como han de ser los arneses que truxeren al reyno. col. 1411.

TITVLO. IIII. DE LOS escusados y exemptos. Contiene. XXVIII. leyes. col. 1412.

¶Ley primera. Que los que son priuilegiados principales se puedan escusar, y no sus familiares. ni a paniaguados. col. 1412.
¶Ley. II. Que los escusados por priuilegios sean escusados de pagar monedas, y no otros pechos saluo quando fueren saluados enlas condiciones del quaderno. 1415.
¶Ley. III. Que los escusados de qualquier uniuersidad, ò personas, sean de los medianos, ò menores pecheros, è no delos mayores. 1420.
¶Ley. IIII. Delos q̃ se fueren à morar del señorio real à los otros señorios, que pechen por los bienes que dexaren. col. 1420.
¶Ley. V. Delos que fueren à morar de unos lugares à otros como deuen pechar. col. 1421.
¶Ley. VI. Que los escusados por priuilegio, ò por cartas y mercedes no sean escusados de pechos y derramas concejales. col. 1423.
¶Ley. VII. Reuocacion delas cartas de franquezas que fueron dadas, que no sean empadronadores, ni cogedores, ni tutores. col. 1424.
¶Ley. VIII. Que los officiales dela casa del rey que tienen racion sino biuen por los tales officios, no gozen de franqueza. col. 1425.
¶Ley. IX. Que no sean exemptos los escuderos de pie, y los ballesteros, y monteros de cauallo, que exceden el numero limitado. col. 1425.
¶Ley. X. Que los escriuanos de camara, è officiales que no tienen racion, no gozen, y que los escriuanos dela audiencia que siruieren gozen. col. 1426.
¶Ley. XI. Que los que tienen escusados, y exemptos, no puedan nombrar por escusados, saluo aquellos que sirueren los officios, y no sean pecheros enteros. 1430.
¶Ley. XII. Que los bienes que comprarẽ los exemptos, no passen con la carga del pecho que ante. col. 1430.
¶Ley. XIII. Que el priuilegio delos officiales dela casa se guarde à sus mugeres no casando. col. 1431.
¶Ley. XIIII. Que pechen enel andaluzia los officiales del rey aunque tengan racion. col. 1432.
¶Ley. XV. Que los officiales del rey contribuyan, en las cosas que los caualleros è hidalgos contribuyen. col. 1434.
¶Ley. XVI. Que se guarden los priuilegios delos jurados de seuilla. 1434.
¶Ley. XVII. Los que se fizieren escusados por no pechar la pena que merescen. col. 1434.
¶Ley. XVIII. Que los pecheros que no quisieren pagar monedas diziendo ser acostados de personas poderosas que sean apremiados. 1436.
¶Ley. XIX. Que los frayles y sorores dela tercera regla pechen. col. 1438.
¶Ley. XX. Que los bachilleres pechen. col. 1439.
¶Ley. XXI. Los que son escusados de yr à la guerra. col. 1443.
¶Ley. XXII. Que los que traen libros no paguen derechos. col. 1446.
¶Ley. XXIII. Que los clerigos coronados que son casados pechen. col. 1448.
¶Ley. XXIIII. La pena en que incurren los que se dizen exemptos y excusados, no lo seyendo. col. 1449.
¶Ley. XXV. Como el rey don Enrique reuoco todas las exempciones que dio en cierto tiempo. col. 1451.
¶Ley. XXVI. Como el rey don Enrique reuoco los exemptos, y escusados de alcaualas. col. 1456.
¶Ley. XXVII. Dela reuocacion dela exempcion de Simancas. col. 1458.
¶Ley. XXVIII. Que los que biuieren con caualleros, ò otras personas no se escusen de pechar. col. 1459.

TITVLO. V. DE LOS MOnederos. Contiene vna ley. colu. 1460.

¶Ley primera. De los monederos del numero, y francos delas ataraçanas, que se puedẽ escusar de pechar. 1460.

TITVLO. VI. DELOS CApitanes. Contiene tres leyes. colu. 1464.

¶Ley primera. Que los capitanes delas fronteras puedan embiar por mantenimientos. col. 1464.
¶Ley. II. Que los capitanes y alferez delas nueſtras ciudades, è uillas uayan donde el rey mandare con sus gentes. col. 1465.
¶Ley. III. Que sean releuados labradores delas lieuas. col. 1466.

Titu.

TITVLO. VII. DE LOS Caſtillos, y fortalezas. Cõtiene. X. leyes. col. 1467.

¶Ley primera. Que enlos caſtillos fronteros ſea pueſta buena guarda. col. 1467.

¶Ley. II. Como deuen ſer pagados los caſtillos fronteros. col. 1469.

¶Ley. III. Que enel comienço de cada un año ſe libren los caſtillos. col. 1471.

¶Ley. IIII. Que los caſtillos dela frontera ſean librados en buenos lugares ciertos é bien parados. col. 1473.

¶Ley. V. Que el alcayde, é alcaldes, é regidores delos caſtillos fronteros nombren buenas perſonas que reciban las pagas. col. 1474.

¶Ley. VI. Que ſe reparen los caſtillos fronteros. 1475.

¶Ley. VII. Que ninguno ſea oſado de edificar caſtillos ni fortalezas en peñas brauas. col. 1475.

¶Ley. VIII. Que ſean derribadas todas las fortalezas q̃ fuerẽ hechas en cierto tiempo del rey don Enrique quarto. col. 1476.

¶Ley. IX. Que delos caſtillos y fortalezas no ſagan deſafueros. col. 1477.

¶Ley, X. Que los alcaydes delos caſtillos, é fortalezas, no ſean corregidores, ni peſquiſidores con cinco leguas en rededor. col. 1478.

TITVLO. VIII. DE LAS treguas y ſeguranças. Contiene tres leyes. col. 1479.

¶Ley primera. Como ſe deuen guardar las treguas y ſeguranças. col. 1479.

¶Ley. II. Que no ſe pongan treguas entre los ſeñores, y ſus uaſſallos. col. 1486.

¶Ley. III. Que ſean ſeguros los caminos. 1487.

TITVLO. IX. DE LOS rieptos, y deſafios. Contiene. XI. leyes. col. 1487.

¶Ley primera. Como ſe ẽ̃ue tornar amiſtad, é deſafiar uno à otro. col. 1487.

¶Ley. II. Sobre que caſos ſe pueden acuſar, ò reptar uno à otro. col. 1488.

¶Ley. III. Idem. 1492.

¶Ley. IIII. Como deuen eſtar en tregua los que ſe reptaren. col. 1496.

¶Ley. V. Como el reptado deue reſpõder al riepto. 1497.

¶Ley. VI. Como el reptado puede deſechar el riepto. col. 1497.

¶Ley. VII. Como ſe deue proceder contra el reptado ſino uiniere al plazo. col. 1500.

¶Ley. VIII. Que los fijos dalgo ſe puedan reptar y deſafiar y contra los q̃ traen empreſas é requeſtas para ſe matar con otro. col. 1051.

¶Ley. IX. Por quales caſos puede deſafiar un fidalgo à otro. col. 1503.

¶Ley. X. Que las penas deſte titulo no ſean executadas haſta que ſean juzgadas. col. 1506.

¶Ley. XI. La pena en que incurren los que embian carteles, y ſe ſalen à matar, y los que lo tractan. 1506.

TITVLO. X. DE LAS aſſonadas. Contiene. V. leyes col. 1508.

¶Ley primera. Que ninguno haga aſſonadas ni ayuntamientos de gente, y que guarden las treguas que les fueren pueſtas. col. 1508.

¶Ley. II. En que pena caen los que fizieren daño enlas aſſonadas. 1511.

¶Ley. III. Que no ſe tomen prouiſiones enlas aſſonadas. col. 1512.

¶Ley IIII. Que los concejos y regidores den fauor ala juſticia contra los que mouieren ſcandalos. 1514.

¶Ley. V. Que ninguno repique las campanas ſin mandado dela juſticia y de quatro regidores. col. 1515.

TITVLO. XI. DE LAS encartaciones. Cõtiene. XXIX. leyes. col. 1516.

¶Ley primera. De que manera deuen ſer tractados los de la encartacion por los ſeñores. col. 1516.

¶Ley. II. Que el que fuere de aldea, ò de ſolares, ò ouiere ſolariegos, que no les puedan tomar el ſolar. 1518.

¶Ley. III. Que los bienes que ſalieren de los ſolares de lo abadengo no ſean lleuados à otro ſeñorio. 1522.

¶Ley. IIII. Que el merino no tome mas behetria de quanto tuuiere quando el rey le dio el officio. 1523.

¶Ley. V. Si diere el rey ò emperador encomienda à algun fidalgo, ò otro alguno que no tome encomienda ni behetria por prenda. col. 1523.

¶Ley. VI. Que el el hijo dalgo no tome cõducho ni yantar enlas behetrias del padre, ò madre ſeyendo biuos. col. 1524.

¶Ley. VII. En que manera puede auer el hijo dalgo toda la behetria de parte de ſu muger. col. 1524.

¶Ley. VIII. Los fijos dalgo que moran en behetria, en que manera deuen tomar hazes de mieſſes. col. 1526.

¶Ley. IX. Que el hijo dalgo eſtando enla frontera no embie à pedir ſeruicio. ni pedido, al realengo ni abadengo. col. 1527.

¶Ley.X.Que el hijo dalgo no pueda tomar conducho en el realengo, ni abadengo.col.1528.
¶Ley.XI. Que ha de tornar el fidalgo que tomare por fuerça delo solariego,y abadẽgo,ò realengo, ò behetria cosa alguna.col.1533.
¶Ley.XII. Que ningun fijo dalgo no resciba behetria con fiadores.col.1537.
¶Ley.XIII. Que el hijo dalgo no mate à labrador que no se defienda por armas.col.1538.
¶Ley.XIIII. Delos que soltaren infurcion,derecha,ò martiniega.col.1541.
¶Ley.XV. Que ningun fijo dalgo,ni otro señor no pueda tomar behetria delo solariego.col.1542.
¶Ley.XVI. Que si por deudas ò fiadurias se uendiessen las behetrias delos solares,q̃ los puedã cõprar.1545
¶Ley.XVII. Que el hijo dalgo que uiniere à la behetria donde es deuisero, deue posar en aquella casa dela behetria.col.1546.
¶Ley.XVIII.Como deuen dar las cosas apreciadas,que fueren tomadas ala behetria.col.1547.
¶Ley XIX. Que si el hijo dalgo tomare mas conducho enla behetria de quanto es fuero de derecho.1548.
¶Ley.XX. Que ningun hijo dalgo no reciba behetria donde no es natural.col.1550.
¶Ley.XXI. Como deue pechar la prenda que tomare enla behetria ò enlo abadengo,ò en lo solariego.1551.
¶Ley.XXII. Si alguno tomare conducho,ò fiziere prẽda,ò tuerto à algun concejo, ò tomare alguna cosa como deue ser pagado.col.1551.
¶Ley.XXIII. Si algun deuisero tomare conducho de mas del fuero,como lo deue pagar.col.1553.
¶Ley.XXIIII. Como deuen fazer la pesquisa los pesquisidores.col.1555.
¶Ley.XXV. Como deuen fazer los pesquisidores, quãdo fueren ala behetria,ò lugar à hazer la pesquisa. col.1556.
¶Ley.XXVI. Que deuen fazer los pesquisidores si hallaren que el diuisero tomo enlas behetrias mas de su derecho.col.1561.
¶Ley.XXVII. Como deuen los pesquisidores embiar la pesquisa que fizieren al rey.col.1567.
¶Ley.XXVIII. Como deuen pesquirir los pesquisidores sobre las heredades del rey si las tuuiere alguno. col.1568.
¶Ley.XXIX. Que la muger del abadengo que casare, no pueda lleuar dende bienes.col.1570.

Feneſce la tabla de las leyes.

INDEX COPIOSISSIMVS RERVM AC SENTENTIARVM QVÆ IN HISCE COMMENTARIIS IN QVATUOR priores libros regiarum Ordinationum, continentur ordine alphabetico digestus.

*

A

ABbas quod ex electione consequatur ius vt possit minores ordines conferre & ante benedictionem baculo. vti. 263. vers. Quod tamen.

Abbas si fuerit professus non tamen in ordine sacerdotali an habeat accessum ad capitulares actus exercendos, an verò tanquam sede vacante capitulum prouideat. colum. 1531. in principio.

Abbas commendatarius ad vitam canonicorũ regularium non habet vocem actiuè in actibus gerendis in suo capitulo. col. 1259.

Abbas commendatarius non est canonicus professus. ibid.

¶Absens qualiter debeat citari tam in causis ciuilibus, quam criminalibus ad audiẽdam sententiam. col. 1292. vers. Et qualiter.

Absens causa reipub. quis dicatur. col. 1260.

Absentia an possit allegari per procuratorem in criminalibus. col. 841. in principio.

¶Actor si velit expensas restituere & de nouo causam agere finita instantia biennij in causa criminali, an possit. colum. 733. verficulo. Est tamen.

Actor debet conuenire reum in loco domicilij ipsius coram iudice competenti. col. 883. vers. Sit igitur.

Actor qui laicus laicum ad iudicem ecclesiasticum traxit, an eo ipso facto priuetur actione sua sine iudicis sententia. col. 797. vers. Dubitatur primò.

¶Actio de dolo quare non detur pro re minoris pretij duorum aureorum cùm detur actio furti pro vna gallina. col. 704. verficu. Quæro tamen.

Actio personalis intra quod tempus præscribitur. col. 1238. vers. Præscripto.

Actio efficax an hodie oriatur in contractibus innominatis ante implementum [sequutũ ex altera parte cessetque repetitio ex capite pœnitentiæ vel causæ non sequutę. colum. 1049. vers. Dubitari.

Actio ex pacto nudo alteri per alterum quæsita, an sit vtilis vel directa. col. 1059. verficulo. Quæritur.

¶Aduocatus vt quis esse possit quę requirãtur. colum. 663. verficul. Decimoquinto.

Aduocatus qualiter se gerere debeat in exigendo salario. ibid.

Aduocatus facit litem suam quando propter imprudentiam amisit causam. col. 673. verficu. Pero si.

Aduocatus nõ potest derelinquere causam, quã semel defendendam suscepit. colum. 674. vers. Nota aduocatum.

Aduocatus non potest in eadem causa esse testis col. 662. vers. Nonò quæro.

Aduocatus an possit partem aduersam interrogare. col. 662. vers. Decimò.

Aduocatus cuius ætatis & qualitatis esse debeat col. 882. per totam. 659. & seq.

Aduocatus qui corruptus pecunia permittit se vinci, vel iura sui cliẽtis prodit aduersario, qua pœna puniatur. col. 661. vers. Quarto.

Aduocatus prohibitus aduocare, an possit scripto patrocinari. ibid.

Aduocatus fisci in vna causa, potest nihilominus in alia contra fiscum postulare. col. 663. vers. Duodecimò.

Aduocatus præstans reo patrocinium in causa sanguinis fit irregularis. ibid.

Aduocatus denegandus est delinquẽti propter immanitatem criminis. columna. 657. verfic. Sed quæro.

Aduocatus quando possit compelli aduocare. col. 657. vers. Nonò dubium.

Aduocatus nouus confusor litium. colum. 882. vers. Quo in loco.

Aduocatus recipiens immoderatũ salarium tenetur ad restitutionẽ. col. 663. vers. Decimo.

Aduocatus in singulis causis potest exigere centum aureos. col. 661. vers. quæramus.

Aduocatus minor vigintiquinque annis lapsus imperitia in defensione causæ, nõ restituitur aduersus læsionem. col. 661. vers. Tertiò.

Aduocatus cui secreta vnius partis sunt reuelata potest nihilominꝰ pro altera patrocinari. col. 662. vers. Septimò.

Aduocatus qui propter imperitiam malè dat cõ silium, ad reſarciẽdum damnum tenetur. col. 665.verſ.Aduocatus.
Aduocatus in aduocationis officio à quibus cauere debeat.columna.665.&.666.
Aduocatus de vigeſima parte litis cum clientulo poteſt facere pactum. colum. 667. verſicu. Que le dara.
Aduocatus qui per ignorantiam omiſit proteſtationem, an teneatur parti, quæ quia plus debito petijt,in expenſis condemnata eſt.col. 568.verſ.Quæro tamen.
Aduocatus,qui inducit clientulũ ad concordiã faciendam dando ei modum quo aliquid acciperet recedendo ab iniuſta lite tenetur ad reſtitutionem parti læſæ.colum.656. verſiculo. Quartò.
Aduocatus malè ſuo fungens officio poteſt á iudice repelli. columna. 661.verſiculò. Secundo quæro.
Aduocatus, qui per ignorantiam ſen malitiam patrocinatur in cauſa iniuſta, qua pæna puniri debeat, colum.376.verſi.Quandohallaren.
Aduocati allegare nonpoſſunt alterius opinionem,quam Bartoli, aut Ioannis Andreæ. col. 675.verſ.Enel titulo.
Hæc tamẽ diſpoſitio correcta eſt per.leg.1. Tauri. Ibid.
Aduocati antiqui quanuis ſint minoris ſcientiç, tamen ex diuturna practica, ſunt vtiliores quam iuniores.columna. 882.verſi. Quanuis
Aduocati officio non poteſt vti Iudæus vel reconciliatus.col.655.verſi.Dubitatur.
Aduocati gaudent iure militari in teſtando.col. 662.verſ.Octauò.
Aduocati tenentur plena fide clientulos defendere.col.656. verſi.Quinto quæro.
Aduocato etiam iuſtam cauſam fouenti non licet vti dolo aut fraude. columna. 660. verſic. Sed dubitatur.
Aduocato abſente poteſt iudex alium ſubrogare exigente actorum neceſsitate. colum. 658. verſ.Decimò.
Aduocato verboſo ſuſpenſionis pæna imponi poteſt.col.658.
Aduocatum dare minori incumbit iudici ex officio.col.657.verſ.Septimo quæro.
Aduocatis an liceat maiora recipere pretia etiã gratis oblata.col.665.verſi.Dicendum.
Aduocatos canes rabidos vocat Seneca q̃ non niſi oblato cibo mãſueſcãt.947. verſ. Malicia.
Aduocare nõ licet clerico.662. verſ.Vndecimo.
Aduocare pro ſe & parentibus & non pro alijs quæ perſonæ poſſunt.columna. 658.verſicu. Decimotertiò.
Aduocationis officium quæ perſonæ exercere poſsint.col.658.verſ. Duodecimò.
¶Ætas à quibus muneribus excuſat. col. 1348. verſ.Seſenta.
¶Affectus quando puniatur licet non ſequatur effectus.1507.verſ.aunque.
¶Agens criminaliter ad pœnã delicti ordinariã. nõ poterit cumulare ciuilẽ.901.verſ.Octaua.
¶Alcaldes curiæ regiæ quales eſſe debeant.593.
Alcaldes de raſtro in quib⁹ reb⁹ cognoſcãt.602.
Alcaldes quot reſidere debeãt in curia regis.603
Alcaldes & alguazelli conducere non poſſunt officia ſua.col.603.
Alcaldes rerum vetitarum quid exigere poſsint pro iure officij.col.606.
Alcaldes rerum vetitarũ corã quibus iudicibus cõueniri poſsint ratione officij malè geſti.607.
¶Allegans de nullitate ſententiæ, an dicatur ſe defendere vel offendere. 1277.verſ. Dubitari.
Allegantes primam tonſurã,quod ipſo iure priuẽtur publicis officijs nec alia requiratur ſententia.col. 146.verſ.No puedan tener.
Quid autem ſi cũ eo diſpenſetur, an & quando huiuſmodi diſpenſatio ſit valida.ibid.
¶Alleuoſiæ crimen in quibus caſibus cõmittatur.col.1501.
¶Alguazellus an poſsit delinquentem ſeſe defendentem occidere.col.551. verſ.Ponamus.
Alguazellus quæ iura debeat ab incarceratis recipere.col.574.verſ.Delas carceles.
Alguazellus an teneatur exequi ſententiam iniuſtè prolatam.col.545.verſ.ſean obedientes.
Alguazellus quod ſine iudicis mãdato aliquẽ niſi in flagranti delicto capere non poſsit. 533. verſ.Merinos no puedã.& 537.verſ. Faziẽdo.
Alguazell⁹ qđ ſine iudicis mãdato nõ poſsit aliquẽ incarcerare.Et qd ſi habeat mãdatũ à iudice vnica voce cõceſſum? 538.verſ. Quod ita.
Alguazelli officium quod ſit col.563.verſi. Que no ſe hagan.
Alguazelli eccleſiæ non debent portare virgam ſicut ſeculares iudices.col.581.
¶Alienatio rerum eccleſiarum pro captiuorum redemptione quod licita ſit.lib.1.titul.2.l.12. colum.87.
Alienatio vt valeat quæ requirantur. colũ. 312. verſ.Præterea.
¶Alimentorum taxatio faciendaeſt ſecundum quantitatem bonorum diſponentis. col. 753. verſ.Dubitari poteſt.
¶Annonam deferẽtes ad bellum an proprijs vel publicis ſumptibus cogãtur deferre.col.1467. in medio columnæ.
¶Appellatio quid ſit & in quo differat à prouocatione.col.1279.verſ.Pueda appellar.

Appellatio deſerta cenſetur quando appellans infra terminum præfixum nō comparet. col. 1284.verſ.Faſta quarenta.
Appellatio quibus verbis ſit concipienda. colū. 1303.verſ.No le denueſte.
Appellatio ſemper concedenda præterquam in notorijs.col.1302.verſ.Otorgar.
Appellatio à ſententia definitiua, quæ eſt ipſo iure nulla, ſi fuerit deſerta,ſuper ea nihilominus pronunciandum eſt.col.1286. verſiculo. Vtrùm ſi.
Appellatio intra quinque dies interponi debet. verſ.Cinco dias.& ſeq.
Nec prorogari poteſt terminus.col. 1282. verſi. Vtrùm autem.
Appellatio in cauſis iuriſdictionis regalis ad regem eſt interponenda.colum. 778.verſiculo. Appellatio enim.
Appellatio an poſsit interponi ad impediendā executionem.columna.1113.verſicu. In oppoſitum.
Appellatio non poteſt interponi ſuper minori ſumma, quàm decem millium dupondiorum ſeu marauedinorum.columna. 1294. ad finem.
Quid autem ſi maior ſumma ſit, plures verò ſint litis conſortes. colum.1295. verſicu. dubitari poteſt.
Appellatio extra iudicialis intra quod tempus finiri debeat.columna. 1289. verſiculo. Faſta vn año.
Appellatio in quibus caſibus non ſit de iure licita.col. 1280. verſ.Dubitari tamen.
Appellationis cauſa ad quē debeat deuolui quā do à iudice eccleſiaſtico & ſeculari appellatū eſt.col.601.verſ.Quæro tamen.
Appellatio ne deſerta ſtatim faciēda eſt exequutio.col.1286.verſ.Vtrùm deſertor.
Appellatione pendente ſuſpenditur iuriſdictio iudicis,à quo.col. 1280.verſ.Vtrùm.
Appellatione remota,vtrùm ſupplicatio remota eſſe cenſeatur.col.389.verſ.Supplicar.
Appellare non licet ab exequutore.colū. 1280. verſ. Vtrùm autem.
Appellari ab interloquutoria quando poſsit. 1291.verſ.Las ſentencias.
Appellari à rege Nauarræ vtrum poſsit?Et quid de venetis & duce Mediolani dicendum ſit. columna. 368.&. 369. verſiculo. Quid tamen.
Appellandum quòd ſit ab epiſcopis & prælatis iuriſdictionem ſecularem ſeu temporalem habentibus, ad regem, & quare hoc fieri debeat.col.185.verſ.donde tienen.
Appellans quos actus implere debeat vt appellatio non efficiatur deſerta.col.1287.verſ. Dubitatur.
Appellanti terminus præfigendus eſt ad ſe preſentandum coram ſupremis iudicibus cancellariæ.col.1283. verſ. Siguiendo.
¶Apoſtolica ſedes quare ſecundùm euentum tē porum in totum vel in partem ſtatuta corrigat, vel mutet oſtenditur. colum. 338. verſi. Vnde fit.
¶Arma nobiliū & libri ſcholarium pro delicto capi non poſſunt.col. 1361.
Armorum delatio quādo poſsit prohiberi. col. 579.verſ.Nota poſſe.
Armorum delationem regulariter eſſe prohibitam oſtenditur.col.539. verſ. Que ningun hō bre,vbi plura de armis deferendis.
¶Artifex dici effectualiter nō poteſt magiſter ſi ne experientia & practica.col.699.verſiculo. Hombres expertos.
¶Articuli fidei quot.libro.1.titulo.1.leg. 1.columna.28.
Articuli fidei vtrùm conuenienter in ſymbolo conſtituantur.col.29.
Articulos fidei doctrinamq; chriſtianam,vtrùm prælati ſuffraganeos ſubditoſq; ſuos cōpellere poſsint ſimpliciter eos referendo ſcire?columna. 29.
Articulos fidei vtrùm omnes ſcire teneantur. col.30.
¶Aſſonata quid & qua pęna puniatur qui eā facit.col.1509.verſ.Aſſonadas.
¶Atteſtationibus publicatis quod inſtrumenta vſq; ad concluſionē in cauſa produci poſſint.col.416.verſ. publicados.
¶Auaritia quorum malorum mater. colū. 605. verſ.Omnium.
Auari ſigna deſcribuntur. colum. 342. verſicu. Signa autem.
¶Auditores nec iudices curię poſſunt cauſas vel vxorum vel filiorum ad cancellariam ex prima inſtantia aduocare.colum.858. verſiculo. Nueſtra corte.
Auditores prætores & officiales regij quomodo & quid in principio officij iurare teneantur, oſtēditur. col.380. verſicul. Temor de Dios.
Auditores quomodo excluſo relatore inter ſe negotium conferre debeant oſtenditur. colū. 354.verſ.Salga del.
Auditorum nomine qui contineātur.col.1344. verſ.Oydores.
Auditoribus regijs qualiter hoſpitium aſsignari debeat.colum.417.verſi.Segun el eſtado.
Auditorium regium ſi quis ſine auditorum licentia ingreſſus fuerit qua pæna plectatur. colū. 355.verſ.E ſi alguno entrare.

¶Authoritas doctorum probabilis est, non tamen necessaria.columna.770.verficulo.Ergo huiusmodi.

B.

BAccalaurei an dicãtur graduati, & an priuentur à contributione tributorũ.col.1441.vers.Hic quẽri potest. Quid autemde licenciatis? ibidem.

¶Ballesterij qui dicantur. columna. 676. versic. Nota quod.

¶Baptismus quòd in ecclesijs sit celebrandus. lib.1.titul.1.l.2.col.36.

¶Beneficium restitutionis transit ad hęredem stante causa lęsionis.colum. 1342. verficulo. suadetur.

Beneficium habens ex dispensatione, an possit illud antiquum cum nouo permutare? colũ. 266.verb. Saluo el rey à quien pertenesce.

Beneficia solum ad prouisionem, & collationem episcopi spectantia quòd sede vacante in capitulum non transferantur, sed episcopo reseruentur. columna. 262.verficulo.Nota

Beneficia conferendi ius, cui iure communi cõpetat.col.264.vers.Est & aliud.

Beneficia ecclesiastica quàm indignis hodie prouideantur.col.1177.

Beneficiorum ex reseruatione, vtrum ea veniãt beneficia, quæ sunt de iure patronatus laicorum.columna.252.verfic.Dubium etiam est.

Beneficia commendatariorum sancti Iacobi Calatrauæ & Alcantaræ, quæ illis vt canonicis regularibus conceduntur concedi non possunt alijs alterius professionis.colum 1530. in principio.

¶Bona confiscata intra quod tempus sint à possessoribus catholicis exigenda.lib. 1.tit.1.l.1. col.34.

Bona clericorum quòd solùm in casibus à iure expressis ecclesiarum priuilegio gaudeãt. lib. 1.tit.2.l.8.col.73.

Bona restitutioni subiecta, quòd quis pro sua, vel suorum redemptione dare, aut vendere possit. columna. 312. verficulo. Nota etiam & tertio.

Bona ingeniose acquirere cuicunque licitum est colum.1526.

Bonis hæreticorum qui succedit an teneatur ex æquitate filijs eorũ alimẽta præstare.col.1495 vers.est tamen.

C.

CAdauer vtrum possit detineri ne sepulturę tradatur donec debitũ per instrumentũ guarentigiũ debitori soluatur.col.1076.vers.Est tamen.

¶Cancellaria quid sit.col.378.vers.Chancilleria &.col.473.vers.Que el nuestro.

Cancellaria quotuplex ibidem. versicu.est notandum.

¶Canonicus regularis remanens claustralis nõ potest assumi ad ecclesiam consuetam regi per seculares clericos etiam de consensu patronorum.col.1530.in medio.

Canonicus qui non est ordine subdiaconatus insignitus non habet vocem in capitulo. col. 1531.in principio.

¶Capta per venationem à iudice prohibitam quod in animæ iudicio nõ sint restituẽda.col. 52.vers.Hinc etiam.

Capta bello iusto,quòd sint capientium.colum. 316.verb.Libremente.

Capti in bello,si bellum iustum sit,quòd capientium serui efficiantur.colum.316.vers.Hinc. Et quid in christianis,si à christianis capiãtur. ibidem.

Captiuꝰ, pro sui à captiuitate redẽptione quòd rem sui domini & donare, & tribuere possit, ita vt cogatur dominus illud ratum habere,& gratum. columna. 312. versi. Singulare etiã.

Captiuꝰ si sit pater, & eius filius in redimendo eo negligens fuerit,qua pæna afficiatur.colũ. 313.versi.Item si pater.

Captus bello iusto quod promissum honestum pro sua redemptione soluere teneatur.colum. 313. vers. Captus.

Captiui si pro grege, vel alijs redimatur bonis, quod pro illis nihil soluere teneatur.colum. 311.versi.Qui autem dicantur captiui.

Captiuum redimens, quòd possit illum ad sibi seruiendum tanquam obligatum ad quinquẽnium vsque retinere.colum.315.verb.Por aquel precio.

Captiuorũ pro redemptione,quòd ecclesiæ bona alienari possint. columna.312.verficulo. Præterea.

Captura quando possit fieri sine iudicis mandato.col.819.vers.Limita.

¶Capitaneus an possit securitatem hostibus cõcedere & concessam seruare.col.1455. versic. Vtrùm capitaneus.

¶Capi personaliter vt quis possit quæ requirantur.col.551.vers.Nota etiam

¶Cap.gratum de offi.deleg.declaratur.col.729. vers.Hinc infertur.

Cap.gratum & cap.relatũ eod.tit.fecerunt Azonem vituperatũ quare vulgo dicatur.ibi. vers. Hinc infertur.

¶Capellani regis, quòd laicos coram seculari iudice conuenire teneantur.colũ.176. verb. De emplazar,ni demandar.

Capellam

Capellã inſtituit quidam, voluitq́ue ad eam venire agnatum in ſacerdotio conſtitutum, atque in eius defectũ curã parochialem. Elapſis annis duobus, apparuit quidam clericus, qui ſecundùm inſtitutum fundatoris præeſſe debebat capellæ, vtrũ expulſo parocho, qui ei præerat, & non apparente qui legitime præeſſet, inſtitutus fuerat, debeat capellę præeſſe dubitatur. colum. 230. verſicu. Nonò mouetur.

¶Caroli. V. Imperatoris tumulus apud Salmanticenſes deſcribitur. col. 913. & ſeq.

¶Carcer nõ datur ad pænam ſed ad cuſtodiam col. 575. verſ. Carcerum.

Carcer quod certo die hebdomadæ ab auditoribus viſitetur. col. 385. verſ. El dia.

Carcerem priuatũ quis dicatur habere. col. 563: verſ. Quæramus.

¶Caſtella ſeu domus fortes conſtrui nõ poſſunt etiam in ſolo proprio ſine licencia regis. colũ. 1475. verſ. Licentia.

¶Cauſa criminalis nõ intelligitur apud Caſtellanos pęna pecuniaria fiſco applicanda. colum. 747. in principio.

Cauſa debiti non deducta in inſtrumento impedit eius exequutionem. columna. 1109. verſi. Vtrùm autem.

Cauſa quanuis ſit ſummaria tamen requirit petitionem quæ ponatur in actis. col. 752. verſ. Quanuis autem.

In cauſa ſummaria an vnus teſtis vel fama inducat plenam probationem. colũ. 752. verſi. eſt quæſtio.

Cauſa alimentorum ſummaria eſt ne durante lite ordinaria petens detrimentum patiatur. col. 752. verſ. Item in cauſa.

Id autem verum non eſt quando agitur de alimentis præteritis. columna. 753. in principio.

In cauſa criminali quando qs defendi poſsit per procuratorem. columna. 592. verſiculo in cauſa.

Cauſa an debeat conſtare vt quis cenſeri poſsit obligatus. colum. 1052. in principio.

Cauſæ ciuiles & temporales vtro ſunt iure decidendæ in terris eccleſiæ ſubiectis. ¶Quæ tamen intra fines huius regni reſident, canonico, an regio? In prooe. col. 14.

Cauſę clericorum & monachorum quod prius ſint determinadæ. colum. 318. verſiculo Cauſæ etiam.

Cauſæ pauperum ſunt caſus curię. colum. 764. verſ. Pobres.

Cauſæ in quibus caſibus trahi poſsint ad curiã regis. col. 812. verſ. Nota iſtos.

¶Ceſsionarię an poſsit in hoc regno petere exequutionem inſtrumenti guarentigij, quemadmodũ cedens petere poterat. col. 1075. verſ. Quæri poteſt.

¶Cautio idonea & ſufficiens quæ dicatur. colũ. 1637. verſ. Con fiadores.

¶Ceſsio bonorũ an ſit admittenda in pæna deſcendenti ex delicto, vt liberetur à carceribus. col. 786. verſ. Quero vtrum.

¶Ceſſante cauſa ceſſat effectus quomodo ſit intelligendum. columna. 996. verſiculo His etiam.

¶Citare laicũ coram iudice eccleſiaſtico in quibus caſibus laicus poſsit. colum. 781. in principio col.

Citare quòd non poſsit iudex in cauſa ciuili delegatus partes perſonaliter, niſi hoc in commiſsione habeat col. 353. in princi.

Citari quando poſſet quis perſonaliter à iudice. col. 354. verſ. Fallit tamen.

Citari quòd poſsit quis perſonaliter, quando citatio eſſet ad reſpondendum poſitionibus facta ibid. verſi. Fallit etiam.

Citari in ſcriptis & per literas debent viri clariſſimi. col. 818. verſ. Fallit in.

Citatus quòd regulariter poſsit per procuratorem comparere. colum. 352. verſ. Las mandenllamar perſonalmente.

Citatus à Papa quando perſonaliter comparere tenetur, & quando non. colum. 353. verſi. Quod ampliatur.

Citatus tam à iudice ordinario, quàm delegato quòd nõ teneatur regulariter perſonaliter cõparere. ibid. verſ. Ampliatur.

Citatus à iudice incompetenti tenetur comparere ad allegãdum ſuum priuilegium. col. 819. verſ. Quæro ſexto.

Citatus perſonaliter in cauſis ciuilibus non tenetur comparere perſonaliter, ſed ſufficit vt mittat procuratorem. columna. 826. in principio.

Citatus peremptoriè quando quis dicatur. columna. 1119.

Citatus ſemel dicens ſe nolle comparere eſt contumax nec eſt iterum citandus. colum. 1119. verſ. Nota quod.

Citatio eſt fundamentum iudicij. col. 813. verſi. De emplazamientos.

Citatio quid ſit. col. 513. verſ. Quæro primò.

Citatio quo iure introducta ſit. col. 814. verſ. His accedit cum ſeq.

Citatio facta extra territorium citantis non arctat citatum. colum. 815. verſiculo. Quæro tertiò.

Citatio duplex realis & verbalis. colum. 816.

verſ.Quæro quarto.

Citatio hominis quid & quotuplex ſit.col. 817. verſ.Quintò.

Citatio quæ & quot habere debeat vt peruenia tur ad primum vel ad ſecundum decretũ. col. 1121. & 1122.

Citatio non requiritur quando quis impetrauit veniam ad agendum contra patrem.col. 820. verſ.Quæro ſeptimo.

Citatio quę venit ad diem feriatum an verificetur in die ſequenti non feriata, an verò teneatur comparere intra terminum in die non feriata vt non dicatur contumax.col.820. verſ. Quæro octauò.

Citatio in criminalibus quo modo ſit facienda. col.822.verſ.Quæro.13.

Citatio vt valeat quot requirantur.colum. 823. verſ.Quæro.14.

Citatio eo caſu quo petitur reſtitutio in integrum an ſit neceſſaria. colum. 824. verſicul. Quæro.15.

Citatio partis neceſſaria eſt in petitione, quæ fit vt iuramentum relaxetur. colum. 824. verſ. Quæro.16.

Citatio requiritur,quòd fiat in præſentia teſtiũ. col.827. verſ.Item hodie.

Citatio in ſcriptis quę & quot continere debeat. col.827.verſ.Quæro.15.

Citatio partis minimè neceſſaria eſt eo caſu quo taxa fit à iudice expenſarum.columna.1309. verſ.adde Nicolaum.

Citatio ſola impedit præſcriptionem & perpetuat actionem. columna.1238. verſiculo.Sola ergo.

Citatio an præſumatur præceſs iſſe licet non appareat de citatione.columna. 825. verſiculo. Quæro.18.

Citatio ex quot & quibus reddatur inefficax. col.825. verſ.Quęro.19.

Citatio ſemper præſumitur facta ad partis petitionem.colum. 859. verſicul. Quæro an præſumatur.

Citatio peremptoria neceſſariò requiritur ad definitiuam.col.826. verſ.Quæro.22.

Citatio ſiue ſit á definitiua ſentẽtia appellatio interpoſita, ſiue ab interlocutoria, nunquam eſt omittenda. colum. 1300. in principio.

Citatio verbalis ſiue realis quæ fieri poteſt per nuntium debet neceſſariò fieri ex iudicis authoritate. columna. 818. verſiculo. Quintò quæro.

Citatio ad miſsionem in poſſeſsionem bonorũ non ſufficit,quod fiat ad domum.colũ. 1132. verſ.Quæro.30.

Citatio vnica hodie ſufficit,vt perueniatur ad primum & ſecundum decretũ.col. 1121. verſ. Nec prætereundum.

Citatio eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij. colũ. 948.verſ.La orden.

Citatio ad domum quando habeatur pro perſonali.col. 1091.

Citatio vtrùm requiratur ante exequutionem inſtrumenti. columna. 1073. verſiculo.Quæritur vlterius.

¶Clericus quòd niſi infamatio criminis vna cũ indicijs præcedat, torqueri non debeat. colũ 107.verſi.Non debet.

Clericus quòd miles dicatur, & militis priuilegio gaudeat. colum. 107. verſiculo. Vlteriùs clericus.

Clericus quòd non teneatur pro debito, niſi inquantum facere poſsit.ibidem. verſiculo. Ex quibus . Et quid dicendum de beneficiato. ibidem.

Clericus quòd quocunque milite ſeculari ſit maior, oſtenditur. columna. 108. verſiculo. Priuilegiatus.

Clericus quòd niſi in certis caſibus aduocationis officium coram ſeculari iudice exercere poſsit. colum. 135. verb.Ni abogado.

Clericus quòd non poſsit eſſe procurator.ibid.

Clericus quòd Tabellio eſſe non poſsit. ibid.

Et quid dicendum de clericis in minoribus ſufficientia beneficia habentibus.ibid.

Clericus quando noctu capi poterit, & ad epiſcopum duci. columna. 138. verb. Que ſea preſo.

Clericus vtrum poſsit filiam in ſacerdotio genitam dotare. colum. 164. verſiculo. Vtrum autem.

Clericus vtrum poſsit filio, vel filię quicquam vltra quintam bonorum ſuorum, ſi pars illa non ſufficiat, attenta qualitate, & dignitate patris & filij, pro alimentis, vel dote relinquere. columna. 165. verſiculo. Verſatur etiam.

Clericus vtrum filium naturalem ante ſacerdotium genitum, hæredem inſtituere poſsit.col. 167. verſi.Finaliter quæro.

Clericus concubinarius qua ſit pœna plectendus.col.170.verſi.Quæri tamen poteſt.

Clericus, qui falſum in regis ſigillo commiſit, qua pœna ſit puniendus, oſtenditur. colum. 471.verſi Poſſet tamen dubitari.

Clericus in minoribus ordinibus conſtitutus ſi velit ſe à iudicio ſecularis iudicis eximere qua cautela vti debeat.colum.802. verſic.Quę autem cautela.

Clericus in minoribus conſtitutus qui declinauit forum iudicis ſecularis depoſito habitu & tonſura

tonſura,aut poſsit iterum trahi ad iudicē ſecularem.803.verſ.Quæro clericus.
Clericus non ſe debet prælijs immiſcere,nec etiā contra infideles.1323.verſ.ad vnum.
Clericus ſi efficiatur miles perdit priuilegiū ſecūdum gloſ.in cap.Qualiter de cleric.non reſid. cuius interpretatio ponitur.1323.verſicu. ad vnum.
Clericus & miles in quibus caſibus æquiparātur. 1371.in princi.
Clericus & religioſus iudex eſſe non poteſt.Item nec aduocatus.608.
Clericus ſuſpectus de fuga poteſt capi à creditore ſine metu excommunicationis.563.verſic. Caſu autem.
Clericus licitè poteſt locare operas ſuas ſpirituales.1185.verſ.Quæro.
Clericus Inſignitus tantum prima tonſura non cōiugatus gaudet immunitate clericorū.1449. verſ.pechar.
Clericus in ſacris aduocatus eſſe poteſt pro miſerabilibus perſonis.768.verſ.Item.
Clericus apud Gallos tenetur apud Iudicem ſecularem chirographum debiti cognoſcere.1087 verſ.intellige.
Clericus cōiugatus cum vna & virgine, an teneatur ſoluere tributum,lib.1. tit.3.l.1.col.93.
Clericus ſi ſcripturę ſimulatæ ſibi factæ donationis in fraudem fiſci, iuriūq; regalium conſentiat, quid iuris.lib.1.titu.3.l.1.col.93.
Clericus,& miles ſecularis vtrū concubinæ dare, poſſint,& ſi donēt, an irrita erit talis donatio. Et quid ſi cumiuramēto fiat talis donatio. lib. 1.tit.3.l.1.col.98.
Clericus quod non poſsit priuilegium ſibi fauore totius collegij principaliter cōceſſum renūtiare.ibid.
Clericus etiam coniugatus quod priuilegio fori gaudeat. ibid.col.99.
Clericus quod habitu & tōſura vti debeat, vt clericali priuilegio gaudeat. ibid.
Clericus filius,quòd,data etiam famisneceſsitate à prēvendi non poſsit. col.100.verſ.Filius.
Clericus patronus quod tempus habeat ad præſentandum clericum ad capellaniam,ſeu beneficium.col.100.verſ.Clericus patronus.
Clericus à iudice ſeculari citatus,quòd non teneatur coram eo ad allegandum priuilegium fori, dummodò ipſum appareat eſſe clericum, comparere.col.100.verſ.Clericus.
Clericus quòd declinatoriā iuris allegare debeat. Et quid ſi non faciat.col.101.verſ.Clericus tñ.
Clericus,quòd tutelam aliquam recipere non cogatur.Et quòd legitimam volens accipere poſſit.col.101.verſ.Aliud etiam.
Clericus quòd populi nomine in materia odioſa non veniat. col. 101.verſ. Nomine præterea.
Clericus quibuscum veſtibus ſit ſepeliendus.col. 101.verſ.Cum ſacris.
Clericus quòd laicum, qui iniuriam corporalem clerico intulit poſſit, coram iudice eccleſiaſtico conuenire.col. 103.verſ.Clericus præterea.
Clericus quòd non poſsit cogi, nec teneatur,dicere teſtimonium de re ſibi in cauſa ſanguinis nota.col.103.verſ.Clericari.
Clericus ſi clericum percutiat,an ſit excommunicatus. col.105.verſ.Vlterius.
Clericus quòd omnibus religioſis etiam monachis cuiuſcunq; ordinis tam in proceſsionib⁹ quàm in ſeſsionibus ſit præferendus.col.106. verſ.Præferendus.
Clerici,quòd ratione ordinis ſint immunes à ſolutione cuiuſcunq; tributi,ſiue illud ſit ratione perſonæ, ſiue rerum ſuarum,oſtenditur.lib.1. tit.3.l.1.col.89.
Clerici quando ſint immunes à ſolutione gabellæ pro rebus à ſe diſtractis,& quādo non.lib. 1.titu.3.l.1.col.93.
Clerici quòd à contributionibus,quæ fiunt in auxilium confraternitatum, & earum fauorem ſint immunes.ibid.col.94.
Clerici,quòd à laicis minimè poſsint aſtringi,ſeu compelli, vt bona,quæ licitè ſibi acquiſierunt vendant,alienent ve quocunque modo, aut extra ſuam poteſtatem reponant.lib.1.tit.3. l.1.col.95.
Clerici vxor,quòd ipſius priuilegio gaudeat,maritiq;,& forum, & conditionem ſequatur.lib. 1.tit.3.l.1.col.96.
Clerici, vel doctoris vxor, quæ viuo marito, vel etiam mortuo homicidium commiſit,coram. quo iudice conueniri debeat. lib.1.titu.3.l.1 colum.97.
Clerici etiam coniugati quomodo priuilegio canonis.Siquis ſuadente.17.q.4.gaudeant.lib.1 tit.3.l.1.col.97.
Et quid de eo qui vxorem clerici percuſſerit, an ſit excommunicatus,ſicut qui clericum percutit.ibidem.
Clerici, an & quando laicos ad ſuum trahant forum.lib.1.tit.3.l.1. col.99
Clerici quòd non teneantur ſicut ſeculares (qui ad hoc compellantur)hoſpites recipere. colū. 101.verſi.Clerici præterea.
Clerici quòd dic ātur Dij.columna.102.verſicu. Vltērius.
Clerici perſona quòd ſit laici perſona potentior col.102.verſ.Item etiam.
Clerici teſtimonium quando laici teſtimonio ſit præferendum.col.103.verſ.Teſtimonium.

Clerici consanguineum percutiens quando pœnam canonis. Si quis suadente incurrat. colū. 105. versi. Habet etiam.
Et quid si percussus percutienti conuicia obiecerit. ibid. versi. Procedit.
Clerici seculares, quòd religiosos omnes præcedāt ac regulares. col. 106. vers. Seculares clerici
Clerici q̄ oībus sint honorabiliores monachis. ibid. versi. Omnibus.
Clerici coniugati: modò coronam, vel vestes nō deferant clericales, quòd publicum iudicandi officium habere possint. colum. 136. verb. De contribuir.
Clerici moniti, vt vestes deferāt clericales, & tonsuras apertas, si facere noluerint, quòd ecclesiastico non gaudeant priuilegio. Et vtrum vna sufficiat pro omnibus peremptoria monitio an verò trina requiratur colū. 136. verb. Por tres vezes.
Clerici qui gabellas soluere teneantur. col. 137, verb. Pagnen la alcauala.
Clerici, qui officia publica exercere valeant recensentur. col. 141. verbo. Puedan tener.
Et quid si consuetudine esset inductum, ne clerici vestem clericalem, nec tonsuram portarēt, an clericali priuilegio gauderent. ibid.
Clerici seculares existētes in sacris non possunt exercere officium tabellionis, licet anteà fuerint notarij. 653. versi. Si fueren clerigos.
Clerici vt conueniantur coram iudice seculari, an possit Papa statuere. 776. vers. Quęro vtrū.
An etiam possit consuetudine induci. 777. versi. Quæri etiam.
Clerici presbyteri quod regulariter in iuramentis præstandis sacra tangere non teneantur. 106. versi. presbyteri.
Clerici testamentum quòd querelæ non subiaceat, sicut nec testamentum militis in castrensibus subiacet. 107. versi. Aliud etiam.
Clerici quod sub populi nomine non comprehendantur quanuis populi nomine in materia odiosa nobile setiam cōprehendantur. 110 versi. Præterea etiam.
Clericum capere, & ad episcopum trahere quòd potestatis familiæ licitum sit. col. 138. verbo. Que sea preso.
Clericum quòd non comprehendat sententia odiosa contra populum lata. col. 110. versi. Vn de aliud.
Clericum in minoribus ordinibus initiatū percutiens, etiam si sit coniugatus, quòd sit excōmunicatus, licet pro bonis temporalibus cōtribuere teneatur. col. 105. versi. Præterea.
Clericum percutiens quòd ipso iure sit excommunicatus, & à summo solum pontifice absoluendus. col. 104. versi. Priuilegiatus.
Et quid dicendum demandante. ibid.
Et quid de percussione alicuius nomine facta, si ille, cuius nomine fuit illata, ipsam ratam habuit. ibidem.
Clericum excommunicatum percutiens, quòd ipso iure sit excommunicatus. ibidē. verficu. Procedit etiam.
Clericum degradatum verbaliter tantum si quis percusserit, an & quare sit excommunicatus. ibidem.
Clericum defunctum percutiens q̄ excōmunicationem incurrat. ibid. versi. Præterea etiam.
Clericorū concubinæ vtrum per iudicē secularē puniri possint. 159. versi. Mancebas.
Clericorum in domibus quòd non sint curialibus facienda hospitia. 178. versi. Posadas.
Clericorum bona quòd solùm in casibus à iure expressis ecclesiarum priuilegio gaudeāt. libr. 1. tit. 2. l. 8. col. 73.
Clericorum bona patrimonialia, quòd in minori tempore, quàm bona ecclesiarū præscribantur. lib. 1. tit. 2. l. 8. col. 74.
Clericorum secularium status quòd alterari nō possit. col. 101. ver. Vlterius.
Clericorum nomine quòd cardinalis dignitas cōprehendatur. col. 101. versi. Clericorum.
Clericorum cætus quòd monachorum cætu dignior sit. col. 106. vers. Seculares clerici.
Clericorum nomine in fauorabilibus, quòd primæ tantum tonsuræ clericus veniat. ibdem. versi. Nomine etiam.
Clericos coniugatos tonsuram & vestem clericalem ferentes si cōitas ad bellum vocaret, quod nec ire nec mittere tenerentur, & quare. 104. vers. clericari.
Clerico maiori in bonis suis patrimonialibus læso quòd in integrum restitutio sicut ecclesiæ non competat. lib. 1. tit. 2. l. 8. col. 74.
Clericari volens, & adhuc laicus existēs, quomodo nō esset in causis criminalib⁹, &c. vt testimonium diceret, cogendus, ostenditur. col. 103. vers. Clericari.
Clericatus ordo quòd mutet forum iam ante cōtractum. lib. 1. tit. 3. l. 1. col. 95.
Clericatus effectus plures, & priuilegia, quæ ratione dignitatis deducūtur, describūtur à. col. 110. versi. Ex hoc tamen. vsq; ad col. 117.
Clerus quòd populi nomine in materia odiosa minimè comprehendatur. Secus in fauorabili. col. 110. vers. Præterea etiam.
¶ Cognitio delicti facti à clerico & laico simul pertinet ad solum Iudicē ecclesiasticum. 745. vers. Ex quibus.
Collatio facta ei qui ob pœnam vel ob aliā causam

ſam irregularis eſt, vtrum ſit valida. col. 502. verſi. Vtrum collatio.
Commendatarius vtrum habere dicatur titulū in beneficio commendato. 1534. in princi.
¶Cōmentarienſis cuius culpa aufugit incarceratus qua pœna puniēdus. 555. verſ. Sed quærimus.
Quid autem ſi is qui aufugit erat nobilis. ibid.
Commentarienſis quid exigere poſsit prò cuſtodia incarcerati. 610. verſ. mas quantia.
Commētarienſis an teneatur etiam de mala cuſtodia ſocij. 556. verſ. Tertio dubitatur.
Commentarienſis an poſsit propria authoritate incarceratū diſſoluere & quæ ſit pœna. 547 verſ. Que no le ſuelten.
Commentarienſis quando dicatur eſſe in culpa. 556. verſ. Quartò quæro.
Commentarienſis an poſsit pro expenſis retinere incarceratum. 558. verſ. Vtrum autem.
¶Cōmunis contra communem in ſequentibus concluſionibus reperitur. Primò.
Quid ſit iuriſdictio. 755. in princi.
Vtrum ſit in rege Caſtellæ cū non recognoſcat ſuperiorem in temporalibus. 757. Præterea.
Quod iudex ex qualitate factorum arbitrari debet quem pauperem. 766. verſ. Ex qualitate.
Citatio facta extra territorium citātis an arctet citatum. 815. verſ. Quæro. 3.
Inuitus an quis teneatur litem conteſtari. 863. verſ. Quæro. 4.
In eo caſu quo in cauſa criminali interuenit procurator, & non fuit obiecta inhabilitas, an ſit iudicium retrò nullum. 892. verſ. dubitari.
Iuramentum contra veritatem an debeat puniri quo ad vtrūq; forū. 918. verſ. Suaderi poteſt.
Inquiſitus ſi commiſerit homicidium fateatur ſe commiſiſſe ad ſuam defenſionem anveniat dānandus reiecta qualitate defenſionis, & ſic cenſeatur fateri delictum. 928. verſ. Præterea.
Statutum per quod tolluntur feriæ inductæ in honorem Dei an valeat. 986. verſicu. Quod autem.
Actus compenſandi ſeu reconueniendi actorem alicui reo conuento cenſetur permiſſus cū ſit inhærens cauſæ. 997. in me.
Exceptio an ſumpſerit originem à iure gentium 1011. verſ. ſunt alij.
Ex pacto nudo actionem oriri iure canonico. 1040. verſ. parefciendo.
Contractus an tum demum ſit perfectus cum interuenit ſcriptura. 1055. verſ. in oppoſitum.
Is qui donauit alicui aliquam rē ea lege vt poſt certum diem quæreretur eccleſiæ poterit remittere modum donatario abſq; reſpectu prę iudicij eccleſiæ. 1056. verſ. hinc infertur.
Princeps donationem à ſe factā minimè expoſt facto reuocare poteſt. 1062. in medio.
Libellus an requiratur ad exequutionem petendam ex ſententia arbitrorū. 1096. verſic. cum ſententię.
Miſſus in poſſeſsionem durante prima miſsione an faciat fructus ſuos. 1118. verſ. conſtat.
Citatus ſemel dicens ſe nolle cōparere cōtumax eſt nec eſt itereū citandus. 1119. verſ. nota.
Dicta teſtium ſi ſunt recepta & examinata inter alias perſonas, vtrum contra alium faciant ali quam fidem. 1190. verſ. Quæro quid.
Iuramentum cui ſit deferendum in ſupplementum probationis, quando vtraq; pars æquè probauit. 1160. verſ. dubitari.
Quod in cauſa appellationis poſt publicationē factam in prima inſtantia non poſsint recipi teſtes ſuper eiſdem articulis. 1161. verſ. que ſi los teſtigos.
Quod ſit vnica poſſeſsio licet varios producat effectus. 1225. verſ. contrariam.
Ius offerendi vtrum poſsit præſcribi à debitore contra creditorem. 1227. verſicul. hic quęri poteſt.
Præſcriptio actionum & iurium à iure ciuili per trāſcurſum. 30. vel quadraginta annorum, an ſit correcta. 1231. verſ. eſt notandum.
Præſcriptio immemorialis vt locum habeat aduerſus principem an requiratur ipſius principis præſcientia. 1243. verſ. dubitatur.
Communē rem præſcribēs non poteſt præſcribere decennio. 1239. verſ. que no ſea.
Compromiſſum an ſortiatur naturam trāſactionis, & ſic contractus. 1097. in princi.
Compromiſsū quid, 1096. verſ. compromiſſos.
¶Cōcubina ad hoc vt pęna legis multari debeat vtrum requiratur, vt ſit cum clerico inuenta, an verò ſufficiat quòd ſit habita pro concubina. 172. verſ. Eſt etiam vlterius.
Cōcubina quę dicatur. col. 160. ver. Adhæc quæro. col. 171. verſ. Quæ autem dicatur.
Concubinæ clericorum vtrum per iudicem ſecularē puniri poſsint. col. 159. verbo. Mancebas conocidamente.
Concubinæ clerici, monachi vel religioſi quę ſit pœna. Et cui ſit applicanda pœna pecuniaria. Et quid dicendū de concubina nuptā. col. 171. verſ. Quæ autem dicatur.
Concubinam ſi coniugatus habeat, qualiter puniatur. Et quid ſi eam domi recipiat, & vxorē expellat. Et quomodo ſit infamis. Et vt eā dimittat, à quo iudice compelli poterit. col. 171 verſ. Quæ autem dicatur.
Concubinatus quòd iure naturali ac diuino ſit prohibitus. col. 169. verb. Manceba.

Concubinatus pro crimine antequam quis deprehendatur, vtrum condemnatio ad pœnam requiratur. col. 171. Vtrum condemnatio.

Concubinarius clericus qua sit pœna plectẽdus col. 170. verſ. Quæri tamen poteſt.

¶Concluſio in cauſa an ſit de ſubſtantia Iudicij 1167. & 950. verſ. Eſt etiam.

Concluſum in cauſa quando dicatur. 1166. verſicu. Pleyto.

¶Condẽnatus ad mortem fugiendo à carceribꝰ peccat, nõ tamen ſi mors eſſet iniuſta. 917. verſicu. Hinc eſt.

Condemnatio expenſarum vide in verbo Expenſas.

¶Confeſsio vera & ficta in quo differant. 874. verſ. Videtur.

Confeſsio an ſit probatio, vide duas opiniones contrarias. 1148. verſ. Quæro ſecundo.

Confeſsio inquiſiti ſufficit ad condemnationẽ ipſius, nec opus eſt teſtibus. 723. verſ. contra.

Quod verum eſt etiam ſi confeſsio facta fuerit, in proceſſu nullo. ibid.

Confeſsio in iudicio facta non tenebit proteſtatione præcedente. 867. verſ. confirmatur.

Ex confeſsione ſola homicidij non probata qualitate ad ſui defenſionem an ſequi poſsit condemnatio ad pœnam ordinariam. 932. verſic. vtrum autem.

Confeſsus ſe commiſiſſe homicidium ad ſui defenſionem an veniat condemnandus reiecta qualitate defenſionis. 928. verſ. Præterea.

Confeſſus qui habetur, nihilominus poteſt contrarium probare. 927. verſ. por confeſſo.

Pro cõfeſſo quibus caſibus quis habeatur. 927. verſ. por confieſſo.

Pro confeſſo vt quis habeatur neceſſaria eſt partis accuſatio. 871. verſi. praxis autem.

¶Confraternitates quod eſſent prohibendę oſtẽditur. 178. verſ. Ligas.

¶Cõſenſus tacitus partiũ per lapſum temporis inducit clauſulã guarẽtigiam. 1114. verſ. En la ſentencia.

¶Conſtantini donationem eccleſiæ factam valida fuiſſe oſtenditur. col. 64.

¶Cõſcientiæ alicuius quando aliquid relinquitur, quod ſemper illam ſuo iuramento firmare debeat. 349. verſ. Nota etiam.

¶Conſuetudo ſemel per legem damnata, vtrum reintroduci poſsit in procemi. col. 21.

Conſuetudo omnis contra libertatem eccleſiæ procedẽs, quòd ſit irrita ac prorſus nulla. col. 118. in verb. Eſtatutos, y ordenanças.

Conſuetudo, valet quòd vacante epiſcopatu, canonici, vel electores non procedant ad electionem niſi prius Regi noſtro Hiſpaniæ denuntiẽt, mortẽ prælati, & eius conſenſum habeãt, & approbationẽ. col. 261. verſ. Ex quo infero.

¶Cõceſsio ad inſtantiam partis facta, qualis eſſe præſumatur. col. 365. verſi. Vnde infertur.

Conceſsio regalium, vel infeudatio, quando etiã viuente concedente non valeret. col. 366. verſicu. Hinc euenit.

¶Cõſeruator eſt tentatorum Deus. col. 267. verbo. Los conſeruadores.

Conſeruator tentatorũ de iure fori ſeu humano quis ſit. col. 268. verſi. De iure autem.

Cõſeruator qs dicat. col. 269. verſ. Quæri poteſt.

Conſeruatores iuriſdictionem ſecularem perturbantes qua pœna plectantur. colum. 270. verb. No puedan recobrar, & in verb. No ſean oſados de exceder.

Cõſeruatores, qui apoſtolici dicuntur, de quibus poſsint cognoſcere, & ad quæ ſuam non poſſint extendere poteſtatem. col. 268. verb. Los conſeruadores.

Conſeruatores, qui ſecundum bullam debent cognoſcere contra facientes iniuriam monaſterijs, quod poterunt compellere ad ſolutionẽ nolentes ſoluere. col. 269. verſi. Cõſeruatores.

¶Conſilij Regis domus, ſeu camera quo in loco ſita eſſe debeat. col. 344. verb. Que la caſa è camara.

Et quibus horis conſiliarij regij quoquo anni tẽpore in negotijs expediendis conſilio adeſſẽ debeant. ibid.

Conſilium in rebus arduis vnde ſit inquirẽdum oſtẽditur. col. 511. verb. Es neceſſario conſejo.

¶Conuentio ad hoc vt ſeruari debeat, quid requiratur. col. 338. verſicu. Ex quo infertur.

¶Conuerſi ad fidẽ ex gente Iudæorum poſsunt obtinere dignitates eccleſiaſticas. 1314. verſi. ſi tigitur.

¶Cõuicij verbum quotiens quis geminauit, an toties pœna legis ſit plectendus. lib. 1. tit. 1. l. 9 columna. 56.

Conuicio qui nobilem, afficit, an pœna. l. 9. libr. 1. titu. 1. ſit plectendus. lib. 1. tit. 1. l. 9. col. 55.

Conuicijs affectus abſens, vtrum poſsit agere cõtra iniuriantem, verbo, alias præſenti obiecto punibili. lib. 1. tit. 1. l. 9. col. 57.

Conuicium obijciens verbis iniurioſis, dicens alicui, Mentiris, cum temperamento tamen, addendo, ſcilicet ſaluo honore. &c. an pœnam legis effugiat. lib. 1. tit. 1. l. 9. col. 57. & 58.

Contumax quis dicatur. 832. in princi.

Contumax ſi moriatur antequam pronuntietur pro confeſſo, huiuſmodi ficta confeſsio & pœna non tranſit in hæredem. 869. verſ. quid aũt

Contumax qua pœna puniatur. 834. verſi. ampliatur.

verſi.

Contumax si non compareat in termino postremæ monitionis an possit iudex sine alia citatione in causa pronũtiare pro confesso.934. versi.vtrum autem.
Contumax an possit opponere quod libelluseſt ineptus super quo facta est cõfesio & ideo q̃ sententia non valuit.874. versi.vtrum opponere.
Contumax potest opponere exceptionem peremptoriam infra viginti dies ad repellendum intẽtionẽ aduersarij.875.versi.inquirendũ est.
Contumax non efficitur infamis licet pro cõfesso habeatur de crimine quod alias inducit in famiam iuris. 872.versi. Est tamen dubium.
Contumax habitus pro confesso potest assume re onus probandi contrarium suamq; innocẽtiam.872.versi.Quæstio.10.
Contumax pro confesso haberi non debet nisi copia petitionis actoris ad suas manus peruenerit, & multò minus si citatio sit facta ad domum tantum. ibid.
Contumax verus an possit appellare à sententia in qua pronuntiatur confessus.873.versi.dubitatio insuper.
Contumax qui personaliter citatus potuit venire ad iudicem non auditur appellando.824. versi.quæro. 17.
Quid autem de ficto contumace qui ad domum fuit citatus.ibidem.
Contumaci habito & declarato pro cõfesso quo remedio sit subueniendũ.871.versi.dubitatur.
Contumacia procuratoris, non nocet dño in respondendo, quando res est magni præiudicij 868.versi.quæro quatenus.
Contumacia procuratoris, quando noceat dño 876.ver.Et circa hoc.
¶Contractus nomine quid comprehendatur. 1093.versi.obligationes.
Contractus guarentigij qui dicantur.1068.versi. Præterea.
Contrahere in ecclesia licèt sit prohibitũ, & sic contrahentes peccent, quòd tamen contract⁹ in ea gestus valeat,ostenditur. libr.1. tit.2.l.5. columna.70.
¶Contributio non debet exigi,quousq; constet quem ad eam soluendam teneri.1437.versic. Tenidas.
¶Contestatio litis vide litis contestatio.
¶Correctores ciuitatum vltra salarium nõ possunt recipere munera. 719.versi.vtrum.
Correctores hodie in reipub.dispendium sibi attribuũt res ad ciuitatẽ pertinentes. 1270.
Correctores cognoscere debent de iniurijs illatis per officiales & iudices d las sacas. 627.versicul.que los nuestros.
¶Christianus fidelis qui dicatur.libr.1.tit. 1.l.1. columna.25.
Christianus vnde dicatur.ibid.col.26.
Christiani, si à Christianis in bello etiam iustissimo capiantur, quòd serui capiẽtiũ non efficiãtur.col.316.versi.Hinc euenit.
¶Creditor infra quod tempus possit vendere pignus vt sibi soluatur.1553.versi.vendieren.
Creditor rem pignori datam præscribere nullo tempore potest. 1227.
Creditor in diem vel sub conditione à debitore suspecto pignora petere potest ad sui securitatem.1002.versi.Ex qua.
¶Crucis signum quod non pingatur in solo,aut parte aliqua,vnde ab homnibus cõculcari possit.lib.1.titu.1.l.4.col.39.
¶Curiæ quare fiant.Et vnde dicatur curia.colũ. 511.versi.Es necessario consejo.
¶Custos vt liberetur à culparei perditæ quæ ꝑbare debeat.555.versi.que guardaren.

D

Damnatus à iudice competenti de crimine proditionis, seu falsitatis, q̃ sit infamis.col.307. verb. interueniere aleue,ò traycion.
¶Damna remittens in dubio non censetur remisisse expensas.1438.versi.costas.
Damnare neminem licet non prẽmissa citatione. 1256.versi.fieri.
¶Debitor regis,seu eius fisci,vtrũ iuris beneficio vt scilicet bonis cedere possit,gaudere valeat. 387.versi.dubium tamen.
Debitum ex causa seruitij an sit filio in legitimã imputandum.col.62.
Debitum iniustè petere quot modisquis dicatur 568.versi.quæro etiam.
¶Decima quid sit.col.187.versi.quęro igitur.
Decima quare potius hoc, quam alio appellata fuerit nomine.col.188.versi.pro secundo.
Decima de decem à rustico soluta, qui quidem quindecim corbes tritici,velvini collegit,vtrũ teneatur etiam de quinq; remanentibus solue re.col.206.versi.Succesiue dubitatur.
Decima vtrum de lucro iniusto sit soluenda.col. 208.versi.quæro etiam.
Et quotupliciter malè acquisitum dicatur, ibid. & col.209.versi.Altero modo.
Decima vtri sit soluenda de holeribus in altera parochia seminatis, & in altera transplantatis & cretis.col.214.versi.Est & alia.
Decimæ prædiales quæ dicãtur, & quibus sint tribuendæ.col.189.versi.quæro etiam. & ver. quę decimæ.

Decimæ personales quæ.ibid.versi.Sunt & aliæ.
Et quibus tribui debeant. ibid.versi.Debent autem.
Decimæ mistæ quę sint.col.190.ver.sunt.Et quibus sint tradendæ.ibid.vers.Huiusmodi autẽ.
Decimæ quib⁹ sint dãdæ personis. col.190.vers. Quartò dubium est.
Decimæ vtro iure,diuino ne,an humano debeãtur.col.191.versi.Vlterius & quintò.
Decimæ quòd de iure naturali sint debitę,ostenditur.col.192.vers.Præterea in præsidium.
Decimæ,atq; primitiæ,quòd pro altaris seruitio debeantur. col.193.vers.Præterea quòd.
Decimæ personales quod sint dandæ, pluribus rationibus conuincitur.col. 194.vers. His sic præhabitis.
Decimæ in se quòd sint iuris naturalis,ac diuini, quo ad quotã tamen sint iuris positiui. colũ. 196.versi.Sit igitur resolutio.
Decimæ vera quota quòd non sit in obligatione iuris diuini.ibid.versi.Ex quibus infertur.
Decimæ quòd laicis in feudum concedi possint col.197.vers.Vnde prouenit.
Decimæ(vulgotertię)quod Hispaniæ competãt Regi.ibid.
Decimæ si consuetudine inducatur quæ viget in quibusdamregionibus,quòd non soluãtur ex certis fructibus in partem vel in totum, vt ex fœno,oleo,&c.dum tamen ex alijs superfit sacerdotibus sufficiens sustentatio, vtrum huiusmodi consuetudo valeat. col.205.versi.Est & aliud dubium.
Decimamquòd in octauam, duodecimam, vn decimamue partem papa reducere possit.col. 196.versi.Hinc est.
¶Decimã petenti vtrum exceptio compensatio nis obstet. col.206.versi.Vlterius etiam.
Decimandi ius vtrum sit seruitus. col.215.versi. quæro vlterius.
Decimas ne soluere teneantur, quòd Romanus Pontifex aliqua loca, vel prædia,vel etiam aliquas personas priuilegiare possit.col.196.ver. Ex quibus deducitur.
Decimas quòd laici sacerdotibus etiam diuitijs affluẽtibus hodie dare teneantur.col.197.ver. Videtur tamen.
Decimas quæ personæ soluere teneantur.colũ. 197.vers.Est tamen dubium.
Decimas iure curæ parochiali debitas consuetudo non soluendi, vtrum debitorẽ excusetà restitutione, præsertim data debitoris scientia, quòd sint debitæ. ibid.
Decimas non soluendi consuetudo quanto tempore inducatur.col.205.vers.Est tamen.
Decimas percipiendi ius, vtrum possit obligari pignori.col.211.versi.quæritur etiam.
Decimas suorum fructuum cui teneatur soluere is, qui habitationem, & domicilium ab altera mutauit in alteram parochiam in fraudẽ prioris.col.216.versi.quæro etiam.
Decimas nõ soluentes quibus sint afficiendi pœnis.ibid.vers.Dubium versatur.
Decimas, ac primitias qua possint actione ecclesiarum ministri petere.col.214.vers.Est& alia.
Decimas præsentes,præteritasue vtrum debitor in magna egestate cõstitutus,possit ad suãsuorũq;,necessariã sustentationem salua conscięntia retinere.col.22.vers.Præterea dubitatur.
Decimæ de quibus sint rebus soluendæ.col.207. versi. Venit tamen.
Decimæ infeudatę si in principem laicum ante concilium Lateranense fuerint translatæ,vtrũ iudex secularis de earũ causa cognoscere poterit.col.216.vers.Potest tamen.
Decimæ quòd ex iusta causa secularibus in feudum dari possint.colũ.218. verbo. quenos,y otras personas.
Decimæ quando sint soluendæ.col.221.versicu. Remanet.
Decimę,quando ad horrea clericorum,expensis debitorum essent deferẽdę ostẽditur.col.221. verb.Vayan por el diezmo.
Decimarum species quotuplex sit.col.189.vers. quęro etiam.
Decimarum causa coram quo sit agenda iudice.col.214.vers.Dubitatur vlterius.
Decimarum in causis quòd summariè procedẽdum sit.col.215.vers.Notandum pręterea.
Decimarum collector nomine rectoris, vel ipse rector,quod possint prohibere,ne debitor fructus ab area tollat,quousq; sibi sit decima soluta.col.219.verb.defendemos.
Decimarum in solutione quòd consuetudo plurimũ operetur. col.220.verb. Do fue siempre acostumbrado.
Decimarum debitores, quòd ante realem(dummodò possint) satisfactionem non sint absoluendi.col.221.vers.Nec debitores.
Decimarũ à solutione ꝙ consuetudo non excusęt.col. 220. vers. Do fue siẽpre acostũbrado.
¶Decedens sine confessione, & communione, qua pœna puniatur.Et vtrum illa duo copulatiuè requirantur. lib.1.tit.1.l.8.col.52.
Decretum primum vel secundum in quibusactibus interponitur. 1128.vers.quære.22.
Decretum missionis rei in possessionem quis facere possit.1117.vers. quęro.5.
Decretum missionis etiam transmissibile est. ibidem.
Ad decretum primum aut secundum quomodo fit

ſit procedendum. 1118.

Decretum ſecundum an poſsit interponi in alia re q̃ in ea in qua fuit interpoſitũ primũ. 1127.

Decretum ſecundum decerni nonpoteſt contra minorẽ indefenſum. 1132. verſi. quæro. 30.

Decreti primi & ſecundi effectus. 1129. ver. quæro præterea.

In primo & ſecundo decreto pronũciando practica. 2125. verſ. quæro.

¶Decuriones quando poſsint iuriſdictionẽ ſuã delegare. 074.

Decurionum ciuitatis, qui regidores appellãtur quę ſit iuriſdictio. 973. verſ. regidores.

¶Delator q̃ iniuſta delatione teneatur. Et quomodo ſi non probet, ſit infamis oſtẽditur. col. 517. in prin.

Delator, qui ſuam delationem non probat, vtrũ in aliquibus excuſetur caſibus. ibid. verſ. quæro tamen.

Delator quando non ſit tanquam falſam accuſationem, vel denuntiationem faciens puniendus. col. 519. verſicu. Notabis etiam.

¶Delinquẽs ſi de vno ad alium carcerẽ mittatur & vadat per eccleſiam, quòd non debeat tanquam is, qui in eccleſia eſt, defendi. lib. 1. ti. 1. l. 4. colum. 67.

Et quid ſi incarcerato detur licẽcia audiendi miſſam in eccleſia, an poterit inde extrahi. ibid.

¶Depoſitarius quia habet rẽ nomine alieno nõ poſsidet naturaliter nec ciuiliter ac proinde præſcribere nõ põt. 1226. verſ. hinc deducitur

Deſertor militiæ quãdo quis dicatur, & qua pœna puniatur. 1392.

¶Deus, quòd tam exterioribus, quam interioribus ſignis velit ab hominibus honorari. libr. 1 tit. 1. l. 2. col. 36.

¶Diesin qua fuit petitio intimata aduerſario eſt intermino computanda. 860. verſi. Que el dia

Dies nouem dati ad litem conteſtandam continui ſunt intelligendi & currere de momento ad momentum. 878. verſi. vtrum autem.

Dies vnde dictus & quomodo computandi debeat, & quando dicatur dies. 399. verſi. treynta dias.

Diesdominica quòd maximaveneratione honoranda ſit, & ſeruanda. lib. 1. tit. 1. l. 5. col. 40.

Dies feſtus quando incipiat, & quando, finiatur lib. 1. tit. 1. l. 5. col. 43.

Diebus dominicis negotia agere, an, & quando liceat, lib. 1. tit. 1. l. 5. col. 41.

Diebus feſtis per aliquam negotiationem acquiſita vtrum ſint reſtituenda. libr. 1. tit. 1. l. 5. columna. 42.

Dieb⁹ feſtiuis vtrũ liceat pro pretio ſcribere. ibi.

¶ Dignior quis dicatur. col. 255. ver. quæro q̃s.

Dignitates, prælatias, & alia beneficia eccleſiaſtica quòd in regno Caſtellæ exteri habere non poſsint. col. 147. verb. Que ningun eſtrãgero.

Et quid dicendũ de alijs ſecularibus officijs. ibid.

¶Dilatio quid ſit. 976.

Dilatio præfixa litiganti an poſsit reuocari per iudicem. 977. verſ. quæritur. 3.

Dilatio quando & quibus ex cauſis dari debeat. 979. ver. Plazo.

Dilationem non poteſt iudex denegare, nec ea pendente poteſt in cauſa procedere. 98.

¶Doctor, qui per viginti annos legit in ſtudio generali quibus priuilegijs gaudeat. col. 291. verb. Sus meritos y ſufficientia.

Doctor tres gradus habere debet, & q̃ ſunt. 1440 verſi. Bachilleres.

Doctor præferendus eſt militi armatæ militiæ. 1334. ver. ſien los doctores.

Doctor qui in firmitatis cauſa non poteſt venire ad examen ſcholarium, nihilominus conſequitur iura quæ conſequi debuiſſet ſi præſens eſſet. 126c.

¶Dos qualis, & quanta ſit à patrono aſsignanda col. 226. verſ. Quartò quæri poteſt.

¶Dominicus Soto omnium diſciplinarum ſingulare ornamẽtum. 1414. ver. Auiã de pagar.

¶Dominus & vaſſalus qui dicantur. 1389. verſ. los nueſtros.

Dominus temporalis an poſsit & debeat ſubditos arcere ne faciant duella. 1483. & ſeq.

Dominus quare præſcribat intra triennium famuli ſalarium & ſtipendium vbi intellectus. l. 157. de Madrid. 1233. in prin.

Dominus qui vult vendere iura vaſſalorum alteri domino an cogatur recipere pretium ſi ipſi offerunt proprij vaſſali vt liberẽtur. 1542. ver. Todos aquellos.

¶Domus delinquẽtis in quibus caſibus debeat dirui. 1510.

¶Donatio facta abſenti an efficaciter inducat obligationẽ promiſſori, taliter quod cum primum venerit in notitiam abſentis donatarij ipſe poſsit donatarium conuenire, & condemnare. 1051. ver. quæro vtrum.

Donatio inter patrem, & filium in poteſtate gratia ſtudij facta, quòd valida ſit. lib. 1. tit. 2. l. 8. colum. 74.

F

Eccleſia militãs collectio fidelium. lib. 1. tit. 1. l. 1. col. 25.

Eccleſia quòd ſit vna, & ſancta. ibidẽ.

Et quid de eo, qui ad corpus Chriſti confugit. ibid.

Ecclesia quòd necessitatis tempore triticũ, aliud ue granum ad forum venale mittere teneatur lib. 1. tit. 2. l. 2. col. 87.

Ecclesia vtrum necessitatis ratione ad extraordinaria teneatur. lib. 1. titu. 2. l. 12. col. 88.

Ecclesia vacante, quòd valeat consuetudo, vt canonici ad nouam electionem minime procedant, nisi prius mors prælati regi nuntietur & illius assensus postuletur. col. 121. verbo. Hazer saber al rey.

Ecclesię immunitate vtrum gaudeat confugiens ad eucharistiam, quam sacerdos vel per viam ad infirmum, vel in processione defert, ne postitinde à iudice extrahi. lib. 1. tit. 1. l. 4. col. 38.

Ecclesia quod in temporalibus meri, & mixti imperij iurisdictionem habeat. Et quare. colũ. 185. verb. Donde tiene iurisdiction.

Ecclesiarum immunitates, & priuilegia quomodo inconcusse sint obseruanda, ostendit, lib. 1. tit. 2. l. 2. col. 65.

Ecclesiarum fractores qua pœna plectantur. lib. 1. tit. 2. l. 4. col. 67.

Ecclesijs seruientibus congruã sustentationẽ deberi ostenditur. lib. 1. tit. 2. l. 9. 83.

Ecclesiasticarũ causarum in decisionibus, vtrũ deficiente iure canonico, sit ius ciuile dictis sanctorum præferendum. In procemi col. 19.

Ecclesiæ & ecclesiasticæ personę, quòd ad refectionem viarum, & põtium, aliorumq; id genus, quæ muner a sordida non sunt teneantur col. 117. in verb. Que son para bien comun.

¶Electio prælati, quòd ad solos canonicos eccle siæ cathedralis sine eo, quòd aliæ cum eis personæ eccleſiasticæ interueniãt. &c. competat. col. 250. verſ. Pro declaratione.

Electio episcopi si fiat quòd deconsuetudine nõ seruetur vt in ea religiosi interſint. ibid. verſic. Secunda conclusio.

Electio prælati si fiat, quòd populus non sit vocandus, & quòd absq; eius assensu electio valeat. ibid. Tertia conclusio.

Electio prelati vt fiat, quòd principis secularis cõsensus nisi ei ex concessione apostolica cõpeteret, non requiratur. ibid. verſic. Quarta conclusio.

Electio quid. col. 260. verſ. Sed est dubium.

Electio quo in loco sit celebranda ibid. verſicul. Dubitar etiam.

Electio facta in loco interdicto vtrum sit valida. ibid. verſ. Quæri etiam posset.

Electio clandestina vtrum sit valida. ibid. verſic. Vlterius etiam quæritur.

Electio esto qex iusta causa in ecclesia fieri non possit, locusq; propterea mutetur, vtrum in citatione seu edicto locus & causa mutati loci in seri debeat. col. 261. verſi. Quæro etiam.

Electio si fiat, vtrum ante collationem beneficij electus in eo ius habere dicatur. ibid. verſic. Versatur etiam.

Electioni episcoporum & pralatorum quomodo reges Hispaniæ consentire debeant. colũ. 259. verb. consientan las elections.

¶Eligens dignum vtrũ ad dãni hac occasione digniori illati restitutionem teneatur, col. 256. verſi. Est tamen dubium.

¶Electus vtrum ante confirmationem ea, quæ ad prælaturę administrationẽ pertinent, exercere possit. col. 261. verſ. est & alia.

Electus quòd ante cõfirmationem in habitu, nõ autem in actu episcopus dicatur. col. 262. verſ. hinc autem fit.

Electus ante confirmationem, quòd administrare non debeat & si administret dicetur intrusus, & iure priuari possit. colũ. 262. verſ. Hinc etiam.

Electus quanuis ex electione acquirat ius ad rẽ ante confirmationem, quòd tamen non potet, nec ea quæ sunt iurisdictionis, nec ea quæ sunt ordinis administrare. col. 263. verſi. ex electione sola.

Electus nondum, consecratus, confirmatus tamẽ quòd ea, quæ sunt iurisdictiõis ministrare potterit. ibid. Verſi. Secunda conclusio.

Electorum vota quomodo in electione secrete exquiri debeãt, & quare. colũ. 354. verb. Salgadel consejo en tanto que hablan.

¶Emptor rei fisci si postea eam vendat tenebitur soluere gabellam, ad quam si fiscus venderet non tenebatur. 1431. verſ. hinc est.

¶Episcopus cõfirmatus q̃ de bonis ecclesiæ mobilibus, & immobilibus inuentarium facere teneatur. lib. 1. tit. 2. l. 2. col. 65.

Et quid de electo non confirmato. ibid.

Episcopus vtrum iniuriam clerico vel subdito illatã remittere possit. col. 298. verſ. Succesiuè quæro.

Episcopi nomen quòd ex confirmatione, nõ ex electione veniat. col. 262. verſ. probatur.

¶Excommunicatio hæresis supplicium de iure canonico. lib. 1. tit. 1. l. 1. col. 34.

Excommunicatio, an, & quando occultum hæreticum liget? lib. 1. tit. 1. l. 1. col. 34.

Excommunicatus an possit obijcere exceptionẽ compensationis. 997. in prin.

Excommunicatus an facit fructus suos durante censura. 1006.

Excommunicationem obijciẽs tenetur eius speciem declarare. 898. verſ. infertur tertio.

Exceptio quid sit, vbi examinatur definitio data à Panormitano. 992. verſ. Ad primum.

Exceptio

Exceptio ſolutionis & liberationis an ſint dicendæ exceptiones.995.verſ.ad ſecundum.
Exceptio competens pupillo an etiam competat fideiuſſori.1037.verſ.præterea.
Exceptio excuſſionis an poſsit tolli. 1018.verſ. Quæro nonò.
Exceptio excommunicationis poteſt opponi, contra perſonam agentem, licet non poteſt contra inſtrumentũ.1006.verſ.nec prætextu
Exceptio præiudicialis quæ dicatur.1007.verſi. præiudiciales.
Exceptio peremptoria quid.ibid.
Exceptio ſolutionis & liberationis opponi poteſt cõtra repetentem.995.verſ.tamen dicẽdũ
Exceptio ſolutionis etiam elapſo termino à iudice dato ad probandum omnes exceptiones, poterit opponi.995.verſ.ad ſecundam.
Exceptio requirens altiorem indaginem reſeruari debet ad iudicem ordinarium,quãdo agitur in ſummario iudicio.1112.verſ.vtrum autem
Exceptio dilatoria quid dicatur. 1004. verſicul. dilatoria.
Exceptio excommunicationis an ſit dilatoria. 1005.verſ.quid autem.
Exceptio proueniens ex iuriſdictionis defectu, reddit proceſſum nullum,nec acta operantur effectum.885.verſ.exceptio.
Exceptio ſolutionis eſt iuris naturalis, nec cuiquàm auferri poteſt.997.in princi.
Exceptio incapacitatis an poſsit obijci contra teſtẽ toleratum tempore teſtimonij.verſ.vtrum autem.
Exceptio declinatoria intra nouem dies debet probari.981.verſi.Que no es.
Exceptio declinatoria quibus modis excluditur 985.& ſeq.
Exceptio ſolutionis contra debitum per teſtes, admitti non debet in regno Aragonũ. 1103.
Exceptio ſubreptionis quando ſit obijcienda. 1194.verſ.quæro.12.
Exceptio nullitatis proueniens ex iuribus ac legibus loci contractus quo ad deciſionem & validitatem obligationis ſeruanda eſt.1088.ver. dubitatur.
Exceptio proueniens ex defectu mandati reddit proceſſum nullum cum ſit geſtum à falſo procuratore.columna.894. verſicu. Quæro præterea.
Exceptio procuratoris duplex.ibid.verſic.ſciendum tamen.
Exceptionem opponens contra teſtes quid obſeruare debeat.942.verſi.repulſam.& ſeq.
Exceptione propoſita cõtra libellum tranſacto dierum termino non habetur pro confeſſo. 670.verſ.vtrum autem.
Exceptiones vnde originem duxerint.1011.verſic.ſunt alij.
Exceptiones pacto nudo aut tolli poſsint. communis contra communem.1016.verſi.dubitatur octauò.
Exceptiones renuntiare licitè poſsũt.1018.ver. poſtremo.
Exceptiones poſt terminum decem dierum amplius liquidari non poſſunt. col.1109. vtrum autem.
Exceptiones quæ & quot modis,& quando contra teſtes opponi poſſunt.936. verſ.tachar. & ſequenti.
Exceptiones peremptoriæ vſque ad diffinitiuã ſententiam poſſunt opponi,niſi in duobus caſibus.1008.verſ.peremptoriæ.
Exceptiones quo tempore ſunt opponendæ cõtra teſtes.943.in princi.
Exceptiones qui infra terminum aſsignatum ad probandum non probauerit an ſit admittendus in ſecunda inſtantia ad probationemearũ 943.verſ.dubitatur.
Exceptiones quando tranſacto termino opponi poſsint.1021.verſ.præterea.
Exceptiones merè perſonales non tranſeunt ad fideiuſſores.1037.verſ. tertia.
¶Excipiens an cenſeatur fateri contẽta in actione deducta.1016.verſ. dubitatur.1.
¶Exemptio cõceſſa tabellionibus regijs aut alijs perſonis priuilegiatisnon tranſit ad filios.col. 1429. verſ.Eſcriuanos.
Exemptio non liberat priuilegiatum quominus æquum habere debeat, ad hoc vt gaudere debeat ſuo priuilegio.1445.verſi.igitur.
Exemptiones & honores poteſt rex vendere vrgente regni neceſsitate,& quomodo.1414.in principio.
Exemptus priuilegium fori renuntiare non poteſt, ſine licentia papæ vt abbas ſancti Iſidori,&c.777.verſ.vtrum autem.
¶Exequutio inſtrumenti an peti poſsit contra fiſcum.1076.verſ.dubitari.
Exequutio inſtrumenti ex eo impeditur quod in eo ſit iuramentum interpoſitum.1089.ver. vtrum autem.
Exequutio non debet committi inferioribus iudicibus ab alguazello.565.verſ.Nota.
Exequutio per inſtrumentum guarentigium an peti poſsit à iudice antequam conſtet de mandato procuratoris ad exequutionem petendã 1085.verſ.vtrum
Exequutio pro dimidia fieri non poteſt ab vxore ex vi inſtrumenti concepti nomine mariti ſolius.1081.verſ.deducitur.
Ad exequutionis pronunciationem ſolet obſta

re quod is qui exequutionē petit, vel cuius nomine petitur non est in instrumēto nominatus. 1085. versi. ad exequutionis.
Exequutor Iustitiæ (qui verdugo dicitur) quib⁹ priuilegijs gaudeat & quod sit eius salarium. 581. versi. el verdugo.
Exequutor Iustitiæ quod possit priuati iuramentum capere ad exequutionem sententiæ, Vnde originem habuerit. 582. vnde infero.
Exequutoris iustiæ officium. an sit nobile. 582. versi. vnde infero.
Exequutori quæ iura debeantur ratione exequutionis. 1088. versi. quæro.

F

FAmulus an salarium exigere possit nullo certo salario sibi taxato receptus. lib. 1. tit. 2. l. 1. col. 61.
¶Famulus qua ætate salariū siue stipendium petere possit ibid.
Famulus per dominum expulsus an possit salarium petere pro toto tempore quo domino operas non impendit. 63. vbi plura.
¶Fœminæ quę habeant iurisdictionem. 587. versi. El que fuere.
¶Fatalia ad prosequendum & finiendum appellationē non currunt appellanti qui prosequitur & agit super attestatis. 1290. versi. fatalia.
¶Feriæ & dies feriati quare dicantur. 988. versic. quæro quare.
Feriæ messium & vindimiarum non seruantur apud regia tribunalia. columna. 987. versicul. notandum.
Inferiis non valet citatio nec processus nec sentētia lata à iudice. colum. 985. versi. in istis.
Feriarum quot sint genera. col. 985. versicul. pro declaratione.
Feriato die in quibus casibus possit iudex procere. 986. & seq.
Feriatis diebus causas tractari an possit induci p statutum, communis contra communem. 985 versi. vtrum autem.
¶Festorum & potissimum diei Dominicæ obseruatio multorum authoritatibus commendatur. columna. 345. versiculo. saluo los Domingos.
¶Fides quid. libro primo. titulo primo. columna. 24.
Fides exterior vtrum sit necessaria. colum. 24.
Fides catholica vnde dicatur. columna vigesima quarta.
Fides quod sit vna & catholica. columna vigesimaquinta,
¶Fideiussor in criminali causa receptus si delinquēs fugit an teneatur ad pecuniariā vel corporis afflictiuam pœnam colum. 558. versi. Sed quæro circa hoc.
Fideiussores si non fuerint in solidum obligati habent beneficium diuisionis. colū. 999. versi. quinto.
¶Fictio in casu ficto tātum debet operari, quantum veritas in casu vero. colum. 1090. versicu. quid obsecro.
¶Filius clericus, quòd, data etiam famis necessitate, à patre vendi non possit. col. 100. versi. Filius.
Filius natus ex damnato coitu an succedat matri. col. 164. versi. quæro etiam.
Filius spurius si instituatur, quando hæredes ab intestato venientes succedant, & quando minimè, sed fiscus. columna. 166. versiculo. Nota etiam.
Filius Comitis, Ducis, vel Marchionis, quòd patris titulo insigniri possit. colum. 335. versicu. infertur etiam.
Filius quod loco patris subrogari possit, ostendi tur. ibid. versi. Item obligatus.
Filius propria authoritate in quibus casibus possit contrahere. 1029. 1030. & seq.
Filius ingratus non solū exhæredari potest propter causas in auth. expressas, sedetiā ppter si miles alias vel etiam maiores. colum. 773. versi. est tamen admonendum.
Filius per matrimonium non censetur maior. colum. 1122. versi. sed tamen.
Filius natus antequam pater esset Rex dicitur regis filius. 1352.
Filius natus ante obtentum priuilegium militare non gaudet priuilegio patris. 1351. versicu. No gozen.
Filiusfamiliasper contractum matrimonij liberatur à cura sui curatoris. col. 1522. versiculo. ex qua.
Filiusfamilias non potest publicam accusationē instituere sine patris consensu. 891. versiculo. dubitare poterit.
Filij naturales alicuius nobilis non sunt nobiles, nec eis parentum arma deferre licet. 1326. & seq. versi. est tamen dubum.
Filij & descendentes gaudēt nobilitate & ex emptione ac bene meritis parentum ac prædecessorum. 1341. versi. præterea.
Filij eorum qui habuerunt salarium à rege, idem consequūtur ex prouisione regis. 1409. versi. Sus hijos.
Filij nati ante crimen proditionis non veniunt puniendi pœnis impositis postea natis. 1493. versicu. Despues.
Quid aūt de filijs natis ante crimē hæresis. ibid.

Filij ſpurij clericorum vtrum aliquo titulo bona patris habere poſsint. col. 162. verſi. dubitatur de quæſtione.

Filij ſpurij clericorum quib⁹ cautelis bona patris conſequi poſsint oſtenditur. ibid.

Filij clericorum quòd non poſsint ex teſtamento, nec ab inteſtato ſuis cognatis, vel agnatis ſuccedere. columna. 164. verſi. Ex quibus legibus.

Filio ſpurio vtrum propter bene merita quicq̃ dari poſsit. col. 165. verſ. præterea etiam.

Filium ſpurium vtrum mater hæredem inſtituere poſsit. col. 164. verſ. quæritur vlterius.

Filiorum appellatione non comprehenduntur naturales. 1327. in prin.

¶Fiſcus Regis vtrum veniat, an eccleſia, quando bona ſunt incapaci ſub tacita fide relicta. col. 165. verſ. quæritur & vlterius.

Fiſcus quando in bonis teſtantis ſuccedat. colũ. 166. verſ. pulchrum tamen.

Fiſcus quòd non poſsit quemquam, niſi delatio præcedat accuſare, oſtenditur. col. 516. verbo. No puedan accuſar.

Fiſci debitores incarcerati quare tardius à carcere liberentur, & eorum cauſæ differantur. col. 386. verb. Saluo en aquellos.

¶Forma non ſeruata quod corruat actus, oſtẽditur. column. 309. verbo. que en las leyes deſte titulo.

Forma, & ordo conficiendi inſtrumentum remiſſionis deſignatur. colum. 309. &. 310. verb. de nueſtro proprio motu.

¶Fratres & ſorores tertij ordinis ſancti Franciſci non excuſantur à contributione tributorũ col. 93. &. 1438. verſ. pechen.

¶Fugiens pro debito ciuili ad eccleſiam, vtrum poſsit inde extrahi. lib. 1. tit. 2. l. 4. col. 69.

Et an poſsit quis in eccleſia compedibus arctari. ibidem,

Fugiẽti ad eccleſiam, an poſsint victus, aliaue neceſſaria prohiberi, & eccleſia obſideri. lib. 1. tit. 2. l. 6. col. 72.

Fugientium, ad eccleſiam, qui eius immunitate gaudere debeant, qui verò non lib. 1. titulo. 2. l. 6. col. 72.

¶Fundare eccleſiam quis poſsit. col. 226. verſic. Quintò dubium verſatur.

Fundum emens tributarium, vtrum teneatur ad tributi temporis præteriti, quo nõ fuit in eius dominio fundus, ſolutionem. libr. 1. titulo. 3. l. 1. col. 92.

¶Furem ſi pars propria capiat autoritate, quod legale commodum amittat. col. 537. verb. Faziendo delicto.

G

Gabella de quibus rebus ſolui debeat. col. 1447. & ſeq.

¶Gabellas, ſeu pedagium de rebus, quæ vehuntur defraudans, ſi in relatione rei vectæ, ſeu venditæ mentiatur, qua pœna plecti debeat. lib. 1. tit. 3. l. 1. col. 92.

Gabellarius petens gabellam vltra debitum punitur pœna perpetui exilij. 856. verſic. delos emplazar.

¶Gallinæ quas ſingulis annis conductores ſolue re tenentur viuæ exhiberi debent. 1537. verſi. Capon.

Gallinarum natura ex Ariſtotele. 703.

Gallinarum & anſerum natura cum non ſit fera in quocunq; loco, ſint manẽt dominorũ. ibid.

Gallinarij qui dicantur. 705. in prin.

¶Gloriæ & honoris, ſpes homines ad quoſuis labores perpetiendos cogit. 1342. verſiculo. aſtipulatur.

¶Graduandus pauper, quòd gratis examinari debeat. col. 289. verſ. At ſi pauper.

Graduatum ſe eſſe dicens, cum legitimę non ſit qua pœna puniatur. col. 288. verſi. quæro præterea. Et col. 293. verb. En pena de falſo.

Graduati & ſtudentes quando ad alicuius æmulationem monopolia & ſcandala faciunt qua pœna afficiantur colũ. 289. verbo. Graduados y eſtudiantes.

¶Gratia à principe conceſſa, quod morte concedentis, etiam re integra, non finiatur. col. 336. verb. ſean firmes por la vida de aquellos.

H

Hæreſi quis pertinaciter hærere dicatur. lib. 1. tit. 1. l. 1. col. 31.

¶Hæretici qui dicãtur. lib. 1. titulo. 1 colum. 24.

Hæreticus quis dicatur. libr. 1. titulo. 1. col. 31.

Hæreticus qua ſit pœna plectendus. lib. 1. titu. 1. l. 1. col. 32. 33.

Hæreticus, qui hæreſim abiurauit, vtrum à pœna mortis abſoluatur, ſi ad eccleſiam in continenti redierit. lib. 1. tit. 1. l. 1. col. 33.

Hæretici mariti vxor, vtrum dotem, bonaque conſtante matrimonio lucrata amittat. lib. 1. tit. 1. l. 1. col. 34.

Hæreticus ſi aliquid alienauerit, an reuocari poſsit. lib. 1. tit. 1. l. 1. col. 34.

Hæretici bonis per eum alienatis iam reuocatis vtrum à die qua hæreſim incidiſſe probatũ eſt, teneatur fiſcus emptori pretium, quod hæretico ſoluit, reſtituere. libr. 1. titulo. 1. l. 1. col. 35.

Hæres indignus, vtrum in foro animæ teneatur spurio hæreditatem restituere.col. 166. versi. Quæritur tamen.

¶Hispani si in regno deficerent successores,quē eligere possent in proœmi.col.5.

¶Hidalgos vnde dicti,& de eorū origine. 1363. in princi.

¶Honorandi sunt homines secundum merita, & virtutes.1341.

¶Hospitum vt ritè curialibus assignetur, duo patritij,seu decuriones cum curiæ Hospitatoribus assignentur.columna.417.versicu.præterea.

Hospitium quòd nec in ecclesijs,nec in clericorū domibus fiat.ibidem versiculo.Nec tamen.

Hospitatores qui dicantur , & qui hospitium gratis dare teneantur.columna.678.versiculo quis dicatur.

¶Hypocrisis vnde dicatur . libro primo.titulo. primo.l.prima.columna.26.

I

Impetaror vtrum ex electione tantū ante confirmationem & consecrationem sit imperator , & an careat administratione . columna . 262. ver.Quibus notanter. columna,263.versi.Tē perandum.

¶Impetrans literas Apostolicas ad delegatum si non facit mentionem de processu & litis pē dentia , quę est super causa, pro qua rescriptū postulatur, cōmissio irrita est. 744. versiculo. Hinc infertur.

¶Impediens capturā debitoristenetur creditori ad soluendum.1266.

¶Implorare iudicis officium in quibus casibus possit.999.

¶Immunitas excusatioque munerū à solo principe concedi potest.colum.698.versiculo.tienen de nos.

¶Inquisitio in causis fiscalibus quando sine delatore fieri posset , ostenditur. columna. 518. verbo.pueda accusar è denunciar.

Inquisitio generalis quæ sit.1556.versiculo notandum cum seq.

Quid etiam specialis.colum.1557.versic. Quando verò.

¶Infirmitati priuilegia quæ concessa sunt. columna.839.

¶Infidelibus arma subministrātes & alia ad impugnandos Christianos necessaria & naues eorum pyraticas gubernantes qua pœna afficiantur.318.versi.Constitutio tamen.

¶Incarceratus aufugiens. qua pœna plectatur 556.versi.quinto dubium est.

Incarceratus pro debito si pauper sit an debeat alimentari à creditore , & quid iudex eo casu facere debeat. colū. 572.versi. dicit etiam Angelus.

Incarceratum vi eximens , cuius sit pœnæ reus. 556.versi.Sextò dubitare.

Incarceratus vt quis dicatur quæ requirantur. 564.versi.cum igitur.

¶Instantia iudicij quid sit,à quo incipiat & quā do finiatur.740.versi.dubitatur.

Instantia vtrum trāseat in successorem.741.ver. vtrum autem.

Instantia eo in loco vbi cepta fuit, finiri debet. 745.versi.vltra eos.

Instantia Iudicij in quibus casibus locum habet & currit.columna.735.versi. Amplia tertio & colum.sequent.

Instantia perempta si partes velint eam communi consensu instaurare an liceat.741.ver.quid si perempta.

Instantia perempta iudex non potest iudicare in negotio principali cōdemnando aut absoluendo.741.versi.intellige.

Instantia legis,properandum.C.de iudi.non potest de conuentione partium prorogari.742. versi.dubitari potest.

Item nec suspendi.columna.737.versiculo. ampliatur.Sextò.

Instantia de iure canonico nunquam perit. De iure autem ciuili triennio finitur.737.ver.Amplia septimò.

Instantia perempta pereunt omnia ordinatoria iudicij & acta probatoria in iudicio agitata. columna.746.versiculo.Est autem dubium.

Institutus in priori testamento reuocabit institutum in secundo per blanditias & adulationem.1526.

¶Instrumentum guarētigium licet habeat vim rei iudicatæ,non tamen statim constituit debitorem in mora.1112.versi.Quæro cum.

Instrumentum publicū exequi non potest post decem annos.1093.in prin.

Instrumentum guarentigium an contra clericū exequi possit.1086.versi.vtrum.

Instrumenta post transactionem reperta non instaurant litem.643.in prin.

Instrumenta licet possint , vsque ad sententiam excluiuè produci, quod tamen in continenti post sententiam producere liceat.416.versic. Est tamen.

Instrumentum per excommunicatum confectum & à communi toleratum,an sit validum 438.versi.decimononò.

¶Insignia

Insignia quæ nobiles in vexillis, scutis, & clipeis gestare consueuerunt, vtrũ ea gestare cuiq; licitum sit. 328. versi. Quæro tamen.
Insignibus & ceremonijs in fauorem regiædignitatis institutis quod alius vti nõ debeat. 327.
¶Intellectus ac vera decidẽdi ratio ad Auth. cessante. C. de legit. hær. Et ad l. 15. titu. 15. part. 6 & ad l. 8. ordi. Tau. 235. ver. Ex quibus infero.
Intellectus quando duplex reperitur quis sit eligendus. 564. vers. quando.
¶Interrogat⁹ super positionib⁹ ànotario si nõ respondeat non incidit in pœnam legis, nec pro confesso habetur. 935. versi. dubitatur.
¶Iniuriarũ actio an detur ex eo quod quis dicat Tace non sum latro, nec Iudæus. 1490.
¶Ioãnes Arce ab Otalora subtilitate & morib⁹ præstantissimum exẽplum. 1433. vers. todos.
¶Irregularitas est iuris humani inuẽtio. 1540.
¶Iudæi quomodo non possint tractare, nec attẽtare, vt fidelis alterius sectæ ad legem conuertatur suam. lib. 1. tit. 1. l. 6. col. 45.
Iudæi ad Christi fidem conuersi contumelijs nõ afficiantur. Et contra facientes qua pœna afficiantur. lib. 1. tit. 1. l. 9. col. 55.
¶Iudex vter sit competens ad cognoscendum an debeat immunitatis priuilegio gaudere, nec ne, secularis, an ecclesiasticus. lib. 1. titulo. 2. l. 6 colum. 71.
Iudex secularis quod nec sit, nec esse possit principaliter, nec incidẽter iudex in causis spiritualibus etiam in condemnatione expensarum. col. 101. versi. Clericus tamen.
Iudex secularis quòd iurisdictionem iudicis eccle siastici, nec e conuerso perturbare debeat. col. 127. verb. No sea perturbada.
Iudex ecclesiasticus an possit à secular i iudice impediri in casibus, qui ita possunt per secularem sicut per ecclesiasticum iudicẽ cognosci, quominus de tali causa cognoscat. col. 128. versic. Est tamen.
Iudex secularis & ecclesiasticus, quando, & quib⁹ casibus fauorem inter se prẽstare debeant. col. 129. verb. Guardar su jurisdicion.
Iudex, qui ex officio contra concubinam processit, ac in pœnam executionem fecit. Vtrũ duas reportare possit partes, alteram tanquã iudex, alteram verò tanquã accusator. colum. 172. versi. Quærit etiam.
Iudex, quod ex iusta causa poterit compellere principalem, vt personaliter in causa deponat ciuili. col. 354. versi. Fallit etiam.
Iudex adelantatus vsquequo suum exercere nõ possit officium. col. 522. verb. No sean osados de vsar.
Iudex non debet reputare sibi ad iniuriam quod pars appellet. 1303. versi. nec iniuriam.
Iudex an possit partes reducere ad concordiam etiam in causis ciuilibus. 1483. vers. dubitatur.
Iudex ecclesiasticus an sit competẽs in causa dotis. 775. vers. dubitatur.
Iudex appellationis debet confirmare iudicium iudicis à quo si fuerit bene iudicatum & male appellatum ac causam remittere. col. 1300. versic. Confirme su juyzio.
Iudex quibus salibus debeat esse præditus. 586 vers. Que sean mansos.
Iudex qui sententiam potest declarare nullam ad partium petitionẽ potest aliam ferre. 1275 in fine.
Iudex laicus si pronuntiauit super exceptione incompetentiæ deuoluendo causam alteri iudici, non potest pronũtiatum reuocare & causam sibi auocare. colum. 776. versiculo. Quæro iudex.
Contra tamen consuluit Author. ibid.
Iudex sine accusatore an possit condemnare reũ & sibi partem accusatori debitam reseruare. 600. versi. Queri tamen.
Iudex quis cognoscere debeat de redditib⁹ regijs 600. l. 11.
Iudex ob quas causas possit recusari. 958. versic. Quæro. 10.
Iudex post quam fuerit recusatus quid facere debeat. 960. ver. Quæro. 13.
Iudex an possit aliquid à litigantibus recipere? Quid etiam de esculento, & poculento. 584. vers. oppono tamen. & col. seq.
Iudex intra mẽsem tenetur expedire processum quod verum est si requisitus fuerit, aliàs non incidit in pœnam legis. 1275.
Iudex in quibus casibus de causis & negocijs laicorum cognitionem & definitionem sibi vendicare possit. 791. in princi.
Iudex ecclesiasticus potest compellere iudicem secularem ad hoc, vt ei impendat suum auxilium etiam per censuram ecclesiasticam. 789. versi. inuoque.
Iudex exequutor coram quo petita fuit exequutio instrumenti recusari potest. 1087. versicu. dubitari.
Iudex ne conueniatur in syndicatu ab iniuste incarceratis qua cautela vti debeat. 550. vers. potest tamen.
Iudex an possit in delictis procedere ex officio per viam inquisitionis. 1558. versicul. vtrum autem.
Iudicis officiũ vt possit quis exercere quæ ætas & qualitates requirantur. 597. vers. à mayor de veynte. años. & 587. l. 2. 3. & 4.
Iudici an liceat trãsgredi leges. 597. ver. tũ etiã.

Iudici quando liceat informationem seu testium depositionem diebus dominicis recipere. 41.
Iudici qui restiterit qua pœna puniatur, & quando ei resistere liceat. colũ. 307. vers. padesceria el malhechor.
Iudices rurales rusticis ius dicentes iuxta patriæ consuetudines diebus dominicis & festiuis excusantur. col. 41.
Iudices homines in vinculis, vt seueri appareant detinentes, & iustitiam breuiter non administrantes notantur. 327. vers. E que la justicia.
Iudices, Alguazelli. &c. in quib⁹ locis cõtrahere non possint. 532. vers. no sean osados.
Iudices liberi esse debent ab omni alieno negotio, vt mercatura, cõductionibus, &c. 598. ver. de arrendar. & ibid. l. 9.
Iudices ordinarios dare solum principi conuenit, & nulli singulari. 1268. versi. funda su intẽcion.
Iudices ad minus per decem annos debent operam dedisse iuri canonico aut ciuili, aut iuri regni. 699. versic. ad iudicandum.
Iudices, quæ personæ esse possint & an iudex sibi possit locum tenentem substituere. 592. l. 5
Iudices munera accipere à collitigantibus quomodo probari possit. 596. l. 8
Iudices personaliter officium administrare tenẽtur. 604. l. 15.
Iudices nihil accipere possunt pro sententijs & examinatione litium iudicandarum. 603. l. 16
Iudices ratione officij nobilitatẽ consequuntur 591. versi. nobilitas.
Iudices post finitum iudicaturæ officium debẽt manere in ciuitate quinquaginta diebus. 591. vers. Quinquaginta.
Iudices qui per denuntiationes sibi à familiarib⁹ factas ciues molestãt taxant. 599. ver. re, pbant
Iudices quid pro ratione officij à litigãtibus exigere possint. 607. l. 22.
Iudices medicorum & chirurgorum quare officio depositi fuerint. 605. l. 17.
Iudicibus quod quandoq; liceat diebus festis hominem etiam vsque ad vltimum plectere supplicium. ibid.
¶Iudiciũ exercere diebus feriatis quando liceat colum. 42.
Iudicium quid & quot modis in iure accipiatur latissimẽ disputatur. 721. 722. & seq.
Iudicium an incipiat à citatione vel à cõtestatione. 728. versi. dubitatur. 7.
Iudicium criminale an dicatur pœna fisco applicanda. 749. vers. quo fit sententia.
Iudicium summarium quod dicatur. 750. versic. Tandem scire.
Iudicium super crimine agitatum per viam inquisitionis extraordinariũ dicitur licet in eo variauit Imola. 727. vers. Quartò dubitari.
Iudices tres habẽt partes & quæ sint. 728. versic. Quæro. 5.
Iudicium ceptum corã vno iudice an possit coram alio finiri. 743. versi. quæro ceptum.
Iudicium quas partes habeat substantiales. 949. & 950.
Iudicij forma quæ sit seruanda vbi quis vocatur in iudicium in alio loco, quam contraxerit. 731. vers. Octauò.
Iudicia vnde originem habuere, & ad quid fuerint instituta. 731. vers. Quæro. & col. seq. vers. Dubitatur decimò.
Iudicia quot modis perimantur. 733. 734.
Iudicia quot sint. 725. in princi. & versicu. Tertio modo.
Iudicia secularia quòd in ecclesijs exerceri nec possint nec debeant. col. 7.
Secus tamen de ecclesiasticis. ibid.
¶Ius dicendi quod sit iurisdictionis in procemi. columna. 6.
Ius humanum quod sit variabile ostenditur. 337 versi. ninguna cosa.
Ius Hispanorum est ius commune, colum. 381. verb. ordenanças.
Ius interpretandi facultas vtrum doctoribus solis, an & Licẽciatis, & Bachalaureis sit concessum in procem. col. 16.
Ius duplex habet rex, vnum speciale & vtile in terris sui Regni, alterum directum & regium & vniuersale. 762. vers. nam duplex.
Ius primogenituræ an possit præscribi. 1249. versi. vtrum ius.
Ius diuinum potest aliquando à iure humano distingui interpretari addi & suppleri. 597. ver. ius enim.
Ius canonicũ dignius est iure ciuili. 602. versiculo. vnde infero.
Iura quando declarationem recipiãt, in procemio. col. 10.
Iura interpretandi cui sit concessa facultas. columna. 16.
Iura regalia quæ dicantur. columna. 763. versic. Secunda ratio.
¶Iurisdictio omnis omneq; imperium quod sit in principe & imperatore. columna. 330. ver. El Rey.
Iurisdictio quid sit. columna. 754. versiculo. iurisdiction.
Iurisdictio suprema media & infima Ciuilis, & Criminalis, & apud Regem Castellæ & ab eo tanquam à principio, cæteri fundãtur habentes iurisdictionem in hoc regno. 755. vers. Secundo quæro.

Iurisdictio quot modis accipiatur.655.vers.quæritur.3.
Iurisdictio an ab alio tribui possit quam à rege.586.vers.No los puedan.
Iurisdictio quot modis acquiratur.773.versicu. Saluosi.
Iurisdictio ei etiam concessa videtur cui simpliciter facta est concessio de aliquo oppido.756. vers. Ex quo infertur.
Iurisdictio concessa in opido.60.vicinorum,etiã extenditur si post oppidũ crescat vsq; ad mille vicinos amplius.757. vers.His etiã quinto.
Iuridisdictio quotuplex sit.758.versi.dubitatur
Iurisdictio de iure gentium inuenta est.758.ver. Octauò.
Iurisdictio in quo differt ab officio.Ibidem.
Iurisdictio iudicis delegati non prorogatur per litis contestationem,& eam alteri potest delegare.890.vers.vtrum autem.
Iurisdictio suprema regi soli competẽs nullo vnquam tempore præscribi potest. 1242.versic. Secunda pars.
Iurisdictio ciuilis & criminalis intra quod tempus præscribi possit per nobiles. 1240.versic. E no tienen.&. 1244.ver.ex tertia.
Iurisdictionis prorogatio quid sit,& quando fieri debeat.885.versi.quæro quid.
Iurisdictionis cognitio si dubium est inter episcopum & iudicem temporalem, ad quem pertineat.765.vers.quęro.
Iurisdictionem non sui iudicis non potest prorogare clericus.885.vers.vtrum clericus.
An autem prorogare possit procurator sine mãdato.ibid.
Iurisdictione simpliciter concessa etiam ordinariam & delegatam venire existimandum est 758.ver.Decimò succedit.
Iurisdictione & imperio omni cõcesso in castro vel opido etiam cũ clausula omni iure, quod rex ipse habet non veniunt regalia & alia reseruata regiæ maiestati.762. versi. ex quibus.
Iurisdictione omnimoda concessa an censeatur totum concessum merum & mistum imperiũ 766.vers.in dubium.
¶Iustitia quod virtutum omnium sit præclarissima.Et de eius vi, & quomodo in principib⁹ sit per quam necessaria.329.vers.vsando.
Iustitia secundum Aristo.quid. 381.versi.Administren justicia.
¶Iuramentum appositum in contractibus declinandæ iurisdictionis causa an sit validum. 793.ver.Sed nec sic.
Iuramentum potest interuenire in datione arrarum promissarum à marito vltra decimam p-tem etsi.l.50.Tauri repugnet.795.ver.item iuramentum.
Iuramentum de calumnia etiam in causa criminali habet locum.919.vers.dubitatur.
Iuramentum de calumnia præstitum non excludat à condemnatione expensarũ. 1310. vers. vtrum autem.
Iuramentum calumniæ an sit à iure.907.versicu. Secundo.
Iuramentũ calumniæ an teneatur præstare qui plenè probauit intentionem suam. 908.versi. contrariam.
Iuramentum calumniæ an sit de substantia ordinis iudiciarij taliter quod eius omissio inducat nullitatem processus.908.vers.dubitatur.
Iuramentum in quo casu inducat probationem in causa propria.970.vers.E jure.
Iuramentum iudiciale quando liceat diebus festis præstare.col.42.
Iuramentum calumniæ quãdo & in quibus causis exigi possit 869.versi.Intellige quando, & vers.Quæro iuramentum.
Iuramentum calumniæ quid cõprehendat.904. ver.Secundo dubitatur.
Iuramentum in contractibus factis per tabelliones non debet in regno Castellæ & Lusitaniæ apponi sub pœnis sancitis per legẽ ordinamẽti. 1236.ver.Intelligitur.
Iuramentum an validet contractus Iudæorum. 795.vers.quæro an.
Iuramentum cur prohibeatur apponi in contractibus natura validis. 1425.ver.de fraude.
Iuramentum in supplementum probationis cui deferendum sit,quando vtraq; pars æquè probauit.1150.vers.dubitari vtiliter.
Iuramenti delationem ex causa vt effugiat institutum in cap.fin. de fo.compe.lib.6.an possit prohibere lex humana secularis.796. vers.dubitatur præterea.
Iuramento veritatem si viderit iudex se posse cõsequi,poterit post conclusum in causa deferre 906.vers.vt ex prædictis.
Iurans falsum habetur pro conuicto.921.vers. Item quod.
Iuramentum appositum contractui facto sine licencia curatoris,quare inualidetur,per legem ordinamenti. 1024. & seq. Et in quot casibus non inualidatur. 1025.& seq.

L

Laicus quod contra clericum in causa criminis in testem non recipiatur. Et quare laicus prohibeatur aduersus clericum testificari.colum.102. versicu.Laicus.

Laicus vxorem habens,& concubinam quòd ab ecclesia arceatur,& ei non communicet. col. 175.E que esta mesma pena.

Laici quod possint per censuras ecclesiasticas ad testificandum compelli.col.103.ver. clericus præterea.

Laici,an & quando commendas habere possint col.122.ver.Encomiendas.

Laicus patronus quod tempus habeat ad præsentandum ad capellaniam, seu beneficium. col. 100.ver.Clericus patronus.

Laicus non potest se submittere iurisdictioni ecclesiastici iudicis expresse nec tacite.792.versicu. defendemos.

Laicus correus debendi cum clerico ad ecclesiasticum iudicem trahi potest per laicum.788. verli.vlterius dubitatur.

Laicus malitiose declinans forum iudicis secularis qua pœna plectendus sit.800.l.9.

Laicus qui antequam clericus fieret delictum cõmisit,an postea captus sortiatur forũ ecclesiasticũ.744.in fine.

Laici ciues loci quod in visitatione cum visitatoribus interuenire non debeãt.col.123. verbo. Visitando los perlados.

¶Legatus à latere papæ an possit facere commẽdã de aliquo beneficio contra dispositionem cap.nemo.de electio.lib 6.1533.in fine.

¶Legitimare potest princeps quoad temporalia bona non autem quo ad ecclesiastica.774. versi.Vtrum autem.

Legitimare qui potest in terris imperij non potest in terris ecclesiæ,communis contra communem.775.versi.item probatur.

¶Lex & si dura, quòd in sua forma sit seruanda. columna.6.

Lex quæ sit præferenda,ciuilis,an canonica,existente aperta decisione de iure canonico, atq; etiam diuerso alio modo de ciuili, si nihil de iure regni statutum sit.In procemi.col.11.

Lex,vel statutũ,an desuetudine tollatur.In procemi.col.20.

Lex quid sit.In procemi.col.21.

Lex quando accusatori pœnam applicat,si accusator non adsit, & iudex ex officio ad executionem pœnæ procesit,quòd ipse iudex in totum ,seu in partem pœnam accusatori applicandam habebit,ostenditur.libr.1.tit.2.l.11. columna.87.

Lex prohibens seculares clericis fructus beneficiorum conducere, vel monasterijs monialiũ concedi bona immobilia,vel data vẽdi, quod sit inualida.columna.119.in verb.estatutos,y ordenanças.

Lex.xvij.lib.1.tit 3.castigatur. col. 143. versicu. Villas y lugares.

Lex quę dicit reassumentem primam tonsuram nõ debere gaudere publicis officijs,qualiter intelligi debeat.colũ.143.verb. Pero si que resumiere corona.

Lex vnde dicatur.columna.278.&.179.verbo. Leyes.

Lex quid sit. columna. 179. versiculo. Quæro tamen.

Lex quòd omnibus debeat esse manifesta,& ideo in scriptis redigi debeat.colum.181.verbo.ser manifiesta.

Lex qualis secundum Aristotelem esse debeat ibid.verb.Que sea conuenible à la tierra.

Lex pœnalis si dicat ipso facto, vel ipso iure,aut quid simile,quando obliget ad pœnam,& quãdo non,ostenditur.col.499.versi.Lex pœnalis.

Lex properãdum.C. de iudicijs declaratur per septem ampliationes.635.ver. Amplia etiam.

Lex Barbarius.ff.de offic.præto.elucidata. 589. versi.fallit tamen.

Lex pœnalis in conscientiæ foro non obligat nisi quod delinquens tenetur exequutioni legitimæ factæ obedire 719.in prin.

Legis,& iuris ignorantiæ allegatio quod delinquentem non excuset.col.182.verb.por miedio de la pena.

Legi siue statuto quando sine peccato mortali quis cõtrauenire possit.col.455. So las penas en ellas contenidas.

Leges condere cui sit licitum.In procemi.col.5.

Leges regias vtrum liceat interpretari,seu glossare.In procemi.col.6.

Leges quomodo declarationem recipere possint In procemi.col.7.

Leges quod recipiant declarationem ex cõmuni doctorum intellectu.In procemi.col.10.

Leges quòd recipiant interpretationem per pũctum rationis.In procemi.10.

Leges diuersæ huius,vel alius compilationis nostri regni quando in eodem articulo diuersa sentiunt, cui sit in eius decisione standum,ostenditur.In procemi.col.14.

Leges regni quæ alijs sint præferendæ. In procemi.colum.14.

Leges humanæ vtrum obligent subditum in foro conscietiæ,ita vt subijciant transgressorem mortali peccato. In procemi. columna. 16. & 17.

Leges à quo tempore ligare incipiant. col. 180. versi. postremo quęro.

Leges etiam humanæ ligant in foro conscientię col.182.verb.que sea conuenible.

Leges quare fuerint latæ. Et quę sit earum voluntas. columna. 182. versiculo. la maldad delos hombres.

Leges loquentes in contractu an etiam intelligãtur de quasi contractu. colum. 1095. versicu. Quod autem.

Leges in hoc libro positæ statim cum primum peruenerunt in manus hominum habuerunt vim legis dispositiuæ. colum. 1221. versicu. Et sic potius.

Legem condere generalem cui competat. colũ. 180. versſ. Quartò quæro.

Legem fori allegans, quòd eam vsu receptã fuisse probare teneatur. col. 283. verb. Vsaron y guardaron.

Legum cõditores quod leges suas declarare, corrigere & mutare possint ostenditur. in proœmio. col. 9.

Legum constitutio vtrum hominibus vtilitatẽ attulerit in proœ. col. 22.

¶Libri vtrum sint in legitima filio computandi & an sint quasi castrenses. libro. 1. tit. 2. l. 8. col. 76. & 77.

Libri donati filio doctori, vel aduocato, quòd in legitima non sint conferendi. lib. 1. titu. 2. l. 8. col. 77.

Libri donati filio Licentiato, quòd non sint in legitima conferendi. ibid.

Libri donati filio, qui fecit publicam repetitionẽ, quòd non sint in legitima cõferendi. ibid.

Libri donati bacalaureo filio, quòd efficiantur quasi castrenses, nec sint in legitima conferendi. ibid.

Libri doctori donati quare non sint in legitima conferendi, ratio. ibid.

Libri donati filio clerico in maioribus ordinibus constituto, quòd non sint in legitima cõferendi. ibid.

Libri donati filio clerico in minoribus ordinibus constituto, quòd non sint in legitima cõferendi, & quare. ibid. col. 78

Libri donati filio scholari, qui viuo patre studiũ compleuit, quòd non sint in legitima conferendi. ibid.

¶Licentia de standó in scholis, quòd morte cõcedentis non expiret. colum. 337. verb. Sean firmes. &c. Et quid de concessione facta à Papa, seu à suo prælato, vt à quocunque antistite ordinari possit. ibid.

Licentiati gaudent immunitate concessa doctoribus. col. 1443. verſ. Ex quibus.

¶Libellus incertus & generalis quãdo sit admittendus. col. 898. verſ. Si tamen.

Libellus non requiritur ad executionem petendam sententiæ arbitratoris. col. 1098. versicu. Cùm sententiæ.

Libellus debet esse clarus, concludens petitionem agentis. columna. 897. versiculo. Secunda regula.

Libellus an semper requiratur in scriptis. colum. 896. verſ. Ampliatur secundo.

Libellus adeo est necessarius vt nec ex partium consensu remitti possit tacitè nec expressè. col. 896. verſ. Ampliatur.

Libellus non subscriptus admitti nõ debet. col. 672. verſ. De letrado.

Libellus quid & ad quid & quando necessarius. col. 805. per totam columnam.

Libellus quibus modis vitietur. col. 806. versicu. Quia libellus.

Libellus quando est ineptus, quòd nulla sit pænalis exceptio, etiam si reus siue negando, siue aliter calumniando mentiatur. libro. 1. titu. 2. l. 10. col. 86.

Libelli recusationis forma. col. 967.

In libelli compositione quot & quæ debeant animaduertere aduocati. col. 895. versi. Puesta la demanda.

¶Liber quòd nullus secundùm Aristotelem sit. Et quis secundùm Horatium liber dici possit. col. 3111. versi. Nec immeritò.

¶Libertas quòd ipsa sit vita charior, ostenditur. Et ꝙ ea nobilius sit nihil. col. 311. verb. Que estan captiuos.

¶Librarij ratione delationis aut venditionis librorum sunt exempti à gabella nec pro eis trĩbuta soluere tenentur columna. 1446. versic. No se pagasse &. 1447.

¶Lis duppliciter accipitur. colum. 740. versicu. Dubitatur.

Lis quibus modis in iudicijs contestanda sit, & qualiter deduci debeat. colum. 861. versiculo. Quæro secundo.

Lis an sit contestãda in causa appellationis. col. 865. verſ. Quæro sexto.

Litis cõtestatio requiritur in causa nullitatis. col. 865. versi. An in causa.

Litis contestatio requiritur in iudicijs possessionis. ibid.

Litis pendentia in alio iudicio an impediat litem contestari sicut res iudicata. col. 865. versicu. Quæro. 9.

Litis contestatio an impediatur exceptione præscriptioins. col. 866. verſ. Quæro. 11.

Litis contestatio an videatur fieri per hæc verba dubito quid petis. colum. 877. versiculo. Non absre.

Litis contestatio est actus substantialis iudicij. col. 862. verſ. Dubitatur. 3.

Litis cõtestatio quid sit. ibid. verſ. Contestando.

Litis conteſtatio in cauſis ſummarijs quo modo inducatur. columna. 861. verſiculo. Quæro primò.
Litis conteſtatio requiritur etiam cum litigatur ſuper beneficio & cauſa beneficij. colum. 867. verſ. Dubitatur præterea.
Litis conteſtatio non requirit ſolennem interrogationem aut reſponſionem. col. 868. verſicu. Et ſic ſimpliciter.
Litis conteſtatio per confeſsionē inducitur. col. 866. verſ. Quæro. 13.
Litis cōteſtationis quot ſint effectus. 863. verſi. Dubitatur quinto.
Litis conteſtatio facta coram incompetenti iudice eſt nulla. 804. verſ. Sic ergo.
Litis conteſtatio fieri poteſt die feriato. col. 878. verſ. En cada vno.
Litem conteſtari ſimul & ſemel poteſt quis cum pluribus. columna. 869. verſiculo. Vtrùm autem.
Litem conteſtari an quis inuitus teneatur. colū. 863. verſ. Quæro quarto.
Litem non conteſtari cenſetur qui declinando iuriſdictionem negat petitum. col. 866. verſi. Quæro. 14.
Lite non conteſtata an procedi poſsit ad definitiuam & in quibus caſibus. colū. 866. verſicu. Quæro. 12.
Lites vt citius ſiniri poſsint, quot modi ſint quærendi. col. 385. verſ. Para acortar.
Lites & cauſæ vt ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij terminētur, quod ſolus princeps committere poſsit. colū. 409. verſic. Los libre ſumariamente.
Lites conteſtari debent intra nouem dies à die propoſitæ petitionis. colum. 868. verſi. Haſta nueue dias.
Litium incommoda & ad quæ mala lites inducant. col. 860. per totam columnam.
¶Literæ ab auditoribus curiæ & cancellariæ regiæ emanatæ, quomodo ſint ſub pæna obediendæ. col. 415. Sean obedeſcidas.
Literæ an ſint nullæ ratione exceptionis vel obreptionis. col. 1195. verſ. Quæro. 13.
Literæ apoſtolicæ non poſsunt impetrari abſq; ſpeciali mandato. columna. 1209. verſiculo. Quæro. 28.
Literæ quæ conceduntur clericis in forma pauperum an ſint potius iuſtitiæ, quàm gratiæ. dicendæ. col. 1189. verſ. Quæro. 6.
Literas principis aperiens qua ſit pæna puniendus & ibi plura de ijs qui alienas aperiunt literas. col 369. & 380. Cartas cerradas.
In literis gratiæ tempus datæ inſpicitur: quia ab illo inſtanti ius eſt quęſitum parti. colū. 1205. verſicu. Secunda.
¶Ludere prohibuit Carolus. V. Imperator, niſi præſente pecunia. columna. 1398. verſiculo. Sobre prenda.
¶Luſores præſumuntur latrones. colum. 1398. verſi. Sobre.
¶Lucrum habitum ex ludo prohibitum an ſit in foro animæ reſtituendum. columna. 1398. in principio.
¶Luctus fletúſue pietatis humanitatis & miſericordiæ, quod non ſint prohibiti, oſtenditur. colum. 46.

M.

Mandatum procuratoris nihil cōtinet propter quod mandans poſsit incurrere in pænam. col. 804. veſic. Dubitatur.
Mandatum procuratoris eſt ſtricti iuris, ac nullo modo extendendum. colum. 937. verſicu. Eſt tamen.
Mandatū procuratoris an teſtibus probari poſsit. col. 893. verſi. Vtrùm autem.
Mandatum ſpeciale in quibus caſibus requiratur. col. 938. in principio.
¶Manſata quid ſit. col. 1520.
¶Maieſtatis nomen quare propriè competat regi Hiſpanię. col 764. in principio.
¶Maior pars quod regulariter ſit ſequenda oſtēditur. col. 25. 426. 427.
¶Marauedinus qualiter debeat æſtimari. colū. 833. verſ. Seys marauedis.
Marauedinum fuiſſe maioris valoris quam ſolidum probatur. columna. 1549. verſiculo. Por cada coſa.
¶Maritus non gaudet nobilitate vxoris. colū. 1379. verſ. Eſt tamen. Niſi in his quæ dicūtur. Delos linajes. ibid.
Maritus etiam duorum mēſium in teſtamento vxoris ſcriptus hæres, ritè ſuccedit. col. 1525.
Maritus ſi per importunitatem vxori licentiam concedat quid iuris ſit oſtēditur. colum. 366. verſ. Hinc etiam.
¶Matricula ſcholarium Salmanticenſium ad quid ſit introducta. colum. 781. verſicu. Conſtat præterea.
¶Meretrix in proſtibulo cogi poteſt ad coitum ſecundum Philip. Decium. cuius opinio doctiſsimè refellitur. colum. 714. verſiculo. Faciunt dicta.
¶Mercatores & negotiatores dignitatis ſunt incapaces & ſordidi nominantur. colum. 598. in fine.
¶Militia triplex. 1318. in principio.

Militia eſt dignitas.col. 1355.verſicu. La orden. Contrariam ſententiam vide.columna. 1324. verſ.Quæritur vlterius.

¶Miles quis & vnde dicatur.colū. 1317.verſicu. Quæritur quis.

Miles & ſi per ſenectutem excuſetur à munere belli, tamen arma & equum habere tenetur. col. 1407. verſ.Por ſus perſonas.

Milites qui ſint qui priuilegijs militaribus gaudere debeant.col. 1326.verſ.Dubitari.

Milites armatæ militiæ qui dicantur.col. 1527.

Milites creati à principe alijque noſtræ tempeſtatis qui in ſuis oppidis aut ruribus viuunt, non gaudēt priuilegijs cōceſsis militibus. col. 1318.verſ.Ex quibus.

Milites durante bello ludere prohibentur, niſi &c. 1397.verſ.Ni tablas.

Militum tria genera.colū. 1320.verſicul.Quæro quot ſint.

Militaris diſciplinæ antiquitas.col. 1390.

¶Minor condemnatus perſecundam auditorū ſententiam, qui non ſupplicauit infra viginti dies,vtrum ad interponendam ſecundam ſupplicationem cum pæna mille quingentarum duplarum reſtitui poſsit.col. 394.verb. Dentro en otros veynte dias.

Minor ſi ſupplicauit infra viginti dies, nō tamē ſe obligauit, vel non dedit fideiuſſores infra tempus viginti dierum, vtrum ad ſe obligandum, vel dandum fideiuſſores reſtitutionem petere poſsit.ibid.

Minor an ſit reſtituendus qui non obiecit recuſationem intra terminum iure cōceſſum. col. 953.verſ. Tertio.

¶Miſerabiles perſonæ quæ dicātur & quib⁹ priuilegijs gaudeant.col. 767. verſ. Cùm iam ſit, & 770.& ſeq.

Miſerabiles perſonæ vt vidua, orphani. &c. etiā ſi ſint diuites gaudent priuilegijs pauperibus conceſsis.col.768.verſ. Hinc dicitur. &. 769.

¶Miſsio in poſſeſsionem qualiter ſit facienda & in quibus rebus locum habet.col. 1128.

Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto in actione reali eſt poſſeſſor intra annum reuocabiliter:in actione verò perſonali nec ante annum,nec poſt annū poſſeſſor efficitur. 1133.

Miſſus in poſſeſsionem non lucratur fructus intra annum niſi eſſet conſuetudo in contrariū. col. 1130.verſ.Talis.

¶Monaſterij pro ingreſſu q̄ nihil à nouitio recipiendū ſit.col. 122. verſ. Preterea à nouitio.

Monaſteria & eccleſiæ in quibus caſibus fiſco æquiparantur.col. 1534.verſ. Algunos.

¶Monopolia & ligæ prohibentur.colum. 178. verſ. Ligas,ò monipodios.

¶Mors ſecura quæ dicatur.Et qui eā committit qua pęna plectatur..307.verb.muerte ſegura.

Mortui.quòd nō ſint immoderatè plāgendi.lib. 1.tit. 1.l.6.col.45.

¶Moneta ſi poſt contractam obligationem fuerit in pretio diminuta, quomodo ſit ſoluenda col. 1462.verſ.Eſt dubium.

Monetam cudere ſpeciale priuilegium eſt principis.col. 1461.verſ.Los monederos.

¶Monitio trina requiritur vt quis habeatur pro confeſſo nec ſufficit vna pro tribus. col. 933. verſ.Eſt tamen.

Monitio extraiudicialis an requiratur, vt quis poſsit venire ad citationem iudicialem. colū. 728.verſ. Quæro ſextò.

Moniales renuntiare non poſſunt priuilegio ſibi à iure conceſſo,ne teneantur ad tribunal iudicis accedere.col. 1366.in principio.

¶Mulieres vtrum conſiliū in condendis legibus interponere poſsint.Et quare non, plurimorū dictis oſtenditur.col. 179.verſ. Quæro etiā.

Mulier nobilis ſoluto matrimonio tranſiens ad ſecūdas nuptias nō tenetur reſeruare proprietatem rerum ſibi donatarum, filijs primi matrimonij.col. 1378.verſ. Peche.

Mulier arma portans cōtra ſtatutum an eis ſpoliari poſsit.col. 541.verſ.Quæro etiam.

Mulier tenetur virum ſequi quocūque ierit. col. 1569.verſ. Si alguna muger.

Mulier in quot caſibus eſt deterioris cōditionis quàm vir.col. 1571.verſ. Es ſujeta.

Mulierem incarceratam etiam inhoneſtam qui cognoſcit,qua pæna puniatur.col. 557. verſi. Septimò quæritur.

Mulieres poſt mortem,maritorum gaudent nobilitate ſi caſtè vixerint in viduitate.col. 1373 verſ. Otroſi.

¶Munerum acceptioni in iudicibus quot & quæ damna inducat.col. 719.verſ. Quęrendū.

N.

NEgans poſitiones qualiter euitare poterit piurij pēnā. 923. ℣ſ. Intelligit.

Negligentia & deſidia quantum noceat potiſsimum in caſtigandis delictis oſtenditur.col. 115.per totam.

¶Negotia ſecularia quod in eccleſia nō ſint tractanda.col. 70.

¶Nobilitas & exemptio an poſsit tacite vel expreſſe pacto renūtiari. 1364.℣ſ. Quęri poteſt.

Nobilitas vera in moribus ac virtutibus conſiſtit.col. 1314.per totam col.

Nobilitas non perfectè cauſata nec informata in aliquem renūciari poteſt.colū. 1368.verſic. Nobilitas.

Nobilitas facit vt quis mitiꝰ puniatur.col. 1499. verſ.El hijo.
Nobilitas fœminæ offuſcatur durante matrimonio cum viro Plebeio.col.1378.verſic. Peche mientra.
Nobilitatis priuilegium propter delictum perditur.col.1369.verſ.Et ſic.
Nobilitatis ratione multa permittuntur. colũ. 1315.verſ. Si tamen.
Nobilitatis exemptio & priuilegia conceſſa ratione gradus doctoratus an tranſeat in ſucceſſores,in perpetuum.col.1337. verſicu. Eſt tamen dubium.
Nobilis in carcere detineri poteſt & torqueri donec probet de nobilitate.col.1381.verſic.Exquo infertur.
Nobilis tribus modis accipitur.col. 1313.verſi. Nobleza.
Nobilis de iure regni nõ excuſatur à pæna mortis pro homicidio perpetrato. colum. 1317. verſi.Item nobilis.
Nobilis genere an ſit præſumendus verè nobilis & virtutis ſtudioſus. colum. 1324. verſiculo. Quæritur.
Nobilis puella quæ ſecundum conditionem ſuã matrimonio iungi non poteſt, pauper reputanda eſt & miſerabilis perſona.col.770.verſ. Item puella.
Nobilis notorius quis dicatur.colum.1373.verſ. De ſolar.
Nobilis eſſe nõ poteſt qui exercet artes mæchanicas.col.598.verſ. Tum præterea.
Nobiles torqueri minimè poſſunt.colum.1370. verſicul. Pueda ſer. Secus tamen eſt in Gallia. ibidem.
Nobiles data paritate morum & ſcientiæ cæteris alijs concurrentibus ſunt præferendi. col. 1316.verſ.Sit igitur.
Nobiles amittũt priuilegium propter exercitiũ mercaturiæ.col.599.verſ.Adde.
Nobiles & exempti à quibus contributionibus non eximuntur.col.1434.
Nobiles ac literati quo in loco ſedere debeant. col.224.
¶Notarius poteſt conficere inſtrumentum in cauſa propria. columna. 893. verſiculo. dubitatur.
Notarius vtrum clauſulas ſolitas, parte non petente,ſcribere poſsit.columna.437.verſiculo. Vlterius.
Notarius,qui noctu inſtrumentum fecit, qualiter ſine eo, quòd in falſi crimen incidat, fidẽ probare poſsit,oſtenditur.col.448. verb. Por que deua ſer priuado.
Notarius cancellariæ,quod duobus non vtatur officijs,vetatur.columna.453.verb. Ninguno ſea oſado.
Notariatus imperialis officio q̃ nemo in hoc regnoyti poſsit,vbi notariorum publicorum in numero ciuitatis receptorum eſſet copia. col. 177.verb.De vſar de notaria imperiali.
Notariatus probatio ad quem attineat,oſtenditur.colum.434.verſi.Decimo accedat.
Notarius Apoſtolicus quòd vbique de iure inſtrumenta conficere poſsit.col.177. verb. De vſar de notaria imperial.
Notarius celans protocolum, qua pæna puniatur.columna.433.in princip verſic. Notarius etiam.
Notarius,qui notam contractus ſine iudicis autoritate variauit,vtrũ pæna falſi teneatur.col. 433.verſi.Eſt octauò.
Notarius, vtrum ſuum errorem corrigere poſſit.ibid.verſi.Nonò etiam.
Notarius vtrum propria manu inſtrumenta cõficere teneatur, vel ex aliena factum ſignare poſsit. columna. 435. verſiculo. duodecimò dubitatur.
Notarius vtrum pauperibus gratis inſtrumenta facere teneatur. ibidem.verſiculo.Decimotertio poſſet.
Notarij quomodo inſinuare teneantur iura,quę in proceſſu receperunt.&c.col.359.verb.Y lo que ha de auer
Notarij à camera,& alij officiales,quòd non ſint procuratores, neque negotiorum geſtorum, ſeu ſolicitatores.col.371.verb.Los eſcriuanos de camara.
Notario epiſcopi quando liceret pro ordinum inſtrumentis aliquid recipere, oſtenditur. Et quid dicendum de iudice. columna. 494. in principio.
Notarium eſſe,vtrum ſit dignitas.col.431.verſi. Tertiò etiam quæro.
Notarium vtrum iudex cogere poſsit,vt protocolum,ſi de veritate cauſę dubitetur,exhibeat colum.432.verſi Dubium autem.
Notarius vide plura in dictione Tabellio.
Notariorum vtrum ſint plura nomina,oſtenditur.colum.429.verb.Notarios mayores.
Notarios creare,quibus datum ſit.col.430.verſi. Quæramus etiam & ſecundo.
In notorijs etiam citatio eſt facienda & qualis qualis cauſæ cognitio vt ſententia ſuper eo feratur.1268.
¶Nullitas quando poſsit opponi in prætorio principis.col.806.verſ.Statutum.
Nullitas ſententiæ intra quod tempus allegari debeat. columna. 1278. verſiculo. No ſea oydo.

Nullitas aduersus sententiam, quę dicatur & an sit odiosa vel fauorabilis.col.1275.
¶Nuntius qui contra formā iuris aliquem violenter de domo extraxit vel occidit,mandato iudicis nulla pæna tenetur. col. 826. versicu. Quæro.21.
Nuntio deponenti se aliquem citasse credendū est.col.826.versi.Quæro.23.
Non autem si dicat citatum sibi intulisse iniuriam.col.827. vers.Est tamen.

O.

OBligatio iuramento vallata durat vsque ad quadraginta annos.colum. 236.vers.Intellige.
Obligationem naturalem oriri ex delicto quomodo intelligitur. columna.718. in principio.
¶Occupans rem propria authoritate etiam hęreditate iacente qua pęna puniatur.col.1254. vers. Et istam.
Obligatio naturalis an oriatur ex pollicitatione hoc dato quòd non interueniat nuntius vel epistola.columna. 1043.versicul. In contrarium.
¶Officiali quòd vltra quantitatē taxatam quicquam recipere non licet.colū. 493. verb.Los derechos siguientes.
Officium duplex quòd nemo in curia habere possit.col.427.verb.Ninguno tenga dos officios en nuestra corte.
Officio publico quis præfici debeat. colū. 441. verb.Hombres letrados.
Officia publica quare dari prohibeantur per literas expectatiuas.col.606.l.18.
Officium vile priuat nobiles, nobilitatis priuilegio.colum.1357. vers. no biuan.
Officialis qui solus aliquid iustitiæ nequit exercere potentioris auxilium implorare potest. col.553. vers. ayuda.
¶Opinionum hominum varietas, ostenditur. col.347.verb.Fueren opiniones.
Opinionum si fuerit inter consiliarios varietas, quid sit agendum,ostenditur.colum. 347. &. 348.verb. Consejo delas dos partes.
¶Opponens defectus & crimina testium si nō probet an teneatur de iniuria. columna. 938. vers.Dubitari.
¶Oppidani locorum dominorū quare subijciātur iuribus regalibus. colum. 1422. &. 1423. cumsequentibus.
¶ Onus rei ratione personæ tollitur si transeat in exemptum. columna. 1430.versiculo.No passen.
¶Orphanus quis dicatur.columna. 770. versic. Item notandum.
Orphani ethimologia.ibidem.

P.

PActum vt seruari debeat quid requiratur.columna.338.versiculo. Vnde fit.
Pactum de litigando coram alio iudice an extendi possit ad ecclesiasticum.colum. 791. vers.Leyes ante desta.
Pacti nudi exequutio in foro seculari per viam denuntiationis euangelicæ peti potest. colū. 1041.vers.Hinc est.
Pacta nuda absque solennitate iuris ciuilis exequi debent de iure regio. columna. 1095. in principio.
¶Papa in quibus casibus solus possit dispensare super irregularitate.col.1541.
Papa quod internis & externis signis sit honorandus.col.3.
Papa vtrum iuri patronatus possit derogare & prælaturas & beneficia vacantia sine patronorum laicorum præsentatione prouidere.colū. 251.versi.Dubitatur tamen.
Papa quando iuri patronatus regibus concesso derogare posset.columna.253.versicu.Ex quibus infertur.
Papa & princeps quòd nunquam alicui iniustitiam facere intelligantur,ostenditur.col.424. vers.Principi præterea.
¶Pater non tenetur alimenta præbere filio victum quęrere potenti,nisi sit nobilis.col.767. vers.Tamen fallit.
Pater naturalis an præferatur in tutela curatori à matre instituto. columna. 1036. in principio.
Pater vtrum censeatur fuisse naturalis si tempore conceptionis filij aliquod beneficium habebat ecclesiasticum.colum. 168.versi. Quæritur tamen.
Pater tributarius si donet filio prædium vel domum pro consequendo sacerdotio vel alimētis in aliqua vniuersitate,an ipso facto efficiatur liber.col.9.
¶Patronus laicus quod præscriptione ius præsentandi in ecclesia collegiali habere poterit. col.239.vers.poterit etiam.
Patronus quòd seruitium aliquod ab ecclesia patronata exigere non possit. colum. 247. vers. Lo que fuere.
Patronus in beneficij creatione quod onus semper adijciat ostenditur. ibidem.vers. Ex quibus infero.

patro-

Patronus eccleſiaſticus ratione eccleſiæ & non patrimonij ſi ſcienter indignum præſentauerit quod pro illa vice præſentandi iure priuetur.colum. 258. verſiculo. In hoc tamen dubio.

Patronus laicus prę ſentando minus idoneum ſi eſt intra quadrimeſtre tempus, quod non ſit priuatus, ſed poterit alium præſentare, licet primus ab eo præſentatus minus idoneus fuerit iudicatus.ibid. verſ.Secunda concluſio.

Patronus laicus præſentans ſcienter indignum, quod ipſo iure pro prima vice præſentandi iure ſit priuatus.columna. 259. verſicu. Tertia concluſio.

Patronus clericus quod tempus habeat ad præſentandum ad capellaniam ſeu beneficiũ. col. 100. verſic.Clericus patronus, & quid de patrono laico. ibid.

Patronus quotuplex.colum.223.verſiculo.Ad primum.

Patronus liberti quis dicatur. ibid.

Patronus cauſarum quis dicatur.colũ.224. verſ. Patronus autem.

Patronus laicus quando ius præſentandi prælatum ad eccleſiam collegiatam habere poſsit. col.239.verſ.Ius autem.

Patroni conſenſus vtrum in beneficij permutatione requiratur.columna. 241. verſicu. Offert ſe.

Patroni honoris quod quidam appellentur.col. 224.verſ. Patronus etiam.

Patroni vtrùm plures qui fundum ad eccleſiæ conſtructionem aſsignarunt efficiantur in ſolidum cum conſtruente vel dotante.col.227. verſ.Sexto quæritur.

Patroni ſtatutum in fundatione eccleſiæ ſeu capellaniæ quod ſit ſeruandum.col. 247. verſic. Lo que fuere.

Patroni clerici quod non ſolum habeant tempus ſemeſtre ad præſentandum:ſed eorũ cauſa & eorum compatroni laici hoc vtantur priuilegio.col. 10. verſ.Quod priuilegium.

Patrono laico vtrùm in beneficijs eccleſię collegialis ius præſentandi competat.colum. 239. verſ.quid autem.

Patrono inuito an quis in eccleſia collegiata capellam erigere poſsit.col.245. verſiculo. Forſan etiam.

Patronis tempus datum ad præſentandum ſcilicet quadrimeſtre ſecularibus & ſemeſtre eccleſiaſticis vtrum currat à tempore notitiæ an verò à tempore vacationis.col.259. verſ.Quæro vlterius.

Patronis in ſuccedentibus collateralibus an diſpoſitio clemẽtinæ, plures locum habeat.col. 235.verſ.Quærere etiam libet vbi plura videre poteris.

¶Patrimonialem rem ſi quis vendat quòd conſanguineus proximior intra nouem dies eodem pretio, quo fuit vendita retrotrahere poterit.col.315.verſ.Por aquel meſmo precio.

¶Patronatus ius quid ſit.col.225.verſi. His præmiſsis.

Patronatus ius quot modis acquiratur.col.225. verſ. Vlterius quæritur.

Patronatus ius vtrum omnis fundatio conferat. ibid.verſi.Tertio dubitatur.

Patronatus ius quando nullatenus acquiratur. col.226.verſ.Vnde infero.

Patronatus ius quòd etiam p ædificationem acquiratur. columna. 227. verſiculo. Ædificationem.

Patronatus ius quòd acquiratur priuilegio.ibid. verſi.Acquiritur.

Patronatus ius quòd conſuetudine acquiritur. col.228.verſi.Conſuetudine.

Patronatus ius quòd p præſcriptionem acquiratur.ibid.verſi.Præſcriptione.

Patronatus ius ſit ne ſpirituale, an ſpiritualibus annexum quæritur.colũ.229. verſicu. Septimò quæri poteſt.

Patronatus ius vtrum in conſequentiam confiſcatum ſit,ſi bona patris ab imperatore,vel rege,etiam propter crimen læſę maieſtatis confiſcentur: an vero tranſeat in filios, vel agnatos,vel eccleſiam,cum ſpirituale ſit beneficioque Papę,non principis ſecularis conceſſum. col.229.verſi.Octauomoueo quæſtionem.

Patronatus ius, patrono in monaſteriũ ingreſſo,vtrum transferatur in monaſterium, ſaltẽ patrono monacho viuente an tãquam patrono mortuo,in nominatum àfundatore tranſferatur.colum.243. verſ. Poſsumus etiam.

Patronatus ius vtrum laicus in eccleſia collegiata habere poſsit.colum.244, verſiculo.Dubitari poſſet.

Patronatus eccleſiæ ius,in quo differat à iure patronatus laicorum.columna.252.verſicu.Diſtinguitur.

Patronatus iuris derogationes,quòd in Hiſpania non admittãtur nec admitti cõſueuerint. col. 253.verſ.in Hiſpania.

Patronatus ius quòd ad hæredes quoſcunque tranſeat.col.232.verb.Deuan ſucceder.

Patronatus ius vtrum patre patrono viuente filijs ſimul competat.col.232.verſicu. Eſt tamẽ dubitabilis quæſtio.

Patronatus ius vtrum ad fideicommiſſarium trã ſeat.ibid.verſ.Eſt & alia quæſtio.

Patronatus ius vtrum in diuiſione hæreditatis poſsit

Patronatus ius vtrùm in diuiſione hæreditatis poſsit iudex vni ex pluribus patronis adiudicare.col.233.verſ. dubitatur etiam.

Patronatus ius vtrum heredibus in ſtirpes,an in capita competat.colum.234.verſ.Mouere iuuat concluſionibus.

Patronatus ius vtrum illegitimè natis competat quinque concluſio. illuſtra.col. 136.verſicul. Pulchra etiam eſt quæſtio.

Patronatus ius an meretrix acquirat. colũ. 237. verſi.Quid erit autem.

Patronatus ius vtrũ præſcriptione acquiri poſſit.columna.238.verſi. Poſſet etiam dubitari.

Patronatus ius vtrum laicus in hoſpitali, in quo ſunt fratres in cõgregatiõe,habere poſsit. col. 238.verſi.Dubitatur vlteriùs.

Patronatus ius quòd in eccleſia collegiata laicus habere non poſsit.ibid. verſiculo. In eccleſia tamen.

Patronatus in iure quãtum temporis ad inducẽ dam præſcriptionem requiratur.col.239.verſ. dubium tamen eſt.

Patronatus ius vtrum contra patronum alicuius eccleſiæ non liberæ præſcribi poſsit. 259. verſi.Vlterius etiam.

Patronatus ius quanto tempore à laico aduerſus alium patronum laicũ præſcribatur. ibid. verſi.Quæritur etiam.

Patronatus ius vtrùm à patrono in præiudiciũ filiorum ac legitimorum Hæredum renuntiari poſsit.columna.240.verſiculo. Quæſtio etiam.

Patronatus ius, ſeu præſentandi vtrum habeat vxor, quæ habuit in dotem quoddam caſtrũ, aut bonorum vniuerſitatem, cui ius præſentãdi competebat,an verò ius illud in ſuum tranſeat maritum.col.241. verſi. Singularis etiam eſt quæſtio.

Patronatus in iure,in quo primogenitus eſt vocatus vtrum nepos patruum, excludat. colũ. 242.verſi.Dubitabilis etiam.

¶Patricij quare iurare teneantur ſe non reuelaturos partibus aſſeſſorem.columna.366. verſ. Vnde infero.

¶Paupertas ex quot & quibus cõiicięda ſit.col. 765.Per totam.

Paupertas excuſat hominem à proſequutione appellationis: qua tamen non obſtante ſententia tranſit in rem iudicatam.colum. 1287. verſ.El ſeñor.

Paupertatis priuilegia & incommoda.767. verſ. cùm iam ſit.

Paupertatem allegans ad ſui excuſationem eam probare tenetur.col. 1382.in principio.

Pauper quis dici debeat.764.verſ.Pobres.

Pauperis & miſerabilis pſonæ cauſa quod prius quam diuitis ſit tractanda. col. 357. verſ. E de las perſonas miſerables.

Pauperum excoriatores& curiarũ canes ciuiũq; deuoratores qui dicantur.colũ.359. verſ. E lo que ha de auer.

¶Periurus vt quis habeatur & confeſſus requiri tur ſententia iudicis.924.verſ.Dubitatur.

Periurus in cauſa deciſiua à iudice humano puniri poteſt licet aliqui contra ſentiãt.col.920. verſ. ex qua lege.

Periurus in iuramento calumniæ non euadit pę nam officio iudicis.921.verſ.infertur.

Periurij pęna.918.& ſeq.

¶ Peregrinus quis & quòd gaudeat priuilegijs miſerabiliũ perſonarum.colum.770. verſicu. Item dicuntur.

Peregrinus inuito domino poteſt fundum alienum tranſire,& herbam paſcendi ſui equi gratia colligere.694.verſ.Aduertendum etiam.

Peregrinus quis dicatur, & in quo differat à Romipeta.colum.275. verb. Todos los romeros y peregrinos.

Peregrini quòd treugam habeant,& ſaluum cõductum,& qua pæna afficiantur, qui ſecuritatem regiam eis conceſſam infregerint.ibidẽ. verb.Sean ſeguros,

Peregrini in quibus rebus ſint de foro eccleſiæ.columna.276.verſicul. Item eſt aliud priuilegium.

Peregrini quod ſecurè in hoſpitijs, & xenodochijs recipiãtur.ibid. verb. Aluergar y poſar.

Peregrini quòd liberè ſibi neceſſaria emere poſſint.ibid.verb.Comprar las coſas.

Peregrini quòd libere de ſuis bonis diſponere,& teſtari poſsint, & quid ſi ab inteſtato deceſſerint, & quid ſi hoſpes de bonis talium habuerit.colum.276.verb. Diſponer, y ordenar de ſus bienes.

Peregrini clerici ad alienam diœceſim venientes,qualiter ab epiſcopo ſint ad celebrãda diuina.&c.admittendi.col.277.in fine.

Peregrini clerici, potiſsimum vltramarini, & alij ex regionibus ignotis accedentes,quòd diligenter ſint obſeruandi.columna.278.verſic. Cùm autem.

Peregrini clerici, quòd per vicarium beneficio inſeruire debeant, & quid de cathedraticis peregrinari volentibus dicendum.ibid.

Peregrinorum fauores ſeptem deſcribuntur. columna. 276. & 277. verbo. Diſponer, y ordenar.

Peregrinorum in cauſis, quòd ſummariè & ſine ſtrepitu iu dicij procedendum ſit.col. 279. verb.Sin algun alongamiento.

Pere-

Peregrinatione durante ad limina ſancti Iacobi,quod exteri ire,& redire petendo eleemoſynam, nec tamen ob id dicentur vagabundi regia lege oſtenditur.colũ.278. verſicu. Item peregrinatione.

Peregrinos ſe eſſe profitentibus,quod nõ omnibus ſit adhibenda fides.columna. 279. verſic. Non tamen.

¶Perſonæ miſerabiles quæ dicantur. colũ. 557. verſ. Quæro.

¶Penſio à quo tempore debeatur,vtrùm à tempore nominationis an verò à tempore expepeditionis bullarum.col.265.verſic. Eſt etiam & alia quæſtio.

Penſionem ſi quis habeat totum beneficium & fructus abſorbentem , quod teneatur de penſione ſeruienti ſatisfacere.col.83.

¶Petrus à Fonſeca nobilis Salmanticæ quanuis literis operam nauet, non propterea ſcholaris iudicandus eſt,nec ſub ditione ſcholaſtici. col.782. verſ. Item quod quis.

¶Pœna vbi contra aliquem eſt appoſita , læſo, in cuius fauorem fuit iniuncta, quòd applicari debeat. libr. 1. titulo.2.l.4.col.69.

Pœna inficiationis contra negantem quę ſit.lib. 1.tit.2.l.10.col.85.

Pœna violantis immunitatem eccleſiæ quæ ſit. 113.verſi.Pæna autem.

Pœna ſi tranſeat ad condemnationem,vtrum in foro animę talis pæna debeatur. colum. 497. verb.A las pagar in foro conſcientię.

Pœna corporalis moderanda eſt quãdo poſt cõ miſſum delictum lõgũ tempus eſſet elapſum. col.735.in principio.

Pœna perpetui carceris in quibus caſibus ſit imponenda.col.1418.verſ.Todos.

Pœna non eſt exigenda antequã reus fuerit cõuictus & ſententia lata.col.1506. verſic. Sean determinadas.

Pœnæ contra concubinas, & concubinarios , & huiuſmodi à lege,canone, vel ſtatuto impoſitæ,an ſint in euentum criminis iuſtæ , & poſſint recta cõſcientia per iudices,ſeu partes,quibus applicantur , retineri?col.175.verſ.Verſatur tamen.

¶Poſſeſsio naturalis abſque ciuili non eſt capax ad indicendam veri dominij præſcriptionem col.1223.in prin.

Poſſeſsio ſola ciuilis ſufficit ad inducendam preſcriptionem ſeu vſucapionem veri dominij. col.1222.verſ.Sed inquirendum.

Poſſeſsio quid ſit & quotuplex.col. 1224. verſi. cum autem & ſequenti.

Poſſeſsionem ingreſſus cum lata culpa qua pæna puniatur.col.1251.verſ.El meſmo.

Poſſeſſor bonę fidei,pro cultura & cura facit fructus ſuos.columna.1223.verſic. Et eſt notandum.

¶Poſitio partim vera & partim falſa ſine reatu periurij an poſsit in totũ negari.col.915.verſ. Dubitatur.

Poſitiones quę dicantur.columna.910. verſicu. Poſitiones.

Poſitionibus quomodo ſit reſpondendum. col. 911.in principio.

Poſitionibus reſpondendo qui cum iuramento falſum dixit an ſit aliqua pæna plectendus. col.917.verſ.Quæro ſolet.

Poſitionibus non reſpondentes iuxta iuris formam quam pænam incurrant.col. 928. verſi. Sed eſt dubium.

Poſitionibus non clarè reſpondens habetur pro confeſſo.col.927.verſ.Por confieſſo.

¶Prelati bonorum , ſeu reddituum eccleſiaſticorum alienationem ſcientes,nec tamen contra dicentes, vtrum conſentire videantur.libr. 1. titu.2.l.8.col.80.&.81.

Præbati, & perſonę eccleſiaſticæ quòd in ſuis eccleſijs & beneficijs reſidere debeant. colum. 153.verb. Eſtando abſentes fuera de ſus ygleſias.

Prælatum quòd non dicatur occidiſſe , qui tantum electum,nec adhuc conſecratum occidit. col.262.verſi.Hinc aſſeruit.

¶Preſbyteri ſcriptura in cauſa dotis, vel matrimonij facta, & tribus teſtibꝰ ſubſcripta ,quòd ſcripturæ publicę vicem obtineat. colũ. 136. verb.Ni abogando.

Preſbyteri quod egregię perſonę dicantur . Et quomodo iudex eorum iuramentum in ſuis domibus recipere debeat.libro. 1. titulo.3.l.1. colum.98.

¶Prefectus prętorio quid agere teneatur.Et qualis eſſe debeat,oſtenditur.col.521. verb. Porq̃ el officio delos adelantados.

Præſes prouinciæ ad quid ex officio teneatur. Et vbi ſuum habeat imperium.col. 521. verb. E que guarde la tierra.

Preſentandi ius quòd laico etiam competat , nõ autem eligendi niſi mediante ſpeciali priuilegio.col.238.verſ.Laico etiam.

¶Præſentãdi clericos ad beneficia ius,quòd populus,& parochiani poterunt ex preſcriptione acquirere.ibid.verſi.item etiam.

Preſentari vtrum poſsit quis ad eccleſiam antequam vacet.col.245.verſi.Non minus.

Preſentandi & eligendi ius habentes , vt eſt rex dominus noſter,& alij , vtrum digno omiſſo, digniorem eligere teneantur.col.253.verſicu. Quęro etiam.

Præsentatio & electio de digno facta, vtrum in vtroque foro tam seculari quam conscientiæ valeat.col.255.versi.vtrum autem.

Præsentatio si fiat de indigno,& fuerit in relatione patroni à papa, vel alio ecclesiastico prælato approbatus, quid iuris ostenditur. colum. 257. versi.Quid autem.

Præsentatum si ordinarius admittere nolit,quid remedij,ostendit.col.245.versi. Quęro etiam.

Præsentans indignum vtrum ea vice præsentandi priuetur.col.257. vers. Vtrum præsentans.

¶Præscriptio quod contra non faciendam visitationem non detur.col.124.vers. Visitando.

Prescriptio quibus modis Inducitur.1219.

Præscriptio vt sit valida debet esse cõtinua possessio.col.1248.

Præscriptio non currit contra eos, qui in seruitio regis & Reipub. morã contrahunt. 1259.

Præscriptio an habeat locum in personalibus actionibus & iuribus, communis contra communem.col.1231.& 1232.

Præscriptio centenaria quomodo sit probanda. col.1245.vers.ad secundum.

Prescriptionum quot sunt genera.col.1219.

Præscriptionis titulum contra regem quis probare teneatur.col.1245.vers.Dubitatur.

Præscribi vtrum possit ius offerendi à debitore contra creditorem, communis contra communem.col.1227.vers.Hinc quæro.

¶Precario rem habens minimè vsu capit. colũ. 1226.vers. subinfertur.

¶Pretium certũ an in rebus & mercibus à principe imponi possit.col.711. vers. Quæro nũc oportet & sequenti.

Pretium rei iustum quod dicatur.colũ.705.vers. Ad primum.

¶Primitię quod vt decimæ sint iuris diuini. col. 195.versicu.pro prædictorum & colum.210. His sic.Et quibus debeantur.ibidem. versicu. primitiæ.

Primitiæ vtrum sint certa quota.col. 210.versi. Est tamen quæstio.

Primitiæ dierum quomodo deo prestentur. col. 211.vers.Dierum.

¶Princeps an obligetur ciuiliter ex suo contractu.col.1062.vers.contraria opinio,communis contra communem.

Princeps quod in temporalibus sit Dei vicarius. In procem.col.5.

Princeps quantumcunque maximus quomodo exemplo Cõstantini Romanorum imperatoris Episcopum honorare debeat, ostenditur. columna.373.versiculo.Episcopum honorare debet.

Princeps quòd nunquam non concedenda cõcedere non præsumatur.colum. 424. versicul. princeps præterea.

Princeps cum sit supra ius, quòd ipsum & tollere,& interpretari possit.col.509. verb.Mas de nuestro proprio motu.

Princeps cum proditionis, vel aleuosiæ crimen remittit,quam clausulam in remissione apponere debeat, ostenditur.colum.298.verb.saluo aleue.

Princeps vtrum teneatur actione, iniuriarum & satisfactionem delinquenti remittere.col.198 verb.perdonando los enemigos.

Princeps quòd quicquam in alterius præiudiciũ cõcedere non intendat.col.303.verb. No puedan accusar,ni pedir.

Principis indulgẽtia ad hoc vt sit valida, quid cõtinere debeat,ostenditur.col.299.verb.Que alguno.& col.300.verb. Aunque enella.

Principis indulgẽtia ad hoc vt teneat,quid requiratur.col.301.verb. Fuere dada sentencia.

Principis indulgentiæ,quòd in veneris sancti diẽ reseruentur.col.301. verb.Para el viernes sancto de la cruz.

Principis sexaginta sex specialitates.269.

¶Priuatus à lege in pœnã omissionis, casu quo lex aliquid fieri præcipiat, vel ad missionis,casu quo aliquid fieri prohibeat,vtrũ sit ipso iure priuatus, ac perinde ad fructuum, quos percepit ex officio, vel beneficio restitutionem, an ad solam pœnam iniunctam teneatur. col. 500.vers.Quoddam tamen.

¶Priuilegiũ abusus & praua consuetudo, ꝙ nullo modo seruari debeant. 307.vers.priuilegio.

Priuilegium personale extingui cum persona quomodo intelligendum.1344.verficul.Nec obstat.

Priuilegium concessum militibus armatæ militiæ extenditur ad doctores.1334.versiculo.cõ los doctores.

Priuilegium concessum ratione officij requirentis industriã, cessat cessante officio.1425.in principio.

Priuilegium soluendi gabellam locum habet in oppidanis de Simancas in contractibus eodẽ loco gestis, non alias.1458.vers.vezinos.

Priuilegium nõ remouetur ab aliquo nisi fit hæc remotio iure expressa.769.vers.Ergo ex filijs.

Priuilegium non ligat succesforemregem, nisi sit adiectum in perpetuum.1451. vers.nec priuilegium.

Priuilegio primæ tonsuræ quæ personæ gaudere & quo habitu incedere debeant.versic.139. Que se dizen de corona.

Priuilegia & immunitates ecclesiarum quomodo inconcussa seruari debeãt. col.65.

Priuilegia minoribus vel pupillis concessa ad quos extendãtur. colum. 358. versiculo. Notandum est.

Priuilegia concessa doctoribus an videantur cõcessa aduocatis. columna. 655. versiculo. Tertio circa.

Priuilegia quæ competunt secularibus ratione militiæ eadem competunt clericis. col. 1322. vers. Alia est.

Priuilegia nobilitatis quæ. colum. 1372. in principio.

Priuilegia officialium domus regię. 1432.

Priuilegiatus aliqua ratione veluti senectutis. &c. debet inseruire per substitutum. col. 1349. versi. personaliter.

¶Probatio quid sit. columna. 1148. versiculo. prueuas.

Probatio quæ fit per testes non est pro forma & substantia processus. colum. 1154. versicul. Quæritur.

Probationis sex formæ. colum. 1152. versi. Quæri potest & seq.

Probationi faciendæ quis terminus dari debeat colum. 1159.

Probationem in iudicium deducere prohibitis intra certum tempus non inhibetur per confessionem probare. colum. 1109. versi. sic igitur.

Probationes post dilationis tempus non sunt validæ. colum. 977. versic. Quæro. 2.

¶Processus nullus, quia factus die feriato, an possit conualidari per consensum partium. colũ. 988. versic. dubitari.

Processus à iudice seculari contra clericum gestus etiam illum esse clericum ignorante, an & quando sit ipso iure nullus. colum. 100. versi. Præterea.

Procurator vt possit obijcere crimina, vel defectus testium opus habet speciali mandato. colum. 937. versi. Est tamen.

Procurator tenetur probare sibi mandatum si pro alio compareat. colum. 893. versi. Item dubitatur.

Procurator non tantum tenetur iurare in animam domini sed etiam in suam ipsius. colum. 909. versi. dubitari.

Procurator fiscalis quod in curia duplex esse debeat. colum. 355. versi. dos nuestros.

Procurator fiscalis quod alterum promotorem loco sui subrogare non possit. col. 516. verb. Que el dicho fiscal. Et quid de tabellione. ibidem.

Procurator fiscalis à quo tempore in Hispania destinatus fuerit. columna. 517. versicul. Nota etiam.

Procurator fiscalis quando sine delatore accusare possit. col. 518. & 519. verb. Por los hechos notorios.

Procurator quis dicatur. colum. 505. versiculo. Procurator.

Procurator dato quòd non sit in causa criminali admittendus. vtrum si pæna est incerta à principio, quia potest esse pecuniaria, & corporalis, forte quia reseruata arbitrio iudicis, possit interuenire, vel sit de illa pæna arbitraria interim, tanquam de capitali iudicãdum. ibid. versi. Sed quæro.

Procurator, seu ambasiator alicuius ciuitatis, seu Concilij ad curiam regis eius iussu accedens, quòd ob debitum suæ ciuitatis seu Concilij vexari aut conueniri non possit. col. 509. verb. No pueda ser prendado.

Procurator concilij alicuius ciuitatis, vtrum durante procurationis officio aliam procurationem in curia suscipere possit. colũ. 506. versic. Tertio etiam quęro.

Procuratoris officium quando nobile sit, ostenditur. columna. 506. versiculo. Quæro secundo.

Procuratores fiscales quòd per substitutũ seruire non possint. col. 520. versi. Que no puedan seruir por sostituto.

Procuratores curiarum quot sint, ostenditur. col. 505. versi. Los procuradores.

Procuratoris ob delictum vtrum dominus suum debitum amittat. colum. 506. versic. Vlterius & quarto.

Procuratoris officium est vile: vnde officium aduocati exercere non possunt. col. 655. versic. Quaratione.

Procuratoribus ad regis curiã accedẽtibus quod hospitia tribuantur, & bene tractẽtur. col. 510 verb. Buenas posadas.

Procuratore non existente soluendo quia non appellauit dominus audiendus erit. colũ. 894. versi. Quęro insuper.

¶Prohibitio facta alteri ex correlatiuis, quod in reliquo etiam locum habere. colum. 444. vers. Y demas.

¶Promotus ad sacerdotium si sit ignobilis vel vilis persona ante promotionem, quod per eam fiat nobilis. columna. 109. versiculo. Est & aliud.

¶Promissio facta absenti eius commodum concernens an sit pollicitatio? colum. 1047. versi. vtrum autem.

Promittens generaliter non excipere an videatur comprehẽdere omne genus exceptionis. col. 1019. versi. Dubitatur.

¶Proprium non dici quod dicitur cum adiuncto

cto,quomodo intelligendum sit.colū.761. in principio.
¶Prorogatio quot modis fiat.col.886. versicul. Quæro qnot modis.
Prorogatio non potest fieri vbicunque mutatur species iurisdictionis vel limites ipsius. colū. 888.versi. Item si est.
Prorogatio quibus modis impeditur.colū. 890. versi.Error.
Prorogare iurisdictionem,vide iurisdictio.
Prorogari an valeat tempus instantiæ ad litem finiendam de partium consensu.885. versicu. Quæro vtrum.
Prorogari non potest terminus datus executoribus ad exequendas pias voluntates in præiudicium episcopi.colum.886. versicul. Quæro vtrum.
¶Publicatio attestationum præcludit viā productioni testium. columna. 1154.versiculo. Despues.
Hoc tamen fallit in sex casibus. columna.1165. &seq.
Publicatio testium de iure regni est de substanti a iudicij.col.1155.versic. Iure vero.
Publicatione testium facta in prima instantia super eisdem articulis amplius produci testes nō possunt. columna.1161. versiculo. Que si los testigos.
¶Pupilli in quibus casibus sine licentia tutoris possunt contrahere &adimplere contractus teneātur.columna.1029. 1130. 103. &sequē tibus.

Q.

QVæstor triplex describitur.columna. 273.verb. Quæ los quæstores.
Quæstor eleemosynarum qualis esse debeat . Et quomodo sine literis apostolicis, seu diocæsiani non sit recipiendus.Et quid prædicare teneatur. colum.274. versi.Quæstor autem.
Quæstores,quod nemini vim inferāt,aut opprimant,vt eorum sermones audiant. columna. 274.verb. Apremiadamente vayan à oyr sus sermones.
Quasi possessio sola nobilitatis an sit efficax vt quis ex ea possit & debeat gaudere alijs priuilegijs nobilitati concessis.colum. 1380. versi. An sola.

R.

REcusatio quid sit & quo iure fuerit inuenta. colum. 953. versiculo. Et in primis.
Recusatio potest remitti expresse à partibus. columna. 968. versiculo. Vtrum causa.
Recusatio semper debet fieri ex causa iusta& nō temeraria,alias non valet.columna.969.versi. Quæro.21.
Recusatio minimè admitti debet in notorijs.colum.970.vers.Est dubium.
Recusatio non valet si recusans nolit iurare. col. 970.vers.Quid autem.
Recusatio contra iudicem quando sit proponenda.954.vers.Quantum.
Recusatio legitimè proposita an impediat iurisdictionem iudicis recusati ac reddat Iudiciū retro nullum.colum.955. vers.Præterea.
Recusationis causa contra regium Senatorem apud quem debeat tractari.colum.965.versic. Quæro.19.
Recusationis causa cessante an ipsius dispositio cesset.colum.961.vers.In.
Recusationi nō est locus postquam conclusum est in causa, etiam si causa, superueniat.colū. 959. versiculo. Nota tamen.
Recusato iudici assessor dandus est,& cuius expensis?colum.954.vers. Quæro.5.
Recusans postquam recusauerit iudicem quid facere debeat.columna.965.versicu. Postquā iudex.
Recusari quæ personæ possint, & ob quas causas.col,957.958. &seq.
Recusari an possint omnes de consilio regis, vel totum parlamentum. colum.956. versiculo. Quæro.4.
Recusari potest delegatus propter suspicionem delegantis.colum.963. versi.Quæro.17.
Fallit tamen in tribus casibus.ibid.
¶Reconuentio an habeat locum aduersus petentem restitutionem rei à qua fuisse dicitur spoliatus.col.1264.versi.vtrum.
¶Reus vbi pæna corporalis imminet nunquam datur sub fideiussoribus.colum.1171.versicu. No le dexen.
¶Rex vnde, & quis dicatur. Et quomodo à tyranno differat.colum.321.verb.El rey.
Rex prauus & rigorosus quòd rex non sit dicendus. columna. 322. versiculo. Item hæresim.
Rex quod sit cor, & anima populi. Et quomodo sedem in medio sui regni habere debeat. colum.323.versi.Cum igitur.
Rex si concedat patri facultatem permutandi, aut alienandi rem aliquam maioriæ,vtrum,si pater facultate vsus non fuerit, transeat ad filium.col.337.versi.Dubitari.
Rex Hispaniæ quòd in temporalibus nullum superiorem recognoscat in prooe.col.5.

Rex quòd sit Deì vicarius.in proœ.col.7.
Rex castellæ cum sit ecclesiarũ patronus, quòd meritò tam ab ecclesiasticis, quàm secularibus sui regni sit honorandus. lib.1.titu.1.leg.2.colum.37.
Rex Hispaniæ qualiter ius patronatus in ecclesijs cathedralibus habeat,& vnde.colum.121. versſ. Hispaniæ tamen rex.
Rex Franciæ,quomodo & consuetudine,& priuilegio ius conferendi præbendas habeat.col.121.versi.Rex etiam Franciæ.
Rex dominus noster,& alij ius præsentandi habentes,& eligendi, vtrum omisso digno, digniorẽ eligere teneãtur. columna.253.versic. Quæro etiam.
Regis filij quomodo sint diligendi,obediendi,& post mortem patris eorum in eius locum recipiendi. columna.334. verbo. A su hijo, ò hija.
Regis filius,quanuis regnum non habeat, quòd rex vocari debeat.ibid. versi.Hinc est.
Regis à consilio qui dicantur esse.columna. 373 verb. Porque estos son de nuestro consejo.
Regi quæ conueniant. columna.321.versiculo. El rey.
Regem quæ deceant. columna.323.versiculo. insuper.
Reges plurimi & imperatores quomodo iudicũ munus exercuerint,multorum exemplis ostẽditur.col.324.vsque.327.
Reges Hispaniæ quòd sint ecclesiarum patroni. colum.121.verb.Hazer saber al rey. Et quòd ab antiquo habeant ius nominandi aut eligẽdi eos,qui à Romano Pontifice episcopatibus sunt præficiendi.columna.251.versiculo. Ex quo infertur.
Reges,vel principes esse ecclesiarũ patronos quo modo intelligatur.ibid.
Reges & principes si fortè aliquid,vt alicuius electioni ad prælaturam consentiant,receperint, vtrùm teneantur illi ecclesiæ, de cuius prælatura agebatur, acceptum restituere.colũ.72. versi.Quęstio tamen.
Regum ac principum affabilitas& ad eos adeũdi facilitas laudatur.columna.323.versicu.En oyr peticiones.
Regum quod sit proprium de iniurijs & violentijs etiam inter prælatos & clericos contingẽtibus cognoscere.columna.331. versicu.Pueden conoscer.
Regum quare interfit ius præsentãdi ac vt mors prælati eis nuntietur.columna.122.versiculo. rex etiam.
Regibus quid debeatur.322.versi. Item hęresim.
Regij Capellani coram quo iudice laicos conuenire teneantur.columna. 176. versicul. De emplazar.
Regij cancellarij quales esse debeant.colum.382. versſ.Sean agenos.
Regij consiliarij quod diuersis nõ fungantur officijs.col.361.verſ.No se estorue.
Regij cõsiliarij & auditores quòd aduocatorũ nõ vtantur officio.col.374.verb.No aboguen.
Regij cõsiliarij,relatores.& portarij, q̃ nihil estimabile à litigatoribus recipiant, prẽter esculentum,prẽcipitur.376.&377.verb. Saluo coſas de comer.
Regij consiliarij quales esse teneantur,& quomodo iuramento astringi debeant in officio. col. 363. versi.Et quid si.
¶Regnum Legionẽse cur prẽrogatiua nominis præ alijs potiatur.1219.versſ.Leon.
¶Remedia iuris ciuilis si desint decepto vltra dimidiã iusti pretij, illud recuperari poterit per iudicem ecclesiasticum.1250.versſ.Ex quo.
¶Remittere vtrum possit princeps pẽnã à iure pro crimine impositam duabus conclusionibus ostenditur.293. versſ. Dubium tamen est.
Remittere iniuriã illatã filio sub parentis potestate cõstituto quis possit.296.versſ.Subtilis etiã.
Remissio quid.293.versſ.Los perdones.
Remissione iam à parte facta vtrũ iudex ad pænam fisco applicandam agere vel criminaliter ad pænam procedere cõtra delinquentẽ possit.295.versſ.Sed dubitatur.
Remissionis pęna si imponatur, q̃ durãte officio de crimine poterit cognosci.364.versſ.Nota.
Remissione facta ab accusatore delinquenti nõ obstante poterit iudex de nouo inquirere cõtra reum.versſ.Alia est opinio.
¶Relatores qualiter relationẽ facere debeãt.350 verb.Relatores.& verb.Sin poner otra razon en medio.
Relatores antequam suum exerceant officium, qũo examinari debeant.ibid.
Relator consilij regis, q̃ & per se, & per interpositam personam in cõsilio residere possit. col. 355.verb esten personalmente.
Relator qui falsa refert,qua pęna puniatur. 503. verb.Por no verdaderas relationes.
¶Renuntiatio tacita quanuis noceat soluẽti nõtamen successori,qui vult vti iure anteceſſorũ nobiliũ.col.1368.versſ. Secunda conclusio.
Renũtiatio feriarũ solũ nocet partibus non autẽ testibus nominatis. 987. versſ.sunt præterea.
Renuntiari non potest à partibus remedium aduersus iudicem suspectũ.957.versſ.Quæro.9.
¶Responsio simplex & absque cautela verborũ quæ dicatur.col.931.versſ.His tamen.
¶Reptare nobilẽ quæ personę possint.2488.

Reptare vt quis posit quæ & quot requirantur colum. 1496. vers. No deue.
Reptans qui falsum impositi qua pæna puniatur. 1489. vers. Primeramente.
¶Rescriptum iustitiæ etiam venit rescripti appellatione in dubio. columna. 1184. versicul. In dubium.
Rescriptum quomodo impugnari debeat. colũ. 1215.
Rescriptum quod dicatur falsum. colum. 1202. versi. Quæro. 18.
Rescriptum in dubio præsumitur verum. colũ. 1202. versi. rescriptum.
Rescriptum quando est dubium intelligendum est secundum supplicationem principi porrectam. col. 1214. vers. Quæro. 38.
Rescriptum obreptitium impetrans an ei in aliquo prosit. colum. 1189. versic. Quæro. 8.
Rescriptum super quibus rebus possit impetrari. col. 1211. vers. Quæro. 33.
Rescriptum contra quas personas possit impetrari. col. 1210. in principio.
Rescriptum obreptitium & subreptitium quid. col. 1187. vers. Quæro. 7.
Rescriptum secundum impetratum expresse debet facere mentionem de primo. colum. 1214 versi. 37.
Rescriptum impetratum contra ius commune censetur per importunitatem obtentum. col. 1175. versi. Por importunidad.
Rescriptum ex quibus possit redargui de falso. colum. 1198. versi. Item rescriptum.
Rescriptum odiosum & fauorabile quæ dicantur. col. 1203.
Rescriptum impetrandum est secundum ius cõmune. col. 1179. versi. Quo fit.
Rescriptũ quæ personæ possunt impetrare. col. 1207. versi. Quæro. 26.
Rescriptum non restrictum ad certum tempus est perpetuum. columna. 1213. versicu. Quæro. 35.
Rescriptum si contra ius & in partis præiudiciũ concedatur quod contra ipsum replicari possit. col. 423. versi. vnde contra.
Rescriptum causæ prohibẽs cognitionem, quod de falso sit suspectum. columna. 24. versiculo. Hinc fit.
Rescriptum principis si vtilitati publicæ repugnet quod non sit parendum. ibid. versiculo. Item quando.
Rescriptum præstans remissionem pænæ infligendæ ante delictum commissum quod sit inualidum. columna. 305. versiculo. Solamente se entiendan.
Rescripta cõtra ius & in partis præiudiciũ quod non valeant. columna. 423. versiculo. Por las quales.
Rescripta quæ personæ possint concedere. colũ. 1205. versi. Quæro. 25.
Rescripta quibus personis dirigi debeant. 1210.
Rescripta gratiæ quæ dicantur. columna. 1184. versi. Quæro. 4.
Rescripta quæ dantur in derogationem iurisdictionis ordinariæ potius priuilegia quam rescripta sunt dicenda. columna. 1181. versicu. Rescripta.
Rescriptorũ effectus & vtilitates quę sint. 1215.
Rescripto falso vel adulterato qui vtitur quam pęnam mereatur. col. 1201.
In rescriptis impetrandis quæ obseruari debeant col. 1197. versi. Fin aliter.
Rescripta sunt iudicibus intimanda vt effectum habeant. col. 1205. versi. Quęro. 23.
¶Resignatio in alium facta vtrum vacationem inducat ad hoc vt per. l. 1. tit. 6. de notarijs audientię officium consumi debeat. colum. 446. vers. Se consummẽ.
¶Restitutio in integrum an competat minori aduersus confessionem suam etiam iuramento firmatam de aliquo delicto à se commisso. col. 1169. vers. con dos hombres.
Restitutio in integrum opponi potest contra instrumentum guarentigium. col 1111. versicu. vtrum.
¶Reuenditores quomodo quotidie inducant rerum carestiam, & quæ sit eorum pęna. colum. 716. vers. No lo reuendan.
¶Reuocatio priuilegiorum ordinibus trinitariorum & sanctę Eulaliæ circa ostensionem testamentorum. &c. columna. 271. versiculo. Porque acaesce.

S.

Sacerdos quilibet, quòd omni laico sit nobilior. col. 101. versicu. Omni etiã.
Sacerdos non habens Episcopi sui literas dimissorias quando ad celebrandum admittendus esset. col. 278. vers. No tandum tamen.
Sacerdotes curam habentes animarum tenentur morari intra limites suæ parochiæ. colum. 685. vers. Vt melius.
Sacerdotes quòd principum patres & magistri dicantur. columna. 101. versiculo. Sacerdotes.
Sacerdotes quòd non sint à laicis in ius, nisi, prius venia petita, vocandi. ibid.
Sacerdotes quòd Christi, & vicarij altissimi dicantur. columna. 106. versi. Sacerdotes.

Sacerdotes, quòd in dignitate constituti dicantur. Et quomodo dignitas largè, & strictius capitur. col. 110. versic. Quare his.
Sacerdotium quòd sit dignitas. colum. 110. vers. Præterea etiam.
¶ Sacramenta & alia ministeria ecclesiastica licitè dantur & administrantur à clericis fornicarijs, quandiu ab ecclesia tolerantur. 969. vers. Præterea.
¶ Salarium quod tabellionum dicetur moderatum, & metas non excedens. colum. 439. vers. Moderatum.
Salarium aduocati qui gratis patrocinatus est, an teneatur soluere victus victori. colū. 1311. vers. Dubitari.
Salarium famulorum. col. 1408. versic. Salarijs.
Salarium famulo tacitè, vel expressè debitum, quòd in potestate domini non sit retinendum Et an aliquando præscribi posset. libro. 1. titu. 2. l. 1. col. 59.
Salariū an exigere possit famulus, nullo certo salario sibi taxato receptus. lib. 1. ti. 2. l. 1. col. 61.
Salarium, siue stipendium qua possit famulus ætate petere? ibid.
Salarium quando sit operarijs soluendum? ibid. colum. 62.
Salarium an possit petere famulus per dominū expulsus pro toto tempore, quo domino operas non impenderit. libro. 1. titulo. 2. leg. 1. colum. 63.
Salaria quomodo ab scholaribus prouideri debeant. Vel, cui in prouidendis cathedris suffragari teneantur. colum. 288. versiculo. Vlterius etiam quæro.
¶ Scholaris vt priuilegijs scholarium frui possit, quid requiratur? libr. 1. titu. 2. l. 8. col. 75.
Scholares omnes quomodo annuatim rectori vniuersitatis iuramentum præstare debeant. col. 290. verb. de iurar.
Scholares non possunt renuntiare priuilegium non comparendi coram iudice laico. colum. 781. versi. Sed est dubium.
Scholarium strepitus & confabulationes, legentium & audientium sensus perturbantes, carpuntur. columna. 351. & 352. verb. Los dezires y fablas.
Scholares diebus dominicis & festis studentes quare nō peccēt. lib. 1. tit. 1. l. 5. col. 41.
Scholares, vtrum ratione studij sint aliquo priuilegio muniti. Et de pluribus pecularibus priuilegijs, quibus scholares gaudent, & potiuntur. lib. 1. tit. 2. l. 8. col. 74. 75. & 76.
Scholaris, quod ratione studij immunis sit à tributis personalibus, nō tamen à realibus lib. 1. titu. 2. l. 8. col. 75.
Scholaris vtrùm pro libris, rebusque suis vectigal soluere teneatur-lib. 1. tit. 2. l. 8. col. 76.
Scholaris alicuius collegij, qui cum eodem collegio litigat, vtrum ab eodem collegio, durante lite, debeat alimentari. lib. 1. tit. 2.
Scholaris qui deposuerit animū residendi in studio priuilegio matriculę priuatur. 783. versic. Et his infertur.
Scholaris an sit cēsendꝰ qui officio aliquo publico victū quęrit, & an gaudeat priuilegio fori & scholariū. 784. ℣. Quęro insup. & 785. cū seq.
Scholaris vt dici possit quæ requirātur. col. 782. vers. Item quod quis. & seq.
Scholaribus Salmāticę datur terminus arbitrio iudicis ad soluendum creditoribus. col. 1304. vers. Hasta diez dias.
¶ Scriptura priuata habita pro recognita ob cōtumaciā rei non recognoscentis exequutioni mandari debet. 1090. vers. Quid obsecro.
Scriptura quotuplex & quæ dicatur habere vim publici instrumenti. col. 1105. & seq.
Scriptura publica & priuata quæ dicatur. ibid.
Scriptura priuata post recognitionē habet exequutionē à die qua fuit inter partes celebrata col. 1090. in principio.
¶ Seculares quod ab exercito rerū ecclesię, ac spiritualiū sint incapaces. 123. vers. Visitando.
Secularis quòd ab exercitio rerū ecclesię sint incapaces. 123. versi. visitando.
¶ Securitas quādo detur. & quid sit. 1383. & seq.
¶ Sententia odiosa contra populū lata quod clericū non comprehendat. 110 vers. vnde aliud.
Sentētia quod in delicto. etiā in quo bona alicuiꝰ sunt cōfiscata requirat. 176. vers. E mādamos.
Sententia excōicationis quod ipso iure ligare & possit & soleat, ostēditur. 500. ℣. Secūda cōclu.
Sētētia executoris lata rescripti subreptitij ratione & alia sunt nulla. 1192. vers. Amplia.
Sententia in secunda instantia reuisionis lata apud suprema regis tribunalia tradēda est exequutioni non obstante nullitatis exceptione. 806. vers. Hinc statutum.
Sententia lata non publicatis attestationibus est valida. col. 1155. vers. Ex quo infertur.
Sentētia quot modis dicatur nulla ipso iure. col. 1277. vers. Quæri potest.
Sententia quid sit & quotuplex, quid definitiua quid interlocutoria, & quando mutari & reuocari possint. 1274. vers. La sentencia.
Sententia lata in causa desertionis an sit dicenda diffinitiua, an potius interloquutoria. col. 1286. versi. Vtrùm.
Sententia arbitratoris exequutionem habet. colum. 1096. versi. compromissos.
¶ Senex quis dicatur. col. 1348. vers. sesenta.

Seque-

Sequester ad & quãdo posside at. 1144. versicul. quæro. 16.
Sequester clericus cogi potest per secularem iudicem, vt reddat sequestrum. colum. 1142. versi. quæro. 12.
Sequester vtrum possit deponere sequestrum & quomodo. 1141. versi. quæro. 1.
Sequester nihil potest mercedis petere pro re apud se custodita. ibid.
Sequestrum vt concedat iudex quid probandũ sit. 1147. vers. Quæro. 13.
Sequestrum apud quem fieri debeat. 1142. vers. quæro. 9.
Sequestrum rei promissæ factum à iudice impedit pœnam promissam in contractu si non reddatur vel soluatur tale quid in eo contentum ad certum tempus. 1143.
Sequestrum suscipere potest quis cogi iudicis officio. 1141. vers. quæro. 6.
Sequestrum quid sit. 1135.
Sequestrum violans priuatur suo iure. 1139. ver. Qnærere.
Sequestratio duplex. 1136
Sequestratio quando, & quomodo fiat. colum. 1137.
Sequestratio interim quo est facta non impedit possessionem, nec interrũpit cursum præscriptionis. 1140.
Sequestratio quando impediri possit. 1141. versi. quæro. 5.
Sequestratio descriptio & inhibitio an sint diuersa. 1146. versi. quæritur. 21.
Sequestratio fructuum cessat per satisdationem de restituenda re vel eius æstimatione. 1143.
Sequestratio fructuum fieri potest appellatione pendente. colum. 1142. versiculo, Quæro decimò.
Sequestrari possunt beneficij fructus. 1147. versi. quæro. 24.
¶Seruus non potest iudicis officium exercere, nisi cõis error interueniat. col. 589. per totam columnã.
¶Seruire volens per substitutum debet semper seruire per hominem eiusdem qualitatis & cõditionis. 1350.
¶Sigillum regis falsificans quam graui pœna sit plectendus. 471. versi. El officio.
¶Sigillum regis quo ceræ colore confici debeat. Ibidem.
¶Socius si conueniatur, & neget se socium qua pœna afficiatur. 86.
Socius quando dicatur insçius criminis socii. col. 1512. & seq.
¶Solennitas iuris omissa quando faciat locũ nullitati. 808. versi. oppono.
¶Spõsa & vxor quot modis differant. 1572. ver. Et quod vxor.
¶Spoliatus agens interdicto recuperandæ quid probare debeat contra spoliatorem. 1263.
Spoliatus ante omnia restituendus est non obstante exceptione dñi. 1249. versi. despojados
Spoliator nisi purget delictum suum, non debet audiri super proprietate, vel alio iure suo. colum. 1263.
¶Spurius si instituatur, quando veniãt hæredes ab intestato venientes quando verò minimè, sed fiscus. col. 166. versi. Nota etiam.
¶Statuentes contra libertatem ecclesiasticam q̃ sint excommunicati. col. 118. verb. Estatutos, y ordenanças.
Statutum quo præcipitur, vt clerici, vel ecclesiæ, res immobiles sibi datas vendere teneantur, siue ne quis res huiusmodi eis vendat, quòd sit contra libertatem ecclesiasticam. lib. 1. titu. 3. l. 1. colum. 95.
Statutum laicorum in his, quæ pertinent ad iurisdictionem ecclesiasticam, quòd non sit validũ tribus ostenditur rationibus. 119. verb. Estatutos, y ordenanças.
Statutũ, vel cõsuetudo prohibẽs minorẽ cõtrahere sine certa solennitate, quando id locũ nõ haberet ostenditur. 313. versi. Quartò etiam.
Statutum quod quis non admittatur ad canonicatum nisi sit nobilis an sit validum. col. 1316. in principio.
Statutum laicorum aduersus arma portantes an etiam cõprehendat clericos. 541. versi. quæramus.
Statutum contra clerium declinãtem iurisdictionem iudicis secularis. an valeat. 801. versiculo. qualquier.
Statutum faciens mentionem de exceptione nõ comprehendit exceptionem solutionis. 995. versicu. ad secundam.
Statutum emanans ad ampliandum ius commune non recipit interpretationem restrictiuam per ius commune. 1404. versi. quoniam.
Statuta secularium indicentia honestatem comprehendunt etiã clericos. 1333. ver. dubiũ est.
Statutum laicorum cõtra ius cõmune clericorũ, seu ex quo libertas ecclesiæ diminui potest, q̃d inualidũ sit. lib. 1. tit. 3. l. 1. col. 95.
Statutorum Salmanticæ vniuersitatis interpretatio cur sit prohibita. In procemi. col. 7.
Statuta laicorũ in præiudiciũ clericorũ cõdita q̃ sint inualida, ac statuentes excommunicati. libro. 1. tit. 2. l. 7. col. 73.
¶Studere quòd semper, & omni requie seposita quis non debeat, ostenditur. col. 284. versicu. Nec tamen.

Studenti

Studenti vt bonum sit,& conducibile quæ requirantur.col.283.versi.Sumitur etiam.
Studentes in scholis, vtrum fructus præbendarum suarū percipere possint. colum.286.vers. Quæramus tamen.
Studentes Salmanticæ in suis domibus, non tamen intrantes scholas, vtrum priuilegio Eugenianæ gaudeant.libr.1.titu.2.l.8.col.75.
Studentes & graduati quando ad æmulationem alterius manipodia, & scandala faciunt, qua pœna plectantur.colū.289.verb. Graduados, y estudiantes.
¶Studium, quomodo nonnunquam in malam sumatur partem.colum.283. verſiculo.Notabis etiam.
¶Studium generale quid sit.col. 281.verb.Studios generales.
Studij gratia sumptus facti, vtrum debeant filio in legitimā computari,necne.colum.283.ver sic.Eleganter etiam.
Studia generalia per quem instituí possint. Et quę sint.colum.281.versi.Quæro etiam.
¶Studendi habens facultatem vtrum teneatur necessario ad hoc vt aliquod commodum recipiat,vel ab aliqua residētia liberet. itē studere in aliquo studio generali,an vero studendo in aliquo castro seu studio particulari satisfaciat.colum.282.versicu.Est etiam alia questio
¶Stylus quòd attendi debeat, ostēditur. colum. 421.verb.Segun el stylo, y costumbre.
Stylus quod faciat ius.colum.422.verſiculo.Stylus autem.
Styli omissio quòd falsitatis præsumptionē inducat.colum.421.verb. Segun el estylo, y costumbre.
¶Subreptio & obreptio allegata contra rescriptum à quo sit probanda.1193.verſiculo.quęro.11.
¶Subreptio quando tollatur. 1199.verſiculo. quæro.15.
Subreptio an vitiet literas gratiæ ipso iure.1191 versi.Quæro nonò.
Subreptio regulariter in vno articulo, alia non vitiat capitula separata.1195.versi.subreptio.
Subreptio & obreptio ipso iure reddit legitimationem nullam.1193.versi.Quæro.10.
¶Substitutus cathedrarum perpetuarum Salmanticæ debet esse doctor contra quam hodie vsurpatur.1350.versi.quod est notandum
¶Substitutio facta à milite sicut non potestvalere obliquata,quòd ita substitutio facta à clerico non valebit.columna.108.verſiculo.Est & aliud.
¶Supplicandū à quibus sit. 398.ver.quæro etiā.
Supplicare principi in quibus delictis illicitum sit colum.369.verſic.Quæro vlterius.
Supplicatio quid sit.colum.367.verb.Saluo supplicacion para ante nos.
Supplicatio & appositio in quibus differāt.col. 368.versi.quæro tamen.
Supplicatio intra quātum tempus à die latæ sententię à parte interponi debeat, ostendit. col. 391.versi. Quæri etiam potest.Et col.392.versi supplicare dentro.&c.
Supplicari à qua sententia non possit. col. 391. versi.Notandum est.Et col.392.versi.Item nō àregno supplicatur.
Supplicari quandoq; posse à rege ad Cæsarem & ad apostolicum, ostenditur.col.391.verſic. quid autem in rege.
Supplicans à sententia,quid facere debeat. colū. 391.versi.supplicās autem.
Supplicari vt possit cum pœna mille quingentarum duplarum, cuius quantitatis & valoris causa esse debeat,ostenditur.colum.391.vers. notandum est præterea.
Spplicationiscausa auditorib⁹ cōmissa si ex eis moriaturvnus,qui& quot causam determinare poterūt.392.verItē si causa supplicationis.
Supplicationis in causa vtrum,quemadmodum fit in appellatione,allegandū sit.col.392.vers. Est tamen dubium.
Supplicari vtrum possit à sententia confirmatoria per dominos de consilio regis lata, in qua confirmarunt sententiam alicuius de iudicib⁹ curiæ,qui dicuntur(Alcaldes de corte) seu (de rastro)saltim cum pœna,& fideiussoribus.&c. col.393.versi.dubitatur etiam.
Supplicans dedit fideiussores infra viginti dies. Et auditores fortè putantes eos non fore idoneos si iusserunt alios infra alios viginti dies dari,vtrum hoc facere potuerint.col. 408.ver. Quid autem erit.
¶Summaria causa & summariè procedere quid sit.751.vers.Ex quo.
Summarium dicitur remedium exequutiuum quo quis præcepto iudicis compellitur debitum soluere.columna.754.verſiculo. Item exequutiuum.
Summariè procedendum est in iudicio restitutorio vnde vi. columna. 1253. verſiculo. En todo.
Syndicatus tantum durat per triginta dies ex legibus ordinamenti.591.vers.hodie tamen.

T

Abellio qui doctor effectus est, vtrū desinat esse tabellio.col.431.versi. Quartò.
¶Tabellio, qui tabellioni succesit, vtrum

vtrum ex regiſtro contractus, & rationes defuncti ſine iudicis commiſsione extrahere,& authorizare poſsit. columna. 436. verſiculo. Decimoquintò eſt alia.

Tabellio vtrum quoties à partibus fuerit poſtulatũ ſcripturam reficere, eamque partibus eiſdem tribuere poſsit.ibidem verſicul.Decimo ſextò.

Tabellio vtrum cenſeatur apponere rogatus inſtrumento ea, quæ ſunt de natura contractus. columna.437.verſiculo. decimo ſeptimò.

Tabellioni quando in ſecundo teſtamento datur licentia vt poſsit ad ſenſum ſapientis teſtamentum extendere, vtrum extendere poſsit illud cum ſufficienti clauſula,ita vt priues ſollatur.columna.437.verſiculo . Decimo octauo.

Tabelliones,quos concilij, vel numeri ciuitatis vulgo dicimus,vtrum reditus regales,vel conciliares loci, vel carnes,quæ in foro venduntur directè,vel indirectè conducere poſsint. colũ. 431.verſi.Quintò.

Tabelliones vtrum originale,ſeu protocolũ ſcripturarũ à partibus ante eos admiſſarũ habere teneantur,vt ſi deinceps dubium euenerit, ad notam primordialem pro dubij deciſione partes ſe conuertere poſsint.colum.432.verſicu. Eſt ſexto.

Tabelliones vtrum recta conſcientia ſalarium recipere poſsint.columna.438.verſiculo.Vigeſimo.

Tabellio recipiens vltra quam ſibi debetur,quòd incidat in pœnam legis, & peccet mortaliter, oſtenditur. colum.456. in fine.verſiculo. Hic tamen.

Tabellionũ numerus antiquus deſignatur.colũ. 448.verb.Al numero de doze.

Tabellio,aliuſue quiſpiam ad aliquod officium electus, vtrum antequam poſſeſsionem adipiſcatur, adminiſtrare queat. columna. 449. verſiculo.Quærere tamen poſſet aliquis.

Tabellione mortuo, ſiue quouis alio modo priuato,ad quem electio pertineat.column. 450. verb.Elegir otro.

Tabellio poteſt actiuè conficere inſtrumentum in cauſa ſua propria,non tamen paſsiuè.1107 verſi.notarius.

Tabellio de falſo condemnatus poteſt perficere inſtrumentum de quo antea fuerat rogatus. 639.verſi.quæro.

Tabellionum multitudo vitari debet. columna. 604.

Tabellionis fides non ſufficit ad probandum immunitatem, niſi originale oſtendatur. 1452. verſic.vtrum.

Tabelliones officia ſua conducere non poſſunt. columna.604.verſiculo.por ſi meſmos.

Tabellio,qui in officio deliquit, qua pœna afficiatur.columna.536.&.537.verb.porque merezcan pena.

Tabellionatus officio qui quo ad cõtractus,obligationes,& teſtamenta vti poſsint,oſtenditur col.434.verſi.Eleganter,

¶Tantum valent res quantũ vendi poſſunt quo modo intelligendum ſit.colum.709.verſi.ſed huic noſtro.

¶Taxa an iuſte in mercib⁹ & rebus imponi poſſit.711.per totam columnam.&.332.verſicu. careſtia ſe deue eſcuſar.

¶Theologia cæteris omnibus ſcientijs eſt præferenda. columna. 602. verſiculo. Vnde infero.

¶Tempus ſtatutum ad opponendas exceptiones præiudiciales an poſsit à iudice abbreuiari. columna. 1010. verſiculo . Vtrum terminus.

Tempus antiquum dicitur apud iuriſconſultos tempus centum annorum. 1243. verſi. quæri oportet.

Tempus ad quodcunque opus ſubeundum aptius deſcribitur.colum. 346. verſic.por la mañana.

Tempus præſcriptionis non currit impedito agere.730.item & ſeptimo.

Tempus quod ſit inſpiciendum inſolutione monetæ,promiſsionis,an ſolutiõis.701.verſ.a los marauedis.

Tempus matutinum aptiuſcholaribus in examinandis rebus difficilioribus.346. verſi.por la mañana.

¶Teſtis qui non habet in bonis quantum cauſa valet ſuper qua deponit non eſt idoneus° columna.766.verſiculo. Eſt notanda.

Secus tamen eſt,ſi ſit honeſta & legalis perſona. 767.in princi.

Teſtis inhabilis propter bonã fidem admitti poteſt.columna.941.verſi.inſuper.

Teſtis qui iurauit intra terminum poteſt examinari lapſo termino ſine noua citatiõe.1110. verſi.Sed tamen.

Teſtis non eſt interrogandus ſuper impertinen bus.1169.

Teſtis cogi poteſt vt teſtimonium ferat. 1187. verſi.compellere.

Teſtis qui deponit de immemoriali debet depo nere de tempore quadraginta annorum, ipſe vero debet eſſe ætatis quinquaginta & quatuor.1245.verſi.por tanto.

Teſtis propter quas cauſas poſsit repelli à teſtimonio.1156.

Teſtes minus idonei in quibus caſibus admitti debeant.595.verſ.Queriend o.
Teſtes ſingulares quando probationem faciant. 595.verſi.Sed obſtare.
Teſtes quot requirantur ad conuincendum quẽ de hæreſi.34.
Teſtes qui admittantur aduerſus clericos in criminibus exceptis,& qui non.99.
Teſtibus cõpulſis ſunt miniſtrandæ expenſæ. 1168.verſi.Notandum.
Teſtimonium in criminalibus dicere aduerſus clericos qui prohibeantur.102.verſiculo. Irregulares.
Teſtimonium clerici,quãdo laici teſtimonio ſit præferendum.103.verſi.Teſtimonium.
Teſtimonium hominum alicuius vniuerſitatis, non deſinit,eſſe validum, quanuis inde eis ſecundario aliquid emolumenti proueniat.col. 1552.
¶Terminus datus ad probandum interim non currit dum diſputatur an capitula producta ſunt admittenda.739.cum princi.
Terminus legalis ex cauſa poſsit per iudicem abbreuiari.901.verſi. De la ley.& .870.
¶Tranſactio,& pax vtrum cum omnibus conſanguineis defuncti fieri debeat.col.297.verſi. Nec minus.
Tranſactione homicidij facta cum eo, quilegitimus,& proximꝰ accuſator erat,vel quia vxor, vel filius,vel frater erat, vtrum ſequens in gradu, excluſo per tranſactionem proximo, ſit admittendus.col.302. verſiculo. Eſt tamen elegans.
Tranſigere de morte patris minoris vtrum tutor poſsit.col.297.verſi.Eſt etiam.
¶Trinitas vnus ſolus & verus Deus. Et quid de hac dicat Auguſtinus.libro.1.titulo.1.l.1. colum.27.&.28.
Tributa quòd ex iuxta cauſa imponi debeant, oſtenditur.Et qua pœna plectantur,qui tributum,vectigal aliaq; regalia iura principi reddere per fraudem, aut ſimulationem , omiſerint columna.511.&.512.verbo.Ningunos,ni algunos.
¶Treuga de iure communi an ex pacto nudo inducat efficacem obligationem.col.1479.verſ. dubitatur.2.
Treuga rupta ab vna parte ,poteſt altera rumpere.1480.verſi.dubitatur.
Treuga quid ſit.ibid.
Treuga durante, qui percuſserit aut occiderit, qua pœna puniatur.1485.verſi.munera.
Treuga an dicatur violata ſi alter alterius vxori ſe cõmiſcuerit.1486.verſi.dubitatur.
Treuga & induciæ.idem.1489.verſi. la tregua.
¶Tutor, vtrum de morte patris minoris tranſigere poſsit.col.297.verſi.Et etiam.
¶Tyrannus quis dicatur.321.verſi.el rey.

V

VAſſalus contra omnes tenetur dominum adiuuare etiam contra fratrẽ & patrem,contravero dominũ antiquiorem minimè.colum.1390.in principio.
¶Vaſſalus duorum dominorum nemo poteſt eſſe eodem tempore.1361.verſi.Libramiento.
Vaſſali an teneantur iuramentum præſtare ſicut milites.1933.verſi.Nueſtros vaſſallos.
¶Vænator qui tempore vetito venatur,vel inuito domino alienum fundum ingreditur, non tenetur in foro animæ ad reſtitutionem ferarum captarum.696.verſi.hic ſic.
Tenebitur tamen ad damnum domino fundi p venationem illatum.columna.697. verſiculo. negari.
Vænãtem in locis vetitis corporali plecti pœna crudele nimium eſt.695.verſ.At quia.
Vænari non licet laicis diebus feſtis. 693.verſic. hoc tamen limito.
Vænari aliquando licet presbytero relaxãdi animi gratia.ibid.
Vænari omnibus hominibus an ſit de iure licitũ 692.verſ.habemus.
Vænatio an poſsit à principe prohiberi,& quot de cauſis id poſsit.ibid.
AVænationis ſtudio nimio Acteonis exẽplo deterret.692.verſ.Quæ tamen.
Vænationis laus & commoda.columna. 689.& ſequenti.
Venationi quam plurimi imperatores operam dedere.601.verſi.Quo loco.
¶Vectigal præſcribi non poteſt per nobilem habentem caſtrum,aut per cõſuetudinem. 1247 verſi.vtrum nobilis.
¶Vendens rem ſuam ex neceſsitate,non videtur eam ademiſſe legatario,cui prius eam inteſtamento legauerat.columna.713.verſiculo. fuere.
Vendere nolentes in quot caſibus cogi poſsint, à prætore ciuitatis,vt vendãt.Ibidẽ.verſiculo. Tandem quæro.
¶Verbum, ipſo facto poſitum in lege,idem operatur quod ipſo iure,columna. octogeſima ſecunda.
Verbum,credo an inducat confeſsionem.927. in principio.
Verbum, ſtatuimus ius nouum inducit.1221. verſi. conſtat.

¶Verba

Verba ſimpliciter prolata de prima vice ſunt intelligenda.701.verſi. Mas dela primera vez.
Verba debent intelligi iure ordinario non extra ordinario.760.verſ.Item verba.
¶Veritas cæteris mundi rebus præferenda eſt. 911.& ſeq.
¶Veſtis ſæpenumero diſtinguere ſolet perſonam.1329.verſ.per veſtes.
Veſtes aureæ ſericæ auro phrigiatæ ſunt interdictæ priuatis viris, an etiam mulieribus? 1330. verſi.eſt dubium.
Veſtes in pragmatica inhibitas,nec domi deferre licet.1331.1332.
Veſtes prohibitas deferẽs vt puniatur pœna pragmaticæ neceſſe eſt vt ſententia feratur.ibid.
Veſtium hodiernus abuſus quantum excreuerit 1329.verſi.per veſtes.
Veſtium prohibitio an comprehendat clericos. 1333.verſi.dubium.
¶Vidua inhoneſta non gaudet priuilegijs miſerabilium perſonarum.768.verſi. Quod intelligendum.
Item non retinet domicilium viri.ibid.verſ.hinc dicit.
Viduæ priuilegio gaudet ea quæ maritum habet inutilem & infructuoſum.767.in fine.
FiVicecãcellarius ad hoc quod poſsit eſſe iudex
¶vt cancellarius, & habere vicem iudicis conſeruatoris quid requiratur.356.ver. Vnde infero
¶ Vilis perſona poteſt per iudicem compelli, vt malefactorem ſuſpendat.582.verſi.infero etiã
¶Viſitans quòd deſtituere,& priuare,cum id ſit iuriſdictionis,poſsit.col. 124. verb. viſitando los perlados.
Viſitatores monialium,ſi qui poſt monitionem in ſuo officio impediant quod ſint excommunicati oſtenditur. colum.123. verbo. Viſitando los perlados.
¶Vniuerſitas quando litigat ſuper re communi omnes tenentur contribuere etiam is qui iuri ſuo renuntiauit. 1543.verſi. Ouiere el ſeñor.
¶Vſuræ teſtibus ſingularibus probari poſſunt. 597.verſi. Vnde infero.
Vſurarum crimen licet ſit merè eccleſiaſticum, puniri tamen poteſt à iudice ſeculari.columnn. 1102.
¶Vxor clerici, quòd ipſius priuilegio gaudeat, maritiq; & forum, & conditionem ſequatur. lib.1.titu.3.l.1.col.69.
Vxor clerici,vel doctoris, quæ viuo marito, vel etiam mortuo homicidium commiſit coram quo iudice conueniri debeat.libro primo. tit. 3.l.1.col.97.
Vxor an gaudeat priuilegio mariti in ſtatutis factis virorum fauore.colũ.1374.verſic. Quæri poteſt.
Vxor viri ſequitur forum,non è contra. 1374. in princi.
Vxor ſi mortuo marito luxurioſe viuat,an amittat dotem,& legata, ac ſi marito viuente adulrium commiſiſſet.colum.1377.verſiculo.vtrũ autem.
Vxori veſtimẽta vidualia an de domo viri ſint tradẽda? Et plura de hoc ibi.lib.1.tit.1.l.7.col. 47.&.48.
Vxorẽ clerici qui percuſſerit, an ita ſit excõicatus ſicut qui clericũ percutit.lib.1.tit.3.l.1.91.
Vxores ex perſona maritorum potiuntur nobilitate ac exemptione eorum ac ſi viuerent. 1341.in princi.

Finis indicis.

